AHLAK HADİSLERİ

İMAM BUHARİ

AHLAK HADİSLERİ

İMAM BUHARİ

AHLAK HADİSLERİ

ANAYA, BABAYA İYİLİK ETMEK

1. Allah Tealâ: “Biz, insana, ana-babasına iyilik etmesini emrettik” buyuruyor (el-Ankebût, 29/8)

Abdullah İbni Mes’ud anlatmış ve şöyle demiştir:

“Peygamber (s.a.v.)’e sordum ki, amellerin hangisi, şanı aziz ve yüce olan Allah’a daha sevgilidir?

Buyurdular ki:

- (Müstahab olan) vaktinde namaz kılmak.

- Sonra hangisidir? dedim

- Sonra, ana-babaya iyilik etmek, dedi.

- Sonra hangisidir? dedim

- Sonra, Allah yolunda cihad etmektir” dedi.

2. Abdullah İbni Ömer şöyle buyurmuştur:

“Rabb’ın rızası, babanın rızasındadır ve Rabb’ın gazabı da babanın gazabındadır.”

ANAYA İYİLİK ETMEK

3. Hakîm’in babası Muaviye İbni Hayde anlatıyor:

“-Dedim ki, ya Rasûlullah; kime iyilik edeyim?

- Annene, dedi. Kime iyilik edeyim? dedim.

- Annene, dedi. Kime iyilik edeyim? dedim.

- Annene, dedi. Kime iyilik edeyim? dedim.

- Babana; sonra en yakına, ondan sonra en yakına... dedi.”

4. Atâ b. Yesâr’dan rivayet edildiğine göre bir adam İbn Abbâs (r.a)’a gelerek şöyle dedi:

- “Ben bir kadına talip oldum, benimle nikâhlanmayı kabul etmedi. Sonra başka birisi ona talip oldu; onunla nikâhlanmak istedi. Bunun üzerine onu kıskandım ve öldürdüm. Benim için bir tevbe yolu var mıdır?”

- İbn Abbâs, “Annen hayatta mı?” diye sordu. Adam,

- “Hayır” diye cevap verdi. İbn Abbâs şöyle dedi:

- “Aziz ve Celil olan Allah’a tevbe et ve O’na yaklaşmak için gücün yettiğince gayret göster.”

Atâ b. Yesâr diyor ki: “Bunun üzerine İbn Abbâs’ın yanına giderek, “O adamın annesinin hayatta olup olmadığını niçin sordun?” dedim. Şöyle cevap verdi:

-“Kişiyi, annesine iyilikte bulunmaktan daha fazla Allah azze ve celleye yaklaştıracak bir amel bilmiyorum.”

BABAYA İYİLİK ETMEK

5. Ebû Hureyre’nin (r.a) şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Bir sordu:

- Ey Allah’ın Rasûlü, kime iyilik edeyim? Hz. Peygamber:

- Annene, dedi. Sonra kime? dedi. Hz. Peygamber:

- Annene, dedi. Sonra kime? dedi. Hz. Peygamber:

- Annene, dedi. Sonra kime? dedi. Hz. Peygamber:

- Babana,” dedi.

6. Ebû Hureyre’den rivayet edilmiştir:

Allah’ın Peygamber (s.a.v.)’e bir adam geldi de şöyle dedi:

“- Bana ne emredersin?”

Hz. Peygamber (s.a.v.):

“- Annene iyilik etmeyi” dedi. Yine (adam) tekrarladı.

Hz. Peygamber (s.a.v.):

“- Annene iyilik etmeyi” dedi. Sonra dördüncü defa tekrarladı.

Hz. Peygamber (s.a.v.):

“- Annene iyilik etmeyi” dedi. Yine (adam) tekrarladı.

Hz. Peygamber (s.a.v.):

“- Annene iyilik etmeyi” dedi. Sonra beşinci defa tekrarladı.

Hz. Peygamber (s.a.v.):

“- Babaya iyilik etmeyi” dedi.

ZULÜM ETSELER BİLE, ANA-BABAYA İYİLİK ETMEK

7. İbn-i Abbas’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Müslüman ana-babaya sahip olan bir müslüman, Allah’tan sevab bekleyerek onların hizmetinde bulunursa, Allah ona muhakkak Cennet’ten

iki kapı açar. Eğer ana-babadan biri bulunursa, bir kapı açar. Eğer onlardan birini kızdırırsa (gazaba getirirse), onun rızasını kazanmadıkça, Allah o çocuktan razı olmaz.” İbn-i Abbas’a soruldu:

-Eğer ana-baba, o çocuğa zulüm etmiş olsalar da mı?

“- Çocuğa (dünya işlerinde) zulüm etmiş olsalar dahi (rızalarını almadıkça, Allah ondan razı olmaz), cevabını verdi.

8. Taysele İbn-i Meyyas’dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

“-Necdetgiller’le beraberdim. Büyük günahlardan olduklarını zannettiğim bir takım günahlar işlemiştim. Bunu İbn-i Ömer’e anlattım. İbn-i Ömer:

“-Onlar hangi günahlardır,” diye sordu. Ben de şu ve şudur, dedim.

“- Bu anlattıkların büyük günahlardan değildir. Büyük günahlar şu dokuz şeydir:

1. Allah’a ortak koşmak (Allah’tan başkasına ibadet etmek, Allah’tan başkasını ilâh kabul etmek)

2. Adam öldürmek,

3. Savaşta düşman karşısından kaçmak,

4. İffetli kadına zina iftirasında bulunmak,

5. Faiz almak,

6. Yetim malı yemek,

7. Mescid-i Haram’da günah işlemek

8. İnsanı alaya ve maskaralığa alanın günahı,

9. Kendilerine isyan edilen ana-babanın ağlaması (bunları ağlatan çocuğun günahı)”

İbn-i Ömer bana dedi ki:

“-Cehennemden korkar mısın ve Cennet’e girmek ister misin?”

Ben:

“-Evet, vallahi” dedim. Bana sordu:

“-Ana-baban hayatta mı?”

“-Yanımda yalnız annem var,” dedim.

“-Allah’a yemin ederim ki, eğer annene yumuşak söz söylersen ve ona yemek yedirirsen, büyük günahlardan sakındıkça, muhakkak Cennet’e girersin,” dedi.

9. Urve’den rivayet edildiğine göre, (Ana-bananı her ikisine acıyarak tevazu kanadını indir (el-İsrâ, 17/24) ayet-i kerimesinin tefsirinde şöyle demiştir:

“-Ana-bananı sevmiş oldukları herhangi (meşrû) bir şeyi yerine getirmekten kaçınma.”

ANA-BABA HAKKINI ÖDEMEK

10. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Hazreti Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“-Çocuk, hiçbir iyilikle babanın hakkını deyemez; ancak onu köle olarak bulur da onu satın alarak hürriyetine kavuşturursa öder.”

11. Ebû Mûsa el-Eş’arî’nin oğlu Ebû Burde’den rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

“-İbn-i ömer, Yemenli bir adamın, sırtında annesini taşıyarak Kâbe’yi tavaf ederken şöyle demekte olduğuna şahit oldu:

“Annemin zelil bir devesiyim ben;

(Başka) binekleri usansa da usanmam ben.”

Sonra (Yemenli) dedi ki:

“-Ey İbn-i Ömer, annemin hakkını ödemiş oldum mu, dersin?”

İbn-i Ömer, “Hayır!” dedi. Tek bir “Ah!” çekmesini dahi karşılayamadın.

Sonra İbn-i Ömer tavafını bitirip Makam-ı İbrahim’e geldi de (orada) iki rekât namaz kıldı. Sonra şöyle dedi:

“-Ey Ebû Mûsa’nın oğlu (Ebû Bürde)! Her (tavaf sonunda kılınan) iki rek’at namaz, kendilerinden önceki günahları örterler.”

12. Akîl’in azadlısı Ebû Mürre şöyle anlatmıştır:

“-Halife Mervan, (haz farîzasını edâ gibi bir işi için Medîne’den dışarı çıktığı zaman) Ebû Hureyre hazretlerini yerine vekil bırakırdı. Ebû Hureyre, Medine civarında Zü’l-Huleyfe adındaki yerde otururdu. Annesi bir evde, kendisi de başka bir evde ikâmet ederdi. Evden çıkıp gideceği zaman, annesinin kapısında durup şöyle derdi:

“-Esselâmu aleyki = Selâm üzerine olsun, ey anneciğim; Allah’ın rahmeti de bereketleri de... (üzerine olsun)”

Annesi de şöyle dedi:

“-Senin de üzerine olsun selâm, ey yavrum; Allah’ın rahmeti de bereketleri de...”

Sonra şöyle derdi:

“-Beni küçükken (şefkatle) nasıl yetiştirip terbiye ettinse, Allah da sana merhamet etsin.”

Annesi şu cevabı verirdi:

“-Yaşlı halimde bana (acıyarak) nasıl iyilik ve ihsan ettinse, Allah da sana merhamet etsin?”

Sonra (Ebû Hureyre), evine döneceği zaman aynı şeyi yapardı.

13. Abdullah İbn-i Amir şöyle anlatmıştır:

Ebeveynini ağlar halde bırakıp da hicret etmek için, Hz. Peygamber (s.a.v.)’e teslimiyet gösteren, (ona bey’at eden) bir adam geldi.

Hz. Peygamber o adama dedi ki:

“Ana-babana dön, onları nasıl ağlattınsa, onları güldür ve sevindir.”

14. Ebû Hazim’den nakledildiğine göre;

Ebu Talib’in kızı Ümmü Hanî’nin azadlısı Ebû Mürre kendisine şu haberi vermiştir: Ebû Mürre, binitli olarak Ebû Hureyre ile birlikte onan AKİK’deki arazisine gitmişti. Ebû Hureyre, kendisine ait yere vardığı zaman, yüksek sesi ile şöyle çağırmıştı:

“-Allah’ın selâmı, rahmeti ve bereketleri üzerine olsun”

Ebû Hureyre; annesine:

“-Küçük yaşımda beni nasıl (merhametle) terbiye edip yetiştirdinse, allah da sana merhamet etsin.”

Annesi cevap veriyordu:

“-Yavrum, seni de Allah hayırla mükâfatlandırsın ve ihtiyar yaşımda bana iyilik ve ihsanda bulunduğun (ve beni razı ettiğin) gibi, Allah senden razı olsun.”

15. Ebû Bekre, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

-“Size büyük günahların en büyüğünü bildireyim mi?” (Bu sözü üç defa tekrarladılar).

Ashab: “Evet ya Rasûlullah” dediler. Buyurdular ki:

“-Allah’a ortak koşmak ve ana-babaya isyan etmek.”

Sonra Hz. Peygamber yaslanmışken oturdular.

“- Dikkat edin! Yalan söylemek de...”

Bu sözü tekrar ediyorlardı, hatta (üzülmesin diye, kendi kendime) “Artık söylemeseydi” temennisinde bulunmuştum.

16. Muğiyre İbn-i Şu’be’nin kâtibi Verrad’dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

“- Muaviye, Muğiyre’ye mektup yazdı ki, Rasûlullah (s.a.v.)’den işittiğin şeyden bana yaz.”

Verrad yine şöyle dedi:

- Muğiyre bana yazdırdı, ben de elimle şunu yazdım:

“- Ben Hz. Peygamber’in, çok sormaktan (ve dilenmekten), malı zayi’ etmekten dedi-kodudan alıkoyduğunu (bunları yasakladığını) kendisinden işittim.”

17. Ebu’t-Tufeyl’den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

“-Hz. Ali’ye soruldu ki, Hz. Peygamber (s.a.v.), bütün insanlara söylemediği bir şeyi, size özel olarak bildirdi mi?”

Hz. Ali, şu cevabı verdi:

“-Rasûlullah (s.a.v.) bütün insanlara ait kılmaksızın, bize özel olarak bir şey söylemedi; yalnız şu kılıcımın kınında bulunan (kağıttakiler) müstesna...”

Sonra (kılıcının kınından) bir sayfa çıkardı, orada şu yazılıydı:

“- Allah adından başkasına (putlara veya şahıslara) hayvan kesene Allah lânet etsin. Arazinin sınır taşlarını çalana Allah lânet etsin. Ana-babasına lânet edene Allah lânet etsin. Bir fesatçıyı himaye edene Allah lânet etsin.”

18. Ebu’d-Derdâ şöyle demiştir:

“Rasûlullah (s.a.v.) bana şu dokuz şeyi emretmiştir:

1. Parça parça doğransın veya ateşte pişirilsen bile, Allah’a hiçbir şeyi ortak etme.

2. Kasden (özür olmaksızın) farz namazı asla terk etme; onu kasden terk edenden Allah’ın himayesi kalkmış olur.

3. Asla şarap içme, çünkü o, her kötülüğün anahtarıdır.

4. Ana-babaya itaat et.

5. Yerinden çıkmanı emrederlerse (çıkmana izin verirlerse), onların rızasını kazanmak için çık.

6. Kendini haklı zannetsen bile, başındaki idarecilerle çekişme (onlara Müslüman oldukları müddet karşı çıkma)

7. Arkadaşların kaçsa ve helâk dahi olacak olsan, sen muharebeden kaçma.

8. Zenginliğinden ailene yedir ve harca.

9. Ailene kırbacını kaldırma; onları Aziz ve Celil olan Allah hakkı için korkut.”

19. Rivayet edildiğine göre Abdullah İbn Amr şöyle dedi:

Bir adam Peygamber (s.a.v.)’e geldi ve şöyle söyledi:

“- Ana-babamı ağlar bırakarak hicret etmek üzere senin emrini almağa geldim. (Hz. Peygamber ona) dedi ki:

“- Onlara dön, onları nasıl ağlattınsa, öylece onları sevindir, güldür.”

20. Abdullah İbn-i Amr dedi ki, cihada gitmek isteyen bir adam Peygamber (s.a.v.)’e geldi. (Hz. Peygamber ona sorarak) şöyle dedi:

“- Ebeveynin hayatta mı?” (O adam da): “Evet!” dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber:

(Madem ki Müslüman ana-baban var,) onlar için gayret et, çalış. (Kendilerine iyilik ve ihsan et); buyurdu.”

21. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Yazıklar olsun o kimseye, yazıklar olsun o kimseye, yazıklar olsun o kimseye…”

Ashab:

“-Ya Rasûlullah kimdir o?” dediler.

Hazreti Peygamber:

“- O kimsedir ki, yanında ana-babasına, yahud bunlardan birine ihtiyarlık erişmiş de Cehenneme girmiştir.” Buyurdu.

22. Sehl’in babası Muaz’dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) dedi ki:

“- Ana-babasına iyilik edene Cennet olsun, Azîz ve Celîl olan Allah onun ömrüne bereket versin (ömrünü çoğaltsın.)”

23. Allah Azze ve Celle’nin:

“- Eğer ana-babadan biri veya ikisi senin yanında ihtiyarlık haline ulaşırsa, sakın onlara öf bile deme ve onları azarlama. İkisine de acıyarak tevazu kanadını indir ve şöyle de:

“- Ey Rabbim! Onlar, beni küçükken (merhametle) terbiye edip yetiştirdikleri gibi, sen de kendilerine merhamet et. (el-İsra, 17/23-24)” ayet-i kerimesini, Berâe (Tevbe) Sûresinde olan:

“-Müşriklerin Cehennemlik oldukları müminlere belli olduktan sonra -bunlar akraba bile olsalar- artık onlar için ne peygamberin, ne de mümin olanların mağfiret dilemeleri yoktur (et-Tevbe, 9/113)” ayet-i kerime nesih ettiğini = hükmünü kaldırdığını İbn-i Abbas anlatmıştır.

MÜŞRİK ANA-BABAYA İYİLİK ETMEK

24. Sa’d İbn-i Ebu Vakkas’dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

“- Benim hakkımda, Allah Tealâ’nın kitabından dört âyet nazil oldu. Annem, ben Hazreti Muhammed (s.a.v.)’den (dininden) ayrılmadıkça, yemeğe ve içmeye yemin etmişti.” Bunun üzerine Allah (cc) şu ayeti inzal etti:

“- Eğer ana-baban, bilmediğin (benimsemediğin şirkten) bir şeyi, bana ortak koşman için seni zorlarlarsa, bu takdirde kendilerine itaat etme. Onlara dünyada iyi bir şekilde sahiblik et. (Günah olmayan işlerde onlara yardımcı ol, itaat et.” (Lokman/15)

(İkincisi): Ben (savaş ganimetinden) çok hoşuma giden bir kılıç almıştım. Dedim ki, Ey Allah’ın Rasûlü! Bunu bana hibe et. Arkasından:

“- Ey Rasûlüm, sana ganimet malından soruyorlar…” (el-Enfal, 8/1)

(Üçüncüsü): Ben hastalanmıştım. Rasûlullah (s.a.v.) bana geldi. Dedim ki, Ey Allah’ın Rasûlü! Ben malımı bölmek istiyorum, yarısı vasiyet edeyim mi?” Peygamber:

“- Hayır!” dedi. Üçte birini, dedim Hazreti Peygamber sükût etti. Bundan sonra üçte bir vasiyyet caiz oldu.

(Dördüncüsü): Ensar’dan bir topluluk ile şarap içmiştim. Bunlardan bir adam, (Mekke yolu üzerinde) Lehyey Cemel adındaki yerde burnuma vurdu. Ben de (şikayet için) Peygamber (s.a.v.)’e vardım. Bunun üzerine Allah (cc) şarabı haram kılan ayeti inzal etti. (el-Bakara, 2/219).

24. Hazret-i Ebû Bekir’in kızı Esma’dan:

“- Peygamber (s.a.v.)’in (Hudeybiye) muahedesi zamanında, annem (kendisine iyilik ve ihsan etmeme) rağbet eder olduğu halde bana geldi. Ben de Peygamber (s.a.v.)’e sordum: Ona iyilik edeyim mi (hediyelik bir şey vereyim mi)?

Hz. Peygamber: “Evet” buyurdu.

İbn-i Uyeyne demiştir ki:

Ba hâdise üzerine:

“- Allah, din hususunda sizinle savaşmamış, sizi yurtlarınızdan da çıkarmamış kimselere sadâkat göstermenizden, onlara iyilik etmenizden, onlara adalet yapmanızdan sizi yasaklamaz. Çünkü Allah, adalet yapanları sever.” (el- Mümtehine, 60/8) ayetini Allah (cc) indirdi.

26. İbn-i Ömer’in şöyle dediği işitilmiştir:

“- Hz. Ömer (ra), satılmakta olan ipek işlemeli bir elbise gördü. (Hz. Peygambere hitaben):

“- Ya Rasûlullah; bu elbiseyi satın al, Cuma günü ve heyetler sana geldiğinde onu giyersin, dedi. Hz. Peygamber:

“- Bunu ancak (ahirette) nasîbi olmayan kimse giyer; buyurdu. Sonra Hz. Peygambere bu elbiselerden verildi. Hz. Ömer’e (bunlardan) bir elbise gönderdi. Hz. Ömer dedi ki, (Ya Rasûlullah) ben bu elbiseyi nasıl giyeyim, zira bu elbise hakkında söylenmesi gerekli şeyi söylemiştin Hz. Peygamber:

“- Ben onu, giymen için sana vermedim. Onu satarsın, yahut (Müslüman olmayan birine) giydirirsin” buyurdu. Bunun üzerine, Hz. Ömer, henüz Müslüman olmamış Mekke’de (ana bir yahut süt) kardeşine o elbiseyi gönderdi.”

ANA BABAYA SÖVÜLMEZ

27. Abdullah İbn-i Amr’ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:

“- Adamın ana-babasına sövmesi, büyük günahlardandır.”

Ashab:

“-Nasıl söver,” dediler.

Hz. Peygamber:

“- Bir kimse, bir adama kötü söz söyler (söver) de tutar bu adam, o kimsenin ana ve babasına söver” buyurdu.

28. Abdullah İbn-i'l-As'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"-Babasının sövülmesine insanın sebep olması, Allah katında büyük günahlardandır."

ANA-BABAYA EZİYET ETMENİN CEZASI

29. Ebû Bekre, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle dediğini anlatmıştır:

"(Adil ve Müslüman idareciye) karşı çıkmak, akrabalarla iygiyi kesmek günahından daha çok dünyada cezası peşin verilmeye lâyık hiçbir günah yoktur; âhirette bu günah sahibi için hazırlanmış olan azab olmakla beraber…"

30. İmran İbn-i Hüsayn'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Rasûlullah (s.a.v.) dedi ki:

"- Zina, şarap içmek ve çalmak hakkında ne dersiniz?"

Biz, en iyi bilen Allah ve Rasûlüdür, dedik. Peygamber:

"- Onlar çok çirkin şeylerdir; ve onlarda (öldürmek, döğmek ve el kesmek gibi) cezalar var. Dikkat edin! Ben size büyük günahların en büyüğünü bildireyim mi?: Azîz ve Yüce olan Allah'a ortak koşmak (müşrik olmak), ana-babaya asî olmak." Dedi. Bunları söylerken yaslanmıştı, sonra doğruldu da dedi ki:

"- Yalan söylemek (yalan yere şahitlik etmek) de…"

ANA-BABANIN AĞLAMASI

31. İbn-i Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Ana-babayı ağlatmak, (onlara) isyan etmektir ve büyük günahlardandır."

ANA-BABANIN DUASI

32. Ebû Cafer'den rivayet edildiğine göre, Ebû Hureyre'nin şöyle dediğini işitmiştir:

Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:

"- Üç kimsenin duası, makbul dualardır, bunların kabul edilişinde şüphe yoktur: Zulme uğrayanın duası, yolcunun (misafirin) duası, ana babanın çocuklarına duası."

33. Ebû Hureyre'den

Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim:

"- İnsanlardan hiçbir çocuk beşikte konuşmamıştır; yalnız Meryem'in oğlu İsa (a.s) ile Cureyc'in (beşikte dile gelen) sahibi konuşmuştur."

(Ashab tarafından Peygambere) soruldu:

"- Ey Allah'ın Peygamberi! Cüreyc'in yardımcısı kimdir?"

Peygamber dedi ki:

"Cüreyc, kendisine ait bir manastırda (inzivaya çekilip ibadet eden) rahip bir kimse idi. Manastırının altında barınan bir sığır çobanı vardı. Köy halkından bir kadın da, bu çobana gelirdi. Bir gün, Cüreyc namaz kılarken annesi gelip: "Ey Cüreyc!" (diye ona) seslendi. Cüreyc namazda iken kendi kendine: "Anneme mi (cevap vereyim), namazıma mı (devam edeyim?)" dedi. Namazını seçmeyi (ona devam etmeyi) uygun buldu. Sonra annesi ikinci defa ona seslendi. Yine Cüreyc kendi kendine: "anneme mi, namazıma mı?" dedi. Namazını seçmeyi uygun buldu. Sonra üçüncü defa annesi ona bağırdı. Cüreyc: "Anneme mi, namazıma mı?" dedi. Yine namazını tercih etmeyi uygun gördü. Annesine cevap vermeyince, annesi (ona beddua ederek) şöyle dedi: "Ey Cüreyc! Fahişelerin yüzüne bakmadıkça, Allah senin canını almasın." Sonra kadıncağız döndü gitti. Bir

müddet sonra (sığır çobanına gidip gelmekte olan) o kadın (gayrı meşru) doğurduğu çocuklak Melik'e getirildi, (dava edildi). Melik sordu: "Bu çocuk kimden?" kadın: "Cüreyc'den", dedi. Melik yine sordu "Manastırın sahibinden mi?" Kadın: "Evet" dedi. Melik:

"-Manastırını yıkın ve onu, bana getirin" dedi.

Baltalarla manastırına vurarak onu yıktılar. Cüreyc'in kolunu, boynuna iple bağladılar ve onu götürdüler. Fahişelerin karşısına çıkarıldı. Cüreyc fahişeleri gördü de gülümsedi. Onlar da, insanlar içerisinde Cüreyc'e bakıyorlardı.

Melik, Cüreyc'e sordu:

"-Bu kadın ne iddia ediyor?" Cüreyc: "Ne iddia ediyor" deyince, Melik: "İddia ediyor ki, çocuğu sendendir" Cüreyc, kadına sordu:

"- Sen böyle mi iddia ediyorsun?" Kadın: "Evet" dedi. Cüreyc:

"- bu çocuk nerede dedi" dedi. "İşte o, kadının kucağında", dediler. Cüreyc, çocuğa dönüp sordu: "Senin ban kim?" Çocuk: "Sığır çobanı" dedi. (Cüreyc'in iftiraya uğradğı anlaşılınca) Melik dedi ki:

"- Senin manastırını altından yapalım mı?" Cüreyc: "Hayır" dedi.

"- Gümüşten yapalım mı? dedi. Cüreyc: "Hayır" dedi. Melik:

"- O halde onu nasıl yapalım?" dedi… Cüreyc: "Onu eskiden olduğu gibi yapın" dedi. "Hangi şeye gülümsedin" diye Melik sordu: Cüreyc:

"_ Hatırladığım bir işe, annemin bedduası bana erişti" dedi. Sonra başından geçen hadiseyi, onlara anlattı."

HRİSTİYAN ANNEYE İSLÂM'I ARZ ETMEK

34. Ebû Hureyre'nin şöyle dediği işitilmiştir:

“- Beni dinleyen, Yahudî ve Hıristiyan, kim olursa olsun, muhakkak beni sevmiştir. Çünkü (henüz İslâmı kabul etmemiş olan) annemin Müslüman olmasını istiyordum da, o kabul etmiyordu. Ben ona, “İslâm’ı kabul et) dedim, o kaçındı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)’e gittim ve dedim ki:

“Annem için Allah’a dua et” O da dua etti. Sonra anneme döndüm. Kapıyı üzerine kilitlemişti.”

“- Ey Ebû Hureyre! Ben Müslüman oldum.” Ben de (olanı) Peygamber (s.a.v.)’e haber verdim ve dedim ki:

“- Benim için ve annem için Allah’a dua et.”

Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Allah’ım! Kulun Ebû Hureyre’yi ve annesini insanlara sevdir.”

EBEVEYNE, ÖLÜMLERİNDEN SONRA İYİLİK ETMEK

35. Ebû Üseyd’in insanlara anlatarak şöyle dediği işitilmiştir:

- Peygamber (s.a.v.)’in yanında idik. Bir adam dedi ki:

“- Ey Allah’ın Rasûlü, ebeveynim öldükten sonra, onlara iyilik edebileceğim bir iyilik kaldı mı?”

Peygamber şöyle buyurdu:

“- Evet, dört haslet vardır:

1. Onlara hayır duada bulunmak ve onlara mağfiret dilemek.

2. Vasiyyetlerini yerine getirmek

3. Onların sadık arkadaşlarına ikram etmek

4. Akrabaya sılâ (iyilik) etmek ki, sana akrabalık ancak onların nesebi tarafından gelir.”

36. Ebû Hureyre şöyle demiştir:

“- Ölümden sonra, ölünün derecesi yükseltilir. Ölü der ki: “Ey Rabbim! Bu (güzel) şey nedir)” Ona: Çocuğıun, senin için istiğfar etti (Allah’tan mağfiret diledi), denir.”

37. Muhammed İbn-i Sîrîn anlatıyor:

“- Bir gece, Ebû Hureyre’nin yanında idik, şöyle demişti:

“- Allahım! Ebû Hureyre’nin, annesine ve bunlar için af dileyenlere sen mağfiret buyur.” Muhammed İbn-i Sîrîn dedi ki:

“- Biz Ebû Hureyre’nin duasına girelim deyi, kendisine ve annesine Allah’tan mağfiret diliyoruz.”

38. Ebû Hureyre’den: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

“- Kul vefat edince, bütün amellerinin sevabı kesilir; üç ameli müstesnadır. (Bunlardan birincisi) Sadak-i cariyedir. (İkincisi) Kendisi ile faydalanılan şerefli bir ilimdir. (Üçüncüsü) Kendisine dua eden Salih çocuktur.”

39. İbn-i Abbas’tan rivayet edildiğine göre, bir adam şöyle dedi:

“- Ey Allah’ın Rasûlü! Benim annem vefat etti ve vasıyyette bulunmadı. Onun adına sadaka vermem, kendisine fayda verir mi?”

Peygamber:

“- Evet” dedi.

BABASININ İYİLİK ETTİĞİ KİMSEYE, EVLÂDIN İYİLİK ETMESİ

40. Hazret-i Ömer'in oğlundan rivayet edildiğine göre, bir yolculukta Hz. Ömer'in oğlu (İbn-i Ömer) bir Bedevî'ye tesadüf etti. Bu Bedevî'nin babası, Hz. Ömer (ra)'ın dostu idi. Bedevî dedi ki, sen falânın oğlu değil misin? O da: "Evet!" dedi. Bunun üzerine İbn-i Ömer, yedekte bulundurduğu bir merkebin ona verilmesini emretti ve başından da sağırığı çıkararak ona verdi. İbn-i Ömer'in beraberinde olanlardan biri: "(Bedevîler kanaatkârdır, aza razı olurlar) ona iki dirhem para yetmez miydi?" dedi. İbn-i Ömer dedi ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Babanın dostunu gözet (ona ikram et ve sevgi göster). Onunla ilgiyi kesme, yoksa Allah (iman) nurunu söndürür."

41. İbn-i Ömer'den Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurdu rivâyet edilmiştir:

"- İyiliklerin en iyisi, babasının dostu olanlara, kişinin iyilik etmesidir."

BABASINA SILA EDENLE İLGİYİ KESME, NURUN SÖNER

SILÂ-İ RAHMİN FAZİLETİ

42. Ubbade El-Ensarî'den oğlu Sa'd naklettiğine göre, babası şöyle demiştir:

"- Medine-i Münevvere'nin mescidinde Hz. Osman'ın oğlu Amr ile oturuyorduk. Abdullah İbn-i Selâm, kardeşi oğluna dayanarak bize uğrayıp meclisimizden öteye geçti. Sonra (hoşnut olmayan bir tavırla) Amr'ı kasdedip oradakilere döndü ve şöyle dedi:

(İki veya üç defa tekrar ederek:) Ey Osman'ın oğlu Amr! İstediğin şekilde hareket et, Muhammed (s.a.v.)'i hak olarak gönderen Allah'a yemin ederim

ki, Allah (cc)'ın kitabı (Tevrat) da şu vardır. (Bunu iki defa tekrarladı): Babana dostluk ve iyilik edenden ilgiyi kesme, yoksa bu hareketli (iman) nûrun söner."

SEVGİ, VERASET YOLU İLE KAZANILIR

43. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bir adamın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

(Sevgiyi dair soruna karşılık şu hadîs-i şerîf) sana kifayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

"- Sevgi veraset yolu ile kazanılır."

İNSAN BABASINI İSMİ İLE ÇAĞIRMAZ, ONDAN ÖNCE OTURMAZ, ÖNÜNDE YÜRÜMEZ

44. Rivayet edildiğine göre Ebû Hureyre iki adam gördü: Bunlardan birine şöyle dedi:

"- Bu senin neyindir?" adam:

"- Babamdır," dedi. Ebû Hureyre dedi ki:

"- O halde onu ismi ile çağırma, önünde yürüme, ondan önce de oturma."

İNSAN BABASINI KÜNYESİ İLE ÇAĞIRIR MI?

45. Şehr İbn-i Havşeb'in rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Hz. Ömer'in oğlu (Abdullah) ile çıktık. Salim ona:

"- Namaza! Ey Ebû Abdurrahman!" diye hitap etti.

46. İbn-i Ömer’den, şöyle demiştir:

“- Fakat Ebû Hafs = Ömer, hüküm vermiştir.”

AKRABALARA İYİLİK ETMENİN GEREKLİLİĞİ

47. Küleyb İbn-i Menfa’a dedi ki, dedem (Bekir İbni’l Haris) sordu:

“- Ya Rasûlullah, kime iyilik edeyim?”

Peygamber:

“- Annene, sonra banana, kız kardeşine, erkek kardeşine ve bir de bunları takip eden akrabana (iyilik etmen) vacib bir haktır, yakınlarına da…” dedi.

48. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

(Hz. Peygamber), “En yakın akrabalarını (Allah’ın azabı ile) korkut.” Âyeti nazil olunca, Hz. Peygamber (s.a.v.) kalkıp şöyle çağırdı:

“- Ey Kâ’b İbn-i Luey oğulları!.. Canlarınızı ateşten kurtarınız. Ey Abd-i Menaf oğulları! Canlarınızı ateşten kurtarınız. Ey Haşim oğulları! Canlarınızı ateşten kurtarınız. Ey Abdulmuttalib oğulları! Canlarımızı ateşten kurtanız. Ey Muhammed’in kızı Fatıma! Canını ateşten kurtar; çünkü ben senin için Allah’tan bir şeyi sahip değilim. Ancak size akrabalığım var, ondan dolayı (size) iyilik ederim, (Dünyada ihsanda bulunurum).”

YAKINLARA (AKRABAYA) İYİLİK ETMEK

49. Ebû Eyyub El-Ensarî’den:

Peygamber (s.a.v.)’in bir yolculuğunda, bir Bedevî Peygambere karşı çıkıp dedi ki:

“- Beni Cennet’e yaklaştıracak ve Cehennem’den uzaklaştıracak şeyi, bana bildir.”

Peygamber:

“- Allah’a ibadet edersin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmazsın, namazı kılarsın, zekâtı verirsin, akrabaya iyilik edersin.” buyurdu.

50. Ebû Hureyre’den, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Aziz ve Celil olan Allah mahlûkatı (insanların ruhlarını) yarattı. Yaratma işi tamam olunca, Rahim = akrabalık sağı ayağa kalktı. Cenab-ı Hak ona, “Dur ne söylüyorsun?” dedi.

Rahim, şöyle dedi: “Bu benim kalkışım, akrabalık bağlarını kesmekten sana sığınanın kalkışıdır. (Akrabalık bağlarını kesmek çok büyük bir iştir). “Allah Tealâ buyurdu ki:

“- Sana ilgi gösterip iyilik edene, iyilik etmekliğime ve senden ilgiyi kesenden iyiliğimi kesmekliğime razı olmaz mısın?”

Rahim:

“- Razı olurum, Ey Rabbim” dedi. Allah Tealâ buyurdu:

“- Bu hüküm senindir.”

Sonra Ebû Hureyre dedi ki, isterseniz şu âyet-i kerîmeyi okuyunuz: “(Ey münafıklar) ,e demek idareyi ele alırsanız, hemen yeryüzünde fesad çıkaracak ve akrabalık bağlarını parçalayacaksınız?”

51. Rivayet edildiğine göre İbn-i Abbas şu âyet-i kerîmeleri okudu:

“Akrabaya, yoksula ve yolda kalmışa hakkını ver. Bununla beraber (malını) büsbütün saçıp savurma. Çünkü israf yapanlar, şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise, Rabbine karşı çok nankördür. Eğer Rabbinden istediğin bir rızkı (kendi ihtiyacından dolayı) aramak için, o akraba, yoksul ve yolda kalmışlardan yüz çevirmek mecburiyetinde kalırsan (bir şey verecek durumun olmazsa), o zaman da kendilerine yumuşak bir söz söyle. Elini boynuna bağlı kılma (cimrilik etme) ve büsbütün onu açıp israf etme ki, sonra kınanmış olursun ve eli boş açıkta kalırsın.”

Sonra İbn-i Abbas dedi ki, Allah Tealâ hakların en lüzumlusu ile başlayarak insana emretti ve yanında mal bulunduğu zaman onu amellerin en iyisini yapmaya delâlet buyurdu. Zira Allah: “Akrabaya, yoksula ve yolda kalmışa hakkını ver” diye buyurdu. Bir de insanın yanında mal bulunmadığı zaman, nasıl söz söyleyeceğini ona öğretti ve şöyle buyurdu: “Eğer Rabbinden istediğin bir rızkı (kendi ihtiyacından dolayı) aramak için, o akraba,a yoksul ve yolda kalmışlardan yüz çevirmek zorunda kalırsan (bir şey verecek halin olmazsa), o zaman kendilerine yumuşak bir söz söyle. Böylece güzel va’dda bulunur, inşallah oldu olacak yollu sözler söylenir. Elini boynuna bağlı kılma (cimrilik etme) Bir şey vermez olma. Büsbütün de onu açıp israf etme. Yanındaki bütün malını verme. Sonra kınanmış olursun. Sonra yanına gelen, sende bir şeyi bulamayınca seni kınar. Açıkta kalırsın. İbn-i Abbas dedi ki, “Mal verdiğin kimse sonra seni hasrete düşürür, sıkıntı çekersin.” (el-İsrâ, 17/26-29)

SILÂ-İ RAHMİN FAZİLETİ

52. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Bir adam, peygamber (s.a.v.)’e geldi de şöyle dedi: “Ey Allah’ın Rasûlü! Benim akrabam var, onlara varıyorum; onlar ise ilgiyi kesiyorlar. Ben onlara iyilik ediyorum, onlar bana kötülük ediyorlar ve bana kötü söyleyip cefa ediyorlar. Ben bu yaptıklarına tahammül ediyorum ve bağışlıyorum.”

“- Eğer durum, anlattığın gibi, ise, son onlara ateşli kül serpiyor gibisin (onlar, senin iyiliğinden ızdırap içinde olurlar). Sen bu vaziyette (ihsanına) devam ettikçe, onlara karşı, Allah’tan bir yardımcı daima seninle bulunur.”

53. Abdurrahman İbn-i Avf’tan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah’ın şöyle dediğini işitmiştir:

“- Allah (cc) buyurdu ki, ben Rahman’ım ve akrabalığı = Rahimi ben yarattım ve ismim olan Rahman’dan ona isim diye rahim türettim. Kim akrabaya iyilik ederse, ben de ona iyilik ederim. Kim de ondan ilgiyi keserse, ben de ondan iyiliği keserim.”

54. Abdullah İbn-i Amr anlatmıştır:

Peygamber (s.a.v.) parmağını bize tevcih ederek şöyle dedi:

“- Rahim, Rahman isminden ayrılmadır (onun bir dalıdır). Onun hakkını kim korursa (sılâ ve iyilik ederse), Allah ona ihsan eder. Kim de onun hakkını korumazsa (sılâ ve iyilik etmezse), Allah ondan ihsanını keser. Rahimin (yakınlara iyilik ve merhametin), kıyamet gününde fasîh ve beliğ bir lisanı vardır.”

55. Hazret-i Âişe’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Rahim, Allah’ın rahmetinin eserlerindendir. Kim onun hakkını yerine getirirse (sılâ ve iyilik edersen), Allah ona ihsan eder. Kim de ondan ilgiyi keserse, Allah ondan ihsan ve rahmetini keser.”

SILÂ-İ RAHİM ÖMRÜ UZATIR

56. Enes İbn-i Malik’den: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Kim rızkının bol olmasını ve ömrünün uzamasını severse, sılâ-i Rahim yapsın.”

57. Rivayet edildiğine göre Ebû Hureyre şöyle dedi:

Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim:

"- Kim rızkının bol olmasına ve ömrünün uzamasına sevinirse, sılâ-i rahim yapsın."

SILÂ-İ RAHİM YAPANI ALLAH SEVDİRİR

58. İbn-i Ömer şöyle dedi:

"Rabbinden korkanın ve rahim sılâsını yapanın eceli geciktirilir, malı çoğaltılır ve ehli de onu sever."

59. İbn-i Ömer şöyle dedi:

"Rabbinden korkanın (takva sahibi olanın), sılâ-i rahmini yapanın ömrü uzatılır ve malı çoğaltılır, ehli de onu sever."

İYİLİK EN YAKINA, ONDAN SONRA EN YAKIN SIRASINA GÖRE YAPILMALIDIR

60. (Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu, El-Mıkdam İbn-i Ma'dî Kerib'in işittiği rivayet edilmiştir:

"- Allah, annelerinize iyilik etmenizi emrediyor, sonra annelerinize iyilik etmenizi emrediyor; sonra babalarınıza iyilik etmenizi emrediyor. Sonra en yakın akrabaya, ondan sonra en yakın sırasına göre iyilik etmeyi size emrediyor..."

61. Ebû Eyyub Süleyman (Osman İbn-i Affan'ın kölesi) anlatıyor:

Perşembe akşamı Cuma gecesi Ebû Hureyre bize geldi ve dedi ki:

“- Sılâ-i Rahmi terk eden her şahsı yanımızda bulunduğu için günah eşlemekle suçlandırıyorum (yanımızda durup günahında ısrar etmesin, sılâsını yapsın)”. Kimse kalkmadı. Bu sözü Ebû Hureyre üç defa tekrarlayınca, bir genç geldi ki, iki seneden beri halasına dargın bulunuyordu. Hemen halasına gitti. Halası ona dedi ki:

“- Ey kardeşim oğlu! Seni getiren nedir?” Genç de dedi ki:

“- Ebû Hureyre’nin şunu ve şunu söylediğini işittim.”

Halası ona şöyle dedi:

“- Ebû Hureyre’ye dön ve ona sor ki, bunu sözü niçin söylemiştir?”

Ebû Hureyre Peygamber (s.a.v.)’in:

“- Her Perşembe akşamı-Cuma gecesinde, insanoğlunun amelleri şanı yüce ve yüksek Allah’a arz edilir de sılâ-i rahmi terk edenin amile kabul edilmez.”

62. İbn-i Ömer’den:

“- Sevabını Allah’tan umarak insanın nefsine ve ehline harcadığı şeye karşılık, Allah muhakkak ona mükâfat verir. Önce geçimine baktığın kimseye harcayıp işe başla. Eğer fazla (mal) varsa sırasıyla en yakına ve ondan sonraki yakına ver. Eğer daha fazla (artan mal) olursa, dilediğine ver.”

SILÂ-İ RAHMİ TERK EDENİN BULUNDUĞU TOPLULUĞA RAHMET İNMEZ

63. Abdullah İbn-i Ebi Evfâ’dan işitildiğine göre, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle dediğini anlatmıştır:

“İçlerinde Sılâ-i rahmi terk edenin bulunduğu bir topluluğa rahmet inmez.”

SILÂ-İ RAHMİ TERK EDENİN GÜNAHI

64. Cübeyr İbn-i Mut’ımden haber verildiğine gör,e Cübeyr Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işitti:

“- Sılâ-i rahmi terk eden cennete giremez.”

65. Ebû Hureyre’nin Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle dediğini rivayet ettiği kendisinden işitilmiştir:

“- Rahme delâlet eden rahim, -kelimesi- Rahman isminin bir dalıdır” Rahim der ki:

“- Ya Rab! Bana zulmedildi. Ya Rab! Ben terk edildim. Ya Rab! Bana (şu zulüm yapıldı), bana (şu haksızlık yapıldı)…”

Allah Tealâ ona cevap verir:

“- Seni terk edenden rahmeti kesmeme, senin hakkını verene ihsân etmeme razı olmaz mısın?”

66. Saîd İbn-i Sem’an dedi ki:

“- Çocukların ve sefihlerin başa çıkmasından (onların kumandan olmasından), Ebû Hureyre’nin Allah’a sığındığın işittim.” Saîd İbn-i Sem’an yine şöyle dedi:

- İbn-i Hasene El-Cüheni, Ebû Hureyre’ye şunu sorduğunu bana anlattı:

“- Bunun (çocukların ve sefihlerin başa çıkmasının) alâmeti nedir?”

Ebû Hureyre cevap verdi:

“- (Bunun alâmetleri), sılâ-i rahimlerin terk edilmesi, azgına itaât edilir olması ve mürşide (ilim ve hak yol öğretene) isyan olunmasıdır.”

SILÂ-İ RAHMİ TERK EDENİN DÜNYADAKİ CEZASI

67. Ebû Bekre’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

“- Sılâ-i rahmi terk etme ile azgınlık günahını işleyenin –âhirette ona hazırlanan azapla beraber- dünyada Allah’ın acele olarak cezasını vermeye bunlardan daha yalık bir günah yoktur.”

SILÂYA AYNI İLE MUKABELE EDEN VASIL DEĞİLDİR

68. Abdullah İbn-i Amr’dan Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“- Yapılan sılâya, aynı ile mukabelede bulunan, sılâ-i rahim eden değildir. Fakat sılâ yapan (vasıl) o kimsedir ki, akrabalık bağları kesildiği zaman, rahim sılâsını yerine getirmiştir.”

ZALİM AKRABAYA İYİLİK EDENİN FAZİLETİ

69. Berâ’dan rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

Bir A’rabi (Bedevî, Peygamber’e) geldi de:

“- Ey Allah’ın Peygamber’i, beni Cennet’e koyacak bir ameli bana öğret” dedi.

Peygamber buyurdu:

“Sözü kısa yapmış isen de, meseleyi (mana bakımından) genişletmiş oldun. İnsanı azad et. Rakabeyi fek et.”

A’rabi dedi ki:

“- Bunlar (rakabeyi fek etmek ve insanı azad etmek her ikisi) bir değil midir?”

Hz. Peygamber:

“- Hayır, insanı azad etmek, (kendi kölen olan) adamı azad etmendir. Rakabeyi fek etmek de, (başkasına ait) köleye, (hürriyete kavuşması için borçtan kurtulması iç in) yardım etmendir. Bir de sağılır sütlü koyunu (başkasına istifadesi için ariyet) vermek ve (zalim) akrabaya iyilik etmek.

Eğer bunları yapmaya gücün yetmezse, iyilikle emret ve kötülükten alıkoy. Buna da gücün yetmezse, dilini tutu; ancak hayırlı söz söyle.”

CAHİLİYET ZAMANINDA SILÂ EDİP SONRA İSLÂMI KABUL EDENİN HALİ

70. Hakim İbn-i Hizam haber verdiğine göre, Peygamber (s.a.v.)’e şöyle demiştir:

“- Cahiliyet zamanında (İslâmdan önce) ibadet diya sılâ, azad etme ve sadaka gibi işlediğim amellere ne buyurursunuz, bunlarda bana mükâfat var mı?”

Hakîm dedi ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“-Hayır olarak işlemiş olduğun geçen amellerinle Müslüman oldun.”

MÜŞRİK AKRABAYA SILÂ ETMEK VE HEDİYE GÖNDERMEK

71. İbn-i Ömer’den Hz. Ömer (ra) sarılı-alacalı ipekten bir elbise gördü de şöyle dedi:

“- Ey Allah’ın Rasûlü! Bu elbiseyi satın alaydın da onu, Cuma günü ve elçiler sana geldiğinde giyeydin”

Allah’ın Peygamberi dedi ki:

“- Ey Ömer! Bunu ancak (ahirette) nasîbi olmayan giyer”

Sonra bu cins kumaştan Hz. Peygambere elbiseler hediye edildi. Hz. Ömer’e (bunlardan) bir elbise gönderdi. Hz. Ömer dedi ki, (Ya Rasûlullah) ben bu elbiseyi nasıl giyeyim, zira bu elbise hakkında söylenmesi gerekli şeyi söylemiştin Hz. Peygamber:

“- Ben onu, giymen için sana vermedim. Onu satarsın, yahut (Müslüman olmayan birine) giydirirsin” buyurdu. Bunun üzerine, Hz. Ömer (ra) onu müşrik olan anadan kardeşine hediye etti.”

SOYLARINIZDAN SILÂ-İ RAHİM YAPACAĞINIZ KİMSELERİ ÖĞRENİNİZ

72. Hz. Ömer İbn-i Hattab’ın minberde şöyle dediğini, Cübeyr İbn-i Mut’im haber vermiştir:

“- Neseblerinizi (Soylarınızı) öğreniniz. Sonra yakınlarınıza iyilik e ihsan ediniz. Allah’a yemin ederim! İnsanla kardeşi arasında ilgi bulunur. Eğer kendisi ile kardeşi arasında rahim sılâsından olanı (yani önemli münasebeti) bileydi, bu ilgiyi bozmasına engel olurdu.”

73. İbn-i Abbas’tan anlatıldığına göre, İbn-i Abbas şöyle demiştir:

“- Akraba ve yakınlarınızı hatırınızda tutun ki, rahim sılâsı yapasınız. Zira arhimin uzağı yoktur; -akrabalık uzak olsa bile- sılâ yapılınca. Rahimin de yakını yoktur –akrabalık yakın olsa bile- sılâ terk edilince… Her akrabalık bağı (rahim), kıyamet günü sahibinin önüne gelir de lehine şahidlik eder, eğer sılâ-i rahim etmişse. Aleyhine de ilgiyi kesmekle şahidlik eder, eğer sılâ-i rahmi terk etmiş ise…”

AZADLI: “BEN, FALANCALARDANIM” DER Mİ?

74. Abdurrahman İbn-i Hubeyb anlatıp diyor ki:

-Abdullah İbn-i Ömer bana sordu:

“- Kimlerdensin?”

Ben de:

“- Teym-i Temîm kabilesinden,” dedim.

“- Kendilerinden mi, yoksa azadlılarından mı?” dedi.

“- Azadlalarından!” dedim.

“- Öyle ise, azadlılarından deseydin ya!” dedi.

KABİLENİN AZADLISI – KENDİLERİNDEN SAYILIR

75. Rifa’a İbn-i Râfi’den:

Peygamber (s.a.v.), Ömer’e şöyle dedi:

“- Bana kavmini topla.”

O da, onları topladı. Vatka ki, Peygamber (s.a.v.)’in kapısında hazır duruma geldiler. Ömer, Peygamberin huzuruna varıp:

“- Sana kavmimi topladım.” dedi.

Bunu Ensar duyunca, şöyle dediler:

“- Kureyş hakkında vahiy nâzil oldu.”

Bunun üzerine ne söylenecek diye, dinleyici ve görücü kimseler geldi. Derken Peygamber (s.a.v.) çıkageldi de onların ortasında durup dedi ki:

“- İçinizde, sizden olmayan var mı?” Onlar:

“- Evet, içimizde anddaşımız, kız kardeşimizin oğlu ve azadlılarımız vardır” dediler.

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Anddaşımız bizdendir. Kız kardeşimizin oğlu bizdendir. Azadlılarımız da bizdendir. Siz duyunuz ki, benim yardımcılarım, sizden takva sahipleridir. Eğer siz bunlarsanız, ne güzel bu. Değilse, akibete bakın: İnsanlar kıyamet günü Salih amellerle gelip de siz, günahlarınızla gelmiş olmıyasınız. Bu takdirde sizden yüz çevirilir.”

Sonra Peygamber hitab buyurup şöyle dedi: O halde ki, ellerini Kureyş halkının başları üzerine koyacak şekilde kaldırmıştı:

“- Ey Nas! Muhakkak ki Kureyş halkı emin kimselerdir. Onlara kim zulmederse, Allah onu yüz üstü sürdürür.”

Bunu üç defa söylüyordu. Raviler’den Züheyr dedi ki:

-Zannımca Peygamber: “Onlara kim tuzaklar kurarak zulmederse…” diye söyledi.

İKİ KIZ VEYA BİR KIZ GEÇİNDİREN KİMSE

76. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dediğini işittim:

“- Kim üç kızı olur da bunlara sabrederse ve varlığından onlara giydirirse, ona, ateşten koruyucu bir perde olurlar.”

77. İbn-i Abbas’tan işitildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle dedi:

“- Herhangi bir Müslüman ki, ona bülûğ çağı ile iki kız yetişir de onları korumayı güzel yaparsa, ona Cennete koyarlar. (Bu kızlara yapılan iyilik ve muhafazaya karşılık, Allah onları vesile ederek iyilik sahibini Cennet’e koyar).”

78. Cabir İbn-i Abdullah, bazı zevata anlatıp demiştir ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Kimin üç kızı olur da onları barındırır, ihtiyaçlarını karşılar, kendilerine merhamet ederse, elbette Cennet ona vacip olmuştur.”

Hazır bulunanlardan biri:

“- İki kız olsa da mı? Ya Rasûlallah!” dedi. Peygamber:

“- İki kız da (aynı hükümdedir)” buyurdu.

ÜÇ KIZ KARDEŞİ GEÇİNDİREN KİMSE

79. Ebû Said El- Hudrî’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah şöyle dedi:

“- Kimin üç kızı, yahut üç kız kardeşi olur da onlara iyi muamele ederse, muhakkak cennete girer.”

(ÖLÜM VEYA BOŞANMA SURETİ İLE) KENDİSİNE DÖNMÜŞ KIZINI GEÇİNDİREN KİMSENİN FAZİLETİ

80. Mûsa, babası Uleyy İbn-i Ribah’dan anlattığına göre, Peygamber, Süraka İbn-i Cu’şüm’e şöyle dedi:

“- Sana, sadakaların en büyüğünü göstereyim mi?”

Süraka:

“- Evet, Ya Rasûlullah” dedi. Peygamber buyurdu:

“- (Boşanmak veya kocası ölmek suretiyle) Sana dönmüş olan, senden başka geçindiricisi olmayan kızındır.”

81. Mûsa diyor ki:

“- Babam Süraka İbn-i Cu’şüm’den Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Ey Süraka…” diye geçen hadîs aynen rivayet edilmiştir.

82. El- Mikdam İbn-i Kerib’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“- Kendi nefsine yedirdiğin sana bir sadakadır. Çocuğuna yedirdiğin senin için bir sadakadır. Zevcene yedirdiğin, senin için bir sadakadır. Hizmetçine yedirdiğin de senin için bir sadakadır.”

KIZLARIN ÖLÜMÜNÜ TEMENNİ EDENİN HALI

83. İbn-i Ömer’den rivayet edildiğine göre, İbn-i Ömer’in yanında bir adam bulunuyordu ve onun kız çocukları vardı. Sonra o kız çocukların ölümünü temenni etti. Bunun üzerine İbn-i Ömer kızıp şöyle dedi:

“- Onların rızkını sen mi veriyorsun?”

ÇOCUK CİMRİLİK SEBEBİDİR, KORKAKLIK SEBEBİDİR

84. Hz. Âişe (ra)’dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

“- (Babam) Ebû Bekir (ra) bir gün dedi ki”:

“- Allah’a yemin ederim! Yeryüzünde bana Ömer’den daha sevgili kimse yoktur.”

(Babam evden) çıkıp dönünce:

“- Kızcağızım! Ben nasıl yemin etmiştim” dedi.

Ben de ona (daha önce söylediği sözü tekrarlayıp) söyledim. Bunun üzerine:

“- Ağırıma giden iş yaptım, çocuk ise kalbe daha yapışıktır (daha çok sevgilidir)” dedi.

85. İbn-i Ebî Nu’m’dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

“- Bir adam İbn-i Ömer’e sivrisinek öldürmekten sorarken şahit oldum.”

İbn-i Ömer (o adama):

“- Kimlerdensin?” dedi.

Adam: “Iraklılardan!” dedi.

Bunun üzerine İbn-i Ömer:

“- Şuna bakın; bana sivrisineği öldürmekten (doğacak günahı) soruyor, halbuki bunlar Peygamber (s.a.v.)’in oğlunu (torunu Hüseyin’i) öldürmüşlerdir. Ben, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işitmiştim:

“- Onlar (Hz. Hasan ve Hüseyin), dünyada iki gülümdür(güzel kokulu çiçeklerimdir)”.

OMUZDA ÇOCUK TAŞIMAK

86. Adiyyü’bnü Sabit’ten rivayet edildiğine göre, dedi ki:

“- Berâ’ın şöyle söylediğini işittim”:

“- Peygamber (s.a.v.)’i gördüm –Allah’ın salâvatı üzerine olsun- (torunu) Hasan omuzu üzerinde idi ve Peygamber şöyle diyordu”.

“- Allah’ım! Ben bunu seviyorum, sen de bunu sev.”

ÇOCUK GÖZ BEBEĞİDİR

87. Cübeyr İbn-i Nüfeyr’den rivayet, şöyle dedi:

“- Bir gün (ashabdan) El-Mıkdad İbni’l-Esved’in yanında oturuyorduk. Bir adam ona uğradı ve dedi ki:

“- Rasûlullah (s.a.v.)’i gören şu iki göze ne mutlu! Allah’a yenin olsun, biz arzu ediyoruz ki, senin gördükleriniz biz de göreydik şahit olduklarına şahit olaydık.”

“- (Mıkdad bu sözlerle fazlaca) kızdırılmış oldu. Ben taaccüb etmeğe başladım, çünkü adam hayırlı sözden başka bir şey demedi. Sonra (sahabî) El-Mıkdad adama dönüp şöyle dedi”:

“- Bir insan ki, Allah ondan bir huzuru (peygamberle karşılaşmayı) gaip kılmıştır, bu karşılaşmayı (Rasûlullah huzurunda bulunmayı) temenniye onu götüren (cür’et) nedir? Bilmiyor ki, onu görse nasıl olacaktı? (Acaba iman mı edecekti, yoksa küfürde mi kalacaktı?)

Vallahi, Rasûlullah (s.a.v.)’in huzurunda çok kimseler bulundu ki, Allah onları yüzleri üstü Cehenneme yuvarladı. Peygambere icabet etmemişlerdi, ona tasdik etmemişlerdi. Siz Aziz ve Celil olan Allah’a hamd etmez misiniz

ki, sizi, Rabbinizi bilir halde dünyaya getirdi de Peygamberiniz (s.a.v.)'in getirdi (İslâmın hükümlerini) tasdik ediyorsunuz. Siz kendinizden başkaları ile belâlardan kurtarılmış oldunuz.

Vallahi, cahiliyyet devri ile fetret devrinde gönderilen Peygamberin durumunun en şiddetlisi olan bir halde Peygamber (s.a.v.) gönderildi. Putları ibadet etmekten daha faziletli bir din olduğuna inanmıyorlardı. Bunun üzerine, Peygamber Kur'ân'ı getirdi ve onunla hak ile bâtılı ayırdı. Yine onunla, baba ile çocuğu arasını ayırdı (biri mümin, biri kafir oldu). Öyle ki, adam babasının yahut çocuğunu yahut kardeşini kafir görüyordu. Böyle iken, Allah o adamın kalbinin kilitlerini iman ile açmıştı ve adam biliyordu ki, yakın akrabası (babası, çocuğu ve kardeşi bu vaziyette iman etmezden) ölse cehenneme girecek. Böyle sevdiği kimsenin (yakının) Cehennemde olduğunu bildiği halde, adamın gözü aydın olur mu? Nitekim bu sevilen (yakınlar) hakkında Allah şöyle buyurmuştur:

"- O müminler ki, ey Rabbimiz! Bize zevcelerimizden ve nesillerimizden gözlerimizin sürûru olacak iyi kimseler ihsan et… derler" (Furkan, 74)

"- Böylece göz aydınlığı ve sevinci olan çocukların veya yakınların cehennemde bulunacaklarını bilmek, hiç insanı sevinçli bir halde bırakır mı?"

ARKADAŞINA MAL VE EVLÂDI ÇOK OLSUN DİYE DUÂ ETMEK

88. Enes'ten rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"-Bir gün Peygamber (s.a.v.)'in saadethanelerine gittim. Yalnız ben, annem ve teyzem Ümmü Haram bulunuyorduk. O esnada Hz. Peygamber bize çıkageldi ve bize":

"- Size namaz kıldırayım mı?" dedi.

O vakit farz namaz vakti değildi. (Enes'ten hadiseyi rivayet eden Sabit'e, dinleyicilerden biri sordu:

“Peygamber, Enes’i neresinde durdurdu?”

Sabit:

“- Peygamber onu, sağında durdurdu” dedi. Sonra bize namaz kıldırdı. Sonunda bize –Ehl-i Beyt’e- dünya ve ahiret hayırlarının hepsi ile dua etti. Annem şöyle dedi:

“- Ya Rasûlullah! (bunun üzerine peygamber benim için her hayır duayı yaptı. Duasının sonunda şunu demiş oldu. Bu oğlum Enes) Senin hizmetçiğindir. Allah’a bunun için dua et.”

“- Allah’ım! Bunun malını ve evlâdını çoğalt ve kendisine mal ve evlâdında bereket ver.”

ANNELER MERHAMETLİDİRLER

89. Enes İbn-i Malik’ten:

“- Bir kadın Âişe (ra)’ya geldi. Âişe onu üç hurma verdi. Kadıncağız her (iki) çocuğuna birer hurma verdi ve kendine de bir hurma alakoydu. İki çocuk hurmaları yediler ve annelerine baktılar. Kadıncağız alakoyduğu hurmaya dönerek onu böldü de her çocuğa yarım hurma verdi. Sonra Peygamber (s.a.v.) gelince Âişe Peygambere (hadiseyi) anlattı.” Peygamber şöyle buyurdu:

“- Bundan neden taaccüp ediyorsun? O kadıncağızın, her iki çocuğuna ettiği merhamet sebebiyle Allah ona rahmet etmiştir.”

90. Âişe (ra)’dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

“- Bir A’rabi, Peygamber (s.a.v.)’e gelip dedi ki:

“- Çocuklarınızı öper misiniz? Biz onları öpmeyiz”

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Allah senin kalbinden merhameti çıkarınca ben sana ne yapabilirim?”

91. Rivayet edildiğine göre, Ebû Hureyre şöyle dedi:

“- Rasûlullah (s.a.v.), Ali’nin oğlu Hasan’ı öptü, yanında da Temîm kabilesinden Akra’ İbn-i Habis oturuyordu” Akra’ dedi ki:

“- Benim on çocuğum var, onlardan hiç birini öpmedim”

Rasûlullah (s.a.v.) ona baktı, sonra şöyle dedi:

“- Merhamet etmeyene, merhamet olunmaz.”

92. Rivayet edildiğine göre Velîd İbn-i Nümeyr, babasının şöyle dediğini işitmiştir:

“- (Bizden önceki ashab) diyorlardı ki, olgunluk (salâh) Allah’tandır, edeb (terbiye) ise babalardandır.”

93. Nu’man İbn-i Beşir, ravi Â’mir’e anlattığına göre;

- Babası (Beşir), kendisini yüklenerek Rasûlullah! (s.a.v.)’e götürüp dedi ki: “Ya Rasûlullah! Ben seni şahit tutuyorum, (oğlum) Nu’man’a şunu ve şunu bağışladım.”

Peygamber şöyle buyurdu:

“- Her çocuğuna bağışladın mı?”

Babam:

“- Hayır” dedi.

Peygamber:

“- Çocuklarının hepsinin iyilikte müsavi olmaları seni sevindirmez mi?”

Babam:

“- Evet” dedi.

“- O taktirde (bu ayırmayı) yapma!” buyurdu.

Ebû Abdullah El-Buharî dedi ki:

“- Peygamber (s.a.v.)’in:

“- O halde benden başkasını şahit tut!” diye buyurduğu şahadet sözü, bir ruhsat değildir. (Yani başkasının şahitliği ili çocukların arasında bu adaletsizliği yapabilirsin, manasını taşımaz.)

BABANIN ÇOCUĞUNA İYİLİK ETMESİ

94. İbn-i Ömer’den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

“- Alleh Teâlâ, Kur’an-ı Kerim’de o Salih kimselere “Ebrâr” ismini vermiştir; çünkü onlar, hem babalara, hem de çocuklara iyilik etmişlerdir. Senin babanın üzerinde hakkı olduğu gibi, yine çocuğunun da senin üzerinde hakkı vardır.”

MERHAMET ETMEYEN MERHAMET OLUNMAZ

95. Ebû Saîd (ra) Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre şöyle demiştir:

“- Merhamet etmeyene, merhamet olunmaz.”

96. Cerîr İbn-i Abdullah'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

"- Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

"- Allah merhamet etmez, insanlara merhamet etmeyene"

97. Cerîr İbn-i Abdullah'dan, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

"- İnsanlara merhamet etmeyene, Allah merhamet etmez."

98. Âişe (ra) şöyle anlatmıştır:

"- Bedevilerden birkaç kişi Peygamber (s.a.v.)'e geldi. İçlerinden bir adam:

Bunun üzerine Allah'ın Rasûlü (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Aziz ve Yüce olan Allah senin kalbinden merhameti çıkarınca, ben sana ne yapabilirim?"

99. Rivayet edildiğine göre Hz. Ömer (ra) bir adamı memuriyette çalıştırdı. Memur dedi ki:

"- Benim evlâdan şu ve şunlar var. Onlardan hiç birini öpmedim." Ömer (şöyle söyledi veya) dedi:

"- Aziz ve Yüce olan Allah kullarından ancak insanların hakkını en ziyade yerine getirene merhamet eder."

MERHAMET YÜZ PARÇADIR

100. Ebû Hureyre dedi ki:

"- Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim."

“- Azîz ve Yüce olan Allah merhameti yüz parça etti de doksan dokuzunu kendine alıkoydu ve yeryüzüne bir tek parça indirdi. Bu bir parçadan yaratıklar birbirleriyle merhametleşirler, hatta at, yavrusuna isabet etmek korkusundan ayağını yavrusundan kaldırır, onu korur.”

KOMŞUYA VASİYYET

101. Hz. Âişe (ra) Peygamber (s.a.v.)’den anlattığına göre, Peygamber şöyle dedi:

“ Cibril (as), devamlı olarak bana komşuyu tavsiye ediyordu, hatta zannettim ki, Cibril komşuyu (komşuya) varis kılacak.”

102. Ebû Şureyh, El-Huza’î, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle dedi:

“- Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse, komşusuna iyilik etsin. Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse, misafirine ikram etsin. Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse, hayır söylesin yahut sussun.”

KOMŞUNUN HAKKI

103. Mikdad İbn-i’l-Esved’den işitildiğine göre şöyle demiştir:

“- Rasûlullah (s.a.v.), ashabına zinadan sordu” Ashab:

“- Haramdır, Allah ve onun peygamberi onu haram kılmıştır,” dediler.

Peygamber şöyle buyurdu:

“- İnsanın, on kadınla zinâ etmesi, komşusunun karızı ile zinâ etmesinden, üzerine daha hafif günahtır.”

Yine ashaba hırsızlıktan sordular. Ashab:

“- Haramdır, onu Aziz ve Yüce olan Allah iel onun peygamberi harım kılmıştır? dediler.

Bunun üzerine Peygamber şöyle buyurdu:

“- On ev halkından çalması da, komşusunun evinden çalmasından, üzerine daha hafif günahtır.”

İKRAMA ÖNCE KOMŞUDAN BAŞLAMALI

104. İbn-i Ömer’den rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.):

“- Cibril, bana komşuyu tavsiye edip duruyordu. Öyle ki, onu mirasçı kılacak zannettim.” diye buyurdu.

105. Abdullah İbn-i Amr (ra)’dan rivayet edildiğine göre:

“- Kendisi için bir koyun kesildi de kölesine şöyle der oldu”

“- Yahudî komşumuza hediye verdin mi? Yahudi komşumuza hediye verdin mi?”

Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle dediğini işittim:

“- Cibril, komşuya tavsiye edip durdu. Öyle ki, onu mirasçı kılacağını zannettim.”

106. Hz. Âişe (ra)’dan şöyle dediğini işitilmiştir:

- Rasûlullah (s.a.v)’in şöyle dediğini duydum:

“- Cibril, bana komşuyu tavsiye edip durdu. Öyle ki, onu mirasçı kılacak zannettim.”

KAPISI EN YAKIN OLANA HEDİYE EDİLİR

107. Hz. Âişe’den (ra) rivayete edildiğine göre şöyle demiştir:

“- Ya Rasûlullah, dedim. Benim iki komşum var. Bunlardan hangisine hediye edeyim?”

“- Sana kapısı en yakın olana” buyurdular.

108. Âişe (ra)’dan şöyle demiştir:

“- Dedim ki, Ya Rasûlullah! Benim iki komşum var. Bunlardan hangisine hediye edeyim?”

“- Sana kapısı en yakın olana” buyurdu.

KOMŞULARIN EN YAKININA, SONRA

EN YAKININA İTİBAR ETMEK

109. Rivayet edildiğine göre, Hasan Basrî’ye komşuluğun hudûdundan sorulmuş, O da:

“- Ön tarafından kırk ev, arka tarafından kırk ev, sağ tarafından kırk ev ve sol tarafından kırk evdir” dedi.

110. Ebû Hureyre’nin şöyle dediğini işitilmiştir:

“- Yakın komşudan önce, daha uzak komşusu ile (insan vermeğe) başlamamalıdır. Lâkin uzaktan önce, yakından başlamalıdır.”

KOMŞUYA KAPIYI KAPAYAN KİMSE

111. İbn-i Ömer’den (ra):

“- Gerçekten üzerimize bir zaman –yahut bir vakit- geldi ki, hiç kimseye altını ve gümüşü, Müslüman kardeşinden daha sevgili olmadı. Şimdiki halde ise altın ve gümüş her birimize Müslüman kardeşinden daha sevgilidir. Peygamber (s.a.v.)’in şöyle dediğini işittim:

“- Kıyamet günü komşusunu yakalayan nice komşu vardır ki, şöyle der: Ya Rab! Bu, yüzüme kapısını kapatarak, iyiliğini esirgemiştir.”

KOMŞU AÇ İKEN DOYMAMALIDIR

112. İbn-i Abbas’dan (ra) işitildiğine göre, İbn-i Zübeyr’e haber vererek şöyle demiştir:

Peygamber (s.a.v.)’in şöyle dediğini duydum:

“- Komşusu aç olup da karnını doyuran kimse, mümin değildir.”

ÇORBANIN SUYU ÇOĞALTILIP KOMŞULARA TAKSİM EDİLİR

113. Ebû Zer’den (ra):

“- Dostum (s.a.) bana üç şeyi tavsiye etti:

1. Civar azaları (organları) kesilmiş bir köle dahi olsa (başındaki Müslüman idareciye) itaat edip, onu dinle.

2. Et pişirdiğin zaman suyunu çoğalt, sonra komşularından ev sahiplerine bak da, onlara iyilik olarak kadar (biri miktar) ver.

3. Namazı vaktinde kıl. (Sen namazı kıldıktan sonra) imamı namazı kılmış bulursan, zaten sen farz namazını kılmış bulunursun. İmam kılmamış ise (onu uyarsın da, ikinci defa kıldığın) bu namaz nafile olur.”

114. Ebû Zer’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:

“- Ey Ebû zer! Et pişirdiğin zaman, etin suyunu çoğalt ve komşularını gözet. Yahut komşularına taksim et.”

KOMŞULARIN HAYIRLISI

115. Abdullah İbn-i Amr, Rasûlullah (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle dedi:

“- Allah Teâla katında, arkadaşların en hayırlısı, arkadaşına en hayırlı olanıdır. Komşuların da en hayırlısı, komşusuna en hayırlı olanlarıdır.”

DÜRÜST KOMŞU

116. Nafi’ İbn-i Abdi’l-Hâris (ra), Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle dedi:

“- Geniş ev, dürüst komşu ve rahat binek, Müslüman kişinin saadetindendir.”

KÖTÜ KOMŞU

117. Ebû Hureyre’den (ra) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.)’in duâlarından biri şöyle idi:

“- Allah’ım! Devamlı ikâmet edilen yerde kötü komşudan sana sığınırım. Çünkü muvakkat yerdeki komşu değişir.”

118. Ebû Mûsa’dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- İnsan, komşusunu, kardeşini ve babasını öldürmedikçe kıyamet kopmaz.”

İNSAN KOMŞUSUNA EZİYET ETMEMELİ

119. Rivayet edildiğine göre, Ebû Hureyre (ra)’nin şöyle dediği işitilmiştir:

- Peygamber (s.a.v.)’e:

“- Falanca kadın geceyi ibadetle geçirir, gündüzleri oruç tutar, çalışır ve sadaka verir, bir de dili ile komşularına eziyet verir.” dendi.

Rasûlullah (s.a.v.):

“- O kadında hayır yoktur. O cehennemliktir” dedi.

Ashab:

“- Falanca kadın ise, farz namazları kılar, yağı alınmış peynirleri sadaka verir ve hiç kimseye eziyet etmez” dediler.

Rasûlullah (s.a.v.v) buyurdular ki:

“- Bu kadın cennet ehlindendir.”

120. Umare’ye halası anlattığına göre, halası müminlerin annesi Âİşe (ra)’ya sorup, şöyle dedi:

“- Biz hanımlardan irimizin kocası, hanımına yaklaşmak istiyor. Fakat hanımı ya öfkesinden veya neş’eli olmamasından ona mani oluyor, nefsini teslim etmiyor. Bize bunda bir günah var mı?”

Hz. Âişe:

“- Evet, dedi. Kocanın senin üzerinde haklarından biri şudur ki, bir hayvan semeri üzerinde olsan bile, ona engel olmamalısın.”

Yine şöyle anlatmıştır:

“- Hz. Âişe’ye sordum. Birimiz aded görüyor. Kendisi ile kocasının yahut bir yatağı var, yahut örtünecek bir örtüsü var. Bu hanım nasıl yapar?”

Hz. Âişe dedi ki:

“- O hanım üzerine izarını bağlasın (belden aşağı giyilen elbisesini takınsın). Sonra kocası ile yatsın, oyusun. İzar üstünde kocanın hakkı vardır. Bununla beraber Peygamber (s.a.v.)’in ne yaptığını sana ben anlatacağım:

“- Hz. Peygamberin bana geliş gecesinin birinde idi. Arpadan bir miktar un öğütmüştüm de, ona bir çörek yaptım. Peygamber eve girip kapıyı kapadı ve mescide girdi. – Peygamber uyuyacağı zaman, kapıyı kilitler, su kabının ağzını bağlar, bardakları tersine çevirir ve lambayı söndürürdü.- Dönmesini bekledim ki, kendisine hazırladığım çöreği yedireyim. Fakat dönmedi. Ne zaman ki, uyku beni bastırdı ve soğuk da onu üşüttü, bana geldi ve beni uyandırdı. Sonra bana:

“- Beni ısıt, beni ısıt” dedi.

Ben de ona dedim ki:

“- Ben aded görüyorum”

Bunun üzerine:

“- O halde oyluklarından aç” dedi.

Ben de oyluklarımdan ona bir kısım açtım. Başını ve yanağını oyluğuma koydu, ısınıncaya kadar. Bir de, komşumuzun evde beslenen (alışkın) koyunu baş verip içeri girdi. Sonra çöreğe doğru yöneldi de onu aldı. Sonra çörekle geri döndü. Hz. Âişe Dedi ki:

“-Ben, ondan harekete başladım. Peygamber (s.a.v.) uyandı. Ben de kapıya kadar koyuna koştum. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu”:

“- Çöreğinden yetiştiğin kısmı al ve komşuna, koyunundan sebep eziyet etme, (komşuna hoşlanmayacağı bir şey söyleme).”

121. Ebû Hureyre (ra)’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Kimin kötülüklerinden komşusu emin olmaz ise, o cennete girmez”

BİR KOMŞU HANIM, KOMŞUSU HANIMA KOYUN PAÇASINI BİLE KÜÇÜMSEMESİN

122. Amr İbn-i Muaz, büyük annesi Havva’dan rivayet ettiğine göre, büyük annesi şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.) ban dedi ki:

“- Ey mümin hanımlar! Sizden hiçbir hanım, yanmış koyun parçasını bile komşusuna asla küçümseyip azımsamasın.”

123. Ebû Hureyre’den (ra) rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Ey Müslüman hanımlar! Ey Müslüman hanımlar! Bir koyun parçası dahi olsa, bir komşu hanım, komşusu hanım için (hediyeyi) küçümsemesin.”

KOMŞUNUN ŞİKAYETİ

124. Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, bir adam şöyle dedi::

"- Ey Allah'ın Rasûlü! Benim bir komşum var, bane eziyet ediyor"

Hz. Peygamber buyurdu ki:

"- Git, eşyanı yola çıkar." Adam gidip eşyasını çıkardı. Bundan ötürü ahali çevresine toplandı. Onlar:

"- Senin halin nedir?" dediler.

O da:

"- Benim bir komşum var, bana eziyet ediyor. (Durumu) Peygamber (s.a.v.)'e anlattım" (Bunun üzerine bana):

"- Git de, eşyanı yola çıkar" dedi.

O bulunanlar şöyle demeğe başladılar:

" – Allah'ım! Ona lanet et. Allah'ım onu perişan et."

Bu (olup bitenler) ona (kötü komşuya) ulaştı. Tuttu bu (zavallı) adama geldi de şöyle dedi:

"- Evine dön, Allah'a yemin ederim ki, sana eziyet etmeyeceğim."

125. Ebû Cuhayfe'den (ra) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

- Bir adam, komşusunu Peygamber (s.a.v.)'e şikayet etti. (Hz. Peygamber ona):

"- Eşyanı taşıyıp yol üzerine koy. Kim bu eşyaya uğrarsa, ona lanet eder." buyurdu.

(Adam Peygamberin tavsiyesini yerine getirdikten sonra) bu eşyaya her uğrayan, o kötü komşuya lanet etmeye başladı. Bunun üzerine kötü komşu, Peygamber (s.a.v.)’e gelip;

“- İnsanlardan karşılaştığım ve gördüğüm (bu hakaret ve lanet) nedir?” dedi.

(Peygamber)

“- Gerçekten Allah’ın laneti, insanların lanetinin üstündedir” buyurdu.

Sonra bu adam, şikayet edene:

“- Korunmuş oldun!” dedi. Veya buna benzer söz söyledi.

126. Cabîr’in şöyle dediği işitilmiştir:

“- Komşusunun düşmanlığını Peygambere şikayet etmek icin bir adam geldi. Bu adam bizimle, Beytu’llahın rüknü ve Makam-ı İbrahim arasında oturduğu sırada Peygamber (s.a.v.) teveccüh edip çıka geldiler. Bu adam Peygamberi, Makam’da cenaze namazı kılınan yerde, beyaz elbiseli bir adamla karşılaşıp görüştüğünü gördü. (Komşusundan şikayet için gelen) Adam, Peygamber (s.a.v.)’e dönüp şöyle dedi:

“- Anam ve babam sana feda olsun, Ya Rasûlullah! Seninle beraber durduğunu gördüğüm üzerinde beyaz elbise bulunan adam kimdir?”

Peygamber:

“- Onu sahiden gördün mü?” dedi.

Adam:

“- Evet” dedi.

Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Sen çok çok bir hayır gördün. O, rabbimin elçisi Cibril (s.a.v.)’dir. Bana, komşuyu (korumayı ve ona iyilik etmeyi) tavsiye ediyordu. O kadar ki, komşuya miras vereceğini sanmıştım.”

KOMŞUSUNA, EVİNDEN ÇIKINCAYA KADAR EZİYET EDEN KİMSE

127. Sevban’ın (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“- Üç günden ziyade dargınlıklarını devam ettiren iki adamdan biri helak olur; eğer bu dargınlık üzerine ikisi de ölürlerse, her ikisi toptan helak olmuşlardır. Komşusuna, evinden çıkıncaya dek zulmeden ve onu baskı altında tutan kimse, muhakkak helak olmuştur.”

YAHUDİ KOMŞU

128. Mücahid’den rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

“- Abdullah İbn-i Amr’ın yanında idim, kölesi de bir koyun yüzüyordu” Abdullah İbn-i Amr dedi ki:

“- ey genç! Bitirdiğin zaman, Yahudi komşunla başka (hediye ver)”

Oradaki topluluktan bir adam:

“- Yahudi’ye mi? (vereceksin) Allah seni ıslah etsin” dedi.

Abdullah İbn-i Amr şöyle cevap verdi:

“- Peygamber (s.a.v.)’in komşuya iyiliği tavsiye ettiğini işittim, hatta korktuk –yahut zannettik- ki, komşuyu mirasçı kılacak.”

İYİLİK

129. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Rasûlullah (s.a.v.)’e soruldu ki:

“- İnsanların hangisi en iyidir?” (Cevap vererek şöyle) buyurdular:

“- İnsanların Allah katında en iyisi, en çok takvası olanıdır.”

Ashab dediler ki:

“- Biz sana bunu sormuyoruz”

Hz. Peygamber:

“- İnsanların en iyisi, Allah’ın peygamberi Yûsuf’dur. Babası Allah’ın peygamberidir. Babasının babası da Halilu’llah = İbrahim’dir” dedi.

Ashab:

“- Biz sana bunu sormuyoruz” dediler.

“- O halde bana Arab kavminin (madeninden) aslından mı soruyorsunuz?” dedi.

Ashab:

“-Evet” dediler.

Peygamber şöyle dedi:

“- İslâmdan önce sizin hayırlılarınız, İslamda bilgin oldukları takdirde sizin hayırlı olanlarınızdır.”

İYİLERE VE KÖTÜLERE İYİLİK ETMEK

130. Muhammed İbn-i Ali’den (İbnu’l-Hanefiyye’den, Hz. Ali’nin oğlunda) rivayet edildiğine göre:

“- İyiliğin karşılığı ancak iyiliktir.”

Ayet-i kerimesini şöyle tefsir etmiştir: İyilik ve ihsanda bulunmakla, herkese şamildir; iyi insanlara da yapılır, kötülere de…

Ebû Abdullah dedi ki:

“- (Bu ayet-i kerime için) Ebû Ubeyd şöyle beyanda bulundu”

“- Ayet-i kerdime mutlaktır, herkese şamildir” (er-Rahman, 55/60)

BİR YETİMİN GEÇİMİNİ SAĞLAYANIN FAZİLETİ

131. Ebû Hureyre (ra) yolu ile Peygamber (s.a.v.)’den şu hadis-i şerif rivayet edilmiştir:

“- Dul ve yetimlerin ihtiyacına koşan, Allah yolunda cihad edenlerle, gündüzün oruç tutup, geceyi ibadetle geçiren gibidir.”

KENDİ YETİMİNİN GEÇİMİNİ SAĞLAYANIN FAZİLETİ

132. Peygamber (s.a.v.)’in zevcesi Âişe şöyle dedi:

“- Yanında iki kızı bulunan bir kadın bana gelip, benden (dilenerek) istedi. Yanımda tek bir hurmadan başka bir şey yoktu. Bu hurmayı ona verdim. O da bunu iki kızına böldü. Sonra kalktı çıktı. Arkasından Peygamber (s.a.v.) (eve) girdi. Ben de hadiseyi ona anlattım. Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Kim, böyle kızların ihtiyacından bir şey karşılar ve onlara iyilikte bulunursa, bu kızlar ona ateşe karşı perde olurlar. (Cehennemden onu engellerler).”

133. Ümmü Saîd’in (ra) babası Mürretü’l-Fihrî’nin Peygamber (s.a.v.)’den rivayetine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Ben ve yetimin bakıcısı, Cennette (yakınlık bakımından) şu iki parmak gibiyiz” Yahud “Şunun şuna olan nispeti gibiyiz.”

Ravilerden Süfyan, Peygamber’in gösterdiği iki parmağın işaret parmağı ile orta parmak olduklarında şüphe etmiştir.”

134. Hasan’dan rivayet edildiğine göre:

“- Bir yetim, İbn-i Ömer’in yemeğinde hazır bulunurdu. Bir gün İbn-i Ömer bir yemek isteyip getirtti de yetimini aradı; fakat onu bulamadı. Nihayet İbn-i Ömer, yemeğini bitirdikten sonra, yetim geldi. İbn-i Ömer, onun için bir yemek getirilmesini istedi, fakat evlerinde yemek yoktu. Bunun üzerine İbn-i Ömer, kavrulmuş un ve bal getirdi de (yetime şöyle) dedi:

“- Bunu al! Vallahi sen aldanmadın. (Benim yediğimden daha iyisine sahip oldun.)”

Hasan şöyle demiştir:

“- Vallahi İbn-i Ömer de aldanmadı” (çünkü büyük bir sevaba nail oldu).

136. Ebû Bekir İbn-i Hafs’dan (ra) rivayet edildiğine göre:

“- Abdullah (İbn-i Ömer), sofrasında bir yetim bulunmaksızın yemek yemezdi. Muhakkak sofrasında bir yetim bulunurdu.”

EVLERİN EN HAYARLISI – İÇİNDE KENDİSİNE İYİ BAKILAN YETİMİN BULUNDUĞU EVDİR

137. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

“- Müslümanlar hakkında evlerin en hayırlısı, içinde kendisine iyi bakılan bir yetimin bulunduğu evdir; ve Müslümanlar hakkında evlerin en kötüsü, içinde kendisine fenalık edilen bir yetimin bulunduğu evdir. Ben ve yetimin bakıcısı, Cennette şu iki gibiyiz.”

Peygamber iki parmağını gösteriyordu.

YETİM İÇİN ŞEFKATLİ BABA GİBİ OL

138. Abdurrahman İbn-i Ebzâ’dan işitildiğine göre, Davud’un şöyle dediğini anlatmıştır:

“- Yetim için, şefkatli baba gibi ol; ve bil ki, ektiğin gibi, öylece biçersin. Zenginlikten sonra fakirlik ne çirkin! Bundan daha fenası veya daha çirkini de hidayetten sonra sapıklıktır.

Arkadaşına va’d ettiğin zaman, ona va’d ettiğni yerine getir. Eğer bunu yapmazsan, seninle arkadaşın arasına düşmanlık girer. Bir de, kendisi için hatırladığın bir işte sana yardım etmeyen ve (kendin için lüzumlu bir işi) unuttuğun zaman onu sana hatırlatmayan bir arkadaştan Allah’a sığın.”

139. Hasan’dan şöyle dediği işitilmiştir:

“- Müslümanların öyle bir devrinde bulunmuştum ki, (o zaman) onlar şöyle derdi:

“- Ey hane halkım! Ey hane halkım! Yetiminize bakın (Ona hizmet edin).

Ey hane halkım! Ey hane halkım! Komşunuza bakın, komşunuza bakın (onlara ikram edin, haklarını koruyun).

Hayırlılarınız çabuk alındı (öldürüldü). Siz ise, her gün aşağı düşüyorsunuz, dereceniz düşüyor”

Ravi Ebû Umâra diyor ki:

- Hasan’ın yine şöyle dediğini işittim:

“- Şimdi dilersen bir adamı fasık görürsün ki, otuz bin kişi ile Cehennem’e dalmıştır. Ona ne oluyor? Allah onu kahretsin! Allah’tan gelen ahlakını pek az bir menfaat karşılığında satmıştır. İstersen o adamı, şeytan yolunu murad ederek ziyana uğramış görürsün. Kendisine ne insanlardan, ne de nefsinden öğüd verecek vaiz yoktur.”

140. Esmâ İbn-i Ubeyd’den rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

“- İbn-i Sîrîn’e dedim ki, yanımda bir yetim var.”

(İbn-i Sirin, cevaben bana):

“- Çocuğuna yaptığını ona yap. Çocuğunu dövdüğün gibi onu döv” dedi.

ÇOCUĞUNA KATLANARAK SABREDİP EVLENMEYEN KADININ FAZİLETİ

141. Avf İbn-i Malik (ra) Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, (Hz. Peygamber şöyle) buyurdu:

“Ben ve (meşakkatten ve darlıktan) yanakları moraran kadın. –Kocasından dul kalıp, çocuğuna sabreden (evlenmeyen) kadın –Cennette şu iki (parmak) gibiyiz, birbirimize yakınız.”

YETİMİN TERBİYESİ

142. Şümeysetü’l-Antekiyye’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“Âişe (ra)’nin yanında yetimin terbiyesinden konuşuldu. Bunun üzerine Hz. Âişe buyurdu ki:

“ – Ben, yetimi, uslanıncaya kadar döverim.”

ÇOCUĞU ÖLENİN FAZİLETİ

143. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Müslümanlardan bir kimsenin üç çocuğu ölürse, ona Tahilletü’l-Kasem = Çok az miktar Cehennem ateşi dokunur.”

144. Ebû Hureyre’den (ra):

“Bir kadın Peygamber (s.a.v.)’e bir çocuk getirip:

“Bunu dua et, (bundan önce) üç çocuk gömmüşüm” dedi.

Peygamber şöyle buyurdu:

“Kuvvetli bir engelle ateşten engellendin”

145. Halid El-Absî’den rivayet edildiğine göre şöyle anlattı:

“- Benim bir oğlum vefat etti. Bundan dolayı çok duygulandım. (Ebû Hureyre’ye) dedim ki, Ey Ebû Hureyre! Ölülerimizden ötürü, gönüllerimize kendisi ele ferahlık verebileceğin bir şey, Peygamber (s.a.v.)’den işittin mi?”

Ebû Hureyre^dedi ki:

“Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim”:

“Sizin küçükleriniz, Cennetin her tarafını dolaşan ve oradan ayrılmayan varlıklarıdır.”

146. Cabir İbn-i Abdullah‘dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“Kimin üç çocuğu vefat eder de, bunlara sabrederek Allah’tan sevab beklerse, Cennet’e girer.”

Biz dedik ik:

“ İki tane de mi (ölürse, cennet sevabı vardır=”

Buyurdular:

“İki tane de…”

(Hadisi Cabir’den rivayet eden Mahmud İbn-i Lebîd şöyle anlattı):

Ben Cabir’e dedim ki:

“Vallahi zannediyorum ki siz bir tane de ölse (Cennet var mıdır?) demiş olsanız, yine Hz. Peygambar (Evet!) diyecekti”

Cabir:

“- Vallahi, ben de öyle zannediyorum” dedi.

147. Ebû Hureyre’den:

Bir kadın, Peygamber (s.a.v.)’e bir çocuk getirip şöyle dedi:

“Bunun (Sıhhat ve selameti) için Allah’a dua et. (Bundan önce vefat eden) üç çocuk gömdüm.”

Hz. Peygamber:

“Çok kuvvetli bir engelle, Cehennem ateşinden engellendin.” buyurdu.

148. Ebû Hureyre’den:

“Bir kadın, Rasûlullah (s.a.v.)’e gelip şöyle dedi”:

“Ey Allah’ın Peygamberi! Senin meclisinde, sana (bir şey sorup söz söylemeğe) güç yetiremiyoruz. Bize bir gün va’d buyur da, o günde sana gelelim.

Bunun üzerine peygamber buyurdu ki:

“Sizin toplantınız – şu ve şu gün- falancanın evindedir”

Bu va’d edilen yerde toplanan hanımlara Peygamber geldi. Onlara anlattığı hadisler arasında şu vardı:

“Sizden herhangi bir kadının üç çocuğu vefat eder de, buna sabrederek Allah’tan sevab beklerse, muhakkak o, cennete girer.”

(Mecliste hazır bulunan kadınlardan) bir kadın:

“İki tane (ölürse) de mi?” diye sordu.

Hz. Peygamber:

“İki tane de.. (ölürse, Cennete girmek vardır)” buyurdu.

149. Ümmü Süleym (ra) anlatıp şöyle demiştir:

“Peygamber (s.a.v.)’in yanında bulunuyordum. Peygamber (bana şöyle) buyurdu:

“Ey Ümmü Süleym! İki Müslüman ana-babanın üç çocuğu vefat ederse, Allah o ikisini, çocuklara olan rahmetinin ihsanı ile, Cennete koyar.”

Dedim ki:

“İki tane de mi (ölürse öyle?)”

Peygamber:

“İki tane de…” buyurdu.

150. Sa’sa’a İbn-i Muaviye’den nakledildiğine göre, Sa’sa’a Ebû Zer ile bir su tulumu omzuna takmış olduğu halde karşılaştı ve ona:

“Evlâdan neyin var, ey Ebû Zer?” dedi.

Ebû Zer:

“Sana bir hadis söyleyeyim mi?” dedi. Ben:

“Evet, anlat!” dedim.

Ebu Zer dedi ki:

“Bir Müslüman yoktur ki, onun henüz büluğ çağına ermemiş üç çocuğu ölsün de Allah onu, bu çocuklara olan rahmetinin fazlı ile Cennete koymasın, (Allah muhakkak surette onu cennetine koyar). Ve yine Müslüman bir köleyi azad eden bir adamın her uzvu için, azad ettiği kölenin her uzvunu ateşten kurtuluş sebebi kılar.”

151. Enes İbn-i Malik’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Kimin henüz bülûğa ermemiş üç çocuğu vefat ederse, Allah onu ve o çocukları rahmetinin fazlı ile Cennete koyar.”

CENİNİ ÖLEN KİMSE

152. Sehl İbni’l-Hanzaliyye’den (ra) -ki onun çocuğu olmuyordu- rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

“İslâmda benim cenîn halinde bir çocuğumun doğmasıyla ondan sevab beklemem, bütün dünya içindekileriyle beraber benim olmasından bana daha sevgilidir.”

153. Abdullah’dan (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

“Hanginizin mirasçısının malı, kendisine kendi malından daha sevgilidir?”

(Ashab) dediler ki:

“Ya Rasûlullah! Sizden hiç birinizin malı, mirasçısının malından kendine daha sevgili değildir. Senin malın önceden (hayır yollarına) harcadığındır. Mirasçının malı da (harcayamayıp) geriye bıraktığındır.”

154. Abdullah (ra) dedi ki:

Rasûlullah (s.a.v.) yine şöyle buyurdu:

“Sizde kısır kimi sayarsınız”

Ashab dediler ki:

“Kısır, çocuğu doğmayan kimsedir” Hz. Peygamber:

“Hayır, asıl kısır, kendinden önce ahirete çocuklarından birini göndermeyendir”

155. Abdullah (ra) dedi ki:

Rasûlullah (s.a.v.) yine şöyle dedi:

“Sizde başpehlivan kimi sayarsınız?”

(Ashab) dediler ki:

“Erkeklerin yenemediği kimsedir o”

Peygamber:

“Hayır, gerçekte başbehlivan, gazap (hiddet) anında nefsine sahip olandır.” buyurdu.

KÖLELERE İYİ MUAMELE ETMEK

156. Allah’ın rahmeti üzerine olsun. Ebû Talib’in oğlu Ali, anlatarak şöyle dedi:

Vakta ki, Peygamber (s.a.v.) hastalığı sebebiyle ağırlaştı, şöyle buyurdu:

“Ey Ali! Bana bir kürek kemiği getir, oraya ümmetimin sapıtmayacağı şeyleri yazdırayım”

Beni bırakıp gideceğinden korktum da dedim ki:

“Sahifenin (kemiğin) iki tarafına yazılacak olanı ezberlerim.”

(Bu sırada, Peygamberin mübarek) başı, kolu ile benim pazum arasında idi. Namazı, zekatı ve sahip olduğunuz köleleri tavsiye ediyordu. (bunlara riayeti emrediyordu). Ruhu boşanıp çıkıncaya kadar böyle söyledi ve Allah’tan başka hiçbir ilah olmadığına ve Muhammed’in de Allah’ın kulu ve peygamberi olduğuna şahitlik etmeğe dair emri de şuydu:

“Kim bu iki şehadet kelimesini (kalbi ile iman ederek) söylerse, cehenneme haram olur, (o kimsenin cehenneme girmesi haram olur)”.

157. Abdullah İbn-i Mes’ud, (ra), Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre Hz. Peygamber şöyle dedi:

“Davet edene icab edin, hediyeyi geri çevirmeyin ve müslümanları dövmeyin”

158. Allah’ın rahmeti üzerine olsun. Hz. Ali (ra)’den rivayet edildiğine göre dedi ki:

Peygamber (s.a.v.)’in son sözü şu olmuştu:

“Namaza dikkat edin, namaza! Sahip olduğunuz kölelerin hukukunda Allah’tan korkun, (onlara iyi muamele edin)”

KÖLEYE FENA MUAMELE YAPMAK

159. Ebû Derdâ’dan (ra) rivayet edildiğine göre, Ebû Derdâ insanalar şöyle derdi:

“Biz, hayvanların hastalıklarını bilen baytarlardan daha iyi sizi tanırız. Kötü olanlarınızla iyi olanlarınız bilmişizdir. Sizin hayırlınız o kimsedir ki, hayrı beklenir, fenalığından emin olunur. Kötü olanlarınıza gelince, o kimsedir ki, hayrı beklenmez, fenalığından emin olunmaz ve kölesi de azad edilmez.”

160. Ebû Ümame’nin (ra) şöyle dediğini, İbn-i Hânî (ra) işitmiştir:

“(Allah’ın nimetini inkar eden) nankör o kimsedir ki, iyiliğini engeller, yalnız başına konuklar ve kölesini döver.”

161. Hasan’dan (ra) rivayet edildiğine göre:

“Bir adam kendi kölesine, kuyudan su çekip devesine yüklemesini emretti. Köle (bu işi yapmayarak) uyudu. Adam (bu hali görünce) bir ateş şulesi getirip kölenin yüzüne bıraktı. (Bundan çırpınan) köle kendini kuyuya attı. Sabah olunca (şikayet için) Hz. Ömer (ra)’ın yanına gitti de yüzünde olan hali gördü. Hemen onu azad etti.”

KÖLEYİ BEDEVİYE SATMAK

162. Amre’den (ra) rivayet edildiğine göre:

Âişe (ra) kendi cariyesini müdebber kıldı (hürriyete kavuşmasını kendi ölümüne bağladı). Sonra Âişe rahatsızlandı. Bunun üzerine kardeşi oğulları, Hind ve Sudanlılardan bir tabibe (deva için) sordu. Tabip şöyle dedi:

“Siz, bana büyülenmiş bir hanımdan soruyorsunuz, onu kendi cariyesi büyülemiştir”

(Doktorun söyledi sözden) Âişe haberdar edildi. Âişe (cariyesine) sordu:

“Bana sihir mi ettin?”

Cariye:

“Evet!” dedi.

Âişe:

“Niçin yaptın? (değil benim ölümümden sonra, artık) ebediyen (kölelikten) kurtulamayacaksın!” dedi.

Sonra:

“Bu cariyeyi, tasarrufu en kötü olan bir bedeviye satın!” dedi.

HİZMETÇİDEN KUSUR BAĞIŞLAMAK

163. Ebû Ümame’den rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

Peygamber (s.a.v.), yanında iki köle olduğu halde teveccüh ettiler (çıka geldiler). Bunlardan bir tanesini, Allah'ın rahmetleri üzerine olsun. Hz. Ali'ye bağışladılar ve şöyle buyurdular:

"Bunu dövme; çünkü ben, namaz kılan kimseyi dövmekten alıkondum. Ben, bizimle karşılaşalı beri, bunu namaz kılar gördüm."

Bir köleyi de Ebû Zerr'e verdiler ve şöyle buyurdular:

"Buna ihsana dair tavsiyemi kabul et."

Sonra Ebû Zerr, o köleyi azad etti. Hz. Peygamber sordu:

"(köleye) ne yapıldı?"

Ebû Zerr dedi ki:

"Ona iyilik etmemi emrettin, ben de onu azad ettim."

164. Enes'den rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

Peygamber (s.a.v.), Medine'ye şeref verip geldi. Onun bir hizmetçisi yoktu. Ebû Talha, elimden tutup götürdü, tâ Peygamber (s.a.v.)'in huzuruna varıncaya kadar… Ebû Talha dedi ki:

"Allah'ın Peygamberi! Enes, gerçekten terbiyeli bir çocuktur, zekidir. (Müsaade ederseniz) size hizmet etsin"

(Yine) Enes şöyle anlattı:

"Hz. Peygamberin Medine'ye gelişlerinden vefatlarına kadar seferinde ve hazarda kendilerine hizmet ettim. Yaptığım herhangi bir işten dolayı bana: Bunu, neden böyle yapmadın? Veya yapmadığım bir iş için de bana: Bunu böyle yapmış olsaydın?" demedi.

KÖLE HIRSIZLIK EDERSE

165. Ebû Hureyre’den (ra) rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu:

“Köle hırsızlık ettiği zaman bir neşe –yirmi dirheme- dahi olsa onu (ucuz bir fiyatla) sat.”

HİZMETÇİ SUÇ İŞLER

166. Asım, babasından rivayet edildiğine göre, babası Lakît İbn-i Sabra şöyle dedi:

Peygamber (s.a.v.)’e gittim. (Peygamberin koyunlarını gütmekte olan) çoban, ağıla bir kuzu götürdü. (Peygamber bunu görünce, onun yerine bize bir koyun kesiver diye ço5bana emrettikten sonra, bana hitaben) Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“(Bu koyunu senin için kesiyoruz) zannetme. Bizim yüz koyunumuz var, yüzden çok olmasını istemiyoruz. Çoban, bir kuzu getirdiği zaman, onun yerine bir koyun kesiriz.”

KÖTÜ ZAN KORKUSUNDAN, TESLİM EDİLEN EŞYAYI MÜHÜRLEYİNİZ

167. Ebu’l-Aliyye’den rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

“Biz, hizmetçiye (teslim edilen eşyayı, şüphelenmeyelim diye) mühürlemekle, ölçmekle ve saymakla emrolunmuştuk. Bunu, kötü ahlaka alışmasınlar yahud bizden birimiz (hizmetçi için) kötü zan beslemesin diye yapardık.”

KÖTÜ ZAN KORKUSUNDAN HİZMETÇİSİNE EŞYAYI SAYIP TESLİM EDEN KİMSE

168. Selman'dan (ra) rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

"Ben kötü zan korkusu ile, hizmetçime (teslim ederken) kaba eti alınmış kemikleri (bile) sayarım."

169. Selman'dan (ra) rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

"Ben, zan korkusundan dolayı, kaba eti alınmış kemikleri sayarım."

HİZMETÇİNİN TERBİYESİ

170. Yezîd İbn-i Abdullah'tan işitildiğine göre şöyle anlattı:

"Abdullah İbn-i Ömer, kendi kölesine, bozdursun diye, altın veya gümüş para verip (çarşıya) gönderdi. Köle, paranın karşılığını bir müddet sonra almak üzere parayı bozdurup geri döndü. Bunun üzerine, Abdullah köleyi acıklı bir şekilde dövdü ve (ona) şöyle dedi."

"Git, bana ait olanı getir ve onu değiştirme (bozdurma)."

171. Ebû Mes'ud'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

"Kendi kölemi dövüyordum. Arkadan şöyle bir ses duydum:

"Ey Ebû Mes'ud! Bil ki, senin köleye güç yetirmenden daha çok, Allah'ın gücü sana yeter."

Döndüm, bir de ne göreyim O, Rasûlullah (s.a.v.)! dedim ki:

"Ya Rasûlullah! Artık bu köle, Allah rızası için hürdür."

Bunun üzerine:

“Eğersen böyle yapmamış olsaydın, sana Cehennem ateşi dokunurdu.” Yahut: “Seni ateşin alevi yalardı.” buyurdular.

ALLAH YÜZÜNÜ KARA ETSİN, DEME

172. Ebû Hureyre’den (ra) rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle dedi:

“Allah, yüzünü kara etsin, demeyiniz.”

173. Ebû Hureyre’den (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

“Allah senin yüzünü ve yüzü senin yüzüne benzeyenin yüzünü kara etsin, diye asla demeyiniz. Çünkü Aziz ve Celil olan Allah, Âdem (as)’ı kendi sûretinde yarattı.”

DÖVMEKTE YÜZDEN KAÇINILSIN

174. Ebû Hureyre (ra) tarafından Peygamber (s.a.v.)’den rivayet edildiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

“Sizden biriniz, hizmetçisini dövdüğü zaman, yüze vurmaktan kaçınsın.”

175. Câbir’den (ra) rivayet edildiğine göre şöyle anlattı:

“Peygamber (s.a.v.), kızgın demirle dağlanan bir hayvana rast geldi. Öyle ki, hayvanın burun deliklerinden duman çıkıyordu. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Bunu yapana Allah lanet etsin. Hiç kimse yüzü dağlamasın ve asla yüze vurmasın.”

KÖLESİNE ZULMEDEN, ÜZERİNE VACİB OLMAKSIZIN ONU AZAD ETSİN

176. Hilâl İbn-i Yesaf'ın (ra) şöyle anlattığı işitilmiştir:

"Biz, Süveyd İbn-i Mukarrin'in evinde bez satıyorduk. Bir cariye çıkıp adamın birine bir şey söyledi. Bunun üzerine bu adam ona bir tokat attı. (Hadiseyi gören) Süveyd İbn-i Mukarrin, (döven) adama şöyle dedi:

"Bu kadının yüzüne nasıl tokat vurdun? Ben, biliyorum ki, ailemizde ben yedi kişinin yedincisi idim ve bizim ancak bir tane hizmetçimiz vardı. Bizden birimiz onu dövmüştü de Peygamber (s.a.v.) dövene onu azad etmesini emretmişti."

177. İbn-i Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

Peygamber (s.a.v.)'den işittim, diyordu ki:

"Kim (işlemiş olduğu günaha karşılık) kefareti, onu azad etmektir."

178. Muaviye İbn-i Süveyd dedi ki:

"Bize aid köleye bir tokat attım. Köle kaçtı. Babam, beni (ve onu) çağırdı. Sonra (köleye) dedi ki:

"Kısas yap" (sana vurulan tokatın aynını, bu oğluma vur, köle kısas yapmadı, bağışladı).

Biz Mukarrin oğulları yedi kişi idik. Bizim bir kölemiz vardı. Birimiz onu tokatlamıştı. Bu hadise, peygamber (s.a.v.)'e anlatıldı. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyel buyurdu:

“O Mukarrin oğullarına emret, o köleyi (cariyeyi) azad etsinler”

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“(Öyle ise) Onu hizmette kullansınlar, onu ihtiyaçları kalmayınca onu salıversinler (azad etsinler)”

179. Şu’be (ra) anlatarak şöyle dedi:

Muhammed İbn-i Münkedir bana sordu ki:

“İsmin nedir?”

Ben:

“Şu’be!” dedim.

O da dedi ki:

“Ebû Şu’be bana, Sücveyd İbn-i Mukarrin El-Müzeni’den rivayet ederek anlattı. Süveyd, kendi kölesini tokatlayan bir adam görmesi üzerine (ona) şöyle demişti:

“Bilmiyor musun ki, yüze vurmak haramdır? Biliyorum ki, ben, Rasûlullah (s.a.v.) zamanında yedi kardeşten yedincisi idim. Bizim yalnız bir kölemiz vardı. Birimizi onu dövmüştü. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), onu azad etmemizi emretti.”

180. Zâzân Ebû Ömer’den (ra) rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

“Biz, İbn-i Ömer’in yanında idik. Dövmüş olduğu kölesini çağırdı. Arkasını açarak (köleye) dedi ki:

“Seni acıtıyor mu?”

Köle:

“Hayır!” dedi.

Bunun üzerine köleyi azad etti. Sonra yerden bir çöp kaldırıp şöyle dedi:

“Benim bu köleyi azad edişimde şu çöp ağırlığı kadar bir sevab yoktur”
Ben ona (künyesi ile hitab ederek) dedim ki:

“Yapmadığın bir suçtan dolayı kölesini döven yahut yüzüne tokat atan kimsenin kefareti, onu azad etmesidir.”

KÖLENİN KISÂS’I (CEZALANDIRILMASI)

181. Ammar İbn-i Yasir’den (ra) rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

“Hiç kimse, haksız olarak, kölesini dövmesin. Eğer (söyle haksızca) döverse, kıyamet günü, devene kısas yapılır (yani cezaya uğratılır)”

182. Ebû Leylâ’dan işitildiğine göre şöyle dedi:

“Selman, çıkıp gördü ki, ahırda hayvanının yemi, yere düşüp duruyor, (zayi oluyor). Bunun üzerine hizmetçisine:

“Ben (ahirette) kısastan korkmayaydım, seni acı bir şekilde döverdim.”

183. Ebû Hureyre’den (ra) rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Muhakkak surette bütün haklar, hak sahiplerine ödenecektir. Öyle ki, boynuzsuz koyun için, boynuzlu koyundan kısas yapılacaktır.”

184. Ümmü Seleme’den (ra) rivayet ediliyor:

“Peygamber (s.a.v.), Ümmü Seleme’nin evinde idi. Kendi hizmetçisini, yahut Ümmü Seleme’nin hizmetçisini çağırdı. Hizmetçi gecikti. Bundan dolayı Peygamberin yüzende öfke alameti belirdi. Ümmü Seleme gidip kapı perdesinde durdu da hizmetçiyi oynar vaziyette gördü. Hz. Peygamberin elinde (diş fırçası olarak kullanılan) ağaç dalı vardı. Şöyle buyurdu:

“Kıyamet günü kısas korkusu olmayaydı, bu ağaç dalı ile seni acıtacak şekilde döverdim.”

185. Ebû Hureyre’(den (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

“Her kim (diğerine) bir vuruş vurursa, kıyamet günü ondan kısa alınır.”

186. Ebû Hureyre (ra), Peygamber (s.a.v.)’den rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“Kim haksız yere döverse, kıyamet gününde ona kısas yapılır.”

KÖLE VE HİZMETÇİLERE GİYDİĞİNİZ ELBİSELERDEN GİYDİRİN

187. Ubade İbn-i Samit şöyle anlattı:

“Ben ve babam, Ensar’ın bu cemaatinden -vefat edişlerinden önce- ilim öğrenelim diye çıktık. İlik karşılaştığımız (alim, Peygamber (s.a.v.)’in arkadaşı Ebu’l-Yeser oldu ve yanında kendi kölesi vardı. Ebu’l-Yeser’in sırtında bir hırka ve giydiği (Yemen dokuması) bir Meafirî elbise vardı. Kölesinin üzerinde de bir hırka ve bir Meafirî vardı. Ben, Ebu’l-Yeser’e:

“Ey Amcam! Kölendeki hırkayı alsan da, ona senin Meafirî’ni versen (böylece senin iki hırkan ve onun iki Meafirî olsa), yahut onun Meafiri’ni

alsan da ona, senin hırkanı versen, (böylece ikinizin üzerinde aynı cinsten iki parça elbisesi olsa), dedim.”

Ebu’l-Yeser başını sıvayarak şöyle dedi:

“- Allah’ım, buna bereket ver. Ey kardeşimin oğlu! Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu, şu iki gözüm gördü, şu iki kulağım işitti ve –kalbimin damarına işaret ederek- kalbim ezberledi:

“Onlara (köle ve hizmetçilere) yediğinizden yedirin ve giydiğinizden onlara giydirin.”

“Ona dünya malından bir şey vermem, kıyamet gününde benim hasenatımdan bir miktar (benden) almasından bana çok daha hafiftir.”

188. Câbir İbn-i Abdullah’ın (ra) şöyle anlattığı işitilmiştir:

Peygamber (s.a.v.) kölelere iyi muamele etmesini emrederdi ve:

“Onlara, yediğinizden yedirin ve elbiselerinizden onlara giydirin. İzzet ve Celal sahibi olan Allah’ın yarattığına eziyet etmeyin.” buyurdu.

KÖLELERE KÖTÜ SÖZ SÖYLEMEK

189. Ma’rûr İbn-i Süveyd anlatıyor:

“Ebû Zer’i gördüm, üzerinde bir takım elbise, kölesinin üzerinde de bir takım elbise vardı. (Kendisindeki eski elbiseyi kölesine verip, kölenin yeni elbisesini alıp giyinsin diye) ondan bunu istedik. O şu cevabı verdi:

“Ben bir adamı (Hz. Bilal’i) ayıpladım. (Ona: Ey salip kadının oğlu dedim) O adam beni Peygamber (s.a.v.)’e şikayet etti. Bunun üzerine Peygamber şöyle buyurdu:

“Sen onu, annesi ile ayıpladın mı?”

Ben:

“Evet!” dedim. Sonra Hz. Peygamber:

“Sizin kardeşleriniz, (köle olsun, dinde kardeşleriniz veya Hz. Adem’den gelme olarak cins bakımından kardeşleriniz) sizin yardımcılarınızdır. Allah onları idareniz altına verdi. Kimin kardeşi, eli altında bulunuyorsa, yediğinden ona yedirsin ve giydiğinden ona giydirsin. Güç yetiremeyecekleri şeyi onlara yüklemeyiniz. Eğer onları güçlerinin üstünde görevlendirirseniz, onlara yardım ediniz.” dedi.

İNSAN KÖLESİNE YARDIM EDER Mİ?

190. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından birinin şöyle anlattığı rivayet edilmiştir:

Adam dedi ki: Peygamber (s.a.v.) buyurdu:

“Köleleriniz, sizin kardeşlerinizdir; onlara ihsan ediniz. Güç yetiremediğiniz işlerde onlardan yardım isteyin ve onlar da güç yetiremedikler işlerde onlara yardım ediniz.”

191. Ebû Hureyre’den (ra) rivayet edildiğine göre, o şöyle dedi:

“Yaptığı işten dolayı işçiye yardım edin. Çünkü Allah’ın kendisine farz kıldığı bir hakkı ödemeye çalışan mahrum kalmaz.2

KÖLE GÜÇ YETİREMEYECEĞİ ŞEYLE YÜKÜMLÜ TUTULMAZ

192. Ebû Hureyre (ra), Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

“Kölenin yemeği ve giyimi, (efendisi üzerine örfe göre olan) hakkıdır. Güç yetiremeyeceği bir işle yükümlü tutulmasın.”

193. Ebû Hureyre’den (ra) işitildiğine göre, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu anlatılıyor:

“Kölenin yemeği ve giyimi, (efendisi üzerine örfe göre olan) hakkıdır. Köle ancak güç yetireceği şeyle yükümlü tutulsun.”

194. Ma’rûr (ra) anlatmıştır:

- Ebû Zer’e uğradık, üzerinde bir elbise vardı. Kölenin üzerinde de başka bir elbise ardı. Biz (ona) dedik:

“Köledeki bu elbiseyi alaydın ve bu başka olan elbiseni vereydin takım elbise olurdu.”

Ebû Zer dedi ki:

- Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Köleleriniz, sizin kardeşlerinizdir. Onları Allah idareniz altına vermiştir. Kimin kardeşi idaresi altına verilmişse, yediğinden ona yedirsin, giydiğinden ona giydirsin. Eğer güç yetiremeyeceği şeyi ona yüklerse, ona yardım etsin.”

İNSANIN KÖLESİNE VE HİZMETÇİSİNE YEDİRMESİ BİR SADAKADIR

195. Mikdam (ra), Peygamber (s.a.v.)’in şöyle dediğini işitmiştir:

“Kendine yedirdiğin bir sadakadır. Çocuğuna, zevcene, hizmetçine yedirdiğinin şey de bir sadakadır”

196. Ebû Hureyre (ra)’den rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

“Sadakanın hayırlısı, (fukaraya verildikten sonra, insanın ailesinin zarurî ihtiyacını karşılayacak kadar) bir zenginlik geriye bırakan miktardır. Veren üstel, dilenip alan üst elden daha hayırlıdır. Verirken (harcanıp yedirirken) önce geçindirmeye mecbur olduğun kimseden başla. (Eğer ailene bakmaz ve onlara bir şey bırakmazsan), hanımın: Bana nafaka ver, yoksa beni boşa, der. Kölen: Bana nafaka ver, yoksa beni sat, der. Çocuğun: Beni kimin himayesine bırakıyorsun, der.”

197. Ebû Hureyre (ra)’den rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

Peygamber (s.a.v.) sadaka vermeyi emretti. Bir adam dedi ki:

“Bende bir altın var.”

Hz. Peygamber:

“Onu kendine (ihtiyacına) harca” dedi.

Adam:

“Bende başka bir daha var.” dedi.

Hz. Peygamber:

“Onu zevcene (ailene) harca” dedi.

Adam:

“Bende diğer bir tane daha var” dedi.

Hz. Peygamber:

“Onu hizmetçine harca. Sonra (yakınlarını ve muhtaçlarını) sen daha iyi bilirsin, (ona göre harcansın)” dedi.

KÖLESİ İLE YEMEYİ İSTEMEDİĞİ ZAMAN

19. Ebû Zübeyr’in (ra), insanın hizmetçisinden Câbir’e (ra) şöyle sorduğu işitilmiştir:

“Sıcaklı ve meşakkat, hizmetçiyi işten alı koyduğu zaman, (hizmetçi çalışıp işini gördüğü zaman) Peygamber (s.a.v.), onu yemeğe çağırmayı emretti mi?”

Câbir:

“Evet!” dedi.

Eğer sizden biriniz, hizmetçi ile yemek istemez ve bundan hoşlanmazsa, elindeki yemekten bir miktar ona yedirsin.”

İNSAN YEDİĞİ ŞEYDEN KÖLEYE YEDİRİR

199. Câbir İbn-i Abdullah’ın (ra) şöyle dediği işitilmiştir:

Peygamber (s.a.v.), kölelere iyilik edilmesini emrederdi ve şöyle derdi:

“Yediklerinizden onlara yedirin ve elbiselerinizden onara giydirin. Allah’ın yarattığına azab etmeyin.”

İNSAN YEDİĞİ ZAMAN KÖLESİNİ BERABERİNDE OTURTUR MU?

200. Ebû Hureyre (ra), Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre Hz. Peygamber şöyle dedi:

“Sizden birinize hizmetçisi, yemeğini getirdiği zaman, hizmetçisini (beraberinde yemeğe) oturtsun. Hizmetçi (oturmayı) kabul etmezse, o yemekten ona versin.”

201. Ebû Mahzüre şöyle dedi:

“Hz. Ömer (ra)’ın yanında oturuyordum. O sırada Safvan İbn-i Ümeyye bir tepsi getirdi. Onu, bir örtü içerisinde birkaç kişi taşıyordu. Bu (büyükçe) tepsiyi Ömer’in önüne koydular. Hz. Ömer, çevresindeki insanları kölelerini ve fakir kimseleri (yemeğe) çağırdı. Onlar gelip Hz. Ömer’le yemek yediler. Sonra bu manzara karşısında Hz. Ömer şöyle dedi:

“Allah o toplumu kahretsin, yahut lânet etsin ki, onlar kölelerinin kendileriyle beraber yemesinden yüz çeviriyorlar.”

Safvan dedi ki:

“Bize gelince, Allah’a yemin ederim! biz onlardan yüz çevirmiyoruz. Fakat kendimizi onlardan önde tutuyoruz. Vallahi yiyeceğimiz ve onlara yedireceğimiz iyi yemek bulamıyoruz.”

KÖLE, EFENDİSİNE KARŞI DÜRÜST HAREKET EDERSE

202. Abdullah İbn-i Ömer’den (ra) rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Köle, efendisine itaatkâr olursa (dürüst hareket ederse) ve Rabbine de güzel ibadet ederse, onun iki kat sevâbı olur.”

203. Rivayet edildiğine göre bir adam, Âmır Eş-Şa’bi’ye dedi ki:

“Ey Ebû Amr! Biz (Horasan’lılar) aramızda konuşuyoruz ve diyoruz ki, insan cariyesini azad eder ve sonra onunla evlenirse, kendi kurbanlık devesine binen kimse gibi olur” (bunun sevâbı yoktur).

Bunun üzerine Âmir:

“Ebû Bürde babasından bana naklederek şöyle söyledi.” dedi. Onlara Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle dediğini anlattı:

“Üç kimsenin mükâfatları iki kattır:

1. Ehl-i kitaptan bir adam ki, kendi peygamberine iman eder de (ondan sonra) Muhammed (s.a.v.)’e iman ederse, onun iki ecri (sevâbı) vardır.

2. Köle durumda olan kul, Allah’ın hakkını ve efendilerinin hakkını yerine getirirse, (bunlara karşı vazifelerini yaparsa) bunun da iki kat sevabı vardır.

3. Bir cariyeye sahip olup da, onunla münasebette bulunan kimse, onu güzel yetiştirir ve terbiye ederse, onu öğretir ve öğrenimini güzel yaparsa, sonra onu azad edip de onunla evlenirse, iki kat sevab kazanır.”

Âmir:

“Bu hadisi sana, bir (dünyevi menfaat olmaksızın verdik. Bundan daha hafif şeyleri öğrenmek için Medine’ye binilir, gidilirdi.” dedi.

204. Ebû Musa’dan (ra) rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

“Rabbine olan ibadetini güzel yapan, efendisinin üzerine yüklediği vazifeleri dürüstlükle ve itaatla yerine getiren kölenin iki kat mükafatı vardır.”

205. Ebû Bürde’den (ra) işitildiğine göre, babasının şöyle dediğini anlatmıştır:

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

“Kölenin iki mükafatı vardır; Allah’ın hakkını ona ibadet etmekte yerine getirirse, -yahut ibadetini güzel eylerde, dedi- Bir de kendisine sahip olan efendisinin hakkını öderse...”

KÖLE BİR ÇOBANDIR (BEKÇİDİR)

206. İbn-i Ömer’den (ra) rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

“Hepiniz birer çobansınız, (çoban gibi gözetici ve koruyucu birer bekçisiniz). Hepiniz de, gözetlemeye mecbur olduğu şeyden sorumludur. O insanların başında olan idareci = kumandan, bir çobandır ve o, eli altındakilerden sorumludur. İnsan, ailesi üzerinde bir çobandır ve o, eli altındakilerden (karısından, çoluk-çocuundan) sorumludur. İnsan kölesi = hizmetçisi, efendisinin malı üzerinde bir çobandır ve o, bundan sorumludur. Dikkat edin! Hipeniz birer çobansınız ve hepiniz, eli altında bulunanlardan sorumludur.”

207. Ebû Hureyre’nin (ra) şöyle dediği işitilmiştir:

“Köle, efendisine itaat edince, Allah (cc)’a itaat etmiş olur. Efendisine isyan edince de, Aziz ve Celil olan Allah’a isyan etmiş olur.”

KÖLE OLMAYI SEVEN KİMSE

208. Ebû Hureyre’den (ra) rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Müslüman köle, Allah’ın hakkını ve efendisinin hakkını yerine getirirse, onun iki mükafatı vardır.”

İNSAN, KÖLEM DEMEMELİDİR

209. Ebû Hureyre (ra)’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle dedi:

“Sizden hiç biriniz, kölem = kulum, demesin. Hepiniz Allah’ın erkek kullarısınız ve sizin bütün kadınlarınız da Allah’ın dişi kullarıdır. İnsan: Oğlum, cariyem, delikanlım ve genç kızım desin.

KÖLE, EFENDİM DER Mİ?

210. Ebû Hureyre (ra) Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle dedi:

"Sizden hiç biriniz, er kulum, dişi kulum, asla demesin. Köleler de (size), mürebbim ve mürebbiyem, asla demesin. (Sizden her biriniz kölesine) şöyle desin: Delikanlım, genç kızım. (Köleler de, efendilerine şöyle desin): Efendim, hanımefendim. Hepiniz kullarsınız; Rab ise, Aziz ve Celil olan Allah'tır."

211. Mutarrif'den (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

Babam (Abdullah) dedi ki:

"Ben, Amir oğulları heyeti içinde bulunarak Peygamber (s.a.v)'e gittim. (Heyet, Peygambere hitab ederek):

"Sen bizim seyyidimizsin" dediler.

Peygamber:

"Seyyid Allah'tır" buyurdu.

Onlar:

"Fazilet yönünden en ziyade faziletlimiz ve ihsan bakımından en büyüğümüz(sün)" dediler.

(Babam Abdullah) dedi ki, Peygamber şöyle buyurdu:

"Sözünüzü söyleyin, (ne diyecekseniz onu deyin). Şeytan sizi vekil tutmasın (size lüzumsuz ve boşuna söz söyletmesin)".

İNSAN EVİNİN BEKÇİSİDİR

212. İbn-i Ömer’den (ra) rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle dedi:

“Hepiniz birer çobansınız (bekçisiniz) ve her biriniz eli altında bulunanlardan sorumludur: İdare âmiri ve kumandan bir çobandır ve o sorumludur. İnsan, ailesi üzerinde bir çobandır ve o sorumludur. Kadın, kocasının evi üzerinde bir çobandır ve o sorumludur. Dikkat edin! Hepiniz birer çobansızı ve her biriniz, eli altında bulunanlardan sorumludur.”

213. Ebû Süleyman Malik İbni’l-Hüveyris’den (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

(Bir heyet halinde) Peygamber (s.a.v.)’in yanına vardık. Biz, yaşları birbirine yakın gençlerdik. Peygamberin yanında yirmi gece kaldık. Zevcelerimizi arzuladığımızı Peygamber anlamış olmakla geride ailelerimizden kimleri bıraktığımızı bize sordu. Biz de, ona, (durumumuzu) bildirdik. –Peygamber gayet yumuşak ve merhametli idi- Bize buyurdu:

“Ailelerinize dönün ve (öğrendiklerinizi) onlara öğretin ve onlara (vazifelerini) emredin. Benim nasıl namaz kıldığımı görmüşseniz, öylece namaz kılın. Namaz vakti geldiği zaman, sizden biriniz size ezan okusun ve büyüğünüz, size imam olsun.”

KADIN BİR KORUYUCUDUR

214. İbn-i Ömer’den (ra) rivayet edildiğine göre, o Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle dediğini işitmiştir:

“Hepiniz birer çobansınız ve her biriniz, eli altında bulunanlardan sorumludur: Devlet reisi bir çobandır ve o, eli altındakilerden sorumludur. İnsan ailesi üzerinde bir çobandır. Kadın, kocasının evinde bir çobandır ve hizmetçi de efendisinin malında (bir çobandır)…”

İbn-i Ömer demiştir ki:

- Ben bu kelimeleri Peygamber (s.a.v.)’den işittim ve zannediyorum Peygamber (s.a.v.):

“Erkek, babasının üzerinde (bir çobandır)…” dedi.

KİME İYİLİK EDİLİRSE O, ONA MUKABELE ETSİN

215. Cabir İbn-i Abdullah El-Ensarî’den (ra) rivyaet edildiğine göre, şöyle dedi:

-Peygamber (s.a.v.) buyurdu:

“Kime bir iyilik edilirse, o iyiliğe mukabele etsin. Eğer mukabele edecek bir şey bulamazsa, kendisine yapılan iyiliği övsün. Kendisine olan bu iyiliği övdüğü zaman, insan ona teşekkür etmiş olur. Eğer bu iyiliği gizler (övüp başkasına söylemezse), onu inkar etmiş olur. Kim, kendisine verilmemiş bir şeyle bezenirse, sanki o, iki yalan elbisesi giymiştir (baştan aşağı yalancı olmuştur).”

216. İbn-i Ömer’den (ra) rivayet edildiğine göre, dedi ki:

-Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Çektiği eziyetten dolayı Allah’a sığınanı koruyun, ona yardım edin. Allah adını anarak dilenene veriniz. Size herhangi bir iyilikte bulunana mukabele ediniz. Verecek bir şey bulamazsanız, ona dua ediniz ki, kendisine bir mukabelede bulunduğunuz bilinmiş olsun.”

İYİLİĞGE MUKABELE EDEMİYEN

217. Enes’den (ra) rivayet edildiğine göre, Muhacirler dediler ki:

“Ey Allah’ın Rasûlü! Ensar, sevabın hepsini aldı götürdü” (bize bir şey kalmadı).

Peygamber şöyle dedi:

“Hayır, siz onlar için Allah’a dua ettikçe ve size verdikleri şey sebebiyle onları övdükçe, (size sevap vardır, mahrum kalmazsınız).”

İNSANLARA TEŞEKKÜR ETMİYEN

218. Ebû Hureyre (ra) Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle dedi:

“İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah’a şükretmiş olmaz.”

219. Ebû Hureyre (ra), Peygamber (s.a.v.)’den şöyle rivayet etti:

“Allah Teala nefse şöyle hitab etti: Çık! Nefis: Ben ancak istemeyerek (zorla) çıkarım, dedi.”

İNSANIN, KARDEŞİNE YARDIMI

220. Ebû Zer (ra), Peygamber (s.a.v.)’den rivayet etmiştir. (Peygambere) soruldu:

“Amellerin hangisi daha hayırlıdır?”

Peygamber:

“Allah’a iman etmek ve Allah yolunda cihad etmektir” dedi.

“(Azad etme bakımından) kölelerin hangisi daha hayırdılır?” soruldu:

“Kıymetçe en yükseği ve sahipleri katında en iyisidir” dedi.

(Bunları soran adam) dedi ki:

“Bunlardan birini yapmaya gücüm yetmezse, ne yapacağımı bildirir minisiniz?”

Peygamber (s.a.v.):

“Malı helak olana yardım edersin, yahut kazanamayan zavallıya iyilik edersin” dedi.

(Adam yine sorup) dedi ki:

“Biçare olursam, (ne yapacağımı) bildirir misiniz?”

Peygamber (s.a.v.):

“Kötülük etmeni insanlardan kaldırırsın. Çünkü bu, bir sadakadır ki, onu kendin için sadaka vermiş olursun.”

DÜNYADA İYİLİK EDENLER, AHİRETTE İYİLİĞE KAVUŞANLARDIR

221. Kabîsa İbn-i Burme El-Esedi’den (ra) işitildiğine göre, şöyle anlattı:

Peygamber (s.a.v.)’in yanında idim, şöyle buyurduğunu işittim:

“Dünyada iyilik işleyenler, ahirette iyiliğe kavuşanlardır. Kimler de dünyada kötülük işlese, işte onlar ahirette kötülüğe kavuşanlardır.”

222. Harmele İbn-i Abdullah’tan (ra) haber verildiğine göre, Harmele çıkıp peygamber (s.a.v.v)’in yanına vardı. Harmele, Peygamber (s.a.v)’in (daha önce) yanında bulunmuş olduğundan, onu Peygamber tanıdı. (Sonra Harmele şöyle anlatmıştı):

Peygamber dönüp gidince, kendi kendime dedim:

“Allah’a yemin ederim ki, ilim artırayım diye muhakkak Peygamber (s.a.v.)’e gideceğim.”

Yürüyerek gittim, öyle ki önünde durdum da şöyle dedim:

“Ne iş yapmamı bana emredersin?”

Peygamber (s.a.v.):

“Ey Harmele! İyilik yap ve kötülükten sakın” dedi.

Sonra geri döndüm, kafileye gittim. Sonra döndüm, ta Peygamber’e yakın yerimde durdum. Dedim ki:

“Ey Allah’ın Rasûlü! Ne iş yapmamı emredersin?”

Peygamber (s.a.v.):

“Ey Harmele! İyilik yap ve kötülükten sakın. Bir de bak ki, insanların yanından kalktığın zaman, insanlar senin hakkında kulağına hoş gidecek hangi şeyi söyleyecekler. İşte onu yap ve insanların yanından kalktığın zaman, insanlar senin hakkında hoşuna gitmeyecek hangi şeyi söyleyeceklerine bak da, onu yapmaktan sakın” dedi.

Vakta ki ben (Peygamberin yanından ayrılıp) göre döndüm. Bir de anladım ki, bu iki söz, hiçbir şeyi açıkta bırakmamışlardır (her hikmeti toplamışlardır).

223. Selman’dan (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

“Dünyada iyilik işleyenler, ahirette iyiliklerinin mükafatına kavuşanlardır onlar…(Mu’temir) demiştir ki:

“Ben bu sözü Ebû Osman’dan işittim, onu Selman’dan naklediyordu.”

Ben de anladım ki, bu iş böyledir. Artık bunu hiç kimseye anlatmadım.”

HER İYİLİK BİR SADAKADIR

224. Cabir İbn-i Abdullah (ra), Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

“Her iyilik bir sadakadır.”

225. Ebû Musa’dan (ra) rivayet edildiğine göre, dedi ki:

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Her müslümanın sadaka vermesi gerekir.”

(Ashab) dediler ki:

“Verecek bir şey bulamazsa?”

“Elleri ile (san’atta veya işte) çalışır. Böylece kendisi faydalanır ve (kazandığından) sadaka verir” dedi.

(Ashab) dediler ki:

“Gücü yetmez veya çalışamzas?”

Peygamber (s.a.v.):

“Yardım isteyen ihtiyaç sahibine (sözle veya işle) yardım eder.” dedi.

(Ashab) dediler ki:

“Bunu da yapamazsa?”

Peygamber (s.a.v.):

“İyilik emreder, yahut hayırlı şey emreder” dedi.

(Ashab) dediler ki:

Peygamber :

“Kötülük işlemekten kendini alıkor. Çünkü bu, onun için bir sadakadır” dedi.

226. Ebû Zer (ra) haber verdiğine göre, kendisi Rasûlullah (s.a.v.)’e sordu:

“Amellerin hangisi daha faziletledir?”

Peygamber (s.a.v.):

“Allah’a iman etmek ve onun yolunda cihad etmektir” dedi.

Ebû Zer sordu:

“Kölelerin hangisini azad etmek daha faziletlidir?”

“(Bunlardan birini) yapamazsam, (hareketimi) bildirir misin?”

”Malsız fakire yardım edersin, yahut çalışamayan acize iş yaparsın” dedi.

Ebû Zer sordu:

“(Bunu da) yapamazsam, (başka ne yapacağımı) bildirir misin?”

Peygamber (s.a.v.):

“İnsanlara kötülük etmeyi kaldırırsın. Çünkü kötülüğü terk etmek bir sadakadır ki, onu kendin için sadaka vermiş olursun.” dedi.

227. Ebû Zer’den (ra) rivayet edildiğine göre demiştir ki (Peygambere) soruldu:

“Ey Allah’ın Rasûlü! Servet sahipleri sevapları alıp götürdüler. Bizim namaz kılmamız gibi, namaz kılıyorlar, oruç tuttuğumuz gibi oruç tutuyorlar. Bir de mallarının fazlasını sadaka olarak veriyorlar, (biz bunu yapamıyoruz ve onlar gibi sevap kazanamıyoruz)”

Peygamber (s.a.v.):

“Allah sizin için sadaka vereceğiniz şey yapmamış mıdır? her tesbih ve her hamd ediş karşılığında bir sadaka vardır. Sizin her birinizin zevcesi ile yetinip haramdan korunması da bir sadakadır” dedi.

Soruldu:

“İnsanın şehvetinde sadaka var mı?”

Peygamber (s.a.v.):

“İnsan harama harcamış olsa, üzerine günah yok mudur? İşte bunun gibi, şehvetini helalde harcarsa, onun için bir sevap olur” dedi.

ZARARI GİDERMEK

228. Ebû Berze El-Eslemî’den (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

Dedim ki; “Ey Allah’ın Rasûlü! Beni cennete koyacak bir ameli bana göster”

Peygamber:

“İnsanların yolundan, zarar veren şeyleri gider” buyurdu.

229. Ebû Hureyre (ra), Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

“Bir adam, yolda bir dikene tesadüf etti. Bunun üzerine (kendi kendine) dedi ki, muhakkak bu dikeni gidereceğim, müslüman bir kimseye zarar vermesin. Bundan dolayı adamın günahları bağışlandı.”

230. Ebû Zer’den (ra) rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

“Ümmetimin amelleri -iyisi ve kötüsü- bana arz edildi. Onların amellerinin iyileri arasında, yollardan zararlı şeylerin giderilmesini buldum. Amellerinin kötüleri arasında da, yere gömülmeyen mescidlerdeki balgamı gördüm.”

İYİ SÖZ

231. Abdullah İbn-i Yezid El-Hıtmî’den (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

Rasûlullah (s.a.v.):

“Her iyilik bir sadakadır” buyurdu.

232. Enes’den (ra) rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

Peygamber (s.a.v.)’e bir şey (hediye) getirildiği zaman şöyle derdi:

“Bunu falan hanıma götürün; çünkü o, (zevcem) Hatice’nin arkadaşı idi. Bunu (da) falan hanımın evine götürün; çünkü o, Hatice’yi seviyordu.”^

233. Huzeyfe’den (ra) rivayet edildiğine göre dedi ki: Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Her ma’ruf = iyilik, bir sadakadır”

SEBZE BAHÇESİNE ÇIKMAK VE EŞYAYI ZENBİL İLE TAŞIYIP EVİNE GÖTÜRMEK

234. Amr İbn-i Ebî Kurre El-Kindi (ra)’den rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

Baban (Ebû Kurre), kız kardeşini Selman'a arz etti, (onunla evlenmesini teklif etti). Selman kabul etmeyip kendi azadlı cariyesi ile evlendi. O kadına Bukayre denirdi. Ebû Kurre'ye haber ulaştı ki, Huzeyfe ve Selman arasında (söz kırgınlığı) bir şey var. Ebû Kurre, Selman'a varıp onu aramaya başladı. Selman'ın kendisine ait bir sebze bahçesinde olduğu haberi Ebû Kurre'ye verildi. Ona gitmeye yöneldi de, (yolda) Selman'la karşılaştı. Selman'ın beraberinde, içinde sebze bulunan bir zenbil vardı. Değneğini zenbilin kulpuna sokmuş olduğu halde onu omzunda taşıyordu. Ebû Kurre:

"Ey Ebu Abdullah (Selman)! Seninle Huzeyfe arasında ne oldu?" dedi.

Ebû Kurre dedi ki, Selman şöyle diyordu:

"İnsan acele huylu yaratılmıştır" (el-İsra, 17/11)

Bunun üzerine yürüdüler, Selman'ın evine kadar gittiler. Selman eve girdi de şöyle dedi:

"Esselâmu aleyküm"

Sonra Ebû Kurre'ye müsaade etti de içeri girdi. Orada kapı üzerine konmuş saçaklı ince bir yolluk vardı. Baş yanında da kerpiçler vardı. Bir de eğer palanı bulunuyordu. Selman:

"Hanımefendinin kendisi için serdiği döşek üzerine otur" dedi.

Sonra Ebû Kurre'ye anlatmaya başlayıp, şöyle dedi:

"Huzeyfe, Rasûlullah (s.a.v.)'in gazabı halinde bazı kimselere söyledikleri sözleri (insanlara) anlatıyordu. (Halbuki bunları anlatmakta onlara bir fayda yoktu, bilakis fitneye sebep olabilirdi). Bu haber bana getirildi ve benden soruldu. Ben diyordum ki, Huzeyfe, söylediğini daha iyi bilir; ve ben, insanlar arasından kin doğmasından hoşlanmıyordum. Nihayet Huzeyfe'ye gidilip dendi ki, Selman, senin söylediğin sözlerde seni tasdik etmiyor ve seni yalanlamıyor. Bunun üzerine Huzeyfe bana gelip, şöyle dendi:

- Ey (Ümmü Selman oğlu) Selman! Ben de dedim ki:

- (Ümmü Huzeyfe oğlu) Huzeyfe! Ya bu tutumundan vazgeçersin, yahut senin hakkında (halife) Ömer’e yazacağım. Ben onu, ömer ile korkutunca, beni terk etti.

Gerçekten Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Ben, Adem oğlundan gelmeyim, (sizden gazap halinde çıkan bazı sözler gibisi, benden de çıkar). Ümmetimden hangi bir kula müstahak olmadığı halde bir lanet okursam, yahut ona fena bir söz söylersem, bu söz onun hakkında bir rahmet olur.”

235. İbn-i Abbas’dan rivayet edildiğine göre, Ömer (ra)’ın şöyle dediğini İbn-i Abbas anlatmıştır:

“Bizi, kavmimizin arazisine çıkarın”

Biz de çıktık. Ben ve Ubeyy İbn-i Kâ’b (yola çıkan) insanların en gerisinde idik. Rüzgarla bir bulut çıktı. Bunun üzerine Ubeyy:

“Allah’ım! Bizden bunun zararını gider” dedi.

Sonra (önümüzde gitmekte olan) insanlara yetiştik. Onların yükleri (ve eşyaları) ıslanmıştı. Onlar, bize:

“Bize isabet eden (yağmur) size isabet etmedi” dediler.

Ben dedim ki:

“Bulutun zararını bizden gidersin diye Ubey, Allah (cc)’ye duâ etti.”

Bunun üzerine Ömer (ra):

“Sizinle beraber bize de duâ etseydiniz ya...” buyurdu.

BAĞA ÇIKMAK

236. Ebû Seleme’den (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

“Arkadaşım olan Ebû Said El-Hudrî’ye gittim de, dedim ki”;

“Bizimle hurma bahçesine çıkar mısın?”

O da çıktı, üzerinde yünlü ve renkli elbise vardı.

237. Ümmü Mûsa’dan (ra) rivyaet edildiğine göre, demiştir ki:

“Allah’ın rahmetleri üzerine olsun” Hz. Ali’nin şöyle söylediğini işittim:

-Peygamber (s.a.v.), Abdullah İbn-i Mes’ud’a, bir ağaca çıkıp, ondan bir şey alarak kendisine getirmesini emretti. (Abdullah ağaca çıkarken) Peygamber’in ashabı, Abdullah’ın bacağına baktılar da, bacakların inceliğine güldüler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

“Ne gülüyorsunuz? Abdullah’ın ayağı (kıyamet günü) tartıda, Uhud dağından daha ağır gelecektir” buyurdu.

MÜSLÜMAN, KARDEŞİNİN AYNASIDIR

238. Ebû Hureyre’den (ra) nakledildiğine göre, şöyle dedi:

“Mümin, kardeşinin aynasıdır. Onda bir ayıp gördüğü zaman onu düzeltir”

239. Ebû Hureyre (ra), Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“Mümin, kardeşinin aynasıdır ve mümin, müminin kardeşidir, onun ziya’ını ve helakini önler, arkasında da onu çevreleyip korur ve ihtiyaçlarını görür”

240. Müstevrid (ra), Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu rivayet etti:

“Bir müslümanı çekiştirmek suretiyle (başkasından) bir lokma yiyene, muhakkak Allah Teala cehennemde onun mislini yedirir. Yine bu sebepten ötürü müslüman kimseden elbise giydirilene, muhakkak Allah (cc) cehennemden elbise giydirir (o çekiştiriciye azap eder). Kim de, müslüman bir adamı gösteriş ve riya mevkiinde tutarsa (ona, sahip bulunmadığı yüksek vasıfları verirse), muhakkak ki Allah, kıyamet gününde o kimseyi riya ve gösteriş yerinde tutar (ona azap eder).”

EĞLENCE VE MİZAHDAN CAİZ OLMAYANLAR

241. Abdullah İbn-i Sâib’in dedesi Yezid İbn-i Saîd’den (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“Sizden hiç biriniz, arkadaşının eşyasını ne şakacıktan ne de ciddi olarak almasın. Sizden biriniz, arkadaşının değneğini aldığı zaman, onu kendisine geri versin.”

HAYIRLI İŞE DELALET EDENİN SEVABI

242. Ebû Mes’ud El-Ensarî (ra)’den şöyle demiştir:

Bir adam Peygamber (s.a.v.)’e gelip dedi ki:

“Bana bir hal oldu (yürüyemiyorum), beni bir hayvana yükle” (gideyim).

Peygamber (s.a.v.):

“(Seni üzerine yükleyecek) Benim vasıtam yok; fakat falancaya git, olur ki o, seni bir vasıtaya yükler” dedi.

İNSANLARI AFFETMEK VE BAĞIŞLAMAK

243. Enes (ra)'den rivayet edildiğine göre:

Bir Yahudi kadın, Peygamber (s.a.v.)'e zehirlenmiş (ve pişirilmiş) bir koyun getirdi. Peygamber ondan yedi. Sonra kadın yakalanıp getirilince:

"Bunu öldürelim mi?" diye Peygambere soruldu:

Peygamber (s.a.v.):

"Hayır!" dedi.

Enes demiştir ki:

"O zehirli etin tesirini hala Rasûlullah (s.a.v.)'in küçük dilinde görür dururum."

244. Abdullah İbn-i Zübeyr (ra)'den Minber üzerinde şöyle dediği işitilmiştir:

"Bağışlama yolunu tut, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir" (el-A'raf, 7/190)

Ayet okuduktan sonra dedi ki:

"Allah'a yemin ederim! bu ayet-i kerime ile, insanların ahlakından en kolayını almaktan başka bir şey ile emredilmemiştir. Allah'a yemin ederim ki, ben insanlarla arkadaşlık ettiğim müddet bunu uygulayacağım, (insanlar için günah olmayan kolay tarafı tutacağım, onlara iyi muamele edip güçlük çıkarmayacağım)."

245. İbn-i Abbas'dan rivayet edildiğine göre, dedi ki:

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“İnsanlara (din işlerini ve vazifelerini) öğretin, kolaylık gösterin ve güçlük çıkarmayın. Sizden biriniz hiddetlendiği zaman sükût etsin, (konuşmasın).”

İNSANLARA TATLI YÜZLÜ OLMAK

246. Atâ’ İbn-i Yesar’dan rivayet edildiğine göre, şöyle anlattı:

Abdullah İbn-i Amr İbni’l- As’a yetiştim de, ona dedim ki:

“Rasûlullah (s.a.v.)’in Tevrat’da bulunan sıfatından, (Tevrat kitabından Peygamberin tarifine dair ayetlerden) bana haber ver.”

O:

“Evet (anlatayım) dedi. Allah’a yemin ederim, Peygamber, Kur’an’da mevcut bazı sıfatlarla, Tevrat’da da vasıflanmıştır.”

(Cenab-ı Hak):

“Ey Peygamber! Seni, ümmetine bir imam, bir müjdeci ve bir korkutucu gönderdik. (el-Ahzab, 33/45). Bir de (seni) ümmetler için bir koruyucu (gönderdik). Sen benim kulumsun ve Peygamber’imsin. Sana mütevekkil ismini verdim. Peygamber sert sözlü değildir, şiddet sahibi değildir, çarşılarda bağırıp çağırmaz, kötülüğü kötülükle yok etmez (kötülüğü iyilikle karşılar), ancak bağışlar ve affeder. Kendisinden önce gelen yoldan çıkmış ümmeti, Allah, kendisi ile doğrultmadıkça, Allah onun ruhunu asla almayacaktır. Ümmetin düzelmesi şöyle demeleri ile olacaktır: “Lâ İlâhe İllallah”. Bu sözle, kör gözleri, sağır kulakları ve kilitli kalpleri açacaklar.”

247. Abdullah İbn-i Amr’dan (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

Kur’an’da olan şu:

“Ey Peygamber! Seni ümmetine bir imam, bir müjdeci ve bir korkutucu gönderdik (el-Ahzab, 33/45)” ayetin benzeri Tevrat’ta vardır.

248. Muaviye (ra)’nin şöyle dediği işitilmiştir:

Peygamber (s.a.v.)’den bir söz işittim ki, Allah onunla bana fayda ihsan etmiştir. (Ravi diyor ki) Muaviye’yi dinledim, şöyle diyordu:

Rasûlullah (s.a.v.)’i dinledim:

“İnsanlardaki ayıpları araştırırsan, onları ifsad edersin” buyuruyordu:

Ben, insanların ayıplarını araştırmıyorum ki, onları bozmuş olmayayım.

249. Ebû Hureyre (ra)’nin şöyle dediği işitilmiştir:

Şu iki kulağım duydu ve şu iki gözüm gördü. Rasûlullah (s.a.v.), her iki eliyle Hasan’ın yahut Hüseyin’in iki avucundan tuttu. -Allah’ın rahmetleri üzerlerine olsun- Onun ayağı Peygamber (s.a.v.)’in (mübarek) ayağı üzerindeydi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle diyordu:

“Çık!”

Çocuk ayaklarını Peygamber (s.a.v.)’in göğsüne koyuncaya kadar çıktı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.):

“Ağzını aç!” dedi.

Sonra çocuğu öptü ve ondan sonra dedi ki:

“Allah’ım, bunu sev, çünkü ben bunu seviyorum.”

TEBESSÜM ETMEK

250. Kays'tan rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

Cerîr'in şöyle dediğini işittim:

Ben müslüman olalı beri, Rasûlullah (s.a.v.), beni her gördükçe, yüzüme karşı tebessüm buyurmuşlardır ve Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir:

"Bu kapıdan, Yemenlilerden hayırlı bir adam içeri girecektir. Yüzünde de melek siması vardır."

(Bu sözün) arkasından Cerîr içeriye girdi.

251. Peygamber (s.a.v.)'in zevcesi Hz. Âişe (ra)'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'i hiç bir zaman küçük dili görünür şekilde güler görmedim. Yalnız tebessüm ederdi. Rasûlullah (s.a.v.) bir bulut veya bir rüzgar gördükleri zaman yüzünden hoşnutsuzluk belirirdi. (Bu halinden ötürü Hz. Âişe) sordu:

"Ey Allah'ın Rasûlü! İnsanlar bulut gördükleri zaman sevinirler, olur ki, onda yağmur olur diye. Halbuki sizi görüyorum ki, bulutu gördüğünüzde hoşnutsuzluk beliriyor?2

Hz. Peygamber buyurdu ki:

"Ey Âişe! O bulutta azap bulunmasından beni selamete çıkaracak (teminat) nedir? bir kavim rüzgar sebebiyle azaplandırıldı (helak edildi). Halbuki o kavim azabı görmüşlerdi de: Bu bize yağmur yağdıracak bir buluttur, demişlerdi."

GÜLMEK

252. Ebû Hureyre (ra)'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki: Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Gülmeyi azalt; çünkü çok gülmek kalbi öldürür.”

253. Ebû Hureyre (ra), Peygamber (s.a.v.)’in şöyle dediğini rivayet etti:

“Çok gülmeyiniz; çünkü gülmenin çoğu kalbi öldürür.”

254. Ebû Hureyre (ra)’den rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

Peygamber (s.a.v.), gülmekte ve konuşmakta olan bir topluluğun yanına varıp:

“Nefsim, kudret elinde olana (Allah’a) yemin ederim ki, eğer benim bildiğim siz bileydiniz, az gülerdiniz ve çok ağlardınız.” dedi.

ÖNE DÖNÜNCE BÜTÜN VÜCUTLA DÖNMEK VE ARKAYA DÖNÜNCE BÜTÜN VÜCUTLA DÖNMEK

255. Rivayet edildiğine göre Ebû Hureyre (ra) çok kere Peygamber (s.a.v.)’den hadis anlatarak şöyle derdi:

“Bu hadisi, bana kirpikleri ince ve uzun, tenleri beyaz olan (peygamber) söyledi. Teveccüh ettiği zaman bütünü ile karşıya çıkardı ve geri döneceği zaman da bütünü ile (vücudu ile) dönerdi. Onun mislini hiçbir göz görmemiştir, hiçbir zaman göremeyecektir de...”

BİLGİSİNE BAŞVURULAN GÜVENİLİR OLMALIDIR

256. Ebû Hureyre (ra)’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki; Peygamber (s.a.v.)’e iki esir getirildi ki, bunlarla bir üçüncüsü yoktu. Bunun üzerine

Ebu’l-Heysem, Peygamber’in huzuruna vardı. Peygamber (s.a.v.) (ona) şöyle buyurdu:

“Senin hizmetçin var mı?”

O:

“Hayır” dedi.

Peygamber:

“Bize esir geldiği zaman, bize gel” dedi.

Sonra Peygamber (s.a.v.)’e iki esir getirildi ki, bunlarla bir üçüncüsü yoktu. Bunun üzerine Ebu’l-Heysem, Peygamber’in huzuruna vardı. Peygamber (s.a.v.) (ona) şöyle buyurdu:

“Bu ikisinden birini seç”

Ebu’l-Heysem:

“Ey Allah’ın Raûlü, sen benim için seç!” dedi.

Peygamber (s.a.v.)’de:

“Gerçekten bilgisi sorulan (istişare olunan), güvenilir olmalıdır. Şunu al, çünkü ben onu namaz kılıyor gördüm. Bir de ona iyilik etmeni sana tavsiye ediyorum” buyurdu.

(Ebu’l-Heysem, Peygamberin buyurduklarını zevcesine anlattı) Bunun üzerine zevcesi, (kocasına hitaben):

“Sen, bu köleyi azad etmedikçe, Peygamber (s.a.v.)’in buyurduğu tavsiyeyi yerine getirmiş olmasın” dedi.

Ebu’l-Heysem de:

“O, azaddır” dedi.

Bundan ötürü Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Allah’ın gönderdiği herhangi bir Peygamber ve halifenin muhakkak iki sırdaşı vardır: Biri ona iyiliği emreder ve onu hoş olmayan şeylerden alıkor. Biri de, onu bozmakta kusur etmez. Kötü sırdaştan sakındırılan kimse, muhakkak korunmuştur.”

DANIŞMAK (MEŞVERET ETMEK)

257. Amr İbn-i Dînar’dan rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

İbn-i Abbas:

“Bazı işlerde onlarla (ashabınla) müşavere et” şeklinde (ayet-i kerimeyi tefsir edip) okudu (Âl-i İmran, 3/159).

258. Hasan (Basrî)’den rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

“Vallahi! İstişare eden bir topluluk, muhakkak huzurlarında olan şeyin en iyisine iletilmiş olurlar.”

Sonra:

“Ashabın işleri aralarında danışıklıdır” ayetini okudu (eş-Şuarâ, 26/38).

DANIŞANA YANLIŞ YOL GÖSTEREN GÜNAH İŞLEMİŞ OLUR

259. Ebû Hureyre (ra) demiştir ki:

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Söylemediğim sözü bina isnat edip uyduran, cehennemdeki yerine hazırlansın. Kime de müslüman kardeşi danışır da, bu danışılan adam o

kardeşine yanlışı gösterirse, kardeşine hainlik etmiş olur. Kime de yanlış fetva verilirse, onun günahı (işleyene değil) fetva verenedir.”

İNSANLAR ARASINDA SEVGİ

260. Ebû Hureyre (ra), Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu rivayet etti:

“Nefsim kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki, siz müslüman olmadıkça cennete giremezsiniz ve birbirinizle sevişmedikçe de kamil müslüman olamazsınız. Selamı yayın ki, birbirinize karşı sevgi kazanasınız. Kin beslemekten sakının; çünkü o traş edip kazıyandır. Size saçları traş eder, demiyorum. Ancak o, dini kazıtır, siler.”

ÜLFET (ALIŞMA VE ANLAŞMA)

261. Abdullah İbn-i Amr İbni’l-As (ra), Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

“İki müminin ruhları, daha sahipleri birbirini görmeden bir günlük yol mesafesinde karşılaşırlar.”

262. İbn-i Abbas (ra)’dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

“Nimete nankörlük edilir, rahim sılası kesilir. Biz, kalplerin birbirine yakınlığı gibi (sağlam şey) görmedik.”

263. Umeyr İbn-i İshak’tan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“Biz, konuşmamızda diyorduk ki, insanlardan ilk kalkacak olan (haslet) ülfettir.”

MİZAH (ŞAKA)

264. Enes İbn-i Malik (ra)’den rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

Peygamber (s.a.v.) (bir yolculukları sırasında), hanımlarının hayvanlarının sürücüsü Enceşe adında siyah tenli ve güzel sesli bir hizmetlileri vardı. Hizmetçi güzel nağmesiyle develeri sürüyordu. Bir aralık, hanımlarının beraberinde (annem) Ümmü Süleym olduğu halde, yanlarına varıp:

“Ey Enceşe! Şişeleri yavaş sür, (incitip kırmayasın)” buyurdu.

Ravilerden Ebu Kılâbe demiştir ki:

“- Peygamber (s.a.v.) öyle bir söz söyledi ki, sizden biriniz eğer onu söylemiş olsa, muhakkak onu (bu, şişeleri incitme sözünden ötürü) ayıplardınız.”

265. Ebû Hureyre (ra)’den rivayet edildiğine göre, ashab:

“Ya Rasûlullah! Sen bize şaka ediyorsun;!” dediler.

Peygamber (s.a.v.):

“Ben gerçekten başka bir şey söylemem” buyurdu.

266. Bekir İbn-i Abdullah (ra)’dan rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

Peygamber (s.a.v.)’in ashabı, birbirlerine karpuz atarlardı, (birbirlerine şaka edip eğlenirlerdi). Gerçek işler ortaya çıktığı zaman da, onlar erkek olurlardı, (o işlerin sahipleri olurlardı).

267. İbn-i Ebi Müleyke (ra)’den rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

Hz. Âişe, Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında şaka etti. Bunun üzerine Hz. Âişe’nin annesi:

“Ya Rasûlullah! Bu mahalle insanlarının şakalarından bazısı, ok torbasındandır (ok gibi isabet eder)” dedi.

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Bilakis bizim bazı şakalarımız bu mahalle insanlarıdır”

268. Enes İbn-i Malik (ra)’den rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

“(Safça) bir adam, Peygamber (s.a.v.)’in yanına gdiip, kendisini bir yük hayvanına bindirmesini istedi”

Peygamber (s.a.v.) ona:

“Biz seni, bir dişi deve yavrusuna yükleyeceğiz” dedi.

(Saf adam):

“Ey Allah’ın Rasûlü! Ben dişi devenin yavrusunu ne yapayım?” dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Develeri, dişi develerden başkası mı doğurur?”

ÇOCUKLA ŞAKA ETMEK

269. Enes İbn-i Malik (ra)’den şöyle dediği işitilmiştir:

Peygamber (s.a.v.) (şaka ve lâtifelerle) bizim aramızda bulunurdu. Hatta benim küçük kardeşime, (daha önce kafeste sakladığı kuştan ötürü):

“ Ey Ebû Ümeyr! Serçecik ne oldu? (Artık onu görmüyorum)” derdi.

GÜZEL AHLAK

270. Ebu’d-Derdâ, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“Mizanda, güzel ahlaktan daha ağır (gelecek) hiçbir şey yoktur” Kıyamet günü, amellerin tartılması haktır, vuku bulacaktır. Buna inanmak vaciptir. Zira Cenab-ı Hak:

“Kıyamet gününde, amellerin tartılması haktır. Kimin iyilikleri kötülüklerinden ağır gelirse, işte onlar, kurtulanlardır (el-A’raf, 7/8)” ve yine:

“Biz, kıyamet günü için (insanların amellerini tartmak üzere) adalet terazileri koyacağız. Artık hiç kimse, en ufak bir zulme uğramayacaktır. İşlenen amel bir hardal danesi ağırlığınca da olsa, onu getirir tartıya koyarız. Hesap görenler olarak da, (yüce şan sahibi) biz kâfiyiz.” (el-Enbiyâ, 2/47) buyurmaktadır.”

271. Abdullah İbn-i Amr (ra)’den rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

Peygamber (s.a.v.) çirkin söz ve harekette bulunmazdı ve çirkinlik göstermezdi. Şöyle buyurdu:

“Sizin en seçkinleriniz, ahlak bakımından en güzel olanlarınızdır”

272. Amr İbn-i Şuayb (ra) babasından, o da dedesinden rivayet ettiğine göre, dedesi, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işitti:

“Bana en sevgili olanınızı ve kıyamet günü oturma bakımından bana en yakın olanınızı size haber vereyim?”

(Hazır bulunan) topluluk sükut etti. Peygamber iki veya üç defa bu sözü tekrarladı. Topluluk:

“Evet (haber ver), ey Allah’ın Rasûlü!” dedi.

Hz. Peygamber (s.a.v.):

“Ahlak bakımından en güzelinizdir.” buyurdu.

273. Ebû Hureyre (ra)’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Ben, ancak ahlâkın güzellerini tamamlamak için gönderildim.”

274. Hz. Âişe (ra)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle buyurdu:

Rasûlullah (s.a.v.), muhayyer kılındığı iki iş arasında, günah olmadıkça, bu iki işten en kolay olanını seçerdi. Kolay olan iş günah olduğu zaman da, ondan insanların en çok uzak kalanı olurdu. Allah Teâla’nın emir ve yasakları çiğnenmedikçe de, Rasûlullah (s.a.v.) kendi nefsi için intikam almış değildir. Ancak Allah (cc)’ın emir ve yasakları çiğnendiği zaman intikam alır.”

275. Abdullah (ra)’dan rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

“Allah Tealâ, aranızda rızıkları böldüğü gibi, ahlaklarınızı da aranızda bölmüştür, (ahlaklarınız birbirinizinkinden farklıdır). Yine Allah Tealâ, malı, sevdiğine ve sevmediğine verir. Fakat imanı ancak sevdiğine verir. Kim malı harcamakta cimrilik ederse, düşmanla mücadeleden korkarsa ve gecenin uykusuzluk gibi, kendisine meşakkat vermesinden korkarsa: Lâ İlâhe İllallah, Sübhanallah, Elhamdü Lillah, Alluhu Ekber, sözünü çoksöylesin. (Allah’tan başka hiçbir ilah yoktur, Allah bütün noksanlıklardan münezzehtir. Her türlü hamd ve övgü Allah’a mahsustur, Allah her şeyden yücedir.)”

NEFSİN CÖMERTLİĞİ

276. Ebû Hureyre (ra), Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

"- Zenginlik, mal çokluğundan değildir. Gerçek zenginlik ancak nefsin (kalbin) zengin olmasıdır."

277. Enes (ra)'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

"- Peygamber (s.a.v.)'e on yıl hizmet ettim, bana hiçbir zaman "Öf" demedi ve yapmadığım bir iş için de bana: Onu keşke yapmış olaydın? demediği gibi, yaptığım bir iş için de: Bunu niçin yaptın? demedi."

278. Enes İbn-i Malik (ra)'in şöyle dediği işitilmiştir:

"- Peygamber (s.a.v.) merhametli idi. Kendine her kim gelirse, ona va'dda bulunur ve eğer (istenen şey) yanında bulunursa onu yerine getirirdi. Namaz için ikamet getirildi. Peygamber'e bir Bedevi gelip elbisesinden tutarak:

"Görülecek işimden az bir şey kaldı. Korkuyorum onu (namazdan sonra) unuturum" dedi. Bunun üzerine Peygamber, işini görüp bitirinceye kadar onunla ayakta durdu. Sonra döndü namaz kıldı."

279. Cabir (ra)'den rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

"- Peyamber (s.a.v.)'den istenmiş de "Hayır!" demiştir, vakî değil."

280. Abdullah İbn-i Zübeyr (ra)'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Hz. Âişe ve Hz. Esmâ hanımlardan daha cömert bir kimse görmedim. İkisinin cömertlikleri başka başka idi.

Hz. Âişe’ye gelince: Eşyayı biriktirir, ne zaman ki, yanında toplu hale gelirse onu (ihtiyaç sahiplerine) bölerdi.

Esmâ ise: Yarın için hiçbir şey tutmazdı (dağıtırdı).”

CİMRİLİK

281. Ebû Hureyre (ra)’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Allah yolundaki (cihad esnasında çiğnenen) toz-toprak ile cehennem dumanı bir kulun ciğerine ebediyyen toplanmaz. Cimrilikle iman da hiçbir zaman bir kulun kalbinde toplanmaz.”

282. Ebu Saîd El-Hudrî (ra), Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- İki huy vardır ki, bir müminde bulunmazlar: Biri cimrilik, diğeri de kötü ahlaktır.”

283. Abdullah İbn-i Rabî’a (ra)’dan rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

“- Biz, Abdullah İbn-i Mes’ud’un yanında oturuyorduk. (Orada bulunanlar) bir adamı andılar da, ahlakından bahsettiler. Abdullah dedi ki:

-Bana söyleyin, eğer o adamın başını kesmiş olsanız, onu tekrar yerine getirebilir misiniz? Onlar:

- Hayır! dediler.

- Elini kesseniz ? dedi. Onlar:

- Hayır! dediler. Abdullah:

-Ayağını kesseniz? dedi. Onlar:

- Hayır! dediler. Abdullah:

- O halde siz, onun tabiatını değiştirmedikçe, ahlakını değiştiremezsiniz. Nutfe (yumurta), rahimde kırk gün kalır, sonra katılaşarak kan olar. Sonra pıhtı haline döner. Sonra et parçası olur. Sonra Allah bir melek gönderip onun rızkını, ahlakını, bedbaht veya bahtiyar olduğunu yazar, (Allah bunları takdir buyurur) dedi.”

BİLGİLİ BULUNANLARIN GÜZEL AHLAKI

284. Ebû Hureyre (ra), Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu anlattı:

“- İnsan güzel ahlakı ile, geceyi ibadetle geçirenin derecesine ulaşır.”

285. Ebû Hureyre (ra)’nin şöyle dediği işitilmiştir:

-Ebu’l-Kasım (s.a.v.)’ın şöyle buyurduğunu işittim:

“-İslam bakımından sizin en hayırlınız, bilgili oldukları takdirde, ahlak yönünden en güzel olanlarınızdır.”

286. Sâbit İbni Ubeyd (ra) anlatarak şöyle demiştir:

“-İnsanlarla oturduğum zaman, Zeyd İbn-i Sabit’ten daha vakarlısını (hürmetkarını) ve evinde de, ondan daha hoş sohbet bir kimseyi görmedim.”

287. İbn-i Abbas (ra)’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

-Peygamber (s.a.v.)’den, Allah (cc) katında dinlerin hangisi daha sevgilidir? diye soruldu.

“-Kolay olan dosdoğru Hz. İbrahim’den gelme= Hanîf dindir.”

288. Abdullah İbn-i Amr (ra)’dan rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

“- Dört haslet vardır ki, sana bunlar verildiği zaman, dünyadan (sahip olmadığın), senden ayrılan şeyler, sana zarar vermez:

1. Güzel ahlak,

2. Harama götürmeyen helal lokma,

3. (Yalan karışmayan) doğru söz,

4. Emaneti korumak (ve gözetmek)”

289. Ebû Hureyre (ra)’nin şöyle dediği işitilmiştir:

- Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:

-Cehenneme sokan şeyin en çoğu nedir?”

Ashab:

-Allah ve Onun Rasûlü bilir, dediler.

Peygamber:

“- İki boşluktur: Bunlardan biri ağızdır, diğeri de ferc’dir. Cennet’e sokan şeyin de en çoğu nedir? bu da Allah’tan korkmaktır, takva sahibi olmaktır ve güzel ahlaktır. (En çok cennete vesile olan bu iki haslettir).”

290. Ümmü’d-Derdâ (ra)’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Bir gece (kocam) Ebu’d-Derdâ kalktı namaz kılıyordu. Sonra ağlamaya başladı ve sabah oluncaya dek şöyle diyordu:

-Allah’ım! Benim yaratılışımı güzel yaptın, ahlakımı da güzel yap.

(Ben, kocam) Ebu’d-Derdâ’ya dedim ki, geceden beri senin duân yalnız güzel ahlak için oldu? (Bana) cevaben:

- Ey Ümmü’d-Derdâ! Müslüman kul, ahlakını güzelleştirirse, bu güzel ahlakı onu Cennete koyar. Ahlakı kötü olursa, bu kötü ahlakı onu Cehenneme koyar. Müslüman kul da, uyku halinde iken bağışlanır (mağfiret olunur) dedi.

Bunun üzerine ben de dedim ki:

-Ey Ebu’d-Derdâ! Kul uykuda iken nasıl bağışlanır? O da şöyle dedi:

-Onun kardeşi gece kalkar, teheccüd ibadetinde bulunur; Aziz ve celil olan Allah’a duâ eder, Allah da duasını kendisi için kabul eder. (uykuda olan) kardeşine de dua eder de, Allah, dua ettiği şeyi, kardeşi için kabul eder. (Böylece uykudaki kardeş bağışlanmış olur)”

291. Üsame İbn-i Şerîk (ra)’den rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

(Hac esnasında) Peygamber (s.a.v.)’in yanında idim. Öteden beriden kalabalık insanlar, Bedeviler geldi. (Daha önce mevcut) insanlar sustu, (bu gelenlerden) başkası konuşmuyordu. Onlar şöyle dediler:

-Ey Allah’ın Rasûlü! Kendilerinde bir beis olmayan insanların işlerinden ibaret şu ve şu işlerde bize güçlük var mı, (bunlar bizi günaha götürür mü)?

Peygamber şöyle buyurdu:

“- Ey Allah’ın kulları! Allah güçlüğü kaldırdı; ancak bir insana gıybet suretiyle tecavüz eden kimse müstesnadır, (bunun hareketinde günah vardır). İşte bu kimse, mahrum olup helak olandır.”

Sordular:

-Ey Allah’ın Rasûlü! Tedavi olalım mı?

Peygamber (s.a.v.):

“- Evet, ey Allah’ın kulları! Tedavi olun. Çünkü Allah yarattığı her hastalık için bir ilaç halketmiştir; ancak bir hastalık müstesnadır, (onun devası yoktur)” dedi. Sordular:

- Nedir o? Ey Allah’ın Rasûlü!

Peygamber (s.a.v.):

“- İhtiyarlıktır” dedi. Sordular:

-Ey Allah’ın Rasûlü! İnsana ihsan edilen şeylerin hayırlısı hangisidir?

Peygamber (s.a.v.):

“- Güzel ahlaktır” dedi.

292. İbn-i Abbas (ra) şöyle dedi:

“- Rasûlullah (s.a.v.), hayır işlemekte insanların en cömerti idi. En cömertli bulunduğu hali de Ramazanda, Cebrail (a.s)’le karşılaştığı vakitte idi. Cibril, Ramazanda her gece onunla karşılaşırdı. Rasûlullah (s.a.v.) ona Kur’an’ı arz ederdi. Peygamber’e Cebrail mülâkî olduğu uzaman, Rasûlullah (s.a.v.) hayır işlemekte, devamlı rahmet döken rüzgar gibiydi.”

293. Ebu Mes’ûd El-Ensarî (ra)’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Sizden önce bir adam hesaba çekildi de, onun hayırlı bir şeyi bulunamadı. Ancak o adam, insanlara karışırdı (alış-veriş ederdi) ve zengin bir kimse idi. Çalıştırdığı hizmetçilerine, fakirlerden vazgeçmelerini (alacaklarını bağışlamalarını) emrederdi. (Onun hakkında) Aziz ve Celil olan Allah (meleklerine) şöyle buyurdu:

- Şanı yüce biz, o zengin kuldan, bağış etmeye daha lâyıkız; ondan vaz geçin, (onu cezalandırmayın).”

294. Ebû Hureyre (ra)’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.)’den soruldu ki, Cennet’e koyan şeyin en çoğu hangisidir? Peygamber (s.a.v.):

“- Allah korkusu (takva) ve güzel ahlaktır” buyurdu.

Yine soruldu:

- Cehennem’e koyan şeyin çoğu nedir? Peygamber:

“- İki boşluktur: Ağız ve ferc.” buyurdu.

295. Nevvas İbn-i Sem’ân El-Ensarî (ra)’den rivayet edildiğine göre, kendisi Rasûlullah (s.a.v.)’e iyilikten ve günahtan sordu. Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- İyilik, güzel ahlaktır. Günah da, nefsini gıcıklayan ve insanların arkına varmasından hoşlanmadığın şeydir.”

KISKANÇLIK

296. Cabir (ra) anlatıp demiştir ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Ey Seleme oğulları! Sizin (kabile reisiniz), büyüğünüz kimdir?”

Biz dedik ki:

- Cüdd İbn-i Kays’tır; bununla beraber onu (mal istifcisi olarak) bahillikle itham ederiz. Hz. Peygamber:

“- Bahallikten daha zararlı (manevi) bir hastalık hangisidir? Bilakis sizin (kabile reisiniz) büyüğünüz, Amr İbni’l-Cemûh’dur” buyurdu.

297. Rivayet edildiğine göre Muaviye, Muğîre İbni Şu’beye bir mektup yazarak Rasûlullah (s.a.v.)’den duymuş olduğu bir şeyi kendisine bildirmesini istedi. Muğire de ona şunu yazdı:

“- Rasûlullah (s.a.v.) dedi-kodudan, mal israfından, (lüzumsuz) çok soru sormaktan, hayra engel olup, hakkı olmayan şeyi istemekten, annelere isyan etmekten, kızları diri diri gömmekten men’ ederlerdi.”

298. Cabir (İbni Abdullah)’dan işitildiğine göre, şöyle dedi:

“- Peygamber (s.a.v.)’den bir şey istenilmiş de, yok dediği asla olmamıştır.”

SALİH KİMSE İÇİN HAYIRLI MAL

299. Amr İbni’l-As şöyle dedi:

- Peygamber (s.a.v.) bana (haber) gönderip elbisemi ve silahımı kuşanmamı, sonar ona gitmemi emretti. Ben de emrini yaptım da ona vardım ki, abdest alıyordu. Gözünü bana kaldırdı, sonar aşağı indirdi, sonar şöyle buyurdu:

“- Ya Amr! Ben seni savaş için askere göndermek istiyorum. Böylece Allah sana ganimet ihsan eder. Ben de sana topluca hayırlı mal veririm” Ben dedim ki:

- Ben mala rağbet ederek müslüman olmadım. Ben ancak Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber olayım diye İslama rağbet ederek müslüman oldum. Hz. Peygamber:

“- Ey Amr! Salih = iyi kimse için, hayırlı mal ne güzeldir” buyurdu.

MALINDAN EMİN OLAN KİMSE

300. Seleme, babası Ubeydullah İbni Mıhsan El-Ensari’den, o da Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

“- Malı (ve nefsi) hakkında emniyet içinde olan, günlük yiyeceği yanında olduğu halde vücudu sıhhatli bulunan, dünyayı (bütün menfaatlerini) kazanmış gibidir.”

NEFSİN HOŞ OLMASI

301. Abdullah İbni Hubeyb amcasından (Ubeyde’den) anlatıyor:

-Rasûlullah (s.a.v) üzerinde yıkanma eseri (ıslaklık) olduğu halde (mevcut insanların), yanlarına geldi. Kendileri hoş ve neşeli durumda idiler. Biz zannettik ki, ailesini ziyaret etti. Dedik ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Halinizi hoş durumda görüyoruz. Peygamber:

“- Evet, Allah’a hamd olsun” dedi. Sonra zenginlikten konuşuldu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Allah’tan korkan (takva sahibi) kimse için zenginlikte beis yoktur. Fakat Allah’tan korkan (takva sahibi) için sıhhat, zenginlikten daha hayırlıdır. Nefsin hoşluğu da nimetlerden sayılır.”

302. Nevvas İbni Sem’an El-Ensari’den rivayet edildiğine göre, kendisi Rasûlullah (s.a.v.)’e iyilikten ve günahtan sordu. Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- İyilik, güzel ahlaktır. Günah da, nefsini gıcıklayan ve insanların farkına varmasından hoşlanmadığın şeydir.”

303. Enes’den rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

-Peygamber (s.a.v.), (ahlakta ve görünüşünde) insanların en güzeli, insanların en cömerti ve insanların en cesuru idi. Bir gece Medîneliler korkmuşlardı. İnsanlar sesin geldiği tarafa gittiler. Daha önce insanları geçip ses tarafına giden Peygamber (s.a.v.) (geri dönerek) insanları karşıladı. O, şöyle diyordu:

“- (Bir şey yok), korkmuş olmayasınız, korkmuş olmayasınız” Peygamber, Ebu Talha’ya ait üzerinde eğer bulunmayan çıplak bir ata binmişti ve boynunda da kılıç vardı. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Ben (aslında ağır yürüyüşlü olan) bu atı, geniş menzili koşar buldum, (yahut bu at geniş menzilli koşar).”

304. Cabir’den rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

“Her iyilik bir sadakadır. Senin tatlı bir yüzle kardeşinle karşılaşman ve senin (varlık) kabından onun çanağına boşaltman da ma’rufdan = iyiliktendir.”

ÇARESİZE YARDIM İCAB ETMESİ

305. Ebû Zer’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.)’e soruldu ki, amellerin hangisi daha hayırlıdır? Peygamber:

“- Allah’a iman etmek ve onun yolunda cihad etmektir” buyurdu. (Azad etme bakımından) kölelerin hangisi daha hayırlıdır? diye soruldu.

Peygamber:

“- Kıymetçe en yükseği ve sahipleri katında en makbulüdür” buyurdu. (Bunları soran adam yine) dedi ki, bunlardan birini yapmaya gücüm yetmezse, ne yapacağımı bildirir misiniz?

Peygamber:

“- Malı helak olana yardım edersin, yahut kazanamayan zavallıya iyilik edersin” buyurdu. (Adam yine sorup) dedi ki, biçare olursam (ne yapmam gerektiğini) bildirir misiniz?

Peygamber:

“- Kötülüğünü insanlardan kaldırırsın, çünkü bu bir sadakadır ki, onu kendin için sadaka vermiş olusun” buyurdu.

306. Ebû Mûsa’dan rivayet edildiğine göre, dedi ki, Peygamber şöyle buyurdu:

“- Her müslümanın sadaka vermesi gerekir” (Ashabdan biri) dedi ki, verecek bir şey bulamazsa (ne yapacağını) bildirir misiniz?

Peygamber (s.a.v.):

“- Çalışsın da kendine fayda temin etsin, bir de sadaka versin” buyurdu. (Adam yine) dedi ki, gücü yetmezse, yahut çalışamazsa (ne yapması gerektiğini) bildirir misiniz?

Peygamber (s.a.v.):

“- Çaresiz muhtaca yardım etsin” buyurdu. (Adam tekrar) dedi ki, gücü yetmezse, yahut çalışmazsa?

Peygamber (s.a.v.):

“ - İyiliği emretsin, (tavsiye etsin)” buyurdu. (Adam tekrar) dedi ki, buna da gücü yetmezse, yahut (dedi ki) bunu da yapamazsa, (başka ne yapması gerektiğini) bildirir misiniz?

Peygamber (s.a.v.):

“ Kötülük işlemekten kendini korur, çünkü bu hareket onun için bir sadakadır” buyurdu.

AHLAKINI GÜZELLEŞTİRMESİ İÇİN ALLAH’A DUA EDEN KİMSE

307. Abdullah İbni Amr’dan rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.v.) şu duayı çok ederlerdi:

“- Ey Allah’ım! Senden sıhhat, iffet emanet, güzel ahlak ve kadere rıza isterim”

308. Yezid İbni Babenûs’dan rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır:

-Hz. Âişe’nin yanına varıp dedi ki:

-Ey müminlerin annesi! Rasûlullah (s.a.v.)’in ahlakı ne idi?

Hz. Âişe şöyle dedi:

- Onun ahlakı Kur’ân idi. Müminûn Suresini okur musunuz? (Müminler gerçekten kurtulnu) dan itibaren oku, dedi. Yezid demiştir ki:

- Ben de (Müminler gerçekten kurtuldu) dan itibaren, (...onlar ki, ırzlarını korurlar) o kadar okudum (el-Müminûn, 23/1-5). Hz. Âişe buyurdu ki:

-İşte bu vasıflar Rasûlullah (s.a.v.)’in ahlakı idi.

MÜMİN DİL UZATICI DEĞİLDİR

309. Salim İbni Abdullah'dan rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır:

- (Hz. Ömer'in oğlu babam) Abdullah'ın asla bir kimseye lanet ettiğini işitmedim. Lanet ettiği bir insan yoktur.

Yine Salim şöyle derdi:

- (Babam) Abdullah İbni Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Lanet edici olmak, mümine yaraşmaz."

310. Cabir İbni Abdullah'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

"- Kötü söz ve harekette bulunanla kendini kötü söz ve hareketlere zorlayanı ve çarşılarda bağırıp çağıranı Allah sevmez."

311. Hz. Âişe'den rivayet edilmiştir:

- Yahudiler (bir grup halinde) Peygamber (s.a.v.)'e gelip:

"- Essâmu Aleyküm = Ölüm üzerinize olsun" dediler. Hz. Âişe (cevap olarak):

-Sizin üzerinize olsun, Allah size lanet etsin, Allah size gazap etsin, dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.):

"- Yavaş ol, ya Âişe! Yumuşak hareket et. Sert hareketten ve çirkin sözden sakın" dedi.

Hz. Âişe (Peygamber (s.a.v.)'e hitaben):

- (Yahudilerin) söylediklerini işitmedin mi? dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.):

“Sen de benim (onlara) dediğimi işitmedin mi? Sözlerini kendilerine çevirdim. Benim onlar hakkındaki sözüm kabul olunur; fakat onların benim hakkımdaki sözleri kabul olunmaz” buyurdu.

312. Abdullah, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Mümin, dil uzatan değildir, lanet edici değildir, kötü iş yapan değildir, kötü söz söyleyen değildir.”

313. Ebu Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- İki yüzlü kimseye, güvenilir olmak uygun değildir.”

314. Abdullah’dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

“- Müminin en düşük ahlakı, kötü sözlü olmaktır.”

315. Ebu Talib’in oğlu Hz. Ali’nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“- Lanet edenlere lanet olunmuştur.”

LANET EDENLER

316. Ebu’d-Derda’nın rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Lanetçiler, kıyamet gününde şehidler olamazlar, şefaatçiler de olamazlar.”

317. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu anlattı:

"- Doğruluğu tam kimseye, lanet yağdırıcı olmak uygun değildir."

318. Huzeyfe'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- Karşılıklı olarak lanetleşen asla bir toplum yoktur ki, onlar üzerine lanet gerçekleşmiş olmasın."

KÖLESİNE LANET EDİP DE ONU AZAD EDEN KİMSE

319. Hz. Âişe haber vermiştir ki, (babası) Ebû Bekir, bir kölesine lanet etti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Ey Ebû Bekir, çok lanet edenler ve çok sadık olanlar (nasıl birleşebilir?) Hayır, Kâbe'nin Rabbi hakkı için olamaz."

Peygamber bu sözü iki defa yahut üç defa söyledi. Hz. Ebû Bekir de o gün, bir kölesini azad etti; sonra Peygamber (s.a.v.)'e gelip dedi ki:

-Artık bir daha lanet sözüne dönmeyeceğim."

ALLAH'IN LANETİ İLE, ALLAH'IN GAZABI İLE VE ATEŞLE LANETLEŞMEK

320. Semure'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Allah'ın laneti ile, Allah'ın gazabı ile ve Ateş ile lanetleşmeyiniz."

KAFİRE LANET ETMEK

321. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

Soruldu: Ey Allah’ın Rasûlü! Müşrikler aleyhine, Allah’a dua et. Hz. Peygamber (s.a.v.):

“- Ben lanet edici olarak gönderilmedim, ancak rahmet olarak gönderildim” buyurdu.

KOĞUCU

322. Hemmam anlatmıştır:

-Huzeyfe ile beraberdik. Huzeyfe’ye denildi ki:

- Bir adam Hz. Osman’a söz taşıyor:

Bunun üzerine Huzeyfe, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim, dedi:

“- Koğucu Cennete girmez.”

323. Esmâ binti Yezîd demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- En hayırlı olanlarınızı size bildireyim mi? (Ashab):

- Evet, dediler. Peygamber (s.a.v.):

“- O kimselerdir ki, görüldükleri zaman, Allah (onlar sebebi ile) anılır” buyurdu.

“- En kötülerinizi de size haber vereyim mi? (Ashab):

-Evet dediler, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Koğuculukla dolaşanlar, dostların arasını bozanlar, birbirlerinden ayrı kalmakla fesadı isteyenlerdir.”

BİR FENALIĞI İŞİTİP DE ONU YAYAN KİMSE

324. Rivayete göre, Alî ibni Ebu Talib şöyle dedi:

-Çirkin lâf edenle onu yayan, günah işlemekte eşittir.”

325. Şübeyl İbni Avf rivayetinde demiştir ki:

-(Ashab arasında) şöyle denirdi:

- Ahlak dışı bir sözü işitip de onu yayan kimse, günahında onu icad eden gibidir.”

326. Atâ’dan rivayet edildiğine göre, kendisi zinayı ifşa eden üzerinde günah görmekle şöyle derdi:

-Fuhuşu yaydı.

AYIPLAYICI

327. Hz. Alî’nin şöyle dediği işitilmiştir:

-Esrar tutamayıp da acele haber yayanlar olmayınız. Zira arkanızda (gelecek zaman), sıkıntıya düşürcü şiddetli bir bela vardır. Bir de uzun boylu devam edip çöke kalan fitneler vardır.”

328. Rivayet edildiğine göre İbni Abbas şöyle dedi:

-Arkadaşının ayıplarını düşünüp anlatmak istediğin zaman, sen kendi ayıplarını hatırla.”

329. İbni Abbas, Allah (cc)’nin:

“- Birbirinizi yapılamayın, (el-Hucurât, 49/11)” kelamı hakkında:

- Bir kısmınız bir kısmınıza dil uzatmasın, demiştir (Ayeti böyle tefsir etmiştir).

330. Ebu Cübeyre ibni’d-Dahhak anlatıp şöyle demiştir:

-(Hucurat Suresinin 11. ayeti olan) Birbirinize lakab takmayınız, ayeti bizim hakkımızda -Seleme oğulları hakkında- nazil oldu. Rasûlullah (s.a.v.) bize geldi. Bizde her adamın iki kismi vardı. Peygamber (s.a.v.), “Yâ falân!” diye hitap etmeye başladı. (Ashab) şöyle diyorlardı:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Bu adam, bu isimden kızıyor.

331. İkrime’nin şöyle dediği işitilmiştir:

-Bilmiyorum, İbni Abbas mı, yoksa İbni Ömer mi? Bunlardan biri (diğer) arkadaşına yemek hazırlamıştı. Biz de orada iken, hizmetçi kadın (köle) yanlarında iş görüyordu. O sarıda ikisinden biri hizmetçiye:

- Ya zaniye! diye hitap etti. Diğer arkadaş:

- Sus, (bu kadın) dünyada sana iftira cezası vermezse, ahirette ceza verir dedi. Beriki:

-Durum dediğim gibi ise ne olur, bana bildirir misiniz? dedi. Arkadaşı şöyle cevap verdi:

- Muhakkak ki Allah, çirkin söz kaçıranı, kasten çirkin söz söylemeye yelteneni sevmez.

“Muhakkak ki Allah, çirkin söz kaçıranı, kasten çirkin söz söylemeye yelteneni sevmez” sözünü -kendinin diğer rivayetlerinden anlaşıldığına göre- söyleyen İbni Abbas idi.

332. Abdullah, Peygamber (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"- Mümin dil uzatıcı değildir, lanet okuyucu değildir, kötü iş yayan değildir, kötü söz söyleyen değildir."

FAZLA ÖVMEK

333. Ebû Bekre'den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.)'in yanında bir adam anıldı. Bir kişi de tuttu o adamı hayırlarla çok övdü. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Yazık sana, arkadaşının boynunu kestin, (onun helakine sebep oldun)"

Bu sözü birkaç defa tekrar ediyordu. Yine devamla:

"- Eğer sizden biriniz muhakkak arkadaşını övecekse desin ki, ben onu şöyle ve böyle zannediyorum; eğer onu, dediği gibi biliyorsa... Allah o kimseye kafidir, hesabını görücüdür. (Sizden biriniz) kesinlikle Allah katında hiç kimseyi temize çıkarmasın" buyurdu.

334. Ebû Mûsa'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

- Peygamber (s.a.v.), bir adamın, bir adamı övdüğünü ve onu övmekte mübalağa ettiğini işitti. Bunun üzerine:

"- Adamın belini kırdınız" Yahut "Helak ettiniz" buyurdu.

335. İbrahim İbni Teymî, babasından rivayet ettiğine göre, babası şöyle dedi:

-Hz. Ömer'in yayında oturuyorduk; bir adam bir adamı yüzüne karşı övdü. Bunun üzerine Hz. Ömer:

- Adamı öldürdün, Allah seni öldürsün, dedi.

336. Zeyd ibni Eslem babasından rivayet ettiğine göre, babası şöyle dedi:

-Hazreti Ömer’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Övmek, öldürmektir”

Muhammed demiştir ki:

-Bu sözün gerçekleşmesi, övülenin söylenenleri aynen kabul edip de onlara inanması ile olur. (Bu takdirde övülen, kendisinde varlık görür, gurur ve kibire kapılır ve böylece ahiretini harap etmiş olur).

BİR KİMSE ARKADAŞININ KİBRE DÜŞMESİNDEN EMİN İSE ONU ÖVMESİ

337. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Ebû Bekir ne güzel adamdır, Ömer ne güzel adamdır, Ebû Ubeyde ne güzel adamdır, Üseyd ibni Hudayr ne güzel adamdır, Sâbit İbni Kays ibni Şemmas ne güzel adamdır, Muaz ibni Amr İbni’l-Cemûh ne güzel adamdır, Muaz ibni Cebel ne güzel adamdır!” (Sonra peygamber) buyurdu:

“- Falanca ne kötü adamdır, falanca ne kötü adamdır!” yedi kişiye kadar saydı.

338. Hz. Âişe’den şöyle dediği rivayet edilmiştir:

- Bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)’in huzuruna varmak için izin istedi. Bunun (arzusunun Peygamber’e iletilmesi) üzerine, Rasûlullah (s.a.v.):

“- Ne kötü aşiret çocuğudur!” buyurdu. Adam içeri girince, Peygamber güler yüz gösterdi ve ona yumuşak davrandı. Adam (evden) çıkınca, başka biri (içeri girmek için) izin istedi. Hz. Peygamber bunun hakkında:

“- Ne güzel aşiret çocuğudur!” buyurdu. (Bu adam) içeri girince, Peygamber ötekine gösterdiği yumuşak davranış ve güler yüzlülüğü buna göstermedi. (Bu ikinci) adam çıkınca, dedim ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Falan kimse için (kötü) söyledin, sonra ona güler yüz gösterdin. Falan kimse için de (iyi) söyledin; halbuki buna, ötekine davrandığın gibi davrandığını görmedim?

Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“Ya Âişe! İnsanların en kötüsü, fenalığından korkulan kimsedir.”

ÖVÜCÜLERİN YÜZÜNE TOPRAK SAÇILIR

399. Ebu Ma’mer’in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

- Bir adam kalktı, kumandanlardan bir kumandanı övmeye durdu. Bunun üzerine Mikdad, adamın yüzüne toprak saçmaya başladı ve dedi ki:

- Rasûlullah (s.a.v.), övücülerin yüzlerine toprak saçmamızı bize emretti.”

340. Atâ İbni Ebi Rebah’dan:

-(Abdullah) İbni Ömer’in yanında bir adam, bir adamı övüyordu. Bunun üzerine İbn-i Ömer, o adama doğru toprak serpmeye başladı ve dedi ki:

-Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Övücüleri gördüğünüz zaman, yüzlerine toprak serpin.”

341. Recâ İbni Ebu Reca, Mihcen El-Eslemî’den rivayet ederek şöyle demiştir:

- Bir gün Mihcen’le beraber bulundum da ikimiz Basra’lıların Mescidine kadar gittik. O anda, mescidin kapılarından bir kapı üzerinde Büreydetü’l-Eslemî oturuyordu. (Yine Reca) dedi ki:

- Mescid içerisinde namazı uzatan, (çok namaz kılan) Sekbe adında bir adam vardı. Biz mescidin kapısına kadar girince, aslen şakacı olan ve sırtında bir hırkası bulunan Büreyde (arkadaşıma hitaben) şöyle dedi:

- Ey Mihcen! Sen, (içerde namaz kılmakta olan) Sekbe’nin namaz kıldığı gibi namaz kılar mısın? Mihcen, Büreyde’ye cevap vermedi ve geri döndü. (Sonra) Mih-cen’in şöyle dediğini Reca anlattı:

- Rasûlullah (s.a.v.) elimden tuttu ve birlikte yürümeğe başladık, tâ Uhud’a çıktık. Hz. Peygamber yukardan Medine’ye bakıp şöyle buyurdu:

“- Vay yazık, şehirler anası şehir! Ahalisi bu şehri bulunduğundan daha mamur bir şekilde bırakacaktır. Deccal buraya gelecek de, her kapısında (kılıçlı) bir melek bulacak; Deccali (melek) şehire sokmayacak.”

(Sonra Peygamber Uhud dağından) aşağı indi. Ne zaman ki Mescide vardık, Rasûlullah (s.a.v.) gördü ki, bir adam namaz kılıyor, secde ediyor ve rükûa varıyor. Rasûlullah (s.a.v.) bana:

“- Bu kimdir?” dedi. Ben de onu övmeye başladım ve dedim ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Bu falandır, bu falancadır (diyerek övdüm). Hz. Peygamber (bana):

“- Dur, ona işittirme, yoksa onu helak edersin.” buyurdu. Mihcen dedi ki, Peygamber yürümeğe başladı. Saadethanelerinin yanına varınca, (topraklı olan) ellerini silkti, sonra şöyle dedi:

“- Dininizin en hayırlısı, kolay olanıdır. Dininizin en hayırlısı, kolay olanıdır.” Bunu üç defa buyurdular.

ŞİİRDE ÖVÜLEN KİMSE

342. Esved İbni Sürey’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.)’e gittim de dedim ki, Allah’ı hamd ve senâ’larla çok övdüm, seni de övdüm. Hz. Peygamber:

“- Elbette, senin Rabbin hamdi sever” buyurdu. Bunun üzerine ben, ona, şiir okumaya başladım. Sonra (içeri girmek için) dazlak ve uzun boylu bir adam izin istedi. Peygamber (s.a.v.) bana:

“- Sus!” dedi. Adam içeri girdi ve bir müddet konuştu, sonra çıktı gitti. Ben yine Peygamber’e şiir okudum. Sonra adam (tekrar) geldi. Peygamber beni susturdu. Adam sonra çıktı. Adanı bu gelişini iki veya üç kere tekrarladı. (Ben Hazreti Peygambere sorup) dedim ki:

- Kendisinden ötürü beni susturduğun bu adam kimdir?

Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Bu bir adamdır ki, boş şeyi sevmez.”

ŞAİRİN ŞERRİNDEN KORKANIN, ŞAİRE BİR ŞEY VERMESİ

343. Yusuf İbni Nüceyd rivayet ederek diyor ki:

- Babam Nüceyd bana şöyle anlatmıştır:

- Bir şair (büyük dedem) İmran İbni Husayn’e geldi. İmran bana (bahşiş) verdi, İmran’a sordu:

- Şaire (bahşiş) veriyorsun? Şöyle cevap verdi:

- Şerefimi (şerrinden) korkuyorum.

ARKADAŞINA AĞIR GELECEK ŞEYİ ONA İKRAM ETME

344. Muhammed’dcn rivayet edildiğine göre demiştir ki:

- Ashab söyle derlerdi:

“- Arkadaşına ağır gelecek şeyi ona ikram etme.”

ZİYARET ETMEK

345. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- İnsan, hasta kardeşini görmeye gittiği zaman yahut sıhhatteki kardeşini ziyaret ettiği zaman, Allah o ziyaretçiye şöyle buyurur: (Yaşayışında) hoş olasın, (ahiret yolunda) yürüyüşün de hoş olsun ve cennette bir konak edinesin.”

346. Ümmü Derda’dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

- Selman başı kırkılmış olduğu halde üzerinde bir elbise ile görüldü. Kulakları düşüktü. Yani (kulakları) uzun ve genişti. Selman’a şöyle dendi;

- Biçimini ve kılığını çirkinleştirdin. O cevap verdi:

- Gerçek hayır, âhiret hayrıdır.”

BÎR TOPLULUĞU ZİYARET EDİP DE ONLAR YANINDA YEMEK YİYEN KİMSE

347, Enes İbni Malik’den rivayet edildiğine göre:

“- Rasûlullah (s.a.v.), Ensar’dan bir ev halkını ziyaret etti de onlar yanında yemek yedi. (Evden) çıkacağı zaman, evin bir tarafında namaz kılmak için bir yer (hazırlanmasını) emretti. Peygamber için bir yaygı üzerine su serpildikten (ve temizlendikten) sonra, üzerinde namaz kıldı ve onlara dua etti.”

348/1. Anlattığına göre Abdülkerim Ebu Ümeyye, üzerinde sof bir elbise olduğu halde Ebu’l-Aliye’nin yanma geldi. Ebu’l-Âliye (ona hitaben):

“- Gerçekten bu, Allah’tan korkanların elbisesidir. Müslümanlar birbirlerini zi-yaret edecek olurlarsa, güzel giyinsinler, dedi.”

348/2. Hz. Esma’nın azadlısı Abdullah şöyle anlattı:

- Esma Hazretleri, bana kalın yünden örülü bir cübbe çıkardı, üzerinde İpekten oluklanmış bir bez vardı. Elbisenin (Ön ve arka) yırtmaçları, bu ipekle dikilip çev-relenmişti. Esma şöyle dedi:

“- Bu, Rasûlullah (s.a.v.)’in cübbesidir; bunu (gelen misafir ve) elçiler için ve cuma gününde giyerlerdi.”

349. Abdullah İbni Ömer’in şöyle dediği iş itilmiştir:

- (Babam) Ömer, (istebrak adında) bir ipek elbise buldu. Onu Peygamber (s.a.v.)’e getirip şöyle dedi:

- Bunu satın al ve cuma zamanında yahut sana ziyaretçiler geldiğinde bunu giy. Aleyhisselâm buyurdu ki:

“- Bunu, ancak âhirette nasibi olmayan giyer.”

Sonra Rasûlullah (s.a.v.)’e elbiseler getirildi. (Hz. Peygamber bunlardan) bir elbise Ömer’e, bir elbise Üsame’ye, bir elbise de Ali’ye gönderdi. Ömer şöyle dedi:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Bu elbiseyi bana gönderdin, halbuki bunun hakkında gerekli sözü söylediğini işitmiştim, (bunu yasaklamıştın). Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Onu satarsın, yahut (giymeyip) ihtiyacında kullanırsın”

ZİYARETİN FAZİLETİ

350- Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Bir adam, (başka) bir şehirde olan kardeşini ziyaret etmişti. Allah, o adamın geçeceği yol üzerine bir Melek’i gözcü göndermiş ve Melek ona söyle demişti:

- Nereye gitmek istiyorsun? Adam:

- Şu şehirdeki kardeşime, dedi. Melek:

- Onun, senin üzerinde ödemekle yükümlü olduğun bir İyiliği var mı? dedi. Adam:

- Hayır, dedi. Ben, onu (bir menfaat için değil), Allah için seviyorum. Melek şöyle dedi:

- Ben, Allah’ın sana gönderdiği elçiyim. Sen o kardeşini sevdiğin gibi, Allah da seni sevmiştir.”

BÎR TOPLULUĞU SEVİP DE ONLARIN DERECESİNE ERİŞEMİYEN KİMSE

351. Ebu Zer’den (rivayet edilmiştir. O diyor) dedim ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü! İnsan, bir topluluğu sever de onların ameline erişmeye güç yetiremezse (durumu ne olur?) Peygamber:

“- Ya Ebu Zer, sen sevdiğinle berabersin,” buyurdu. Dedim ki:

-Ben, Allah’ı ve onun Peygamberini seviyorum. Peygamber:

“- Sen, sevdiğinle berabersin, ey Ebu Zer!” buyurdu.

352. Enes’den rivayet edilmiştir:

-Bir adam, Peygamber (s.a.v.)’e sorup şöyle dedi:

- Ey Allah’ın Peygamberi, kıyamet ne zamandır? Peygamber ona:

“- Sen kıyamet için ne hazırladın,” buyurdu. Adam dedi ki:

- Büyük bir şey hazırlamadım, ancak Allah’ı ve onun peygamberini seviyorum. Bunun üzerine Hz. Peygamber;

“- Kişi sevdiği ile beraberdir.” buyurdu. Enes demiştir ki:

- Müslümanların İslâmı kabullerinden sonra, bu günde sevindiklerinden daha çok sevindiklerini görmedim.”

353. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre. Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Küçüğümüze acımayan ve büyüğümüzün hakkını tanımayan, bizden değildir.”

354. Abdullah İbni Amr ibni’l-As, hadîsi Peygamber (s.a.v.)’e ulaştırarak Peygamberin şöyle buyurduğunu rivayet etti:

“- Küçüğümüze merhamet etmeyen ve büyüğümüzün hakkını tanımayan bizden değildir.”

355. Amr İbni Şuayb babasından, o da dedesinden rivayetinde demiştir ki,

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Büyüğümüzün hakkını tanımayan ve küçüğümüze merhamet etmeyen bizden değildir.”

356. Ebu Ümame’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Küçüğümüze merhamet etmeyen ve büyüğümüze tazim etmeyen bizden değildir.”

357. Eş’arî’den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

- Ak saçlı (ihtiyar) müslümana ve ezberlediği Kur’ân’ın manasıyla lâfzında taş-kınlık etmeyen ve ezberlediğini unutmayıp manası ile amel etmeyi bırakmayan hafıza ikram etmek, Allah’a tazimden sayılır. Adalet sahibi sultana ikram da böyledir (Allah’a tazimden sayılır)”

358. Abdullah İbni Amr İbni’l-As’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Küçüğümüze merhamet etmeyen ve büyüğümüze tazim etmeyen bizden değildir.”

359. Rivayete göre, Abdullah İbni Sehl ve Muhayyisa İbni Mes’ud Hayber’e gel-diler. Sonra (işlerini görmek için) hurma bahçesinde birbirlerinden ayrıldılar. Sonra (kimlikleri bilinmeyen kişiler tarafından) Abdullah İbni Sehl öldürüldü. Haberin du-yulması üzerine İbni Mes’ud’un iki oğlu Huveyyisa ve Muhayyisa ile (maktulün kar-deşi) Abdurrahman İbni Sehl, Peygamber (s.a.v.)’e gelip (maktul) arkadaşlarının işi hakkında konuştular. Cemaatin en küçüğü olan Abdurrahman söze başladı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- (Senden) daha büyük olanlara, konuşmak için öncelik ver.”

360. İbni Ömer’den rivayet edildiğine göre demiştir ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Bana bir ağaç gösterin ki, onun hali müslümanın hali gibi olsun. Bu öyle bir ağaçtır ki, her vakit Rabbisinin izin ile meyvasını verir, yapraklarını da düşürmez.”

Benim kalbime hurma ağacı doğdu, (kendi kendime bu hurma ağacıdır, dedim. Konuşmayı hoş görmedim. Orada Ebu Bekir ve (babam) Ömer vardı, Allah her ikisinden razı olsun. Bu ikisi (yani babam ve Ebu Bekir) konuşmayınca, Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:

“- Bu, hurma ağacıdır.”

Ben, babamla beraber dışarı çıktığım zaman dedim ki:

- Ey babacığım! Benim kalbime hurma ağacı doğdu. Babam (bana) şöyle dedi:

- Bunu söylemekten seni engelleyen ne oldu? Eğer bunu söylemiş olsaydın, bana şundan ve şundan daha sevgili olurdu. Hazreti Ömer’in oğlu şu cevapı verdi:

- Beni konuşmaktan alıkoyan, seni ve Ebu Bekir’i konuşmuyor görmüş olmamdır. Bunun için konuşmayı hoş görmedim.”

BÜYÜKLERİ YÜCELTMEK

361. Hakîm’den rivayet edildiğine göre, babası Kays İbni Asım, ölümü zamanında oğullarına vasiyyet edip, şöyle dedi:

- Allah’tan korkunuz, (takva sahibi kimseler olunuz) ve büyük olanınızı yüceltiniz. Çünkü bir toplum, büyüğünü yüceltince, babaları yerine geçer, (onlar da hürmete lâyık olurlar). Küçüklerini de yüceltince, bu hareket, onları, emsalleri arasında hakarete düşürür. Siz iyilik yapmak için mal kazanın. Çünkü mal, iyi kimse için şeref sebebidir ve onun sayesinde şerefsizlerden müstağni kalınır, insanlardan istemekten sakının; çünkü istemek, insanın en son kazancıdır, (çaresiz kalan insan ancak dilenir ve insanlardan ister ki, bu şekildeki kazanç en son baş vurulacak bir geçim yoludur). Ben öldüğüm zaman avazla ağlamayınız; çünkü Rasûlullah

(s.a.v.) üzerine bağıra çağıra ağlanmamıştır. Ben ölünce de beni bir yere gömün kî, Bekir İbni Vâil gömüldüğüm yeri bilmesin; çünkü ben, cahiliyet zamanında, onlar habersizken onlara saldırıp zarar veriyordum.”

(TURFANDA) MEYVA, MEVCUT ÇOCUKLARIN EN KÜÇÜĞÜNE VERİLİR

362. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Rasûlullah (s.a.v.) turfanda bir meyva getirildiği zaman şöyle derdi:

“- Allah’ım! Şu şehrimizde bize bereket ver. Ölçeğimizde ve ölçümüzde bereket üstüne bereket ver.”

Sonra o meyvayı, yanında bulunan çocukların en küçüğüne verirdi.

KÜÇÜĞE MERHAMET

363. Amr İbni Şuayb babasından, o da dedesinden rivayet ettiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Küçüğümüze merhamet etmeyen ve büyüğümüzün hakkını tanımayan bizden değildir.”

ÇOCUĞU KUCAKLAMAK

364. Ya’lâ İbni Mürre’den rivayet edildiğine göre, o şöyle anlatmıştır:

- Peygamber (s.a.v.) ile çıktık ve bir yemeğe davet edildik. O esnada (Peygamberin torunu) Hüseyin yol üzerinde oynuyordu. Peygamber (s.a.v.) topluluğun önüne koştu, sonra iki elini açtı. Çocuk öteye beriye koşmaya başladı. Peygamber (s.a.v.) ona gülüyordu. Nihayet onu yakalayınca, iki elinden birini çocuğun çenesine ve diğerini de başına koydu. Sonra onu kucakladı. Sonra Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Hüseyin bendendir, ben de Hüseyin’denim. Hüseyin’i seveni Allah sever. Hüseyin, torunlardan bir torundur.”

ERKEĞİN KÜÇÜK KIZ ÇOCUĞU ÖPMESİ

365. Mahreme’nin babası Bükeyr gördü ki, Abdullah İbni Cafer, Ömer İbni Ebu Seleme’nin kızı Zeyneb’i öpüyor. Kızcağız iki yaşında veya bunun gibi bir yaşta bulunuyordu

366. Hz. Hasan’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Aile efradından birinin saçına bakman gerektiği zaman, bakacağın kimse ya ailen olsun, yahut küçük yaşta kız çocuğu olsun.”

ÇOCUĞUN BAŞINI OKŞAMAK

367. Abdullah İbni Selâm’ın oğlu Yûsuf şöyle demiştir:

“- Rasûlullah (s.a.v.) bana Yûsuf adını verdi ve beni kucağına oturtarak başımı okşadı.”

368. Hazreti Aişe’den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

“- Peygamber (s.a.v.)’in yanında oyuncak bebeklerle oynardım. Benimle oynayan kız arkadaşlarım da vardı. Rasûlullah (s.a.v.) içeri girdiği zaman, arkadaşlarım ondan utanarak köşelere kaçar, saklanırlardı. Peygamber onları okşayarak bana gönderirdi ve onlar benimle oynarlardı.”

İNSANIN KÜÇÜK ÇOCUĞA “YAVRUM” DEMESİ

369. Ebu’l-Aclân El-Muharibi’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- İbni Zübeyr’in ordusunda idim de, benim amcamın oğlu vefat etti ve kendisine ait bir devesini Allah yolunda (kullanılmak üzere) vasiyyet etti. Ben (vefat eden bu amcanım oğlunun) oğluna dedim ki, deveyi bana ver; çünkü ben İbni Zübeyr’in ordu s undayım, (Allah yolunda savaşıyorum). (Ölünün) varisi bana:

- Beraberce İbni Ömer’e gidelim de ona soralım, dedi. Bunun üzerine İbni Ömer’e gittik de (ona) şöyle dedi:

- Ya Abdurrahman (İbni Ömer): Benim babam vefat etti ve kendisine ait bir deveyi Allah yolunda (kullanılmak üzere) vasiyyet etti. Bu (Ebu’l-Aclân) da amcamın oğlu olup, İbni Zübeyr’in ordusunda bulunuyor. Deveyi bunu vereyim mi? İbni Ömer şöyle dedi:

- Yavrum! Her salih amel, Allah yolunda çalışmadır, Gerçekten senin baban de-vesini Allah (Azze ve Cette] yolunda (kullanılmak üzere) vasiyyet etti. Ben müslüman bir topluluğun müşrik bir toplulukla savaştığını gördüm. Sen deveyi onlara ver, (çünkü müşriklerle çarpışan müslümanlar Allah yolundadır). Bu (Ebu’l-Aclân) ve arkadaşları, bir gencin (İbni Zübeyr’in) yolundadır. Bunlar öyle bir toplumdur ki, hangisi riyaset mührünü elde edecektir diye uğraşıyor.”

370. Cerîr’den işitildiğine göre, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

“- İnsanlara acımayana Azîz ve Celîl olan Allah merhamet etmez.”

371. Hazreti Ömer’in şöyle dediği işitilmiştir:

“- Merhamet etmeyene merhamet olunmaz, bağışlamayan bağışlanmaz, affetmeyen kimse affolunmaz ve takva sahibi olmayan da korunmaz.”

YERYÜZÜNDE OLANA MERHAMET ET

372. Hazreti Ömer’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Merhamet etmeyen kimseye merhamet edilmez, bağışlamayan kimse bağış-lanmaz, tevbe etmeyenden tevbe kabul olunmaz ve takva sahibi olmayan da korunmaz.”

373. Rivayet edildiğine göre bir adanı (Peygamber’e) şöyle dedi:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Ben koyun kesiyorum, fakat ona acıyorum.

- Yahut adam şöyle dedi: Ben koyuna acıyorum, eğer onu boğazlarsam.

- Peygamber (s.a.v.) iki defa şöyle buyurdu:

“- Sen koyuna acırsan, Allah sana acır.”

374. Ebû Hureyre’nin şöyle dediği işitilmiştir:

- Doğru söyleyen ve doğruluğu tasdik edilen Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Rahmet, ancak sakî’den çıkarılır (alınır).”

375. Cerîr, Peygamber (s.a.v.)’den haber verdiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurmuştur:

“- İnsanlara merhamet etmeyen kimseye, Allah merhamet etmez.”

AİLE EFRADINA MERHAMET ETMEK

376. Enes İbni Malik’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Peygamber (s.a.v.) ailesine insanların en merhametlisi idi. Medine’nin bir tarafında süt annede bulunan oğlu (İbrahim) vardı. Çocuğun süt babası demirci idi ve biz ona gitmişti - ev Mekke samanından, (bu kuru otun yanmasından) tütüyordu- de Peygamber oğlunu öpüyor ve kokluyordu.”

377. Ebû Hureyre (ra)’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.)’e bir adam geldi. Beraberinde bir çocuk vardı. Adam çocuğu bağrına basmaya başladı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) (adama hitaben):

“- Çocuğa merhamet ediyor musun?” dedi. Adam, evet diye cevap verdi. Peygamber:

“- Senin çocuğa merhametinden daha çok Allah sana merhametlidir. Çünkü o, merhamet edenlerin en merhametlisidir.” buyurdu.

HAYVANLARA ACIMAK

378. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Bir adam yolda yürüdüğü sırada ona şiddetli bir susuzluk arız oldu. Nihayet bir kuyu buldu ve oraya indi. Su içtikten sonra kuyudan çıktı. Bir de gördü ki, susuzluktan dilini çıkararak soluyan bir köpek rutubetli toprak yiyor. Bunu gören adam (kendi kendine) dedi ki:

- Bana isabet eden susuzluğun aynısı bu köpeğe de isabet etti. Sonra kuyuya inip ayakkabısını su doldurdu. Sonra onu ağzı ile tuttu (ve elleri ile kuyu duvarlarına tutunarak yukarı çıktı) da köpeğe su verdi. Bundan dolayı Allah onun amelini kabul etti ve onu mağfiret buyurdu.”

Ashab dediler ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Hayvanlara iyilik etmekte bize mükâfat var mı? Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

“- Canlı her hayvan için bir mükâfat vardır.”

379. Abdullah İbni Ömer’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah şöyle buyurdu:

“- Bir kediden dolayı bir kadına azap edildi: Kediyi açlıktan ölünceye kadar onu hapsetmişti. Bunun yüzünden kadın cehenneme girdi. Ona (Melek tarafından) şöyle denir:

- Sen o kediyi hapsettiğin zaman ona yemek vermedin, su içirmedin, bir de yeryüzünün haşaratından yesin diye onu salıvermedin.”

“- Eğer siz, yasak edildiğiniz günahların büyüklerinden sakınırsanız, sizden diğer kabahatlerinizi örteriz ve sizi iyi bir gidişata sokarız.”

380. Abdullah İbni Amr İbni’l-As, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

“- Merhamet edin ki, merhamet olunasınız. Bağışlayın ki, Allah sizi bağışlasın. Yazıklar olsun söz hunilerine, (huni gibi, sıvıları akıtıp da kendine bir şey bırakmayan söz dinleyicilerine) ve yazıklar olsun bile bile (kötü) işleri üzerine ısrar eden kimselere!”

381. Ebu Ümame demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Boğazlanacak hayvana bile olsa, merhamet edene kıyamet gününde Allah merhamet eder”

KUŞTAN YUMURTAYI ALMAK

382. Abdullah (İbni Mes’ud)’dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) bir yerde konukladı. Adamın biri de Kaya kuşunun yumurtasını aldı.

Bunun üzerine kuş Rasûlullah (s.a.v.)’in başı üzerinde çırpınmaya başladı. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Bu kuşa yumurtası sebebiyle hanginiz rahatsızlık vermiştir?”

- Adamın biri dedi ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Onun yumurtasını ben aldım. Buna karşılık Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Kuşa merhamet için, o yumurtayı yerine bırak.”

KAFESTE KUŞ BESLEMEKDE BİR BEİS YOKTUR

383. Hişam İbni Urve Abdullah İbni Zübeyr’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- İbni Zübeyr Mekke’de idi ve Peygamber (s.a.v.)’in ashabı kafeslerde kuş taşırlardı.”

384. Enes’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.) eve girdi de (beni manadan kardeşim olan) Ebu Talha’nın oğlunu gördü. Bu çocuğa Ebu Ümeyr denirdi. Bu çocuğun (daha önce) bir serçeciği vardı ki, onunla oynardı. (Sonra bu serçe ölmüştü). Peygamber çocuğa şöyle dedi:

“- Ev Ebu Ümeyr! Serçecik ne oldu, yahut serçecik nerede?”

İNSANLARIN ARASINI DÜZELTMEK İÇİN HAYIRLI SÖZ İLETMEK

385. İbni Şihab'dan, Humeyd İbni Abdurrahman bana haber vermiştir ki, Akabe İbni Ebu Muayt'ın kızı olan annesi Ümmü Gülsüm, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu kendisine nakletmiştir:

"- Hayırlı söz söyleyip de insanlar arasını düzelten, yahut hayır ileten, yalancı değildir."

Ümmü Gülsüm demiştir ki:

"- Üç şeyden başka, insanların söyledikleri yalanlardan hiç bir şeye müsaade ettiğini Peygamber'den duymadım. Bu üç şey de şunlardır:

1- İnsanların arasını düzeltmek (için yalan söylemek),

2- (Geçimsizliğe yol açmamak için yalan yere) adamın karısına söz söylemesi,

3- (Aynı sebeple) kadının, kocasına söz söylemesi.

YALAN UYGUN DÜŞMEZ

386. Abdullah (İbni Mes'ud) Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

"- Doğruluktan ayrılmayınız; çünkü doğruluk iyiliğe götürür. İyilik de Cennet'e iletir. Gerçekten insan doğrulukla hareket eder de Allah katında en doğru kimse yazılır. Yalandan sakınınız; çünkü yalan fenalığa götürür. Fenalık ise Cehennemce iletir. Gerçekten insan yalan söyler de Allah katında çok yalancı y azılır."

387. Abdullah'dan:

"- Ne ciddî yerde, ne de şaka olarak yalan uygun düşmez. Sizden biriniz çocuğuna bir şey va'd edip de sonra onu yerine getirmemezlik etmesin."

İNSANLARIN EZİYETİNE SABREDEN KİMSE

388. İbni Ömer, Peygamber (s.a.v.)’den şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

“- İnsanlar arasına karışıp da onların eziyetlerine sabreden mümin, insanlara karışmayan ve eziyetlerine sabretmeyen kimseden daha hayırlıdır.”

EZİYETE SABRETMEK

389. Ebu Musa El-Eş’arî, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

“- İşittiği eziyete, (uygunsuz söze) Allah (cc)’den daha çok sabreden bir kimse, yahut bir şey yoktur. Müşrikler ona çocuk nispet ederler, halbuki o, onlara afiyet verir ve onları yedirir.”

390. Abdullah (İbni Mes’ud) şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.), daha önce ettiği ganimet taksimi gibi, bir taksim yaptı. Bunun üzerine Ensar’dan bir adam dedi ki, Allah’a yemin ederim! Bu bir taksimdir ki, Azîz ve Celîl olan Allah’ın rızası bununla murad edilmemiştir. Ben, (o adama):

- Muhakkak Peygamber (s.a.v.) söyleyeceğim (senin dil uzatmanı), dedim. Böylece Peygamber’e gittim, o ashabı ile bulunuyordu. Ona gizlice söyledim. Bu verdiğim haber ona çok ağır geldi ve yüzü değişti, hiddetlendi. Hatla ona haber vermemiş olaydım diye arzu ettim. Sonra Peygamber şöyle buyurdu:

“- Gerçekten Musa, bundan daha büyük musibete eziyet edildi de sabretti.”

DARGINLARIN ARASINI DÜZELTMEK

391. Ebu’d-Derdâ, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

“- Size namazdan, oruçtan ve sadakadan daha faziletli bir dereceyi haber vereyim mi?”

Ashab:

- Evet, dediler. Peygamber buyurdu ki:

“- Dargınların arasını düzeltmektir. İnsanların arasını bozmak ise, o kökü kazıtandır.”

392. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre:

“- Allah’tan korkun ve aralarınızdaki dargınlıkları düzeltin.” (el-Enfâl, 8/1) ayetin tefsirinde şöyle demiştir:

“- Bu âyet-i kerime, müminler Allah’tan korksun (emirlerine bağlanıp yasak-larından sakınsın) ve aralarındaki dargınlıkları düzeltsin diye Allah’tan müminlere karşı bir tazyiktir, müminler için başka kurtuluş çaresi olmadığını bir beyandır.

BİR ADAMA YALAN SÖYLEDİĞİN ZAMAN ONUN SENİ TASDİK EDER OLMASI

393. Süfyan İbni Useyd anlattığına göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“- Kardeşine bir söz anlatıp da o seni tasdik ederken, senin ona yalan söylemen, hıyanet bakımından çok büyüktür.”

YERİNE GETİREMİYECEĞİN ŞEYİ KARDEŞİNE VA’D ETME

394. İbni Abbas demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Kardeşinle mücadele etme, onunla (aşın) şaka etme ve yerine getirmeyeceğin bir şeyi ona va’d etme.”

NESEBLERI AYIPLAMAK

395. Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu, Ebû Hureyre’den rivayet edilmiştir:

“- İki haslet vardır ki, ümmetim onları terk etmeyecektir: Bunlardan biri, ölü arkasında iyiliklerini sayarak yüksek sesle ağlamak; diğeri de neseblere dil uzatmaktır.”

KİŞİNİN KENDİ KAVMİNİ SEVMESİ

396. Füseyle demiştir ki, babamın şöyle dediğini işittim:

- Dedim ki, ey Allah’ın Rasûlü! Bir zulüm üzerine, kişinin kendi kavmine yardım etmesi ırkçılıktan mıdır? Hazreti Peygamber:

“- Evet!” buyurdu.

KİŞİNİN DARGINLIĞI

397. Hazreti Âişe’nin anadan kardeşinin oğlu olan Avf İbni’l-Haris’den rivayet ediliyor:

-Âişe (ra) haber verildi ki, Abdullah İbni Zübeyr, Hazreti Âişe’nin bir satışına -yahut bir bağışına- “Allah’a yemin ederim ya Âişe bundan vazgeçer yahut onun tasarrufuna engel olurum.” dedi. Hazreti Âişe:

“- Bu sözü o mu söyledi?” dedi. Ashab:

“- Evet!” dediler. Hazreti Âişe dedi ki:

“- Onun bu hareketinden dolayı Allah için büyük adak olsun; ebediyyen İbni Zübeyir’le kelime konuşmayacağım.”

Bunun üzerine Hazreti Âişe’nin İbni Zübeyr’e dargınlığı uzayınca İbni Zübeyr (dargınlığı gidermek için) Muhacirlerle (Medine’ye hicret etmiş olan ashabla) şefaat diledi. Hazreti Âişe:

“- Vallahi bunun hakkında asla kimseyi şefaatçi kabul etmem ve ebedî şekilde adamış olduğum adağımı da bozmam.” dedi.

Bu olay Hazreti İbni Zübeyr üzerine uzayıp devam edince, İbni Zübeyr, (Hazreti Âişe’nin ana tarafından akrabaları olan) Beni Zühre kabilesinde Misver İbni Mahreme ve Abdurrahman İbni’l-Esved İbni Yeğus ile konuşup bu ikisine şöyle dedi:

“- Allah aşkına! Muhakkak Hazreti Âişe’nin evine gireceksiniz; çünkü onun bana dargınlığına adağı, kendisine helâl olmaz.” Bunun üzerine Misver ve Abdurrahman, hırkalarını İbni Zübeyr’e sararak İbni Zübeyr’le (Hazreti Âişe’nin evine doğru) yöneldiler. Nihayet Hazreti Âişe’den izin isteyip şöyle dediler:

“- Selâm üzerine olsun; Allah’ın rahmeti ve bereketleri de... Girelim mi?” Hazreti Âişe:

“- Giriniz!” dedi. Onlar dediler ki:

-Hepimiz mi girelim, ey müminlerin annesi?” Hazreti Aişe:

“- Evet, hepiniz giriniz!” dedi. Hasreti Âişe, beraberlerinde İbni Zübeyr’in bu-lunduğunu bilmiyordu. İçeri girdiklerinde, İbni Zübeyr hareme girip (teyzesi) Âişe’yi kucakladı ve ağlayarak ondan Allah aşkına barış dilemeğe koyuldu. Misver ile Abdurrahman da Hazreti Âişe’den Allah aşkına İbni Zübeyr ile konuşmasını ve itirazını kabul etmesini dilemeye başladılar. Bunlar şöyle diyorlardı:

“- Gerçekten sen biliyorsun, Peygamber (s.a.v.) dargınlıktan neyi yasakladığını ve bir müslümana, üç günden ziyade kardeşine dargın kalmasının helâl olmadığını...”

Ravi şöyle demiştir:

“- Misver ile Abdurrahman vakta ki, uyarmayı çok yapıp işin günah olduğu üzerinde durdular, Hazreti Aişe, onlara adağını hatırlatmaya başladı ve ağlayarak şöyle diyordu:

“- Ben adak yaptım; adak ağırdır.” Onlar Hazreti Aişe’ye ısrara devam edince, İbni Zübeyr ile konuştu; sonra adağından ötürü kırk köle azad etti. Kırk köleyi azad ettikten sonra, geçmiş olayı hatırlar ve ağlardı, o kadar ki, göz yaşları baş örtüsünü ıslatıdı.”

MÜSLUMANIN DARGINLIĞI

398. Enes İbni Malik’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah şöyle buyurdu:

“- Birbirinize karşı kin doğuracak hareketlerde bulunmayın, birbirinize hased etmeyin, birbirinize darılıp arka çevirmeyin. Ey Allah’ın kulları, kardeş olunuz. Bir müslümana, üç günden ziyade kardeşiyle küs kalması helâl olmaz”

399. Ebu Eyyûb (El-Ensarî) demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Hiç kimseye, üç günden ziyade dargın durması helâl olmaz. Karşılaşınca biri öteye döner, biri beriye döner. Bunların hayırlısı selâm ile ilk söze başlayandır.”

400. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“- Birbirinize karşı kin doğuracak hareketlerde bulunmayın, dünya menfaatine rağbet edip de aranızda fesad çıkarmayın; ey Allah’ın kulları kardeş olunu/.”

401. Enes’den rivayet edildiğin göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“- İki kimseden birinin ilk işlediği günah, bunların arasını ayırmışsa bu ikisi Allah (Azze ve Celle) için yahut İslâm için sevişmiş değildir.”

403. Hazreti Âişe’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

- (Ey Âişe!) Senin öfke ve rıza halini ben bilirim.”

Âişe demiştir ki, ben ona:

“- Bunu nasıl bilirsin, ya Rasûlullah! dedim. Hazreti Peygamber:

“- Sen memnun ve razı olduğun zaman şöyle dersin: Evet, Muhammed’in rabbi hakkı için. Öfkeli olduğun zaman da şöyle dersin: Hayır, İbrahim’in Rabbi hakkı için.” dedi. Hazreti Âişe demiştir ki, ben de: “Evet!” dedim. Ben (öfkeli halimde) ancak ismini söylemem^392’.

KARDEŞİ İLE BİR YIL KONUŞMAYAN KİMSE

404. Ebu Hıraş El-Eslemî, Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“- Kardeşi ile bir yıl konuşmayan, onun kanını akıtmış (onu öldürmüş) gibidir.”

405. İmran İbni Ebi Enes anlatmıştır ki, Eşlem kabilesinden, Peygamber (s.a.v.)’in ashabından bir adam Peygamber (s.a.v.) kendisine rivayet edip, şöyle demiştir:

“- Mümin kardeşle bir yıl konuşmayıp dargın kalmak, onu öldürmek gibidir.”

IKI DARGINLAR

406. Ebu Eyyûb El-Ensarî’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Bir müslümana üç günden ziyade kardeşi ile darılıp konuşmaması helâl olmaz; karşılaşırlar da biri öteye döner, biri beriye döner. Bunların hayırlısı, selâm ile ilk söze başlayandır.”

407. Hişam İbni Âmir’in şöyle dediği işitilmiştir:

- Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu dinledim:

“- Bir müslüman, üç günden ziyade bir müslüman kardeşine dargınlık edip konuşmaması helâl olmaz; çünkü bunlar üç günden çok dargın kaldıkları müddet, üç günün ziyadesinde haktan meyletmişlerdir. Bunlardan merhamet edip ilk dönenin Öne geçerek geçişi, kendisine (günahına) keffaret olur. Eğer bu dargınlıkları üzere ölürlerse, her ikisi de Cennet’e girmezler.”

DÜŞMANLIK ETMEK

408. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurmuştur:

“- Birbirinize karşı kin ve düşmanlık doğuracak hareketlerde bulunmayın, hasedleşmeyin; ey Allah’ın kulları kardeş olunuz.”

409. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

“- İki yüzlüyü, kıyamet günü, Allah katında insanların en kötüsü bulursun: Bu öyle bir kimsedir ki, şunlara bir yüzle ve bunlara bir yüzle gelir.”

410. Ebû Hureyre demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Zandan sakınınız; çünkü zan sözün en yalanıdır. Alış-verişlerinizle birbirinizi aldatıcı hareketlerde bulunmayınız, birbirinizi çekememezlik etmeyiniz. Birbirinize karşı kin doğuracak işleri yapmayınız. Dünya menfaatine rağbet edip de aranızda fesad çıkarmayın. Birbirinize (darılıp) arkanızı çevirmeyiniz. Ey Allah’ın kulları, kardeş olunuz.”

411. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Pazartesi ve perşembe günleri Cennet’in kapıları açılır ve Allah’a hiç bir şey ortak koşmayan her kul bağışlanır, ancak kardeşi ile kendisi arasında düşmanlık olan kimse bağışlanmaz. (Onlar için) şöyle denir: Birbirleriyle barışıncaya kadar bu ikisini bekletin.”

412. Ebu’d-Derda’nın şöyle dediği işitilmiştir:

“- Size, sadakadan ve oruçtan daha hayırlı olan şeyi söyleyeyim mi? (Bu), iki dargının arasını düzeltmektir. Dikkat edin! Kin, kökten (sevabı) yok eder.”

413. İbni Abbas, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

“- Üç şey kimde varsa, Allah Teâla dilediği kimseden, bunlardan başka günahları bağışlar: Allah’a ortak koşmayarak ölen, sihirbazların arkasına düşmeyip de sihirbaz olmayan ve kardeşine kin beslemeyen kimse...”

SELAM DARGINLIĞI GİDERMEK İÇİN KİFAYET EDER

414. Ebû Hureyre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim:

"- Bir adama, üç günden ziyade bir müminle dargın durması helâl olmaz. Üç gün geçince mümin kardeşine gidip onunla karşılaşarak selâm versin. Eğer (ikinci şahıs) selâmı alıp mukabele ederse, her ikisi de sevapta ortak olurlar. Eğer selâmı almazsa, selâm veren, dargınlık günahından kurtulur, (beriki günahı yüklenir)."

GENÇLER ARASINDA AYRILIK

415. Salim İbni Abdullah'dan; o da babasından rivayet ettiğine göre, Hazreti Ömer, oğullarına şöyle buyururdu:

"- Sabahleyin kalktığınız zaman (iş icabı) öteye beriye dağılınız; bir evde toplanmayınız. Çünkü ben, birbirinize darılmanızdan yahut aranıza bir fenalık çıkma-sından korkarım. "

BİR KİMSEYE KARDEŞİ DANIŞMASA BİLE ONA YOL GÖSTERMESİ

416. Abdullah İbni Ömer'in hayatına kavuşan Vehb İbni Keysan'dan rivayet edilmiştir ki:

- Abdullah İbni Ömer, suyu az bir yerde bir çobanla bir miktar koyun gördü; bir de bu yerden daha (suyu bol olma bakımından) güzel bir yer gördü. Bundan dolayı çobana şöyle dedi:

-Vay yazık sana, ey çoban! Koyunları çevir (şu suyu bol tarafa)... Zira ben, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim

"- Her çoban, sürüsünden sorumludur."

KÖTÜ ÖRNEK HOŞ GÖRÜLMEZ

417. İbni Abbas, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

"- Kötü hal ile vasıflanmak bize uygun düşmez: Hibesinden geri dönen, kusmuğuna dönen köpek gibidir."

HİLE VE ALDATMA HAKKINDA

418. Ebû Hureyre demiştir ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Mümin saf iyi kimsedir; münafık (kâfir) ise, hilekâr kötü kimsedir."

SÖVMEK

419. İbni Abbas'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Rasûlullah (s.a.v.)'ın zamanında iki adam arasında sövme oldu. Bunlardan biri sövdü, diğeri sustu; Peygamber (s.a.v.) de oturuyordu. Sonra diğeri (sövülen adam) aynı sözü geri çevirdi (sövene iade etti). Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) kalktı (meclisten gitti). Hazreti Peygamber'e, niçin kalktın? diye soruldu. Peygamber şöyle buyurdu:

"- Melekler kalktı, ben de onlarla beraber kalktım. Bu sövülen, sükût ettiği müddet, melekler buna sövene, sözünü geri çeviriyorlardı. Ne zaman ki bu adam, şovenin sözünü geri çevirdi, melekler kalktı (gitti)."

420. Ümmü'd-Derdâ'dan rivayet edildiğine göre, bir adam kendisine gelip şöyle dedi:

- Bir adam, Abdiilmelik'in yanında sana dil uzatmıştır. Ümmü'd- Derdâ şöyle cevap verdi:

“- Bizde olmayan bir şeyle ayıplanmamız mı, bizde olmayan şeyle ne kadar övüldük.”

421. Kays’dan rivayet edildiğine göre, Kays demiştir ki:

- Abdullah (İbni Mes’ud) şöyle buyurdu:

- Bir adam arkadaşına, sen benim düşmanımsın, dediği zaman bunlardan biri İs-lâm’dan çıkmıştır; yahut arkadaşından beri kalmıştır. Kays demiştir ki:

- Bundan sonra Ebu Cuheyfe, Abdullah’ın şöyle dediğini bana haber verdi:

- (Bu dargınlardan) tevbe eden müstesnadır, (o kurtulmuştur)

SU VERMEK

422. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, İbni Abbas şöyle demiştir:

- (Kavilerden Leys şüpheye düşerek: “Zannediyorum ki, İbni Abbas bunu Pey-gambere kadar yükseltmiştir”, der.):

“- İnsanoğlunda (içyüz altmış organ, yahut kemik, yahut mafsal vardır. Bunlardan her biri için her gün bir sadaka var: Her iyi söz bir sadakadır; insanın kardeşine yardım etmesi bir sadakadır; su verdiği bir içim su sadakadır; yoldan eziyet veren şeyi gidermek bir sadakadır.”

SÖVÜŞEN İKİ KİMSENİN SÖYLEDİKLERİNİN GÜNAHI İLK BAŞLAYANDIR

423. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

“- Sövüşen, iki kimsenin söyledikleri sözün günahı, sövülen (mazlum) hududu aşmadıkça, ilk söze başlayan üzerinedir.”

424. Enes, Hazreti Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

“- Sövüşen iki kimsenin söyledikleri sözün günahı, mazlum durumdaki sövülen tecavüz edilinceye kadar, ilk söze başlayan üzerinedir.”

425. Yine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Bühtan nedir, bilir misiniz?”

(Ashab) dediler ki:

- Allah ve onun Rasûlü daha iyi bilir. Peygamber:

“- İnsanların arasını bozmak için, bir kısım insanlardan bir kısmına sözü nakletmektir.” buyurdu.

426. Ve yine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Allah (Azze ve Celle) birbirinize tevazu edesiniz ve birbirinize tecavüz etmeyesiniz diye bana vahyetti.”

SÖVÜŞENLER ŞEYTANDANDIRLAR, SAÇMALARLAR VE BİRBİRLERİNE YALAN SÖYLERLER

427. İyaz’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Dedim ki, ey Allah’ın Rasûlü! Adam bana sövüyor.

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Sövüşenler şeytandırlar, saçmalarlar ve birbirlerine yalan söylerler.”

428. İyaz İbni Hımâr’dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah şöyle buyurdu:

“- Allah, bana, tevazu edesiniz diye vahy etti; öyle ki bîriniz diğerine tecavüz etmesin ve hiç kimse de diğeri üzerine öğünmesin.”

Ben de dedim ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Bana bildirir misiniz; benden daha noksan olan bir topluluk içerisinde eğer bir adam bana sövse de ben ona sözünü geri çevirsem, bunda bana günah var mı? Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

“- Sövüşenlerin her ikisi şeytandır, saçmalarlar ve birbirlerine yalan söylerler.”

428 / 2. (Mükerrer) İyaz şöyle demiştir

- Mekke’de (Haremde) Rasûlullah (s.a.v.)’in arkadaşı idim. Ben henüz Müslüman olmadan önce ona bir dişi deve hediye ettim de, onu kabul etmedi ve şöyle buyurdu:

-”Ben müşriklerin bağışından hoşlanmam.”

MÜSLUMANA SÖVMEK FASIKLIKTIR

429. Sa’d İbni Malik’den; o da Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

“Müslümana sövmek fasıklıktır.”

430. Enes’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) kötü söz söylemezdi, lanet okumazdı ve sövücü de değildi. Öfkeli zamanında şöyle derdi:

“- Ona ne oluyor? Alnı yere sürünsün.”

431. Abdullah’dan, o da Peygamber (s.a.v.)’den rivayet etmiştir:

“- Müslümana sövmek fasıklıktır ve onu öldürmek küfürdür .”

432. Ebu Zer’den işitildiğine göre, şöyle demiştir;

- Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu dinledim:

“- Bir adam, bir adama (taşkınlık yaparak) söz atmasın; ona küfür sözü atmasın (kâfir demesin). Böyle yaparsa, arkadaşında küfür bulunmadığı takdirde, küfür kendisine döner.”

433. Ebu Zer’den aynı senedle rivayet edildiğine göre, Ebu Zer Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu dinlemiştir:

“- Bir kimse bilerek babasından başkasına intisabı iddia ederse, küfretmiş olur. Kim de mensubu bulunmadığı bir kavme intisabı iddia ederse, Cehennemdeki yerine hazırlansın; ve bir kimse bir adama küfür isnad eder yahut:

- Ey Allah’ın düşmanı, der de onda bu hal yoksa, söylediği söz kendine döner.”

434. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından biri olan Süleyman İbni Sured’den işitilmiştir; adam şöyle anlattı:

- Peygamber (s.a.v.)’in yanında iki adam sövüştü. Bunlardan biri hiddetlendi. Hiddeti o kadar taştı ki, yüzü şişti ve şekli değişti. Bunun üzerine

Peygamber (s.a.v.):

“- Ben bir söz biliyorum ki, eğer onu, (bu hiddetlenen adam) deseydi, içinde bulunduğu hal kendisinden giderdi.” buyurdu. (Peygamberin yanında bu sözü duyan) adam, o hiddetlenene gidip Peygamber (s.a.v.)’in sözünü haber verdi ve şöyle dedi:

- Allah’ın rahmetinden kovulmuş şeytan’dan Allah’a sığın = Eûzü Billahi Mineş’Şeytanir-Racîm, diyerek Allah’a sığın.

Öfkeli adam:

- Bende hiddet mi zannediyorsun, ben deli miyim? git, dedi.

435. Abdullah’dan:

“- İki müslüman yoktur ki, bunlarla Allah arasında bir perde (muhafaza) olmasın. Bunlardan biri, arkadaşına dargınlık sözü söyleyince, Allah’ın perdesini yırtmış olur, (artık korunmaz). Bunlardan biri diğerine:

“- Sen kâfirsin!” derse, ikisinden biri kâfir olur, (muhatap gerçekten kâfir değilse, söyleyen kâfir

İNSAN SÖZÜNÜ BELLİ KİMSELERE TEVCİH ETMEMELİDİR

436. Mesrûk’dan rivayet edildiğine göre, Hazreti Âişe’nin şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

- Peygamber (s.a.v.) bir iş yaptı ve o işin işlenmesine ruhsat verdi. Bundan bir kısım müslümanlar kaçındılar, (onu yapmadılar, takva yolunu seçtiler). Bunların tutumu Peygamber (s.a.v.)’e ulaştı. Bunun üzerine, Peygamber (s.a.v.) hitabette bulunup Allah’a-hamd etti; sonra şöyle buyurdu:

“- Bazı kimselere ne oluyor, benim yaptığım şeyden kaçınıyorlar, (onu yapmıyorlar)? Allah’a yemin ederim, ben Allah’ı o kimselerden daha iyi bilirim ve onlardan daha çok Allah’dan korkarım.”

437. Enes'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.), insanda hoşlanmadıkları bir şeyi görünce onu karşılarına almazlardı, (ona hitap ederek mahcup bırakmazlardı). Bir gün bir adam Peygamberin yanına girdi, üzerinde zaferan sarılığı izi vardı. Adam kalkınca, (işine gidince) Peygamber ashabına şöyle dedi:

"- Keski bu sarılığı ve kokusunu gidereydi, yahut izini çıkaraydı."

Peygamber Efendimiz, huzurlarına gelen adamın üzerinde bulunan zaferan lekesiyle kokusundan hoşlanmadıkları halde ona, yüzüne karşı git, temizlendikten sonra gel, dememişler; ancak adam ayrıldıktan sonra halinden hoşlanmadıklarını ifade buyurmuşlardır. Bununla beraber, Ebu Davud'un rivayetinde, adama:

"- Git, temizlendikten sonra gel."

Şeklinde tesbit edilmiştir. Böyle olunca, yüze karşı söyleyişleri nadir olan hal-lerden biri sayılır.

KENDİ TEVİLİNE GÖRE BAŞKASINA EY MÜNAFIK DİYEN KİMSE

438. Ebu Abdurrahman Es-Sülemi'den rivayet edildiğine göre; şöyle demiştir:

- Hazreti Ali (ra) şöyle dediğini dinledim:

-Ben ve Zübeyr İbnu'l-Avvam ikimiz de atlı olduğumuz halde, Peygamber (s.a.v.) bizi (Mekke'ye doğru) gönderip dedi ki:

"- Gidin, tâ falan bahçeye ulaşıncaya kadar... Orada bir kadın vardır ki, kendisinde Hatıb İbni Ebi Belta'a tarafından Mekke müşriklerine yazılmış bir mektup var. (O mektupla Mekke'yi feth edeceğimizi müşriklere haber vermektedir.) Onu bana getirin."

Ona, Peygamber (s.a.v.) vasfettiği şekilde bir deve üzerinde giderken kavuştuk. O kadına dedik ki:

- Beraberindeki mektubu ver. O:

“- Bende mektup yoktur, dedi. Biz, kadım ve devesini aradık, (bulamadık). Ar-kadaşım dedi ki:

- Bilemiyorum, (ne yapalım). Ben dedim ki:

- Peygamber (s.a.v.) hata etmemiştir. Nefsim kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki, muhakkak surette (ey hanım), senin elbiselerini çıkaracağım, yahut mektubu çıkarırsın.

Bunun üzerine kadın, giydiği yün şalvarının kemerine eliyle abanarak mektubu çıkardı. Biz de Peygamber (s.a.v.) döndük. Hazreti Ömer şöyle dedi: (Bu adam = Hatıb İbni Ebi Balta’a).

- Allah’a ve onun Peygamberine ve müminlerine hıyanet etmiştir, (bu münafıktır), bırak beni, boynunu vurayım.

Peygamber, Hatıb’a sordu:

“- Bu işi yapmaya seni sevk eden ne?” Adam dedi ki:

- Bende nifak yok, ben ancak Allah’a imân eden bir kimseyim. Mekke’deki ak-rabalarım yanında taraftarım olsun, kasdında bulundum. Peygamber;

“- Doğru söylemiştir ey Ömer! Bu adam Bedir savaşında bulunmadı mı? Allah o savaşta bulunanların haline muttali olması gereği ile olur ki şöyle buyurur: İstediğinizi yapın, size Cennet vacib olmuştur.”

Bunun üzerine Hazreti Ömer’in gözleri yaşardı ve:

- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dedi.

Nihayet mektup ele geçirilip Hz. Peygamber’in huzuruna getirilince, Hazreti Ömer:

“- Ya Rasûlullah! İzin ver, şu münafığın boynunu vurayım!” demişse de, Bedir savaşında bulunmasına hürmet olarak bu kabahatim Peygamber bağışlamıştı. Bu hadîse üzerine şu âyet-i kerîme nazil oldu:

“- Ey imân edenler! Düşmanlarımı ve düşmanlarınızı dostlar edinmeyin. Siz, onlara (mektupla bağlılık ve) sevgi yolluyorsunuz; halbuki onlar, Kur’ân’dan size geleni inkâr ettiler. Rabbiniz olan Allah’a imân ediyorsunuz diye, sizi ve Peygamberi (Mekke’den) çıkarıyorlardı. Eğer sizler benim yolumda ve rızam uğrunda cihad için (Mekke’den Medine’ye) çıktığımızsa, (düşmanlarımı ve düşmanlarınızı dost edinmeyin). Siz sevgi göstererek onlara sır veriyorsunuz; halbuki ben, sizin gizlediklerinizi de açıkladıklarınızı da hep bilirim. Sizden kim bunu yaparsa, artık hak yolun ortasında sapılmıştır.”

Bu âyet-i kerîme, Hâtıb’ın iman ehlinden olduğunu böylece ispat etmiştir.

Hâtıb, daha önce hicretin altıncı yılında Hz. Peygamber tarafından İskenderi-ye’deki Rum Meliki Mukavkıs’e elçi gönderilmişti. Mukavkıs’m takdim ettiği Mariye-i Kıptıyye ile diğer hediyeleri Hz. Peygamberi getirmişti. Hicretin 30. yılında altmış beş yaşında olduğu halde vefat etti ve cenazesi Hz. Osman tarafından kılındı. Allah ondan razı olsun. Netice olarak, herhangi bir tevile saparak bir kimseye “Münafık” diye hitab etmek doğru değildir, hatalıdır.

KARDEŞİNE: “EY KAFİR!” DİYEN KİMSE

439. Abdullah İbni Ömer’den; Rasûlullah (SatiaiiahüAleyhi veSeilem) şöyle buyurdu:

“Hangi adam, kardeşine kâfir derse, bu söz ikisinden birini küfre götürmüştür.”

440. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurduğunu Abdullah İbni Ömer haber vermiştir:

“- Bir kimse diğerine, kâfir dediği zaman, bu ikisinden biri kâfir olur: Eğer dediği kimse kâfir ise, adam doğru söylemiştir; yok eğer ona dediği gibi değilse, ona söylediği küfür sözü kendine döner, (söyleyen kâfir olur).”

DÜŞMANLARIN SEVİNMESİ

441. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ediyor ki, Hazreti Peygamber kötü kazadan ve düşmanların sevinmesinden Allah’a sığınırdı.

MALDA İSRAF

442. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Allah sizin üç şeyinize razı olur ve üç şeyini/e razı olmaz. Sizin O’na ibadet edip de kendisine ortak koşmamanıza, topluca Allah’ın dinine sarılmanıza ve Allah’ın işleriniz için idareci tayin ettiği kimselerle iyi idare etmenize razı olur. Sizin dedikodu etmenizi, çok soru sormanızı ve malı israf etmenizi kerih görür, (bu üç şeyden de hoşnut olmaz.)”

443. İbni Abbas, Aziz ve Yüce olan Allah’ın:

“- Her neyi hayra harcarsanız, Allah onun arkasından karşılığını (mükâfatım) verir; O rızık verenlerin en hayırlısıdır.” âyet,i kerime sindeki harcamayı, israf etmeksizin ve büsbütün kısmaksızın diye tefsir etmiştir.

SAÇIP SAVURANLAR

444. Ubey’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Abdullah’a (îbni Mes’ud’a) saçıp savuranlardan sordum. Şöyle cevap verdi:

- Hak olmayan (meşru bulunmayan) yere harcayanlardır.”

EVLERİ- KONUKLARI- KERVANSARAYLARI ISLÂH ETMEK

446. Hazreti Ömer'in minberde şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"- Sizi barındıran evlerinizi düzgün yapınız ve şu (zararlı) yılanları korkutunuz, (onlarla mücadele ediniz, evlerinize girebilecek bir kapı bulmasınlar). Bu hareketiniz onların sizi korkutmasından (ve size zarar vermesinden) önce olsun. Bu yılanların size selâmet vereni asla ortada yoktur. Allah'a yemin olsun ki, biz onlara düşmanlık edeliden beri onlarla arayı düzeltmiş değiliz. (Öteden beri onların insanlara düşmanlığı mevcuttur, zararları devamlı olacaktır)."

BİNALARA HARCAMA (YATIRIM)

447. Habbab'dan, şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"- İnsana her yaptığı şeydan mükâfat (sevap) verilir; ancak binadan dolayı ve-rilmez ."

"- Eğer Rasûlullah (s.a.v.) bize, ölümü istemeyi yasaklamayaydı, ben ölümü isteyecektim."

Hazreti Ali (ra) Sıffîn savacından dönüşünde kabrine uğramış ve şöyle demişti:

- Allah Habbab'a rahmet etsin! Gönlü ile Müslüman oldu, isteyerek hicret etti, mücahid olarak yaşadı ve muhtelif belâlarla karşılaştı. Elbette Allah onun mükâfatını zayi etmeyecektir.

Peygamber Efendimizden hadîsler rivayet etti. Kendisinden de Ebu Umame, kendi oğlu Abdullah, Ebu Ma'mer, Kays Ibni Ebu Hazım ve Mesrûk gibi zevat rivayet etmişlerdir. Allah ondan ve bütün ashabdan razı olsun.

İNSANIN KENDİ İŞÇİLERİYLE ÇALIŞMASI

448. Abdullah İbni Amr’in, (Tâif de) Veht mevkiinden çıkıp gelen kendi kardeşine şöyle dediği işitilmiştir:

- “İşçilerin çalışıyor mu? O, bilmiyorum, dedi. Abdullah İbni Amr:

-Eğer Sakıf kabilesinden olaydın, işçilerinin ne yaptığını bilirdin, dedi. Sonra Abdullah İbni Amr bize döndü ve şöyle dedi:

- İnsan kendi yerinde (Ebu Asım da bir defasında: Malında, dedi) işçileriyle be-raber çalıştığı zaman, Azîz ve Celîl olan Allah’ın işçilerinden bir işçi olur, Allah’ın rızasını kazanır.”

BİNALARDA BOY ÖLÇÜŞMEK

449. Ebû Hureyre, Rasûlullah (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

“- İnsanlar bina inşaatında birbirleriyle yükseklik yarışında bulunmadıkça kıyamet kopmaz.”

450. Hazreti Hasan’ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“- Hazreti Osman İbni Affan’ın hilâfeti zamanında, Peygamber (s.a.v.) zevcelerinin evlerine girerdim de evlerin tavanlarına elimle kavuşurdum.”

451. Davud İbni Kays anlatarak şöyle demiştir:

“- (Peygambere ait) hücreleri, kıllarla örülmüş çullarla dıştan kaplanmış halde, hurma dallarından yapılmış gördüm. Zannediyorum ki, evin genişliği, hücre kapısından evin kapısına kadar altı veya yedi zira’ (4.5-5 metre) vardı. Evin iç kısmım da on zira’ (6-6.5 m) tahmin ediyorum. Tavanı ise, yedi ve sekiz zira’ arasında, buna yakın zannediyorum. Hz. Âişe’nin kapısında durdum. Ön kapı, batıya dönüktü.”

452. Abdullah El-Rûmî'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- Ümmü Talak'ın evine vardım da dedim ki, bu evinin tavanları ne kadar alçak! Kadıncağız şöyle cevap verdi:

- Yavrum! Müminlerin Emîri Ömer İbni Hattab (ra) binalarınızı yüksek yapmayınız diye idarecilere mektup yazdı; çünkü bu (yüksek bina yapışı) kötü günlerinizden olacaktır."

BİNA İNŞA EDEN KİMSE

453. Habbe İbni Halid ve Sevâ İbni Halid'den rivayet edildiğine göre, her ikisi Peygamber (s.a.v.) kendine ait bir duvarı yahut bir binayı onarırken ona geldiler ve yardım ettiler."

454. Kays İbni Hazim'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- Habbab'ın yedi yerinde ateşle dağlanma yarası olduğu halde, hastalık ziyaretine vardır. O şöyle dedi:

- Bizden önceki ashabımız, gelip geçtiler de dünya, onların âhiret mükâfatından bir şey noksanlaştırmadı. Biz ise, elde ettiğimiz imkânları toprağa harcamaktan başka bir yer bulamıyoruz. Eğer Peygamber (s.a.v.) bize ölümü istemeyi yasaklamamış olsaydı, ben onu isterdim; ölmeme dua ederdim."

455. (Devamla) Sonra başka bir defa Peygamber'e gittik ki, kendine ait bir duvar yapıyordu. O şöyle buyurdu:

"- Müslüman harcadığı her şeyden sevap kazanır; ancak inşaata harcadığı şeyden değil."

456. Abdullah İbni Amr'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Ben, kendimize ait bir barakayı onarırken, Peygamber (s.a.v.)’e uğrayıp şöyle dedi:

“- Bu nedir?” Ben dedim ki:

-Ey Allah’ın Rasûlü! Barakamızı onarıyorum.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“- Ecelin gelişi, bunun yıkılmasından daha çabuktur.” buyurdu.

GENİŞ MESKEN

457. Nafı’ İbni Abdül-Haris, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

“- Geniş mesken, dürüst komşu ve rahat binek, kişinin saadetindendir.”

EVLERİNDE CUMBA EDİNENLER

458. Enes’e ait cumba üzerindeki köşede Enes’le beraber bulunan Sabit (ibni Kays ibni Şemmas) şöyle anlatmıştır:

-Enes ezanı işitti de evden aşağı indi, ben de indim. Adımları kısa atmaya başladı ve dedi ki, ben Zeyd İbni Sabit ile beraberdim. O, benimle bu şekilde yürüdü ve şöyle dedi:

-Biliyor musun, niçin seninle böyle yürüdüm? Çünkü Peygamber (s.a.v.) benimle bu şekilde yürüdü ve şöyle buyurdu:

“- Biliyor musun, seninle niçin böyle yürüdüm?” Ben:

- Allah ve onun Rasûlü daha iyi bilir, dedim. Buyurdu ki:

“Böyle kısa adımlarla yürümenin sebebi namaza gidişte, adımlarınızın sayısı çok olsun diyedir.”

BİNALARI SÜSLEMEK

459. Ebû Hureyre Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

" İnsanlar evler bina edip de, onları kumaşlara benzetmedikçe, kıyamet kopmaz."

İbrahim demiştir ki:

- Kumaştan maksad, çizgili allı pullu elbisedir.

460. Muğîre'nin kâtibi Verrad'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Muaviye, Rasûlullah (s.a.v.)'den duyduklarını bana yaz diye, Muğîre'ye mektup yazdı. Muğîre de ona şunu yazdı:

- Allah'ın Peygamberi (s.a.v.), her namazın arkasında şöyle derdi:

"- Allah'tan başka hiç bir İlâh yoktur; yalnız o vardır, ortağı yoktur. Mülk onundur, hamd ona mahsustur ve o her şeye kadirdir. Allah'ım! Senin verdiğini engelleyen bir kuvvet yoktur; engellediğini de verecek yoktur. Zenginin zenginliği fayda vermez; zenginlik ancak sendendir."

- Yine Muğîre, Muaviye'ye şöyle yazdı:

- Peygamber dedikoduyu, lüzumsuz çok sormayı, malı israf etmeyi yasaklardı. Yine annelere asi olmayı, kızları öldürmeyi, hayrı engelleyip dilenmeyi yasaklardık).

461. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

"- Sizden hiç birinizi, asla ameli kurtaramaz."

Ashab:

- Sizi de mi kurtaramaz, ey Allah’ın Rasûlü? dediler.

Peygamber (s.a.v.) buyurdu:

“ - Beni de kurtaramaz; ancak Allah kendinden bir rahmetle beni örtmesiyle kurtulurum. Doğruyu söyleyiniz ve itidal üzere olunuz, (büsbütün sevinmeyiniz ve tamamen ümitsizliğe düşmeyiniz), her işte mutedil olunuz, (ifrad ve tefride kaçmayınız). Sabahın ilk vakitlerinde, öğleden sonra ve gecenin ilk saatlerinden bir kısmında ibadete koşunuz, çalışınız. Daima orta yolu tutunuz; hedefe ulaşırsınız.”

YUMUŞAK HAREKET ETMEK

462. Peygamber’in zevcesi Hazreti Âişe’den rivayet edildiğine göre, Aişe şöyle demiştir:

- Yahudilerden beş-on kişilik bir erkek topluluğu Rasûlullah (s.a.v.)’in yanına vardılar da:

- Essamü Aleyküm = Ölüm üzerinize olsun, dediler. Âişe demiştir ki:

- Ben bunu anladım ve Ölüm sizin üzerinize olsun, Allah’ın laneti de... dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Yavaş ol, ey Âişe! Allah bütün işlerde yumuşaklığı sever!”

Ben dedim ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Onların dediğini işitmedin mi? Rasûlullah şöyle cevap verdi:

“- (Ben onlara) ve Aleyküm = sizin üzerinize olsun, demiştim.”

463. Cerîr İbni Abdullah’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, şöyle buyurdu:

“- Yumuşaklıktan mahrum olan kimse, hayırdan mahrum olur.”

Muhammed ibni Kesir bize anlatarak demiştir ki:

- Bu hadîsin aynını Şu’be, A’meş’den bize nakletmiştik.

464. Ebu’d-Derdâ, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

“- Kime, yumuşak huyluluktan nasibi verilmişse, ona hayırdan nasibi verilmiştir. Kim de yumuşak huyluluk nasibinden mahrum kılınmışsa, hayır nasibinden mahrum olmuştur. Kıyamet günü, müminin tartıda en ağır gelen şeyi (iyi ameli) güzel ahlâktır. Gerçekten Allah, kötü iş işleyen kötü sözlüye buğzeder.”

465. Hazreti Âişe demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- İyiliksever olanların hatalarını bağışlayınız.”

466. Enes, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurmuştur:

“- Bir şeyde şiddet olursa, muhakkak o şeyi çirkinleştirir. Allah yumuşaklık sıfatı ile vasıflanmıştır; yumuşaklığı sever.”

467. Ebu Saîd El-Hudrî’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Rasûlullah (s.a.v.)’in hayası, hücresine çekilmiş bakireden daha fazla idi. Bir şeyden hoşlanmadığı zaman onu yüzünden anlardık.

468. İbni Abbas, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir:

“- Dürüst gidişat, güzel görünüş ve bütün işlerde itidal Peygamberlik hasletlerinin yetmiş cüz’ünden bir cüzdür.”

469. Hazreti Âişe’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Bir deve üzerinde idim ki, onda serkeşlik vardı; (bundan dolayı onu dövüyor-dum). Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) (bana) şöyle buyurdu:

“- Yumuşaklıkla hareket et; zira yumuşaklık, bulunduğu her şeyi güzelleştirir. Bir şeyden de çıkarılınca muhakkak onu çirkinleştirir.”

470. Ebû Hureyre demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Cimrilikten sakınınız; çünkü o, sizden öncekileri helak etmiştir. Kanlarını akıttılar ve akrabalık bağlarını kestiler. Zulüm, kıyamet günü karanlıklardır, (felâket üstüne felâkettir).

GEÇİMDE KOLAYLIK

471. (Hazreti Ebû Bekir’in azadlısı ve Hazreti Aişe’nin süt kardeşi) Kesîr İbni Ubeyd şöyle anlatmıştır:

- Müminlerin annesi Âişe’ye gittim -Allah ondan razı olsun- , bana dedi ki:

- Elbisemi dikinceye kadar bekle (içeri girme).

Ben de bekledim. Sonra:

- Ey müminlerin annesi! Eğer dışarı çıkıp da insanlara (senin eski elbiselerle uğraştığını) söyleyeydim, bunu senden bir cimrilik sayarlardı, dedim. Hazreti Aişe şöyle dedi:

“- Vaziyeti anla! Eskiyi giymeyenîn yenisi olmaz.”

YUMUŞAKLIKTAN İNSANA VERİLEN MÜKAFAT

472. Abdullah Ibni Muğfil, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

“- Muhakkak ki Allah lütuf sahibidir, (kullara kolaylık diler, güçlük dilemez), yumuşak hareket etmeyi sever ve sertlikten dolayı vermediği kazancı, yumuşaklık sebebiyle verir.”

HUZUR TEMİN ETMEK

473. Enes İbni Malik, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

“- Kolaylaştırınız, güçlük çıkarmayınız. Huzura kavuşturunuz, nefret ettirmeyiniz.”

474. Abdullah İbni Amr’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- İsrail oğullarına bir misafir konukladı; evde de onların bir dişi köpeği vardı. (Ev sahipleri, köpeklerine):

“- Ey köpek! Misafirimize havlama!” dediler, (o da havlamam, dedi) Bunun üzerine köpeğin karnında bulunan yavrular bağırdılar, İsrailoğulları bu hâdiseyi peygamberlerine anlattılar. Peygamber (onlara) dedi ki, bu hal, sizden sonra gelecek bir ümmetin hali gibidir; o ümmetin düşükleri, âlimlerine üstün gelecektir.”

KABA HAREKET

475. Hazreti Âişe’nin şöyle dediği işitilmiştir:

- Ben bir deveye binmiştim ki, onda serkeşlik vardı. Bundan ötürü onu dövmeye başlamıştım. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Yumuşak hareket et; çünkü yumuşaklık bulunduğu herhangi bir şeyi muhakkak güzelleştirir ve çıkarıldığı şeyi de muhakkak çirkinleştirir.”

476. Ebû Nadre’den rivayet edilmiştir:

Bizden Cabir veya Cüveybir adında bir adam şöyle anlattı:

-Hazreti Ömer’in hilâfetinde bir işi ona iletmek istedim ve gece Medîne’ye ulaştım. Sabahleyin halifeye gittim. Gerçekten bana bir anlayış ve bir lisan –yahut demişti ki, mantık- verilmişti. Bu halimle dünya mevzuunda konuşmaya başladım da onu küçülttüm. Onu hiç bir şeye eşit olmaz hale getirdim. Hazreti Ömer’in yanında, beyaz saçlı ve beyaz elbiseli bir adam vardı. Ben sözümü bitirince bu adam şöyle dedi:

- Bütün söylediklerin uygun olmuştur; ancak dünya hakkındaki kötülemen uygun olmamıştır. Sen dünyanın ne olduğunu biliyor musun? Dünya öyle bir yerdir ki, orada bizim âhirete götüreceğimiz tedarükünıüz -yahud demiştir ki, azığımız- vardır. Yine orada, âhirette mükâfatlandıracağımız amellerimiz vardır.

(Cabir) dedi ki:

- Dünya hakkında benden daha bilgili olan bir adam konuşmaya başladı. Ben:

- Ey müminlerin Emîri! Bu yanındaki adam kimdir? dedim. (Hazreti Ömer) dedi ki:

- Bu, müslümanlarm efendisi Übeyv İbni Kâ’b’dir.

477. Berâ İbni Âzib demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Nimeti tepmek kötülüktür.”

MAL EDİNMEK

478. Haris İbni Lakît şöyle anlatmıştır:

- Bizden (şöyle bir zaman geçmişti ki), adamın atı doğururdu da, onu boğazlardı. Sonra şöyle derdi:

- Buna binecek kadar yaşar mıyım? Bu hususta bize Hz. Ömer’in mektubu geldi ki, Allah’ın size verdiği rızkı ıslâh ediniz; çünkü kıyametin gelişi geniş zamana bağlıdır.

479. Enes İbni Malik, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

“- Kıyamet kopar da sizden birinizin elinde bir hurma fîdanı bulunursa, eğer helakten önce onu dikmeğe güç yetirebilecekse, onu diksin.”

480. Abdullah İbni Selâm şöyle demiştir:

“- Eğer (kıyamet alâmetlerinden olan) Deccal’ın çıktığını işitirsen ve elinde de dikmekte olduğun bir hurma fidanı bulunuyorsa, onu ıslâh etmek için acele etme; çünkü bundan sonra insanlar için epeyce bir müddet yaşayış vardır.”

MAZLUMUN DUASI

481. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurmuştur:

“- Üç dua vardır ki, onlar kabul olunurlar: Mazlumun duası, misafirin (yolcunun) duası, babanın çocuğuna duası...

KULUN AZIZ VE CELİL OLAN ALLAH’DAN RIZIK İSTEMESİ- ÇÜNKÜ ALLAH (Kullara dua yolu göstererek) “Allah’ım, bize rızık ver; sen rızık verenlerin en hayırlısısın.” BUYURMUŞTUR

482. Cabir, Peygamber (s.a.v.)’in minberde şöyle söylediğini işitmiştir:

- Peygamber Yemen tarafına bakıp:

“- Allah’ım! Kalblerini (hakka) yönelt!” dedi. Irak tarafına baktı ve bunun aynım söyledi. Bütün ufuk tarafına baktı, yine böyle söyledi. Sonra:

“- Ey Allah’ım! Bize arzın servetinden rızık ver, ölçeğimizde ve kilemizde bize bereket ver.” dedi.

ZULÜM KARANLIKLARDIR

483- Cabir İbni Abdullah’dan işitildiğine göre, diyordu ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Zulümden sakınınız; çünkü zulüm kıyamet günü karanlıklardır, (felaketlere sebep olur). Bahillik (cimrilik)’ten de sakınınız; çünkü bahillik sizden öncekileri helak etmiş ve onları, kanlarını akıtmaya götürmüş ve haram şeylerini helâl kabul etmişler dir.”

484. Cabir demiştir ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Ümmetimin sonunda çirkin şekil alma, atma ve yere batma olacaktır. (Bu felâketlerin uygulanmasına) önce zulmedenlerle başlanacaktır.”

485. İbni Ömer'den, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

"- Zulüm, kıyamet günü karanlıklardır."

486. Ebû Saîd, Rasûlullah (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

"- Müminler ateşten kurtuldukları zaman, Cennet'le Cehennem arasındaki bir köprüde tutuklanırlar da, dünyada aralarında geçen zulümlerden ötürü birbirlerinden hak alırlar, (aralarında kısaslaşırlar). Ne zaman ki, (günahlarından ödeşerek) temizlenir ve pâklaşırlarsa, cennet'e girmelerine izin verilir. Mulıammed'in nefsi kudret elinde olan Allah'a yemin ederim! Onlardan her biri, Cennet'teki yerinde, dünyadaki yerinden daha selâmette-

487. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

"- Zulümden sakınınız; çünkü /ulûm, kıyamet günü karanlıklardır. Kötü şeylerden de sakınınız; çünkü Allah kötü söyleyeni ve kötülüğe teşvik edeni sevmez. Bahilikten de sakınınız; çünkü o, sizden öncekileri sürükledi de akrabalık bağlarını kestiler ve onları, haram olan şeylerini helâl kabul etmeye götürdü."

488. Cabir, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

"- Zulümden sakınınız; çünkü zulüm, kıyamet günü karanlıklardır, (felâketlere sebeptir). Bahillikten de sakınınız; çünkü o, sizden öncekileri helak etmiştir ve onları, kanlarım akıtmaya, haramlarını helâl kabul etmeye götürmüştür."

489. Ebu’d-Duha şöyle anlatmıştır:

- Mesrûk ile Şuteyr İbni Şekil, Mescid’de birleştiler. Mescidin çevrelerinde bu-lunanlar, dağılıp bu ikisi etrafında toplandılar. Mesrûk dedi ki:

- Görüyorum, şu etrafımızda toplananlar bizden hayırlı söz dinlemek istiyorlar; ya sen Abdullah’dan hadîs rivayet et de ben seni tasdîk edeyim, ya ben Abdullah’dan rivayet edeyim de sen beni tasdik et. Şuteyr İbni Şekil:

- Sen anlat, ey Ebû Âişe (Mesrûk)! dedi. Mesrûk:

- Abdullah’ın: “Gözler zina eder, eller zina eder, ayaklar zina ederler; fere, ya bu hareketi tasdîk eder, ya tekzîb eder.” dediğini işittin mi? dedi. Şuteyr:

-Evet, dedi. Mesrûk, ben de ondan işittim, dedi, Mesrûk:

- Abdullah’ın: “Kur’ân’da helâl ile haramı, emirle yasağı bir arada toplayan şu = Gerçekten Allah adaletle, ihsanla ve yakınlara vermekle emreder = âyetinden daha toplu bir âyet yoktur.” dediğini işittin mi? dedi.

Şuteyr:

-Evet, dedi. Mesrûk, ben de ondan işittim, dedi, Mesrûk;

- Abdullah’ın şöyle dediğini işittin mi: “Kur’ân’da = Allah’dan korkan kimse için, Allah çıkış ve kurtuluş yolu yaratır = sözünden daha çabuk ferahlık veren kurtuluş âyeti yoktur.” Şuteyr:

-Evet, dedi. Mesrûk, ben de ondan işittim, dedi. Mesrûk:

- Abdullah’ın şöyle dediğini işittin mi? : “= Ey nefislerine karşı (günah işlemekle) haddi aşmış kullarım! Allah’ın rahmetinden ümidi kesmeyin! âyetinden daha çok tevekkül irade eder bir ayet Kur’ân’da yoktur.” Şuteyr:

- Evet, dedi. Mesrûk, ben de ondan işittim, dedi

490. Ebû Zer, Peygamber (s.a.v.) Peygamber de Allah (Tebareke ve Tealâ)’dan aldığına göre, Allah şöyle buyurdu:

“- Ey kullarım! Ben zulmü kendimden kaldırdım ve sizin aranızda da onu haram kıldım; artık birbirinize zulmetmeyim/.

- Ey kullarım! Siz gece ve gündüz günah işlersiniz; ben ise günahları bağışlarım ve beis görmem. O halde benden mağfiret dileyin, sizi bağışlayayım.

- Ey kullarım! Ben doyurmazsam, hepiniz açsınız. O halde benden rızık isteyin, sizi doyurayım. Ben giydirmezsem, hepiniz çıplaksınız. O halde benden giyim isteyin, sizi giydireyim.

-Ey kullarım! Eğer sizden öncekiler ve sonrakiler, insanlarınız ve cinleriniz, sizden en takva sahibi bir kulun kalbinde bulunsalar, bu benim mülkümde bir şey çoğaltmaz ve eğer en facir bir adamın kalbinde bulunsalar, bu da benim mülkümden bir şey azaltmaz. Eğer bir arazi üzerinizde toplanıp da benden isteseler, ben de onlardan her insana istediğini versem, bu benim mülkümden bir şey azaltmaz; ancak denize bir defa batırılan iğnenin denizi azaltması kadar azaltır.

- Ey kullarım! İşte bu amellerinizdir ki, onları size karşı tespit ederim, hesaba geçiririm. O halde kim amellerinde hayır bulursa, Allah’a hamd etsin, Kim de bundan başkasını bulursa, nefsinden başkasını kötülemesin, (suç neftinindir). “

Ebu İdris, bu kudsî hadîsi anlattığı zaman, dizleri üzere çökerek otururdu.

HASTANIN KEFFARETI

491. Gutayf İbnü’l-Haris anlattığına göre, Ebû Ubeyde İbnü’l-Cerrah hasta iken, ona bir adam şöyle dedi:

- Kumandan nasıl geceleyip ecir aldı? Ebû Ubeyde dedi ki:

- Size hangi şeyden mükâfat = ecir verildiğini biliyor musunuz? Adam:

- Hoşumuza gitmeyen musibetlerimizden, dedi. Ebû Ubeyde şöyle dedi:

- Allah yolunda harcadıklarınızdan mükâfatlandırılırsınız. Ben (bir ordu kuman-dam olmam hasebiyle) sizin için harcarım. Sonra Ebû Ubeyde bütün hayvanlara ait nakliye alet ve malzemelerini saydı; atın yularına varıncaya kadar... (Bunların hepsinde, Allah yolunda harcama oldukları için ecir = sevap vardır). Fakat bu bedenlerinize isabet eden meşakkat sebebiyle Allah günahlarınızı örter.

492. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

"- Bir müslümanı iğneleyen dikene varıncaya kadar, ona isabet eden bir meşakkat, bir keder, bir üzüntü, bir eziyet, bir tasa sebebiyle muhakkak Allah onun günahlarından örter."

493. Abdurahman İbni Said, babası Saîd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

- Selman, Kinde kabilesindeki hasta bir dostunu ziyaret ettiği zaman onunla be-raberdim. Hastanın yanına girdiği zaman:

"- Sana müjde olsun; çünkü müminin hastalığını Allah ona keffaret yapar ve kusurlarını bağışlayıcı sebep kılar. Facirin hastalığı ise, sahibi tarafından bağlanan devenin hali gibidir. Sonra onu salıverirler de, niçin bağlandığını ve neden salıverildiğini bilmez."

494. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)'reh rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

"- Mümin erkekle mümin kadının bedeninde, ehlinde ve malında belâ bulundukça, günahsız olarak Allah (cc)'ye kavuşur.

495. Ebû Hureyre demiştir ki, bir Bedevi geldi. Peygamber (s.a.v.) ona şöyle buyurdu:

“- Ününıü mildem hastalığına yakalandın mı?”

Bedevi:

- Ümmü Mildem nedir? dedi. Hazreti Peygamber:

“- Et ile deri arasında bir hararettir, ateşli bir hastalıktır.” buyurdu.

Adam:

- Hayır, dedi. Peygamber sordu: ‘- Başın ağrıdı mı?”

Adam:

- Baş ağrısı nedir? dedi. Hz. Peygamber:

- Başa arız olan bir hastalıktır ki, damarları çarpar.” buyurdu.

Adam:

- Hayır, dedi. Ebû Hureyre demiştir ki:

- Adam kalkınca, Peygamber şöyle buyurdu:

- Ateş ehlinden bir adama bakmayı kim severse, buna baksın.”

GECE ORTASINDA HASTA ZİYARETİ

496. Halid İbni Rabi’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Huzeyfe’nin hastalığı ağırlaşınca, bunu kendi yakınları ve Ensar duyup gece ortasında, yahut sabah vakti kendisine geldiler. Huzeyfe sordu:

- Hangi vakittir, bu? Biz:

“- Gece yarısı, yahut sabah vakti, dedik. Huzeyfe:

-Ateşin sabahından Allah’a sığınırım, dedi. Sonra:

- Kefenleneceğim şeyi getirdiniz mi? dedi. Biz:

-Evet, dedik.

- Kefenlerde aşırı gitmeyin, israf etmeyin, çünkü Allah katında benim bir hayrım olursa, ondan daha hayırlısına çevrilir. Eğer başka türlüsü olursa, benden çabuk soyulur ve çürür, dedi.

İbnü İdrîs, rivayetinde:

- Gecenin bir kısmında kendisine geldik, demiştir.

497. Hazreti Âişe (ra), Peygamber (s.a.v.)’den rivâyet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

“- Mümin hasta olduğu zaman, Allah onun günah kirlerini temizler; maden eritme ocağı, demirin pasını giderdiği gibi...”

498. Hazreti Âişe (ra), Peygamber (s.a.v.)’den rivâyet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

“- Herhangi bir müslümana bir musibet -bir ağrı veya bir hastalık- isabet ederse, muhakkak onun günahlarına keffaret olur; kendisine batan dikene veya meşakkate varıncaya kadar...”

499. Sa’d’ın kızı Âişe, babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir:

- Mekke’de şiddetli bir hastalığa tutuldum. Peygamber (s.a.v.) beni ziyarete geldi. Ben dedim kî:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Ben geriye mal bırakıyorum; bir kızdan başka da geriye (varis) bırakmıyorum. Malımın üçte ikisini (bir hayır yoluna) vasiyyet edeyim de üçte birini (varise) bırakayım mı?

Hazreti Peygamber:

“- Hayır!” buyurdu.

- Yansını vasiyyet edeyim ve yansını kızıma bırakayım? Hazreti Peygamber:

“- Hayır!” buyurdu. Ben:

- Üçte bir vasiyyet edeyim ve ona üçte ikiyi bırakayım, dedim. Hazreti Peygamber:

“- Üçte bîri vasiyyet et; üçte bir çoktur.” buyurdu.

Sonra elini alnıma koydu; sonra yüzümü ve karnımı sıvadı, sonra şöyle buyurdu:

“- Allah’ım! Sa’d’a şifa ver ve onun hicretini tamamla, (hicret sevapını noksan etme),”

Ben, Peygamberin elinin soğukluğunu, bu ana kadar ciğerimde duyuyorum zannındayım.

HASTA İÇİN, SIHHAT HALİNDE YAPMIŞ OLDUĞU İBADETİN SEVAPI YAZILIR

500. Abdullah İbni Amr, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

“- Hasta olan hiç kimse yoktur ki, sağlık halinde yapmış olduğu ibadetin (sevapı), ona yazılmış olmasın.”

501. Enes İbni Malik, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

“- Allah Teâla, bedeninde müptelâ kıldığı hiç bir müslüman yoktur ki, hasta bulunduğu müddet, sağlığında yapmış olduğu amellerin sevapı ona yazılmasın. Eğer Allah ona hastalıktan afiyet verirse, -zannediyorum ki, Peygamber şöyle dedi- Onu (günahtan) yıkayıverir; ve eğer ruhunu alırsa onu bağışlar.”

Hammad İbni Seleme yolu ile Peygamber (s.a.v.)’den hadîsin aynı rivayet edilmiş olup, şu ilâve yapılmıştır:

“- Eğer ona şifa verirse, hastayı günahtan yıkar.”

502. Ebû Hureyre şöyle anlatmıştır:

- Peygamber (s.a.v.)’e ateşli hastalık (Humma) geldi. Humma dedi ki, senin katında en seçkin ehline beni gönder. Bunun üzerine Peygamber onu Ensar’a gönderdi de altı gün ve altı gece onlar üzerinde kaldı. Bu hastalık onlara ağır geldi. Peygamber onların evlerine gitti de, durumu ona şikâyet ettiler. Peygamber (s.a.v.) ev ev ve kapı kapı girip onlara afiyet duasında bulunmaya başladı. Peygamber geri dönünce, onlardan bir kadın Peygamberi takip etti ve dedi ki;

-Seni hak din üzere gönderen Allah’a yemin ederim! Ben, Ensar’danım. Gerçekten babam da Ensar’dandır; o halde Ensar için ettiğin dua gibi, bana da dua et. Hazreti Peygamber ona:

- Ne istiyorsun; dilersen Allah’a dua edeyim de sana afiyet versin, dilersen sabredersin de Cennet senin olur?” dedi.

Kadın dedi ki, öyle ise sabrederim de Cennet’i tehlike etmem, (onu garantilerim).

503. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

- Bana isabet eden hastalıktan, Hummadan bana daha sevgili bir hastalık yoktur; çünkü benim her azama girer. Aziz ve yüce olan Allah da her uzva, mükâfattan hissesini verir.

504. Rivayet edildiğine göre, Ebû Nuhayle'ye şöyle dendi:

"- Allah'a dua et." O da:

- Allah'ım! Hastalığı azalt; fakat mükâfatı (sevapı) azaltma, diye dua etti. Ona:

"- Dua et, dua et!" dendi. Bunun üzerine şöyle dua etti:

-Allah'ım! Beni rahmetine yakın olanlardan kıl, annemi de güzel yüzlü Cennet hurilerinden eyle.

505. Ata İbni Ebi Rebah anlatarak demiştir ki:

- İbni Abbas bana şöyle dedi:

"- Cennet ehlinden sana bir kadın göstereyim mi?" Ben:

- Evet, dedim. O şöyle buyurdu:

"- Şu siyah kadındır. Peygamber (s.a.v.) gelip dedi ki:

- Ben sar'alanıyorum (düşüp bayılıyorum), böylece (kendime hâkim olamayıp) açılıyorum; benim için Allah'a dua et." Hazreti Peygamber ona:

"- İstersen sabret, cennet senindir. İstersen, sana afiyet versin diye Allah'a dua edeyim." buyurdu. Kadıncağız:

Sabrederim, dedi. Sonra: Ben açılıyorum, (avret yerlerim gözükür diye korkuyo-rum), benim için Allah'a dua et açılmayayım, dedi. Peygamber de ona dua etti.

506. Ata anlattığına göre, kendisi o sar’alı kadın olan Ümmü Züfer’i Kabe’nin merdivenlerinde uzun boylu siyah bir kadın olarak gördü.

İbni Güreye demiştir ki:

- Abdullah İbni Ebi Müleyke bana haber verdiğine göre, Kasım kendisine, Hazreti Âişe’nin şöyle haber verdiğini nakletmiştir:

- Peygamber (s.a.v.):

“- Mümine diken ve daha büyük musibet isabet ederse, o keffarettir.” buyurdu.

507. Ebû Hureyre’nin şöyle dediği işitilmiştir:

- Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu:

“- Dünyada kendisine bir diken isabet edip de, ondan sevap uman hiç bir müs-lüman yoktur ki, o diken sebebiyle kıyamette günahlarından bağışlanmasın.”

508. Cabir demiştir ki:

- Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Herhangi bir mümin erkek ile mümin bir kadın ve müslüman bir erkekle müslüman bir kadın, bir hastalığa yakalanırsa, muhakkak Allah o hastalık sebebiyle onu günahlarından kurtarır.”

HASTANIN: “BENDE AĞRI VAR!” DEMESİ ŞİKÂYET OLUR MU?

509. Hişam babasından rivayet ettiğine göre, babası şöyle anlatmıştır:

- Ben ve Abdullah İbni Zübeyr, (hasta olan Abdullah İbni Zübeyr'in annesi) Esmâ'nın ziyaretine gittik; bu gidişimiz Abdullah İbni Zübeyr'in şehid edilişinden on gün önce idi. Esma ağrılı idi. Abdullah ona:

- Kendini nasıl buluyorsun? dedi. O:

"- Ağrılı (buluyorum)!" dedi. Abdullah:

- (Düşmanlarımın beni çembere almasından anlıyorum ki) ben ölüme gidiyorum, dedi. Bunun üzerine annesi:

- Herhalde sen benim ölümümü istiyorsun da, bundan ötürü ölümü temenni edi-yorsun; böyle etme, Allah'a yemin ederim ki, senin iki halinden birine ait haber bana gelmedikçe ölmemi arzu etmem: Ya öldürülürsün de, senin acına katlanarak sevapı kazanırım, yahut muzaffer olursun da gözüm aydın olur. Sana uygun düşmeyecek bîr işin sana arzedilip de onu, ölüm kokusu ile kabul etmekten sakın, (şerefle ölmek, düşman eline geçip eziyet çekmekten çok daha iyidir).

Abdullah İbni Zübeyr, (Annesine, ben ölüme gidiyorum diye hitap etmesinden) öldürülüşünden annesinin kederleneceğini sanmıştı.

510. Rivayet edildiğine göre, Ebu Saîd El-Hudrî, Rasûlullah (s.a.v.)'in ziyaretine gitti. Peygamber ateşli hasta idi, üzerinde kadife (kumaş örtü) vardı. Elini üzerine koydu, hastalığın ateşini kadife üzerinden hissetti. Ebu Saîd:

- Ateşin ne kadar yüksek, ey Allah'ın Rasûlü! dedi. Hz. Peygamber:

"- Biz böyleyiz, belâ bize şiddetli gelir ve sevap bize kat kat olur." buyurdu. Ebu Saîd sordu:

-Ey Allah'ın Rasûlü! İnsanların hangisi en şiddetli belâ çeker? Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Peygamberler, sonra salih kullar. Onlardan öyle kimse vardı ki, fakirliğe müptelâ olmuştu; öyle ki bir hırkadan başka bir şey bulamamış, onu kesip giyinmişti. Onlardan kene ile müptelâ olan vardı da, onu öldürmeye kadar gidiyordu. Onlardan öylesi de vardı ki, sizden birinin bahşişe sevinmesinden daha çok belâya sevinirdi, ferah duyardı.”

BAYGIN HASTAYI ZİYARET ETMEK

511. Cabir İbni Abdullah’ın şöyle anlattığı işitilmiştir:

“- Bir hastalığa yakalandım da Peygamber (s.a.v.) Ebû Bekir ile -ikisi de yaya olarak- beni ziyarete geldi. Beni baygın halde buldular. Peygamber (s.a.v.) abdest aldı; sonra abdest suyunu üzerime döktü, ben de ayıldım. Baktım ki, Peygamber (s.a.v.) dedim ki:

-Ey Allah’ın Rasûlü, malım hakkında nasıl hareket edeyim, malım hakkında hüküm ver? Peygamber bana cevap vermedi, tâ ki, miras âyeti nazil oldu.

HASTA ÇOCUKLARI ZİYARET ETMEK

512. Üsame İbni Zeyd şöyle anlatmıştır:

- Rasûlullah (s.a.v.)’in kızının (Zeyneb’in) çocuğu ağır hasta oldu. Bundan dolayı çocuğun annesi (Zeyneb), Peygamber (s.a.v.)’e haber gönderdi ki, çocuğum ölüm üzeredir. Peygamber haberciye dedi ki:

“- Git ona şöyle söyle:

- Allah’ın aldığı da kendinindir, verdiği de... Her şeyin onun katında muayyen bir vakti vardır. Sabretsin ve Allah’dan sevap beklesin.”

Haberci geri dönüp çocuğun annesine (Zeyneb’e) haber verdi. Bunun üzerine (Zeyneb), Peygamber muhakkak gelsin diye yemin ederek Peygambere haber gönderdi. Peygamber (s.a.v.) de kalkıp ashabından bir grupla gitti; aralarında Sa’d İbni Ubade de vardı. Peygamber (s.a.v.) çocuğu alıp iki göğsü arasına ve bağrına koydu. Çocuk kuru ve boş su kabının ses

çıkarışı gibi can çekişiyordu, Rasûlullah (s.a.v.)'in gözleri yaşardı. Sa'd dedi ki:

- Ağlıyor musun, halbuki sen Allah'ın peygamberisin? Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Ben ona şefkat duyduğumdan ağlıyorum. Allah, ancak kullarından merhametli olanlara merhamet eder."

ÖZEL BÖLÜM

513. İbrahim İbni Able'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- Karım hasta oldu; bundan dolayı Ümmü'd-Derdâ'ya gidiyordum. O bana so-ruyordu:

- Ailen nasıl? Ben de:

- Hastadırlar, diyordum. Bana yemek ısmarlıyor, ben de yiyordum. Sonra dö-nüyordum, kadıncağız yine böyle yapıyordu. Bir defa ona gittiğimde dedi ki:

- Nasıllar? Ben:

- İyiye döndüler, dedim. O, bunun üzerine şöyle dedi:

"- Sen, bize ailenin hastalığını haber verdikçe, ben sana yemek ısmarlıyordum. Şimdi İse, iyiye döndüler, artık sana bir şey ısmarlamayız."

HASTA BEDEVİYİ ZİYARET

514. İbni Abbas anlatıyordu:

- Rasûlullah (s.a.v.) hasta bir Bedevi'yi ziyaret için yanına varıp şöyle dedi:

"- Ağır durumun yoktur, inşallah Allah günahlarını temizleyici olur."

Ravi dedi ki:

- Bedevi şöyle cevap verdi:

- Bilakis ateş gibi yanan humma var, yaşlı bir ihtiyar üzerinde; onu, mezarlar zi-yaret etsin... Hazreti Peygamber:

“- O takdirde, evet; (kabul etmiyorsan, temizleyici değildir.)”

HASTALARI ZİYARET ETMEK

515. Ebû Hureyre anlattığına göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Sizden bugün kim oruçlu bulunuyor?”

Ebû Bekir:

- Ben, dedi. Peygamber sordu:

“- Sizden bugün kim hasta ziyaretinde bulundu?” Ebû Bekir:

- Ben, dedi. Peygamber sordu:

“- Sizden kim bugün bir cenaze namazında bulundu?” Ebû Bekir:

- Ben, dedi. Peygamber sordu:

“- Bugün kini bir fakir doyurdu?” Ebû Bekir:

- Ben, dedi.

Kavilerden Mervan demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu haberi bana ulaşmıştır:

“- Şu hasletler: (Oruçlu olmak, hasta ziyaretinde bulunmak, cenaze namazında hazır olmak, fakir doyurmak) bir gün içinde bir adamda toplanırsa, muhakkak o Cennet’e girer.”

516. Cabir’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.), Ümmü Sâib adlı (hasta) kadının ziyaretine girdi, kadın titriyordu. Peygamber:

“- Neyin var?” diye sordu. O:

- Sıtma = humma, Allah onu perişan etsin, dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“- Sus, ona kötü söyleme; çünkü o hastalık, demirci ocağı ateşinin demir pasını gidermesi gibi, müminin günahlarını giderir.” buyurdu.

517. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

“- Allah, (kıyamet günü kuluna) buyurur:

- Senden yemek istedim de bana yedirmedin. (Kul):

- Ey Rabbim! Sen benden nasıl yemek istersin de ben sana yedirmem, sen âlemlerin Rabbi olduğun halde? der.

Allah buyuruyor:

- Bilmiyor musun ki, falan kulum senden yemek istedi de, ona yedirmedin? Bilmiyor muydun ki, eğer ona yedireydin, onun mükâfatını katımda bulacaktın? İnsanoğlu! Senden su istedim de bana su vermedin. Kul der ki:

- Ey Rabbim! Sen âlemlerin Rabbi iken, ben sana nasıl su verebilirim? Allah şöyle buyurur:

- Falan kulum senden su istedi de, ona su vermedin. Biliyor muydun ki, eğer sen ona su vereydin, onun mükâfatını katımda bulacaktın. Ey insanoğlu! Ben hasta oldum da beni ziyaret etmedin. Kul, der ki:

- Ey Rabbim! Ben seni nasıl ziyaret ederim, sen ise âlemlerin Rabbisin, (hasta olmazsın, hiç bir şeye ihtiyacın yoktur?) Allah:

- Bilmiyor muydun ki, falan kulum hastalandı. Eğer onu ziyaret edeydin, onun mükâfatım katımda bulacaktın, yahut beni (rıza ve rahmetimi) onun yanında bulacaktın? buyurur.

518. Ebu Saîd'den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Hastaları ziyaret ediniz, cenazeleri de takip ediniz. Bu, size âhireti hatırlatır."

519. Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Üç şey vardır ki, bunların hepsi her müslüman üzerine bir haktır (vazifedir):

1- Hastaları ziyaret etmek,

2- Cenazelerde bulunmak,

3- Aksıran kimse, Azîz ve Celîl olan Allah'a hamil ederse, ona = Yerhamuke Allah = demek."

ZİYARETÇİNİN HASTA İÇİN ŞİFA DİLEMESİ

520. Sa'd'ın oğullarından üçü de babalarından rivayet ettiklerine göre, Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'de hasta olan Sa'd'ın ziyaretine vardı. Sa'd (Peygamberi görünce) ağladı. Peygamber ona sordu:

"- Neden ağlıyorsun?" Sa'd:

- Hicret etmiş olduğum yerde Ölmekten korkuyorum. Nitekim Sa'd İbni Havle böyle olmuştu, (Medine'ye hicretinden sonra Mekke'de vefat etmişti) dedi. Peygamber üç defa:

“- Allah’ım! Sa’d’a şifa ver!” diye dua etti. Sa’d dedi ki:

- Benim çok malım var; bana bir kızım varis oluyor. Malımın tamamını vasiyyet edeyim mi? Peygamber:

“- Hayır!” dedi Sa’d:

- Üçte ikisini edeyim mi? dedi. Peygamber: “-Hayır!” dedi. Sa’d:

- Yarısını? dedi. Peygamber: “- Hayır!” buyurdu. Sa’d:

- Üçte birini? dedi. Peygamber:

“- Üçte biri (vasiyyet el), üçte bir çoktur. Malından verdiğin (fakirlere) sadakan bir sadakadır. Çoluk çocuğuna yedirdiğin bir sadakadır. Zevcenin, senin yemeğinden yediği de senin için bir sadakadır. Senin çoluk çocuğunu mal ile bırakman (yahut geçimle, dedi), onları insanlara avuç açıp dilenir bırakmandan daha hayırlıdır.” buyurdu.

Ravi demiştir ki:

- Peygamber eli İle (işaret ederek) söyledi.

HASTAYI ZİYARETİN FAZİLETİ

521. Asım, Ebu Kılâbe’den; Ebu Kılâbe, Ebu’l-Eş’as San’anî’den; o da Ebu Esmâ’dan rivayet ettiğine göre şöyle demiştir:

“- Kim hasta kardeşini ziyaret ederse, Cennet’in Hurfe’sinde (toplanmış meyvaları arasında) bulunur.

Ben, Ebu Kılâbe’ye dedim ki:

- Cennet’in Hurfe’si nedir? O dedi ki:

- Cennet’in toplanmış meyvalardır.

- Ebu Kılâbe’ye yine sordum:

- Ebu Esma bu hadîsi kimden nakletmiştir?

- Şu cevabı verdi:

- Sevban’dan; o da Rasûlullah (s.a.v.)’den...”

Bu hadisin aynını bize İbni Hübeyb İbni Ebi Sabit anlatarak demiştir ki, bize Ebu Üsame, Müsenna’dan (zannediyorum bu İbni Saîd’dir) rivayet etmiştir. Müsenna dedi ki:

-Bize Ebu Kılâbe, Ebu’l-Eş’as’an, o da Ebu Esma El-Rehabî’den, o da Sevban’dan, Sevban ise Peygamber (s.a.v.)’den rivayet etti.

HASTANIN VE ZİYARETÇİNİN HADÎS ANLATMASI

522. Anlatıldığına göre, Ebu Bekir İbni Hazım ve Muhammed İbni’l Münkedir, Mescid cemaatından bir kısım insanlarla hasta bulunan Ömer İbni’l-Hakem İbni Rafi’ El-Ensarî’yi ziyaret ettiler. Ona şöyle dediler:

- Ey Ebu Hafs! Bize hadîs anlat. O dedi ki:

- Cabir İbni Abdullah’ın şöyle dediğini işittim:

-Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Kim bir hastayı ziyaret ederse, rahmete dalmıştır; oturunca rahmet içinde kararlaşmış olur.”

HASTA YANINDA NAMAZ KILAN KİMSE

523. Atâ’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- İbni Ömer, İbni Safvan’ın hastalık ziyaretine gitti de namaz vakti geldi. İbni Ömer oradakilere iki rekât namaz kıldırıp: Biz misafiriz, dedi.”

MÜŞRİK HASTAYI ZİYARET

524. Enes’den rivayet edildiğine göre, Yahudilerden bir erkek çocuk Peygamber (s.a.v.)’e hizmet ederdi. Sonra çocuk hasta oldu da, Peygamber (s.a.v.) onun ziyaretine gitti. Başucunda oturup (çocuğa):

“- Müslüman ol!” dedi. Çocuk, başucunda olan babasına baktı. Bunun üzerine babası çocuğa:

- Kasım’ın babasına Peygamber (s.a.v.)’e itaat et, dedi. Çocuk da müslüman oldu. Sonra Peygamber (s.a.v.) çıktı, şöyle diyordu:

“- Çocuğu ateşten kurtaran Allah’a hamd olsun...”

HASTAYA NE SÖYLENİR

525. Hazreti Âişe’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Rasûlullah (s.a.v.) (hicret yılında) Medine’ye gelince, (babam) Ebû Bekîr ve Bilâl Humma’ya tutuldular. Âişe demiştir ki:

-Ben onları ziyarete gittim de şöyle söyledim: Babacığım! Kendini nasıl bulu-yorsun? Ey Bilâl! Sen de kendini nasıl buluyorsun?

Âişe şöyle demiştir:

- Ebû Bekir’i Humma yakaladığı zaman derdi ki:

- Herkes evinde çoluk çocuğuyla sabahlar durur.

Ölümse, ona, takunyası bağından daha yakın durur.

Bilâl’dan hastalık kalkınca, sesini yükselterek şöyle diyordu:

-Ne olur, bileydim: Mekke vadisinde bir geç geceleyecek miyim: cilalımda İzhir ve Celîl bitkileri olduğu halde?

Bir gün Mecenne mevkiinin sularına kavuşacak mıyım. Şame ile Tafil dağları bana gözükecekler mi?

Hazreti Aişe -Allah ondan razı olsun- dedi ki, ben Rasûlullah (s.a.v.)'e gidip, ona haber verdim. O şöyle buyurdu:

"- Allah'ım! Bize Medine'yi sevdir, Mekke'yi sevdiğimiz gibi, yahut daha çok... Hastalıklardan da onu kurtar. Bize, ölçeğimizde ve kilemizde bereket ver. Medine'nin Humma hastalığını, (İslâm'ı kabul etmemiş) Cuhfe arazisine nakledip ver."

526. İbni Abbas'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.), hasta bir Bedevi'nin ziyaretine girdi. İbni Abbas demiştir ki:

- Peygamber (s.a.v.) bir hastayı ziyaret için yanına vardığı zaman:

"- Beis yoktur; (günahları) temizleyici olur İnşallah!" derdi. Bedevî (Buna cevap olarak) şunu söyledi:

- (Bu hastalık) temizleyici! Hayır aksine yaşlı bir İhtiyar üzerinde kaynayan (yahut alevlenen) bir Hummadır; onu mezarlar ziyaret ediyor...Peygamber:

"- (Benim öğüdümü kabul etmeyince, senin için temizleyici değildir.) Bu takdirde evet." buyurdu.

527. Nafî demiştir ki, İbni Ömer bir hastayı ziyarete gidince:

"- Nasılsın?" diye halini sorardı. Yanından kalkınca da:

"- Allah, hakkında hayırlısını versin!" derdi ve buna ilâve (söz) etmezdi."

HASTA NASIL CEVAP VERİR

528. Saîd İbni Amr anlatarak demiştir ki; Haccac, (yaralı bulunan) İbni Ömer'in yanına vardı, ben de yanında idim. Haccac:

- Nasılsın? dedi. O:

- İyiyim, dedi. Haccac:

- Seni kim süngüledi? dedi. O şöyle cevap verdi:

- Silâh taşımak helâl olmayan bir günde, silâh taşımayı emreden kimse beni süngüledi. İbni Ömer bu sözü ile Haccac'ı kasdediyorduk.

FASIK HASTAYI ZİYARET

529. Abdullah İbni Amr İbni'l-As'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"- Şarap içip de, hasta olanları ziyaret etmeyiniz."

KADINLARIN ERKEK HASTALARI ZİYARET ETMESİ

530. El-Haris İbni Ubeydullah el-Ensarî'den, şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"- Ümmü'd-Derda'yı gördüm ki, (bindiği devenin) eyerinin ağaçlan çıplak, Mescid ehlinden bir Medîne'li erkek hastayı ziyarete gidiyor."

EVİN LÜZUMSUZ ŞEYLERİNE BAKAN ZİYARETÇİNİN HOŞ GÖRÜLMEMESİ

531. Abdullah İbni Ebi Hüzeyl'den, şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"- Abdullah İbni Mes'ud, bir hastayı ziyaret etmek üzere yanına girdi, yanında bir takım insan vardı. Evde de bir hanım vardı. Adamlardan biri kadına bakmaya başladı. Bunun üzerine Abdullah ona:

- Gözün çıkaydı, senin için daha hayırlı olurdu, dedi."

GÖZ AĞRISINDAN ÖTÜRÜ ZİYARET

532. Ebu İshak demiştir ki, Zeyd İbni Erkam'ın şöyle anlattığını işittim:

- Gözüm ağırlandı da Peygamber (s.a.v.) beni ziyarete geldi, Sonra:

"- Ya Zeyd! Şayet gözün tamamen kaybolsa ne yaparsın?" buyurdu. Ben de, sabrederim ve Allah'tan sevap beklerim, dedim. Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

"- Eğer gözün kaybolur da, sonra sabredersen ve Allah'tan sevap umarsan, senin sevapın Cennet olur."

533. Kasım İbni Muhammed'den rivayet edildiğine göre, Muhammed'in arkadaşlarından bir adamın gözleri söndü, sonra onu ziyarete gittiler. Adam şöyle dedi:

- Ben, Peygamber (s.a.v.)'i görmek için onları istiyordum; fakat şimdi Peygamber (s.a.v.) irtihal etti. Allah'a yemin ederim! Eğer (Yemen'deki) Tübale beldesinin geyiklerinin bir geyiğindeki gözler bende olsa, artık buna sevinmem.

534. Enes'den, şöyle dediği rivayet edilmiştir:

- Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim:

"- Allah (Azze ve Celle) buyurdu: (Kulumu) iki sevgiliyle (gözlerini murad ediyor) müptelâ ettiğim zaman (gözlerinin nurunu aldığım zaman) sonra sabrederse, ona Cennet'i karşılık olarak veririm"

535. Ebû Ümame, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet etmiştir:

- Allah buyuruyor:

-Ey insanoğlu! Senin iki (sevgili) gözünü aldığım zaman, ilk anda sabredersen ve (benden) sevap beklersen, sana, Cennet’ten başka bir sevaba razı olmam.”

HASTA ZİYARETÇİSİ NEREDE OTURUR

536. İbni Abbas’dan, şöyle dediği rivayet edilmiştir:

- Peygamber (s.a.v.) bir hastayı ziyaret etliği zaman, başucunda otururdu, sonra söyle derdi:

“- Büyük Arş’ın Rabbi olan büyük Allah’tan dilerim ki, sana şifa ver-

Eğer hastanın ecelinde bir gecikme var idiyse, ağrısından kurtulurdu.

537. Rabi’ İbni Abdullah’dan, şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“- Hasta bulunan Katade’yi ziyaret edelim diye, Hazreti Hasan1 la birlikte gittim. Hasan, hastanın başucunda oturup ona sordu (nasılsın?). Sonra ona dua edip, dedi ki:

- Allah’ım, kalbine şifa ver, hastalığına da şifa ver.”

İNSAN EVİNDE NE YAPAR

538. El-Esved’den, söyle dediği rivayet olunmuştur:

- Hazreti Aişe (ra)’ya sordum ki, Peygamber (s.a.v.) evinde ne iş yapardı? Hazreti Âişe şöyle buyurdu:

“- Evinin hizmetinde bulunurdu; namaz vakti gelince de (namaza) çıkardı.”

539. Urve’den, şöyle dediği rivayet edilmiştir:

- Hazreti Âişe’ye sordum ki, Peygamber (s.a.v.) evinde ne iş yapardı? O, şöyle buyurdu:

“- Ayakkabısını diken ve insanın evinde yaptığı işi yapardı.”

540. Hişam, babası Urve’den rivayet ettiğine göre, babası şöyle demiştir:

-Hazreti Aişe’ye sordum ki:

- Peygamber (s.a.v.) evinde ne iş yapardı? O, şöyle buyurdu:

“- Sizden herhangi birinizin evinde yaptığım; ayakkabı diker, elbise yamar ve dikerdi.”

541. Ömer’den rivayet edildiğine göre, Aişe (ra)’ye sorulmuş ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) evinde ne iş yapardı? O, şöyle buyurdu:

“- O da insanoğlundan bir insandı: Elbisesini temizler ve koyununu sağardı.”

İNSAN KARDEŞİNİ SEVDİĞİ ZAMAN ONA BİLDİRSİN

542. (Ashabdan) Mikdam İbni Ma’dî Kerib’e kavuşan Tabiî’den rivayet edildiğine göre, Mikdam dedi ki:

- Peygamber (s.a.v.):

“- Sizden biriniz kardeşini sevdiği zaman, onu sevdiğini ona bildirsin.” diye buyurdu.

543. Mücahid’den, şöyle anlattığı rivayet edilmiştir:

- Peygamber (s.a.v.)’in ashabından bir adam bana yetişip, arkamdan omzumu tuttu. Dedi ki:

- Haberin olsun, seni seviyorum.

Ben:

- Beni kim için (kimin rızası için) sevdinse, seni de o sevsin, dedim. Sonra dedi ki:

- Eğer Rasûlullah (s.a.v.):

“- İnsan, insanı sevdiği zaman, onu sevdiğini ona haber versin.” diye buyurmayaydı, ben sana bildirmezdim.

Mücahid dedi ki:

- Sonra adam beni karşısına alıp anlattı: Yanımızda bir carîye var; öyle ki ahlâkı düşüktür, dedi.”

544. Enes’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber şöyle buyurdu:

“- (Allah için) Sevişen iki adamın en faziletlisi, muhakkak ki arkadaşına sevgisi daha çok olandır.”

BİR KİMSE BİR ADAMI SEVİNCE, ONUNLA MÜNAKAŞA ETMESİN VE ONDAN SORMASIN

545. Muaz İbni Cebel’den, şöyle dediği rivayet olunmuştur:

“- Bir kardeşi sevdiğin zaman, onunla münakaşa etme; ona fena harekette bulunma ve ondan (başkasına, nasıl adamdır diye) sorma; olur ki, onun bir düşmanı ile karşılaşırsan da, onda olmayan bir şeyi sana bildirir, böylece seninle onun arasını açmış olur.”

546. Abdullah İbni Amr’dan, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“- Allah için bir kardeşi seven, Allah yolunda olur. Kardeşi de ona:

- Ben, Allah için seni seviyorum derse, ikisi de Cennet’e girerler; Allah yolunda seven kimsenin sevgisinden ötürü derecesi, kendisini Allah için sevenden daha yüksek olur.”

AKIL KALBDEDİR

547. Sıffîn’de Hazreti Ali (ra)’ın şöyle dediği işitilmiştir:

“- Akıl kalbdedir; merhamet kara ciğerdedir, esirgeyiş (şefkat) talakdadır, nefes de ak ciğerdedir.”

KİBİR (BÜYÜKLENME)

548. Abdullah İbni Amr’dan, şöyle dediği rivayet edilmiştir.

-Peygamber (s.a.v.)’in yanında oturuyorduk da çöl halkından bir adam geldi; üzerinde dibada örülü cübbe vardı. Tâ Peygamber (s.a.v.)’in başucunda durup, şöyle dedi:

- Sizin arkadaşınız her babayiğit! aşağı yıkmıştır (yahut demiştir ki, her babayiğit aşağı yıkmak istiyor) ve çobanı (zavallıyı) da yukarı kaldırıyor.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), onun cübbesini eteklerinden tutup, şöyle buyurdu:

“- Senin üzerinde anlamaz kimsenin elbisesi görülmüyor mu?”

- Sonra Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Allah’ın Peygamberi Nuh (a.s.)’ın vefatı yaklaşınca, oğluna dedi ki:

- Ben sana vasiyyetimi söylüyorum: Sana iki şeyi emrediyorum ve sana iki şeyi yasaklıyorum. Sana, = La ilahe İllallahı- emrediyorum; çünkü yedi kat göklerle yedi kat arz eğer bir terazi kefesine ve La İlahe illallah da diğer bir kefeye konsa, bu tevhid onlara daha ağır basardı. Eğer yedi kat göklerde yedi kat arz, uçsuz bucaksız bir çember olsalar, onları La İlahe İllallah ve Sübhanellahi ve bihamdihi kelimeleri kırardı; çünkü bu kelimeler her yaratığın duâsıdır; ve bunlarla her şey rızıklanır. (La İlahe İllallah ile Sübhanellahı ve Bihamdihi kelimelerini söyle, bu ikisini bırakma).

Bir de Allah’a ortak koşmaktan ve kibirlenmekten seni men’ ediyorum.” Peygambere soruldu ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Bu Allah’a ortak koşmayı bildik; ancak kibirlenmek nedir, birimizin güzel elbisesi olup onu giymesi midir? Peygamber:

.

- Hayır!” dedi. Adam sordu:

- Bizden birimizin güzel iki kayışlı iki güzel ayakkabısı olması mıdır? Peygamber:

“- Hayır!” dedi. Adam sordu:

- Birimizin binecek hayvana sahip olması mıdır? Peygamber:

“- Hayır!” dedi. Adam yine sordu:

- Kibir, birimizin arkadaşları olup, kendisiyle oturmaları mıdır Peygamber:

“- Hayır!” dedi. Adam, o halde kibir nedir, ey Allah’ın Rasûlü? dedi. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Hakkı çiğnemektir ve insanları küçük görmektir.”

549. İbni Ömer, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

"- Kim kendi nefsini büyük görürse, yahut yürüyüşünde kibir hareketleri yaparsa, Allah ona gazab eder olduğu halde Azız ve Celîl olan Allah'a kavuşur."

550. Ebû Hureyre deniştir ki, Rasûlullah (s.a.v.):

"- Hizmetçisiyle beraber yemek yiyen, çarşılarda merkebe binen ve koyunu bağışlayıp da onu sağan, kibirlenmemiştir."

551. Salih'ül Bezzaz'ın büyük annesinden rivayet ettiğine göre, büyük annesi şöyle demiştir:

- Hz. Ali'yi (Allah ondan razı olsun) gördüm, bir dirhem para karşılığında hurma satın aldı da onu bohçasında taşıyordu. Ben ona dedim ki, (yahut bir adam ona dedi ki) senin yükünü ben taşıyayım, Ey müminlerin emîri! O şöyle cevap verdi: "Hayır, aile sahibi olan taşımaya daha lâyıktır."

552. Ebû Saîd El-Hudrî ve Ebû Hureyre rivayet ettiklerine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- (Allah buyurdu ki): İzzet ve Ululuk sıfatları benim güzel vasıflarımdır. Kim bu vasıflarda bana ortak olmaya çalışırsa, ona azab ederim,"

553. Numan İbni Beşîr'in minberde şöyle dediği işitilmiştir:

"- Gerçekten Şeytanın tuzakları ve ağları vardır. Şeytanın tuzakları ile ağları: Allah'ın nimetleriyle azgınlık etmek, Allah'ın verdiği şeyle övünüp büyüklük iddia etmek, Allah'ın kullarına ululuk ve üstünlük taslamak ve Allah'ın rızası dışında nefis arzusuna uymak işleridir."

554. Ebû Hureyre'den, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Cennet ile Cehennem tartıştılar, (Süfyan da, geçen ifade gibi, Cennet ile Cehennem muhasemede bulundular, dedi.): Cehennem dedi ki:

- Bana azılı kimselerle büyüklenenler girer. Cennet de dedi ki:

- Bana zayıflarla fakirler girer.

Yüce ve ulu olan Allah Cennet’e şöyle buyurdu:

- Sen benim rahmetimsin, seninle dilediğime merhamet ederim. Sonra Cehennem’e de söyle buyurdu:

- Sen benim azabımsın, seninle dilediğim kimseye azab ederim. İkinizden her biri için dolusu (kadar insan) vardır.”

555. Ebu Seleme, Abdurrahman’dan rivayet ettiğine göre, şöyle demiştir:

“- Peygamber (s.a.v.)’in ashabı, çekingen değillerdi, uyuşuk değillerdi. Onlar toplantılarında birbirlerine (neş’e ile) şiir okurlardı ve İslâm’dan önceki işlerini anarlardı. Fakat Allah’ın emrinden herhangi bir işte onlardan birine dokunulduğu zaman, sanki deli imiş gibi, göz kapaklarının içi (hiddetinden dışarı) dönerdi.”

556. Ebû Hureyre’den rivayet edilmiştir:

- Yakışıklı olan bir adam, Peygamber (s.a.v.)’e gelip, dedi ki:

- Güzellik bana sevdirildi, gördüğün gibi de (güzellik) bana verildi. Öyle ki, benden kimsenin üstün olmasını istemiyorum. (Ya, bir ayakkabı kayışında dedi, ya da kırmızı tasmada dedi) Bu kibir midir?

Hz. Peygamber:

“- Hayır! Kibirli, hakkı çiğneyendir; insanları küçük görendir.” buyurdu.

“- Allah nimetinin eserini, kulu üzerinde görmeyi sever.” buyrulmuştur. İsrafa kaçmaksızın herkes hal ve vaktine göre iyi ve temiz elbise giymelidir. Hele imkânları olanların pejmürde ve perişan kılıklara bürünmeleri asla doğru değildir.

557. Şuayb’ın babası, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

“- Kibir taslayanlar, kıyamet günü insanlar biçiminde küçük karıncalar gibi haşrolunacaklardır. Onları her taraftan zillet (bayağılık ve küçüklük) kaplayacaktır; Cehennem’de Boles adındaki bir cezaevine götürüleceklerdir. Onları ateşlerin alevleri saracak ve onlara, şaşkınlık halinde Cehennem ehlinin irinlerinden içirilecektir.”

İNSANIN UĞRADIĞI ZULÜMDEN İNTİKAM ALMASI

558. Hz. Âişe (ra)’dan, Peygamber (s.a.v.) kendisine şöyle demiştir:

“- İşte önünde, intikam al.”

559. Hz. Âişe şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.)’in (bir kısım) hanımları, (kızı) Fatıma’yı Peygamber (s.a.v.)’e gönderdiler. Fatıma (içeri girmek için babasından) izin istedi. Peygamber (s.a.v.), Hz. Âişe (ra)’ın yanında abası üzerinde (yaslanmış) idi. Peygamber Fatıma’ya izin verdi; o da İçeri girip şöyle dedi: Senin hanımların, Ebu Kuhafe’nin kızı (torunu ve Ebû Bekir’in kızı) hakkında adalet edesin diye beni gönderdiler. Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Yavrucuğum, (kızım)! benim sevdiğimi sen sevmez misin?”

Fatıma:

- Evet, severim, dedi. Hz. Peygamber:

“- O halde bunu (Âişe’yi) sev!” dedi.

Bunun üzerine Hz. Fatıma kalkıp gitti de, diğer hanımlara (durumu ve olanı) an-lattı. Hanımlar, Fatıma’ya dediler ki:

- Sen bizim hesabımıza bir iş göremedin. Bunun için Hz. Peygamber’e tekrar git. Hz. Fatıma:

- Vallahi bu iş hakkında asla bir daha gitmem, dedi. Sonra (Peygamberin diğer hanımı) Zeyneb’i gönderdiler. O da (içeri girmek için) izin istedi. Hz. Peygamber ona izin verdi. O da aynı şeyi Peygamber’e söyledi Zeyneb bana saldırıp kötü söylemeye durdu. Ben de, Peygamber bana (ona cevap vermek için) izin verir mi, diye bakadurdum. Bekledim, nihayet anladım ki, Peygamber (s.a.v.) intikam almamı kerih görmeyecek. Ben de Zeyneb’e söylenmeye durdum. Öyle ki, ona fırsat vermeyip üstünlükle onu bastırdım. Peygamber (s.a.v.) de gülümsedi. Sonra dedi ki:

“- Dikkat edilsin, hu Ebû Bekir’in kızıdır.”

KITLIK VE AÇLIK ZAMANINDA YARDIM

560. Ebû Hureyre’den, şöyle demiştir:

“- Ahir zamanda bir açlık olacaktır. Kim bu açlık devrine yetişirse, aç karınlı-lardan, asla yüz çevirmesin, (onlara yardım etsin).”

561. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Ensar, (Medîne’li ashab), Pey-gamber (s.a.v.)’e şöyle dediler:

- Bizimle (Muhacir) kardeşlerimiz arasında hurma bahçesini böl. Hz. Peygamber (s.a.v.):

“- Hayır!” buyurdu. Ensar, (Muhacirlere) dediler ki:

- O halde bizi işçilikten kurtarın, (siz çalışın da) meyvalarda sizi ortak edelim. Onlarda:

- Peki, kabul ettik, dediler.

562. Abdullah İbni Ömer haber vermiştir ki, şiddetli bir felâket senesi olmuştu; buna “Kıtlık Yılı” denmişti. (Babam) Hz. Ömer (ra), bütün verimli arazilerden deve, buğday ve zeytin yağı ile (felâketzede) Arablara yardım hususunda büyük gayret harcamıştı. Öyle ki, bu kıtlığın zorlamasıyla bütün yeşillikler kurumuştu. Bunun üzerine Hz. Ömer duaya durup şöyle dedi:

“- Allah’ım! Bu canlıların rızkını dağların başında yarat.”

Allah da onun ve müslümanların duasını kabul etti. Hz. Ömer, dua sebebiyle yağmur yağınca şöyle dedi:

“- Allah’a hamd olsun! Allah’a yemin ederim ki, eğer Allah bu felâketi gidermemiş olsaydı, hali vakti yerinde olan bir müslüman evi bırakmazdım; muhakkak o aile sayısınca bu eve fakirleri sokardım da, bir kişinin idare ettiği şeyden iki kişi fay-dalanarak açlıktan helak olmazlardı.”

563. Seleme İbni Ekva’dan; Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Kurbanlarınıza dikkat edin; hiç biriniz üç günden sonra kurban etinden hiç bir şey evinde bırakmış bulunmasın, (fakirlere dağıtılsın).”

Ertesi yıl boyunca, ashab dediler ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Geçen yi! yaptığımız gibi yapalım mı? (Üç günden sonra kurban etlerimizin hepsini fakirlere dağıtalım mı?)

Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Şimdi yiyiniz ve erzak edininiz. Çünkü o yıl, insanlar sıkıntıda idi. Ben onlara yardım etmenizi istemiştim.”

TECRÜBELER

564. Hişam, babası Ürve'den rivayet ettiğine göre, babası şöyle anlatmıştır:

"- Muaviye'nin yanında oturuyordum. O kendi kendine söylendi; sonra kendine gelerek dedi ki, insan düşüp de tecrübe almadıkça güzel huylu olamaz. Bu sözü üç defa tekrar etmişti."

565/1. Ebu Saîd'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- Sürçen kimse ancak güzel ahlâk sahibi olur; hikmet sahibi de ancak tecrübe gören olur."

565/2. Bize Kuteybe anlatarak demiştir ki, bize İbni Vehb, Amr İbni'l-Haris'den, o da Derrac'dan; Derrac, Ebu'l-Heysem'den, o da Ebu Saîd'den, Ebu Saîd de Peygamber (s.a.v.)'den bunun benzerini rivayet etmiştir.

ALLAH İÇİN KARDEŞİNE YEDİREN KİMSE

566. Hz. Ali'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- Kardeşlerimden birkaç kişiyi toplayıp da, onları bir veya iki ölçek kıymetinde bir yemek üzerinde toplamam, çarşınıza çıkıp da bir köle azad etmemden bana daha sev çilidir.

CAHİLİYYET DEVRİNDEKİ ANDLAŞMA

567. Abdurrahman İbni Avf dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- Amcalarımla birlikte = Mutayyibîn = andlaşmasında bulundum. Benim kırmızı develere sahip olmam karşılığında bile onu bozmak istemem."

KARDEŞ ETMEK

568. Enes İbni Malik’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Peygamber (s.a.v.), İbni Mes’ud ile Zübeyr arasında kardeşlik kurmuştur.”

569. Enes İbni Malik’den; şöyle demiştir:

“- Peygamber (s.a.v.), Medine’deki evimde Kureyş’le Ensar arasında kardeşlik sözleşmesi etti.”

İSLAMDA ANDLAŞMA YOKTUR

570. Şuayb babasından rivayet ettiğine göre, babası şöyle anlatmıştır:

- Peygamber (s.a.v.) Fetih yılında Kâbe’nin merdivenleri üzerine oturup Allah’a hamd etti ve onu övdü; sonra şöyle buyurdu:

“- Kimin cahiliyet devrinden kalma bir andlaşması varsa, (bilsin ki), İslâm ona kuvvetten başka bir şey ilâve etmez. Mekke’nin fethinden sonra da (Mekke’den) hicret yoktur.”

İLK YAĞMURDA ISLANMAK İSTEYEN

571. Enes’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Peygamber (s.a.v.)’le beraber bize yağmur isabet etti de, Peygamber (s.a.v.) kendisine yağmur isabet etsin diye üzerinden elbiselerini açtı. Biz (ona) dedik ki, niçin yaptın? O şöyle buyurdu:

“- Çünkü bu yağmur, Rabbinin henüz yeni yarattığı bir rahmetidir.”

KOYUN BEREKETTİR

572. Humeyd İbni Malik’den rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir:

“- Ebû Hureyre ile beraber, Akîk mevkiinde olan arazisinde oturuyorduk. Medîne halkından bir topluluk hayvanları üzerinde ona gelip, hayvanlarından indiler. Bunun üzerine Ebû Hureyre, Humeyd’e dedi ki:

- Anneme git ve ona söyle: Oğlun sana selâm ediyor ve diyor ki: Bize bir şey yedirsin. Humeyd demiştir ki, hanımcağız arpadan yapılmış üç çörek, zeytin yağından bir miktar ve tuz bir tepsiye koydu. Ben de onu başıma koyarak (başımda taşıyarak) onlara götürdüm. Tepsiyi önlerine koyduğum zaman Ebû Hureyre tekbir getirdi (Allah’u Ekber dedi) ve şöyle dedi:

- İki siyahtan, hurma ve sudan başka yemeğimiz yokken bizi ekmekten doyuran Allah’a hamd olsun.

Yemekten topluluğa bir şey artıp kalmadı. Onlar dönüp gittiklerinde, Ebû Hureyre bana dedi ki:

- Koyunlarına güzel bak, onların toz-toprağını sil ve ağıllarını hoş tut ve onların (münasip) bir tarafında namazını kıl; çünkü onlar Cennet hay yanlarındandır. Nefsim kudret elinde olana (Allah’a) yemin ederim ki, insanlar üzerine bir zaman gelmesi yakındır; o zamanında bir miktar koyunun bulunması, koyunlar sahibine, Mervan’ın arazisinden daha sevgili olacaktır.”

573. Ali (ra)’dan rivayet edildiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

“- Evde koyun berekettir. İki koyun iki berekettir ve üç koyun bereketlerdir.”

DEVELER, SAHİBİ İÇİN İZZETTİR

574. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“- Küfrün başı doğru tarafındadır. Öğünmekle kibir, Bedevilerden sürülerle develere ve atlara sahip olanlardadır. Vakar ve tevazu, koyun sahiplerindedir.”

575. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Köpeklerle koyunların haline şaştım: Koyunlardan senede şu ve şu kadarı boğazlanır ve şu kadar da kurban edilir. Köpeklere gelince; bir dişi köpek (bir batında) şu kadar yavru doğurur. Böyle iken koyunlar köpeklerden daha çoktur.”

576. Ebu Zebyan demiştir ki:

- Ömer İbni’l-Hattab bana sordu:

“- Ey Ebu Zebyan! Senin maaşın ne kadar?” Ben de:

- İki bin beşyüz (dirhem) dedim: Hz. Ömer, Ebu Zebyan’a şöyle dedi.

“- Ey Ebu Zebyan! Çiftlik edinip ziraat ile uğraş ve hayvan üret; bunu, Kureyş’in nefsine düşkünleri sizin başınıza geçmeden önce yap ki, onlarda maaş maldan sayılmaz.”

577. Abede İbni Hazin’in şöyle dediği işitilmiştir:

- Koyunlar sahibi ile develer sahibi karşılıklı öğündüler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Musa, koyun çobanı iken Peygamber olarak gönderildi, Davud koyun çobanı iken Peygamber olarak gönderildi. Ben de Ecyad’la ailem için koyun güdüyordum.”

BEDEVİLEŞMEK

578. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Büyük günahlar yedi tane olup, onların birincisi Allah’a şirk koşmaktır. (İkincisi haksız yere) adam öldürmektir. (Üçüncüsü) iffetli kadınlara zina isnad etmektir. (Dördüncüsü) hicretten sonra (sahralara çekilip) bedevîleşmektir; (ve saire...)

KÖYLERDE OTURAN KİMSE

579. Sevbân’ın şöyle dediğini işittim:

-Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle buyurdu:

“- Köylerde oturma; çünkü köylerde oturan, mezarlarda oturan gibidir.”

AKARSU KENARLARINDAKİ YAYLADA OTURMAK

580. Şurayh demiştir ki:

- Hz. Âişe’ye sahraya çıkmaktan sordum ve dedim ki:

- Peygamber (s.a.v.) sahraya çıkıp oturur muydu? Hz. Aişe şöyle dedi:

“- Evet, şu akar su vadisine çıkıp ikâmet ederdi.”

581. Amr İbni Vehb’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Muhammed İbni Abdullah b. Üseyd’i gördüm, ihramda iken hayvana bindiği zaman omuzlarından elbisesini (ihramını) alıp, onu oylukları üzerine koymuştu. Dedim ki:

- Bu (yaptığın) ne? Şöyle cevap verdi:

- (Babam) Abdullah’ı gördüm, böyle yapıyordu.”

SIR SAKLAMAYI VE AHLAKLARINI ÖĞRENMEK İÇİN HERKES İLE OTURMAYI SEVEN KİMSE

582. Abdullah İbni Abdurrahman İbni Abdi'l-Karî anlattığına göre, Ömer İbni'l-Hattab ve Ensar'dan bir adam (beraberce) oturuyorlardı. O esnada (babam) Abdurrahman İbni Abdi'l-Karî gelip onların yanına oturdu. Bunun üzerine Hz. Ömer:

"- Biz, sözümüzü kaldıranı, (buradan alıp öteye beriye götüreni) sevmeyiz." dedi.

Abdurrahman ona şöyle cevap verdi:

- Ben şunlara haber götürmek için oturmuyorum, ey müminlerin emîri!...

Hz, Ömer:

"- Pekiyi, öyle ise şu ve şu kimselerle otur ve bizim sözümüzü onlara nakletme!" dedi. Sonra Ensar'dan olan arkadaşına şöyle dedi:

"- İnsanlar, benden sonra kimin halife olacağım söylüyorlar, kimi uygun görüyorlar?"

Ensar'dan olan bu adam da, Muhacirlerden bir takım erkekler saydı, Ali'nin ismini söylemedi. Hz. Ömer:

"- Ebu'l-Hasan'dan (Ali'den) onlara ne oluyor, (onu istemiyorlar)? Allah'a yemin ederim ki, O, aleyhlerine olsa bile, onları hak yol üzere durdurmakta, onların en elverişlisidir." dedi.

İŞLERDE SABIRLILIK VE AĞIR BAŞLILIK

583. Hasan bize şöyle anlatmıştır:

“- Bir adam vefat edip geriye bir oğlu ile bir azadlısını bıraktı. (Ölürken) oğluna bakmasını, azadlısına vasiyyet etti. Azadlısı da oğlunu yetiştirmekte, bulûğ çağına kadar kusur etmedi ve onu evlendirdi. Çocuk azadlıya dedi ki:

- Beni hazırla, ilim tahsil edeceğim.

O da onu hazırladı. Bunun üzerine çocuk bir âlime gidip, ondan ilim öğrenmek istedi. Alim ona şöyle dedi:

- (Evine) gitmek istediğin zaman bana söyle, sana öğretirim. Çocuk:

- Çıkıp gitmeye hazırlandım, bana öğret, dedi. Âlim:

- Allah’tan kork, sabırlı ol ve acele etme, dedi. Hasan demiştir ki:

- İşte bütün hayır buradadır.

Nihayet çocuk dönüp geldi, nerde ise Üç şeyden ibaret olan tavsiyeleri unutacaktı. Memleketine geldiği zaman hayvanından indi. Evine varınca, orada karısından ayrı bir yerde uyumakta olan bir adam buldu. Kendi karısı da uyuyordu. Kendi kendine dedi ki:

- Allah hakkı için bunu ne bekliyorum, ne istiyorum.

Sonra hayvanına döndü. Kılıcını almak (ve onunla uyumakta olan adamı öldür-mek) isteyince, dedi ki:

- Allah’tan kork, sabırlı ol ve acele etme.

- Bununla hangi şeyi bekliyorum, dedi.

Sonra hayvanına döndü. Kılıcını almak istediği zaman, tavsiyeleri hatırladı. Tekrar adama dönüp baş ucunda durunca, adam uyandı. (Yakını olduğunu anlayıp) adamı görünce üzerine atılıp onu kucakladı, onu öptü ve ona olan kötü zannını giderdi. Adam tahsilden dönen çocuğa sordu:

- Benden sonra ne ile karşılaştın? Çocuk:

- Vallahi, senden sonra büyük hayır elde ettim; vallahi, senden sonra büyük hayır kazandım: Ben, bu gece, senin başında kılıç arasında üç defa gezindim (ve seni öldürmek istedim) de, kazandığım ilim, seni öldürmekten beni engelledi, dedi.”

İŞLERDE MÜSAMAHA

584. Abdülkays Eşec’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki: Peygamber (s.a.v.) bana şöyle buyurdu:

“- Gerçekten sende iki huy vardır ki, Allah onları sever.” Ben dedim ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü, bunlar hangi şeylerdir? Peygamber:

“- (Bunlar) Yumuşak huyluluk- müsamahakârlık ve hayadır.” buyurdu. Dedim ki:

- {Bunlar bende) Eskiden beri mi, yoksa yeni mi bulunuyor?

Peygamber (s.a.v.):

“- Eskiden beri...” buyurdu. Ben de:

- Beni iki ahlâk üzere yaratıp da onları seven Allah’a hamd olsun, dedim.

585. Katade’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

- Abdülkays kabilesinden Peygamber (s.a.v.)’e giden heyetle karşılaşan bize anlattı. (Katade, Ebû Nadra’yi zikretti). O da Ebû Sâîd El-Hudrî’den rivayet etti. Dedi ki:

- Peygamber (s.a.v.) Eşecc-i Abdilkays’a şöyle buyurdu:

“- Sende iki ahlâk vardır ki, Allah onları sever: Bunlar, hilm ve teennidir.”

586. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

- Peygamber (s.a.v.) Eşecc’e -Eşecc-i Abdilkays’a- şöyle buyurdu:

“- Gerçekten sende iki haslet vardır ki, Allah onları sever: (Bunlar) hilm ve teennidir.”

587. Mezîde El-Abdî’den işitildiğine göre, şöyle demiştir:

- Eşecc yürüyerek Peygamber (s.a.v.)’e kadar gelip elini tuttu ve onu öptü. Peygamber (s.a.v.) ona şöyle dedi:

“- Gerçekten sende iki huy vardır ki, Allah ve onun Rasûlü onları sever.” Eşecc dedi ki:

- Yaratıldığım bir tabiat mı (bu), yoksa benim ahlâkım mı?

Hz. Peygamber (s.a.v.):

“- Hayır, doğrusu yaratılışında vardır.” buyurdu. Eşecc dedi ki:

- Allah’ın ve Rasulünün sevdiği bir ahlâk üzere beni yaratan Allah’a hamdolsun.

AZGINLIK VE TAŞKINLIK

588. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Eğer bir dağ, bir dağa azgınlık ve zulüm edeydi, azgınlık eden parça parça edilirdi.”

589. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Cennet’le Cehennem tartıştılar: Cehennem dedi ki:

- Zorbalarla azamet sahipleri benim içime girerler. Cennet de dedi ki:

- Benim içime ancak bîçarelerle fakirler girer, (Allah Tealâ) Cehennem’e:

- Sen benim azabımsın, seninle dilediğime azab ederim, buyurdu. Cennet’e de:

- Sen benim rahmetimsin, seninle dilediğime merhamet ederim, buyurdu.”

590. Fudale İbni Ubeyd, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

“- Uç kimse vardır ki, onların günahları sorulmaz. (Ateşe atılırlar):

1- İslâm topluluğundan ayrılıp da idarecisine asi olan ve isyanı üzere ölen kimse; işte bundan günahı sorulmaz.

2- Efendisinden kaçan erkek veya kadın köle.

3- Bir kadın kî, kocası gurbete çıkmış ve kendisine dünya geçimini sağlamıştır; böyle iken onun arkasında süslenip dışarı çıkmış ve dolaşmıştır.

Yine üç kimse vardır ki, onların günahı sorulmaz:

1- Allah’a azamet ve izzet sıfatlarında ortaklık iddia eden.

2- Allah’ın işinde şüphe eden.

3- Allah’ın rahmetinden ümidini kesen...”

591. Abdülazziz babasından, o da Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Allah her günahtan dilediği cezayı kıyamete kadar geciktirir; ancak azgınlık etmek ve ebeveyne asi olmak yahut akrabalık bağlarını kesmek günahları müstesnadır. Bu günahların sahiplerine ölümden önce ceza hemen verilir.”

592. Yezîd İbni’l-Esam’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Ebû Hureyre’nin şöyle söylediğini işittim:

“- Sizden biriniz, kardeşinin gözündeki çöpü görür de, kendi gözündeki kirişi -veya kütüğü- unutur.”

Ebû Ubeyd demiştir ki:

-“Cazel” büyük ve yüksek ağaca denir.

593. Muaviye İbni Kurre şöyle anlatmıştır:

- Ma’kal El-Müzenî ile beraberdim de o, yoldan bir engel giderdi. Ben de, (yolcuya zarar veren) bir şey gördüm ve ona koşup giderdim. Ma’kal dedi ki:

- Ey kardeşim oğlu! Benim yaptığım işi yapmaya seni götüren şey ne? Muaviye cevap verdi:

- Senin yaptığın şeyi gördüm de ben onu yaptım. Ma’kal dedi ki:

- Güzel ettin, ey kardeşim oğlu... Ben, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Müslümanların yolundan kim bir engeli kaldırırsa, ona bir sevab yazılır. Kimin de sevabı kabul olunursa Cennet’e girer.”

HEDİYE KABUL ETMEK

594. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’den şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

“- Hediyeleşiniz ki, sevişmiş olursunuz.”

595. Enes İbni Malik şöyle derdi:

“- Yavrularım! Aranızda harcama yapın, (hediyeleşin); çünkü bu aranızdaki İlgilerin en sıcağıdır.”

İNSANLARA KIZGINLIK HALI GİRİNCE HEDİYEYİ KABUL ETMİYEN

596. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Fezare oğullarından bir adam Peygamber (s.a.v.)’e bir deve hediye etti. Peygamber de buna karşılık ona hediye verdi. (Adam umduğuna kavuşamayınca) bu onu kızdırdı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)’in minberde şöyle buyurduğunu işittim:

- İnsanlardan biri hediye veriyor, ben de ona yanımda olan şey miktarınca mukabele ediyorum da, sonra (bu hediyem) kızdırıyor. Allah’a yemin ederim! Bu yılımdan sonra Arablardan hediye kabul etmeyeceğim; ancak Kureyş kabilesine mensup olanlardan, Ensar’dan, Sakaf yahud Devs kabilesinden kabul edeceğim.”

UTANMAK

597. Ebû Mes’ud Akabe demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- İlk peygamberlik kelâmından (zamanımıza kadar gelip) insanların ulaştığı söz, utanmadığın zaman dilediğini yap, sözüdür.”

598. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"- İman, altmış birkaç -(yahut yetmiş birkaç)- daldır. Bu kısım hasletlerin en faziletlisi LA İLAHE İLLALLAH'tır. Faziletçe en düşüğü de, yoldan engeli (eziyet veren şeyi) gidermektir. Haya da imandan bir daldır."

599. Ebû Saîd El-Hudrî'den şöyle dediği işitilmiştir:

"- Peygamber (s.a.v.), haya bakımından kendi köşesine çekilmiş bakireden daha ilerde idi ve bir şeyden hoşlanmadığı zaman onu yüzünden tanırdık, (hoşlanmadığı şeyi yüze karşı söylemezdi, fakat hoşnutsuzluğunu yüzündeki halden anlardık)."

600. Hz. Osman ve Hz. Âişe anlatmışlardır ki, Peygamber (s.a.v.) Hz. Âişe'nin yaratığında, Âişe'nin hırkasını giymiş olduğu halde yatarken, o sırada Ebû Bekîr içeri girmek için Rasûlullah'tan izin istedi. Peygamber bulunduğu vaziyette ona İzin verdi ve işini gördü, sonra Ebû Bekir dönüp gitti. Sonra Hz. Ömer (ra) (içeri girmek için) izin istedi. Peygamber o vaziyette iken ona izin verdi de, ihtiyacını karşıladı. Sonra Hz. Ömer (işine) döndü. Hz. Osman demiştir ki:

- Sonra ben (içeri girmek için) Peygamberden izin istedim de (Peygamber yatmışken doğrulup) oturdu ve Aişe'ye şöyle buyurdu:

"- Elbiselerini topla, üzerini toparla." Hz. Osman anlattı:

- Ben derdimi Peygambere anlatıp, işimi gördüm; sonra ayrıldım. Hz. Osman (yine şöyle) demiştir:

- Hz. Âişe (Peygambere) sordu:

- Ey Allah'ın Rasûlü! Hz. Osman (ra)'dan sakındığın gibi, Ebû Bekir ile Ömer'den -Allah her ikisinden razı olsun- sakınır sizi görmedim? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Osman utangaç bir adamdır; korktum ki, bulunduğum o halde (yatarken) ona izin verirsem, dileğini bana iletti.”

601. Enes İbni Malik, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

“- Haya, bulunduğu bir şeyi süsler; kötü söz de bulunduğu bir şeyi ayıp kılar.”

602. Salim babasından rivayet ettiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) hayadan dolayı (hakkını koruyamayan) kardeşine öğüt veren bir adama rastgeldi. Bunun üzerine Hz. Peygamber:

“- Onu bırak, çünkü haya imandan bir daldır.” buyurdu. İbni Ömer’den rivayet edildiğine güre de, şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.), hayadan dolayı kardeşini azarlayan bir adama rastgeldi. Öyle ki, adam (kardeşine) seni döverim (bir daha böyle yaparsan) diyor gibiydi. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“-Onu bırak, (azarlama); çünkü haya imandan (bir dal)‘dır.”

603. Hz. Âişe şöyle anlatmıştır:

- Peygamber (s.a.v.), baldırından yahut bacaklarının bir kısmı açık olduğu halde yanı üstü yatıyordu. Ebû Bekir (ra) (içeri girmek için) izin istedi. Peygamber bu halde iken ona izin verdi. O da konuştu (derdini anlattı). Sonra Ömer (ra) izin istedi; ona da bu halde iken izin verdi. (İçeri girip) konuştu. Sonra Osman (ra) izin istedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) (doğrulup) oturdu ve elbiselerini düzeltti. (Kavilerden Muhammed, bunlar bir gün içinde olmuştur demiyorum, dedi). Sonra Osman girdi de (işini) anlattı. Hz. Osman çıkınca, ravi demiştir ki:

- Hz. Âişe şöyle anlattı:

- Dedim ki, ey Allah’ın Rasûlü! Ebû Bekir girdi, kıpırdamadın ve ona beis gör-medin. Sonra Ömer girdi, yine kıpırdamadın ve ona beis görmedin. Sonra Osman girdi; doğrulup oturdun ve elbiselerini düzelttin? Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Meleklerin istihya ettiği bir adamdan, ben istihya etmez miyim?”

SABAH KALKINCI NE DEMELİDİR

604. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.) sabah kalktığı zaman:

“- Sabaha girmiş olduk, bütün mülk de Allah’ın bulunuyor. Bütün han id ortağı olmayan Allah’a mahsustur. Allah’tan başka hiç bîr ilah yoktu; ve öldükten sonra diriliş O’nadır.” derdi. Gecelediği zaman da:

“- Geceye girmiş olduk, bütün mülk de Allah’ın bulunuyor. Bütün hamd, ortağı olmayan Allah’a mahsustur. Allah’tan başka hiç bir İlâh yoktur ve akıbet dönüş de onadır.” derdi.

KENDİNDEN BAŞKASINA DUA EDENİN DUASI

605. Ebû Hureyre demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Şanı yüce ve yüksek olan Rahmanin Halil’i İbrahim’in oğlu İshak, onun oğlu Yakub, Yakub’un oğlu Yûsuf, kerîm oğlu kerîm oğlu kerîm oğlu kerîm oğlu Kerîm’dir. (yüksek haslet sahibidir).

Ravi demiştir ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Eğer Yûsuf’un kaldığı kadar, ben hapishanede kalaydım, sonra bana (artık çık diye) davete.! gelse icabet ederdim, (çıkardım). Halbuki ona

(Hükümdar tarafından onu çıkarıp bana getirin diye) elçi geldiği zaman (elçiye) şöyle demişti:

- Efendine dön de, o ellerini kesen hanımların hali neydi? diye kendisinden sor, (Böylece suçsuzluğunu itiraf ettirinceye kadar hapishanede kalmış olup, hemen dışarı çıkmamıştı).” (Yûsuf Sûresi, 50)

“- Allah’ın rahmeti de Lût (Peygamber) üzerine olsun; o kuvvetli bir esasa (Allah’a) dayanmışken, iman etmeyen kavmine:

- Keşke size karşı bir kuvvetim olsa yahut sağlam bir topluluğa dayansam,

(Böylece sizin eziyetinizden ve fenalığınızdan korunsam) demişti. (Hud Sûresi, âyet: 80) “Allah Teâla Lût’dan sonra gönderdiği her peygamberi muhakkak kavminden bir kuvvet ve topluluk içinde gönderdi.”

Ravilerden Muhammed demiştir ki:

“- Servet” çokluk ve koruyucu kuvvet manasınadır.

DUANIN ÖZLÜ (HALİS) OLANI

606. Abdurrahman İbni Yezîd’den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

- Rebî’ cuma günleri Alkame’ye gelirdi. Ben orada bulunmadığım zaman bana haber gönderirlerdi (ve beni isterlerdi). Bir defa Rebî’ geldi, ben orada yoktum. Alkame benimle karşılaştı ve bana dedi ki:

- Rebî’in getirdiği haberi biliyor musun? O şöyle dedi:

-İnsanların ne kadar çok dua ettiklerini ve (buna karşılık) dualarının ne kadar az kabul edildiğini görmez misin! Bunun sebebi şu; çünkü Azız ve Celîl olan Allah, ancak duanın halis ve özlü olanını kabul eder. Ben dedim ki:

- Abdullah (İbni Mes’ud) bunu söylemedi mi? Alkame dedi ki:

- Abdullah ne demişti? Abdurrahman dedi ki:

- Abdullah şöyle demişti:

- Allah Teâla (şöhret ve menfaat için duasını insanlara) duyuran bir dua ediciden, gösteriş yapan ve maskaracıdan dua kabul etmez; ancak kalbinden ihlasla dua edenin duasını kabul eder. Abdurrahman dedi ki:

-Alkame hatırladı da, evet, dedi.

İNSAN KESİNLİKLE DUA ETSİN, ÇÜNKÜ ALLAH'I ZORLAYICI YOKTUR

607. Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"- Sizden biriniz dua ettiği zaman, dilersen (ya Rab, bana şunu ver), demesin; istediğini kesin yapsın ve büyük rağbet göstersin. Çünkü verdiği şey, Allah'a büyük gelmez."

608. Enes'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah v şöyle buyurmuştur:

"- Sizden biriniz dua ettiği zaman duayı kesin yapsın ve Allah'ım dilersen bana ver, demesin; çünkü Allah'ı zorlayıcı ve engelleyici yoktur."

DUADA ELLERİ KALDIRMAK

609. Ebû Nuaym Vehb'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- İbni Ömer ve İbni Zübeyr'i gördüm, avuçlarını yüze döndürerek dua ediyorlardı."

Ebû Davud, Tirmİzî, İbni Mace, İbni Hibban ve Hâkim, hadîsi Peygambere kadar yükseltip şöyle rivayet etmişlerdir:

"- Allah'tan dilediğiniz vakit avuçlarınızın içi ile isteyin, arkalarıyla ondan istemeyin. Duayı bitirince de avuçlarınızla yüzünüzü siliniz."

610. İkrime, Hz. Aişe (ra)’dan işittiğini sandığına göre, Hz. Aişe, Peygamber (s.a.v.)’in kollarını kaldırarak dua edip, şöyle dediğini gördü:

“- Ben, ancak bir insanım, bana azab etme. Müzminlerden hangi adama eziyet verdimse, yahut ona kötü söyledimse, onun hakkında da bana azab etme.”

611. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Devs kabilesinden Tufeyl İbni Amr, Peygamber (s.a.v.)’e gelip dedi ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Devs kabilesi isyan etmiştir ve İslâmdan yüz çevirmiştir. Onların aleyhine dua et. Rasûlullah (s.a.v.) de kıbleye döndü ve ellerini kaldırdı. İnsanlar zannetti ki, Peygamber onlara beddua edecek. Peygamber şöyle dedi:

“- Allah’ım! Devs kabilesine hidayet ver ve onları (hak din olan İslama) getir.”

612. Enes’den rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

- Bir yıl, yağmur noksan oldu. Müslümanlardan biri, cuma günü Peygamber (s.a.v.) ayağa kalkıp dedi ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Kuraklık oldu, arazi çatladı ve mallar helak oldu. Bunun üzerine Peygamber ellerini (dua için) kaldırdı. Gökte buluttan bir şey gözükmüyordu. Peygamber her iki koltuğunun beyazları gözükünceye kadar ellerini uzattı, Allah’tan yağmur istedi. Henüz cuma namazını kılmıştık ki, evleri yakın olan gençlere, (yağmurdan ıslanmak endişesiyle) evine dönmek gayreti geldi. (Yağmur ilerki) cumaya kadar devam etti. Ertesi cuma olunca, ashabdan biri şöyle dedi:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Evler yıkıldı, yolcular yoldan alıkondu. (Halimiz perişan, bize dua et). İnsanoğlunun çabuk usanmasından ötürü Hz. Peygamber tebessüm elti; ve eliyle (işaret ederek) şöyle buyurdu:

“- Allah’ım! (Yağmuru) etrafımıza ver, üzerimize değil...” Bunun üzerine Medine şehri üzerinden yağmur sıyrılıp gitti.

613. Hz. Âişe, Peygamber (s.a.v.)’i ellerini kaldırarak dua ediyor gördü, (duasında) şöyle diyordu:

“- Allah’ım! Ben, ancak bir insanım; bana azab etme. Müzminlerden hangi adama eziyet verdimse, yahut ona kötü söyledimse, onun hakkında da bana azab

614. Cabir İbni Abdullah’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Tufeyl İbni Amr, Peygamber (s.a.v.)’e dedi ki: (Düşman saldırısından seni koruyacak) bir kalen ve bir kuvvetin olsa; Devs kabilesinin (cahiliyetteki) kabilesi gibi? Cabir dedi ki:

- Allah, Ensar’a hicreti hazırladığı için, Peygamber bu teklifi kabul etmedi, (Çünkü Mekke’deki müslümanların Medine’ye hicretlerine müsaade çıkmıştı. Hz. Peygamberin Mekke’den Medîne’ye hicretinden sonra) Tufeyl de hicret etti ve beraberinde kav-minden bir adam vardı. Adam hasta oldu ve çok dadandı, (yahut ravi buna benzer bir kelime kullandı). Adam ok torbasına doğru emekledi de ucu keskin bir ok aldı ve bu-nunla bilek damarlarını kesti; sonra öldü. Tufeyl onu rüyasında gördü ve (ona) sordu:

- (Ölümden sonra) sana ne yapıldı? Adam dedi ki:

- Peygambere (s.a.v.) hicretimden dolayı bağışlandım. Tufeyl sordu:

- İki elinin hali ne, (neden bunlar sarılmış bulunuyor)?

- Adam dedi ki:

- Bana, ellerinle bozduğun şeyi düzeltmeyiz, dendi, (onun için böyle sakat du-ruyorlar).

Ravi demiştir ki:

- Tufeyl bu rüyayı Peygamber (s.a.v.)'e anlattı. Bunun üzerine Peygamber ellerini kaldırdı ve şöyle dedi:

"- Allah'ım, ellerini de bağışla!..."

615. Enes İbni Mâlik'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) Allah'a sığınarak şöyle buyururdu:

"- Allah'ım! Tembellikten sana sığınırım, korkaklıktan sana sığınırım, ihtiyarlık zafiyetinden sana sığınırın, cimrilikten sana sığınırım."

"- Azîz ve Celîl olan Allah buyurmuştur ki, ben kulumun (bana olan) zannı üzereyim ve buna dua ettiği zaman onunla beraberim."

ALLAH'DAN MAĞFİRET DİLEMENİN EN FAZİLETLİSİ

617. Şeddad İbni Evs, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

"- İstiğfar'ın en faziletlisi:

- Allah'ım! Sen Rabbimsin, senden başka İlâh yoktur. Beni yarattın; ve ben senin kulunum. Gücümün yettiği kadar Rububiyetine iman ve sana ibadette, ihlâs andım ve sözüm üzereyim. Bana olan nimetini sana itiraf ediyorum, günahımı da sana itiraf ediyorum, beni bağışla; çünkü günahları ancak sen bağışlarsın. İşlediğim şeyin kötülüğünden sana sığınırım, sözleridir. İnsan akşamleyin bunu {tam inançla) okuyup da ölürse, Cennete girer; -yahut

Cennet ehlinden olur- Sabahleyin aynı şekilde söyler de o gün ölürse, Cennet'e girer, -yahut Cennet ehlinden olur- ."

618. İbni Ömer'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Gerçekten biz, oturduğu yerde yüz defa Peygamber (s.a.v.)'in şöyle dediğim saymıştık:

"- Rabbim, beni bağışla ve tevbemi kabul et; çünkü sen tevbeleri çok çok kabul eden merhamet sahibisin."

619. Hz. Âişe'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Rasûlullah (s.a.v.) kuşluk namazı kıldı, sonra şöyle dedi:

"- Allah'ım, beni bağışla ve tevbemi kabul et; çünkü sen tevbeleri çok çok kabul eden merhamet sahibisin." Yüz defaya kadar bunu söylemişti.

620. Şeddad İbni Evs, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

"-İstiğfarın en faziletlisi şöyle demektir: Allah'ım ,sen benim Rabbimsin, senden başka ilah yoktur. Beni yarattın ve ben senin kulunum. Gücüm yettiği kadar sana iman ve ihlas andım ve ahdim üzereyim. İşlediğim şeyin kötülüğünden sana sığınırım, üzerimdeki nimetini itiraf ederim ve sana karşı işlediğim günahı da itiraf ederim. Beni bağışla; çünkü günahları ancak sen bağışlarsın."

Peygamber buyurdu ki:

"- Kim buna tam bir inançla bu istiğfarı okuyup da okuduğu gün gecelemeden ölürse o kimse Cennet ehlindendir. Bu istiğfarı geceden okuyup da buna kimse, sabaha girmeden ölürse, o, Cennet ehlindendir."

621. Abdullah İbni Ömer demiştir ki:

- Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- (Günahlarınızdan) Allah’a tevbe ediniz; ben ise her gün O’na yüz defa tevbe ederim.”

622. Kâ’b İbni Ucre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Namaz bitiminde söylenecekler vardır ki, bunları okuyan mahrum olmaz.

“- Sübhanellah = Allah’ı noksan sıfatlardan tenzih ederim, Elhamdülillah = Hamd Allah’a mahsustur. La ilahe İllallah- Allah’tan başka hiç bir İlâh yoktur, Allahu Ekber = Allah her şeyden büyüktür. Yüz kere söylenmelidir.”

KARDEŞİN GIYABTA DUA ETMESİ

623. Abdullah İbni Amr’dan, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“- Duaların en çabuk kabul edileni, gaibin gaibe dua etmesidir.”

625. Ebû’d-Derdâ’nın kızı Derdâ, Safvan İbni Abdullah İbni Safvan’ın nikâhında iken Safvan şöyle anlatmıştır:

- Şam’da (olan) hısımlarıma gittim. Evde (Kayın validem) Ümmü’d-Derdâ’yı buldum, (Kayın pederim) Ebû’d-Derdâ’yı bulamadım. Ümmü’d-Derdâ (bana) dedi ki, bu yıl hacca niyyet ediyor musun? Ben:

- Evet, dedim. O dedi ki:

-Öyle ise bizim için hayır duada bulun; çünkü Peygamber (s.a.v.) şöyle buyururdu:

“- Müslüman kişinin, gıyapta kardeşi için ettiği dua makbuldür. Dua edenin başı ucunda vazifelendirilmiş bir melek vardır. Her ne zaman kardeşi için hayır dua ederse, o melek, âmîn der ve senin için bu hayrın aynen misli vardır.”

Safvan demiştir ki:

- Sonra çarşıda (kayın pederim) Ebu’d-Derdâ’ya rastladım; o da Peygamber (s.a.v.)’e getirerek bu hadîsin aynını söyledi1

626. Abdullah İbni Amr’dan, demiştir ki: - Bir adam (duasında şöyle demişti:

-Allah’ım! Yalnız bizi; beni ve Muhammedi bağışla... Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Çok insanlardan mağfireti engellemiş oldun.”

627. İbni Ömer demiştir ki:

- Peygamber (s.a.v.)’in oturduğu yerde yüz kere Allah’tan şöyle mağfiret dilediğini işittim:

“- Rabbim, bana mağfiret et, tevbemi kabul et ve bana merhamet et. Muhakkak ki sen, tevbeleri çok çok kabul eden merhamet sahibisin.”

ÖZEL BİR BÖLÜM

628. İbni Ömer’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- İşimin her çeşidinde dua ederim, hayvanımın yürüyüşüne Allah’ın genişlik vermesine kadar...Öyle ki, bunun bana sevinçlik verdiğini görürüm.”

629. Rivayet edildiğine göre, Hz. Ömer’in ettiği dualardan biri şuydu:

“- Allah’ım! Beni iyi kimselerle beraber öldür; ve beni kötü kimseler arasında bırakma ve beni hayırlı kimselere kavuştur.”

630. Şakîk demiştir ki:

- Abdullah (İbni Mes’ud) şu duaları çok okurlardı:

- Rabbimiz, aramızı düzelt, (kardeşlik ve sevgi bağlarımızı kuvvetlendir) ve bizi İslâm yoluna ilet, bizi karanlıklardan (cehalet, küfür ve günahlardan) nura (iman ve güzel amellere) götürüp kurtar. Açığa çıkan ve gizli kalan kötü söz ve hareketleri bizden uzaklaştır. Bizim kulaklarımıza, gözlerimize, kalblerimize, zevcelerimize ve gelecek nesillerimize bereket ver. Tevbemizi kabul et; muhakkak ki sen tevbeleri çok çok kabul eden merhamet sahibisin. Bizi, nimetlerine şükredenler, onları övenler ve onlara hak kazananlar yap ve nimetlerini üzerimize tamamlanır.

631. Rivayet edildiğine göre, Enes kardeşine dua ettiği zaman şöyle derdi:

“- Zalimlerden ve facirlerden olmayıp, geceleri ibadet edenlerle, gündüzleri oruç tutanlar topluluğundan ibaret iyi kimselerin duasını Allah onun (kardeşin) üzerine versin.”

632. Amr Ibni Harîs’in şöyle dediği işitilmiştir:

“- Annem beni Peygamber (s.a.v.)’e götürdü. Peygamber başımı okşadı ve bana rızık duasında bulundu.”

633. Enes İbni Malik’den rivayet edildiğine göre, denmiştir ki:

Enes’e şöyle söylendi:

- Basra’dan sana kardeşlerin geldi, onlar için Allah’a dua edesin diye... Enes de o gün, (ibadet ettiği zaviyede) kulübede idi. Enes şöyle dua etti:

-Allah’ım, bizi bağışla, bize merhamet et ve bize hem dünyada iyilik ver, hem âhirette İyilik ver. Bizi Cehennem azabından koru. Basra’lı kardeşler ondan daha ziyade dua istediler. Bunun üzerine aynı duayı söyledi ve şöyle dedi:

- Eğer bu dua ile istenenler size verilirse, muhakkak dünya ve âhiretin hayrı size verilmiş demektir.

634. Enes İbni Malik’den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

-Peygamber (s.a.v.) bir ağaç dalı alıp da onu silkti, yapraklan düşmedi. Sonra silkti, yine düşmedi. Sonra silkti, yine düşmedi. Tekrar silkti, yine düşmedi. Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“ Allah noksanlıklardan beridir, hamd Allah’a mahsustur ve Allah’tan başka bir ilâh yoktur (sözleri), ağaç yapraklarını düşürdüğü gibi, günahları düşürürler.”

635. Enes’in şöyle dediği işitilmiştir:

“- Bir kadın işini veya bir işinden şikâyet etmek üzere Peygamber (s.a.v.)’e geldi. Bunun üzerine Peygamber şöyle yurdu:

“- Bundan daha hayırlısını sana göstereyim mi? Uykuya yatarken otuz üç defa La İlahe İllallah, otuz defa Sübhanellah ve otuz dört defa Elhamdu

Lillâh dersin. Böylece bunlar yüz eder ki, dünyadan ve dünyadakilerden daha hayırlıdır.”

636. Yine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“- Bir kimsenin yüz defa Tehlîl = La İlahe İllallah, yüz defa teşbih = Sübhanellah ve yüz defa Tekbîr = Allahu Ekber getirmesi, onun on köleyi azad etmesiyle yedi deveyi kurban etmesinden kendisi için daha hayırlıdır.”

637. Peygamber (s.a.v.)’e bir adam gelip dedi ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü, hangi dua daha faziletlidir? Hz. Peygamber şöyle buyurdu;

“- Allah’tan dünya ve âhirette af ve afiyet dile.” Sonra ertesi gün Peygambere gelip:

-Ey Allah’ın Peygamberi, hangi dua daha faziletlidir? dedi. Hz. Peygamber:

“- Allah’tan dünya ve âhirette af ve afiyet dile. Sana dünya ve âhirette afiyet verildiği zaman muhakkak kurtulmuşsundur.”

638. Ebû Zer, Peygamber (s.a.v.)’den şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

“- Allah’a en sevgili söz: Allah’ı noksanlıklardan tenzih ederim, onun ortağı yoktur. Bütün mülk onundur, hamd da ona mahsustur. O, her şeye kadirdir. Kudret ve kuvvet sahibi ancak Allah’tır. Allah’a hamd eder olduğum halde onu noksanlıklardan tenzih ederim, kelimeleridir.”

639. Hz. Âişe’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Ben namaz kılarken, Peygamber (s.a.v.) yanıma geldi, görülecek bir işi vardı. Ben, ona karşı gecikmiş oldum. O şöyle buyurdu:

“- Ya Âişe! Duanın özlü ve şümullüsünü yap.”

Ben namazdan ayrılınca dedim ki:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Duanın özlü ve şümullüsü hangisidir? O, şöyle buyurdu:

“- De ki: Allah’ım! Hayırların hepsini senden isterini, dünyadakini de âhirettekini de, onlardan bildiğimi de, bilmediğimi de... Bütün kötülükten de sana sığınırım, dünyadakinden de, âhirettekinden de; bildiğimden ve bilmediğimden. Senden Cenneti ve ona yaklaştıracak söz veya amelden ibaret şeyi isterim. Cehennemden ve ona yaklaştıracak söz veya amelden ibaret şeylerden de sana sığınırın. Hz. Muhammed (s.a.v.) senden neyi istedi ise, ben de senden isterim; ve Hz. Muhummed (s.a.v.) hangi şeyden sığındı ise, ben de ondan sana sığınırım. Benim için kazadan ne takdir ettinse, onun sonucunu sevap kıl.”

PEYGAMBER (S.A.V.) ÜZERİNE SALAT GETİRMEK

640. Ebû Saîd El-Hudri, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

“Hangi müslüman kişinin, yanında (verecek) bir sadaka yoksa, duasında şöyle desin:

-Allah’ım! Kulun ve Resulün Muhammed’e rahmet et. Mümin erkeklere, mümin kadınlara ve müslüman erkeklere, müslüman kadınlara da rahmet et. Zira bu dua, dun eden için bir zekâttır, (sadakadır).”

641. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’ten rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

“- Kim derse ki;

- Allah’ım! İbrahim’in ve onun Al’inin şan ve şerefini yücelttiğin gibi, Muhammed’in ve onun Al’inin de şan ve şerefini yücelt, İbrahim’e ve onun Al’ine verdiğin bereket gibi, Muhammed’e ve onun Al’ine de bereket ver. İbrahim’e ve onun Al’ine ettiğin merhamet gibi, Muhammed’e ve onun Al’ine de merhamet et.

- Ben kıyamet günü onun şehitliğine şahit olurum ve ona şefaatçi olurum.”

642. Enes’den ve Malik ibni Evs ibni’l-Hedesan’dan işitildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) haceti için çıkıp (sahraya .doğru) açıldı. Kendisim izliyecek kimseyi bulamadı. Sonra Hazreti Ömer bir desti veya abdets bardağı ile onu takip etti de onubir derenin yanında secde ederken buldu. Bunun üzerine Hazreti Ömer geri çekilip arka tarafında oturdu. Peygamber (s.a.v.) secdeden başını kaldırınca şöyle buyurdu:

“- Ey Ömer, güzel hareket ettin benî secdede bulduğunda benden uzaklaştın. Gerçekten bana Cibril gelip şöyle dedi: Sana kim bir defa salât getirirse, Allah ona on rahmet eder ve onun için on derece yükseltir.”

643. Enes ibni Malik’den işitildiğine göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Benim üzerime kim bir “Salât” getirirse» Allah ona on rahmet eder ve ondan on günah, düşülür

YANINDA PEYGAMBER (S.A.V.) ANILIP DA ONA SALAT GETİRMEYEN KİMSE

644. -Cabir ibni Abdullah’dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) minbere çıktı. Birinci basamağa çıktığı zaman “amin” dedi. Sonra ikinci basamağa çıkıp “amîn” dedi. Sonra üçüncü basamağa çıkıp “amîn” dedi. (Ashab) sordular:

- Ey Allah’ın Rasulü! Üç kez “amîn” dediğini işittik, (bunun hikmeti?) Peygamber şöyle buyurdu.

“- Birinci basamağa çıktığım zaman, Cibril (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bana gelip, dedi ki:

- Ramazana yetişip de günahları bağışlanmamış; olduğu halde, ondan sıyrılıp çıkan bir kul bedbaht olsun. Ben, amîn, dedim. Sonra dedi ki:

- Ana ve babasına yahut bunlardan birine kavuşan bir kulu, bunlar cennet’e koymamışsa, o kul bedbaht olsun. Ben, amîn, dedim. Sonra dedi ki:

- Yanında sen anılıp da sana salât getirmiyen bir kul bedbaht olsun. Buna da ben “amîn” dedim.”

645. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“- Kim bana bir defa salât getirirse, Allah ona on rahmet eder.”

646. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) minbere çıkıp:

“- Âmîn, âmîn, âmîn” dedi. Kendisine dendi ki:

- Ya Rasûlallah, bunu neden yaptın? Peygamber buyurdu ki:

“- Cibril bana şöyle dedi: O kulun burnu yere sürünsün ki, ebeveynine veya bunlardan birine kavuştu da bu, onu Cennet’e koymamıştır.

Ben. âmin, dedim. Sonra Cibril:

- O kulun burnu yere sürünsün ki, üzerine ramazan ayı girdi de bağışlanmadı,; dedi. Ben:

- Amîn, dedim. Sonra şöyle dedi:

- O kulun burnu yöre sürünsün ki, sen yanında anıldın da sana Salât getirmedi Ben de:

- Amîn, dedim.”

647. İbni Abbas, Peygamber (s.a.v.)’in zevcesi Cüveyriye binti’l-Haris ibni Ebî Dırar’dan rivayet ettiğine göre, Peygamber (s.a.v.) (sabah namazını kıldıktan sonra erkenden Cüveyriye’nin evinden çıktı. -Cüveyriye’nin adı Berre’idi, Peygamber (s.a.v.) Onun ismini değiştirerek ona Cüveyriye adını vermişti. Berre’nin evinden çıkmıştı, denmesinden hoşlanmadığı için, (Hazreti Peygamber bu isim değişikliğini) yapmıştı- Sonra, gün yükselince (kuşluk vakti olunca), Cüveyriye’nin yanına döndü. Cüveyriye ise, aynı yerinde oturuyordu. Peygamber ona :

“Yerinden ayrılmadın mı? dedi. Ben senden sonra üç defa dört söz söyledim ki, (bu zamana kadar söylediğin) senin sözlerinle onlar tartılaydı seninkilerine ağır basardı. Bunlar şu sözlerdir:

- Allah’a hamdı eder olduğum halde onu noksanlıklardan yaratıklarının sayısınca tenzih ve tesbîh ederim, zatının rızası miktarınca teşbih ederim. Arş’ının ağırlığınca tes’bîh ederim, (tükenmez) kelimelerinin sayısınca/yahut miktarınca tesbîh ederim...”

648. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Rasûlullah şöyle buyurdu:

“-Cehennem’den Allah’a sığınınız, kabir azabından Allah’a sığınınız, uğursuz Deccal’in fitnesinden Allah’a sığınınız, hayatın ve ölümün fitnesinden Allah’a sığınınız.”

İNSANIN, KENDİNE ZULMEDEN KİMSEYE BEDDUA ETMESİ

649. Cabir'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyururdu:

"- Allah'ım! Benim işitme ve görme duygularımı düzelt ve onları bana varis kıl. (ölünceye kadar sahih ve sağlam, olsunlar). Bana zulmedene karşı, bana yardım et ve ondan intikamımı bana göster."

650. Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyururdu:

"-Allah'ım! işitme ve görme duygularımdan beni faydalandır ve onları bana varis kıl. Düşmanıma karşı bana zafer ver ve ondan intikamımı bana göster."

651. Sa'd'dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, babam Târik El-Eşce'î bana anlatıp şöyle dedi: Sabahleyin Peygamber (s.a.v.)'e giderdik de, (oraya) erkekler ve kadınlar gelirdi. Biri soruyordu:

- Ey Allah'ın Resulü, namaz kıldığım zaman nasıl söyleyeyim?

Peygamber de (ona) şöyle buyuruyordu :

"- Söyle: Allah'ım! Beni bağışla, bana merhamet et, beni hak yola ilet ye bana rızık ver. Gerçekten bu sözler senin dünya ve âhiretini toplarlar, (dünya ve âhirette saadete kavuşursun)"

ÖMRÜN UZAMASINA DUA EDEN KİMSE

652. Ümmü Kays'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) kendisi için şöyle buyurdu:

"- (Hanım) ne dedi? Ömrü uzun olsun…" Biz Ümmü Kays kadar yaşayan bir kadın bilmiyoruz.

653. Enes (İbni Malik) bize anlatıp demiştir kî, Peygamber (s.a.v.) -Ehl-i Beyte-gelirlerdi. Bu gün gelip bize dua etti. (Annem) Ümmü Süleym (beni kasdederek) dedi ki; bu küçük hizmetçin, ona dua eder misin? Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

"- Allah'ım! Malını ve çocuğunu çoğalt, ömrünü uzat ve ona mağfiret et."

Hz. Peygamber bana üç şeyle dua etti. Öyle ki, evlad ve torunlarım çoğalıp (veba sonucu) onlardan yüz üç kişi gömdüm. Meyvalarım da senede iki defa mahsul veri yordu. Hayatım da o kadar uzadı ki, insanlardan utanmaya başladım. Artık âhiret için de, mağfiret umuyorum. (Böylece Hz. Peygamberin, hakkımdaki üç talebi gerçekleşmiş olacaktır.)

ACELE ETMEDİĞİ MÜDDET KULUN DUASI KABUL OLUNUR

654. Ebû Hureyre'den işitildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu :

"-Her birinizin duası, acele etmediği müddet kabul olunur. (Acele etmesi şudur) : Der ki, dua eltim de, duam kabul edilmedi."

655. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

"- Her bîriniz günah olan şeyi, yahut akrabalık bağının kesilmesini dua etmedikçe, yahut dua ettim de benim için kabul edildiğini görmedim, diyerek acele edip duayı terk etmedikçe, ondan kabul olunur."

TENBELLİKTEN ALLAH'A SIĞINMAK

656. Amr ibni Şuayb babasından, o da dedesinden rivayet ettiğine göre demiştir ki. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim :

"- Allah'ım! Tenbellikten ve borçlu olmaktan sana sığınırım. Uğursuz yalancı Deccal'in fitnesinden sana sığınırım. Cehennem azabından da sana sığınırım."

657. Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- Peygamber (s.a.v.) hayatın ve ölümün şerrinden, katır azabından, uğursuz yalancı Deccal'in şerrinden Allah'a sığınırdı."

ALLAH'DAN İSTEMEYENE, ALLAH GAZAB EDER

658. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

"- Allah'tan istemeyene, Allah gazab eder."

659. Enes'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Allah'a dua ettiğiniz zaman, duada kesin bir kalb bağlantısı yapın. Hiç biriniz, dilersen bana ver (ya Rab!) demesin. Çünkü Allah'ı zorlayıcı bir kuvvet yoktur."

660. Ebân İbni Osman, Hz. Osman ibni Affan’dan, o da Peygamber (s.a.v.)’den şöyle dediğini işitmiştir:

“-Kim her günün sabahında ve her günün akşamında üçer defa: ismi ile beraber, yerde ve gökte hiç bir şey zarar vermeyen Allah adıyla (Allah’a sığınırım). O her şeyi işitir, her şeyi bilir, derse ona hiç bir şey zarar vermez.-“

ALLAH YOLUNDA SAVAŞTA SAF TUTMUŞKEN DUA ETMEK

661. Sehl İbni Sa’d’dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

“- İki vakit vardır ki, bu vakitler için gökteki (rahmet) kapıları açılır ve dua eden pek az kimsenin duası geri çevrilir, (makbul olmaz):

1-Ezan okunuşunda hazır bulunurken,

2- Allah yolunda savaşta saf tutmuşken.”

PEYGAMBER (S.A.V.)’İN DUALARI

662. Ebû Sırme’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyururdu:

“- Allah’ım! Senden nefsimin zenginliğini, yakınımın da zenginliğini isterim.”

663. Şuteyr, babası Seki ibni Humeyd’den rivayet ettiğine göre, babası şöyle anlatmıştır:

Dedim ki, ey Allah’ın Resulü! Bana.bir dua öğret ki, onunla faydalanayım: Peygamber buyurdu :

“ –De ki: Allah’ım! Kulağımın, gözümün, dilimin, kalbimin şerrinden ve şehvetimin şerrinden) bana afiyet ve korunuş ver.”

664. Abdullah ibni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir :

Peygamber (s.a.v.)   şöyle buyururdu:

“-Allah’ım, bana (her hayırlı şeyde) yardım et, aleyhime olan şeyde yardım etme. Bana zafer ver ve kimseyi üzerime musallat etme. Hidayete uymayı da buna kolaylaştırıp, hayır sebeplerini bana hazırla!”

665. (Abdullah) İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)’in şu sözlerle dua ettiğini işittim.:

“- Rabbim, (düşmanlarıma karşı bana yardım et bana karşı (onlara) yardım etme.   (Düşmanlarıma karşı) bana zafer ver; bana karşı (onlara) zafer verme. (Düşmanlarımı) pusuya düşürmek için bana imkân ver; beni pusuya düşürme imkânını (onlara) verme. Hidayet yolunu bana kolaylaştır ve bana karşı azgınlık edenlere karşı, bana yardım et.

Rabbim, beni, sana çok çok şükreden, senden korkarak zikreden, sana boyun eğip itaat eden, çok çok yakarıp sana iltica eden yap. Benim tevbemi kabul et ve günahımı yıka. Duamı kabul et ve (hak olan dâvamı) sabit kıl ve dinî gerçekleri anlamakta kalbime hidayet ver, dilime doğruluk ver ve kalbimin karartısını sıyırıver.”

666. Muâviye ibni Ebî Süfyan minberde şöyle demiştir:

“- Gerçek şu ki, (Rabbim) senin verdiğine engel olacak hiç bir şey yoktur. Allah’ın vermediğini de verecek hiçbir kuvvet yoktur. (Güç) sahihine kudreti fayda vermez; kudret Alah’tandır. Allah kimde hayır murad ederse, dinde onu anlayışlı kılar. Bu kelimeleri, bu basamaklar üzerinde Peygamber (s.a.v.)’den işittim.

667. Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu, Ebû Hureyre’den rivayet edilmiştir :

“- Duaların en sağlamı şöyle söylemendir: Allah’ım! Sen benim Rabbimsin ve ben de senin kulunum. Ben, nefsime zulmettim; ve günahımı itiraf ediyorum. Günahları ancak sen bağışlarsın; Rabbim benî bağışla”

668. Ebû Hureyre ifade ettiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle dua ederdi:

“- Allah’ım! Bütün işlerimi koruyan ve başarıya ulaştıran din anlayışımı benim için ıslah et ve hayatımı devam ettirdiğim yer olan dünyamı da benim için ıslah et, ölümü, her türlü kötülüğe karşı bana rahmet kıl.”

669. Ebü Hureyre’den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.):

“- Belanın zorluk ve sıkıntısından meşakkat ve acıların en alçağından, kötü ecelden ve işlerimin olumsuz sonuçlanmasından, düşmanların diline düşüp ayal etmesinden, Allah’a sığınırdı.”

670. Hasreti Ömer’den (ra) rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) beş şeyden Allah’a sığınırdı:

“- Tenbellikten, cimrilikten, yaşlılığın kötülüğünden, kalbin fitnesinden (kötü düşünce, fikir ve niyetlerden) ve kabir azabından.”

671. Enes İbni Malik’den işitildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyururdu:

“- Allah’ım! Acziyetten, tenbellikten, korkaklıktan ve ihtiyarlıkta(n) bunamaktan sana sığınırım. Yine bayatın ve ölümün fitnesinden sana

sığınırını. Kabir azabından da sana sığınırım.”

672. Enes’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Allah’ım! (Gelmesi beklenen üzüntü verici şeyden ve başa gelen kederden, acizlikten ve tenbellikten, korkaklıktan ve cimrilikten, borcun ağırlığından ve cahil anarşistlerin üstün gelmesinden sana sığınırım.”

673. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)’in dualarındım biri şu idi:

“Allah’ım! Bundan önce işlediğim ve geriye bıraktığım, gizlediğim ve aşikâr itildiğini ve senin, benden çıktığını bildiğin günahlarımı bağışla. Muhakkak ki sen, öne geçirip yükselten ve geri bırakıp düşürensin, senden başka bir ilâh yoktur.”

674. Abdullah’dan rivayet edildiğine göre. Peygamber (s.a.v.) şöyle dua ederdi:

“- Allah’ım! Senden hidayet, dünya arzularından korunma ve nefis zenginliği isterim.”

675. Sümame ibni Hazen’den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

“- Bir ihtiyarın yüksek sesiyle şöyle yalvardığını işittim:

- Allah’ım! Kendisine bir şey karışmayan fenalıktan ben sana sığınırım. Sordum ki, bu ihtiyar kimdir? Cevab olarak, Ebu’d-Derdâ’dır dendi.”

676. Abdullah ibni Ebî Evfa’dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyururdu:

“- Allah’ım! Beni kar ile, dolu ile ve soğuk su ile temizle; kirli elbise; birden temizlendiği gibi. Ey Rabbimiz olan Allah’ım! Gökler dolusu, yerler dolusu ve bumdan başka dilediğin herhangi bir şey dolusu hamd sana mahsustur.”

677. Enes’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şu duayı çok söylerdi:

“- Allah’ım, bize dünyada güzellik ver, âhirette de güzellik ver ve bizi Cehennem azabından koru.”

678. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyururdu:

“- Allah’ım! Fakirlikten, kısırlıktan, zilletten sana sığınırım; ve yine (zulmetmemden) veya zulme uğramamdan sana sığınırım.”

673. Ebü Ümame’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)’in yanında idik de, ezberleyemediğimiz çok dualar etmişti. Biz dedik ki, Öyle bir dua ettiniz ki, biz onu ezberleyemiyoruz. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Size bir şeyi bildireceğim ki, bu duaların hepsi (size) bir dua öğretecektir: Ey Rabbimîz! Senîn Peygamberin Muhammed, senden neyi istedi ise; biz de onu senden isteriz ve senin Peygamberin Muhammed (s.a.v.) hangi şeyden ki sana sığınmış(tır)sa biz de ondan sana sığınırız. Allah’ım! Sen yardım istenensin, yeterlilik sanadır, (Korunma ve başarı için) kuvvet ve kudret ancak Allah iledir.” Yahud benzerini söyledi.

680. Amr, babası Şuayb'dan, o da dedesinden rivayet ettiğine göre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim:

"-Allah'ım, Mesîh Deccal'in fitnesinden sana sığınırım; yine Cehenneme götüren şeylerin fitnesinden sana sığınırım."

681. İbni Abbas'ın şöyle demiş olduğu rivayet edilmiştir:

"-Allah'ım, (bana) rızık olarak verdiğin şeylerde bana kanaat ver ve onları benim için bereketlendir. Benden her gaip olan şey yerine hayırlı olanı ver."

682. Enes'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki. Peygamber (s.a.v.) çok kere duası şu idi:

"- Allah'ım, bize dünyada iyilik ver, âhirette de İyilik ver ve bizi Cehennem azabından koru."

683. Enes'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şunu çok söylerlerdi:

"- Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım, benim kalbimi dinin üzere sabit kıl.."

684. Ebû Evfâ, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle dua ederdi:

"- Allah'ım! Gökler dolusu, (yeryüzü) dolusu ve (bundan sonra) dilediğin herhangi bir şey dolusu hamd sanadır, Allah'ım! Beni dolu ile, kar ile ve soğuk su ile temizle. Allah'ım! Beni günahlardan temizle ve beni. beyaz elbise kirden arındığı gibi arındır."

685. Abdullah İbni Ömer demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.)’in dualarından biri şu idi :

“- Allah’ım! (Nimetinin) yok olmasından, verdiğin afiyetin değişmesinden, azabının ansızın gelmesinden ve rızana aykırı düşecek her şeyden sana sığınırım.”

RAHMET VE YAĞMUR ZAMANINDA DUA

686. Âişe (ra)’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) sema ufuklarından bir ufukta bir bulut gördüğü zaman işini bırakırdı; (bir) namazda olsa bile... Sonra buluta dönerdi. Eğer Allah onu açıp dağıtmışsa, Allah’a hamd ederdi. Eğer yağmur yağsa, şöyle derdi:

“- Allah’ım, faydalı yağmur isterim.”

ÖLÜME DUA ETMEK

687. Kays anlattığına göre demiştir ki, Habbab’a gittim, -ateşle (dağlanmış) yedi yarası vardı- şöyle söyledi: Eğer Rasûlullah (s.a.v.):

“- Ölümü istemeyi bize yasaklamasaydı, kesinlinle ölümü isterdim.”

PEYGAMBER (S.A.V.) DUALARI

688. Ebû Musa, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şu dua ile dua ederdi:

“-Rabbim! Benim günahımı ve bilgisizliğimden çıkan, hatamı, bütün işlerimdeki (aşırılıklarımı) ve benden daha iyi bildiğin bendeki kusurları bağışla.

Allah’ım! Bütün hatalarımı bağışla; bilerek bilmeyerek, lâtife yollu işlediklerimi de... Bütün bunlar bende vardır. Allah’ım! Bundan önce işlediğim ve (yapmak gerekirken yapmayıp korunduğun günahlarımı)

gizlediğim ve aşikâr kıldığım günahlarımı bağışla. Sen, öne geçirip yükselten ve geri bırakıp düşürensin ve sen-her Şeye kadirsin.”

689. Ebû Musa El-Eş’ari, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine, göre, Peygamber şöyle dua ederdi :

“-Allah’ım! Benîm günahımı ve bilmeyerek çıkan hatamı, isimdeki (israfımı) ve benden daha iyi bildiğin bendeki günahları mağfiret et. Allah’ım! Ciddi ve şaka yollu günahımı, hata ve kasıt (suretiyle çıkan) kusurlarımı bağışla; bütün bunlar bende mevcuttur.”

696. Muaz ibni Cebel’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) elimden tutup:

“-Ey Muaz!” dedi. Ben, buyurun, dedim. “- Ben seni seviyorum.” dedi. Ben: Vallahi ben de seni seviyorum, dedim.

“- Her namazının sonunda söyleyeceğin bîr takım sözleri sana öğreteyim?” dedi. Ben, evet (öğret), dedim. Peygamber söyle buyurdu:

“De ki: Allah’ım! Seni anmak (Kur’an’ını okuyup, onunla amel etmek), nimetine şükretmek ve sana güzel ibadet etmek üzere bana yardım et.”

691. Ebû Eyyub El-Ensari’den rivayet edildiğine göre demiştir ki. Peygamber (s.a.v.)’in yanında bir adam:

Bütün pak, temiz ve mübarek hamdler ve övgüler Allah’a mahsustur, dedi. Peygamber (s.a.v.) sordu:

“- Bu sözleri kim söyledi?”

Adam sustu; zannetti ki, (bu soru) Peygamber (s.a.v.) bu sorudan hoşlanmadı. (Yine Peygamber) sordu:

“-Kim o? Gerçekteni başka bir şey söylememiştir.” Adam:

Benim, dedi; bu sözlerle hayır umuyorum. Bunun üzerine Peygamber şöyle buyurdu:

“- Nefsim kudret elinde olana yemin ederim ki, on üç melek gördüm bu sözü önce hangisi Allah (Azze veCelle)’ye yükseltecek diye yarışıyorlardı.”

692. Enes demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) (tuvalete) girmek istediği zaman şöyle buyururdu :

“-Allah’ım! Her türlü pislik, kötülük, kötü ve zararlıdan sana sığınırım.”

693. Hazreti Âişe (ra)’den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) (tuvaletten) çıktığı zaman şöyle söylerdi:

“- Senin affını isterim Allah’ım.”

694. İbni Abbas anlatarak demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) bize Kur’an’dan bir süre öğretir gibi, şu duayı bize öğretiyordu;

“-(Allah’ım) Cehennem azabından sana sığınırım. Kabir azabından sana sığınırım. Uğursuz Deccal’în fitnesinden sana sığınırım. Hayatın ve ölümün fitnesinden sana sığınırım. Kabrin fitnesinden de sana sığınırım.”

695. İbni Ömer’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir

- (Annemin kız kardeşi olup, Peygamberin zevcesi bulunan) teyzem Meymune’nin evinde bir gece kaldım. Peygamber (s.a.v.) kalkıp hacetini gördü. Sonra ellerini ve yüzünü yıkadı. Sonra uyudu. Sonra kalkıp su kabına (kırbaya) giderek onun bağını (su almak için) çözdü. Sonra iki

abdest arası (mutavassıt) bir abdest aldı, (çok çabuk veya çok yavaş değil, normal bir abdest aldı) Suyu çok harcamadı, abdesti mükemmel aldı. Sonra namaza durdu. Kendisini gözetlediğimi farketmesinden hoşlanmayarak gerneştim de kalktım. Ben de abdest aldım. Peygamber yine kalkıp namaza durdu. Ben de solunda odundum. O, benim elimden tutup beni sağ tarafına dolaştırdı. Peygamber namazı on üç rekât olarak tamamladı. Sonra ‘‘yaslanıp uyudu; Öyle iki, solumaya başladı. Zaten uyuduğu zaman solurdu. Sonra (müezzin) Bilâl, onu namaza çağırdı. Hz. Peygamber (bu defa) namaz kıldı, da abdest almadı. Ettiği duada şu vardı:

“Allah’ım, kalbime nur ver, kulağıma nur ver, sağıma nur ver, soluma nur ver, üstüme nur ver, altıma nur ver, Önüme nur ver, arkama nur ver ve bana büyük nur ver.”

696. Abdullah İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) gece kalkarak namaz kılıp da namazını bitirince, Allah’a uygun düşecek şekilde ona hamd ve sena ederdi. Sonra son sözü şu olurdu:

“Allah’ım, benim kalbime nur ver, benim kulağıma »ur ver, tenini gözüme nur ver, sağ tarafıma nur ver, soluma da nur ver; benim önüme de nur ver, arkama da bir nur. Nurumu çoğalt, nurumu çoğalt, nurumu çoğalt.”

697. Abdullah ibni Abbas’dan rivayet edilmiştir ki, Peygamber (s.a.v.) gece yansı namaza kalktığı zaman şöyle dua ederdi:

“-Allah’ım! (Hamd) sana mahsustur, sen götlerle yerin ve bunlarda bulunanların nurusun. Hamd sana mahsustur, sen göklerle yeri ayakta tutup idare edensin.” Sen (varsın), haksın. Senin “Va’din” de haktır, sana kavuşmak da haktır. Cennet haktır. Cehennem haktır, kıyamet, haktır.

Allah’ım! Sana (boyun eğdim) sana iman ettim, şana tevekkül ettim ve (işlerim için) sana döndüm. (Düşmanlara karşı husumeti) senin burhanınla yaptım ve senin rızan üzere hüküm verdim. Önceden yaptığım ve geriye

bıraktığım, gizli ve aşikâr kıldığım günahlarımı bana bağışla Sen Rabbimsin), senden başka hiç bir ilâh yoktur. Gerçek mabud sensin”

698. (Abdullah) İbni Ömer’den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) Söyle dua ederdi:

“-Allah’ım! Ben, dünya ve ahirette senden afv ve afiyet isterim. Allah’ım! Ben, dinimde ve ehlimde senden afiyet isterim. Ayıplarımı ört, korkumu gider ve önümden, arkamdan, sağımdan, solumdan, yukarımdan beni koru. Altımdan (yerin göçmesiyle helak olmaktan da sana sığınırım”

699. Ubeydullah Ez-Zerakî, babası Rufaa’dan anlattığına göre, şöyle demiştir: Uhud savaşı günü müşrikler dönüp çekilince, Peygamber şöyle buyurdu:

“- Düzgün durun ki, azîz vs celil olan Rabbime hamd edeceğim.”

Bunun üzerine (ashab), Peygamberin arkasında saf saf oldular. Peygamber dua etti:

“-Allah’ım bütün övgüler sana mahsustur. Allah’ım! Verdiğin genişliği daraltacak hiç bir kuvvet yoktur, uzaklaştırdığını yaklaştıracak ve yaklaştırdığını da uzaklaştıracak yoktur. Senin engellediğini verecek yok, verdiğini de engelleyebilecek yok. Allah’ım: Bereketlerinden, rahmetinden, fazlından ve rızkından bize genişlik ver. Allah’ım! Değişmeyen ve kaybolmayan (tükenmeyen) cennet nimetlerini senden isterim. Allah’ım! ihtiyaç gününde senden nimet avf korku gününde emniyet isterim. Allah’ım! Bize verdiğin şeyden (nimetlerden} ve (vermediğinden) ötürü kötülüğe (ve isyana) düşmekten sana sığınırım.

Allah’ım! Bize imanı sevdir ve onu kalbimizde süsle. Küfrü, fıskı ve isyanı da bize boş gösterme (kerih göster). Bizi doğru yolda gidenlerden eyle. Allah’ım! Bizi müslümanlar alarak öldür, müslümanlar olarak dirilt ve perişanlıkla fitneye düşmeyerek bizi salih kimselere kavuştur. Allah’ım!

Senin yolundan (alıkoyan) ve peygamberlerini inkar eden kafirleri (kahret). Onlara musibet ve azabını gönder.

Ey gerçek ilah olan Allah'ım! Kendilerine kitap verilen (ve islamı kabul etmeyen) kafirleri helak et."

MUSİBET ZAMANINDA DUA

700. İbni Abbas'dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) musibet zamanında şöyle dua ederdi:

"- İntikam almakta acele etmeyen yüce Allah'tan başka hiç bir ilâh yoktur. Ancak büyük Arş'ın Rabbi ve göklerle yerin Rabbi Allah vardır."

701. Rivayet edildiğine göre Abdurrahman, babası Ebû Bekre'ye demiştir ki:

-Babacığım! Her sabah şöyle dua ettiğini duyuyorum:

"-Allah'ım, bedenime afiyet ver. Allah'ım, kulağıma afiyet ver. Allah'ım, gözüme afiyet ver; senden başka ilâh yoktur." Bunu sabah ve akşam üçer defa tekrarlıyorsun. Yine şöyle diyorsun :

"- Allah'ım, küfürden ve fakirlikten sana sığınırım. Allah'ım, kabir azabından sana sığınırım; senden başka ilâh yoktur." Bunu da akşam ve sabah vaktinde üçer defa tekrarlıyorsun. Ebû Bekre :

- Evet, dedi. Yavrum! Rasûlullah (s.a.v.)'in bu kelimeleri söylediğini duydum. Ben de onun sünneti ile amel etmeyi seviyorum.

Ebû Bekre demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Sıkıntıya düşenin duaları şudur: Allah'ım, senin rahmetini istiyorum. Beni bir lâhza nefsime terk etme ve tenim bulun halimi düzelt, senden başka ilâh yoktur."

702. İbni Abbas'ın şöyle dediği işitilmiştir:

-Musîbet anında Peygamber (s.a.v.) şöyle dua ederdi:

“-İntikam almakta acele etmeyeni hilm ve azamet sahibi yüce Allah'tan başka hiç bir ilâh yoktur. Büyük Arş'ın Rabbi olan Allah'tan başka hiç bir ilâh yoktur. Kerim Arş'ın Rabbi ile göklerin ve yerin Rabbi olan Allah'tan başka hiç bir ilâh yoktur. Allah'ım (başımdaki bu musibetin) kötülüğünü gider.”

İSTİHÂRE VAKTİNDE DUA

703. Cabir'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v) Kur'an'dan sûre öğretir gibi, bize işlerde istihareyi öğretir : “(Sizden biriniz) bir iş tasarladığı zaman iki rekât namaz kılsın; sonra şöyle desin: Allah'ım! Senin ilminden ötürü senden hayır istiyorum ve senin kudretine dayanarak (işimde) bana güç vermeni diliyorum; ve senin büyük fazlından senden istiyorum. Zira sen takdir edersin, ben takdir edîp güç yetiremem ve sen (her şeyi) bilirsin, ben bilemem. Sen bütün gaybı bilensin. Allah'ım! Eğer bu işin dinimde ve yaşayışımda, işimin sonunda (yahut dedi ki, işimin (önünde) ve akıbetinde benim için hayır olduğunu biliyorsan, onu bana takdir et. Eğer bu işin di-nimde ve yaşayışımda, işimin sonunda (yahut dedi ki, işimin önünde ve akıbetinde) kötü olduğunu biliyorsan, onu benden uzaklaştır, beni de ondan uzaklaştır ve hayır nerede ise bana onu takdir et; sonra beni (verdiğine) Sonra dileği ne ise; onu söyler.”

704. Cabir ibni Abdullah'dan şöyle dediği işitilmişti:

“- Rasûlullah (s.a.v) Hendek savaşı esnasında düşmanların helak olması için pazartesi, salı ve çarşamba günü bu mescidde -Fetih Mescidi'nde- dua etti de, çarşamba günü iki namaz vakti arasında duası kabul olundu. Cabir dedi ki:

- Ne zaman şiddetli mühim bir iş başıma düşmüş de bu vakti araştırıp o saatte yani çarşamba günü iki namaz arasında o iş için Allah'a dua ettimse, (duamın) kabul olunduğunu bilmişimdir."

705. Enes'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v) ile beraberdim. Bir adam dua edip, şöyle dedi :

"-Ey gökleri yaratan, ey Hayy ve Kayyûm olan (Allah)! Ben senden istiyorum." Peygamber buyurdu ki:

"-Nasıl dua ediyor, biliyor musunuz? Nefsim kudret elinde olana yemin ederim ki, bu adam Allah'a öyle bir ismi ile dua etti ki, Allah'a bununla dua edince onu kabul eder."

706. Abdullah İbni Amr'dan işitildiğine göre demiştir ki, Ebû Bekir (ra), Peygamber (s.a.v)'e şöyle söyledi:

- Bana bir dua öğret ki, onunla namazımda dua edeyim.

Peygamber buyurdu:

"-Şöyle söyle: Allah'ım, ben nefsime çok zulmettim; günahları ise ancak sen bağışlarsın. Yüce katından olana mağfiret (et) çünkü sen günahları çokça bağışlayan merhamet sahibisin."

İDARECİNİN ZULMÜNDEN KORKUNCA OKUNACAK DUALAR

707. Abdullah ibni Mes'ud şöyle demiştir:

"- Sizden birinizin başında, azametinden veya zulmünden korktuğu bir idareci olduğu zaman şöyle desin: Ey yedi göğün ve büyük Arş'ın Rabbi olan Allah'ım! Beni, falan oğlu falandan ve senin yaratıklarından olan onun

taraftarlarından koru ki, onlardan hiç biri bana eziyet etmesin, yahut aşırı gidip zulmetmesin. Senin koruduğun galiptir, şenin övgün yücedir ve senden başka (ibadet edilecek) ilah yoktur.”

708. İbni Abbas’tan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“-Sana kahretmesinden korktuğun heybetli bir sultana gittiğin zaman şunu söyle: Allah, yaratıklarının hepsinden daha üstündür, daha büyüktür. Allah, korktuğum şeyden daha üstündür. Falanca kulun şerrinden, insan ve cinlerden olan askerlerinin, etbaının ve taraftarlarının şerrinden (öyle bir) Allah’a sığınırım ki ondan başka hiç bir ilâh yoktur; yedi kat gökleri yete düşmekten, o koruyup tutar; ancak izni olmakla dü-şebilirler... Allah’ım! Beni, bunların şerrinden koruyucu ol. Senin övgün yücedir, himayen üstündür ve şanın yücedir. Senden başka ilâh yoktur,” Üç defa söylenir.

709. İbni Abbâs’tan anlatıp şöyle demiştir;

“-Kime bir keder, bir elem veya bir musibet gelirse veya Sultandan korkarsa, şunlarla dua etsin; onun duası kabul olunur;

“-Senden başka hiç bir İlâh yoktur” sözü ile senden isterim, ey yedi kat semanın Rabbi ve büyük Arş’ın Rabbi. “Senden başka hiç bir ilâh yoktur” sözü ile senden isterim, ey yedi, göklerin Rabbi ve kerîm olan Arş’ın Rabbi, “Senden başka hiçbir ilah yoktur” sözü ile senden isterim, ey yedi kat semanın göklerin ve yedi kat yerlerle bunlarda bulunanların Rabbi! Sen her şeye kadirsin.” Sonra (ihtiyacını) Allah’tan iste, (muradın ne ise onu Allah’tan iste).”

DUA EDENE KAZANDIRILAN MÜKÂFAT VE SEVAP

710. Ebû Saîd El-Hudrî, Peygamber (s.a.v)’den rivayet ederek şöyle demiştir:

“Hangi bir müslüman, dua eder de duasında günah ve akrabalık bağlarını kesme hali yoksa, Allah ona muhakkak üç şeyden birini verir:

1- Yâ duasını acele kabul eder

2- Ya duası İçin âhirette ona sevap hazırlar (biriktirir),

3-Yâ da duası kadar ondan kötülük kaldırır.” Ravi, o halde insan çok dua eder, (ve çok şeyler kazanır), dedi. Peygamber: -Allah’ın icabeti ve vermesi daha çoktur. buyurdu.

711. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v)’den rivayet ederek şöyle demiştir:

“-Hangi bir mümin yüzünü Allah’a kaldırıp bir dilekte bulunursa, muhakkak onu ona verir: Ya dünyada dilediğini ona verir, ya âhirette dileğine karşılık ona sevap hazırlar; acele etmemesi şartı ile”

Ashab sordular:

- Ey Allah’ın peygamberi, acele etmesi nedir?

Peygamber şöyle buyurdu:

“- Der ki, dua ettim, dua ettim; fakat duamın kabul edildiğini görmedim.”

DUANIN FAZİLETİ

712. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ederek şöyle demiştir:

“- Allah katında duadan daha değerli bir şey yoktur.”

713. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ederek, şöyle demiştir:

“- İbadetlerin en şereflisi duadır.”

714. Numan İbni Beşir, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ederek şöyle demiştir:

“- Gerçekten dua ibadetin ta kendisidir.” Sonra şu ayeti okudu: Bana dua edeniz, duanızı kabul edeyim. (Mümin Suresi, / 60)

715. Hz. Âişe (ra)’den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)’e soruldu:

- İbadetlerin hangisi daha üstündür? Şöyle buyurdu:

“- İnsanın kendi nefsi için ettiği duadır.”

716. Ma’kıl İbni Yesar’ın şöyle anlattığı işitilmiştir:

-Ebû Bekir es-Sıddîk (ra) ile Peygamber (s.a.v.)’e gittim. Peygamber buyurdu:

“- Yâ Ebû Bekir, şüphesiz ki şirk (riya) sizde karıncanın hareket etmesinden daha gizlidir. Ebû Bekir dedi ki:

- Şirk Allah ile başka bir ilah tanıyan kimsenin hali değil midir?

Peygamber (s.a.v.) buyurdu:

“- Nefsim kudret elinde olana yemin ederim ki, gerçekten şirk, karıncanın hareketinden daha gizlidir. Sana, söylediğin zaman şirkin azını ve çoğunu senden giderecek bir şey göstereyim mi?

- De ki: “Allah’ım, bildiğim halde sana şirk koşmaktan sana sığınırım ve bilmediğim şeyler konusunda da senden bağışlanma dilerim.”

RÜZGAR ZAMANINDA DUA

717. Enes’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, şiddetli rüzgar estiği zaman Peygamber (s.a.v.) şöyle dua ederdi:

“- Allah’ım Rüzgarla gönderilen şeylerin hayrını senden isterim ve rüzgarla gönderilen şeylerin kötülüklerinden sana sığınırım.”

718. Seleme Hazretlerinden rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Şiddetli rüzgar olduğu zaman Peygamber (s.a.v.) şöyle buyururdu:

“- Allah’ım, aşılayıcı olsun, faydasız olmasın.”

RÜZGARA SÖVMEYİNİZ

719. Ubeyy’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Rüzgara sövmeyiniz. Ondan hoşlanmadığınız bir şey gördüğünüz zaman şöyle deyiniz: Allah’ımız, biz, senden bu rüzgarın hayrını, onda olan şeylerin hayrını ve onunla gönderilen şeylerin hayrını istiyoruz. Bu rüzgarın şerrinden, onda olan şeylerin ve onunla gönderilen şeylerin şerrinden de sana sığınırız.”

720. Ebû Hureyre demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Rüzgar, Allah’ın ihsanındandır; bazen rahmetle, bazen de azapla gelir. O halde ona sövmeyiniz; fakat Allah’tan onun hayrını isteyiniz ve onun şerrinden Allah’a sığınınız.”

YILDIRIMLAR ANINDA DUA

721. Salim, babası Abdullah’tan işittiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.), şimşekleri ve gök gürültüsünü işittiği zaman şöyle buyururdu:

“- Allah’ım, bizi şimşeğinle öldürme, bizi azabınla helak etme ve bundan önce bize afiyet ver.”

GÖK GÜRÜLTÜSÜ İŞİTİLDİĞİ ZAMAN

722. İbni Abbas, gök gürültüsünü işittiği zaman şöyle derdi:

-Gök gürültüsü ile tesbih edilen Allah ne yücedir!..

İbni Abbas demiştir ki:

-Çobanın koyunlarını çağırdığı gibi, melek olan gök gürültüsü de yağmuru öyle çağırır.”

723. Rivayet edilmiştir ki, Abdullah İbni Zübeyr gök gürültüsünü işittiği zaman, sözünü bırakıp şöyle derdi:

“- O yüce Allah’ı tesbih ederim ki, (gök gürültüsü onu hamd ile tesbih eder) melekler de ondan korkarak tesbih ederler) (Ra’d Suresi/13) Sonra şöyle derdi: Gerçekten bu gök gürültüsü, yeryüzündekilere şiddetli bir tehdittir.”

ALLAH’TAN AFİYET İSTEYEN KİMSE

724. Peygamber (s.a.v.)’in vefatından sonra, Ebû Bekir es-Sıddîk’den işitildiğine göre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.), Medine’ye hicretin birinci yılında, bu bulunduğum yerde kalkıp şöyle buyurdu:

“- Doğruluktan ayrılmayınız; çünkü doğruluk iyilikle beraberdir. İkisi de cennettedir. Yalandan sakınınız; çünkü yalan kötülükle beraberdir. Bunların ikisi de cehennemdedir. Allah’tan afiyet isteyiniz; çünkü gerçek imandan sonra, afiyetten daha hayırlı bir şey verilmemiştir. Birbirinize dargınlık

etmeyiniz, birbirinize sırt çevirmeyiniz, birbirinizi kıskanmayınız, birbirine öfkelenmeyiniz, ey Allah’ın kulları, kardeşler olunuz.”

725. Muaz’dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle dua eden bir adama tesadüf etti:

-Allah’ım, senden nimetin tamamını isterim. Peygamber sordu:

“- Nitemin tamamı nedir, bilir misin?” Sonra:

“- Nitemin tamamı cennete girmektir ve cehennemden kurtulmaktır” buyurdu. Sonra: Allah’ım senden sabır isterim, diyen bir adama rastgeldi. Peygamber ona:

“- Sen Rabbinden bela istedin, ondan afiyet iste” buyurdu. Bir de bir adama uğradı ki:

- Ey Celal ve ikram sahibi Allah’ım diyordu. Ona artık iste isteyebildiğin kadar buyurdu.”

726. Abbas İbni Abdulmuttalib anlatmıştır:

- Dedim ki, Ey Allah’ın Rasûlü! Bana bir şey öğret ki, onunla Allah’tan isteyeyim, Peygamber şöyle buyurdu:

-Ya Abbas, Allah’tan afiyet iste.” Sonra az bekleyip arkasından geldim de dedim ki, bana bir şey öğret ki, onunla Allah’tan isteyeyim, ey Allah’ın Rasûlü! Bunun üzerine şöyle buyurdu:

“- Ey Abbas, ey Allah’ın resûlünün amcası! Allah’tan dünyada ve ahirette afiyet iste.”

BELA İSTEMENİN HOŞ GÖRÜLMEDİĞİ

727. Enes’ten rivayet edildiğine göre, bir adam, Peygamber’in yanında dedi ki:

-Allah’ım, bana mal vermedin ki, ondan sadaka vereyim.bana bir bela ver de onda ecir olsun. Bunun üzerine peygamber şöyle buyurdu:

“- Sübhanellah, buna gücün yetmez (Deseydin ya): Allah’ım, bize dünyada hasene ver, ahirette de hasene ver ve bizi cehennem azabından koru” deseydin ya.

728. Enes’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) hastalıktan biçare düşen bir adamın yanına vardı. Sanki adam, tüyleri yolunmuş bir kuş yavrusuydu. Peygamber buyurdu:

“- Allah’tan bir şey dua et, yahut ondan iste” Adam şöyle demeye başladı: Allah’ım bana ahirette edeceğin azabı, dünyada bana hemen ver.

Peygamber buyurdu:

“- Sübhanellah, sen buna güç yetiremezsin –yahut gücünüz yetmez- Allah’ım, bize dünyada iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi cehennem azabından koru, deseydin ya…” Adam bu duayı eti ve Allah (cc) de ona şifa verdi.

BELA ŞİDDETİNDEN ALLAH’A SIĞINMAK

729. Abdullah İbni Amr’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, insan dua etmelidir:

- Allah’ım, şiddetli beladan sana sığınırım. Sonra susmalıdır. Bu sözü söylediği zaman desin ki, ancak kendisinde (büyük mükafat) olan bela müstesnadır, (ondan Allah’a sığınmak yoktur).

730. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) “Şiddetli beladan, (zorluk ve sıkıntıya) düşmekten,düşmanların sevinmesinden ve kötü akıbetten Allah’a sığınırdı.”

ADAMIN SÖZÜNÜ AYIPLAYARAK HİKAYE ETMEK

731. Ebu Nevfel’den rivayet edildiğine göre, babası Ebû Akreb Peygamber (s.a.v.)’e oruçtan sordu. Bunun üzerine peygamber şöyle buyurdu:

“- Her aydan bir gün oruç tut.” Ben dedim ki:

- Anam-babam sana feda olsun; bana ilave et. Peygamber:

“- Bana ilave et, bana ilave et! Öyleyse her aydan iki gün oruç tut.” dedi.

Ben dedim ki:

-Anam-babam sana feda olsun; bana ilave et, çünkü ben, kendimi kuvvetli buluyorum. Bunun üzerine peygamber buyurdu:

“- Ben kendimi kuvvetli buluyorum, ben kendimi kuvvetli buluyorum!” sonra sükût etti. Ben de zannettim ki, artık bana ilave etmeyecek. Sonra şöyle buyurdu:

“- Her aydan üç gün oruç tut.”

BİR BÖLÜM

732. Cabir İbni Abdullah’tan rivayet edildiğine göre demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.)’le beraberdik de, pis koku saçan bir rüzgar yükseldi. Bunun üzerine Peygamber şöyle buyurdu:

“- Bu nedir, biliyor musunuz? Bu, müminleri gıybet edenlerin (kokusudur) rüzgarıdır.”

733. Cabir'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)'in zamanında pis kokulu bir rüzgar esti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Münafıklardan bir kısım insanlar, Müslümanlardan bir kısım insanları gıybet ettiler de, bu rüzgar onun için gönderildi."

734. İbnü Ümmi Abd'in (Abdullah b. Mesud) şöyle dediği işitilmiştir:

"- Kimin yanında bir mümin gıybet edilir de onu savunursa, (gıybeti kaldırırsa), Allah o kimseye dünyada ve ahirette hayır mükafatı verir. Kimin de yanında bir mümin gıybet edilir de, (mümin kardeşine) (gıybet edilene) yardım etmezse, bu hareketinden dolayı Allah o kimseye dünya ve ahirette kötülük cezası verir. Hiç kimse, bir mümini gıybet etmekten daha kötü bir lokma yutmuş olamaz. Eğer müminin arkasında bildiği bir gerçeği söylerse, o mümini gıybet etmiş olur. Eğer (bilmediği) bir şeyi söylerse, mümine buhtan (iftira) etmiş olur."

GIYBET VE ALLAH TEÂLA'NIN: "BİR KISMINIZ BİR KISMINIZI GIYBET ETMESİN" SÖZÜ

735. Cabir İbni Abdullah'tan rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)'le beraberdik. Sonra sahipleri azap edilmekte olan iki (kabir) mezarın başına gelip şöyle dedi:

"- Bunlar büyük bir günahtan ve meşakkatli bir işten dolayı azap edilmiyorlar. Bunlardan biri (hayatında) insanları gıybet ederdi. Diğerine gelince, idrardan sakınmazdı (sızıntı ve sıçrantılarından korunmazdı)."

Sonra Peygamber (s.a.v.) bir veya iki yaş çubuk istedi de, onları kırdı. Sonra emretti de, bunların her biri bir kabir üzerine dikildi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Bu iki çubuk yaş bulundukları (müddet, yahut kurumadıkları sürece) azapları hafifler.”

736. Rivayet edildiğine göre, Amr İbnu’l-As arkadaşlarından bir toplulukla beraber yürürken ölmüş bir katıra tesadüf etti. Bu hayvan şişmişti (çürümüştü). Bunun üzerine Amr şöyle dedi:

“- Allah’a yemin ederim! Sizden birinizin, karnını doyuruncaya kadar bundan yemesi, bir müslümanın etini yemesinden (gıybet etmesinden) daha hayırlıdır.”

ÖLÜYÜ GIYBET ETMEK

737. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Mâiz İbni Malik el-Eslemi (işlediği zina günahını ikrar ederek) dördüncü defa gelince, Peygamber (s.a.v.) onu recmetmişti, (ona taşla öldürülme cezasını uygulamıştı). Sonra Rasûlullah (s.a.v.) beraberinde ashapdan bir toplulukla ona (kabrine) uğradı. Bunlardan bir adam şöyle dedi:

“- şu ahmak (adam) defalarca Peygamber (s.a.v.)’e geldi. Peygamber her gelişini reddediyordu. Nihayet bir köpeğin öldürüldüğü gibi öldürüldü.” Peygamber (s.a.v.) bunların sözüne karşı sükut etti. Nihayet bir eşek laşesine tesadüf etti ki, (şiştiği için ayağı yukarıya doğru kalkmış bir leşe) peygamber şöyle buyurdu:

“- Bundan yiyin!” onlar dediler ki, eşek leşinden mi? Ey Allah’ın Rasûlü! Hz. Peygamber buyurdu:

“- Az önce kardeşinize hakaretten kazandığınız (ganah) daha çoktur. Muhammed’in nefsi kudret elinde olana yemin ederim ki, o (Mâiz), cennet nehirlerinden bir nehire dalıp duruyor.”

BABASI YAINDAKİ ÇOCUĞUN BAŞINI OKŞAYAN VE ONA BEREKETLE DUA EDEN

738. Ubâde demiştir ki, Ben genç bir çocukken babam Velid ile beraber çıktık. Bir ihtiyara rastladık; üzerinde bir hırka ve bir Meafiri (Yemen dokuması kumaş) elbise vardı. Kölesinin de üzerinde (ayen) bir hırka ve bir Meafiri vardı. Dedim ki:

- Ey Amca! Neden kölene bu Meafiri'yi veripde,ondan hırkayı almıyorsun da, sen de (ayı cinsten) iki hırkaya sahip olmuyorsun, kölenin üzerinde de (iki) Meafir olmuyor? Adam babama dönüp şöyle dedi:

-Bu, oğlun mu? Babam:

- Evet, dedi. Ubade dedi ki, adam sonra başımı okşadı ve:

-Allah sana bereket versin. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittiğine şahitlik ederim:

"- Onlara (hizmetçi ve kölelere), yediğinizden yedirin ve giydiğinizden giydiriniz."

Ey kardeşimin oğlu! Dünya malının gitmesi, ahiret sevabından azalmasından bana daha sevgilidir. Dedim ki:

- Ey Babacığım! Bu adam kimdir? Babam:

- Ebû'l-Yeser, Kâb İbni Amr'dır, dedi.

MÜSLÜMANLARIN BİRBİRLERİNE SEVGİ VE BAĞLILIĞI

739. Bukayye, Muhammed İbni Ziyad'dan rivayet ettiğine göre, Muhammed şöyle demiştir:

"- Selef, (ashap devrine) yetiştim. Onlar kendi aileleriyle bir evde imiş gibiydiler. Çok defa onlardan birinin evine misafir gelirdi ve onlardan birinin tenceresi de ateş üzerinde bulunurdu. Misafir sahibi komşusunun bu tenceresini misafiri için alır. (Bundan haberi olmayan) tencere sahibi, tenceresini arardı da derdi ki, tencereyi kim aldı? Misafir sahibi (komşu):

Onu biz misafirimiz için aldık, derdi. Tencere sahibi de: Allah onun bereketini size versin, (yahut buna benzer söz) söylerdi.

Bukayye demiştir ki, Muhammed şöyle dedi: Ekmek pişirdikleri zaman da böyle yaparlardı; aralarında kamıştan örülmüş engelden başka duvar yoktu.

Bukayye demiştir ki, ben buna Muhammed ve arkadaşlarına yetiştim.

MİSAFİRE İKRAM ETMEK VE BİZZAT ONA İNSANIN HİZMET ETMESİ

740. Ebû Hureyre'den rivayet edilmiştir:

-Peygamber (s.a.v.)'e bir adam geldi, (açlığından şikayet ediyordu). Peygamber hanımlarına haber gönderdi. Onlar dediler ki, bizde sudan başka (verilecek) bir şey yoktur. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

"- Bu adamı kim ağırlayacak yahut misafir edecek?" buyurdu.

Ensar'dan bir adam:

- Ben dedi. Hemen onu evine götürüp hanımına dedi ki, Peygamber (s.a.v.)'in misafirine ikram et. Hanım şöyle dedi:

-Çocukların yiyeceğinden başka yiyecek bir şeyimiz yoktur.

Efendisi hanımına:

- (Mevcut) yemeğini hazırla, lambanı yak ve çocukların akşam yemeği istedikleri zaman onları uyut, dedi.

Hanım yemeğini hazırladı, lambasını yaktı ve çocuklarını uyuttu. Sonra kadıncağız kalkıp lambasını düzeltir gibi yaparak onu söndürdü ve karı-koca her ikisi, misafire, yiyorlarmış gibi kendilerini göstermeye başladılar. Böylece her ikisi geceyi aç geçirdiler. Sabah olunca misafir sahibi adam, Peygamber (s.a.v.)'e gitti. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Sizin (hanımla senin) işinizden Allah memnun oldu, (yahut hoşnut oldu) ve Allah şu ayeti indirdi:

“Kendilerinde ihtiyaç olsa bile (kardeşleri) nefisleri üzerine tercih ederler. Kimde nefsinin hırsından korunursa, işte bunlar (azapdan) kurtulanlardır.” (Haşr/9)

MİSAFİRE BAHŞİŞTE BULUNMAK

741. Ebû Şurayh El-Advi’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) konuşup da şöyle dediği zaman kulaklarımla işittim ve gözlerimle gördüm:

“Kim Allah’a ve ahiret gününe iman ediyorsa, komşusuna ikram etsin. Kim Allah’a ve ahiret gününe iman ediyorsa misafirine (mükafatını) versin.” (Ashaptan biri) dedi ki:

- Onun mükafatı nedir Ey Allah’ın Rasûlü? Peygamber şöyle buyurdu:

“- Bir gün ve bir gecedir, (bu zaman içinde adet üstü misafire ikram edilir). Konukluk ise üç gündür, (bu zaman içinde misafire, mevcutlardan adet üzere yedirilir, fazla iltifat ve ikram edilmez). Bundan öte olan (ikram) misafire sadakadır. Kim Allah’a ve ahiret gününe iman ediyorsa, hayırlı söz söylesin, yahut sussun.”

KONUKLAMA ÜÇ GÜNDÜR

742. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Konuklama üç gündür, bu üç günden sonra yapılan ikramlar ise sadakadır.”

KONUK SAHİBİNE ZORLUK VERECEK KADAR YANINDA DURULMAZ

743. Ebû Şurayh El-Kâbi'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa, hayırlı söz söylesin yahut sussun. Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa, misafirine ikram etsin (Ona adetten fazla ikram olmak üzere) onun bahşişi, bir gün ve bir gecedir. Konukluk (müddeti) üç gündür. Bundan sonrası sadakadır. Ev sahibine zorluk ve sıkıntı verinceye kadar misafirin evde durması ona helal olmaz."

BİR KİMSENİN EVİ CİVARINA MİSAFİRİN İNMİŞ BULUNMASI

744. Mikdam Ebû Kerime Es-Samî'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Misafiri bir gece barındırmak, her Müslüman üzerine düşen bir vacip haktır. Hangi misafir, bir adamın evi civarında bulunursa, bu misafiri konuklamak o ev sahibi üzerine borç olur. Misafir (kalma hakkını) isterse talep eder, isterse terk eder."

MİSAFİR ÇARESİZ KALINCA

745. Ukbe İbni Amir'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Dedim ki, Ey Allah'ın Rasûlü! Bizi sen gazaya gönderiyorsun. Biz de, bir kavme inmiş oluyoruz ki, onlar bizi konuklamıyorlar; bu hususta ne emredersin? Bunun üzerine bize şöyle buyurdu:

"- Siz bir kavme inip de, o kavim size, misafire uygun olan bir şey emredilirse kabul ediniz. Eğer (bunu) yapmazlarsa, onlara uygun düşen misafirlik hakkını kendilerinden alınız."

ADAMIN BİZAT MİSAFİRİNE HİZMET ETMESİ

746. Rivayet edildiğine göre, Ebû Useyd Sâ'idî, düğününde Peygamber (s.a.v.)'i davet etti. Useyd'in hanımı o gün (gelin olduğu halde) onlara hizmet ediyordu. Gelin dedi ki, Rasûlullah (s.a.v.) için nasıl bir şıra hazırladım, biliyor musunuz? Ona geceleyin bir çömlek içinde hurmalardan şıra yaptı."

747. Nuaym ibni Ka'neb'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

-Ebu Zer'e gittim, fakat ona rastgelemedim. Hanımına dedim ki :

- Ebu Zer rerede? Ev işleriyle meşguldur, şimdi sana gelir; dedi. Ben onu beklemek için oturdum. Biraz sonra beraberindeki iki deve olduğu halde geldi. Birini diğerinin arkasına takmıştı; bu iki deveden her birinin boynunda da bir su kabı vardı. Bunları yere indirdi. Sonra (bana) geldi. Ben ona dedim ki :

- Ey Ebu Zer! Karşılaştığım bir adam yoktur ki, seninle karşılaşmadan bana daha sevgili olsun ve seninle karşılaşmadan da bana daha tiksindirici olsun. Ebu Zer şöyle dedi :

- Allah babana rahmet etsin, bu iki (zıd şeyi) bir araya toplayan nedir? Nuaym dedi ki :

- Cahiliyet zamanında bir kızcağızı diri olarak gömdüm. Seninle karşılaştığım takdirde korkuyorum ki, sana tevbe yoktur, kurtuluş yoktur dersin. Yine ümit etmekteyim ki, senin tevben makbuldur, sana kurtuluş vardır, dersin. Ebu Zer sordu:

- Cahiliyet zamanında mı bu günahı istedin? Ben:

- Evet, dedim. Dedi ki :

- Allah, geçmiş (cahiliyette) günahları bağışlamıştır. Karısına da dedi ki, bize yemek getir. O, getirdi. Sonra ona yine emretti. Hanımı (yemek

getirmekten) çekindi. Öyle ki, ikisinin de sesleri yükseldi. Adam ey... (uzatma), dedi. Siz, Rasûlullah (s.a.v.)'in buyurduğunu öteye geçmezsiniz. Ben dedim ki :

- Rasûlullah (s.a.v.) onlar hakkında ne buyurdu? Peygamber şöyle buyurdu:

"- Kadın bir eğe kemiğidir. Eğer onu doğrultmak istersen, onu kırarsın. Eğer onu idare edersen, ondu noksanlıkla beraber geçime medar olacak kıymet vardır."

Sonra hanım dönüp tirit yemeği getirdi ki, kumru'ya benziyordu.

- Ye, ben seni korkutmuş olmayayım; Çünkü ben oruçluyum (yemeyeceğim),

Sonra namaza durdu, rükuʼu çabuk yapmaya başladı. Sonra namazdan ayrıldı da yemek yedi. Ben:

"- İnna Lillah" bana yalan söylersin diye korkmamıştım, dedim.

O şöyle dedi: «Allah babana rahmet etsin, sen benimle karşılaşalı beri yalan söylemedim, Dedim ki;

- Sen oruçlu olduğunu bana söylemedin mi? Dedi ki:

- Evet, ben bu aydan üç gün oruç tuttum da (bütün) bu ayın sevabı bana yazıldı ve yemek bana helal oldu, (zira hadis-i şerifte, bir ayın üç gününü oruç tutan kimse, o ayın tamamını oruç tutmuş gibi sevap alır, buyurmaktadır.

İNSANIN AİLESİNE (ÇOLUK-ÇOCUĞUNA) PARA HARCAMASI

748. Sevban, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- İnsanoğlunun harcadığı paranın en üstünü ailesine harcadığı para, Allah yolundaki arkadaşlarına harcadığı para ve Allah yolunda (savaşan) hayvanına harcadığı paradır.”

749. Ebû Mes’ud El-Bedrî’den, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“- Kim sevabını umarak ailesine infak ederse (geçimi için harcarsa) bu harcama onun için bir sadaka olur, (yani sadaka sevabını kazanır).”

750. Cabir’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, bir adam şöyle söyledi:

-Ey Allah’ın Rasûlü, bende bir dinar var. Peygamber:

“- Onu kendine harca.” buyurdu. Adam:

-Bende başka bir tane var, dedi. Peygamber:

“- Onu hizmetçine -yahut dedi ki, çocuğuna- harca.” Adam:

-Bende başka bir tane daha var, dedi. Peygamber:

“- Onu Allah yolunda (harcamaya) bırak, bu (faziletçe) en düşüğüdür.”

751. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- (Harcadığın) dört (türlü) para vardır: Fakire verdiğin para, köle azad etme hususunda verdiğin para, Allah yolunda harcadığın para ve ailene harcadığın para. Bunların (sevapç) en faziletlisi ailene harcadığındır.”

İNSAN ZEVCESİNİN AĞZINA VERDİĞİ LOKMAYA VARINCAYA KADAR HER ŞEYDEN MÜKAFAT KAZANIR

752. Haber verildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) Sa'd İbni Ebî Vakkas'a şöyle dedi:

"- Allah rızasını umarak harcadığın herhangi bir nafakadan dolayı muhakkak mükafatlandırılırsın, hata hanımının ağzına koyduğun nafakadan da."

GECENİN ÜÇTE BİRİ KALINCA DUA ETMEK

753. Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Noksanlıklardan münezzeh ve yüce olan Rabbimiz (in rahmeti) her gece -gece sonunun üçte biri kalınca- aşağı (kat) göğe iner de şöyle buyurur:

- Bana dua eden yok mu, onun duasını kabul edeyim? Benden isteyen yok mu, ona vereyim? Benden mağfiret dileyen yok mu, onu bağışlayayım."

GIYBETİ DEĞİL DE, NİTELİĞİ MURAD EDEREK FALAN KİMSE KIVIRCIK SAÇLIDIR, SİYAHDIR YAHUD UZUNDUR, KISADIR DİYE İNSANIN SÖZSÖYLEMESİ

754. Ebû Rühm'den işitilmiştir; Ebû Rühm, ağaç altında Peygamber (s.a.v.)'e biat eden Rasûlullah ashabından idi. Şöyle anlatıyordu:

Tebük savaşında Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberce savaştım. (Taifte) Ahdar dağında bir gece kalktım; Peygamber'e yaklaştım. Bizi uyku bastırdı. Kendimi ayık tutmaya başladım, devem de peygamberin devesine yaklaşmıştı. Peygamberin ayağı üzengiye dokunur korkusundan, devenin

yaklaşması beni ürpertiyordu. Bundan ötürü devemi geri bırakmaya koyuldum; öyle ki gecenin bir kısmında gözüm bana üstün geldi (uyudum). Böylece devem, Rasûlullah (s.a.v.)'in devesini sıkıştırdı. -Peygamberin ayağı üzengideydi- Ben ayağına çarptım da, ancak onun "Ay…" demesiyle uyandım. Ben dedim ki:

-Ey Allah'ın Rasûlü! Benim için (Allah'tan) mağfiret dile, (ben büyük kusur işledim). Rasûlullah (s.a.v.):

"- Yürü!" dedi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) Gifar oğullarından savaşa katılmayıp, geri kalanlardan bana sormaya başladı. O bana sorarak şöyle dedi:

"- Kırmızı insanlar, uzun boylu köseler ne yaptı?"

Ebû Rühm dedi ki, onların savaştan geri kalmaları sebebini Peygamber'e anlattım. Peygamber sordu:

"- (Hicaz'da) Şekebe'i Şedah mevkiinde davarları bulunan kıvırcık saçlı siyahlar, kısa boylular ne yaptı?" Ben onları Gifar Oğulları kabilesinde düşündüm, fakat onları hatırlayamadım. Nihayet hatırladım ki onlar, Elsem kabilesinden bir gruptur. Dedim ki, Ey Allah'ın Rasûlü! Onlar Elsem kabilesindendir. Peygamber şöyle buyurdu:

"- Onlardan biri savaştan geri kalınca, develerinden bir deveye, Allah yolunda (savaş için) bir kimseyi neşeli olarak yükleyip göndermesinden kendini engelleyen nedir? Zira Kureyş muhacirlerinden, Ensar'dan Gifir ve Elsem kabilelerinden (bir özürle) benim savaşıma katılamayıp geri kalanla,benim aziz ehlimdirler."

755. Hz. Aişe (ra)'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Bir adam Peygamber (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istedi. Bunun üzerine Peygamber:

“- Kavmin ne kötü kardeşidir” dedi. Adam içeri girince, ona Peygamber yumuşak davrandı. Ben Peygambere dedim ki, (bu kötü dediğin adama neden böyle yumuşak söz söylüyorsun? O şöyle buyurdu:

“- Şüphe yok ki, Allah, kötü söz kaçıranı, kasten kötü söylemeye yelteneni sevmez.”

756. Hazreti Aişe (ra)’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“(Arafat dönüşü akşam ve yatsı namazlarının Müzdelife’de) beraber kılındığı gecede, Şevde (ra), izdihamdan sakınmak için erkenden Mina’ya gitmek hususunda Rasûlullah (s.a.v.)’den izin istedi.

- Şevde büyük yapılı, ağır yürüyüşlü bir hanımdı. Peygamber de ona : (Mina’ya gitmek üzere) izin verdi.”

HABERİ ANLATMAKTA BEİS GÖRMEYEN KİMSE

757. İbni Mes’ud’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir;

- Ci’rane mevkiinde Rasûlullah (s.a.v.) Huneyn savaşında elde edilen ganimetleri böldüğünde, savaşanlar (ganimet paylarını almak için) Peygamberin üzerine varıp sıkışıklık verdiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

“-Allah’ın kullarından bir kulunu Allah bir kavme peygamber olarak gönderdi de, onlar onu yalanladılar (yaraladılar) ve berelediler. O peygamber alnından kanı silerek şöyle diyordu: Allah’ım! Kavmimin günahlarını bağışla; çünkü onlar (gerçeği) bilmezler.” buyurdu.

MÜSLÜMANIN AYIBINI ÖRTEN KİMSE

758. Bir cemaat Ukbe ibni Amir’e gelip dediler ki, bizim komşularımız var; şarap içiyorlar ve kötü iş yapıyorlar. Onları idareciye (zabıta amirine)

şikayet edelim mi? Ukbe, hayır dedi. Peygamber'in şöyle buyurduğunu işittim:

"- Kim bir müslümandan bir ayıp görür e, onu örterse, diri diri gömülmüş (bigünah) bir kızı mezarından dirilten gibi (sevap almış) olur."

759. Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Adamın: İnsanlar helak oldu, dediğini işittiğin zaman, (bilmiş ol ki) o, onların en ziyade helak olanıdır."

MÜNAFIK OLANA SEYYİD = (EFENDİ) DENMEZ

760. Abdullah, babası Büreyde'den rivayet ettiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)

"- Münafıka, seyyid = (efendi) demeyiniz; çünkü o, sizin efendiniz olursa, aziz ve celil olan Rabbınızı gazaplandırmış olursunuz" buyurdu.

İNSAN ÖVÜLDÜĞÜ ZAMAN NESÖYLER

761. Adiyy İbni Ertât'tan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)'in ashabından olan adam övüldüğü zaman:

"- Allah'ım! Söyledikleriyle beni hesaba çekme ve bilmedikleri şeyleri (günahlarımı) bağışla!" derdi.

762. Ebû Kılâbe'den rivayet edildiğine göre, Ebû Abdullah, Ebû Mes'ud'a yahut Ebû Mes'ud, Ebû Abdullah'a demiştir ki: "Zu'metmek = zannetmek" sözü hakkında peygamberden ne duydun. (Bu hususta Peygamber):

“- İnsanın ne kötü bineğidir” buyurdu.

763. Abdullah İbni Amir demiştir ki, Ey Ebu Mes’ud! Rasûlullah (s.a.v.)’den “Zu’mettiler = zannettiler” sözü hakkında ne buyurduklarını işittin? O, şöyle buyurduğunu işittim, dedi:

“- İnsanın ne kötü bineğidir” Yine şöyle buyurduğunu işittim:

“- Mü’mine lanet etmek, onu öldürmek gibidir.”

İNSAN BİLMEDİĞİ BİR ŞEY İÇİN: ALLAH BİLİR O ŞÖYLEDİR, DEMEMELİDİR

764. İbni Abbas’tan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Sizden biriniz, bilmediği bir şeyi için, Allah o şeyin gayrini bildiği halde, Allah onu bilir, (şöyledir) demesin. Böyle yaparsa, sanki bilmediği bir şeyi, Allah’a öğretmeye kalkmış gibi olur ki, bu Allah katında büyük bir suçtur.”

GÖK KUŞAĞI

765. İbni Abbas’tan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Saman yolu, gök kapılarından bir kapıdır. Gök kuşağına gelince, o Nuh Aleyhisselamın kavminden sonra, boğulmaktan bir kurtuluş alametidir.”

SAMAN YOLU

766. Hz. Ali’ye Saman Yolu’ndan sorulmuş, şöyle cevap vermiştir: “O, göğün yoludur; akan yağmurla gök oradan açılmıştır.”

767. İbni Abbas’tan rivayet edilmiştir:

“- Gök kuşağı, yeryüzü halkı için boğulmaktan kurtuluş alametidir. Saman Yolu ise, göğün bir kapısıdır ki, gök oradan yarılır.”

ALLAH’IM! BENİ RAHMETİNİN BULUNDUĞU YERE KOY, DENMESİNİ HOŞ GÖRMEYEN KİMSE

768. Ebû Recâ’ya bir adam şöyle dedi:

“Sana selam ederim ve Allah’ın, seninle beni, rahmetinin bulunduğu yerde toplamasını kendisinden dilerim. Ebû Recâ dedi ki:

- Buna kimsenin gücü yeter mi? O’nun rahmetinin bulunduğu yer neresidir? Adam:

-Cennettir, dedi. Ebu Recâ:

-O halde, O’nun rahmetinin bulunduğu yer neresidir? dedi.

-Alemlerin Rabbı’dır (diye Ebû Recâ) cevap verdi.”

ZAMANA SÖVMEYİNİZ

769. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Sizden biriniz: Ey ziyankâr dehr, demesin; çünkü Allah Dehrdir, (dehrin = zamanın sahibidir, yaratıcısıdır).”

770. Ebû Hureyre’den Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“Sizden biriniz: Ey ziyankar dehr, demesin. Allah (cc) buyurmuştur ki, ben dehrim (onun sahibi ve yaratıcısıyım), geceyi ve gündüzü gönderirim; dilediğim zaman ikisini de alırım. Bir de (sizden biriniz) üzüme KERM demesin; çünkü KERM, Müslüman adamın ismidir.”

İNSAN, DÖNÜP GİTTİĞİ ZAMAN KARDEŞİNE KESKİN BAKIŞLA BAKMASIN

771. Enes'den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) kurbanlık bir deveyi sürmekte olan bir adam gördü de:

"Bin ona" dedi. Adam:

-Bu kurbanlık devedir, dedi. Peygamber:

"Bin ona" dedi. Adam; bu kurbanlık devedir, dedi. Peygamber:

"Bin ona" dedi. Adam yine:

-Kurbanlık devedir bu, dedi. Peygamber:

"Bin ona, yazıklar olsun sana" dedi.

773. İbni Abbas'tan işitildiğine göre, bir adam ona sorup şöyle demişti:

- Ben ekmek ve et yedim (bunlardan dolayı abdest almam gerekir mi?) İbni Abbas:

- Sana yazıklar olsun, pak şeylerden dolayı abdest alınır mı? dedi.

774. Cabir'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Huneyn (savaşında dönüş) günü Rasûlullah (s.a.v) Ci'rane mevkiinde idi. Altın külçeleri Hz. Bilal'in kucağında idi, Peygamber (s.a.v.) de (bu ganimet mallarını askerlere) bölüyordu. Bir de Peygambere bir adam gelip:

-Adalet et, muhakkak ki sen adalet etmiyorsun, dedi.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Sana yazıklar olsun, ben adalet etmezsem, kim adalet eder?”

Hz. Ömer:

-Beni bırak, Ey Allah’ın Rasûlü! Şu münafığın boynunu vurayım, dedi. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Bu kimse kendi arkadaşlarıyla beraber (yahut kendi arkadaşları arasında) Kur’an okurlar; fakat Kur’an boğazlarından aşağı geçmez (kalplerine nüfuz etmez). Ok, avlanan hayvanı (kan lekesi almadan, hiç bulaşmadan) delip çıktığı gibi, bunlar dinden çıkarlar.”

775. Beşîr İbni Ma’bed’den rivayet edilmiştir, (Beşîr’in önceden ismi Zahm İbni Ma’bed idi. Hicret edip Peygamber (s.a.v.)’in huzuruna geldiği zaman, Peygamber ona: “ismin nedir?” diye sormuştu. O, Zahm demişti. Peygamber (s.a.v.):

“Hayır, sen Beşîr’sin” buyurmuştu. Beşîr şöyle anlattı:

Ben, Peygamber (s.a.v.)’le beraber yürürken, bir de müşriklerin mezarlarına rastgeldi, şöyle buyurdu:

“Şunlar büyük hayır kaybettiler.” Bunu üç defa söylediler. Sonra müslümanların mezarlarına uğrayıp şöyle buyurdular :

“Bunlar çok büyük hayra kavuştular.” Bunu da üç defa söylediler. Sonra Peygamber (s.a.v.)’den bir göz atışı oldu da, mezarlıkta yürüyen bir adam gördü; adam ayakkabı giyinmişti. Peygamber ona :

“Ey deri (sahtiyan) ayakkabılar sahibi, (sana yazıklar olsun), ayakkabılarını bırak.” buyurdu. Adam baktı; Peygamber (s.a.v.)’i görünce ayakkabılarını çıkardı ve onları attı.

776. Muhammed ibni Hilâl’den rivayet edildiğine göre, kendisi Peygamber (s.a.v.)’in zevcelerinin hücrelerini (evlerini) gördü ki, hurma dallarından

yapılmış, kıl çullarla örtülmüştü. Ravi demiştir ki, ben Muhammed ibni Hilâl'a Hz. Âişe'nin evinden sordum. Kapısı Şam tarafındandı, cevabını verdi. Sordum bir kanat mıydı, yoksa iki kanat mıydı? Bir parçadan ibaret kapı idi, dedi. Sordum, (kapı) hangi şeyden yapılmıştı? Ardıç ağacından, yahut Abanos ağacındandı, dedi.

777. Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"İnsanlar elbise ve eşyayı allayıp pulladıkları gibi, inşa ettikleri evleri allayıp pullamadıkça (nakışlamadıkça) kıyamet kopmaz."

İNSANIN: BABANA RAHMET SÖZÜ

778. Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e gelip:

- Ey Allah'ın Resulü! Mükâfat bakımından sadakanın hangisi daha faziletlidir? dedi. Peygamber şöyle buyurdu:

"Babana rahmet, bu sana bildirilecektir: ihtiyaçtan korkarak sağlam ve hırslı olup, zenginlik arzusunda iken, senin sadaka vermendir. Yoksa can boğaza gelinciye kadar geciktirme ki, şöyle dersin: Falana şu kadar, falana şu kadar (verilsin). Halbuki mal falan (verese) için gerçekleşmiş tir, (artık bu ölüm halinde tasarruf hakkın kalmamıştır)."

İNSAN DİLEDİĞİ ZAMAN AZ DİLEMELİ VE DİLEKTE BULUNDUĞU KİMSEYİ ÖVMEMELİ

779. Abdullah'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"-Sizden biriniz ihtiyaç talebinde bulunduğu zaman, onu az (ve hafif) istesin. Muhakkak ki insana takdir edilen ona gelir. Sizden biriniz

arkadaşını överek yanına varmasın; yoksa belini kırar (onu mahveder).”

730. Peygamber (s.a.v.)’den rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur:

“-Allah Tealâ bir kulun ruhunu bir yerde almak istediği zaman, O kula, o yerde bir ihtiyaç yaratır.”

ADAMIN: SANA DİL UZATAN YAŞAMASIN, SÖZÜ

731. Ebû Abdülâziz haber verip şöyle anlatmıştır: “Ebû Hureyre bizde geceledi de karşısında olan bir yıldıza bakıp şöyle dedi: Ebû Hureyre’nin nefsi kudret elinde olana (Allah’a) yemin ederim ki dünyada, kumandanlıklara ve iş başlarına geçecek kimseler olacaktır; bunlar şu yıldıza asılı kalsalar da, bu kumandanlıklara ve bu iş başlarına geçmemiş olsalardı diye temennide bulunacaklardır. Sonra (Ebû Hureyre) bana dönüp şöyle dedi:

- Sana dil uzatan (düşmanın) yaşamasın; bunu hepsi şarklılar için (Iraklı’lar için) şark yerlerinde caiz olmadı mı? Ben:

- Evet, vallahi dedim. O dedi ki:

- Allah onların akıbetini fena etsin ve hilelerini başlarına geçirsin. Ebû Hureyre’nin nefsi kudret elinde olana (Allah’a) yemin ederim ki, onlar katmerlenmiş bir kalkan gibi yüzleri kızarıp hiddetlenmiş olarak sürüleceklerdir; öyle ki çiftçi bahçesine, sürü sahibi de sürüsüne kavuşturulacaktır.”

İNSAN: ALLAH VE FALANCA (YAPTI ŞEKLÎNDE SÖZ) SÖYLEMESİN

782. İbni Güreyc demiştir ki, Muğîs’den işittim; o zannediyordu ki, İbni Ömer, kendisine azatlısından sormuş. Muğîs de :

- Allah ve falanca (bilir) dedi, İbni Ömer:

- Böyle söyleme, Allah ile hiç kimseyi birlik yapma; ancak Allah’tan başka falan (bilir) söyle, dedi.”

İNSANIN: ALLAH DİLERSE, SEN DE DİLERSEN SÖZÜ

783. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, bir adam Peygamber (s.a.v.)’e :

- Allah dilerse, sen de dilersen (olur), dedi.

Peygamber şöyle buyurdu:

“-Allah’a eş koştum; Allah yalnız başına diler.”

ŞARKI VE EĞLENCE

784. Abdullah İbni Dinar’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Abdullah İbni Ömer ile çarşıya çıktım. Bir de türkü söyleyen bir küçük cariyeye rastgeldi. Bunun üzerine şöyle dedi:

“-Gerçekten şeytan bir kimseyi terk edecek olsa, bu kızcağızı terk ederdi.”

785. Enes İbni Malik’den, Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu işitilmiştir:

“-Ben eğlenceden beriyim, eğlence de benden bir şey değildir.”

786. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre :

“-İnsanların kimi de, bâtıl ve boş lâfa müşteri çıkar (buna kıymet verir).” âyet-i kerîmesini, türkü ve buna benzer şeylerle tefsir etmiştir. (Lokman

Sûresi, âyet: 6)

787. Berâ İbni Âzib’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Selâmı yayınız, selâmet bulursunuz. Boş şey, kötüdür.” Ebû Muaviye demiştir ki, (metinde geçen) “eşer” kelimesinin manası, boş şey (eğlence)’dir.

788. Fudale İbni Ubeyd’den rivayet edildiğine göre, kendisi topluluklardan bir toplulukta idi. Ona, bir takım kimselerin tavla oynadıkları haberi ulaştı. Bunun üzerine öfke ile kalkıp bu oyunu şiddetle yerdi ve yasakladı. Sonra şöyle dedi:

“Bu tavlanın kumarını (hasılatını) yemek için onu oynayan kimse, domuz etini yemiş ve kan ile abdest almış gibidir.”

İYİ HAL VE GÜZEL GİDİŞAT

789. İbni Mes’ud’un şöyle dediği işitilmiştir:

“Siz bir zamandasınız ki, din alimleri çok, hutbe okuyanları az (kısa hutbe okur, uzun namaz kılarlar), dilencileri az, (Allah yolunda) mal verenleri çoktur; bu zamanda işler nefis arzularını idare eder (onlara hakim olur). Fakat sizden sonra bir zaman gelecek ki, din bilginleri az, hutbe okuyanları çok (kısa namaz kılarlar, hutbeyi çok uzatırlar, fazla söz söylerler), dilencileri çok, vericileri azdır; bu zamanda nefis arzusu işleri kumanda eder. Biliniz ki, ahir zamanda iyi hal (ve ahlak) bir kısım ibadetten daha hayırlıdır.”

790. Cüreyrî demiştir ki, Ebu’t-Tufeyl’e sordum: Peygamber (s.a.v.)’i gördün mü? O:

- Evet, dedi. Yeryüzünde benden başka onu görenlerden hayatta kimseyi bilmiyorum. Yine Ebu’t-Tufeyl dedi ki:

-Peygamber beyazdı, tatlı yüzlü idi.

Diğer bir rivayette Cüreyri’nin şöyle dediği nakledilmiştir: Ben ve Ebu’t-Tufeyl (Amir ibni Vasıle El-Kinanî) birlikte Beytullah’ı tavaf ediyorduk. Ebu’t-Tufeyl dedi ki:

-Benden başka Peygamber (s.a.v.)’i gören kalmadı. Ben: sen de onu gördün mü? dedim. O:

-Evet, dedi. Ben:

- O nasıldı? diye sordum. Dedi ki:

-Beyazdı, tatlı yüzlü idi, her bakımdan ölçülü idi.”

791. İbni Abbas’tan Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“Dürüst gidişat, güzel görünüş ve bütün işlerde ölçülü hareket, nübüvvetin yetmiş cüz’ünden bir cüzdür.”

ZAMANLA GELİR SANA BEKLEMEDİĞİN HABERLER

792. İkrime’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Hz. Aişe’ye sordum:

-Hiç Rasûlullah (s.a.v.)’in şiir okuduğunu işittin mi? Hz. Âişe şöyle buyurdu:

- Bazı zamanlarda evine girdiğinde: “Zamanla gelir sana, beklemediğin haberler” derdi.

793. İbni Abbas'tan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, şu söz bir Peygamber sözüdür: "Zamanla gelir sana, beklemediğin haberler."

HOŞLANILMAYAN TEMENNİ

794. Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Sizden biriniz (bir şeyin elde edilmesini) temenni ettiği zaman hangi şeyi temenni ettiğine baksın; çünkü o, kendisine ne verileceğini bilemez."

ÜZÜME "KERM" DEMEYİNİZ

795. Alkame, babası Vail'den rivayet ettiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"- Asla sizden biriniz (üzüme) kerm demesin. Siz, habele yani üzüm deyiniz."

ADAMIN "SANA YAZIK OLSUN" SÖZÜ

796. Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) bir kurbanlık deve (Harem'de kesmek üzere) sevketmekte olan bir adama rastgeldi. Bunun üzerine (adama):

"- Hayvana bin" dedi. Adam:

Ey Allah'ın Rasûlü! Bu bir kurbanlıktır, (ona nasıl binebilirim) diye cevap verdi. Yine Hz. Peygamber:

"- Hayvana bin" dedi. Adam:

Bu bir kurbanlıktır, dedi. Hz. Peygamber üçüncü yahut dördüncü defada:

"Sana yazıklar olsun! Deveye bin." buyurdu.

İNSANIN: “EY KADINCAĞIZ” SÖZÜ

797. Cahş kızı Hamme’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, (soracak bir şeyim var, dememe üzerine) Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Nedir o, (soracağın)? Ey kadıncağız = ya hentah!..”

798. Hubeyb İbni Sehbân El-Esedi’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“Farz namazını kılmakta olan Ammar’ı gördüm. Sonra yanındaki bir adama:

Ya henah = Ey adam! dedi, sonra kalktı (gitti).”

799. Şerid’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“Peygamber (s.a.v.) beni (bindiği devesinin) terkisine aldı da (bana) şöyle buyurdu:

“- Senin ezberinde, Ümeyye İbni Ebi’s-Salt’ın şiirinden var mı?”

Ben:

- Evet, dedim ve ona bir beyt okudum.

Bunun üzerine Hz. Peygamber:

“- Hihi = ona devam!” buyurdu; ta ki ona yüz beyt okudum.”

İNSANIN: “BENDE ÜŞENGEÇLİK VAR” SÖZÜ

800. Hz., Âişe’nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Gece kalkıp ibadet etmeyi bırakma; çünkü Peygamber (s.a.v.) bunu terk etmezdi, hasta olduğu veya üzerinde ağırlık bulunduğu zaman namazı otururken kılardı (ve böylece gece ibadetini terk etmezdi.)”

TENBELLİKTEN SIĞINAN KİMSE

801. Enes İbni Malik’in şöyle dediği işitilmiştir:

Peygamber (s.a.v.)’in şöyle dua etmesi çok olurdu:

“Allah’ım! Keder ve üzüntüden, acizlik ve tenbellikten, korkaklık ve cimrilikten, borcun ağırlığından ve cahil anarşistlerin üstün gelmesinden ben sana sığınırım.”

İNSANIN: “NEFSİM SANA FEDA OLSUN” SÖZÜ

802. Enes İbni Malik’in şöyle dediği işitilmiştir :

“Ebû Talha, Rasûlullah (s.a.v.)’in önünde diz çökerdi ve ok torbasını atarak şöyle derdi:

Yüzüm yüzüne siperdir, canım da canına fedadır.”

803. Ebû Zer’den rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

“Peygamber (s.a.v.) Medîne’de bir semt olan ve halen de bir kabristan olarak korunan) Bakî tarafına gitti. Ben de gittim onu takip ediyordum. Bir de dönüp hemen beni görünce, şöyle buyurdu:

“-Ey Ebû Zer!” Ben de:

- Emrindeyim daima, ey Allah’ın Rasûlü, hizmetindeyim daima ve ben sana fedayım. Bunun üzerine Peygamber şöyle buyurdu:

“-Mal çoğaltanlar, kıyamet günü (sevap) azaltanlardır; ancak hak yolunda, şuna şu kadar, buna bu kadar deyip harcayanlar müstesnadır.” Ben dedim ki:

- Allah ve Resulü en iyi bilendir. Peygamber (eli ile işaret ederek söylediği) :

“Şuna şu kadar” sözünü üç defa söyledi. Sonra karşımıza Uhud Dağı çıkınca Peygamber :

“- Ey Ebû Zer!” dedi. Ben de:

- Emrindeyim daima, ey Allah’ın Resulü, hizmetindeyim daima ve ben sana fedayım, dedim. Peygamber şöyle buyurdu:

“-Uhud Dağı, Muhammed ailesi için altın olup da onların yanında bir gece -yahut dedi ki, bir miskal- kalması, beni sevindirmez.” Sonra önümüze bir vadi geldi de, Peygamber ileri geçip açıldı. Onun bir haceti olduğunu sanmıştım. Ben bir kenarda oturdum. Bana dönmesi gecikti. (Ebû Zer dedi ki, Peygambere bir şey olur diye bu gecikmeden korktum.) Sonra sanki bir adamla konuşuyormuş gibi, fısıltısını işittim. Sonra yalnız başına bana geldi. Ben:

- Ey Allah’ın Resulü, o fısıldaştığın adam kimdi? diye sordum. Bana dedi ki:

“-Sen onu işittin mi?”

- Evet, dedim. Peygamber:

“- O, Cibril’di. Bana geldi de, ümmetimden Allah’a hiç bir şeyi ortak koşmaksızın ölen kimsenin Cennete gireceği müjdesini bana verdi.” buyurdu. Ben dedim ki, zina ederse ve hırsızlık yaparsa da mı (cennete girecek) ? Peygamber:

“-Evet!” buyurdu.

İNSANIN: “ANAM, BABAM SANA FEDA OLSUN” SÖZÜ

804. Hazreti Ali (ra)’ın şöyle dediği işitilmiştir:

Peygamber (s.a.v.)’in, Sa’d’dan sonra hiç bir adama fidye verdiğini görmedim. Onun şöyle dediğini işittim:

“- (Düşmana okunu) at, anam ve babam sana feda olsun.”

805. Büreyde’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) Mescid’e çıktı; Ebû Musa (Abdullah ibni Kays El-Eş’arî) de Kur’an okuyordu. Peygamber (benini için) :

“Bu kim” diye sordu. Ben Büreyde’yim, sana feda olmuşum, dedim. Peygamber (Ebû Musa’yı işaret ederek) :

“Buna, Peygamber Davud’un güzel seslerinden bir ses verilmiştir.” buyurdu.

BABASI İSLAM’A ULAŞMAMIŞ KİMSEYE, İNSANIN: “YAVRUM!” DEMESİ

806. Hâkîm, babasından (Şerik ibni Nemle’den) rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: “Ömer ibni Hattab’a gittim, Allah ondan razı olsun. (Bana) Yeğenim! demeğe başladı. Sonra bana (kim olduğumu) sordu; ben de soyumu ona açıkladım. Bundan babamın İslâm’a yetişmediğini anladı da şöyle demeğe başladı: Yavrum, yavrum!”

807. Enes’in şöyle dediği işitilmiştir:

Peygamber (s.a.v.)’e hizmetçi idim; izin istemeksizin (yanına) giriyordum. Bir gün geldim de, Peygamber şöyle buyurdu :

“Olduğun gibi (dur), yavrucuğum; çünkü senden sonra bir iş oldu. Artık asla izinsiz girme.”

808. Ebû Sa’sa’a’dan rivayet edildiğine göre, Ebû Saîd El-Hudrî, kendisine “Yavrucuğum!” demiştir.

İNSAN: “HABİS NEFSİM” DEMESİN

809. Hz. Âişe’den (ra), o da Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

“Sizden hiç biriniz: Nefsim habisleşti, demesin; fakat nefsim daraldı, desin.”

810. Ebû Ümame, babası Sehl ibni Huneyf’den rivayet ettiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“-Sizden hiç biriniz, nefsim habisleşti demesin asla; nefsim sıkıldı, desin.”

EBU’L-HAKEM KÜNYESİ

811. Hânî İbni Yezîd anlattığına göre, kendisi kavmi ile beraber Peygamber (s.a.v.)’e (heyet olarak) gelince, kavmi ona “Ebû’l-Hakem” künyesi ile hitap etmekte olduklarını Peygamber (s.a.v.) işitti. Peygamber (s.a.v.) ona dua ettikten sonra, şöyle buyurdu:

“Hakem Allah’dır (Allah’ın isimlerindendir). Netice itibariyle hüküm sahibi de O’dur. O halde sen, Ebû’l-Hakem künyesini neden aldın?”

İbni Yezîd dedi ki:

Hayır, (ben bu künyeyi edinmedim) fakat benim kavmim bir şey hakkında ihtilâfa düştükleri zaman, bana gelirler, ben de onlar arasında hüküm verirdim; her iki taraf da buna razı olurdu (işte bunun için bana bu künye takılmıştır). Peygamber şöyle buyurdu:

“Bu (anlattığın ve ettiğin adalet) ne kadar güzel... (Fakat sana verilen künye hoş değil).” Sonra Peygamber sordu:

“- Çocuktan neyin var?” Ben dedim ki:

- Hânî’nin oğullan olarak Şurayh, Abdullah ve Müslim vardır. Peygamber:

“- Bunların en büyüğü hangisidir?” diye sordu. Ben: “Şurayh!” dedim. Peygamber :

“O halde sen, Ebû Şurayh’sın!” (künyen budur!) dedi; hem kendisine, hem de çocuğuna dua etti.

Yine Peygamber (s.a.v.) o kavimden bir adama “Abdu’l-Hacer” diye isim verdiklerini işitti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) (o adama):

“Senin adın nedir?” diye sordu. O, Abdu’l-Hacer’dir, dedi. Peygamber: “Hayır, sen Abdullah’sın!” buyurdu. Ravi Şurayh demiştir ki:

(Babam) Hânî memleketine dönmek için hazırlandığı zaman, Peygamber (s.a.v.)’e gelip, şöyle dedi:

- Hangi şeyin Cenneti gerekli kılacağım bana bildir? Peygamber:

“-Güzel söz söylemeye ve (muhtaçlara) bolca yemek vermeye devamlı ol!” buyurdu.

GÜZEL İSİM, PEYGAMBER (S.A.V.)’İN HOŞUNA GİDEREDİ

812. Ebî Hadred’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki: Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu :

“- Bu devemizi (hac esnasında kurban edilmek üzere Harem’e kadar) kim sürecek?” Yahut:

“Bu devemizi (Harem’e) kim ulaştıracak?” buyurdu. Bir adam :

- Ben (ulaştırırım) dedi. Bunun üzerine Peygamber:

“- Senin ismin nedir?” dedi. Adam :

- Falandır, dedi. Peygamber (ona) :

“-Otur!” dedi. Sonra başkası kalktı. Buna da :

“- İsmin nedir?” diye Peygamber sordu. Bu kimse de :

- Falandır, dedi. Peygamber (buna da):

“Otur!” dedi. Sonra başka bir adam kalktı. Peygamber (yine buna) :

“- İsmin nedir?» dedi. O adam:

- Naciyye’dir, dedi. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Sen buna, (deveyi Harem’e ulaştırmaya) ehilsin, bunu sür.”

813. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, biz otururken, Allah’ın Peygamberi (s.a.v.) çabuk yürüyerek geldi, öyle ki, bize sür’atle gelişi, bizi korkuttu. Bizim yanımıza varınca, selâm verdi; sonra şöyle buyurdu:

“-Kadir Gecesini size haber vereyim diye sür’atle size geldim; fakat şu sizinle benim aramdaki zaman içinde onu unutturuldum (hangi gecede olduğunu hatırlayamıyorum). Siz (ramazanın) son on günleri içinde onu arayınız.”

AZİZ VE YÜCE ALLAH'A İSİMLERİN EN SEVİMLİSİ

814. Sahabiliği sabit olan Ebü Vehb, Peygamberin şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

"Peygamberlerin isimleri ile isimleniniz. Aziz ve Yüce olan Allah'a isimlerin en sevimlisi Abdullah ve Abdurrahman'dır. İsimlerin en doğrusu da Haris ve Hümam'dır. En çirkini de Harb ve Mürre'dir."

815. Cabir'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, bizden bir adamın bir erkek çocuğu doğdu da adam ona "Kasım" ismini verdi. Biz (ona) dedik ki, biz sana "Ebu'l-Kasım = Kasımın babası" künyesini vermeyiz; bunda keramet yoktur. Adam (durumu) Peygambere bildirdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu :

"- Oğluna Abdurrahman ismini ver."

İSMİ İSİMLE DEĞİŞTİRMEK

816. Sehl'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Ebû Üseyd'in oğlu Münzir doğduğu zaman Peygamber ((s.a.v.)'e götürüldü. Peygamber de onu oyluğu üzerine koydu. (Çocuğun babası) Ebû Üseyd de oturuyordu. Peygamber (önündeki çocuğu unutarak) başka bir şeyle meşgul oldu. (Çocuk eziyet vermesin diye) Ebû Üseyd, oğlunun alınmasını emretti. Bunun üzerine çocuk Peygamber (s.a.v.)'in oyluğundan alınıp götürüldü. Sonra Peygamber (s.a.v.) meşguliyetinden kurtulup çocuğu hatırladı da:

"-Çocuk nerede?" diye sordu. Ebû Üseyd:

- Onu eve gönderdik. Allah'ın Resulü! dedi. Peygamber:

"- Onun ismi nedir?" diye sordu. Üseyd, falandır, dedi. Peygamber:

“- Hayır, onun ismi artık Münzir’dir.” buyurdu. Babası da o gün (ismini değiştirip) ona Münzir adını verdi.

AZİZ VE YÜCE ALLAH KATINDA İSİMLERİN HOŞA GİTMEYENİ

817. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Allah katında isimlerin en çirkini, adamın Mülklerin Meliki (Mülklerin Padişahı) diye isimlenmesidir.”

BAŞKASININ İSMİNİ KÜÇÜLTEREK ONU ÇAĞIRAN KİMSE

818. Talk İbni Hubeyb’den rivayet edildiğine göre demiştir ki, şefaati inkâr eden insanların en şiddetlisi idim. (Şefaatin sabit olup olmadığını) Câbir’e sordum. O dedi ki, ey Tulayk = ey Talakcık! Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- (Günahkârlar) Cehennem’e girdikten sonra (şefaat sayesinde) Cehennemden çıkarlar.” Biz de senin okuduğunu (Kuran) ı okuyoruz (ve şefaatin var olduğuna inanıyoruz).

İNSAN KENDİNE İSİMLERİNİN EN SEVİMLİ OLANI İLE ÇAĞRILIR

819. Hanzele İbni Hizyem anlattığına göre, şöyle demiştir:

“-İnsana, isimlerinin ve künyelerinin en sevimlisi olanla hitap etmek, Peygamber (s.a.v.)’in hoşuna giderdi.”

ÂSİYE İSMİNİ DEĞİŞTİRMEK

820. İbni Ömer'den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) Âsiye'nin ismini değiştirdi ve:

"-Sen Cemîle'sin!" dedi.

821. Muhammed İbni Amr İbni Ata anlattığına göre, kendisi Ebû Seleme'nin kızı Zeyneb'in yanına vardı. Zeyneb, Muhammed İbni Amr İbni Atâ'nın evinde bulunan kız kardeşinin ismini ona sordu. Muhammed dedi ki, onun ismi "Bere"dir, dedim. Zeyneb :

- Onun ismini değiştir, dedi. Çünkü; Peygamber (s.a.v.) Cahş'ın kızı Zeyneb'i nikahladığı zaman ismi "Bere" idi de, onun ismini Zeyneb'e çevirdi. Bir de Peygamber (annem) Ümmü Seleme ile evlenip de yanına vardığı zaman, ben Berre ismini taşıyordum. Ümmü Seleme'nin beni Berre diye çağırdığını Peygamber işitti de şöyle dedi:

"- Siz kendinizi tezkiye etmeyin (Berre = iyi ve takva sahibi diyerek kendinizi temize çıkarmayın); zira Allah sizden iyi ve kötü kadının kim olduğunu daha iyi bilir. Sen (Berre) kızına Zeyneb ismini ver, (ey Ümmü Seleme)." Ümmü Seleme de:

- Onun ismi Zeyneb'dir, dedi. (Muhammed ibni Amr diyor ki): Bunun üzerine ben (Ümmü Seleme'nin kızı) Zeyneb'e dedim ki, (kız kardeşime başka bir) isim vereyim mi? Zeyneb şöyle dedi:

Rasûlullah (s.a.v.) hangi isme çevirdi ise, ona çevir; ona Zeyneb ismini ver."

"SABİM" İSMİNİ ALMAK

822. Abdurrahman'ın oğlu Saîd El-Mahzûmî anlatmıştır ki; kendi adı Sârim'di de, Peygamber (s.a.v.) ona Saîd ismini verdi. İbni Abdurrahman

demiştir ki, dedem bana şöyle anlattı: Osman (s.a.v.)'i Mescidde yaslanırken gördüm.

823. Ali (ra) Hazretlerinden rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

(Oğlum) Hasan -Allah ondan razı olsun- doğunca ona Harb ismini verdim. Sonra Peygamber (s.a.v.) gelip şöyle buyurdu:

"- Oğlumu bana gösteriniz, ona hangi ismi verdiniz?" Biz dedik ki:

- Harb (ismini verdik). Peygamber:

"- Hayır, o Hasan'dır." dedi.

- Sonra Hüseyin -Allah ondan razı olsun- doğunca ona Harb ismini verdim. Yine Peygamber (s.a.v.) gelip :

"- Oğlumu bana gösteriniz, ona hangi ismi verdiniz?" dedi. Biz dedik ki:

- Harb (ismini verdik)! Peygamber: "Hayır, o Hüseyin'dir." buyurdu.

Üçüncü çocuk doğunca, ona da Harb ismini verdim. Bu defa da Peygamber (s.a.v.) gelip :

"- Oğlumu bana gösterin, ona hangi ismi verdiniz?" buyurdu. Biz:

- Harb! dedik. Peygamber:

"- Hayır, o Muhassin'dir!" dedi. Sonra şöyle buyurdu:

"- Ben onlara, Harun'un çocukları olan Şeber, Şubeyir ve Müşebbir'in isimleri ile ad verdim."

"ĞARRAB" İSMİ

824. Müslim'in kızı Râita'dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, babam şöyle anlattı:

- Ben Huneyn savaşında Peygamber (s.a.v.) ile bulundum. Peygamber bana sordu:

"- İsmin nedir?" Dedim ki:

- Garrab'dır. Peygamber:

"- Hayır, doğrusu senin edin Müslim'dir!" buyurdu

ŞÎHAB İSMİ

825. Hz. Âişe (ra)'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında bir adam anıldı ki, ona Şihab deniyordu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

"Hayır, sen Hişam'sın!" buyurdu.

EL-AS İSMİ

826. Mutî'in şöyle dediği işitilmiştir:

Peygamber (s.a.v.)'den işittim, Mekke'nin fethi gününde diyordu ki:

"-Bugünden sonra kıyamete kadar hiç bir Kureyş'li (dininden dönmek suçu ile) öldürülmeyecektir." Kureyş'li olup da, AS ismini taşıyanlardan Mutî'den başka hiç kimse Fetihten önce müslüman olmuş değildir; onun ismi El-As idi de, Peygamber (s.a.v.) ona Mutî ismini verdi.

ARKADAŞININ İSMİNDEN BİR ŞEY NOKSAN BIRAKIP KISALTARAK ONU ÇAĞIRAN KİMSE

827. Hz. Âişe, Allah ondan razı olsun, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

“- Ey Aişe! Bu Cibril’dir, sana selâm söylüyor. Âişe :

- Selâm ve Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun, dedi ve Peygamber benim görmediğimi (Cibril’i) görüyor, demişti.

828. Hacdan dönen Sümame kızı Ümmü Gülsüm anlatmıştır ki, kardeşi Sümame oğlu Muharık kendisine şöyle dedi:

Âişe’nin yanına git ve ona, Osman ibni Affan’dan sor; zira yanımızda insanlar onun hakkında çok söz ettiler. (Aleyhinde konuştular). Ümmü Gülsüm şöyle anlattı:

- Ben Âişe’nin yanına varıp dedim ki, evlatlarından biri sana selâm gönderiyor ve Osman ibni Affan’dan sana soruyor, (onun durumu nedir)? Âişe:

- Selâm ve Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun, dedikten sonra şöyle buyurdu:

- Bana gelince, ben şahitlik ederim ki, çok sıcak bir gecede Osman’ı bu evde gördüm; Allah’ın Peygamberi (s.a.v.) de vardı, Cibril ona vahy ediyordu: Peygamber (s.a.v.) ibni Affan’ın (Osman’ın) eline veya omzuna eliyle “yaz, ösme!” diye vuruyordu. Allah’ın peygamberi (s.a.v.) bu derece yükselttiği kimse, ancak iyi bir adam olur. ibni Affan’a (Osman’a) kim söver, kötü söylerse Allah’ın laneti üzerine olsun.

“ZAHİM” ADINI ALMAK

829. Beşîr ibni Nehîk anlattığına göre şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.) gelip şöyle buyurdu:

“- İsmin nedir?” Beşîr:

- Zahim, dedi. Peygamber:

“- Hayır, sen Beşîr’sin!” buyurdu.

- Ben Peygamber (s.a.v.)’le beraber yürüdüğüm sırada şöyle buyurdu:

“- Ey Hasasiyye oğlu! Allah’a razı olmuyor musun? Allah’ın Resulü ile beraber yürüyorsun.” dedim ki:

- Annem ve babam sana feda olsun; ben Allah’a hiç bir şeyle rıza göstermemezlik etmiyorum; her hayırlı şeye (Allah tarafından) kavuştum. Sonra (Peygamber) Müşriklerin kabirlerine gelip, şöyle buyurdu:

“- Şunlar, çok büyük hayırdan mahrum olmuşlardır.” Sonra Müslümanların kabirlerine gelip, şöyle buyurdu:

“- Şunlar, çok büyük hayra kavuştular.” Bir de (sahtiyan) ayakkabı giyinmiş olan bir adam mezarlar arasında yürüyordu; Peygamber ona:

“- Ey sahtiyan ayakkabılar sahibi! Ayakkabılarını bırak,” dedi. O da ayakkabılarım çıkardı.

830. Beşîr’in karısı Leylâ’nın Beşîr İbni’l-Hasasiyye’den şöyle naklettiği işitilmiştir: ona Beşîr ismini verdi.

“- (Beşîr’in) ismi Zâhim idi de, Peygamber (s.a.v.) ona Beşîr ismini verdi.”

BERRE İSMİ

831. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, Cüveyriye’nin ismi Berre idi de, Peygamber (s.a.v.) ona Cüveyriyye ismini verdi.

832. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Meymûne’nin ismi Berre idi de, Peygamber (s.a.v.) ona Meymûne ismini verdi.

“EFLAH” İSMİ

833. Câbir, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurmuştur:

“- Eğer yaşarsam -İnşa Allah- Ümmetimi yasaklayacağım ki, onlardan hiç biri Bereke, Nafi’ ve Eflah ismi ile isimlenmesin. (Kavilerden A’meş demiştir ki, Rafî’ ismini de söyledi mi, yoksa söylemedi mi bilmiyorum.) Bereke burada mıdır? diye sorulur da:

- Burada değildir, cevabı verilir. (Böylece orada bereketin ve iyiliğin bulunmayışı ifade edilmiş olur. Böyle bir halden kaçınmak ve nimeti inkâra yol açmamak için bu ve buna benzer diğer isimleri almamalıdır.) Peygamber (s.a.v.) vefat etti ve bundan yasaklamadı.

834. Câbir ibni Abdullah’ın şöyle dediği işitilmiştir: “Peygamber (s.a.v.) Ya’lâ, Bereke, Nafi’, Yesar, Eflah ve buna benzer isimlerle isimlenmeyi yasaklamak istedi; sonra bu ifade arkasında sükût etti de bir şey söylemedi.”

“REBAH” İSMİ

835. Ömer İbni Hattab’dan -Allah ondan razı olsun- rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Peygamber (s.a.v.) (aralarında geçen bir hadise üzerine) hanımlarından ayrılıp yalnız başına kalınca, ben, (Peygamberin ziyaretine gidip kapıda hizmetçisi) Rebah ile karşılaştım. Ey Rebah! Benim (ziyaretim) için (s.a.v.)’den izin iste, diye seslendim.» (l)

PEYGAMBERLERİN İSİMLERİ

836. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"- İsmimle isimleniniz; fakat künyemle künyelenmeyiniz. Çünkü Ebul-Kasım benim."

837. Enes ibni Malik'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) çarşıda idi de bir adam dedi ki:

-Ya Ebe'l-Kasım! Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) ona döndü. Adam dedi ki: .

- Ey Allah'ın Resulü! Ben (seni kasdetmedim), bu adamı çağırdım. Buna karşılık Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- İsmimle isimleniniz; fakat künyemle künyelenmeyiniz."

838. Abdullah ibni Selâm'ın oğlu Yûsuf anlatmış ve demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) bana Yûsuf ismini verdi ve beni kucağına oturttu ve başımı okşadı.

839. Cabir ibni Abdullah'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Bizim Ensar'dan bir adamın, bir erkek çocuğu doğdu ve ona Muhammed ismini vermek istedi. Şu'be de, Mansûr'un hadîsinde:

Ensar'dan bir adam dedi ki, çocuğu omzumda taşıyıp, onu Peygamber (s.a.v.)'e götürdüm, diye nakletmiştir. Süleyman'ın hadîsinde:

Onun bir erkek çocuğu doğdu da, insanlar çocuğa Muhammed ismini vermesini istediler, şeklindedir.

Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- İsmimle isimleniniz; fakat künyemle künyelenmeyiniz. Çünkü ben adaletle bölen kılındım. Aranızda böyle (adaletle ganimetleri) bölerim.

- Husayn ise rivayetinde şöyle demiştir :

“- Ben, adaletle bölücü olarak gönderildim, aranızda (böyle adaletle ganimetleri) bölerim.”

840. Ebû Musa’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Benim bir erkek çocuğum doğdu da, ben onu Peygamber (s.a.v.)’e götürdüm.

Peygamber de ona İbrahim ismini verdi. Sonra bir hurmayı çiğnem halinde damağına koydu ve ona bereketle dua etti. Sonra çocuğu bana verdi. Bu çocuk, Ebû Musa’nın,en büyük çocuğu idi.

“HÂZİN” İSMİ

841. Said, babası Müseyyeb’den, o da (Saîd’in) dedesinden (Hazin ibni Ebî Vehb’den) rivayet ettiğine göre, dedesi Peygamber (s.a.v.)’in huzuruna vardı. Peygamber ona:

“-İsmin nedir?” dedi. O:

- Hâzin, dedi. Peygamber:

“- Sen Sehl’sin”, buyurdu. O:

- Babamın bana vermiş olduğu bir ismi değiştirmem, dedi. (Müseyyeb’in oğlu Saîd demiştir ki, bundan sonra, artık bizde meşakkat ve keder eksik olmadı.)

(...) ... Abdulhamîd ibni Cübeyr ibni Şey be şöyle demiştir: Saîd ibni’l-Müseyyeb’in yanına oturdum da, bana anlattı ki, dedesi Peygamber (s.a.v.)’in huzuruna vardı. Peygamber ona:

“-İsmin nedir?” dedi. O:

- İsmim Hazin’dir, cevabını verdi. Peygamber:

“-Hayır, sen Sehl’sin”, buyurdu. O dedi ki:

- Babamın bana vermiş olduğu bir ismi ben değiştiren değilim, ibni Müseyyeb dedi ki:

Artık bizde (ailemizde) meşakkat ve keder eksik olmadı.

PEYGAMBER (s.a.v.)’İN İSMİ VE KÜNYESİ

842. Cabîr’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Bizden bir adamın bir erkek çocuğu doğdu da, ona Kasım ismini verdi. Ensar (Medîne’li ashab) dediler ki:

-Biz sana Ebu’l-Kasım künyesini vermeyiz ve sâna göz aydınlığı dilemeyiz. Adam, Peygamber (s.a.v.)’e varıp Ensar’ın söylediklerini Peygamber’e söyledi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu :

“- Ensar güzel söyledi; benim ismimle isimlenin, ancak künyemle künyelenmeyiniz. Zira Kasım benim.”

843. (Hz. Ali’nin oğlu) İbnu’l-Hanefiyye’nin şöyle dediği işitilmiştir:

- (Şu husus, babam) Ali için bir müsaade olmuştur. (Babam, Hz. Peygamber’e) dedi ki:

- Yâ Rasûlullah! Eğer senden sonra benim bir çocuğum doğarsa, senin adını ona vereyim mi ve senin künyenle de onu künyeleyeyim mi?

Peygamber (s.a.v.):

“- Evet!” dedi.

844. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir?:

- Peygamber (s.a.v.) kendi ismi ile künyesini bir arada toplamamızı yasakladı ve şöyle buyurdu:

“- Ebû’l-Kasım benim. Allah (mal ve ganimet) verir; ben ise, (adaletle) bölerim.”

845. Enes’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) çarşıda idi. Bir adam (arkadaşına) :

- Ey Ebu’l-Kasım! dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) dönüp (çağırana) baktı. Adam:

- Ben bunu (arkadaşımı) çağırdım, (sizi kasdetmedim) dedi. Peygamber de şöyle buyurdu:

“- İsmimle isimleniniz; fakat künyemle künyelenmeyiniz.”

MÜŞRİK KÜNYELENİR Mİ?

846. Üsame ibni Zeyd haber verdiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) içinde Abdullah ibni Ubeyy ibni Selûl’ün bulunduğu bir meclise vardı. Bu hadise, Abdullah ibni Ubeyy’in İslâm’a girişinden önce idi. (Abdullah, Peygambere hitap ederek) dedi ki:

- Meclisimizde bizi rahatsız etme. Sonra Peygamber (s.a.v.) Sa’d ibni Ubade’nin yanına varıp şöyle buyurdu:

“- Ey Sa’d! Ebû Hubab’ın dediğini işitmedin mi?” (Peygamber, Ebû Hubab künyesi ile) Abdullah İbni Ubeyy ibni Selûl’ü kasdediyordu.

847. Enes’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.) bize gelirdi ve benim Ebû Umeyr künyesini taşıyan küçük bir kardeşim vardı. Onun oynayıp durduğu bir serçesi vardı da ölmüştü. (Bir gün) Peygamber (s.a.v.) bize geldi de, bu küçük kardeşimi kederli gördü. Bunun üzerene Peygamber:

“- Bunun hali ne böyle?” dedi. Serçesi öldü, diye Peygambere cevap verildi. Peygamber de şöyle buyurdu:

“- Ey Ebû Umeyr! Serçecik ne oldu?”

BİR KİMSENİN ÇOCUĞU DOĞMADAN ÖNCE ONA KÜNYE VERMEK

848. Rivayet edildiğine göre Abdullah, Alkame’ye -henüz çocuğu doğmamışken- Ebû Şibl = Şibl’in babası künyesini vermiştir.

849. Alkame’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, ben doğmadan önce, (babam) Abdullah bana künye verdi.

HANIMLARIN KÜNYESİ

850. Hz. Âişe (ra)’dan rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

- Peygamber (s.a.v.)’e varıp dedim ki:

- Ya Rasûlullah! Hanımlarına künye verdin, (arkadaşlarımın künyesi var, benim çocuğum olmadığından künyem yok) bana da künye ver.

Bunun üzerine Hz. Peygamber:

“- Kız kardeşin (Esma) oğlu Abdullah (ibni Zübeyr) ile künyeden.» buyurdu. (Ümmü Abdullah = Abdullah’ın annesi diye künyelen.)

851. Rivayet edildiğine göre, Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir :

- Ey Allah'ın Peygamberi, bana künye vermez misin? Peygamber de:

"- Oğlunla künyelen!" buyurdu.

- (Peygamber bu sözle) Abdullah ibni Zübeyr'i kasdediyordu. Hz. Âişe de, Ümmü Abdullah = Abdullah'ın annesi diye künyelenmişti.

BİR ADAMI KENDİSİNDE OLAN BİR ŞEYLE VEYA HERHANGİ BİRİYLE KÜNYELEMEK

852. Sehl ibni Sa'd'dan şöyle rivayet edilmiştir: Hz. Ali'ye -Allah ondan razı olsun- isimlerinin en sevgilisi, gerçekten Ebû Türab idi ve hakîkaten bu isimle çağrılmaktan sevinirdi. Ona bu ismi Peygamber (s.a.v.) (şu sebepten) vermişti:

Hz. Ali, bir gün Hz. Fatıma'ya -Allah her ikisinden razı olsun- kızdı. Bu kızgınlık üzerine (evden çıkıp) Mescid'de duvara yaslanarak uzandı. Peygamber (s.a.v.) (evine) gelip (onu bulamayınca) arkasını takibe koyuldu. Peygambere haber verildi ki, o burada duvara yaslanmış yatıyor. Peygamber (s.a.v.) onun yanına vardı. Hz. Ali'nin arkası toprak dolmuş haldeydi. Peygamber (s.a.v.) onun arkasından toprakları silmeye başladı ve ona:

"- Otur, Ebû Türab!" diyordu.

BÜYÜKLERLE VE FAZİLET SAHİPLERİYLE YÜRÜMEK NASIL OLUR?

853. Enes'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

Peygamber (s.a.v.) bizim hurmalığımızda -Ebû Talha'nın hurmalığında-iken ihtiyacı için uzağa açıldı; Bilâl da arkasında yürüyordu, yanında yürümekle Peygamber (s.a.v.)'e ikram ediyordu. Sonra Peygamber (s.a.v.)

bir mezara uğrayıp durdu. Nihayet Bilâl ona yetişti. Peygamber şöyle buyurdu :

“- Canına rahmet, ey Bilâl! Benini işittiğimi sen işitiyor müsün?”

Bilâl dedi ki:

- Ben bir şey işitmiyorum. Hz. Peygamber:

“- Kabir sahibine azab ediliyor!” buyurdu. Sonra onun Yahudi kabri olduğu anlaşıldı.

BÖLÜM

854. Kays’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki; Muâviye’nin kendi küçük kardeşine şöyle dediğini işittim:

- Bu hizmetçiyi terkine al, (bineceğin hayvan üzerinde senin arkanda olsun). Kardeşi ise bunu yapmaktan kaçındı. Bunun üzerine Muâviye, ona:

- Ne fena terbiye edildin, dedi.

Kays demiştir ki, (Muâviye’nin babası) Ebû Süfyan’ın (Muâviye’ye) :

- Kardeşinin sana karşı tutumunu bağışla, dediğini işittim.

855. Amr ibni’l-As’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Arkadaşlar çoğaldığı zaman, borçlar da çoğalır.” (Kavilerden Yahya demiştir ki...) Ben, (bana anlatan) Musa’ya:

- Borçlar nedir? diye sordum. O; haklardır, dedi.

ŞİİRDEN BİR KISMI HİKMET’DİR

856. Halid ibni Keysan’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, ben (Abdullah) ibni Ömer’in yanında idim. İyas ibni Hayseme, onun karşısında durup, şöyle dedi:

- Ey Faruk’un oğlu (Abdullah), sana şiirimden okuyayım mı? (Abdullah) ibni Ömer:

- Evet, ancak bana güzel olanı oku, dedi. Bunun üzerine İyas ibni Hayseme, ona şiir okudu; nihayet ibni Ömer’in hoşlanmadığı şeye (söze) ulaştığı zaman, İbni Ömer ona:

“- Dur!” dedi.

857. Mutrif’den işitildiğine göre demiştir ki, İmran ibni Husayn’e, Kûfe’den Basra’ya kadar arkadaşlık ettim; hemen hemen her konakladığı yerde bana şiir okuyordu ve şöyle demişti:

- İşaret ve tarizle yapılan ifadelerde yalandan uzaklaşma vardır.

858. Ubeyy ibni Kâ’b haber verdiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“- Şiirden bir kısmı hikmettir.”

859. Esved İbni Serî’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Dedim ki, Ey Allah’ın Rasûlü! Aziz ve Yüce olan Rabbımı bir takım övgülerle methettim. Hz. Peygamber:

“- Senin Rabbın övgüyü (hamdi) sevmez mi?” buyurdu ve ona bundan ziyade etmedi, (söylemedi).

860. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Bir adamın karnının irinle dolup hasta olması, şiirle dolmasından daha hayırlıdır.”

861. Esved İbni Serî’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

Ben şair idim, Peygamber (s.a.v.)’e gidip dedim ki, Rabbimi övdüğüm övgülerimi sana okuyayım mı? Peygamber:

“- Gerçekten senin Rabbin övgüleri sever, (onlardan razı olur)” buyurdu ve bunun üzerine bana ziyade (bir şey) söylemedi.

862. Hz. Âişe’den (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-(Şair) Hassan İbni Sabit, müşrikleri kötüleyip hicvetmek hususunda Rasûlullah (s.a.v.)’den izin istedi. Rasûlullah (s.a.v.):

“- Benim (o Kureyş müşriklerine soyca) nispetim nasıl olacak, (beni onlardan nasıl temize çıkaracaksın)?” buyurdu. Hassan dedi ki:

- Kıl hamurdan çıkarıldığı gibi, ben seni onlardan (incitmeden) çıkarırım.

863. Hişam, babasından şöyle dediğini rivayet etmiştir:

-Hz. Âişe’nin yanında (şair) Hassan’ı kötülemeye gittim de, o bana dedi ki, Hassan’ı kötüleme; çünkü o, Rasûlullah (s.a.v.)’i (düşmanlarına karşı şiirleriyle) savunurdu.

GÜZEL SÖZ GİBİ, ŞİİR DE GÜZELDİR VE ONUN ÇİRKİNİ DE VARDIR

864. Ubey İbni Kâ’b’dan, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“- Şiirden bir kısmı hikmettir.”

865. Abdullah İbni Amr’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Şiir, söz menzilesindedir, (tabii kelam gibidir); onun güzeli kelamın güzeli gibidir ve çirkini de kelamın çirkini gibidir.”

866. Hz. Âişe’den rivayet edildiğine göre, şöyle buyururdu:

“- Şiirden bir kısmı güzeldir ve bir kısmı çirkindir. Sen güzeli al ve çirkini bırak. Gerçekten ben Kâ’b ibni Malik’in şiirinden bir takım şiirler rivayet ettim ki, o şiirlerin bir kasidesinde kırk ve bundan daha az beyit vardır.”

867. Hz. Âişe’ye (ra) soruldu ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) şiirden herhangi bir şiir okur muydu? Âişe:

-Abdullah ibni Revaha’nın şiirinden şunu okurdu, dedi:

“Azıklayıp göndermediğin kimse, sana haberleri getirir.”

868. Esved İbni Serî’ anlatarak şöyle demiştir:

- Ben şair idim de dedim ki, Ey Allah’ın Rasûlü! (Şiirimle) Rabbimi övdüm. Peygamber buyurdu:

“- Senin Rabbin övgüyü (hamdi) sevmez mi?”

-Bundan fazla bana (bir şey) söylemedi.

ŞİİR OKUTAN KİMSE

869. Şerîd’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Peygamber (s.a.v.) benden, Ümeyye İbni Ebî’s-Salt’ın şiirini okumayı istedi. Ben de ona okudum. Peygamber ise:

“- Hîh, hîh = devam, devam” demeye başladı.

-Böylece ona yüz beyit kadar okudum. Bunun üzerine Peygamber:

“- Ümeyye az kalsın müslüman oluyordu.” buyurdu.

“İÇİ ŞİİRLE DOLU KİMSEYİ HOŞ GÖRMEMEK”

870. İbni Ömer, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

“- Sizden birinizin karnı irinle dolmak, şiirle dolmaktan ona daha hayırlıdır.”

AZİZ VE YÜCE ALLAH’IN “ŞAİRLERE İSE, ONLARA SAPIKLAR UYAR” SÖZÜ

871. İbni Abbas’tan rivayet edildiğine göre:

“- Şairler ise, onlara sapıklar uyar. Görmez misin, o şairler her yöne meylederler ve hoş şeylere dalarlar ve gerçekten onlar (şiirlerinde) yapmayacakları şeyleri söylerler.” Ayet-i kerimesinin genel manasından terk edilip istisnâ edilerek Allah şöyle buyurmuştur:

“- Ancak iman edip Salih amel işleyenler, Allah’ı çok ananlar, kendilerine zulmedildikten sonra (şiirleriyle Peygamberi koruyarak kafirlerden) öçlerini alanlar müstesnadır, (bunlar kınanmazlar). O zulmedenler, yakında hangi dönüş yerine döneceklerini bileceklerdir.” (26/224-227)

BEYANDAN BİR KISMI SİHİRDİR

872. İbni Abbas’tan rivayet edildiğine göre, bir adam yahut bir Bedevî Peygamber (s.a.v.)’e gelip, açık bir ifade ile konuştu. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Beyândan bir kısmı sihirdi ve şiirden bir kısmı da hikmettir.”

873. Rivayet edildiğine göre, Abdülmelik İbni Mervan çocuklarını terbiye için Şa’biye teslim edip, şöyle dedi:

-Bunlara şiir öğret ki, şeref kazansınlar ve yükselsinler. Bunlara et yedir ki, kalpleri kuvvetlensin. Saçlarını kes ki, boyunları güçlü olsun, Bunları yüksek adamların meclisinde bulundur ki, onlara karşı söz getirebilsinler.”

ŞİİRİN MEKRUH OLMASI

874. Hz. Âişe (ra), Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

“- İnsanların en büyük suç işleyeni o insandır ki, kabileyi bütünü ile hicveder (şiirleriyle kötüleyip yere batırır); bir de bir adamdır ki, babasının inkar etmiştir.”

ÇOK SÖZ KONUŞMAK

875. İbni Amrin’in şöyle dediği işitilmiştir:

- Peygamber (s.a.v.)’in devrinde (Medine’nin) doğu tarafından iki hatip adam gelip, ayakta durarak konuştular; sonra oturdular. Arkasından Rasûlullah (s.a.v.)’in hatibi Sabit ibni Kays kalkıp konuştu. Öncekilerin konuşmasından insanlar hayrete düştüler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) kalkıp hitabette bulunarak şöyle buyurdu:

“-Ey insanlar! (Maksadınızı ifade için tabiî olarak) sözlerinizi söyleyin, zira sözü süslemek (ve onu tesirli hale getirmek) Şeytan’dandır.” Sonra Rasûlullah (s.a.v.):

“-Beyandan bir kısmı sihirdir.” buyurdu.

876. Enes Hazretlerinin şöyle buyurduğu işitilmiştir:

- Bir adam, Hz. Ömer’in yanında hitabette bulundu da, sözü uzattı (çok söyledi). Bunun üzerine Hz. Ömer:

“- Hitabetlerde çok söz söylemek, Şeytan’ın (ağzından çıkan şişirilmiş) balonlardan sayılır.” buyurdu.

877. — Ebû Yezîd’den yahut Mu’in ibni Yezîd’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Mescidlerinizde toplanınız; ve her ne zaman bir kavim toplanırsa bana haber versinler.” Sonra bize ilk gelen Peygamber oldu ve oturdu. Bizden bir hatip de konuştu. Sonra şöyle dedi:

- Hamd, öyle bir Allah’a mahsustur ki, hamd için onun önünde bir maksat yok ve ötesinde de bir çıkış yok. Bunun üzerine Peygamber kızdı ve kalktı. Biz de aramızda birbirimizi (ettiğimiz kusurdan dolayı) ayıpladık. Dedik ki:

- Bize ilk gelen Peygamber oldu da, başka bir mescide gidip orada oturdu. Biz de ona gidip onunla konuştuk. Sonra bizimle gelip oturmuş olduğu yerde veya ona yakın bir yerde oturdu; sonra şöyle buyurdu:

“-Hamd o Allah’a mahsustur ki, dilediğini önüne koydu (yarattı), dilediğini de arkasına bıraktı (yaratmadı). Gerçekten beyandan bir kısmı sihirdir.» Sonra Peygamber bize emretti ve bize öğretti.”

TEMENNİ ETMEK

878. Hasreti Aişe şöyle demiştir:

- Bir gece, Peygamber (s.a.v.)’in uykusu kaçtı da:

“- Keşke ashabımdan salih bir adam bana geleydi de, beni bu gece gözetleyip koruyaydı,” buyurdu. O esnada silâh şakırtısı duyduk. Bunun üzerine Peygamber:

“- Kimdir?” dedi.

- Sa’d, cevabı varildi. (Sa’d dedi ki:) Ey Allah’ın Resulü! Ben seni

-Bundan sonra Peygamber (s.a.v.) uyudu; öyle korumaya geldim.

BİR ADAMA, BİR ŞEYE, BİR ATA BU BAHİRDİR = DENİZDİR DENİLİR

879. Enes ibni Malik’in şöyle dediği işitilmiştir:

Medine’de (bir gece insanları dehşete düşüren) bir korku oldu da Peygamber (s.a.v.) (korkuya sebep olan gürültünün düşman sesi olup olmadığını araştırmak üzere) Ebû Talha’nın atını, ariyet olarak aldı. Bu ata Mendûb adı verilmişti. Peygamber buna bindi, (keşfini yaptı). Dönünce şöyle buyurdu:

“- Hiç bir şey görmedik, (korkulacak bir tehlike yok). Gerçek şu ki, bu atı bir bahir = deniz bulduk.”

881. Abdurrahman ibni Aclân’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“-Ömer ibni’l-Hattab, ok atan (nişan talimi yapan) iki adama rastgeldi. Bu adamlardan biri diğerine (esabtu = isabet ettim yerine telâffuz hatası şad harfini sin okuyarak) esebtü = isabet ettim dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer şöyle buyurdu:

- Yanlış (galat) konuşmanın kötülüğü, kötü atıştan daha fenadır.

BİR ŞEYİN HAK OLMADIĞINI MURAD EDEREK İNSAN, “BİR ŞEY DEĞİLDİR” DER

882. Peygamber (s.a.v.)’in zevcesi Hz. Aişe şöyle demiştir:

-Bir takım insanlar, Peygamber (s.a.v.)’e kâhinlerden sordular da, Peygamber :

“- Onlar bir şey değildir!” buyurdu. Bunun üzerine onlar dediler ki:

- Ey Allah’ın Resulü! Onlar bir şeyler söylüyorlar ki, gerçek oluyor. Buna karşı Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- O, bir sözdür ki, Şeytan onu kapar da, velisinin kulaklarına, tavuk ötmesi gibi onu gıdaklar. Böylece o söze, yüz yalandan daha çoğunu karıştırırlar.”

TÂRİZLER

883. Enes ibni Malik’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) seferlerinin birinde bulunuyordu da, deve sürücüsü (hizmetçi Enceşe) nağmeleriyle (develeri) sürdü. (Develerin üzerinde hanımlar bulunuyordu). Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) :

“- Yavaş ol, ey Enceşe; şişeleri incitmekten sakın.” buyurdu.

884. İbni Ömer, babası Ömer’den anlatarak demiştir ki, babam şöyle buyurdu :

Kişinin her duyduğunu anlatması, ona yalan olarak kâfidir.

885. Mutrif ibni Abdullah ibni’ş-Şihhir’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- (Kûfe’den) Basra’ya kadar İmrân ibni Husayn’e arkadaşlık ettim. Üzerimizden bir gün geçmedi ki, onda bize şiir okumasın. Bir de şöyle dedi:

- Ta’rîzli sözlerde yalandan çıkış vardır.

SIRRI YAYMAK

886. Amr ibni’l-As’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir :

“- O kimseye hayret ediyorum ki, kaderin içine düştüğü halde kaderden kaçar, kardeşinin gözündeki çöp kırıntısını görür de kendi gözündeki merteği bırakır ve kardeşinin canından kini çıkarır da, kendi canında kini bırakır.

Ben sırrımı hiç kimseye vermedim ki, yayılmasından ötürü onu ayıplayayım. Ben onu nasıl ayıplayabilirim ki, sırrımı korumakta aciz kalmış daralmıştım. Başkası sırrımı korumakta benden daha dar olmaz mı)?”

MASKARALIK AZİZ VE YÜCE ALLAH’IN: “BİR TOPLUM, DİĞER BİR TOPLUMLA ALAY ETMESİN” ÂYET-İ KERÎMESİ

887. Hz. Âişe’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“-Felâkete uğramış bir adam, kadınlardan ibaret bir topluluğa rastgeldi de, onlar bununla istihza ederek gülüştüler. Bu hareketlerinden dolayı o kadınların bir kısmı felakete uğradı.”

İŞLERDE ACELE ETMEMEK

888. Belî kabilesinden bir adamdan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Babamla birlikte Rasûlullah (s.a.v.)’e geldim de Peygamber önümde babamla gizlice konuştu. Ben babama dedim ki:

- Sana ne söyledi? Şöyle cevap verdi:

“- Bir iş yapmak istediğin zaman, Allah sana o işten kurtuluş gösterinceye kadar yahut Allah sana bir çıkış kapısı yaratıncaya kadar yavaş ve temkinli davran.”

889. Muhammed ibni’l-Hanefiyye’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir :

- (Görülecek işine) yakınlarından bir çare bulamayan kimse, -Allah ona bir genişlik veya bir çıkış yolu yaratıncaya kadar- o işle iyi bir şekilde ünsiyet etmezse, o kimse tedbir ve akıl sahibi değildir.

BİR SOKAK YAHUT BİR YOL GÖSTEREN

890. Berâ ibni Âzib, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu :

“- Kim, faydalanılsın diye ödünç bir mal ihsanda bulunursa, yahut bir sokak -veya Peygamber dedi ki bir yol- gösterip (başkasına) delâlet ederse, onun için bir köle azad etme karşılığı kadar sevab vardır.”

891. Ebü Zer’den (hadîsi Peygambere bağlayarak) şöyle dediği rivayet olunmuştur:

“- Kovandan din kardeşinin kovasına boşaltman bir sadakadır. İyilikle emretmen ve kötülükten alıkoyman bir sadakadır. Kardeşinin yüzüne karşı güler yüzlü olman bir sadakadır. İnsanların yolundan taş, diken ve kemik

gibi (engel teşkil eden) şeyleri gidermen senin için bir sadakadır (sevaptır). Bir de yolu belli olmayan bir yerde insanlara yol göstermen bir sadakadır.”

ÂMÂYI (KÖRÜ) YOLDAN SAPTIRAN KİMSE

892. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Âmâyı (körü) yoldan saptırana Allah lanet etsin.”

AZGINLIK (İSYAN)

893. İbni Abbas anlatarak şöyle demiştir:

Peygamber (s.a.v.) Mekke’de evinin etrafında otururken, o sırada Osman ibni Maz’un ona uğrayıp dişleri gözükecek kadar Peygamber (s.a.v.)’e tebessüm etti. Peygamber (s.a.v.) ona şöyle buyurdu:

“- Oturmaz mısın?” Osman :

- Evet, dedi. Peygamber (s.a.v.) onun karşısında oturdu. Peygamber onunla konuşurken birden Peygamber (s.a.v.) gözünü göğe doğru dikip şöyle buyurdu:

“- Az önce, sen otururken Allah’ın elçisi Melek bana geldi.” Osman dedi ki:

- Elçi Melek size ne söyledi? Peygamber (s.a.v.):

“- (Şu Ayet-i Kerîme’yi getirdi)” buyurdu:

“- Muhakkak ki Allah adaleti, ihsanı ve akrabaya vermeyi emrediyor. Zinadan, fenalıklardan ve isyan edip, insanlara zulüm etmekten de yasaklıyor. Size böylece öğüt veriyor ki, benimseyip tutasınız.” (Nahl Sûresi, Âyet: 90)

Osman dedi ki:

- Bu hâdise, iman kalbimde kararlaştığı ve Muhammed’i sevdiğim sırada olmuştur.

AZGINLIĞIN CEZASI

894. Enes’den, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“-Erginlik çağına kadar iki kızı barındırıp geçindiren (onlara zulüm etmeyerek iyi bakan) kimse var ya, ben ve o Cennette şu iki (parmağın yakınlığı) gibiyiz.” Havilerden Muhammed ibni Abdülâziz, işaret ve orta parmağı göstermiştir.

895. “İki günah kapısı vardır ki, bunları işleyenlerin cezası dünyada peşin olarak verilir:

- Biri zulüm = bağy, diğeri de akrabalık bağlarını kesmektir.”

SOY TEMİZLİĞİ

896. Ebû Hureyre’den, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“- Kerim oğlu kerimin oğlu Kerim oğlu kerim, İbrahim oğlu İshak’ın oğlu Yakub oğlu Yûsuf dur.”

897. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Soy temizliği bakımından nesebler birbirine yakın olsa bile, kıyamet günü benim velilerim takva sahibi olanlardır, insanlar bana amellerle gelmezler ve siz (çoğunluk olarak) dünyayı omuzlarınızda taşıyarak gelirsiniz de, ya Muhammedi dersiniz (imdat istersiniz). Ben de şöyle ve şöyle: Hayır, derim.” (Peygamber bunu söylerken de) her iki yanım çevirdi,

898. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Şu âyet ile amel eden bir kimseyi göremiyorum:

- Ey insanlar! Sizi bir erkekle bir dişiden (Âdem ile Havva’dan) yarattık. Hem de sizi soylara ve kabilelere ayırdık ki, birbirinizi tanıyasınız (bağlı olduğunuz kabileyi söyleyerek tanınasınız). Biliniz ki, Allah kabında en iyiniz, takvası en çok olanınızdır, (üstünlük ve fazilet, soy ve neseble değildir.) (Hücurat, 13)

- İnsan insana: Ben senden daha iyiyim, diyor. Halbuki insan Allah’dan korkmakla (takva sahibi olmakla) ancak başkasından daha iyi olur.

899. İbni Abbas şöyle demiştir:

“Kerîm kimi sayıyorsunuz? Allah kerîm olanı beyan edip:

“- Sizin Allah katımda en iyiniz (kerîminiz), takvası en ziyade olanınızdır.” buyurmuştur. Hasebi ne sayıyorsunuz? Haseb bakımından en üstününüz, ahlâkça en güzel olanınızdır.”

“RUHLAR BİRLİK BİRLİK ASKERLERDİR”

900. Hz. Âişe (ra)’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Ruhlar birlik birlik (ezelde yaratılmış) askerlerdir. Bunlardan sıfat ve ahlakça birbirine uygun düşünler (dünyada) anlaşır ve birleşirler. Bunlardan birine uygun düşmeyenler ayrılır ve uzaklaşırlar.”

901. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Ruhlar birlik birlik askerlerdir. Bunlardan vasıf ve ahlakları birbirine uygun düşenler birleşir ve anlaşırlar; bunlardan birbirine uygun düşmeyenler ayrılırlar.”

İNSANIN TAACCÜP ANINDA “SÜBHANALLEH” DEMESİ

902. Ebû Hureyre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Bir çoban koyunları başında iken, bir kurt koyunlara saldırıp onlardan bir koyun aldı. Çoban (koyunu kurtarmak için) onun arkasına düştü. Nihayet kurt çobana dönüp dedi ki, korku gününde bu koyunları kim kurtaracak? (Senin korkup kaçtığın o günde) Bunlar için benden başka bir çoban yoktur, (onlara ben hakimim).” İnsanlar (kutrun konuşmasına taaccüp edip):

Sübhanellah!.. dediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Bizzat ben buna inanırım, Ebû Bekir’de, Ömer de...”

903. Hz. Ali (ra)’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

Peygamber (s.a.v.) bir cenazede idi de, eline bir şey (çomak veya çubuk) alıp, onunla yere vurmaya başladı ve şöyle buyurdu:

“-Sizden hiçbir kimse yoktur ki, Cehennem ve Cennetteki yeri tayin edilmiş olmasın” Ashab dediler ki:

-Ey Allah’ın Rasûlü! (Takdir edilen) yazımıza tevekkül etmeyelim mi ve işi bırakmayalım mı? Hz. Peygamber:

“- Çalışınız, herkes yaratılmış olduğu şeye kavuşturulur. Saadet ehlinden olan, saadet işine kavuşturulur. Şekavet ehlinden olan kimse ise, şekavet işine ve çalışmasına kavuşturulur. Sonra şu ayeti okudu: Amma kim (Allah için) verir ve Allah’tan korkarsa, o en güzel kelimeyi (tevhidi) tasdik

ederse; biz onu en kolay yola hazırlarız (da kurtulur). Fakat kim cimrilik eder, Allah'ına ihtiyaç göstermezse, bir de en güzel kelimeyi (tevhidi) inkar ederse; biz onu en şiddetli yola (Cehenneme) hazırlarız. (Leyl Suresi /5-10)

YERİ EL İLE SIVAMAK

904. Ebu Katade'ye denmiş ki:

-İnsanlar Rasûlullah (s.a.v.)'den hadis rivayet ettikleri gibi, neden sen ondan hadis söylemiyorsun? Ebû Katade de, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim, demiştir:

"-Bana yalan isnad eden, ateşten bir yatağa kendini hazırlasın."

-Rasûlullah (s.a.v.) bunu söylerken, eliyle yeri (torağı) sıvamaya başlamıştı.

TAŞ ATMAK

905. Abdullah İbni Muğaffel'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) taş atmayı yasakladı ve şöyle buyurdu:

"- (Atılan) taş avı öldürmez ve düşmanı helak etmez; ancak göz çıkarır ve diş kırar."

RÜZGARA SÖVMEYİNİZ

906. Ebû Hureyre şöyle demiştir:

- Mekke yolunda insanları rüzgar tuttu: Hz. Ömer de hacca niyet etmişti rüzgar ise çok şiddetlenmişti. Hz. Ömer çevresinde olanlara "Rüzgar nedir?" diye sordu. Bir şey cevap veremediler. Ben hayvanımı koşturup ona kavuştum. Dedim ki, rüzgardan sorduğunu öğrendim. Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim:

"- Rüzgar, Allah'ın rahmetindendir; hem rahmet getirir, hem azap getirir. Siz ona sövmeyiniz."

ADAMIN: “ŞU VE BU YILDIZIN DOĞUP BATMASI SEBEBİYLE YAĞMURA KAVUŞTUK” DEMESİ

907. Zeyd ibni Halid el-Cüheni’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Hudeybiye’de gece yağan yağmur arkasından Rasûlullah (s.a.v.) bize sabah namazını kıldırdı. Namazdan Peygamber (s.a.v.) ayrılınca insanlara dönüp şöyle buyurdu:

“- Rabbinizin ne buyurduğunu biliyor musunuz?” Ashab:

- Allah ve onun Rasûlü en iyi bilendir, dediler. Peygamber dedi ki:

“- Allah şöyle buyurdu:

Kullarımdan bana iman eden ve kafir olan olmuştur. Allah7ın fazlı ve rahmeti sebebiyle bize yağmur verildi, diyen kimse var ya işte bu, bana iman etmiştir; yıldızı inkar etmiştir. Amma şu ve bu yıldızın doğup batması sebebiyle (bize yağmur verildi) diyen kimse, işte bu beni inkar etmiştir; yıldıza iman etmiştir.”

İNSAN BULUT GÖRDÜĞÜ ZAMAN NE SÖYLER

908. Hz. Âişe’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Peygamber (s.a.v.) bir bulut gördüğü zaman (içeri) girer ve çıkardı. Buluta karşı durur ve dönerdi; yüzü (rengi) değişirdi. Yağmur yağdığı zaman da sevinirdi. Âişe, onun bu endişesini anlardı. Âişe endişe sebebini sorması üzerine; Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“-Bilmiyorum! Olur ki bu bulut, Aziz ve Yüce Allah’ın buyurduğu gibi olur: Vatka ki (inkarcılar), korkutuldukları azabı (bulundukları) vadilerine doğru gelen bir bulut halinde gördükler, dediler ki: Bu, ufukta beliren bir

buluttur; bize yağmur yağdıracak.” (Hud Peygamber ise, o inkarcılara şöyle dedi):

“- Hayır, o sizin acele edip istediğiniz şeydir (azaptır). Bir rüzgar ki, onda çok acıklı bir azap vardır. Rabbisinin emri ile her şeyi helak edecektir. Nihayet o hale girdiler ki, meskenlerinden başka bir şey görünmez oldu. İşte öyle mücrim (inkarcı) kavme biz böyle ceza veririz” (Ahkaf/24-25)

909. Abdullah ibni Mes’ud’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Uğursuzluğa yorma, şirktir ve bizden hiç bir kimse yoktur ki, bu şirkten ona bir şey yaklaşmış olmasın. Ancak tevekkül ile Allah onu giderir.”

UĞURSUZLUĞA YORMA

910. Ebû Hureyre demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Uğursuzluğa yorma işinin hayırlısı faldır.” Ashab sordular:

- Fal nedir? Peygamber:

“- Sizden birinizin işittiği iyi sözdür.”

KÖTÜYE YORMANIN FAZİLET

911. Abdullah İbni Mes’ud’dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Hac mevsimi günlerinde ümmetler bana arz edildi de, benim ümmetimin çokluğu hoşuma gitti: Dağ ve ovayı doldurmuşlardı.”

(Melekler) dediler ki:

- Ya Muhammed! Razı oldun mu? Peygamber:

-Evet, ya Rab! dedi. Rab:

-Şunlarla beraber yetmiş bin daha vardır ki, sorgusuz olarak Cennete gireceklerdir. Bunlar o kimselerdir ki, efsûn yapmazlar, dağlanmazlar, uğursuzluğa yormazlar ve Rablerine güvenip dayanırlar" buyurdu.

Ükkâşe dedi ki:

- (Ya Rasûlullah!) Allah'a dua et de, beni onlardan (sorusuz cennete girenlerden) etsin. Peygamber:

"- Allahım! Bunu onlardan yap!" buyurdu. Başka bir adam da:

- Allah'a dua et, beni de onlardan etsin, dedi.

Peygamber şöyle buyurdu:

"- Bu meselede Ükkâşe seni geçti."

CİNLERDEN UĞURSUZLUK (CİN ÇARPMASI)

912. Hazreti Âişe'den rivayet edildiğine göre, çocuklar doğduğu zaman kendisine getirilirdi de, onlara bereketli olmaları için dua ederdi. Böyle bir çocuk kendisine getirildi. Hazreti Âişe çocuğu yatağına koymaya gitti. Bir de başının altında bir ustura gördü. Oradakilere usturadan sordu (Bu nedir?) Onlar dediler ki, cinden korunmak için (cin çarpmasın diye) onu koyuyoruz. Hazreti Âişe usturayı alıp, onu attı ve bundan onları yasaklayarak dedi ki:

"- Rasûlullah (s.a.v.) uğursuzluğa yormayı hoş görmezler ve ona buğzederlerdi."

Hazreti Âişe bu uğursuzluğa yorma işini yasaklardı.

FAL

913. Enes, Peygamber (s.a.v.)’den şöyle anlatmıştır :

“-(Hastalıkta bizatihi) sirayet yoktur, uğursuzluğa yorma yoktur. Dürüst yorum, güzel söz hoşuma gider.”

914. Habbetü’t-Temîmî anlattığına göre, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu babası işitti:

“- Baykuşlarda (uğursuzluk diye) bir şey yoktur. Yorum yapmanın en doğrusu, hayıra yormadır. Göz değmesi de bir gerçektir.”

“GÜZEL İSMİ BEREKET SAYMAK”

915. Abdullah İbni’s-Sâib’den rivayet edilmiştir:

- Peygamber (s.a.v.) Hudeybiye yılında Hudeybiye’de idi. Bu yıl (müslümanlar Mekke müşriklerine sataşmadan) geri dönmek ve gelecek yıl (Kabe’yi) üç gün için müslümanlara boşaltmak şartı ile barış yapsın diye, müşrikler Süheyl’i elçi olarak Peygambere gönderdiklerini Osman İbni Affan haber verdiği sıra, Süheyl gelince: Süheyl geldi, dendi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.);

“-Allah, işinizi kolaylaştırsın!” buyurdu. (Bu hadîsi rivayet eden) Abdullah ibni’s-Sâib, Peygamber (s.a.v.)’e yetişmişti.

ATTA UĞURSUZLUK

916. Abdullah ibni Ömer’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu :

“-Uğursuzluk evde, kadında ve attadır.”

917. Sehl ibni Sa'd'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"-Bir şeyde uğursuzluk varsa, kadında, atta ve evdedir."

918. Enes ibni Malik'den rivayet edildiğine göre, bir adam dedi ki:

- Ey Allah'ın Resulü; biz bir yerde idik. Orada nüfusumuz (sayımız) çoğaldı ve orada mallarımız fazlalaştı. Sonra başka bir yere naklettik de orada sayımız azaldı ve orada mallarımız kıtlaştı. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"-Onu geri ver, -yahut onu bırakınız- o (yer) fenadır."

AKSIRMAK

919. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

"- Muhakkak ki Allah (kulları hakkında) aksırmayı sever, esnemeyi ise hoş görmez. Bir kimse aksırıp da, Allah'a hamd ederse, ona Yerhamukellah = Allah sana merhamet etsin demek, onu işiten her müslümana gereklidir. Esnemeğe gelince, o gerçekten şeytandandır; insan gücü yettiği kadar onu geri çevirmelidir. İnsan esneyip de hâ...h dediği zaman, şeytan ona güler (sevinir)."

İNSAN AKSIRDIĞI ZAMAN NE SÖYLER

920. İbni Abbas'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- Sizden biriniz aksırıp da Elhamdü Lillah = hamd Allah'a mahsustur, deyince melek : Rabbilalemîn == Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur hamd, der. Aksıran insan (Elhamdü Lillahi) Rabbilalemîn derse melek (karşılık olarak) Allah sana merhamet etsin = Yerhamukellah, der."

921. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu;

"-Bir kimse aksırdığı zaman Elhamdü Lillâh desin. Bunu söylediği zaman, kardeşi yahut arkadaşı ona: Yerhamukellah = Allah sana merhamet etsin, desin. Kardeşi ona Yerhamukellah deyince de, o: Yehdikellahu = Allah sana hidayet etsin ve: Yuslihu bâleke = Halini düzeltsin, (diye) söylesin."

AKSIRANA RAHMET DİLEMEK

922. Afrikalı Abdurrahman ibni Ziyad'dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, babam (Ziyad) anlattı:

- Onlar, Muaviye zamanında denizde savaşa çıkmışlardı. Bizim gemimiz, Ebû Eyyûb El-Ensarî'nin gemisine katıldı. Bizim sabah yemek vaktimiz gelince, Ebû Eyyûb'e (yemeğe) davetçi gönderdik. O da bize gelip, dedi ki:

- Siz beni davet ettiniz; halbuki ben oruçluyum. Size. icabet etmekten (geri kalmayan) benim için bir çare bulunmadı; çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim:

"- Müslümanın kardeşi üzerinde vacip olan 6 hasleti vardır; eğer bundan bir şey terkederse, üzerinde bulunan kardeşinin bir hakkını terketmiş demektir:

1- Kardeşiyle karşılaşınca ona selâm verir.

2- Kendisini davet ettiği zaman kardeşine icabet eder.

3- Aksırdığı zaman ona teşmît eder = rahmet okur.

4- Hastalanınca onu ziyaret eder.

5- Öldüğü zaman cenazesinde bulunur.

6- Kardeşi, kendisinden öğüt isteyince de ona öğüt verir.” (Ziyad) anlattı: Beraberimizde şakacı bir adam vardı, yemeğimizde bulunan bir adama şöyle diyordu:

- Allah sana iyilik ve hayır mükâfatı versin. Adama çok söyleyince, adam ona kızdı. Bunun üzerine şakacı olan, Ebû Eyyûb’e dedi ki, bir adama «Allah sana iyilik ve hayır mükâfatı versin» dediğim zaman kana sövüp kızmışsa, onun hakkında fikrin nedir? Ebû Eyyûb : Biz derdik ki, hayır kimi ıslâh edip düzeltmezse, onu kötülük düzeltir, dedi de o adama döndü. Sonra adam bu şakacıya geldiği zaman ona : Allah sana kötülüğü ve kusuru mükâfat versin, deyince adam güldü ve razı oldu ve: Şakanı bırakmıyorsun, dedi. Adam şöyle dedi: Allah, Ebû Eyyûb El-Ensarî’ye hayır mükâfatı versin.

923. İbni Mes’ud’dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Müslümamn, müslüman üzerine 4 hakkı vardır:

1- Hastalandığı zaman onu ziyaret eder,

2- Öldüğü zaman cenazesinde bulunur.

3- Kendisini davet ettiği zaman, ona icabet eder.

4- Aksırdığı zaman (hamdinin sonunda) ona teşmît eder = Allah’dan ona merhamet diler.”

924. Berâ ibni Âzib’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) bize 7 şeyi emretti ve bize 7 şeyi de yasakladı. Bize emrettiği şeyler:

1- Hastayı ziyaret etmek.

2- Cenazeyi takip etmek.

3- Aksırana teşmît etmek.

4- Yemin edenin yeminini bozdurmamak.

5- Mazluma yardım etmek.

6- Selâm verip yaymak.

7- Davet edene icabet etmek.

-Bize yasakladığı şeyler:

1- Altın yüzükler.

2- Gümüş kablar,

3- İpekli eğer minderleri.

4- İpek karışımlı kumaş.

5- İbrişimli kalın kumaş.

6-İbrişimli ince kumaş.

7- ipek elbise.

925. Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah şöyle buyurdu:

"- Müslümanın müslüman üzerindeki hakkı altıdır." Bunlar nelerdir, ya Rasûlallah? denildi. Peygamber buyurdu ki:

"- Kendisiyle karşılaştığın zaman ona selâm ver, seni (yemeğe-ziyafete) davet ettiği zaman ona icabet et, senden öğüt isteyince ona öğüt ver, aksırıp da Allah'a hamd edince ona teşmît et = rahmet dile (Yerhamukellah de), hasta olunca onu ziyaret et, ölünce de cenazesini takip et."

AKSIRMAYI İŞİTEN KİMSE: “ELHAMDÜ LİLLÂH” DER

926. Hz. Ali -Allah ondan razı olsun- şöyle demiştir:

- Kim, işitmiş olduğu bir aksırık anında : “Elhamdü Lillâhi Rabbil-alemîn âlâ külli hal = Hamd, bulunulan her hal üzere, âlemlerin Rabbı olan Allah’a mahsustur,” derse hiç bir zaman diş ağrısı ile kulak ağrısı duymaz.

AKSIRMAYI İŞİTENİN TEŞMlTİ NASILDIR?

927. Ebû Hureyre’den, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“- Sizden biriniz aksırdığı zaman: Elhamdü Lillâh, desin. Elhamdü Lillâh deyince de, ona kardeşi yahut arkadaşı: Yerhamukellah, desin. O aksıran da (Yehdîkümullah ve Yuslıhu bâleküm = Allah size hidayet etsin ve halinizi düzeltsin) desin.”

928. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’den naklettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu :

“- Allah (kulları hakkında) aksırmayı sever (ona razı olur); esnemeyi ise hoş görmez. Sizden biriniz aksırıp da Allah’a hamdederse, onu işiten her müslümana Yerhamukellah demek gerekli olur. Esnemeye gelince, o şeytandandır. Sizden biriniz esneyince, gücü yettiği kadar onu geri çevirsin, çünkü sizden biriniz esnediği zaman şeytan ona güler.”

929. İbni Abbas’ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“- Teşmît edildiği zaman, Allah bize ve size ateşten kurtulma afiyeti verir, Allah size merhamet eder.”

930. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki; biz Rasûlullah (s.a.v.)’in yanında oturuyorduk. Bîr adam aksırıp Allah’a hamd etti. Rasûlullah (s.a.v.):

“Yerhamukellah Allah sana merhamet etsin,” dedi. Sonra başka biri aksırdı; fakat (Peygamber) ona bir şey demedi. Bunun üzerine adam dedi ki:

- Ey Allah’ın Resulü! Başkasına karşılık verdin, (Yerhamukellah dedin); halbuki bana bir şey demedin? Buna Rasûlullah şöyle buyurdu:

“- O, Allah’a hama etti; nen ise sustun.”

AKSIRAN KİMSE ALLAH’A HAMD ETMEZSE ONA TEŞMİT EDİLMEZ

931. Enes’in şöyle dediği işitilmiştir: Peygamber (s.a.v.)’in yanında iki adam aksırdı da bunlardan birine Peygamber teşmit etti, diğerine teşmil etmedi (Yerhamukellah demedi),

- Adam dedi ki, buna teşmit ettin de, bana teşmit etmedin?

Peygamber:

“- Bu, Allah’a (aksırması sonunda) hamd etti; sen ise ona hamd etmedin.”

932. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, iki adam Peygamber (s.a.v.)’in yanında oturdu; bunlardan biri diğerinden daha şerefli idi. Bunlardan şerefi yüksek olan aksırıp Allah’a hamd etmedi. Peygamber de ona teşmît etmedi. Sonra öteki aksırdı da Allah’a hamd etti. Peygamber

(s.a.v.) de buna teşmît etti, (Yerhamukellah = Allah sana merhamet etsin, dedi). Şerefi yüksek olan adam dedi ki:

- Ben yanında aksırdım da, bana teşmît etmedin, bu beriki ise aksırdı da, ona teşmît etmedin? Peygamber:

“- Bu adam Allah’ı andı, ben de onu andım. Halbuki sen Allah’ı unuttun, ben de seni unuttum.” buyurdu.

AKSIRAN, NASIL SÖZE BAŞLAR

933. Abdullah ibni Ömer’den rivayet edildiğine göre, kendisi aksırıp da, ona “Yerhamukellah” dendiği zaman: “Yerhamuna ve iyyaküm ve yağfiru lena ve leküm = Allah bize ve size merhamet etsin, bizi ve sizi bağışlasın» demiştir.

934. Abdullah’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, sizden biriniz aksırdığı zaman “Elhamdü LiUâhi Rabbilalemîn” desin. Karşılık verecek olan “Yerhamukellah” desin. Sonra aksıran “Yeğfirullahu li ve Leküm = Allah beni ve sizi bağışlasın” desin.

935. İyas ibni Seleme, babasından rivayet ettiğine göre, babası (İbni Seleme) demiştir ki: Bir adam Peygamber (s.a.v.)’in yanında aksırdı (ve Elhamdü lillâh dedi). Peygamber buna:

“Yerhamukellah = Allah sana merhamet etsin,” buyurdu. Sonra adam başka bir defa aksırdı da, Peygamber:

“-Bu adam nezlelidir,” buyurdu.

“EĞER ALLAH’A HAMD ETMİŞSEN, ALLAH SAHA MERHAMET ETSİN”, DİYEN KİMSE

936. Mekhûl El-Ezdi anlatmıştır:

“- İbni Ömer’in yanında idim. Mescidin öte tarafından bir âdâm aksırdı. İbni Ömer:

- Eğer Allah’a hamd etmişsen, Allah sana merhamet etsin,” dedi.

İNSAN AKSIRINCA ÂB DEMESİN

937. Mücahid’in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“- Abdullah İbni Ömer’in oğlu –ya Ebû Bekir’in veya Ömer’in- aksırdı da, âb, dedi. Bunun üzerine (Abdullah) İbni Ömer dedi ki:

-Âb nedir? Âb, şeytanlardan bir şeytanın adıdır ki, onu aksırma ile hamd arasına koymuştur.”

BİRKAÇ DEFA AKSIRINCA

938. İyas İbni Seleme’nin babası anlatıp, şöyle demiştir:

-Ben Peygamber (s.a.v.)’in yanında idim de, bir adam aksırdı. Buna peygamber:

“- Yerhamukellah = Allah sana merhamet etsin.” dedi.

-Sonra adam diğer bir defa aksırdı. Bunun üzerine Peygamber:

“- Bu adam nezlelidir!” buyurdu.

939. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- (Kardeşine) bir defa, iki defa ve üç defa teşmit et. Bundan sonra olan (aksırma) nezle icabıdır.”

YAHUDİ AKSIRINCA

940. Ebû Musa’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Yahudiler, Peygamber kendilerine “Yerhamukelah = Allah size merhamet etsin,” desin diye, Peygamber (s.a.v.)’in yanında kendilerini aksırmaya zorlarlardı. Peygamber de onlara, (aksırmalarına karşılık):

“- Allah size hidayet versin ve halinizi düzeltsin.” derdi.

ERKEĞİN KADINA TEŞMİT ETMESİ

941. Ebû Bürde’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Ebû Musa’nın yanına vardım, o, Abbas’ın oğlu Fazıl’ın annesinin evinde idi. Bir ara ben aksırdım da, o bana teşmit etmedi (bana Yerhamukellah demedi). Fazıl’ın annesi aksırdı da, ona teşmit etti. Ben (bu durumu) anneme haber verdim. Bunun üzerine annem, Fazıl’ın annesine gelince ona çıkışıp dedi ki:

-Benim oğlum aksırdı da, ona teşmit etmedin. Halbuki Fazıl’ın annesi aksırınca ona teşmit ettin? Buna karşı Ebû Musa, ona dedi ki:

-Ben Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Sizden biriniz aksırıp da, Allah’a hamd ederse, ona teşmit ediniz. Eğer Allah’a hamd etmezse, ona teşmit etmeyiniz.

“- Gerçekten oğlum aksırdı, fakat Allah’a hamd etmedi. Ben de ona teşmit etmedim. Fazıl’ın annesi ise aksırıp, Allah’a hamd etti. Ben de ona teşmit ettim. Annem:

-Güzel yaptın, cevabını verdi.

ESNEMEK

942. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Sizden biriniz esmeyeceği zaman, gücü yettiği kadar yutkunsun, (kendini tutup esnemeye gayret etsin)”

CEVAP ANINDA “LEBBEYK” DİYEN KİMSE

943. Muaz’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

-Ben Peygamber (s.a.v.)’in terkisinde idim de, şöyle buyurdu:

“- Ey Muaz!” Ben:

-Lebbeyk ve Sa’deyk = Devamlı olarak sebatla emrindeyim, dedim. Sonra üç defa aynını söyledi.

“- Allah’ın kullar üzerindeki hakkı nedir, bilir misin? Bu hak ona ibadet etmek ve ona hiçbir şeyi ortak koşmamaktır.” Sonra bir müddet yürüyüp şöyle buyurdu:

“- Ey Muaz!”

Ben: Lebbeyk ve Sa’deyk, dedim. Peygamber:

“- Kullar Allah’ın bu hakkını yerine getirdikleri zaman, kulların, Aziz ve Yüce olan Allah üzerindeki hakkı nedir, bilir misin? (Bu hak) Allah’ın onlara azap etmemesidir.” buyurdu.

944. Kâ’b ibni Malik, Tebük savaşından geri kalıp, Peygamber (s.a.v.)’den ayrı kaldığı zaman, Allah tevbesini kabul ettiğine dair hâdiseyi şöyle anlattığı işitilmiştir:

Rasûlullah (s.a.v.) sabah namazını kıldığı vakit, Allah bizim (üç kişinin) tevbesini kabul ettiğini bildirdi, insanlar bölük bölük beni karşılayıp tevbenin kabulü ile beni tebrik ederek: Allah’ın senin tevbeni kabul etmesi, sana kutlu olsun, diyorlardı. Nihayet mescide girdim. Hemen orada Rasûlullah (s.a.v.) etrafında insanlarla bulunuyordu. Talha ibni Ubeydullah bana doğru kalkıp koşarak benimle musafaha etti ve beni tebrik etti. Allah’a yemin ederim ki, muhacirlerden ondan başka hiç bir kimse bana karşı kalkmadı. Talhâ’nın bu hareketini asla unutmuyorum.

945. Ebû Saîd El-Hudri’den rivayet edildiğine göre, (Kurayza kabilesinden olan) insanlar Sa’d ibni Muâz’ın hükmüne razı oldular da Peygamber tarafından ona haber gönderildi. Muâz da bir merkep üzerinde geldi. (Peygamberin bulunduğu bir) mescidin yakınına varınca Peygamber (s.a.v.):

“-Haydin hayırlınıza, yahut olunuza karşı durun (ayağa kalkın)” buyurdu. Sonra sordu:

“- Ya Sa’d! Şunlar (Kurayza Oğulları Yahudiler kabilesi) senin hükmüne razı oldular, (ne dersin, onlar hakkında hükmün nedir?) Sa’d:

- Onlar hakkında hüküm veriyorum ki, harp edenlerini öldüresin, çocuklarını ve kadınlarını da esir edesin, cevabını verdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Allah’ın hükmü ile hüküm verdin.” Yahut “Melik’ine = Allah’ın hükmü ile hüküm verdin.”

946. Enes’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“-Ashah-ı kirama Peygamber (s.a.v.)’den daha sevgili bir şahıs yoktu; böyle iken ona ayağa kalkmazlardı. Çünkü ayağa kalkmanın hoş olmadığım biliyorlardı.”

947. Müminlerin annesi Hz. Âişe’den (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir :

-Konuşmak, söz söylemek ve oturmak bakımından Peygamber (s.a.v.), Hazreti Fatıma’dan daha çok benzer bir kimse görmedim. (Âişe devamla) der ki: Peygamber (s.a.v.) onun geldiğini gördüğü zaman ona merhaba derdi = hoş geldin derdi. Sonra ona doğru kalkıp onu öperdi; sonra onun elinden tutarak onu götürüp kendi yerine oturturdu. Peygamber (s.a.v.) ona

gittiği zaman, Fatıme Peygamber’e merhaba derdi = hoş geldiniz derdi. Sonra Peygambere doğru kalkıp onu öperdi. Peygamber (s.a.v.)’in vefat ettiği hastalığı zamanında Fatıme, Peygamberin yanına geldi de, Peygamber ona: “Merhaba!” dedi. (Fatıme yatağına doğru eğilmesiyle) onu öptü ve ona fısıldadı (gizlice onunla konuştu) da Fatıme ağladı. Sonra (ikinci defa) ona fısıldadı da arkasından güldü.

-Ben hanımlara: Ben zannediyordum ki, bu hanımın diğer hanımlara üstünlüğü var, halbuki bu hanım da diğer hanımlardandır, ağladığı sırada bir de bakıyorsun gülüyor!., dedim. (Bu hayretimi gidermek için) ona sordum : Peygamber sana ne söyledi? Fatıme:

- (Söylediğim takdirde) sırrı yaymış olurum, dedi. Nihayet Peygamber (s.a.v.) vefat edince Fatıme şöyle dedi:

- Peygamber (bana gizlice dedi ki): “Ben ölüyorum!” Buna ben ağladım. Sonra bana gizlice dedi ki: “Benim arkamdan bana ehlimden ilk kavuşacak olan sensin!” Ben de buna sevindim ve hoşuma gitti.

OTURAN ADAM İÇİN İNSANIN AYAĞA KALKMASI

948. Cabir’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Peygamber (s.a.v.) hasta oldu da, biz arkasında namaz kıldık, o oturuyordu. Ebû Bekir de Peygamberin tekbirini insanlara (cemaata) işittiriyordu. Bir de Peygamber bize döndü ve bizi ayakta gördü. Bize (oturalım diye) işaret etti; biz de oturduk, onun namazı gibi oturarak namaz kıldık. Peygamber selâm verince şöyle buyurdu:

“-Nerede ise Faris ve Rumların işini yapacaksınız; onlar, melikleri otururlarken ayakta dururlar. Siz böyle yapmayınız, imamlarınıza uyunuz. Eğer imam ayakta namaz kılarsa, siz de ayakta namaz kılınız; ve eğer oturarak namaz kılarsa, siz de oturarak kılınız.”

İNSAN ESNEYİNCE ELİNİ AĞZINA KOYSUN

949. Ebû Saîd, Peygamber (s.a.v.)’den anlattığına göre, Peygamber şöyle buyurdu:

“- Sizden biriniz esnediği zaman elini ağzına koysun; çünkü şeytan ağzına girer.”

950. İbni Abbas’tan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Bir kimse esneyince elini ağzına koysun; çünkü esnemek şeytandandır.”

951. Ebû Sa’îd El-Hudrî’nin oğlundan babasının şöyle anlattığı rivayet edilmiştir:

- Allah’ın Resulü (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Sizden biriniz esnediği zaman ağzını tutsun; çünkü şeytan oraya girer.”

Yine Ebû Saîd’den başka bir rivayet yolu ile aynen Peygamber şöyle buyurdu:

“- Sizden biriniz esnediği zaman ağzını tutsun; çünkü şeytan oraya girer.”

BİR KİMSE BAŞKASININ BAŞINI TARAYIP TEMİZLER Mİ?

952. Enes ibni Malikin şöyle dediği işitilmiştir:

“-Peygamber (s.a.v.), Milhan’ın kızı (ve kendi süt teyzesi) Ümmü Haram’ın yanına giderdi; o da Peygambere yemek ikram ederdi. Ubade ibni’s-Samit’in nikâhında iken (bir gün peygamber) onun evine gitti. Ümmü Haram, Peygambere yemek ikram etti de arkasından başını temizleyip taramaya başladı. Sonra Peygamber uyudu. Daha sonra Peygamber gülümseyerek uyandı.”

953. Kays ibni Asım Es-Sa’dî’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Rasûlullah (s.a.v.)’e gittim de, şöyle buyurdu:

“- Bu adanı deve sahiplerinin ulusudur.”

Bunun üzerine ben de dedim ki:

- Ya Rasûlallah! Hangi maldır ki, onda misafirden ve isteyiciden yana benim üzerimde bir hak yoktur?

Rasûlullah buna cevaben şöyle buyurdu :

“- Kırk tane (deve) ne güzeldir! Altmış tane çoktur. Yüzler sahibine azab vardır; ancak şu kimse müstesnadır: Malının kıymetlisini veren, bol sağlam ariyet veren, semizini kesip de yiyen ve dilenci ile muhtaca yediren.”

Dedim ki, ya Rasûlallah, bu ne güzel ahlâk!.. Bir vadiye inilmez ki, benim orada en ziyade davarım olmasın. Peygamber (bana) sordu :

“- Bağışı nasıl yaparsın?” dedim ki:

- Genç deve ile yaşlı deveyi veririm. Peygamber yine sordu:

“- Ariyet hayvan hususunda nasıl yaparsın?” dedim ki;

- (Yününden, sütünden ve yapağısından faydalansınlar diye) yüz deve ariyet veririm. Peygamber yine sordu:

“- Yetişkin develer hakkında nasıl yaparsın?” dedim ki:

- İnsanlar sabahleyin ipleriyle çıkarlar ve hiç bir adam yuvarlayacağı bir deveden alıkonmaz da, önüne çıkan deveyi tutar ve onu kendisi geri verinceye kadar saklar, (böylece isteyen herkes develerimden faydalanır). Peygamber (s.a.v.) sordu:

“- Senin malın mı sana daha sevgilidir, yoksa mirasçılarının malı mı?”

- Benim malım, dedim. Peygamber buyurdu:

“- Malından sana ait olan, ancak yeyip de harcadığındır yahut verip de geçerli kıldığındır. Malın diğeri ise mirasçılarınındır.”

- (Ben dedim ki:) Çare yok, eğer geri dönersem, muhakkak develerimin sayısını azaltacağım, (insanlara çok miktarda dağıtacağım ve kendime azım bırakacağım).

Bu adamın ölüm vakti gelince, oğullarını toplayıp onlara şöyle dedi: Evlâdlarını! Benim öğüdümü tutun; çünkü size benden daha iyi öğüt veren bir kimse bulup, ondan öğüt alamazsınız. Ölünce arkamda bağıra çağıra ağlamayınız; çünkü Rasûlullah (s.a.v.) üzerine bağıra çağıra ağlanmadı. Gerçekten Peygamber (s.a.v.) ölü arkasından bağırarak ağlamayı yasakladığını işittim. Beni, namaz kılmış olduğum elbiselerle kefenleyin. Büyüklerinize hürmet edin, onları başınızda efendi tutun. Eğer siz büyüklerinizi şerefli tutarsa, sizde babanızın halifesi devamlı olarak bulunur. Küçüklerinizi üzerinizde şerefli yaparsanız, büyükleriniz insanlara karşı hor ve bayağı düşerler ve sizden yüz çevirirler. Yaşayışınızı düzeltin; çünkü düzgün yaşayışta, insanlardan istemekten kurtuluş vardır. Dilenmekten sakının; çünkü bu, insan kazancının en bayağısıdır. Beni gömdüğünüz zaman, kabrimin üzerini dümdüz yapın, (belli olmasın); çünkü bu mahalleden Bekir ibni Vail ile aramda bir şey oluyordu da dövüşmeler çıkıyordu. Şimdi hafif akıllı biri çıkıp da sizin dininize bir ayıp iş getirmesinden emin değilim, (bu hasımlarımdan biri gelir de mezarımı eşeler, siz de ona bîr fenalık edersiniz. Böylece âhiretinizi kaybetmiş olabilirsiniz).”

HAYRET ANINDA BAŞI SALLAMAK VE DUDAKLARI ISIRMAK

954. Abdullah İbni’s-Samit demiştir ki, dostum Ebû Zerr’e Sordum da, şöyle (bir hadîs) anlattı,

- Peygamber (s.a.v.)’e abdest suyu getirdim de, başını salladı ve dudaklarını ısırdı. Ben dedim ki:

- Annem ve babam sana feda olsun, sana eziyet mi ettim? Peygamber şöyle buyurdu:

“- Hayır, ancak bir takım idarecilere -yahut imamlara- yetişeceksin; bunlar namazı vaktinden geciktirecekler.” Dedim ki:

- Bana (bu hususta ne yapmamı) emredersini? Peygamber şöyle buyurdu:

“- Sen namazı vaktinde kıl; eğer sonradan onlara yetişirsen, o namazı yine kıl ve sakın ben namaz kıldım, artık kılmayacağım diye.”

HAYRET VEYA BİRŞEY ZAMANINDA İNSANIN ELİNİ OYLUĞUNA VURMASI

955. Hazreti Ali’den rivayet edilmiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) geceleyin Ali ile Fatıme’nin evine gitti ve şöyle buyurdu:

“- Namaz kılmaz mısınız? (Kalkın namaz kılın),”

Ali rivayetinde der ki:

-Ben şöyle söyledim; Ey Allah’ın Resulü! Bizim nefislerimiz Allah’ın kudretin dedir; bizi uyandırmak istediği zaman bizi uyandırır, (biz uykuda kendimize malik değiliz). Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) döndü ve bana bir şey söylemedi. Sonra arkasını dönmüş olduğu halde oyluğuna vurarak şöyle buyurduğunu işittim:

956. Ebû Rezîn demiştir ki, Ebû Hureyre’nin elini alnına vurarak şöyle dediğini gördüm:

-Zanneder misiniz ben Rasûlullah (s.a.v.)’e yalan uydururum? Size afiyet ve bana günâh olur mu? (Ben böyle bir duruma düşer miyim? O halde şu gerçeği dinleyin:) Rasûlullah (s.a.v.)’in. şöyle buyurduğunu işittim, buna şahidlik ederim:

“- Sizden birinizin ayakkabı bağı koptuğu zaman, bunu düzeltmedikçe, diğer ayakkabısıyla yürümesin, (iki ayağı da giyili olsun).”

İNSAN KARDEŞİNİN OYLUĞUNA VURUP DA BUNUNLA BİR KÖTÜLÜK DİLEMEZSE

957. Ebû'l-Aliye El-Berâ'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- Abdullah ibni's-Samit bana uğradı. Ben de ona bir iskemle verdim; O da oturdu. Ben ona dedim ki:

- İbni Ziyad namazı geciktirdi, ne buyurursun? Bunun üzerine o, oyluğuma bir vuruş vurdu. (Ravi, Ebû'l-Bera'nın oyluğumda iz bıraktı, dediğini sanıyor.) Sonra Abdullah ibni's-Samit şöyle dedi:

- Sen bana sorduğun gibi, ben Ebû Zer'e sordum da, ben senin oyluğuna vurduğum gibi, benim oyluğuma vurduktan- sonra dedi ki:

- Namazı (müstehab) vaktinde kıl. Eğer cemaata (sonradan) yetişirsen, sen de (onlarla) kıl ve ben namaz kıldım, artık kılmayacağım, deme."

958. Abdullah ibni Ömer haber verdiğine göre, Ömer İbni'l-Hattab Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber, ashabından beş-on kişilik bir topluluk arasında (Peygamberlik iddia eden Deccal) İbni Sayyad'a doğru gittiler. Nihayet onu, Benî Meğale kalesinde delikanlılarla oynarken buldular. O gün, İbni Sayyad bulûğ çağına yaklaşmış bulunuyor-du. İbni Sayyad (Peygamberin gelişinden) haberdar olmadı; nihayet Peygamber (s.a.v.) eliyle arkasına vurduktan sonra :

"-Allah'ın Resulü olduğuma şâhidlik eder misin?" buyurdu,

İbni Sayyad Peygamber'e bakıp, dedi ki:

- Arapların peygamberi olduğuna şahidlik ederim, (biz yahudilerin peygamberi olarak değil). İbni Sayyad sordu: Sen, benim Allah'ın Resulü olduğuma şahidlik eder misin? Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) ona sormayı bıraktı, sonra :

“- Ben, Allah’a ve onun (gerçek) Peygamberine iman ettim.” buyurdu. Sonra İbni Sayyad’a şöyle dedi:

“- (Rüyada) Ne görüyorsun?” İbni Sayyad dedi ki:

- Bazen bana (cin tarafından) doğru haber gelir, bazen de yalan gelir. Hazreti Peygamber buna

“- İş sana karıştırıldı (hak ile batıl birbirine karıştı).” buyurdu. Peygamber (s.a.v.) :

“- Ben içimde senin için bir şey gizli tuttum, (bil bakalım).” buyurdu. İbnî Sayyad dedi ki:

- O içinde tuttuğun mudur. (Duhan diyecek yerde, kelimenin bir kısmını söyleyebilmiştir.) Peygamber :

“- Defol git, haddini aşma!” buyurdu. Hazreti Ömer dedi ki:

- Ya Rasûlallah! Bunun hakkında, boynunu vurmak üzere bana izin verir misin? Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Eğer bu adam o Deccal ise, sen ona musallat olamazsın, (onu öldürmeğe gücün yetmez). Eğer Deccal değilse onu öldürmekte senin için bir hayır yoktur, (çünkü mükellef çağma girmemiştir, hem de aramızda emniyet sözleşmesi vardır).”

Ravilerden Salim demiştir ki, Abdullah İbni Ömer’in şöyle dediğini işittim:

Bundan sonra Peygamber (s.a.v.) Ubeyy İbni Kâ’b El-Ensafî ile bir gün İbni Sayyad’ın bulunduğu hurmalığa gitti. Peygamber (s.a.v.) hurmalığa girince, Peygamber hurma ağaçlarının gövdeleri arkasında saklanmaya koyuldu; Peygamberi görmeden önce ibni Sayyad’ın ne söyleyeceğini Peygamber işitmek istiyordu. İbni Sayyad da, kendisine ait hırkası üzerindeki yatağında uzanmış yatıyordu da, orada mırıltı çıkıyordu. Bu esnada İbni Sayyad’ın annesi Peygamber (s.a.v.) hurma gövdeleri arkasında saklanıyor gördü. Hemen (oğlu) İbni Sayyad’a, (ismi ile çağırarak) :

- Ey Safi! Bu Muhammed'dir, dedi. Bunun üzerine İbni Sayyad mırıltısını kesip sustu. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"- Eğer (bu kadın) onu bırakaydı, saçmalığını açığa vuracaktı." Yine Salim der ki, Abdullah (İbni Ömer) şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.) insanlar içinde ayağa kalktı da, Allah'ı lâyık olduğu üzere övdü, ona hamd etti. Sonra Deccal'i anlatıp şöyle buyurdu:

"- Ben sizi kesin olarak Deccal'in kötülüğünden sakındırırım. Hiç bir Peygamber yoktur ki, kavmini onunla korkutmuş olmasın. Gerçekten Nuh Peygamber kavmini korkuttu; fakat ben Deccal hakkında size bir söz söyleyeceğim ki, hiç bir peygamber onu kavmine söylememiştir: Biliniz ki Deccal şaşıdır, (hak yoldan şaşırtıp saptırır), Allah ise şaşı değildir. (Hak yola götürür)."

959. Cabir'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"-Peygamber (s.a.v.) cünüb olduğu zaman, iki avuç dolusu sudan üç defa başına dökerdi."

Hasan ibni Muhammed (Ebû Abdullah) dedi ki, benim saçlarım bu miktardan daha çoktur, (üç avuç dolusu ile yıkanmış olmaz). Ravi dedi ki, Cabir hazretleri eliyle beraber Hasan İbni Muhammed'in oyluğuna vurup şöyle söyledi:

"- Ey kardeşim oğlu, Peygamber (s.a.v.)'in saçları senin saçlarından daha çoktu ve daha da hoştu."

KENDİSİ OTURUP DA İNSANLARIN KENDİSİ İÇİN AYAĞA KALKMASINI HOŞ GÖRMİYEN KİMSE

960. Cabir'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki. Peygamber (s.a.v.) Medine'de bir hurma ağacının gövdesi üzerine attan düştü de, ayağı

(bileğinden) çıktı. Biz de onu Hazreti Âişe’nin (ra) sofasında ziyaret ederdik. Bir defa ona gittik ki, oturarak namaz kılıyordu; biz ise ayakta kıldık. Sonra diğer bir defa ona gittik ki, farz namazı oturarak kılıyordu; biz ise arkasında ayakta kıldık. Peygamber, oturun diye bize işaret etti. Peygamber namazı tamamlayınca şöyle buyurdu:

“- İmam oturarak namaz kıldığı zaman, siz de oturarak namaz kılın ve eğer ayakta kılarsa, siz de ayakta namaz kılın. Acemler büyüklerine yaptığı gibi, imam oturur halde iken, siz ayakta durmayınız.”

961. Cabir demiştir ki, Ensar’dan bir gencin bir oğlu doğdu da ona Muhammed adını verdi. Ensar (Medîne’li ashab) dediler ki:

-Biz Allah’ın Resulü ile seni künyelemeyiz, (sana Ebû Muhammed = Muhammedin babası, demeyiz). Nihayet yolda oturduk ki, Peygambere kıyamet vaktinden soralım. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Bana kıyametten sor a sın iz diye mi bana geldiniz?” Biz :

- Evet, dedik. Peygamber :

“-Hiç bir nefis sahibi canlı yoktur ki, lazerinden yüz yıl geçsin, (bu günde hayatta olanlar yüz sene yaşamış olsun).” buyurdu. Biz dedik ki:

- Ensar’dan bir gencin bir oğlu doğdu da, ona Muhammed ismini verdi. Bunun üzerine Ensar:

- Biz seni Allah’ın Resulü ile künyelemeyiz, (sana Ebû Muhammed demeyiz) dediler. Peygamber şöyle buyurdu :

“- Ensar güzel söyledi. Siz benim ismimle isimleniniz, fakat benim künyemle künyelenmeyiniz.”

BİR BÖLÜM

962. Cabir İbni Abdullah’tan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) (Medine’nin) yüksek köylerinden birinden gelerek çarşıya uğradı, iki yanında da insanlar vardı. Sonra kulaksız ölü bir keçi yavrusuna tesadüf etti. Ona doğru uzanıp (küçücük) kulağından tuttu; sonra şöyle buyurdu:

“- Sizden hanginiz, bir dirhem para karşılığında bunun kendisine ait olmasını ister.”

Ashab dediler ki, hiçbir şey karşılığında bunun bize ait olmasını istemeyiz. Biz bununla ne yapabiliriz?

Peygamber şöyle buyurdu:

“-(Bedelsiz olarak) Bunun size ait olmasını ister misiniz?” onlar:

-Hayır, dediler. Peygamber bu sözü onlara üç defa söyledi. Bunun üzerine ashab dediler ki:

-Hayır, vallahi eğer bu oğlak sağ olsaydı, onda ayıp (kusur) bulunacaktı; çünkü bu “Esekk”dir. (Esekk, iki kulağı olmayan hayvana denir) Nasıl olur, hem bu ölüdür?

Peygamber şöyle buyurdu:

“- Allah’a yemin olsun ki, size bu kıymetsiz geldiğinden, dünya Allah’a daha kıymetsizdir.”

963. Uteyy İbni Damre demiştir ki, babamın yanında cahiliyetteki kavmiyet iddiasında bulunan bir adam gördüm. Babam ona kapalı (kinaye yollu) değil de, açık olarak sövdü. Bunun üzerine arkadaşları babama baktılar. Babam dedi ki, bu sözümden hoşlanmadınız. Sonra:

-Ben bu hususta asla kimseden korkmam, dedi. Ben Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Cahiliyetin kavmiyet iddiasını yapana açıkça sövünüz, ona kapalı söylemeyiniz (ona kinaye yapmayınız).”

İNSAN AYAĞI UYUŞUNCA NE SÖYLER

964. Abdurrahman İbni Sa’d’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, İbni Ömer’in ayağı uyuştu. Bunun üzerine bir adam ona:

-İnsanlardan en çok sevdiğin kimseyi hatırla, dedi. O da:

“- Muhammed!” dedi.

BİR BÖLÜM

965. Ebû Musa’dan rivayet edildiğine göre, kendisi Medine bostanlarından birinde Peygamber (s.a.v.) ile beraberdi ve Peygamber (s.a.v.)’in elinde de, su ile çamur arasına dikmekte olduğu bir sopa vardı. Bu esnada (bostan kapısından) içeri girmek isteyen bir adam geldi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“- Ona kapıyı aç ve onu cennetle müjdele” buyurdu. Bende gittim, bir de Ebû Bekir’i (ra) gördüm; ona kapıyı açtım ve onu cennetle müjdeledim. Sonra başka bir adam içeri girmek istedi. Peygamber buna da:

“- Kapıyı kendisine aç ve onu cennetle müjdele” buyurdu. Ömer (ra) olduğunu gördüm de ona kapıyı açtım ve onu cennetle müjdeledim. Sonra başka bir adam içeri girmek için izin istedi. Peygamber yaslanmışken, oturup şöyle buyurdu:

“- Ona kapıyı aç ve kendisine isabet edecek veya olacak bir bela karşılığında, onu cennetle müjdele!”

-Gittim ki, Osman… Ona kapıyı açtım da, Peygamberin söylediklerini ona haber verdim. Osman (ra) dedi ki:

-Kendisinden (meşakkat zamanında) yardım istenen ancak Allah’tır.

ÇOCUKLARA MUSAFAHA ETMEK

966. Seleme İbni Verdân’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

- Enes İbni Malik’i gördüm, insanlarla musafaha ediyordu da, bana sordu:

-Sen kimsin?

Ben de dedim ki:

-Leys oğllarıın azatlısıyım.

Bunun üzerine üç defa başımı okşadı ve:

-Allah sana bereket versin, dedi.

MUSAFAHA

967. Enes İbni Malik’ten rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Yemen’li halk gelince, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Yemen’liler gelmiştir. Onların kalbi sizinkinden daha duyguludur. İşte ilk musafahaya gelen onlardır.”

968. Berâ İbni Azib’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, “Kardeşine musafaha etmek, selam vermenin tamamındandır.”

ÇOCUĞUN BAŞINI KADININ OKŞAMASI

969. İbrahim İbni Merzûk Es-Sakafi demiştir ki, babam (Merzûk Es-Sakafi) Abdullah İbni Zübeyr’in hizmetçisi idi de, onu Haccac kendisinden almıştı. Babam bana anlatarak şöyle dedi:

“- Abdullah İbni Zübeyr, beni Ebû Bekir’in kızı Esmâ’ya gönderdi ki, Haccac’ın onlara ettiği muameleyi kendisine haber vereyim. Esmâ bana dua ediyordu ve başımı okşuyordu; ben ise çocuk yaşta idim.

KUCAKLAŞMA

970. Cabir İbni Abdullah, İbni Akil’e anlattığına göre, Peygamber (s.a.v.)’in ashabından bir adamdan kendisine bir hadis ulaştı. (Bunu tahkik için şöyle hareket ettiğini Cabir anlatmıştır)

-Bir deve satın aldım da, yükümü bir aylık mesafe için ona bağladım; nihayet Şam7a vardım. Orada Abdullah İbni Enis vardı. Cabir kapıdadır diye, ona haber gönderdim. Haccac geri dönüp:

-Cabir İbni Abdullah mı? dedi.

-Evet dedim. Bunun üzerine Abdullah İbni Enis evden dışarı çıkıp beni kucakladı dedim ki, bana bir hadis ulaştı; onu duymamıştım. Ben ölürüm, yahut sen ölürsün (de bu hadis gerçekleşmemiş olur) diye korktum (ve öğrenmek için sana geldim).

Abdullah İbni Enis dedi ki:

Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Allah kıyamet günü kulları –yahut insanları- çıplak olarak, sünnetsiz olarak ve (bühmen) eşyasız olarak bir araya toplayacaktır.”

Biz dedik ki:

Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- İnsanların beraberlerinde hiçbir şeyleri olmamaktır. Böylece uzakta olan kimsenin duyacağı bir sesle onlara şöyle çağıracaktır (zannedersem, o şöyle demişti:

-Yakında olan kimse onu duyduğu gibi, uzaktaki de onu duyacaktır):

-Gerçekten sahip, sultan benim; cennet elinden hiç kimseye, cehennemliklerden birinin zulümden ötürü ona davacı olması halinde, cennete girmek layık değildir. Cehennem ehlinden de hiç kimseye, cennetliklerden birinin zulümden ötürü ona davacı olması halinde, cehennem girmek layık değildir. (Cennet veya Cehenneme girmeden önce, bunlara hakları verilir):” Dedim ki:

- Bu nasıl olur? Biz Allah'a çıplak olarak varlıksız şekilde gideceğiz, (hakları nereden ve nasıl verebiliriz?) Peygamber:

"- Sevaplarla ve günahlarla…" buyurdu. (zulmedenin sevabı varsa, mazluma hakı kadar sevabından verilir.sevabı yoksa, mazlumun günahından alınarak ona verilir ve böylece mazlumun yükü hafifletilir).

ADAM KIZINI ÖPER

971. Müminlerin annesi Hazreti Âişe'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- Konuşmak ve söz söylemek bakımından Rasûlullah (s.a.v.)'e Fatime'den daha çok benzeyen bir kimse görmedim. (Peygamberin kızı Fatıme) babasının yanına girdiği zaman, Peygamber ona kalkıp kendisine merhaba eder, onu öper ve oturduğu yere onu oturturdu. Peygamber de onun evine girdiği zaman, o, Peygambere kalkıp elinden tutar, merhaba eder, onu öper ve kendi oturduğu yere onu oturturdu. Peygamberin vefat etmiş olduğu hastalığı zamanında Fatıme, Peygamberin yanına vardı da, Peygamber ona merhaba etti ve onu öptü."

EL ÖPMEK

972. İbni Ömer'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Biz bir savaşta idik de insanlar (harpten) bir dönüş döndüler. Biz, (birbirimize veya kendi kendimize) dedik ki, savaştan kaçmışken biz Peygamber (s.a.v.)'le nasıl karşılaşacağız? Bunun üzerine (Enfal Sûresinin şu onaltıncı âyeti olan):

= Kim böyle (savaş) gününde kâfirlere arka çevirip kaçarsa ancak tekrar düşmana atılmak için kendini kaçar gibi göstererek aldatmak veya başka birliğe katılıp savaşmak için müstesna muhakkak ki o, Allah'ın gazabına uğramıştır. = âyeti nazil oldu. Biz demiştik ki, Medine'ye girmeyelim, bizi kimse görmesin. Sonra girelim (Peygamberin huzuruna) dedik. Bir de Peygamber (s.a.v.) sabah namazından çıktı. Dedik ki:

- Biz kaçaklarız, (savaşta firar edenleriz). Peygamber şöyle buyurdu:

“- Siz güç kazanmak için dönüp tekrar savaşacak kimselersiniz, (savaştan kaçanlar değilsiniz).” Biz de Peygamberin elini öptük. O şöyle buyurdu:

“- Ben sizin birliğinizim, (benden yardım görmek için bana sığındınız. Bu hareketiniz de bir günah).”

973. Abdurrahman ibni Rezîn anlatarak şöyle demiştir:

- Biz Rebeze kasabasına uğradık. Bize dendi ki, Seleme ibni Ekva’ buradadır. Ona gittim de kendisine selâm verdik. O, iki elini çıkarıp: Bunlarla Peygamber (s.a.v.)’e bîat ettim, dedi. Öyle büyük bir elini çıkardı ‘ki, sanki deve eli idi. Biz ona doğru kalktık da elini öptük.

974. Sabit, Enes’e demiştir ki:

-Elinle beraber Peygamber (s.a.v.)’e dokundun mu? Enes:

- Evet, dedi de :

- Sabit; onun elini öptü.

ERKEĞİ ÖPMEK

975. El-Vâzi’ ibni Âmir şöyle demiştir:

- Biz (Medine’ye) vardık da, “Rasûlullah buradadır” dendi. Biz de; onun ellerini ve ayaklarını öpmeye başladık.

976. Suheyb’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Ali’yi gördüm, (amcası) Abbas’ın elini ve ayaklarım öpüyordu.

TAZİM İÇİN İNSANIN İNSANA KARŞI AYAĞA KALKMASI

977. Ebû Miclez'in şöyle dediği işitilmiştir :

"- Muaviye (evden çarşıya) çıktı; Abdullah ibni Âmir ve Abdullah ibni Zübeyr oturuyorlardı, ibni Âmir hemen kalktı ve en oturaklıları bulunan İbni Zübeyr oturdu. Muaviye dedi ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu :

"Kim, Allah'ın kullarının kendisi için ayakta dikilmesine sevinirse, ateşten bir eve hazırlansın."

SELAMIN BAŞLANGICI

978. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

"- Allah, Âdem (s.a.v.)'i boyu altmış zira' = (dirsekle parmak uçları boyu hesabıyla altmış arşın) olarak yarattı. Ona dedi ki, şu oturmakta olan melekler topluluğuna git de selâm ver; sonra sana ne cevap vereceklerini dinle. Çünkü bu selâm senin ve senin neslinin selamlaşma şeklidir. Âdem de:

- Esselâmu aleyküm, dedi. Melekler ise:

- Esselâmu Aleyke ve rahmetullahi, diyerek ona ve rahmetullahi sözünü ziyade yaptılar. Cennete her girecek olan Âdem'in suretinde (en güzel şekilde) girecektir. Bu ana kadar da insanların yaratılışı noksanlaşa gelmiştir. (Boy, güzellik ve bünye bakımından...)

SELAMI YAYMAK

979. Berâ'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"-Selamı (insanlar arasında) yayın; selamet bulursunuz."

980. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu :

“- İman etmedikçe cennet’e giremezsiniz; sevişmedikçe de mümin olamazsınız. Kendisi ile sevişeceğiniz bir şeyi size göstereyim mi?”

(Ashab) dediler ki:

- Evet, ya Rasûlallah! Peygamber:

“- Aranızda selâmı yayınız.” buyurdu.

981. Abdullah ibni Amr’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.)şöyle buyurdu:

“- Rahman = Rahmeti bol olan Allah’a ibadet edin, yemek yedirin, selâmı yayın; cennetlere girersiniz.”

ÖNCE SELAM VEREN

982. Beşîr İbni Yesâr’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“-İbni Ömer’den önce selâma başlayan, yahut selâmda öne geçen kimse olmamıştır.”

983. Câbir’in şöyle dediği işitilmiştir -.

“- Süvari piyadeye, piyade (yaya yürüyen) oturana selâm verir. Yürümekte olan iki kişiden hangisi önce selâm verirse, o daha faziletlidir.”

984. İbni Ömer’den haber verildiğine göre: Müzeyne kabilesinden olan ve Peygamber (s.a.v.) ile sohbeti bulunan El-Ağarr’ın, Amr ibni Avf Oğullarından bir adamda birkaç kilo hurma alacağı vardı da (bunu almak için) defalarca ona gidip gelmiştir. El-Ağarr dedi ki:

“-Ben Peygamber (s.a.v.)’e (şikâyet için) gittim de. benimle beraber (borçluya) Ebû Bekir’i gönderdi. (Yine El-Ağarr) anlattı: Her karşılaştığımız kimseler bize selâm verdiler. Ebû Bekir dedi ki:

- Görmüyor musun, insanlar senden önce sana selâm veriyorlar; böylece mükâfat onların oluyor?” İnsanlara önce selâm ver ki, mükâfat senin olsun. Bu son sözü İbni Ömer kendiliğinden söylemiştir.

985. Ebû Eyyub’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“-Müslüman bir kişinin, üç günden çok kardeşine darılması (onunla konuşmaması) helâl olmaz. O halde ki, karşılaşırlar da biri öteye, biri beriye döner. Bunların en hayırlısı, selâm ile söze başlayandır.”

SELAMIN FAZİLETİ

986. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, bir adam, bir mecliste oturmakta olan Rasûlullah (s.a.v.)’e uğrayıp:

- ESSELÂMU ALEYKÜM dedi. Bunun üzerine Peygamber:

“- (Bu selâm karşılığı olarak) On sevap vardır.” buyurdu. Sonra başka bir adam gelip:

- ESSELÂMU ALEYKÜM VE RAHMETÜLLAH, dedi. Peygamber buna : “Yirmi sevap vardır” buyurdu. Daha sonra başka bir adam gelip:

-ESSELÂMU ALEYKÜM VE RAHMETULLAHÎ VE BEREKATÜH, dedi. Buna da: “Otuz sevap vardır.” buyurdu. Sonra meclisten (ayrılmak

üzere) bir adam kalkıp selâm vermedi. Bunun üzerine de Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Arkadaşınız unuttuğunu (selâmını) ne çabuk unuttu! Sizden biriniz meclise geldiği vakit selâm versin de, eğer oturmayı uygun görürse otursun. Meclisten de (ayrılmak üzere) kalktığı zaman (yine) selâm versin. Evvelki selâm, son selâmdan daha lâyık değildir.”

987. Hazreti Ömer’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir : (Bir hayvan üzerinde ettiğimiz yolculukta) ben, Ebû Bekir’in terkisinde idim. Rastgeldiği insanlara ESSELÂMU ALEYKÜM deyince, onlar:

ESSELÂMU ALEYKÜM VE RAHMETULLAH diyorlardı. (Ebû Bekir): ESSELÂMU ALEYKÜM VE RAHMETULLAH deyince, onlar: ESSELÂMU ALEYKÜM VE RAHMETULLAHİ VE BEREKÂTÜH diyorlardı. Nihayet Ebû Bekir şöyle dedi : Bugün insanlar, çok fazlasıyla, bizi faziletçe geçtiler.

988. Rasûlllah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu Hz. Âişe’den rivayet edilmiştir:

“- Yahudiler, salam vermek ve amîn demek sözleri üzerine size hased ettikleri kadar hiç bir şey üzerine size hased etmiş değillerdir.”

SELÂM, AZİZ VE YÜCE OLAN ALLAH’IN İSİMLERİNDEN BİR İSİMDİR

989. Enes’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“-Selâm, Allah Tealâ’nın isimlerinden bir isimdir iki, onu Allah (selâmlaşmak için) yeryüzüne koymuştur; o halde aranızda selâmı yayınız.”

990. İbni Mes’ud’dan nakledildiğine göre, şöyle demiştir:

-Ashab, Peygamber ((s.a.v.)’in arkasında namaz kılarlardı. Namaz kılanlardan biri ESSELÂMU ALELLAH = Selâm Allah üzerine olsun, dedi. Peygamber (s.a.v.) namazım bitirince:

“- Kimdir o, Esselâmu Alellah diyen?” buyurdu. Selâm = Noksanlıklardan beri bulunan, Allah’dır. Ancak siz şöyle deyiniz: Et-Tehıyyatü lillâhi ve’s-Salâvatu ve’t-Tayyibatü = Bütün tazimler, her çeşit ibadetler ve en pak övgüler Allah’a mahsustur. Es-Selâmu aleyke eyyühennebiyyu ve rahmetullahi ve berekâtühü = Sana selâm olsun, ey Peygamberi Allah’ın rahmeti de, bereketleri de... Es-Selâmu aleyna ve âlâ ibadillâhi’s-Salihîne = Selâm bize olsun, Allah’ın salih kullarına da... Eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü erme Muhammeden abduhû resûlühu == Allah’dan başka bir ilâh olmadığına şahidlik ederim. Muhammed’in de onun kulu ve peygamberi olduğuna şahidlik ederim.” Sizden biriniz Kur’an’dan sûre öğrenir gibi, ashab bu duayı öğrenirlerdi.”

MÜSLÜMAN MÜSLÜMANLA KARŞILAŞTIĞI ZAMAN ONA SELAM VERMESİ, ÜZERİNE DÜŞEN VAZİFEDİR

991. Ebû Hureyre’den, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“- Müslümanın müslüman üzerine olan hakkı beştir.” (Ashab tarafından) denildi ki, bunlar nelerdir? Peygamber buyurdu:

“-Müslümanla karşılaştığın zaman ona selâm ver. Seni davet ettiği zaman ona icabet et. Senden öğüt istediği zaman ona nasihat ver. Aksırıp da Allah’a hamd ettiği zaman ona teşmit et — Yerhamukellah = Allah sana merhamet etsin, de. Hastalandığı zaman onu ziyaret et. Vefat edince de onun cenazesinde bulun, (namazım kıl ve teşyi’ et).”

YÜRÜYEN OTURANA SELÂM VERİR

992. Abdurrahman İbni Şibl demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Süvari piyadeye selam versin, piyade oturana selam versin; az olan (topluluk) çok olana selam versin. Böylece selam, ona icabet edene aittir. İcabet etmeyene bir şey (vebal) yoktur.”

993. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Süvari piyadeye, piyade oturana ve azlık çokluğa selam verir.”

994. Cabir’in şöyle dediğini Ebû Zübeyr işitmiştir:

-İki piyade karşılaştığı zaman, bunlardan hangisi önce selam verirse, o daha fazla fazilet sahibi olur.

SÜVARİNİN OTURANA SELAM VERMESİ

995. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Süvari piyadeye, yiyade de oturana, azlık çokluğa selam verir.”

996. Fudale hazretlerinden rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Süvari oturana ve azlık da çokluğa selam verir.”

PİYADE SÜVARİYE SELAM VERİR Mİ?

997. Şa’bî’den rivayet edildiğine göre, kendisi bir süvari kile karşılaştı da, ona selam verdi, (süvariden önce selam verdi. Ravi Husayn demiştir ki), bunun üzerine ben: Önce selam mı veriyorsun? dedim. O (Şâ’bî), şöyle cevap verdi: Şurayh’i yürürken gördüm, önce selam veriyordu.

AZLIK ÇOKLUĞA SELAM VERİR

998. Fudale İbni Ubeyd’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“-Süvari piyadeye, piyade oturana ve azlık çokluğa selam verir.”

999. (Başka bir rivayet yolu ile yine) Fudale’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“-Süvari piyadeye, piyade oturana ve azlık çokluğa selam verir.”

KÜÇÜK BÜYÜĞE SELAM VERİR

1000. Ebû Hureyre’nin şöyle dediği işitilmiştir:

-Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

“- Süvari piyadeye, piyade oturana ve azlık çokluğa selam verir.”

1001. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

“-Küçük büyüğe, yürüyen oturana ve azlık çokluğa selam verir.”

SELAMIN HUDÛDU

1001/M. Ebû Zinad'dan rivayet edildiğine öre, demiştir:

Zeyd ibni Sabit'in oğlu Harice, babası Zeyd'in (Halife bulunan Muaviye'ye yazdırdığı) mektubunda, selam verince şöyle yazardı:

-Esselâmu aleyke ya emîre'l-müminin ve rahmetullahi ve berekâtühu ve mağfiretuhu ve tayyibu salavatihi = Selam üzerine olsun, ey müminlerin Emiri! Allah'ın rahmeti de, bereketleri de, mağfireti de, pak olan rahmetleri de…

İŞARETLE SELAM VEREN KİMSE

1002. (Basra'da görülen) Ebû Kurre El-Horasani şöyle demiştir: Enes'i gördüm, bize rastgelmişti de, eliyle bize işaret edip, selam veriyordu. Kendisinde abraşlık (veya saç ağarması) vardı. Hz. Hasan'ı da gördüm saçlarını sarı renkle boyuyordu ve siyah sarık giyiyordu (Yezid İbni Seken'in kızı) Esmâ da şöyle dedi:

"- Peygamber (s.a.v.) elini eğerek hanımlara selam verdi."

1003. Mûsa, babası Sa'd'dan rivayet ettiğine göre, babası, Abdullah İbni Ömer ve Kasım İbni Muhammed ile yola çıktı. Nihayet Serif denilen yere indikleri zaman, Abdullah İbni Zübeyr'e tesadüf edildi. Abdullah İbni Zübeyr onlara işaretle selam verdi. Bunlar da, onaselamı iade ettiler.

1004. Ata İbni Ebi Rebah'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Ashap, elle selam vermeyi hoş görmezlerdi. Yahut dedi ki, (ashap) elle selam vermeyi hoş görmezdi.

SELAM VERİNCE İŞİTTİRİLMELİDİR

1005. Sabit İbni Ubeyd'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Abdullah İbni Ömer’in bulunduğu bir meclise gittim; o dedi ki:

-Selam verdiğin zaman duyur; çünkü o, Allah katından bir sağlık dileğidir, mübarektir, hoştur.

SELAM VERMEK VE KENDİSİNE SELAM VERİLMEK ÜZERE DIŞARI ÇIKAN KİMSE

1006. Tufeyl İbni Übeyy İbni Ka’b haber verdiğine göre, kendisi Abdullah İbni Ömer’e giderdi de, sabahleyin onunla çarşıya çıkardı. Tufeyl dedi ki:

-Biz sabahleyin çarşıya çıktığımız zaman Abdullah ibni Ömer tesadüf ettiği her eskiciye, her satıcıya, her miskine ve her şahsa muhakkak selam verirdi.

Tufeyl anlatmıştır:

-Bir gün Abdullah ibni Ömer’e gittim de, beni kendisi ile beraber çarşıya götürmek istedi. Ben dedim ki, çarşıda ne yapcaksın? Sen satış yapmazsın, mallardan bir şey istemezsin, onları satın almayı arzulamazsın, çarşı meclislerinde de oturmazsın. O halde bizimle beraber burada otur da konuşalım. Buna karşı Abdullah bana şöyle dedi:

- Ey göbekli! (Tufeyl göbekli bir kimse idi). Biz karşılaştığımız kimselere selam vermek için çarşıya çıkıyoruz.

MECLİSE GELİNCE SELAM VERMEK

1007. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Sizden biriniz meclise geldiği zaman selam versin. Dönünce de selam versin; çünkü sonraki selam öncekinden daha farklı değildir.”

MECLİSTEN KALKINCA SELAM VERMEK

1008. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre:

-Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- İnsan meclise geldiği zaman selam versin. Eğer oturmak isterse (otursun). Sonra eğer kalkmak isterse, meclisten ayrılmadan önce yine selam versin; çünkü ilk selam son selamdan daha layık değildir.”

MECLİSTEN KALKINCA SELAM VERENİN HAKKI

1009. Muaviye İbni Kurre demiştir ki, babam (Kurre) bana şöyle dedi:

-Hayrını umduğun bir mecliste bulunursun da, herhangi bir ihtiyaç seni acele ile ayrılmaya sevkederse:

“- Selamun aleyküm diye söyle; çünkü sen, o mecliste onlara isabet edecek olan hayra iştirak etmiş olursun. Herhangi bir mecliste oturan insanlar, Allah anılmadan o meclisten dağılırlarsa bir merkep leşinden dağılmış gibi sayılırlar.”

1010. Ebû Hureyre’nin şöyle dediği işitilmiştir:

-Kim kardeşiyle karşılaşırsa, ona selam versin. Eğer aralarına bir ağaç yahut bir duvar engel olur da, sonra ona karşı çıkarsa, yine ona selam versin.

1011. Enes İbni Malik’ten rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.)’in ashabı toplu bulunurlardı da, onların (yürürlerken) karşılarına bir ağaç çıkardı. Bunlardan bir kısmı ağacı sağından ve diğer bir kısmı ağacın solundan giderdi de, karşılaştıkları zaman birbirlerine selam verirlerdi.

MUSAFAHA İÇİN ELİNE HOŞ KOKU SÜREN KİMSE

1012. Sabit El-Bünâni'den rivayet edildiğine göre, Enes hazretleri sabah olunca, kardeşleriyle musafaha etmek için hoş bir koku ile elini yağlardı.

TANIDIĞA VE TANIMADIĞA SELAM VERMEK

1013. Abdullah İbni Amr'dan rivayet edildiğine göre, bir adam dedi ki:

-Ya Rasûlallah! İslam'ın hangi işi daha hayırlıdır?

Peygamber şöyle buyurdu:

"- Yemek yedirmen ve tanıdığına, tanımadığına selam vermendir."

BİR BÖLÜM

1014. Ebû Hureyre'den rivayet edilmiştir:

- Ev avlularında ve yollar üzerinde oturmaktan Rasûlullah (s.a.v.) yasaklamıştı. Bunun üzerine müslümanlar dediler ki:

- Buna gücümüz yetmez, takatimiz yetişmez. Peygamber şöyle buyurdu:

"-Öyle ise, âdetinizi terk etmeyiniz; fakat bunların hakkını veriniz." Ashab dediler ki:

- Bunların (yol ve avluların) hakkı nedir? Peygamber buyurdu:

"- Gözü (haramdan) sakındırmak, yolcuya delillik etmek, aksırıp da hamd edene teşmit etmek = yerhamukellah demek, selâma karşılık vermektir."

1015. Ebû Hureyre'den şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"- İnsanların en cimrisi, selâmda cimrilik edendir. Aldanmış kimse de, selâma karşılık vermeyendir. Kardeşinle senin aranda bir ağaç engel olursa,

o sana selâma başlamazdan önce imkânın varsa sen yap, önce ona selâm ver."

1016. Abdullah ibni Amr'ın azadlısı bulunan Salim'den şöyle dediği rivayet edilmiştir:

- (Abdullah) İbni Amr'a selâm verildiği zaman, selâmı alıp ziyade ederdi. (Bir gün) o otururken yanma geldim de "Esselâmu Aleyküm" dedim. Bana:

"-Esselâmu aleyküm ve rahmetullahi" dedi.

Sonra başka bir defa yanına gidip:

"- Esselâmu aleyküm ve rahmetullahi" dedim. Bana:

"- Esselâmu aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtüh" dedi.

Sonra başka bir defa yanına gidip:

"- Esselâmu aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtüh" dedim. Buna da şöyle mukabele etti:

"- Esselâmu aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtühu ve tayyibu salavâtih."

FÂSIK OLANA SELÂM VERİLMEZ

1017. Amr ibni'l-As'ın oğlu Abdullah'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Şarap içene selâm vermeyiniz."

1018. İmam Hasan'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir:

" Fâsıkla senin aranda bir hürmet yoktur."

1019. Satranç oyunlarını kerih gören Ali ibni Abdullah’ın şöyle dediği işitilmiştir:

“-Bu oyunları oynayanlara selâm vermeyiniz; çünkü bunlar kumardan sayılır.”

GÜNAHKARLARA VE BOYA SÜRÜNENLERE SELAM VERMEYİ TEKKEDEN KİMSE

1020. Ebû Talib’in oğlu Ali’den, (ra) şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.) bir topluluğa uğradı. Bunların içinde sarı boya sürünen bir adam vardı. Peygamber topluluktakilere bakıp, onlara selâm verdi ve bu adamdan yüz çevirdi. Bunun üzerine adam dedi ki, benden yüz mü çevirdin? Peygamber:

“- Senin iki gözün arasında ateş koru vardır.”

1021. Vâil oğlu Amr ibni’1-As Es-Sühemî’den şöyle nakledilmiştir:

“- Bir adam elinde altın yüzük olduğu halde, Peygamber (s.a.v.)’e geldi de, Peygamber (s.a.v.) ondan yüz çevirdi, (ona selâmla mukabele etmedi). Adam, Peygamberin hoşnutsuzluğunu görünce, gidip yüzüğü bıraktı ve demirden bir yüzük ta-kındı. Sonra Peygamber (s.a.v.)’e geldi. Peygamber:

“- Bu daha kötüdür. Bu cehennem ehlinin süsüdür.» buyurdu. Adam dönüp onu attı ve gümüşten bir yüzük takındı. Sonra Peygamber (s.a.v.) buna sükût etti, (bir şey söylemedi).

1022. Ebü Saîd’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Bahreyn’den bir adam Peygamber (s.a.v.)’e gelip, ona selâm verdi de, adamın üzerinde ipekten bir cübbe ve elinde altından bir yüzük

bulunduğundan, Peygamber selâmı almadı. Adam üzüntülü olarak gidip hanımına (halini) şikâyet etti. Bunun üzerine hanım dedi ki :

- Senin selâmını Peygamberin almayışı, cübbenle yüzüğünden dolayı olsa gerektir; bunları bırak da, sonra dön. Adam böyle yaptı; Peygamber de selâmına mukabele etti. Adam dedi ki:

- (Yâ Rasûlallah) az önce sana geldim de, benden yüz çevirdin?

Peygamber şöyle buyurdu:

"- O zaman elinde ateşten bir kor vardı." Adam:

- O halde ben (Bahreyn'den) çok kor parçalan getirdim, dedi.

Peygamber:

"- Senin getirdiğin şeyler, hiç kimsenin müstağni kalmadığı taşlığın taşlarındandır. Bunlar ancak dünya hayatının malıdır (bunları herkes ticaretinde ve san'atında kullanılır; fakat onlarla süslenemez)." buyurdu.

Adam:

- O halde ne ile yüzük edineyim? dedi.

Peygamber:

"-Gümüşten yahut pirinçten yahut demirden halka ile." buyurdu.

EMİRE (HALİFEYE) SELAM VERMEK

1023. Rivayet edildiğine göre, Ömer ibni Abdülaziz, Ebû Bekir ibni Süleyman'a sordu:

- Neden Ebû Bekir mektuplarında:

"- Rasûlullah'ın halifesi Ebû Bekir'den (falana)" diye yazardı. On» dan sonra Ömer İbni Hattab da "Ebû Bekir'in halifesi Ömer ibni Hattab'dan

(falana)” diye yazardı; böyle iken ilk önce (mektuplarında) “Emirü’1-mü’minîn = Müminlerin Emîri” diye kim yazdı?

- Süleyman’ın oğlu Ebû Bekir şöyle dedi:

- Büyük annem Şifâ bana anlattı. Büyük annem ilk hicret edenlerdendi ve Ömer ibni Hattab (ra) da çarşıya çıktığı zaman ona uğrardı. Şifâ şöyle dedi:

- Ömer ibni Hattab, Irak’dan ve halkından kendilerine soracağım akıllı ve güçlü iki adam bana gönder diye Irakeyn = Küfe ve Basra vali» sine mektup yazdı. Vali de iki yakın arkadaşı Lebîd ibni Rabia ile Adiyy ibni Hatem’i gönderdi. Bunlar da Medine’ye gelip develerini Mescid’in civarında çökerttiler. Sonra Mescide girdiler. Orada Amr ibnil-As’ı buldular. Ona dediler ki:

- Ey Amr, bizim için “Emîrü’l-Mü’minîn = Müminlerin Emîri” Ömer’den izin iste, (huzuruna girelim).

Hemen Amr atılıp Ömer’in yanına vardı ve şöyle dedi:

“- Esselâmu Aleyke, ya Emîrel-Müminîn = Selâm üzerine olsun, Ey müminlerin Emîri. Bunun üzerine Ömer ona:

- Bu isim sana nasıl peyda oldu, ey İbni’l-As Muhakkak surette dediğin sözün altından çıkmalısın, dedi. İbni’1-As dedi ki:

- Evet, Lebîd ibni Rabia ile Adiyy ibni Hatem geldiler ve bana dediler ki, Müminlerin Emîrinden bize izin iste. Ben de onlara dedim ki, vallahi onun (Emîrü’l-Müminîn) isminde isabet ettiniz. O, Emîr’dir; biz de müminleriz. İşte bu günden itibaren mektuplar böyle cereyan etti, (Emîrü’l-Müminîn diye yazıldı).

1024. Abdullah ibni Abdullah şöyle demiştir:

- Muaviye halife iken ilk baççını yapmak üzere (Medine’ye) geldi. Ensar’dan Osman İbni Huneyf onun yanına girip:

- Allah’ın selâmı ve Allah’ın rahmeti üzerine olsun, ey Emîr! dedi. Şam’lılar bu ifadeyi “Emîr sözünü” çirkin görüp, dediler ki:

- Kimdir bu “Müminlerin Emîri” selâm sözünü kısaltan münafık? Bunun üzerine Osman dizini büküp üzerine oturdu, sonra şöyle dedi:

- Ey Müminlerin Emîri! Şunlar benim işimi çirkin gördüler; halbuki sen, bu işi onlardan daha iyi bilirsin. Allah’a yemin ederim, ben bu ifade ile Ebû Bekir’e, Ömer’e ve Osman’a selâm verdim de onlardan hiç biri bu ifademi (Ey Emîr sözümü) çirkin görmedi.   Buna karşı Muaviye, Şam halkından konuşmuş olan kimseye dedi ki:

- Sakin olun; çünkü bunun dediğinden bir kısmı olmuştur. Fakat Şamlılarda bu fitneler zuhura gelince dediler ki:

“- Halifemizin selâmında, yanımızda kısaltma yapma, (Ey Emîr deme, ey müminlerin Emîri de). Zannediyorum ki, siz ey Medîne’liler, zekât toplayıcısına da “Ey Emîr” dersiniz.

1026. Temîm İbni Haziem’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- İlk önce Emirlik unvanı ile Küfe’de kime selâm verildiğini ben hatırlıyorum. (Küfe valisi) Muğîre ibni Şu’be, avlu kapısından çıktı da, arkasından Kinde kabilesinden bir adam - zannedildiğine göre Ebû Kurre El-Kindî- ona gelip selâm verdi ve şöyle dedi :

- Esselâmu Aleyke eyyühe’l-Emîru ve Rahmetullahi, Esselâmu Aleyküm - Allah’ın selâmeti üzerine olsun ey Emir ve Allah’ın rahmeti de, selâmeti de üzerinize olsun. (Vali Muğîre) bu ifadeyi hoş görmedi de (aynen):

“- Esselâmu Aleyküm eyyühe’l-Emîru ve Rahmetullahi, Esselâmu Aleyküm. Ben o Emirlerden biri miyim, yoksa değil miyim?” dedi.

- (Ravilerden) Semmâk demiştir ki, sonra bununla (Emirlik unvanıyla) kararlaştı artık.

1027. Ziyad ibni Ubeyd El-Ruaynî anlatarak şöyle demiştir. (Ruayn, Himyer beldesinde bir vadi adıdır):

- Biz, Antabulus Emîri bulunan Ruveyfi'in yanına gittik. Bir adam gelip ona selâm verdi.

"- Esselâmu Ale'l-Emîri" dedi. Ravi Abede'den nakledildiğine göre, "Esselâmu Aleyke Eyyühel-Emîru" dedi. Bunun üzerine Ruveyfi' ona şöyle dedi:

- Eğer bize selâm vermiş olsaydın, senin selâmına mukabele ederdik. Sen ancak Mısır Valisi Mesleme ibni Muhalled'e selâm verdin. Ona git de selâmı sana iade etsin.

- Ziyad dedi ki, biz gidip de, o Ruveyfi' mecliste iken selâm verdiğimiz zaman "Esselâmu Aleyküm" derdik.

UYUYANA SELAM VERMEK

1028. Mikdad ibni'KEsved'den şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"- Peygamber (s.a.v.) geceleyin gelirdi de, selâm verirdi; uyuyanı uyandırmazdı da, uyanıklara duyururdu."

HAYYAKELLÂH = ALLAH SANA ÖMÜRLER VERSİN

1029. Şa'bî'den rivayet edildiğine göre, Hz. Ömer, Adiyy ibni Hatem'e :

"Bilgiden ötürü Allah sana ömürler versin — Hayyakellah" dedi.

MERHABA

1030. Hazreti Âişe (ra)'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir :

- Fatıme, Peygamber (s.a.v.)’in yürüyüşü gibi yürüyerek geldi de, Peygamber ona :

“- Merhaba kızım!” dedi. Sonra onu sağına yahut soluna oturttu.

1031. Hazreti Ali (ra)’dan rivayet edildiğine göre» demiştir ki:

- Ammar (görüşmek üzere) Peygamber (s.a.v.) den izin istedi de, Peygamber sesini tanıyıp, şöyle buyurdu:

- Merhaben bi’t-Tayyibi’1-Mutayyebi”

SELÂMA NASIL MUKABELE EDİLİR?

1032. Abdullah İbni Amr’dan rivayet edildiğine, göre, şöyle demiştir:

- Biz, Mekke ile Medine arasında bir ağaç gölgesinde Peygamber (s.a.v.)’in yanında otururken, o sırada insanların en budalası ve eşeddinden olan bir Bedevi gelip:

- Esselâmu Aleyküm, dedi, Ashab da:

- Ve Aleyküm. dediler.

1033. Ebu Hamza’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, İbni Abbas’a selâm verildiği zaman, onun:

“- Ve aleyke ve rahmetullahi =Senin de üzerine olsun” Allah’ta rahmeti de... dediğini işittim.

1034. Bir adam dedi ki:

- Esselâmu aleyke ya Rasûlallah! Peygamber de (ona cevaben) :

“- Ve Aleyke’s-Selâmu ve rahmetullahi!” buyurdu.

1035. Ebû Zer’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Peygamber (s.a.v.) namazını bitirdiği zaman ona gittim de, İslâm selâmı ile ona ilk selâm yeren ben oldum. Bunun üzerine Peygamber:

“- Ve aleyke ve rahmetullahi (Selâm) Senin de üzerine olsun, Allah’ın rahmeti de. Sen kimlerdensin?” buyurdu. Dedim ki, Gıfar kabilesinden.

1036. Âişe (ra) demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu :

“- Ya Âişe (ey Âişe); Bu Cebrail’dir, saha selâm ediyor.” Ben ;

- Onun da üzerine selâm olsun, Allah’ın rahmeti de, bereketleri de… dedim, Âişe, Peygamberi kasdederek:

-Benim görmediğimi (Cebrail’i) görüyorsun, demiştir.

1037. Muaviye ibni Kurre’nin şöyle dediği işitilmiştir:

- Babam bana dedi ki, yavrum! Bir adam sana tesadüf edip de “Es-selâmu Aleyküm” dediği tamah, sen “Ve aleyke” deme ki, selâmı yalnız ona ait kılmış gibi olursun; çünkü o yalnız değildir, (beraberinde melekler vardır). Ancak sen şöyle söyle: “Esselâmu Aleyküm.”

SELAMI ALMAYAN KİMSE

1638. Abdullah İbni’s-Samit’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Ebu Zerr’e dedim ki, ben Abdurrahman ibni Ümmi’l-Hakem’e tesadüf ettim de selâm verdim? O ise bana hiç bir şeyle mukabele etmedi, (selâmımı almadı). Ebû Zerr:

“- Ey kardeşim oğlu! Bundan senin aleyhine ne olur? Senin selâmını, ondan daha hayırlı olan (melek) aldı. O, sağındaki melektir.” dedi.

1039. Abdullah’dân rivayet edildiğine göre; demiştir ki:

- Selâm Allah’ın isimlerinden bir isimdir. Onu yeryüzüne (insanlar kullansın diye) koymuştur Allah. O hâlde selâmı aranızda yayınız. Bir insan, bir topluma selâm verip de, ona selâmı iade ederlerse, onlar üzerine derece fazileti olur. Çünkü o insan, bu topluma selâmı hatırlatmıştır. Eğer selâm kendisine iade edilmişse, o selâm verilenden daha hayırlısı ve daha temizi (olan melek) ona selâmı iade eder.

1040. Hasan’ın şöyle dediği Hişam’dan nakledilmiştir:

“- Selâm vermek, nafilelerden bir sünnettir. Selâmı almak ise farzdır.”

SELAMDA CİMRİLİK EDEN KİMSE

1041. Abdullah ibni Amr ibni’l-As’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Asıl yalancı, yemininde yalan söyleyendir. Cimri, selâm vermekte cimrilik edendir, (selâm vermeyi esirgeyendir). Hırsız da, namazı çalandır, (hakkını vermeyen, tadili erkânı veya namazı terkedendir).”

1042. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- İnsanların en cimrisi, selâmda cimrilik edendir ve insanların en acizi de, dua etmekten aciz kalandır.

ÇOCUKLARA SELAM VERMEK

1043. Enes ibni Malik'den rivayet edildiğine göre, Enes, çocuklara rastgelip, onlara selâm verdi ve şöyle dedi:

"- Peygamber (s.a.v.) çocuklara bunu (selâm vermeyi) yapardı."

1044. Anbese'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, İbni Ömer'i gördüm, mektepte çocuklara selâm veriyordu.

HANIMLARIN ERKEKLERE SELÂM VERMESİ

1045. (Ebû Talib'in kızı) Ümmü Hânî'nin şöyle dediği işitilmîştir:

"- Peygamber (s.a.v.)'e gittim ki, o yıkanıyordu, Ben ona selâm verdim de, o:

"- Bu kadın kimdir?" dedi. Ben:

- Ümmü Hânî dedim. Peygamber:

"- Merhaba" dedi.

1046. Mübarek anlatıp demiştir ki, Hasan'ın şöyle dediğini işittim:

"- Hanımlar erkeklere selâm verirlerdi."

HANIMLARA SELÂM VERMEK

1047. Esma hanımdan şöyle dediği işitilmiştir:

- Peygamber (s.a.v.) Mescid'e uğradı. Hanımlardan bir topluluk da oturmakta idi. Peygamber onlara eliyle selâm söyleyip, şöyle buyurdu:

"- Nimete erenlerin küfründen sakının. Nimete erenlerin küfründen sakının."

- Hanımlardan biri dedi ki, ey Allah'ın Peygamberi! Allah'ın nimetlerine küfretmekten Allah'a sığınırız. Peygamber buyurdu:

"- Evet, sizden birinizin bekârlığı uzar. Sonra (Allah ona bir eş ihsan eder de, bu hanım) şiddetli kızgınlık gösterip der ki, vallahi ben o adamdan bir anlık olsun, asla bir hayır görmedim, işte Allah'ın nimetini inkâr etmek budur, nimete kavuşanların inkârı budur."

1048. Yezîd'in kızı Esma El-Ensariyye'den:

- Ben kızlardan ibaret yaşıtlarımla bir arada iken, Peygamber bana tesadüf etti de, bize selâm verdi ve şöyle buyurdu:

"Nimete kavuşanların inkârından sakının." Ben arkadaşlarımın Peygambere soru sormak bakımından en cesaretlisi idim de, dedim ki:

- Ya Rasûlallah, nimete kavuşanların inkârı nedir? Peygamber:

"- Sizden birinizin, ebeveyni yanında bekârlığı uzayabilir. Sonra Allah ona bir zevç rızık olarak verir, ondan kendisine bir çocuk da ihsan eder. Sonra bu kimse şiddetle kızıp nimeti inkâr ederek şöyle der:

- Ben senden asla bir hayır görmedim." buyurdu.

KİŞİYE ÖZEL SELÂM VERMEYİ HOŞ GÖRMEYEN KİMSE

1049. Tarık'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Biz, Abdullah’ın yanında oturuyorduk. Bir de onun kapıcısı gelip:

- Namaz vakti geldi, dedi. O kalktı; biz de onunla kalktık ve Mescid’e girdik. Abdullah, Mescid’in ön tarafında insanları rükû halinde gördü de, hemen tekbir alıp rükû yaptı. Biz de yürüdük ve onun yaptığı gibi yaptık. Sür’atle bir adam gelip :

- Selâm üzerinize okun. ey Ebû Abdurrahman, dedi. O da:

- Allah doğru söyledi, Resulü de tebliğ etti, cevabında bulundu. Vakta ki biz namazı kıldık, o evine girdi, biz de yerimizde oturup onun biz çıkagelmesini bekledik. Birbirimize dedik ki, hanginiz (bu selâm işinden) Ebû Abdurrahman’a soracak? Tarık dedi ki :

- Ben ona sorarım. Nihayet ona sordu. O da dedi ki, Peygamber şöyle buyurdu:

“- Kıyametin kopmasına yakın şu işler olacaktır: Kişiye özel selâm verilmesi. Ticarette kadın kocasına yardım edecek kadar ticaretin yayılması. Akrabalarla ilginin kesilmesi, ilmin dağılması. Yalan yere şahitliğin ortaya çıkması. Hak şahitliğin gizlenmesi.”

1050. Abdullah ibni Amr’dan rivayet edildiğine göre, bir adam Rasûlullah ’e sordu:

-İslâm’ın hangi hasletleri daha hayırlıdır? Peygamber şöyle buyurdu:

“-Yemek yedirirsin, tanıdığına ve tanımadığına selâm verirsin.”

1051. İbni Şihab demiştir ki, Enes bana haber vermiştir. Enes, Rasûlullah (s.a.v.)’in Medine’ye gelişi zamanında on yaşındaydı.

(O, şöyle anlatmıştır) :

“Annelerim (Peygamberin zevceleri) Peygambere hizmet için beni devamlı olarak vazifelendiriyorlardı. Böylece on yıl ona hizmet ettim. O vefat ettiği zaman, ben yirmi yaşımda idim. Bunun için örtü (hicab) hâdisesini en iyi bilen insandım. Âyetin ilk nazil oluşu, Rasûlullah (s.a.v.)’in Cahş kızı Zeyneb ile evlendiği zamandı. Ona güvey olarak sabahlayınca, insanları davet etti de, onlar yemek yediler. Sonra çıkıp gittiler. Ancak birkaç kişi Peygamber (s.a.v.)’in yanında kalıp beklemeyi uzattılar, (çıkıp gitmediler). Onlar çıksın diye Peygamber kalktı ve çıktı. Ben de çıktım. Peygamber yürüdü; ben de onunla yürüdüm. Nihayet Hz. Aişe’nin hücresi eşiğine kadar geldi. Sonra o insanların çıkıp gittiğini zannetti de geri döndü. Ben de döndüm. Zeyneb’in yanına varınca, bir de gördü ki onlar oturuyor. Hemen Peygamber geri döndü; ben de döndüm. Tâ Hz. Aişe’nin hücresi (evi) eşiğine ulaştı ve onlar çıkmışlardır zannederek geri döndü. Ben de onunla geri döndüm. Bir de gördü ki, onlar çıkmışlardır, işte bu esnada Peygamber (s.a.v.) benimle kendi arasına örtü (perde) koydu ve hicab âyeti indirilmiş oldu.”

1052. Sa’lebe İbni Ebî Malik El-Kurazî’den rivayet edildiğine göre kendisi, Benî Harise ibni’l-Haris’in kardeşi Abdullah ibni Süveyd’e üç çıplak vakitten sormak üzere yola koyuldu. Abdullah bu üç vakti gözetip uygulardı. Abdullah sordu:

- Ne istiyorsun? Ben dedim ki:

- Bu üç vakitle amel etmek istiyorum. Bunun üzerine şöyle dedi:

- (1) Öğle sıcağında (uyumak için) elbisemi çıkardığım vakit, ev halkımdan bulûğa ermiş hiç kimse yanıma girmez; ancak iznimle girer yahut onu çağırırsam girer ki, bu onun iznidir. (2) Fecir vakti doğup da insanlar tanınıncaya ve namaz kılınıncaya kadar, (bu vakit de gece elbisesini değiştirip giyinme zamanıdır ki, yine kimse yanıma giremez. (3) Bir de yatsı namazını kıldığım ve elbisemi uyumak için çıkardığımda (yanıma kimse giremez.)

ERKEĞİN HANIMI İLE YEMEK YEMESİ

1053. Hz. Âişe’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Peygamber (s.a.v.) ile Ukt (= hurma ve yoğurt kurusundan yapılmış bir yemek) yiyordum da, Ömer geldi. Peygamber onu (yemeğe) davet etti; o da yedi. Yerken eli parmağıma dokundu. Bunun üzerine şöyle dedi:

“- Ay!.. Sizin hakkınızda bana yetki verilmiş olsaydı, sizi hiçbir göz göremezdi.” İşte hicap ayeti bunun üzerine nazil oldu.

1054. Kays kızı Ümmü Habibe’nin şöyle dediği işitilmiştir.

-Ümmü Habibe, Haris’in oğlu Harice’nin büyük annesi Havle’dir:

“- Benim elimle Rasûlullah (s.a.v.)’in eli bir kap içine girip çıkmıştı, (böylece bir kaptan abdest almıştık)”

ŞENLİĞİ OLMAYAN BİR EVE GİRİNCE

1055. Rivayet edildiğine göre, Abdullah İbni Ömer şöyle demiştir:

“- Bir kimse meskûn olmayan (şenliği bulunmayan) eve girdiği zaman: Esselâmu Aleyna ve Alâ İbadillahi’s-Salihin = Allah’ın selameti hem bizim üzerimize, hem de Allah’ın Salih kulları üzerine olsun, desin.”

1056. İbni Abbas’tan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Kendi ev ve odalarınızdan başka evlere, sahipleriyle alışkanlık temin edip izin almadan ve selam vermeden girmeyiniz” (Nur/27)

-Cenab-ı Hak, bundan istisna ederek buyurmuştur:

“- İçinde oturulmayan ve içinde faydalanma hakkınız bulunan (depo, ahır gibi) evlere (izinsiz) girmenizde bir günah yoktur. Allah açıkladığınızı da bilir, gizlediğinizi de…” (Nur/29)

SAHİP OLDUĞUNUZ KÖLELER SÖZDEN İZİN İSTESİN

1057. İbni Ömer'den rivayet edilmiştir:

"- Sahip olduğunuz köleler (üç vakitte odalarınıza girmek için) sizden izin istesin." İbni Ömer demiştir ki:

- Bu emir erkek köleler içindir, kadın olanlar için değil…

ÇOCUKLARINIZ BÜLÛĞA ERİNCE

1058. İbni Ömer'den nakledildiğine göre, çocuklarından biri bülûğ çağına girince onu odasından ayırırdı ve izinsiz olarak da odasına sokmazdı.

İNSAN ANNESİNDEN (Odasına Girmek İçin) İZİN İSTER

1059. Alkame'den rivayet edildiğine göre, bir adam Abdullah'a (İbni Mes'ûd hazretlerine) gelip dedi ki:

-Annemin odasına girmek için izin istemeli miyim?

Buna (Abdullah) şu cevabı verdi:

-Anneni görmekten hoşlanacağın (muaşerete uygun) bütün zamanlarında (izin alman) gerekli değildir.

1060. Müslim İbni Nazîr'in şöyle dediği işitilmiştir:

-Bir adam Huzeyfe'ye sorup, dedi ki:

-Annemin yanına (odasına) varmak için izin isteyeyim mi?

O, şöyle cevap verdi:

-Eğer annenin yanına ondan izin almaksızın gidersen, hoşlanmadığın şeyi görürsün.

İNSAN BABASININ YANINA VARMAK İÇİN İZİN İSTER

1061. Mûsa İbin Talha'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Babamla birlikte annemin yanına vardık da, babam içeri girdi. Ben de babamı takip ettim. Babam ise, bana dönüp göğsümü itti; o kadar ki, kıçım üzerine beni oturttu. Sonra:

-İzinsiz mi giriyorsun? dedi.

İNSAN BABASININ VE ÇOCUĞUNUN YANINA GİRMEK İÇİN İZİN İSTER

1062. Cabir'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-İnsan, çocuğunun ve kocalmış olsa bile annesinin, erkek kardeşinin, kız kardeşinin, babasının yanına girmek için izin ister.

İNSAN KIZ KARDEŞİNİN YANINA GİRMEK İÇİN İZİN İSTER

1063. Atâ'tan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-İbni Abbas'a sordum da, dedim ki:

-Kız kardeşimin yanına girmek için izin isteyeyim mi? O:

-Evet, dedi. Ben tekrar edip dedim ki:

-Benim himayemde iki kız kardeşlerdir; oları geçidiriyorum ve onlara yedirip, harcıyorum, onların yanına girmek için izin istemeli miyim?

-Evet, dedi. Onları çıplak olarak görmek ister misin? Sonra (Nûr Suresinin 58. ayetini) okulud:

“- Ey iman edenler! Sahip olduğunuz köleler ve henüz büluğa ermemiş küçük çocuklarınız (odalarınıza girecek olurlarsa) şu üç vakitte sizden izin istesinler: sabah namazından önce, öğle sıcağında (yatmak için) elbisenizi çıkardığınız sırada, bir de yatsı namazından sonra… Bu üç vakit sizin için yalnız kalma vaktidir.”

-Şu köleler ve küçük çocuklar ancak üç vakit için izin almakla emredildiler. (Bunlar dışında büyükler daima izin alarak içeri girmekle emredildiler hükmünü kasdederek yine Nûr Suresinin 59. ayetini ifade edip şöyle) dedi:

“- Sizin çocuklarınız büluğa erdiklerinde, kendilerinden önceki ağabeylerinin izin isteyişler gibi, (odalarınıza girmek için her vakitte) izin istesinler.”

İbni Abbas dedi ki, izin almak vaciptir. İbni Cüreyc de, bütün insanlar üzerine vaciptir ilavesini yaptı.

İNSAN ERKEK KARDEŞİNİN YANINA GİRMEK İÇİN İZİN İSTER

1064. Abdullah’tan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-İnsan babasının, anasının, erkek kardeşinin ve kız kardeşinin yanına (odasına) girmek için izin ister.

ÜÇ DEFA İZİN İSTEMEK

1065. Ubeyd İbni Umeyr’den rivayet edildiğine göre, Ebû Musa El-Eş’arî, Ömer ibni Hattab’ın huzuruna çıkmak için izin istedi. Hz. Ömer’in meşguliyete benzer hali olduğundan Ebû Musa’ya izin verilmedi. Bunun üzerine Ebû Musa geri döndü. Ömer işini bitirince:

-Ben Abdullah İbni Kays'ın (Ebû Musa'nın) sesini işitmedim mi? ona müsaade edin, (gelsin). Ebû Musa geri dönüp gitti diye Hz. Ömer'e söylendi. Hz. Ömer onu çağırttı (ve geri dönüş sebebini sordu). Bunun üzerine Ebû Musa dedi ki:

-Biz bununla emredilmiştik, (üç defa izin isteyin, size izin verilmezse geri dönün diye Hz. Peygamber bize buyurmuştu). Buna karşı Hz. Ömer:

-Bana, buna dair deli getirirsin, (yoksa canını acıtırım).

Ebû Musa da Ensar'ın meclisine gidip, onlara sordu:

-(İçinizde izin istemenin üç defa olduğuna dair hadis-i şerifi bilen ve Hz. Ömer'e karşı şahitlik edece var mıdır?) onlar da dediler ki:

-Bu hususta sana en küçüğümüz Ebû Sa'îd El-Hudrî ancak şahitlik edebilir. Adam, Ebû Sa'îd ile beraber (Hz. Ömer'e) gitti. Hz. Ömer de şöyle buyurdu:

-Rasûlullah (s.a.v.)'in işinden bana gizli kalan mı oldu? (şaşılacak şey!..) Çarşılarda alış-veriş beni meşgul etti. Bu sözden, ticarete çıkışı kasdediyor.

İZİN İSTEMEK SELAMDAN BAŞKADIR

1066. Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, selam vermeden önce izin isteyen hakkında kendisine soruldu. Ebû Hureyre dedi ki:

-Selam ile söze başlamadıkça ona (izin isteyen kimseye) müsaade edilmez.

1067. Ebû Hureyre'nin şöyle dediği işitilmiştir:

-Bir kimse, bir yere girmek isteyip de "Esselamu Aleyküm" demedi ise, selam anahtarını getirmedikçe ona "hayır!" (İçeri girmek yok!) de.

İZİNSİZ BAKANIN GÖZÜ OYULUR

1068. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

“-Eğer bir adam (izinsiz olarak) yukardan aşağı evine bakar da, sen ona bir taş atıp gözünü çıkarırsan, sana bir günah yoktur.”

1069. Enes’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Peygamber (s.a.v.) namaz kılıyordu da, bir adam uzanıp evine (kapı aralığından) baktı. Bunun üzerine peygamber ok torbasından bir ok alıp, o adamın gözlerine doğru çevirdi.”

İZİN İSTEMEK, GÖZ HARAMA DEĞMEMEK İÇİNDİR

1070. Sehl İbni Sa’d haber verdiğine göre, bir adam Peygamber (s.a.v.)’in kapısındaki bir delikten içeriye baktı. Peygamber de kendisiyle başını kaşıdığı bir çalı vardı.

-Peygamber (s.a.v.) o adamı görünce, şöyle buyurdu:

“- Eğer maksatlı olarak bana baktığını bileydim, bunu gözüne sokardım.”

1071. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Göz (harama değmesin) için izin almak meşrû kılındı.”

1072. Enes’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Bir adam, Peygamber (s.a.v.)’in hücresindeki (evindeki) aralıktan içeriye baktı da, Rasûlullah (s.a.v.) bir okla ona karşı durdu. Adam da başını çıkardı, (savuşup uzaklaştı).”

BİR ADAM BİR ADAMA EVİNDE SELAM VERİNCE

1073. Ebû Musa'dan haber verildiğine göre, şöyle demiştir:

- Ömer'in yanına varmak için (kapıda) izin istedim -üç kere- de bana izin verilmedi. Ben de geri döndüm. (Arkamdan Ömer adam gönderip) beni çağırttı ve dedi ki:

- Ey Abdullah! Kapımda beklemek sana zor geldi. Şunu bilmiş ol ki, insanların senin kapında beklemeleri aynı şekilde onlara zor geliyor.

Ben de :

- Hayır, ben senin yanına girmek için üç defa izin istedim, bana izin verilmedi. Ben de geri döndüm. "Biz böyle hareket etmekle emrolunuyorduk, (Peygamberin bize emri bu idi)." dedim. Bunun üzerine Ömer:

- Bunu kimden işittin? dedi de :

- Bunu Peygamber (s.a.v.)'den işittim, dedim. Buna karşı Ömer şöyle dedi:

- Bizim işitmediğimizi, Peygamber (s.a.v.)'den sen mi işittin? Bu hususta bana bir delil getirmezsen, seni azaba sokacağım.

- Ben de çıktım, Mescid'de oturmakta olan Ensar'dan ibaret birkaç kişinin yanına kadar gittim. Onlara (izin istemeye dair Hadîs-i Şerifi işiten olup olmadığını) sordum. Onlar dediler ki :

- Bundan şüphe eden mi var?

Ben de Ömer'in söylediklerini onlara haber verdim. Onlar:

- Seninle ancak en küçüğümüz kalkıp gidebilir, dediler. Bunun üzerine Ebû Saîd El-Hudrî -yahut Ebû Mes'ûd- Ömer'e gitmek üzere benimle kalktı. (Ebû Saîd, Ömer'in huzurunda şu Hadîs-i Şerifi) anlattı:

-Sa’d ibni Ubade’yi ziyaret etmek isteyen Peygamber (s.a.v.) ile (yola) çıktık. Nihayet Peygamber onun yanına vardı da selâm verdi, fakat içeri girmeye kendisine izin verilmedi. Sonra ikinci defa selâm verdi, sonra üçüncü defa verdi. Yine kendisine izin verilmedi. Bunun üzerine Peygamber :

“- Biz, üzerimizdeki borcu ödedik» buyurdu. Sonra geri döndü. Arkasından Sa’d, Peygambere yetişip, dedi ki:

- Ey Allah’ın Resulü! Seni hak olarak gönderen Allah’a yemin ederim ki, sen selâm verdiğin her defa, ben işitiyordum ve selâmına karşılık veriyordum, (ve aleyküm selâm ve rahmetullah diyordum). Ancak istiyordum ki, bana ve ehlime çok selâm veresin, (bunun için sizi bekletmiş oldum). Bundan sonra Ebû Musa, (Hazreti Ömer’e hitaben) :

- Vallahi, benim Rasûlullah (s.a.v.)’in Hadîs-i Şerifine güvenim vardı, (bunu kesin olarak biliyordum), dedi.

Hazreti Ömer de:

- Evet, doğrusun. Ancak ben işi gerçekleştirmek (ve şüpheden kurtarmak) istedim, buyurdu.

ADAMI ÇAĞIRMAK ONA (İÇERİ GİRMESİ İÇİN) İZİNDİR

1074. Abdullah’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- İnsan çağrıldığı zaman ona (içeri girmesi için) izin verilmiş demektir.

1075. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu :

“- Sizden biriniz çağrılır da, elçi ile beraber gelirse, bu ona (içeri girmesi için) izindir.”

1076. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v)'den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu;

"- Adamın adama elçi göndermesi, ona (içeri girmesi için) izindir."

1077. Ebû'l-Alâniyye'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir :

- Ebû Saîd El-Hudrî'ye vardım da, selâm verdim (İçeri girmeye) bana izin verilmedi. Sonra selâm verdim, yine izin verilmedi. Sonra üçüncü defa selâm verdim de sesimi yükselttim ve dedim ki :

- Esselâmu Aleyküm. ey ev halkı!.. Yine bana izin verilmedi. Ben de bir kenara çekilip oturdum. Bir de bir erkek çocuk çıkıp, gir. dedi. Ben de (içeri) girdim. Ebû Saîd bana dedi ki :

- Dikkat et, sen (üç kerreden) ziyade edeydin sana izin verilmeyecekti, (çünkü sünnete aykırı hareket etmiş sayılacaktın)] Ben, ona (içinde şarap yapılan) kaplardan sordum, muayyen bir kaptan sormadım; ancak kararadır, dedi. Nihayet ona deriden yapılmış kaplardan sordum; buna da haram, dedi. Ravilerden Muhammed (ibni Şirin) dedi ki:

- Bu (içinde şarap yapılan) bir kaptır ki, baş tarafına deri yapılır da bağlanır.

KAPIDA İNSAN NASIL DURUR

1078. Peygamber (s.a.v)'in arkadaşı olan Abdullah ibni Büsr'ün anlattığına göre, Peygamber (s.a.v) bir (kimseye ait) kapıya gelip de (içeri girmek için) izin istediği zaman kapıya karşı durmazdı. Sağa ve sola gelirdi. Eğer kendisine izin verilir ise (içeri girerdi). Değilse dönerdi.

BİK KİMSE İZİN İSTESE DE ONA, BEN ÇIKINCAYA KADAR BEKLE DİYE EV SAHİBİ

SÖYLERSE NEREDE OTURUR?

1079. Abdurrahman ibni Muaviye ibni Hadic babasından rivayet ettiğine göre, babası şöyle demiştir:

- Ömer ibni Hattab'a gittim -Allah ondan razı olsun- de, huzuruna çıkmak için izin istedim. Bana dediler ki:

- O sana çıkıncaya kadar yerinde bekle. Ben de kapısına yakın bir yerde oturdum. (Babam anlatıp) dedi ki, nihayet Ömer bana gelip su istedi. Sonra abdest aldı ve mestlerini mesnetti, (ıslak elleriyle sildi). Ben :

- Ey müminlerin Emîri! Böyle abdest alman bevilden midir? dedim. Şöyle dedi:

- Bevilden yahut başkasından..."

KAPIYI ÇALMAK

1080. Enes ibni Malik'den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v)'in kapılan (ashab tarafından) tırnaklarla çalınırdı.

İZİN ALMADAN İÇERİ GİRİNCE

1081. Kelde ibni Hanbel haber verdiğine göre, Safvan ibni Ümeyye kendisini Mekke'nin fethi zamanında Peygamber (s.a.v)'e bir oğlak, süt ve sebze yemeği getirmek üzere gönderdi. (Ravilerden Ebû Asım demiştir ki, «Dağabîs» bir nevi yeşil sebzelerdir). Peygamber (s.a.v) de vadinin üst tarafında idi. (Kelde ibni Hanbel anlatıp) dedi ki:

- Ben selâm vermedim ve içeri girmek için de izin istemedim. Peygamber şöyle buyurdu :

"-Geri dön de Esselâmu Aleyküm, gireyim mi? diye söyle." Bu vak'a, Safvan müslüman olduktan sonra vuku buldu. Kavilerden Amr demiştir ki :

- Ümeyye bu şekilde bana Kelde’den nakletti; fakat bunu Kelde’den işittim demedi.

1082. Ebü Hureyre’den rivayet edildiğine göre :

- Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“- Bir kimse gözü içeriye sokarsa, ona izin yoktur.” (Yâni; izin istemek, gözü korumak içindir. İsinden önce göz içeriye dalarsa, ona izin verilmez)

“GİREYİM Mİ?” DEYİP DE SELÂM VERMEYİNCE

1083. Ebû Hureyre’nin şöyle dediği işitilmiştir :

- Bir kimse, içeri gireyim mi? deyip de, selâm vermemişse, anahtarı getirmedikçe izin yok, diye söyle. (Ravi der ki) ben sordum:

- (O anahtar) selâm mıdır? Ebû Hureyre:

- Evet! dedi.

1084. Âmir oğullarından bir adam anlattığına göre, kendisi Peygamber (s.a.v.)’e gelip:

- (İçeri) gireyim mi? dedi. Peygamber (s.a.v.) cariyesine :

“- Çık, ona de ki: Esselâmu Aleyküm, gireyim mi? diye söyle. Zira; bu adam izin istemeyi beceremiyor.”

- Adam demiştir ki, cariye bana çıkıp gelmeden önce ben bu sözü işittim de:

- Esselâmu Aleyküm, gireyim mi? dedim. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Senin de üzerine selâm olsun, gir.”

Adam demiştir ki, ben de içeri girip : (Bir Peygamber olarak) ne ile geldin? dedim.

Peygamber şöyle buyurdu :

“- Ben size hayırdan başka bir şeyle gelmedim: Ortağı olmayan tek Allah’a ibadet edesiniz, Lât ve Uzza putlarına tapınmayı terkidesiniz, gece ve gündüz beş vakit namaz kıtasınız, senede bir ay oruç tutasınız, bu Beyt’i (Kabe’yi) haccedesiniz ve zenginlerinizin malından alıp, onu fakirlere veresiniz diye size geldim, (gönderildim).

- Adam dedi ki, ben Peygambere sordum :

- İlimden bilmediğin bir şey var mı? Peygamber şöyle buyurdu :

“- Gerçekten en hayırlısını Allah bilir. İlimden bir kısmı vardır ki, onu ancak Allah bilir. Beş şeyi Allah’dan başkası bilmez: = Kıyametin ilmi (kopacağı vakti bilmek) Allah ‘kalındadır. Yağmuru (dilediği yere, dilediği kadar) o yağdırır. Rahimlerde (erkek-dişi, sağlam-sakat, iyi-kötü) ne varsa o bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını (başına ne geleceğini) bilemez. Hiç kimse de hangi yerde öleceğini bilemez.” (Lokman Sûresi, Âyet: 34)

İZİN İSTEMEK NASILDIR?

1085. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ömer, Peygamber (s.a.v.)’in huzuruna çıkmak için izin istedi de, şöyle dedi: Selâm Allah’ın Resulüne olsun, Esselâmü Aleyküm. Ömer, (içeri) girebilir mi?

KİM O? DİYENE KARŞI: BEN, DİYEN

1086. Cabir’in şöyle dediği işitilmiştir:

-Babam üzerinde olan bir borç için Peygamber (s.a.v.)’e gittim. Kapıyı çaldım da, Peygamber :

“- Kim o?” dedi. Ben de :

- Ben, dedim. Peygamber buna hoşlanmamış gibi:

“- Ben, ben.” dedi.

1087. Abdullah ibni Büreyde, babasından rivayet ettiğine göre, babası şöyle demiştir:

-Peygamber (s.a.v.) Mescid’e çıktı. Ebû Musa da (Mescidde) Kur’ân okuyordu. Peygamber (beni kasdederek) :

“- Bu kimdir?” dedi. Dedim ki:

- Ben (Abdullah’ın babası) Büreyde’yim, sana feda kılındım. Bunun üzerine o, şöyle buyurdu:

“-Buna (Ebû Musa’ya), Davud’un güzel sesinden bir ses verildi.”

İZİN İSTEYİP DE, KARŞILIK OLARAK: “SELAMLA GİR” DEYİNCE

1088. Abdurrahman ibni Cud’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

-Abdullah ibni Ömer’le beraberdim de, bir ev halkından (içeri girmek için) izin istedi. (Karşılık olarak ona) selâmla gir, dendi. Abdullah ise, onların huzuruna girmekten sakındı.

EVLERE BAKMAK

1089. Ebü Hureyre’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki; Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu :

“- Göz, (evden) içeri girdiği zaman, izin yoktur.”

1090. Müslim ibni Nezîr’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, bir adam Huzeyfe’nin yanına girmek için izin istedi de (izin çıkmadan önce) içeriye baktı ve:

“- Gireyim mi?” dedi. Huzeyfe:

“- Gözüne gelince içeri girdi; kıçın ise girmedi.” dedi.

1090.(M) Bir adam sordu ki:

- Annemin yanına (odasına) girmek için izin isteyeyim mi? (Adam ona şöyle) dedi:

- Eğer izin istemezsen (haber vermeden ansızın odasına girersen), hoşuna gitmeyen şeyi görürsün.

1091. Enes ibni Malik’den rivayet edildiğine göre, bir Bedevi Peygamber (s.a.v.)’in evine gelip, gözünü kapı aralığına dikti, (içeri baktı). Bunun üzerine Peygamber bir ok yahut sivri bir odun alıp, Bedevinin gözünü oymak için onu kasdetti de, Bedevi gitti. Sonra Peygamber şöyle buyurdu :

“- Dikkat et, eğer yerinde duraydın gözünü oyardım.”

1092. Rivayet edildiğine göre, Ömer ibni Hattab (ra) şöyle demiştir:

“- Kendisine izin verilmeden önce kim bir evin köşe bucağı ile gözlerini doldurursa, gerçekten fasık olmuştur.”

1093. Rasûlullah (s.a.v.)’in azadlısı Sevban anlattığına göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu :

“- İzin almadıkça hiç bir müslümana, bir evin içine bakmak helâl olmaz. Hiç kimse, namazdan ayrılmadıkça, imanı olduğu cemâati bırakıp, duayı kendine tahsis etmesin, (cemâati da duasına ortak etsin). Hiç kimse de boşanıp hafiflemedikçe, idrar sıkışıklığı ile namaz kılmasın.”

“EVİNE SELAMLA GİRENİN FAZİLETİ”

1094. Ebû Ümame’nin şöyle dediği işitilmiştir:

-Peygamber (s.a.v.) buyurdu:

“- Üç kimse vardır ki, bunların her biri Allah’a karşı korunmuştur; eğer yaşarsa ihtiyaçtan beri olur ve eğer ölürse cennete girer: Kim evine selâmla girerse, Aziz ve Yüce olan Allah’a karşı korunundur. Kim mescide (namaza) giderse, Allah’a karşı korunmuştur. Kim de Allah yolunda cihada çıkarsa. Allah’a karsı korunmuştur.”

1095. Cabir’in şöyle dediği işitilmiştir:

“-Evine girdiğin zaman, Allah katından meşru olan mübarek ve hoş sağlık dileyişiyle ev halkına selâm ver.”

- Ravi der ki, ben bunu, Allah’ın şu âyeti karşılığı gördüm:

“- Siz bir selâmla selâmladığınız zaman, ondan daha güzeli ile karşılık verin veya aynı ile mukabele edin.” (Nisa Sûresi, Âyet: 86)

BİR KİMSE, EVE GİRDİĞİ ZAMAN ALLAH’I ANMAZSA, ORADA ŞEYTAN GECELER

1096. Cabir’den rivayet edildiğine göre, kendisini Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işitmiştir :

“- İnsan evine girdiği zaman, eve girişinde ve yemek yeyişinde Allah’ı anarsa, Şeytan (kendi arkadaşlarına ve yardımcılarına):

- Size (burada) gecelemek de yok, yemek de yok, der. Eve girip de, girişi anında Allah’ı anmazsa, Şeytan :

-Siz, geceleme yerine kavuştunuz, der. Eğer yemek yeyişinde de Allah’ı anmazsa, Şeytan: Siz. hem geceleyecek yere, hem de yemeğe kavuştunuz, der.”

İZİN İSTENMEYEN YER

1097. A’yen El-Harzimî anlatarak, şöyle demiştir:

- Enes ibni Malik, evin kapısı ile bahçe kapısı arasındaki yol üzerinde otururken, ona gittik; yanında kimse yoktu. Arkadaşım ona selâm verip :

“- Gireyim mi?” dedi. Buna karşı Enes şöyle dedi:

“- Gir, burası bir yerdir ki, burada kimseden izin alınmaz. Sonra bize yemek getirdi; biz de yedik. Sonra bir sürahi tatlı şıra getirdi de içti ve bize de içirdi.”

ÇARŞI DÜKKÂNLARINA GİRMEKTE İZİN İSTEMEK

1098. Mücahid’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- İbni Ömer, çarşı dükkânlarına girmek için izin istemezdi.”

1099. Atâ’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“-İbni Ömer, kumaş satıcılarının gölgeliğinde, tentesinde oturmak için izin isterdi.”

YABANCILARA KARŞI NASIL İZİN ALINIR?

1100. Ümmü Miskîn’in (Hz. Ömer ibni’l-Hattab’ın oğlu Asım’ın oğlu Ömer’in kızının) azadlısı Ebû Abdülmelik’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Benim hanımefendim, beni Ebû Hureyre’ye gönderdi, (onu çağırayım diye). Ebû Hureyre benimle geldi. Kapıda durunca (Farsça olarak) dedi ki:

“- Gireyim mi?” Ümmü Miskin:

“-Gir!” dedi. Bunun üzerine Ümmü Miskin şöyle dedi:

“- Ya Ebû Hureyre! Yatsı namazından sonra bana (hanım) ziyaretçiler geliyor; ben konuşayım mı?” Ebû Hureyre dedi ki:

“-Vitir namazını kılmadığın müddet konuş; vitir namazını kılınca, artık vitirden sonra söz yoktur.”

GAYRİ MÜSLİM MEKTUP YAZIP DA, SELÂM VERİNCE ONA MUKABELE EDİLİR

1101. Ebû Osman El-Nehdî’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir :

“- Ebû Musa, bir Ruhban’a yazdığı mektupta ona selâm ediyordu.”

Kendisine:

“- O kâfir olduğu halde, ona selâm mı veriyorsun?” denildi.

Şu cevabı verdi:

“- O, bana mektup yazdı da, bana selâm verdi. Ben de ona karşılık verdim.”

“GAYRİ MÜSLİMLERE ÖNCE SELÂM VERİLMEZ”

1102. Ebû Basra El-Gıfarî, Peygamber (s.a.v.)’den şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

“- Ben yarın binitli olarak yahudîlere gideceğim. Siz, onlara önceden selâm vermeyiniz. Onlar size selâm verdikleri zaman :

- Ve Aleyküm = Sizin de üzerinize olsun, deyiniz.”

1103. Ebû Hureyre’den, Peygamber (s.a.v.)’in, şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“-Kitap ehli (Yahudi ve Hıristiyanlar) var ya, onlara selâmla (söze) başlamayın; ve onları yolun en dar yerine mecbur ediniz.”

“ZİMMİ’YE İŞARETLE SELÂM VEREN KİMSE”

1104. Alkame’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“-Abdullah (ibni Mes’ud), gayri müslimlerin çiftçi ağalarına işaret ederek selâm vermiştir.”

1105. Enes’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Bir Yahudi, Peygamber (s.a.v.)’e gidip:

“- Essâmu Aleyküm = Ölüm üzerinize olsun.” dedi. Peygamberin ashabı da selâmı aldılar. Bunun üzerine Peygamber :

“- (Bu adam), Essâmu Aleyküm, dedi.” diye buyurdu da, bunun üzerine Yahudi yakalandı. O da itiraf etti. Peygamber şöyle buyurdu:

“- Dediği sözü bu adama çevirin ve Aleykümüssâm, deyin.”

“ZİMMET EHLİNE SELÂM NASIL ÇEVRİLİR”

1106. Abdullah ibni Ömer’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki :

-Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu :

“- Gerçekten Yahudi’lerden biri size selâm verdiği zaman, muhakkak: Essâmu Aleyk, der. Siz.de: Ve Aleyk, deyiniz.”

1107. İbni Abbâs’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Size selâm veren yahudî, Hıristiyan yahut Mecûsî = ateşperest kim olursa selâmına mukabele edin, (Ve Aleyküm, deyin). Sebebi şu ki, Allah:

“- Siz bir selâmla selâmlandığınız zaman, ondan daha güzeli ile karşılık verin veya ayniyle mukabele edim.” buyuruyor. (Nisa Sûresi: 86)

KÂFİR-MÜSLİM KARIŞIK OLAN BİR TOPLULUĞA NASIL SELÂM VERİLİR

1108. Üsame ibni Zeyd haber verdiğine göre :

- Peygamber (s.a.v.) bir eşeğe bindi ki, üzerinde bir palan vardı; palanın üzerinde de Fedek kadifesi vardı. Üsame ibni Zeyd’i de arkasına terkiye almıştı. Hasta olan Sa’d ibni Ubade’yi ziyarete gidiyordu. Nihayet bir topluluğa tesadüf etti ki, o toplulukta Abdullah ibni Ubeyy ibni Selûl vardı - Bu hâdise, Allah’ın düşmanı Müslüman olmadan önceydi-; bir de o mecliste Müslümanlardan, müşriklerden ve put-perestlerden karışık kimseler vardı. Peygamber onlara selâm verdi.”

KİTAP EHLİNE NASIL MEKTUP YAZILIR?

1109. Abdullah ibni Abbas haber verdiğine göre, (bir ticaret kafilesiyle Şam’a giden) Ebû Süfyan ibni Harb’i, Rûm Melik’i Hirakl (Herakliyus) adam göndererek çağırtmış, (daha önce Hazreti Peygamber’den aldığı mektup dolayısıyla bundan bilgi edilmek istiyordu). Sonra Peygamber (s.a.v.)’in Dihyetü’I-Kelbî (ra) ile Busrâ Emîrine gönderdiği mektubu istedi.

Busrâ Emîri de, o mektubu Hirakl’e (Herakliyus’a) verdi. Hirakl da mektubu okudu, içinde şu yazılı idi:

“- Bismillâhirrahmanirrahîm = Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla,

- Allah’ın kulu ve onun Peygamberi Muhammed’den, Rûm Melik’i Hirakl’e

- Selâm, hidayete uyanlara olsun... Bundan sonra; Ben, seni İslâm davetine çağırıyorum. Müslüman ol, selâmet bulursun. Allah sana mükâfatını iki kat verir. Eğer yüz çevirirsen;, muhakkak iki, bütün halikın günahı işenin üzerinedir. Ve Ey Ehl-î Kitap! Bizimle sizin aranızda müsavi bir kelimeye gelin. Şöyle ki: Allah’dan başkasına tapmayalım, ona hiç bîr şeyi ortak koşmayalım, Allah’ı bırakıp da birbirimizi Rabler edinmeyelim. Eğer ehl-i kitap bu kelimeden yüz çevirirlerse, deyin ki: Şahid olun. Biz gerçek Müslümanlarız.” (Âl-i İmran Süresi, Âyet: 64)

EHL-İ KİTAP: “ESSÂMU ALEYKÜM” DEYİNCE

1110. Cabir (ra)’in şöyle dediği işitilmiştir: Yahudi’lerden ibaret bir gurup insan, Peygamber (s.a.v.)’e selâm verip :

- Essâmü Aleyküm, (ölüm üzerinize olsun) dediler. Peygamber (onlara cevap olarak):

“- Sizin üzerinize...” buyurdu. Hazreti Âişe kızgın halde dedi ki:

- Söylediklerini işitmedin mi? Peygamber şöyle buyurdu:

“- Evet, (duydum). Ben onlara geri çevirdim. Bizim onlar aleyhindeki duamız kabul edilir. Onların ise bizim {hakkımızdaki duası kabul edilmez.”

EHL-İ KİTAP, YOLUN EN DAR YERİNE ZORLANIR

1111. Ebû Hureyre’den, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir :

“- Yolda müşriklerle karşılaştığınız zaman, onlara önce selâm vermeyiniz ve onları yolun en dar yerine mecbur bırakınız.”

İNSAN GAYRİ MÜSLİME NASIL DUA EDER?

1112. Ukbe ibni Âmir El-Cühenî’den rivayet edildiğine göre, kendisi; kılığı müslüman kılığında olan bir adama rastgeldi de adam selâm verdi. Ukbe ona şöyle karşılık verdi :

“- Selâm senin de üzerine olsun, Allah’ın rahmeti de bereketleri de…” Bunun üzerine bir gene Ukbe’ye dedi ki:

- O adam Hıristiyandır. Ukbe hemen kalkıp adamı takip etti; nihayet ona kavuştu da, şöyle dedi:

“-Allah’ın rahmeti ve bereketleri müminler üzerine olsun. Lâkin Allah senin hayatını uzatsın, malını ve çocuğunu çoğaltsın.” (Bu haber için başka bir kaynak bulunamamıştır.)

1113. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Eğer Firavun bana: Allah sana bereket versin, demiş olsaydı, ben; Sana da, derdim. Firavun ise ölmüştür.”

1114. Ebû Musa’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Yahudiler, Peygamber (s.a.v.) kendilerine Yerhamukellah = Allah sana merhamet etsin, desin diye Peygamberin yanında aksırırlardı. Peygamber de şöyle buyururdu:

“- Allah size hidayet etsin ve halinizi düzeltsin.”

İNSAN TANIMADIĞI HIRİSTİYANA SELAM VERİNCE

1115. Abdurrahman’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, İbni ömer bir hıristiyana tesadüf etti de ona selam verdi; o da selamına mukabele etti. Sonra İbni Ömer’e o adamın Hıristiyan olduğu haberi verildi. İbni Ömer bunu öğrenince, adama dönüp, şöyle dedi:

“- Benim selamımı bana geri çevir.”

“FALANCA SANA SELAM SÖYLÜYOR” DEYİNCE

1116. Hz. Âişe (ra) anlattığına göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) kendisine şöyle buyurdu:

“- (Ya Âişe!) Cibril sana selam söylüyor.” Âişe de:

-Selam ve Allah7ın rahmeti (= Ve Aleyhisselâmu ve Rahmetullahi) onun üzerine olsun, dedi.

MEKTUBA CEVAP VERMEK

1117. İbni Abbas’tan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Ben selama karşılık vermek gibi, mektuba cevap vermeyi hak görürüm.”

HANIMLARA MEKTUP YAZMAK VE ONLARIN CEVAP VERMESİ

1118. Talha’nın kızı Âişe anlatarak şöyle demiştir:

“- Ben Hz. Âişe’nin (ra) himayesinde idim. Her şehirden insanlar ona gelirlerdi. Onun yanında benim mevkiim bulunduğundan yaşlılar da sıra ile

bana gelirlerdi. Gençler de beni kardeş edinirlerdi ve bana hediye verirlerdi; ve şehirlerden bana mektup yazarlardı. Hz. Âişe'ye derdim ki:

-Teyzeciğim! Bu falanın mektubu ve hediyesidir. Hz. Âişe de bana şöyle derdi:

-Kızcağızım! Ona cevap ver ve ona mukabelede bulun, eğer sende verecek mükafat (hediye) yoksa, ben sana veririm. Talha kızı demiştir ki, Hz. Âişe bana (hediyelik) verirdi.

MEKTUBUN BAŞI NASIL YAZILIR?

1119. Abdullah İbni Dînar'dan rivayet edildiğine göre, Abdullah İbni Ömer, Abdülmelik İbni Mervan'a biat ettiğine dair mektup yazdı. Ona şöyle yazdı:

"- Bismillahirrahmanirrahim = Allah'ın adıyla…

-Abdullah İbni Ömer'den müminlerin Emir'i Abdülmelik'e!... Selamün Aleyke = Allah'ın selameti üzerine olsun. Senden dolayı öyle bir Allah'a şükrederim ki, ondan başka hiçbir ilah yoktur. Gücümün yettiği yerde de, Allah'ın sünneti ve Rasûlünün sünneti üzere itaatı ve boyun eğmeyi sana ikrar ederim."

AMMA BA'DÜ = BUNDAN SONRA (sözü)

1120. Zeyd İbni Eslem'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, babam beni İbni Ömer'e gönderdi. Onun şöyle mektup yazdığını gördüm:

"- Bismillahirrahmanirrahim =Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla… Amma Ba'dü = Bundan sonra."

1121. Hişam İbni Urve'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)'in mektuplarından bazı mektuplar gördüm. Her konu bittikçe:

"- Amma Ba'dü = Bundan sonra" buyurmuştur.

MEKTUPLARA “BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM” İLE BAŞLAMAK

1122. Zeyd İbni Sabit ailesinin büyüklerinden rivayet edildiğine göre, Zeyd İbni Sabit şu mektubu yazmıştır:

“- Bismillahirrahmanirrahim =Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla… Zeyd İbni Sabit’ten, Müminlerin Emiri, Allah’ın kulu Muaviye’ye: Selam ve Allah’ın rahmeti üzerine olsun, müminlerin Emiri. Senden dolayı öyle bir Allah’a şükrederim ki, ondan başka hiçbir ilah yoktur. Amma ba’dü =Bundan sonra…”

1123. Ebû Mes’ûd El-Cerirî anlatarak demiştir ki, bir adam Hasan’a (El-Basrî’ye) Bismillahirrahmanirrahim’i okuyuştan sordu. O da:

“- Bu bütün mektup ve yazıların başıdır” dedi.

MEKTUBA NE İLE BAŞLANIR

1124. Nafi’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- İbni Ömer’in Muaviye’de görülecek bir işi vardı da, ona mektup yazmak istedi. Ona dediler ki, yazmaya başla. Böylece ona ısrar ettiler, nihayet yazdı:

-Bismillahirrahmanirrahim. Muaviye’ye…”

1125. Enes İbni Sîrîn’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, İbni Ömer’e (katip olarak) mektup yazdım da bana:

“- Bismillahirrahmanirrahim; Amma Ba’dü =Bundan sonra: Falancaya…” diye yaz, dedi.

1126. Yine İbni Sîrîn’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Bir adam önümde İbni Ömer’e (katiplik ederek):

“- Bismillahirrahmanirrahim, Falancaya…” diye mektup yazdı da İbni Ömer onu yasaklayıp şöyle dedi:

“- Bismillah de, bu onun yerini tutar.”

1127. Zeyd (İbni Sabit) ailesinin büyüklerinden rivayet edildiğine göre, Zeyd şu mektubu yazdı:

“- Zeyd İbni Sabit’ten mü’minlerin Emiri, Allah’ın kulu Muaviye’ye! Selam ve Allah’ın rahmeti üzerine olsun, Müminlerin Emiri, Ben senden dolayı öyle bir Allah’a şükrederim ki, ondan başka hiçbir ilah yoktur. Bundan sonra (hamd ve selamı getirdikten sonra)…”

1128. Ebû Hureyre’nin şöyle dediği işitilmiştir:

-Peygamber (s.a.v.) buyurdu:

“- İsrailoğullarından bir adam –(diyerek) hadisi anlattı- (alacaklı) arkadaşına mektup yazdı:

-Falancadan falancaya, (diye mektuba başladı).”

NASIL SABAHLADIN?

1129. Mahmud ibni Lebîd’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:.

- Hendek Savaşı gününde Sa’d kolundaki atardamardan yaralanıp da ağırlaşınca, onu Rufeyde adındaki (hasta bakıcı) hanımın yanına götürdüler. Bu hanım yaralıları tedavi ediyordu. Peygamber (s.a.v.) de ona uğradığı zaman (akşamları) şöyle buyururdu:

“- Nasıl akşama geçtin?” Sabah olunca da:

“- Nasıl sabahladın?” Sa’d da Peygambere bilgi verirdi.

1130. İbni Abbâs haber verdiğine göre, Ali ibni Ebî Tâlib (ra) Rasûlullah (s.a.v.)’in vefatına sebep olan hastalığı zamanında yanından çıktı. İnsanlar (ona) dediler ki :

- Ey Ebûl-Hasan (Ali), Rasûlullah (s.a.v.) nasıl sabahladı? Ali:

“- Allah’a hamd olsun iyi geçti, dedi. Abdülmuttalib’in oğlu Abbas Hz. Ali’nin elini tutup, şöyle dedi:

- Bana görüşünü bildir. Sen, vallahi üç günden sonra emir kulusun. Vallahi ben zannediyorum ki, Rasûlullah (s.a.v.) bu hastalığından yakında vefat edecekti. Ben Abdülmuttalib Oğullarının ölüm zamanındaki yüzlerini tanıyorum, (yüzlerinin halinden öleceklerini anlarım). Öyle ise bizi Rasûlullah (s.a.v.)’e götür de, bu işin (hilâfetin) kimde olacağını ona soralım. Eğer hilâfet bizde olacaksa, bunu bilmiş oluruz. Eğer bizden başkasında ise, onu konuşalım da bizi ona vasıyyet etsin. Bunun üzerine Ali (R.A.) dedi ki:

- Vallahi, biz bunu sorar da Peygamber hilâfeti bizden menederse, ondan sonra hiç bir zaman insanlar bize onu (hilâfeti) vermezler. Ben vallahi, onu asla Rasûlullah (s.a.v.)’e sormam.”

MEKTUBUN SONUNA : “ESSELAMÜ ALEYKÜM VE RAHMETULLAH” YAZAN VE

AYIN ONUNCU GÜNÜNDE FALAN OĞLU FALAN DİYE KAYDEDEN KİMSE

1131. Harice İbni Zeyd'den ve Zeyd ailesinin büyüklerinden şu mektubun alındığı rivayet edilmiştir:

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Zeyd ibni Sabit'ten Allah'ın kulu, müminlerin Emîri Muaviye'ye Selâmım Aleyke = Selâm üzerine olsun, müminlerin Emîri, Allah'ın rahmeti de... Senden dolayı öyle bir Allah'a hamd ederim ki, ondan başka hiç bir İlâh yoktur. Bundan sonra: Sen bana dede ve kardeşlerin mirasından soruyorsun, (diyerek râvi mektubu anlattı. Sonra mektubu şöyle bitirdi): Biz Allah'dan hidayet ve her işimizde sebat ile muhafaza isteriz. Bir de sapıtmaktan yahut cahil kalmaktan yahut bilmediğimiz şeyden sorumlu tutulmamızdan Allah'a sığınırız. Selâm üzerine olsun müminlerin Emîri, Allah'ın rahmeti ve bereketleri ve mağfireti de... Bu mektubu Vüheyb yazdı, (hicrî) 42, 12/ Ramazan, perşembe günü.

NASILSIN?

1132. Enes ibni Malik'den rivayet edildiğine göre, kendisi Ömer ibni'l-Hattab (ra)'dan işitti ki, bir adam Ömer'e selâm verdi. O da selâmı aldı. Sonra Ömer adama sordu:

- Nasılsın? Adam da:

- Senden dolayı Allah'a hamd ederim, dedi. Bunun üzerine Ömer:

- Senden istediğim şey budur, dedi.

BİR KİMSEYE: NASIL SABAHLADIN? DENİNCE NASIL KARŞILIK VERİR?

1133. Cabîr İbni Abdullah’dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.)’e soruldu:

- Nasıl sabahladınız? Peygamber şöyle buyurdu:

“- Bir cenazede bulunmayan ve bir hastayı ziyaret etmeyen kimselerden daha hayırlı olarak (sabahladım).

1134. Muhacir’den (bu adam kuyumcudur) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.)’in ashabından olan Hadramût’lu kaba bir adamla oturuyordum. Ona:

- Nasıl sabahladın? dendiği zaman şöyle derdi:

- Allah’a ortak koşmuyoruz, (Elhamdü Lillâh).

1135. Seyf ibni Vehb anlatıp demiştir ki, Ebu’t-Tufeyl bana:

- Kaç yaşındasın? diye sordu. Ben:

- Otuz üç yaşındayım, dedim, O şöyle dedi:

-Huzeyfe İbni’l-Yeman’dan işittiğim bir hadisi sana anlatayım, olmaz mı? Kendisine Amr ibni Suley denen Muharib Hasafe Oğullarından bir adam -bu adam şahabı idi ve benini bugünkü yaşımda idi. Ben de bugünkü senin yaşında idim-, (onunla beraber) Mescid’de Huzeyfe’ye gittik. Ben insanların en arka tarafında oturdum, Amr ise yürüdü, Huzeyfe’nin önüne kadar gidip durdu. Dedi ki:

- Ey Abdullah (Huzeyfe)! Nasıl sabahladın? Yahut: Nasıl geceledin? Huzeyfe:

- Allah’a hamd ederini, dedi, Amr:

- Senden bize gelen bu hadîsler nedir? dedi. Huzeyfe :

- Benden sana ulaşan nedir? Ey Amr! dedi. Amr :

- İşitmediğim hadîsler, dedi, Huzeyfe :

- Ben Allah'a yemin ederim ki, eğer işittiğim her şeyi size anlatsaydım, beni bu gecenin bir kısmında beklemezdiniz, (benden daha işiteceğiniz şeyler yar). Ancak ey Amr ibni Suley' (şunu bil) : "Kays (arab) kabilesini, Şam'ı istilâ etmiş gördüğün zaman, büsbütün sakın, (ihtiyatlı ol). Allah'a yemin olsun Kays kabilesi, korkutmadık mümin bir Allah kulu bırakmayacaktır, yahut onu öldürecektir. Yine Allah'a yemin olsun, müminler üzerine öyle bir zaman gelecek ki, o vakit en küçük bir şeyi engelleyemeyeceklerdir." dedi. Amr:

- Allah sana merhamet etsin (ey Huzeyfe), senin kavmine yardımın nedir? (Ne tavsiye edersin?) diye sordu. Huzeyfe dedi ki:

- Bu bana aittir, sonra da oturdu.

OTURMA YERLERİNİN EN HAYIRLISI EN GENİŞ (VE RAHAT) OLANIDIR

1136. Abdurrahman ibni Ebî Ömer haber vererek şöyle demiştir: Ebû Saîd El-Hudrî bir cenaze için çağrıldı. Râvi der ki:

-Ebû Saîd sanki gecikir oldu da, insanlar nihayet yerlerini alıp oturdular. Sonra arkasından hemen geldi. İnsanlar onu görünce, (ona yer vermek için) koğuştular ve onlardan bir kısmı, kendi yerinde otursun diye onun için ayağa kalktı. Bunun üzerine Ebû Saîd şöyle dedi:

- Hayır, (kalkmayın)! Ben Rasûlullah (s.a.v.)'la şöyle buyurduğunu işittim:

"-Oturma yerlerinin en hayırlısı, en geniş olanıdır."

Sonra Ebû Saîd kenara çekilip geniş bir yerde oturdu.

KIBLEYE YÖNELMEK

1137. Süfyan ibni Münkız babasından rivayet ettiğine göre, babanı şöyle demiştir:

- Abdullah ibni Ömer'in oturuşlarının çoğu, kıbleye dönmüş halde idi, Yezîd ibni Abdullah ibni Kuseyt, güneş doğduktan sonra secde âyetini okudu da, kendisi secde etti ve (yanında işitenler) secde ettiler; yalnız Abdullah ibni Ömer secde etmedi. Ne zaman ki, güneş doğup yükseldi, Abdullah dizlerini birbirine bağlamış bulunan ellerini çözdü, sonra secde etti ve şöyle dedi:

"Arkadaşlarının secdesini görmedin mi? onlar namaz vakti dışında secde ettiler."

İNSAN KALKAR DA SONRA YERİNE DÖNERSE

1138. Ebü Hureyre (ra), Peygamber (s.a.v.)'den şöyle rivayet, etmiştir:

"Sizden biriniz, oturduğu yerden kalktığı zaman sonra oraya dönerse, kendisi o yere (oturmaya) daha lâyıktır."

YOL ÜZERİNDE OTURMAK

1139. Enes ibni Mâlik'den :

"Rasülullah (s.a.v.) bize geldi; biz çocuk idik de, bize selâm verdi. Beni bir işe gönderdi. Ben ona dönünceye kadar, beni beklemek üzere kendisi de yolda oturdu. Enes demiştir ki:

- Ben (annem) Ümmü Süleym'e geciktim. (Bundan dolayı bana) dedi ki, seni alıkoyan (geciktiren) nedir? Ben de :

- Peygamber (s.a.v.) beni bir işe gönderdi, dedim. (Annem) :

- Nedir o iş? dedi. Ben:

- O gizlidir (sırdır), dedim. Annem:

- Rasûlullah (s.a.v.)’in sırrını muhafaza et, dedi.”

MECLİSTE YER GENİŞLİĞİ

1140. İbni Ömer (ra)’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

-Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Sizden biriniz, (arkadaşının) yerine otursun diye, asla o adamı oturduğu yerinden kaldırmasın. Ancak sıkışınız ve yer açınız.”

İNSAN VARDIĞI YERDE OTURUR

1141. Cabir ibni Semure’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“Peygamber (s.a.v.)’e vardığımız zaman, her birimiz ulaştığı (boş) yere otururdu.”

İKİ KİŞİ ARASINA GİRİLMEZ

1142. Abdullah ibni Amr’dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu -

“İki kişi arasını ayırmak {aralarına oturmak) kimseye helâl olmaz; müsadeleriyle olmak müstesnadır.”

MECLİS SAHİBİNE DOĞRU YÜRÜNÜR

1143. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Ömer (ra) (sabah namazına giderken Mecûsî köle Ebü Lü’lüe tarafından) hançerlendiği zaman, onu eve koyuncaya kadar kendisini taşıyanlardan idim. Ömer (ra) bana dedi ki :

- Ey kardeşim oğlu! Git bak, benî kim vurdu ve benimle beraber kim vuruldu?

Ben de gittim, de, ona haber vermek için geldim. Bir de gördüm ki, ev (insanlarla) dolmuş. İnsanların omuzlarında yürümemi hoş görmedim -ben genç yaşta idim- de oturdum. Hz. Ömer bir kimseyi işe gönderdiği zaman, o kimsenin işten kendisine haber vermesini emrederdi, ö esnada Hz. Ömer örtü ile örtülmüş bulunuyordu. Kâ'b gelip şöyle dedi:

- Vallahi, eğer mü'minlerin Emîri (sıhhat ve afiyet bulması için) dua ederse, Allah onu geri bırakacaktır ve bu ümmet için onu yükseltecektir muhakkak; öyle ki, bu ümmet hakkında şunu ve şunu yapacaktır. Sonunda (Kâ'b) münafıkları sayıp, isimlerini söyledi ve künyelerini okudu. Ben dedim ki:

- Söylediklerini Hz. Ömer'e ulaştırayım mı? Kâ'b:

- Ben, ona ulaştırmanı istediğimden bunları söyledim, başka şey için değil, dedi. Bunun üzerine ben de cesaretlenip kalktım ve insanların üzerinden yürümeğe başladım. Nihayet baş ucunda oturdum. Dedim ki:

- Sen beni şu iş için gönderdin. Seninle beraber (Ebû Lülüe) şunları vurdu -on üç kişi- Bir de su havuzundan abdest alırken kasap Küleyb'i vurdu. Kâ'b da Allah'a yemin ederek şunu bunu söylüyor.

Bunun üzerine Ömer (ra) dedi ki:

- Kâ'b'ı çağırınız. Kâ'b çağrıldı. Ömer (ra):

- Ne diyorsun? diye sordu. Kâ'b da, şunu ve şunu söylüyorum, dedi. Hz. Ömer şöyle dedi:

"- Hayır, vallahi (beka ve sıhhatim için) dua etmem. Ancak Ömer bedbaht olmuştur, eğer Allah onu bağışlamazsa..."

1144. Şa'bî'den rivayet edildiğine göre, bir adam Abdullah ibni Amr'a geldi. Abdullah'ın yanında insanlar oturuyordu. Adam, Abdullah'a doğru adım atmaya durdu da, insanlar onu engellediler. Bunun üzerine Abdullah;

- Adamı bırakın, dedi.

Nihayet gelip (Abdullah’ın yanma) oturdu da, dedi ki :

- Rasülullah (s.a.v.)’den işittiğin bir şeyi bana bildir. Abdullah dedi ki :

- Rasûlullah (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim:

“- Müslüman o kimsedir ki, müslümanlar onun dilinden ve elinden selâmet bulmuştur. Muhacir de o kimsedir ki, Allalh’ın yasakladığı şeyden uzaklaşıp ayrılmıştır.”

“Bana insanların en ziyade ikram edeni, yanımda oturan arkadaşımdır.”

1146. İbni Abbas (ra)’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir :

“-İnsanların bana en ziyade ikram edeni, yanımda oturuncaya kadar insanların üzerinden yürüyüp gelendir.”

İNSAN, OTURAN ARKADAŞININ ÖNÜNE AYAĞINI UZATIR MI?

1147. Küseyr ibni Mürre anlatarak demiştir ki, cuma günü Mescid’e girdim de, Avf ibni Malik El-Eşçâ’î’yi bir çemberde oturuyor buldum. Ayaklarını önüne doğru uzatmıştı. Beni görünce ayaklarını toparladı. Sonra bana şöyle dedi:

“-Biliyor musun, neden ayağımı uzattım? İyi bir adam gelsin de otursun diye (yaptım).”

İNSAN TOPLUM İÇİNDE BULUNUR DA TÜKÜRÜR

1148. El-Haris ibni Amr Es-Sühemî anlatarak şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.)’e vardım; o Minâ’da yahut Arafat’ta bulunuyordu. İnsanlar onu çevrelemişti. Bedeviler de (onu görmeye) geliyordu. Yüzünü gördüklerinde de:

“-Bu mübarek bir yüz!” diyorlardı. Ben dedim ki:

- Ya Rasûlallah! Benim için Allah’dan mağfiret dile. Peygamber:

“- Allah’ım! Bizi mağfiret buyur!» dedi. Ben dolaşıp :

- Ya Rasûlallah, benim için Allah’dan mağfiret dile, dedim. Peygamber:

“- Allah’ım! Bize mağfiret et!” buyurdu. Ben yine dolaşıp :

- Benim için mağfiret dile, dedim. Peygamber:

“-Allah’ım! Bize mağfiret et!” buyurdu. Sonra eliyle tükürüğünü giderip, onu ayakkabısına sildi; etrafında bulunanlardan birine değmesini hoş görmedi.

“ÇİT VE DUVARLA ÇEVRİLMİŞ OLMAYAN” AVLULARDA OTURUŞ

1149. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) avlularda oturmayı yasaklamıştır da, (ashab):

-Ya Rasûlallah! Evlerimiz içinde oturmak bize zahmetli geliyor, dediler. Peygamber şöyle buyurdu:

“-Eğer oturursanız, oturma yerlerine hakkını veriniz.” Ashab dediler ki:

- Oturma yerlerinin hakkı nedir, ey Allah’ın resulü? Peygamber:

“Adres sorana yol göstermek, selâma karşılık vermek, gözleri (harama) kapamak, iyilikle emretmek ve fenalıktan sakındırmaktır” buyurdu.

1150. Ebû Saîd El-Hudrî'den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur :

"Yollar üzerinde oturmaktan sakınınız." (Ashab) dediler ki:

- Ya Rasûlallah! Bu oturma yerlerimizden kurtuluş çaremiz yoktur; biz buralarda (meselelerimizi) konuşuyoruz,

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) :

"- Amma sakınamazsanız, yola hakkını veriniz." buyurdu. Ashab dediler ki:

- Yolun hakkı nedir, ya Rasûlallah? Peygamber şöyle buyurdu:

"- Gözü (haramdan) saklamak, eziyet veren şeyleri gidermek, iyilikle emretmek ve kötülükten alıkoymaktır."

1151. Ebû Musa El-Eş'arî'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Bir gün Peygamber (s.a.v.) haceti için Medine'nin bostanlarından bir bostana çıkıp gitti. Ben, de arkasından çıktım. Peygamber bostana girince, ben bostanın kapısında oturdum; ve (kendi kendime) dedim ki, bugün Peygamber (s.a.v.)'in gerçekten kapıcısı olacağım, bana emretmemiş olduğu halde... Peygamber gidip hacetini gördü ye su kuyusunun tümseği üzerinde oturdu. Bacaklarından biraz açarak onları kuyuya sarkıttı. Arkasından Ebû Bekir (ra) içeri girmek için Peygamberin iznini almak üzere geldi. Ben dedim ki:

- Olduğun gibi kal, tâ ki senin için izin isteyeyim. O da durdu. Ben de Peygamber (s.a.v.)'e varıp dedim ki:

- Ey Allah'ın Resulü! Ebû Bekir yanına gelmek için izin istiyor. Peygamber:

"- Ona izin ver ve onu cennetle müjdele!" buyurdu.

Ebû Bekir içeri girip, Peygamber (s.a.v.)’in sağından gelerek bacaklarından bir miktar açtı ve onları kuyuya sarkıttı. Sonra Ömer geldi. Dedim ki:

- Olduğun gibi dur, tâ ki, şenin için izin isteyeyim. Peygamber (s.a.v.):

“- Ona izin ver ve onu cennetle müjdele!” buyurdu.

Ömer de Peygamber (s.a.v.)’in solundan gelip bacaklarından bir miktar (elbisesini) açtı ve onları kuyuya sarkıttı. Böylece kuyunun tümseği doldu, orada oturacak yer kalmadı. Daha sonra Osman (ra) geldi. Dedim ki:

- Olduğun gibi kal, tâ ki senin için izin isteyeyim. Peygamber (s.a.v.):

“-Ona izin ver ve onu cennetle müjdele!” buyurdu.

Onların karşısında kuyunun kenarına gelinceye kadar (kuyuyu) dolaştı da bacaklarından bir miktar açtı, sonra onları kuyuya sarkıttı. Ben de kardeşimin gelmesini ve Allah’ın onu getirmesini dua etmeye başladım. Fakat onlar kalkıncaya kadar (kardeşim) gelmedi.

Osman (ra) da girdi, fakat onlarla oturacak bir yer bu (Râvilerden ve Tabiîn’den) Îbnü’l-Müseyyeb dedi ki:

- Ben bunu (oturuş hallerini) kabirlerin durumu olarak tevil ettim.

Üçünün mezarı burada (Mescid’de) toplandı, Osman ise tek başına kaldı (Baki mezarlığına gömüldü).

1152. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) gündüzün bir vaktinde (çarşıya) çıktı, benimle konuşmuyordu ve ben de ona (bir şey) söylemiyordum. Nihayet Benî Kaynuka çarşısına gelip (oraya yakın bulunan) Fatıme’nin evi avlusunda oturup (torunu Hasan’ı kasdederek) :

“-Küçük orada mı, küçük orada mı?” diye seslendi. Fatıme çocuğu bir miktar geciktirdi. Ben, çocuğa önlüğünü giydiriyor yahut (annesi) onu temizleyip yıkıyor sandım. Sonra (çocuk) koşarak geldi. Nihayet

Peygamber onu kucakladı ve onu öptü ve şöyle buyurdu: “Allah’ım! Bunu sev ve bunu seveni de sev.”

BİR KİMSE İÇİN ADAM YERİNDEN KALKTIĞI ZAMAN O KİMSE O YERDE OTURMAZ

1153. İbni Ömer (ra)’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Peygamber (s.a.v.) bir kimseyi oturduğu yerden kaldırıp da, sonra orada oturmayı yasakladı.”

EMANET

1154. Enes (ra)’den rivayet edilmiştir.

- Bir gün Rasülullah (s.a.v.)’e hizmet ettim. Nihayet ona hizmeti başardığımı gördüğüm zaman dedim ki:

- Peygamber (s.a.v.) kuşluk uykusu uyuyacak. Bunun üzerine yanındakiler çıktı. Bir de baktım, oğlan çocuklar oynuyorlar. Ben de kalktım, onların oyunlarına bakmaya başladım. Sonra Peygamber (s.a.v.) gelip, onların yanına kadar ilerledi de, onlara selâm verdi. Sonra beni çağırıp, beni bir işe gönderdi. Ben ona dönüp gelinceye kadar (Peygamber) bir gölgede bulundu. (Böylece ben) anneme (eve) gitmekte geciktim. Bundan ötürü annem:

- Seni hangi şey eğledi, dedi. Dedim ki:

- Peygamber (s.a.v.) beni bir işe gönderdi. Annem:

- Nedir o iş? dedi. Ben dedim ki:

- O Peygamber (s.a.v.)’e ait bir sırdır. Bunun üzerine (Annem):

- Rasûlullah (s.a.v.)’e karşı sırrını muhafaza et, dedi. Ben de o işi, insanlardan hiç kimseye anlatmadım. Eğer anlatacak olsam, (ey Sabit) onu sana anlatırdım.

PEYGAMBERİMİZ (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) DÖNDÜĞÜ ZAMAN BÜTÜN (VÜCUDU) İLE DÖNERDİ

1155. Ebû Hureyre’nin, Rasûlullah (s.a.v.)’i şöyle vasıfladığı işitilmiştir:

“- (Peygamber) Orta boylu idi”, uzuna daha yakındı. Çok beyazdı. Sakal kılları siyahtı. Ön dişleri güzeldi. Gözlerinin kirpikleri sık ve uzundu. İki omuz arası genişti. Yanakları ne şişkin, ne de çöküktü. Ayağının (bütünü ile yere basardı, ayağımda boşluk olmazdı (parmaklan veya ökçeleri üzerine basmazdı, ayaklarını düz basardı), Bütün vücudu ile öne döner ve bütün vücudu ile geri dönerdi. Ne ondan önce, ne de ondan sonra onun gibisini (güzellikte) görmedim.”

BİR KİMSE, BİR ADAMI, BİR İŞ İÇİN, BİR KİMSEYE GÖNDERİNCE, ADAM ONA (ÖNCEDEN) HABER VERMESİN

1156. Eslem’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Ömer (ra) bana şöyle söyledi:

“-Seni bir adama (iş için) gönderdiğim zaman, ne için seni kendisine gönderdiğimi (önceden) ona haber verme; çünkü Şeytan bu takdirde ona yalan hazırlar.”

İNSAN: NEREDEN GELDİN? DER Mİ?

1157. Leys, Mücahid’den rivayet ettiğine göre:

“Mücahid insanın kardeşine keskin bakışla bakışını yahut yanından kalktığı zaman, gözü ile onu takip etmesini, yahut ona: Nereden geldin ve nereye gidiyorsun? diye sormasını hoş görmezdi.”

1158. Malik İbni Zebîd’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-(Medine civarında) Rebeze semtinde Ebû Zerr’e tesadüf ettik. Bunun üzerine dedi ki:

-Nereden geliyorsunuz? Biz:

-Mekke’den yahut Beyt-i Atîk’ten (Kabê’den), dedik. Ebû Zer:

-İşiniz bu (hac ibadeti) mi? Biz:

-Evet! dedik.

-Bu işinizle ticaret ve alış-veriş yok mu? dedi. Biz:

-Hayır! dedik.

- O halde yeni bir işe başlayın, dedi.

İSTEMEDİKLERİ HALDE BİR TOPLUMUN SÖZÜNÜ DİNLEMEK İSTEYEN KİMSE

1159. İbni Abbas (ra) Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu:

“Kim (canlıya ait) bir resim şekillendirirse, ona ruh vermeye mecbur tutulur ve (kendisine) azap edilir; elbette ona ruh veremeyecektir. Kim yalan rüya uydurursa, iki arpa tanesini birbirine bağlamaya mecbur tutulur ve ona azap edilir; elbette ikisini birbirine bağlamayacaktır. Bir de kendisinden kaçtıkları halde kim bir toplumun konuştukları sözü dinlemek isterse, o kimsenin kulaklarına sıvı kurşun dökülür.”

TAHT ÜZERİNE OTURMAK

1160. El-Uryan İbni’l-Haysem’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“Babam (Haysem İbni’l-Esved) elçi olarak Muaviye’ye gitti, ben çocuktum. Babam Muaviye’nin huzuruna girince, Muaviye:

-Merhaba, merhaba dedi. Bir adam da yanında koltuk üzerinde oturuyordu, dedi ki:

-Ey Müminlerin Emiri! Kendisine merhaba ettiğin bu kimse kimdir?

Muaviye:

-Bu, doğuluların efendisidir, bu Haysem İbni’l-Esved’dir, dedi.

Ben sordum:

-Bu kimdir?

Dediler ki:

-Bu Abdullah ibni Amr İbni’l-As’tır.

Ona sordum:

-Ey falancanın babası, Deccal nereden çıkacaktır?

O şöyle cevap verdi:

-Senin bulunduğun memleket halkından daha çok uzak şeyden soran ve yakını en çok terk eden hiçbir memleket halı görmedim. Sonra şöyle dedi:

-Ağaçlı ve hurmalıklı olan Irak arazisinden çıkacaktır.

1161. Ebu’l-Âliye’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“İbni Abbas’la bir divan üzerinde oturdum.”

1162. Basra Emiri olup, kürsü üzerinde oturmakta olan Hakem’in beraberinde Enes ibni Malik’in şöyle dediği işitilmiştir:

“Şiddetli sıcak olduğu zaman Peygamber (s.a.v.) (öğlede9 namazını geciktirirdi. Sıcak olmadığı zaman da namazı geciktirmezdi.”

1163. Enes İbni Malik anlatarak şöyle demiştir:

“Peygamber (s.a.v.)’in yanına vardım; o hurma liflerinden örülü bir sedir üzerindeydi. Başı altında da, içi hurma lifi dolu bulunan deriden bir yastık vardı. Peygamberin teni ile sedir arasında bir elbise vardı. Bir de Ömer (ra) onun yanına girdi de ağladı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) ona:

“- Hangi şey seni ağlatıyor, ey Ömer?” dedi. Ömer şöyle dedi:

-Allah’a yemin ederim ki, benim ağlayışım, Allah katında senin Kisrâ ve Kayser’den daha iyi olduğunu bilmemdendir: Bunlar dünya hayatında yaşadıkları saltanatı yaşamaktadırlar. Halbuki sen ey Allah’ın Rasûlü, gördüğüm bu yerdesin, (çok sade ve basit bir hayat yaşıyorsun). Buna karşılık Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- Ey Ömer! Dünyanın onlar için ve ahiretin bizim için olmasına sen razı olmaz mısın?”

Dedim ki: Evet (razı olurum) ya Rasûlallah! Peygamber:

“- İşte bu böyledir.” buyurdu.

1164. Ebû Rifâa El-Advî’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)’e gittim ki, insanlara hitap ediyordu. Ben:

-Ya Rasûlallah! Garip bir adam geldi, dininden soruyor, dininin ne olduğunu bilmiyor, dedim. Peygamber hitabını bırakıp bana döndü. Sonra bir kürsü getirildi, ayakları demirden zannetmiştim. (Râvi Humeyd demiştir ki, ben kürsünün ayaklarını siyah ağaç sanıyorum. Ebû Rifâa onu demir

zannetmiştir.) Peygamber o kürsünün üzerine oturdu. Sonra Allah'ın ona öğrettiğini bana öğretmeye başladı. Sonra (eski hita-betine dönüp) hutbesinin sonunu tamamladı.

1165. Musa ibni Dîhkan'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"İbni Ömer (ra)'yı gördüm, bir gelin kürsüsü üzerinde oturuyordu. (Kürsü) üzerinde kırmızı örtü vardı."

1165. İmran İbnî Müslim'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Enes'i, bir kürsü üzerinde oturur gördüm; ayaklarından birini diğeri üzerine koymuş haldeydi."

BİR KİMSE FISILDAŞMAKTA OLAN BİR TOPLULUĞU GÖRÜNCE YANLARINA GİRMESİN

1166. Saîd El-Makberî'nin şöyle dediği işitilmiştir: "İbni Ömer (ra)'ya tesadüf ettim; yanında konuştuğu bir adam vardı. Ben de (kendilerini dinlemek üzere) onlara doğru gittim. Bunun üzerine İbni Ömer göğsüme vurup dedi ki, iki kişiyi konuşurlarken bulduğun zaman onların yanına sokulma ve kendilerinden izin almadıkça da, onlarla oturma. Ben:

- Allah seni ıslâh etsin, ey Ebû Abdurrahman (ibni Ömer). "Ben sizden ancak hayır (faydalı bilgi) dinlemek istedim, (başka bir maksadım yoktu) dedim."

1167. İbni Abbas'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“Kim bir topluluğun konuşmasını işitmeye gayret eder de, onlar bundan hoşlanmazlarsa, o kimsenin kulağına erimiş kurşun dökülür. Kim de bir rüya uydurursa, bir arpa tanesi bağlamaya mecbur tutulur.”

İKİ KİMSE ÜÇÜNCÜYÜ BIRAKIP ARALARINDA FISILDAŞMASIN

1168. Abdullah’dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu;

“İnsanlar üç kişi oldukları zaman, iki kişi aralarında gizli konuşup üçüncüyü ayrı bırakmasınlar.”

ARKADAŞLAR DÖRT KİŞİ OLUNCA

1169. Abdullah’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Üç kişi olduğunuz zaman, üçüncüyü bırakıp iki kişi aralarında gizli konuşmasın; çünkü böyle hareket onu üzer.”

1170. İbni Ömer, Peygamber (s.a.v.)’den (önceki hadîsin) aynım rivayet etti. Biz dedik ki:

- Arkadaşlar dört kişi olunca (da mı, iki kişinin fısıldaşması yasaktır)? İbni Ömer:

- Bu ona zarar vermez, dedi. O

1171. Abdullah’dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu :

“-Kalabalığa karışmadıkça, iki kişi üçüncü arkadaşı bırakıp aralarında gizli konuşmasın; çünkü bu, onu üzer.”

1172. İbni Ömer’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Arkadaşlar dört kişi oldukları zaman, (iki kişinin gizlice konuşmalarında) beis yoktur.”

BİR ADAM, BİR ADAMIN YANINA GİDİP OTURUNCA, YANINA OTURULAN KİMSE KALKIP GİTMEK HUSUSUNDA OTURANDAN İZİN İSTER

1173. Ebû Bürde ibni Ebû Musa’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“- Abdullah ibni Selâm’ın yanında oturdum. O, dedi ki:

- Sen bizimle gelip oturdun amma, bizim de kalkıp gitmemiz yaklaştı. Ben de, dilediğin zaman (gidersin)... dedim. Bunun üzerine o kalktı; ben de kapıya ulaşıncaya kadar onu takip ettim.”

GÜNEŞ TARAFINDA OTURULMAZ

1174. Kays, babasından anlattığına göre, babası, Rasûlullah (s.a.v.) hutbe okurken geldi de, güneşe karşı durdu. Peygamber (Gölgeye gir!) diye ona işaret etti. O da gölgeye geçti.

ELBİSE İÇİNDE KIÇ ÜSTÜ OTURUP DİZLERİ DİKMEK

1175. Ebû Saîd El-Hudri demiştir ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) iki giyinişi ve iki âlış-verişi yasakladı:

“- Alış-verişte Mülâmese ve Münabeze’yi yasakladı.”

Mülâmese: İçine bakmaksızın eşyanın dışına insanın el dokundurması ve yoklamasıdır

Münabeze: Birinin başkasına ait malı üzerine elbise, mendil atması ve o mala bakmaksızın ona sahip olmasıdır,

Bu şekildeki alış-verişler (eşyaya) bakmaksızın olur. Yasaklanan iki giyinişten biri yarım giyiniştir ki, yan taraftan bir kısmını açık bırakarak diğer vücudu örtmeye denir. Diğeri ise, oturarak dizleri dikmek ve elbisesiyle onları birbirine bağlamak ve ayrıca avret sayılan yerlerinde örtü bulunmamaktır.”

1176. Ebû Kılâbe demiştir ki:

- Ebû Melîh bana haber vererek şöyle anlatmıştır:

- Baban Zeyd’le beraber Abdullah ibni Amr’ın yanına gittik de, o bize söyledi:

Benim (devamlı) oruç tutmam Peygamber (s.a.v.)’e anlatıldı. Bunun üzerine Peygamber benim yanıma geldi. Beri de ona (üzerine oturması veya yaslanması için) içi hurma lifi doldurulmuş deriden bir yastık bıraktım. Peygamber yer üzerine oturdu, yastık benimle önün arasında kaldı. Sonra Peygamber bana şöyle buyurdu:

“- Sana her aydan üç gün oruç tutmak kâfi gelmez mi?” Dedim ki:

- Ya Rasûlallah!.. (Bu yetmez).

“- Beş gün (yetmez mi) ?” buyurdu. .Dedim ki:

- Ya Rasûlallah!., (Yetmez).

“- Yedi gün (yetmez mi)?” buyurdu. Dedim ki:

- Ya Rasûlallah!.. (Yetmez).

“- Dokuz gün (yetmez mi)?” buyurdu. Dedim ki:

- Ya Rasûlallah!.. (Yetmez).

“- On bir gün (yetmez mi) ?” buyurdu. Dedim ki:

- Ya Rasûlallah!.. (Yetmez). Peygamber şöyle buyurdu:

“ Davud Peygamber (Aleyhisselâm)’ın orucu üstünde bir oruç yoktur:

Bir gün oruç tutmak ve bir gün iftar etmek suretiyle senenin yarısını oruç tutmaktır.”

1177. Abdullah ibni Büsr’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) babasına (Büsr’e) gitti de, Peygambere bir kadife minder bıraktı. Peygamber de onun üzerine oturdu.

KURFUSÂ OTURUŞ

1178. Kayle binti Mahreme (ra) haber vererek şöyle demiştir:

“-Peygamber (s.a.v.)’i Kurfusâ otururken gördüm. Peygamber (s.a.v.)’i bu oturuş şeklinde huşu’ içinde gördüğüm zaman korkudan ürperdim”

BAĞDAŞ KURMAK

1179. Hanzele ibni Hizyem anlatarak şöyle demiştir:

“- Peygamber (s.a.v.)’e gittim de, onu, bağdaş kurmuş oturuyor gördüm.”

1180. Ebû Ruseyk, Abbas’ın oğlu Abdullah’ın oğlu Ali’yi ayaklarından birini diğeri üzerine (sağı, sol üzerine) koyarak bağdaş oturduğunu

gördüğünü anlatmıştır.

1181. İmran ibni Müslim'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- Enes ibni Malik'i böyle -bağdaş kurmuş- oturur gördüm; ayaklarından birini diğeri üzerine koyuyordu."

İHTİBA = DİZLERİ DİKİP OTURMAK

1182. Süleym ibni Cabir El-Hüceymî'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.)'e gittim; o bir hırka içinde ihtiba etmişti = dizlerini dikerek oturmuştu. Hırkanın saçakları ayakları üzerindeydi. Ben dedim ki :

- Ey Allah'ın Resulü bana öğüt ver. Peygamber buyurdu:

"-Allah'dan korkup takvaya sarıl ve iyilikten hiç bir şeyi küçümseme, kuyudan su çekmek isteyene kendi kovandan onun kabına su boşaltmış olsan bile. Yahut yüzün güler olduğu halde kardeşinle konuşmuş olsan bile... Elbiseni yere sarkıtıp sürtmekten sakın; çünkü bu kibirdendir ve Allah bunu sevmez. Eğer bir kimse sende bildiği bir kusurla seni ayıplarsa, sen ona bildiğin bir şeyle onu ayıplama, ona kötü söyleme. Seni kötüleyeni bırak, (söylediğinin) günahı onundur, mükâfatı ise senindir. Asla hiç bir şeye de (insan olsun, hayvan olsun veya başka bir şey olsun) sövme."

Süleym demiştir ki:

- Bundan sonra ne bir insana sövdüm, ne de bir hayvana.

1183. — Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Hasan'ı her gördükçe gözlerim yaş akıtmıştır. Bunun sebebi şu: Bir gün Peygamber (s.a.v.) (evinden) çıktı. Beni Mescid'de buldu. Elimden tuttu.

Ben de onunla beraber yürüdüm. Biz Benî Kaynuka çarşısına gidinceye kadar benimle konuşmadı. Bu çarşıda dolaştı ve baktı. Sonra ben beraberinde olduğum halde geri döndü. Nihayet Mescid’e geldik de oturduk, iki dizini birleştirip karnına dayadı. Sonra şöyle buyurdu:

“- Küçük (Hasan) nerede? Bana küçüğü çağır!” Bunun üzerine Hasan koşarak gelip, Peygamberin kucağına atıldı. Sonra elini Peygamber (s.a.v.)’in sakalına soktu. Sonra Peygamber (s.a.v.) ağzını açıp, kendi ağzını onun ağzı üzerine koymaya başladı. Sonra şöyle buyurdu:

“Allah’ım, ben bunu seviyorum. Sen de bunu sev ve onu seveni de sev, (ondan razı ol).”

DİZLERİ ÜZERİNE ÇÖMELEN KİMSE

1184. Enes ibni Malik anlatmıştır:

- Peygamber (s.a.v.) ashaba öğle namazını kıldırdı. Selâm verince minbere çıkıp ayakta durdu; kıyameti anlattı, Bir de orada büyük şeyler olacağını anlattı. Sonra şöyle buyurdu:

“-Kim bir şey sormak isterse, önü sorsun. Vallahi, bu yerimde durduğum müddetçe bana hangi şeyi sorarsanız size haber vereceğim.” Enes demiştir ki, insanlar bu sözü (gazap içinde) Rasülullah (s.a.v.)’den işittikleri zaman çokça ağladılar. Rasülullah (s.a.v.) de “Sorunuz!” demeyi çok tekrarlıyordu. Bunun üzerine Ömer (ra) iki dizi üzerine çöküp:

- (Ey Allah’ın Resulü! Üzülme,) biz Allah’ı Rab, İslâm’ı din ve Muhammedi Peygamber olarak kabul edip, buna razı olduk, dedi. Ömer (ra) bunu söyleyince, Rasûlullah (s.a.v.) sükût etti; sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“- (Münafıklara azap) yakındır... Şimdi ise, Muhammed’in canı kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki, ben (az önce) namaz kılarken şu duvarın yüzünde Cennet ile Cehennem bana arzedilip gösterildi. Hayır ve şer hususunda bugün gibisini görmedim.”

SIRT ÜSTÜ YATMAK

1185. Abdullah ibni Zeyd ibni Asım El-Mazinî'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- Onu gördüm, (râvi demiştir ki, hadîsi anlatan İbni Uyeyne'ye dedim, Peygamber (s.a.v.)'i mi gördü? O, evet, dedi), ayaklarından birini diğeri üzerine koyarak sırt üstü yatıyordu."

1186. El-Müsevvir (ibni Mahreme)'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"- (Dayım) Abdurrahman ibni Avf'ı gördüm, ayaklarından birini diğeri üzerine kaldırmış sırt üstü yatıyordu."

YÜZÜKOYUN YATMAK

1187. Tıhfe El-Gıfarî'nin oğlundan rivayet edildiğine göre, Suffe ashabından olan babası Tıhfe kendisine naklederek şöyle demiştir:

-Gecenin son kısmında ben Mescid'de uyurken bana bir kimse geldi; ben yüzükoyun uyuyordum. Adam beni dürtüp:

"- Kalk! Bu bir yatıştır ki, Allah ona buğzeder!" dedi. Başımı kaldırdım, bir de Peygamber (s.a.v.) başım ucunda duruyor!..

1118. Ebû Ümame'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) Mescid'de yüzükoyun yatmakta olan bir adama tesadüf etti de, onu ayağı ile dürttü ve şöyle buyurdu:

"- Kalk! Bu cehennemliğin uykusudur."

İNSAN ANCAK SAĞ ELİYLE ALIR VE VERİR

1189. Salim babasından rivayet ettiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“ Hiç kimse sol eliyle yemesin ve asla sol eliyle içmesin; çünkü şeytan sol eliyle yer ve sol eliyle içer.”

İNSAN OTURUNCA AYAKKABILARINI NEREYE KOYAR?

1190. İbni Abbas (ra)’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“İnsanın oturduğu zaman ayakkabılarını çıkarıp yan tarafına koyması Sünnettendir.”

ŞEYTAN AĞAÇ VE BUNUN GİBİ BİR ŞEY GETİRİP ONU YATAK ÜZERİNE ATAR

1191. Ezher İbni Said’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Ebû Ümame’nin şöyle söylediğini işittim:

“Sizden birinizin yatağını ailesi döşeyip hazırladıktan sonra Şeytan o yatağa gelip, onun üzerine ağaç, taş veya bir şey bırakır; ailesine karşı adamı kızdırmak için… Sizden biriniz bunu (yatağında) bulduğu zaman ailesine kızmasın. Ebû Ümame demiştir ki, çünkü bu (yatak üzerine bir şey bırakış) Şeytan işinden bir iştir.”

ÖRTÜSÜ BULUNMAYAN BİR DAM ÜZERİNDE UYUYAN KİMSE

1192. Abdurrahman İbni Ali babasından, o da Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“Üzerinde (çatı gibi) bir örtü olmaksızın bir evin damında uyuyan kimseden, hiç kimse sorumlu tutulmaz; (çünkü açık olarak kendisini tehlikeye koymuştur)”

1193. Ali İbni Ümare’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“Ebû Eyyub El-Ensari geldi de, onunla (çatısız) çıplak bir dama çıktım. Sonra indi ve şöyle dedi:

“Az kalsın bu geceyi (bu damda) uyuyacaktım da, benim hiçbir dayanağım olmayacaktı.”

1194. Peygamber (s.a.v.)’in ashabından bir adam, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

“Çevrelenmemiş çıplak bir dam üzerinde uyuyarak ondan düşüp de ölen kimseye karşı sorumluluk yoktur, (suç yalnız kendisine aittir). Kim de deniz dalgalandığı bir anda deniz taşıtlarına binerse ve bu yüzden helak olursa, onda da kimse sorumlu olmaz.”

İNSAN OTURDUĞU ZAMAN, AYAKLARINI SARKITIR MI?

1195. Ebû Musa El-Eş’ari haber verdiğine göre:

“Peygamber (s.a.v.) su kuyusunun çevresindeki duvar üzerinde ayaklarını kuyuya sarkıtarak otururdu.”

İNSAN İŞİ İÇİN (EVDEN) ÇIKINCA NE SÖYLER?

1196. Müslim ibni Ebî Meryem şöyle anlatmıştır:

-İbni Ömer (ra) evinden çıktığı zaman şöyle derdi:

“Allah’ım! Bana selamet ver ve benden de (başkalarına) selamet ver.”

1197. Ebû Hureyre, Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber (s.a.v.) evinden çıktığı zaman şöyle derdi:

“Bismillah, güven Allah’adır. Kudret ve kuvvet ancak Allah’a mahsustur.”

BİR BÖLÜM

1198. Şihab ibni Ubad El-Asarî anlattığına göre, (İslâm’ı kabul edip, dinlerini öğrenmek üzere Hz. Peygamberin huzuruna gelen) Abdülkays kabilesi heyetinden birinin anlatıp, şöyle dediğini ondan işitti:

-Biz, Peygamber (s.a.v.)’e heyet halinde gidişimiz için hazırlanınca yürüdük; nihayet huzura varmaya yaklaştığımız zaman karşımıza bir adam çıktı ki, kendi yanında oturmaya acele ile işaret ediyordu. Sonra selâm verdi, biz de ona iade ettik. Sonra durup: Bu (yirmi kişilik) topluluk kimdendir? dedi. Biz; Abdülkays’m heyeti, dedik. Adam dedi ki:

Merhaba, hoş geldiniz siz, ben sizi aradım. Size müjde vermek için geldim. Peygamber (s.a.v.) dün bize söyledi. O, doğu tarafına bakıp şöyle buyurdu:

“Muhakkak yarın bu taraftan (yâni; doğudan) arabın en hayırlı heyeti gelecektir.”

Ben merakla geceledim. Nihayet sabahladığım zaman hayvanımı bağlayıp sefere hazırladım. Gün yükselinceye kadar yürümeğe gayret harcadım. Bir de geri dönmeye niyetlendim. Sonra hayvanlarınızın başları yükseldi (gözüktü).

Adam, sonra başlangıçta olduğu gibi, geri dönmeye acele ederek hayvanını yularıyla çekti. Nihayet Peygamber (s.a.v.)’e vardı -etrafında Muhacirlerden ve Ensar’dan olan ashabı vardı- şöyle dedi:

- Anam ve babam sana feda olsun, Abdülkays heyetini sana müjdelemeye geldim. Bunun üzerine Peygamber şöyle buyurdu:

“Ey Ömer, bunlar sana nereden (ne zaman geldi)?”

Ömer (ra):

- Bunlar, şu arkamdakilerdir, yaklaşmışlardır, dedi. Adam böylece anlattı. Bunun üzerine Peygamber:

“Allah sana hayır müjdesi versin!” buyurdu. (Hz. Peygamber etrafındaki) topluluk oturdukları yerde hazırlanmaya başladılar. Peygamber (s.a.v.) de oturuyordu. Sonra hırkasının eteğini elinin altına bırakıp, onun üzerine yaslandı ve ayaklarını uzattı. Sonra heyet geldi; Muhacirlerle Ensar buna sevindi. Onlar, Peygamber (s.a.v.)’i ve ashabını görünce, bunlara sevinçlerinden ötürü hayvanlarını salıverdiler ve koşarak geldiler. Topluluk onlara yer açtı: Peygamber (s.a.v.) bulunduğu hal üzere yaslanıyordu. (Heyet başkanı) Eşecc geri kaldı. (Arkadaşlarının) hayvanlarını bir araya toplayıp onları çökertti ve yüklerini indirdi, mallarını da bir yere topladı. Sonra kendisine ait bir heybe çıkardı ve üzerinden yolculuk elbisesini çıkarıp iyi elbise giydi. Sonra dönüp ağır ağır yürümeye başladı. Peygamber (s.a.v.) sordu:

“Sizin büyüğünüz, başınız ve söz sahibiniz kimdir?”

(Yirmi kişilik heyetin) Hepsi onu (Eşecc’i) gösterdiler. Peygamber:

“Büyüklerinizin oğlu bu mu?” buyurdu. Heyet (olarak) dediler ki:

- Bunun ecdadı cahiliyet devrinde bizim büyüklerimizdi. Bu, İslâm dinine girmeye bize öncüdür. Nihayet Eşecc yaklaşınca bir kenarda oturmak istedi. Peygamber (s.a.v.) de oturur vaziyette doğrulup, şöyle buyurdu:

“Buraya, ya Eşeccî” Onun Eşecc olarak ilk isimlenişi bugün olmuştu. O, henüz sütten kesilmişken bir merkep ayağı ile ona vurmuştu da, yüzünde ay biçiminde iz olmuştu. Böylece Peygamber onu yanına oturttu, ona iltifat etti ve faziletini ashaba bildirdi. (Heyet olarak gelen) topluluk da Peygamber (s.a.v.)’e teveccüh edip (dinlerini öğrenmek için) ona sormaya durdular. Peygamber de onlara bildiriyordu. Nihayet sözün arkası gelince Peygamber (s.a.v.):

“Beraberinizde azığınız var mı?” buyurdu. Onlar:

Evet, deyip süratle kalktılar; onlardan her biri kendi eşyasına gitti. Arkasından avuçları ile bir hurma yığını getirdiler. Bu hurmalar Peygamberin önünde deriden bir yaygı üzerine kondu. Peygamberin önünde de îkî arşından az ve bir arşından çok (yaprakları soyulmuş) bir hurma çubuğu vardı: Peygamber ona dayanırdı. Onu yanından pek nadir ayırırdı. Peygamber bu çubukla o hurma yığınına işaret edip, şöyle buyurdu :

“Buna Ta’dûd ismini veriyorsunuz?” Onlar :

- Evet, dediler. Peygamber :

“-Buna Sarefân diyorsunuz?” Onlar ;

- Evet, dediler. Peygamber: “Buna Berna diyorsunuz?” Onlar:

- Evet, dediler. Peygamber şöyle buyurdu:

“Bus hurmanızın en hayırlısıdır ve sizin için en faydalısıdır.” Cemaatin büyüklerinden biri: Bereket yönünden en büyüğüdür, (şeklinde Hadîs-i Şerifi nakledip) söylemiştir.

- Gerçekten bizde adi hurma vardı ki, biz onu develerimize ve merkeplerimize yedirirdik. Ne zaman ki, biz bu seferimizden döndük, bu hurmaya rağbetimiz büyüdü ve onu dikip ektik. Öyle ki, meyvalarımız hep ondan oldu ve bereketi de biz bunda gördük.

İNSAN SABAHLAYINCA NE SÖYLER

1199. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, demişti ki:

- Peygamber (s.a.v.) sabahlayınca söyle buyurdu:

“Allah’ım, ancak senin kudretinle sabahladık ve senin kudretinle geceledik. Yine senin kudretinle yaşarız ve (senin kudretinle ölürüz. Dönüş ide yalnız sanadır.” Gecelediği zaman da şöyle buyururdu:

“Allah’ım, ancak senin kudretinle geceledik ve ancak senin kudretinle sabahladık. Yine senin kudretinle yaşarız ve senin kudretinle ölürüz. Dönüş

de yalnız sanadır.”

1200. İbni Ömer (s.a.v.)’in şöyle dediği işitilmiştir:

- Rasûlullah (s.a.v.) sabahladığı zaman ve akşamladığı zaman şu kelimeleri söylemeyi bırakmazdı:

“Allah’ım, dünyada ve âhirette senden afiyet isterim. Allah’ım! Dinimde ve dünyamda, ehlimde ve malımda senden afv ve afiyet isterim. Allah’ım! Benim ayıplarımı ört ve korkularımdan emin kıl. Allah’ım! Önümden ve arkamdan, sağımdan ve solumdan ve üstümden (gelecek felâketlerden) ,beni koru. Altımdan (yerin dibinden bir musibetle) helâk edilmemden senin azametine sığınırım.”

1201. Peygamber (s.a.v.)’in zevcesi bulunan Meymune’nin azatlısı Müslim ibni Ziyad demiştir ki:

Enes ibni Malik’in şöyle dediğini işittim:

- Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu:

“Sabahlayınca şu sözleri söyleyenin o günde (ölürse) Allah dörtte birini (ateşten) azad eder. Bunları iki defe söyleyenin Allah yarısını ateşten azad eder ve dört defa söyleyenin de Allah o günde kendisini ateşten azad eder: Allah’ım! Seni şahid kılarak, Arş’ını taşıyanları, meleklerini ve bütün yaratıklarını şahid kılarak sabahladık ki, sen kendinden başka ilâh olmayan ancak bir Allah’sın, birliğine şahidlik ederiz. Senin ortağın yoktur. Gerçekten Muhammed de senin kulundur ve elçindir (Peygam-berindir).”

İNSAN GECELEYİNCE NE SÖYLER

1202. Ebû Hureyre’nin şöyle söylediği işitilmiştir: Ebû Bekir dedi ki:

- Ey Allah’ın Resulü! Sabahladığım ve gecelediğim zaman söyleyeceğim bir şeyi bana öğret. Peygamber dedi ki:

“Söyle; Ey gökleri ve yeri yaratan, hazır ve gaybı bilen Allah’ım! Her şey işenin (kudret) ellerinledir. Senden başka hiç bir ilâh olmadığına sahicilik ederim. Nefsimin şerrinden, Şeytanın şerrinden ve şirkinden sana sığınırım. Bunu sabahladığın ve gecelediğin zaman, yatağına girdiğin zaman söyle.”

1203. Ebû Hureyre’den, geçen hadîsin aynısı rivayet edildi. Peygamber (s.a.v.):

“Her şeyin Rabbi ve sahibi.” buyurdu ve:

“Şeytanın şerrinden ve onun şirkinden.” dedi.

1204. Raşid El-Hubranî’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki: Abdullah ibni Amr’a gidip: Rasûlullah (s.a.v.)’den işittiğini bana anlat, dedim, O da, bana bir sahile (yazı) verip dedi ki, bu, Peygamber (s.a.v.)’in bana yazdığı şeydir. Ben de ona baktım, onda şu yazılıydı: Ebû Bekir Es-Sıddîk (ra), Peygamber (s.a.v.)’e sorup, dedi ki:

- Ey Allah’ın Resulü! Sabahladığım zaman ve gecelediğim zaman söyleyeceğim şeyi bana öğret. Bunun üzerine Peygamber şöyle buyurdu:

“Ya Ebû Bekir, söyle: Ey gökleri ve yeri yaratan, gaybı ve hazırı bilen, her şeyin sahibi ve Rabbi olan Allah’ım! Nefsimin şerrinden, Şeytan’ın şerrinden ve şirkinden, nefsime (kötülük kazanmaktan veya o kötülüğü bir müslümana çekip götürmemden sana Sığınırım).

İNSAN YATAĞINA GİRDİĞİ ZAMAN NE SÖYLER

1205. Huzeyfe (ra)’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) uyumak istediği zaman şöyle derdi:

“Senin adınla Allah’ım ölürüm ve dirilirim.”

Uykusundan uyandığı zaman da:

“Bizi (uyku gibi bir ölümle) öldürdükten sonra dirilten Allah’a hamd olsun. Dönüş de ancak onadır.” derdi.

“Ey Allah’ını, senin ismini devamlı olarak anarak ölürüm ve yaşarım, kalbim seni anmaktan hiç bir zaman gafil değildir.” demektir.

1206. Enes (ra)’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) yatağına girdiği zaman şöyle derdi :

“Bize yediren, bize içiren, bizim ihtiyacımızı gideren ve bizi barındıran Allah’a hamd olsun. Çok kimse vardır ki, onun ihtiyacını (karşılayan yok ve barındırıcısı da yok...”

1207. Cabir (ra)’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) Elif, Lam, Mîm, Tenzîl (es-Secde) ve Tebareke Sûrelerini okumadıkça uyumazdı.

Ravilerden Ebû Zübeyr demiştir ki:

- Bu iki sûre, Kur’ân’da bulunan her sûreye yetmiş sevabla üstündürler. Bunları kim okursa, ona yetmiş sevab yazılır ve bunlar sebebiyle ona yetmiş derece yükseltilir ve ondan da bunlar sebebiyle yetmiş günah düşürülür.

1208. Abdullah şöyle demiştir:

- Zikir anında uyku Şeytandandır; dilerseniz deneyiniz. Sizden biriniz yatağına girip de uyumak istediği zaman Azîz ve Celîl olan Allah'ı zikretsin.

1209. Câbir'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

"Peygamber (s.a.v.) Tebareke ve Elif, Lam. Tenzil (Es-Secde) Sûresini okumadıkça uyumazdı."

1210. Ebû Hureyre (ra)'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Sizden (biriniz yatağına sığındığı zaman, izarının içini (bağını) çözüp onunla yatağını çırpsın; çünkü o, (yatağından çıkıp gittikten sonra) arkasında yatağına ne bıraktığını bilmez. Sonra sağ yanı üzere yatsın ve şöyle desin: (Allah'ım), senin isminle yanımı koydum. Eğer nefsimi alırsan ona merhamet et ve eğer onu salıverirsen (hayata kavuşturur san), salih kimseleri koruduğun gibi, onu da koru." Yahut: "Salih kullarını koruduğun gibi..." buyurdu.

1211. Berâ ibni Âzib'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

- Peygamber (s.a.v.) yatağına girdiği vakit sağ yanı üzere uykuya yatardı, sonra şöyle buyururdu:

"Allah'ım! Yüzümü (zatımı) sana çevirdim, nefsimi sana teslim ettim, sırtımı sana yasladım (sana güvendim); sevab umarak işimi sana bıraktım, musibetlerden korkarak da sana güvendim. Senden başka sığınacak ve kurtulacak bir yer yoktur; kurtuluş ancak sanadır. İndirdiğin Kitaba ve gönderdiğin Peygambere iman ettim."

Peygamber (yine) buyurdu:

“- Bir gecede bunları söyleyip de sonra ölen kimse, İslam üzere ölür.”

1212. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) yatağına girdiği zaman şöyle buyururdu:

“Göklerin ve yerin Rabbi ve her şeyin Rabbi olan, tohumu ve çekirdeği çatlatıp çimlendiren, Tevrat ile İncil’i ve Kur’ân’ı indiren ey Allalh’ım! Her kötülük sahibinin kötülüğünden sana sığınırım; zira sen onu perçeminden yakalayansın. Sen evvelsin, senden önce hiç bir şey yoktur. Sen ahirsin, senden sonra hiç bir şey yok. Sen zahirsin, senin üstünde hiç bir şey (kuvvet) yok, (sıfatlarının eserleri hep meydanda). Sen ba-tınsın (zatın görünmez), senden başka biç bir şey yok. Benim borcumu öde ve beni ihtiyaçtan müstağni kıl.”

UYKU ZAMANINDA DUANIN FAZİLETİ

1213. Berâ ibni Âzib’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) yatağına girdiği zaman sağ yanı üzerine uykuya yatardı, sonra şöyle buyururdu:

“Allah’ım! Nefsimi sana teslim ettim. Yüzümü (zatımı) sana çevirdim. İşimi sana bıraktım. Sırtımı sana yasladım (sana güvendim). Sevab umarak işimi sana bıraktım ve musibetlerden korkarak sana güvendim. Senden başka sığınacak ve kurtulacak bir yer yoktur; kurtuluş ancak sanadır, indirdiğin kitaba ve gönderdiğin Peygambere iman ettim.”

- Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:

“Kim bu sözleri söyler de, o gecesi ardında ölürse, İslâm üzere ölür.”

1214. Câbir’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: insan evine yahut yatağına girdiği zaman bir Melek ve bir Şeytan ona karşı çıkagelir. Melek

şöyle der:

(Gününü) hayırla kapa. Şeytan da:

(Gününü) fenalıkla kapa, der. İnsan eğer Allah’a hamd eder ve onu zikrederse, Şeytanı uzaklaştırır ve Melek onu koruyarak geceler. İnsan (uykusundan) uyandığı zaman yine bir Melek ve bir Şeytan ona karşı çıkıp, aynı sözü söylerler. Eğer Allah’ı hatırlar da, o insan şöyle derse, öldüğü takdirde şehid olarak ölür ve eğer kalkıp namaz kılarsa, pek çok faziletler içinde namaz kılar:

“(Ölüme benzeyen uyku sebebiyle) nefsim öldükten sonra nefsimi bana geri veren (beni tekrar hayata kavuşturan) ve uykusunda onu öldürmeyen Allah’a hamd olsun. Gökleri ve yeri, yerlerinden kopmaksızın kudretiyle tutan Allah’a hamd olsun; ve eğer onlar yerlerinden kopacak olursa, O’ndan başka onları tutacak hiç kimse yoktur. O, Halîm’dir (azab için acele etmez), Gafûr’dur (çok bağışlayandır). Kıyamette ancak Al-lah’ın izniyle düşecek semayı, yeryüzüne düşmekten tutup koruyan Allah’a hamd olsun. Gerçekten Allattı insanlara çok şefkatlidir, çok merhametlidir.”

İNSAN ELİNİ YANAĞININ ALTINA KOR

1215. Berâ’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

-Peygamber (s.a.v.) uyumak istediği zaman elini sağ yanağı altına kordu ve şöyle buyururdu :

“Allah’ım! (Kıyamette hesap için) kullarını toplayacağın günde azabından beni koru.”

BİR BÖLÜM

1216. Abdullah ibni Amr’dan rivayet edildiğine göre, Peygamber şöyle buyurmuştur:

“İki haslet vardır ki, onlara devam eden her müslüman adam muhakkak Cennet’e girer. Bu iki şey kolaydır, fakat tunları işleyip yapan azdır.”

Soruldu:

- Ya Rasûlallah, bu iki şey nedir? Peygamber buyurdu :

“Sizden her biriniz her (beş vakit farz) namaz arkasında on defa tekbîr getirir (ihlâs ve anlayışla Allahu Ekber = Allah her şeyden yücedir, söyler). On defa hamd eder (Elhamdü lillâh = Her çeşit övgü bütünü ile Allalh’a mahsustur, der). On defa da Teşbih eder (Sübhanellah = Allah bütün noksanlıklardan münezzehtir, der). Bu söyleyişler dilde yüz ellidir; tartıda ise (sevab itibariyle on misli olarak) bin beşyüzdür.”

Râvi demiştir ki :

- Peygamber (s.a.v.)’in eliyle bunları saydığım gördüm.

“(İkinci haslet): (Sizden biriniz) yatağına girdiği zaman (otuz üç kere) teşbih eder, (otuz üç kere) hamd eder ve (otuz dört kere) tekbîr getirir. Bunlar dilde yüz adettir. (Amel defterinde ve) tartıda ise bin adet basenedir. Sizden (hanginiz bir gündüz ve bir gecede iki bin beşyüz günah işler? (Bu kadar sevaba her gün kavuşan kimse, elbette cennet’e girer).”

Soruldu:

- Ey Allah’ın Resulü, nasıl olur da insan bunlara devam etmez, (bu teşbihleri her gün getirmez) ? Peygamber buyurdu:

“Sizden birinize namazında Şeytan gelip ona şu ve bu işi hatırlatır da bunu ona hatırlatmaz.”

İNSAN YATAĞINDAN KALKIP DA, SONRA (YATMAK İÇİN) DÖNÜNCE, ONU SİLKELEYİVERSİN

1217. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki: Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Sizden biriniz yatağına girdiği zaman eteğinin bir tarafını tutup onunla yatağını çırpsın ve Allah’ın ismini söylesin (Besmele çeksin); çünkü ayrıldıktan sonra arkasında yatağı üzerinde ne kaldığını bilmez. Uzanmak istediği zaman da sağ yanı üzerine uzansın ve şöyle desin: Seni nok-sanlıklardan tenzih ederim, Rabbim Senin kudretinle vücudumu yere koydum ve senin kudretinle ancak onu kaldırırım. Eğer canımı tutarsan (onu alırsan), ona mağfiret buyur ve eğer o»u salıverirsen (öldürmezsen), salih kullarını koruduğun gibi, onu koru.”

İNSAN GECE UYANINCA NE SÖYLER

1218. Rabîa ibni Kâ’b anlatıp, şöyle demiştir:

- Peygamber (s.a.v.)’in kapısında (hizmet için) yatardım da, ona (gece namazı için) abdest suyunu verirdim. Yine Rabîa demiştir ki:

- Gecenin derin bir zamanında Peygamberin şöyle buyurduğunu işi tirdim:

“Allah, kendisine hamd edenin hamdini işitip kabul eder.”

Ve yine gecenin derin vaktinde şöyle buyurduğunu işitirdim:

“Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur.”

ELİ YAĞLI OLDUĞU HALDE UYUYAN KİMSE

1219. İbni Abbas (ra), Peygamber (s.a.v.)’den rivayet ettiğine göre, Peygamber şöyle buyurdu :

“Kim elinde (et ve yemekten kalma) yağ olduğu halde onu yıkamadan yatıp uyursa ve böylece ona bir zarar dokunursa, kendinden başkasına dil uzatmasın, (ancak kendini ayıplasın).”

1220. Ebû Hureyre (ra), Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu anlatmıştır :

"Kim elinde yağ kiri (kokusu) olduğu halde yatıp uyur da, ona bir şey (zarar) isabet ederse, nefsinden başkasına dil uzatmasın, (ancak kendini ayıplasın)."

LÂMBAYI SÖNDÜRMEK

1221. Câbir ibni Abdullah'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Kapıları kilitleyin, su kırbasını bağlayın, kapları kapaklayınız, kapları örtünüz ve lâmbaları söndürünüz. Çünkü Şeytan kilitli kapıyı açmaz,"

1222. İbni Abbas (ra)'dan rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır :

- Bir fare gelip lâmba fitilini çekmeye başladı. Hizmetçi cariye de onu engellemeye koyuldu. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

"Bırak onu!" buyurdu. Sonra o fare ateşli fitili getirip Hz. Peygamberin üzerinde oturmuş olduğu seccadenin üstüne bıraktı. Böylece seccadeden bir para yeri kadar yandı. Bu olay üzerine Peygamber, (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Uyuyacağınız zaman lâmbalarınızı söndürünüz; çünkü Şeytan atınım gibi hareket eder de, sizi yakar."

1223. Ebû Saîd'den rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır :

- Bir gece Peygamber (s.a.v.) uykudan uyandı. Birden bir fare lâmba fitilini alıp, onların üzerine evi yakmak için, onu dama çıkardı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) o fareye lanet etti ve hac için ihrama girenin, onu öldürmesini helâl kıldı.

İNSANLAR UYUDUĞU ZAMAN EVDE ATEŞ BIRAKILMAZ

1224. Salim'in babasından rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur :

"Uyuduğunuz zaman evlerinizde ateş bırakmayınız."

1225. İbni Ömer (ra)'dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, (babam) Ömer (ra) şöyle buyurdu :

"Ateş bir düşmandır; ondan sakınınız." İbni Ömer (Abdullah) da yatmazdan önce aile efradının (yaktığı) ateşleri takip eder ve onları söndürürdü.

1226. Rivayet edildiğine göre, İbni Ömer, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir :

"(Gece yatarken) Evlerinizde ateş bırakmayınız; çünkü o düşmandır."

1227. Ebû Musa'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Medine'de bir ev ahalisi ile geceleyin yandı. Bu hâdise Peygamber (s.a.v.)'e anlatıldıkta şöyle buyurdu :

"Ateş size bir düşmandır. Yatıp uyuyacağınız zaman onu söndürüp üzerinizden (zararını) kaldırınız."

YAĞMURU BEREKETE YORMAK

1228. İbni Abbâs (ra)'dan rivayet edildiğine göre, yağmur yağdığı zaman kendisi şöyle derdi :

“Ey cariye! Eğerimi çıkar, elbisemi çıkar, hazırla.” Sonra;

“Biz, gökten mübarek bir su indirdik.” Âyet-i Kerîmesini okurdu. (Kaf Sûresi / 9)

ODAYA KAMÇI ASMAK

1229. İbni Abbas (ra)’dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) odaya kamçı asmayı emretmiştir.

GECELEYİN KAPIYI KİLİTLEMEK

1230. Cabir ibni Abdullah’tan rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

-Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Gece sükuneti bastırdıktan sonra toplantıdan sakınınız. Çünkü Allah Teala, mahlukatından ne dağıtıp yayacağını, sizden hiç biriniz bilemez. Kapıları kilitleyeniz, su kaplarını kapayıp bağlayınız, kab-kacağı ters yüz edip örtünüz ve lambaları söndürünüz.”

GECE KARANLIĞINDA ÇOCUKLARI ALIKOYMAK

1231. Cabir’den, Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“Gecenin karanlığı, yahut şiddeti geçinceye kadar çocuklarınızı (evden çıkmaktan) menediniz. Bu bir zamandır ki, (bu vakitte) şeytanlar dağılıp harekete geçer.”

HAYVANLARI BİRBİRİNE SALDIRTMAK

1232. İbni Ömer (ra)’dan rivayet edildiğine göre, kendisi hayvanları birbirine saldırtmayı hoş görmezdi.

KÖPEĞİN HAVLAMASI VE EŞEĞİN ANIRMASI

1233. Cabir İbni Abdullah'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Gece sükunetinden sonra (evden dışarı) çıkmayı azaltınız. Çünkü Allah'ın bir takım yaratıkları vardır ki, onları (bu vakitte) öteye beriye yayar. Kim de köpek havlamasını yahut eşek anırmasını işitirse, kovulmuş bulunan şeytandan Allah'a sığınsın. Zira bu hayvanlar sizin görmediğinizi görürler, hissederler."

1234. Cabir İbni Abdullah'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Geceleyin köpeklerin havlamalarını yahut eşeklerin anırmalarını işittiğiniz zaman Allah'a sığınınız. Çünkü onlar, sizin görmediklerinizi görürler. Kapıları kapayınız ve kaparken Allah'ı adını anınız, (Besmele getiriniz). Çünkü şeytan, besmele getirilerek kapatılan bir kapıyı açmaz. Çanakları örtünüz, su kaplarını bağlayınız (kapaklayınız), (boş) kapları tersyüz ediniz."

1235. Ömer İbni Ali ibni Hüseyin, Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiği gibi, Cabir de, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

"Gece bastırdıktan (el ayak çekildikten) sonra sokağa çıkışı azaltınız. Çünkü Allah'ın etrafa yaydığı yaratıkları (zararlı mahlukatı) vardır. Bir de köpeklerin havlamasını yahut eşeklerin anırmasını (geceleyin) işittiğiniz zaman şeytandan Allah'a sığınınız."

HOROZLARIN ÖTÜŞÜ İŞİTİLİNCE

1236. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“ Geceleyin horozların ötüşünü işittiğiniz zaman, Allah7ın ihsanından (dua ederek) isteyiniz; çünkü bunlar bir melek görmüşlerdir. Geceleyin eşeklerin anırışını işittiğiniz zaman da, şeytanın kötülüğünden Allah’a sığınınız; çünkü onlar bir şeytan görmüşlerdir.”

PİREYE SÖVMEYİNİZ

1237. Enes ibni Malik’ten rivayet edildiğine göre, bir adam Peygamber (s.a.v.)’in yanında pireye lanet etti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Ona lanet etme; çünkü o, peygamberlerden bir peygamberi namaz için uykudan uyandırdı.”

GÜN ORTASI

1238. Ömer (ra)’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“Çok defa İbni Mes’ud hazretlerinin kapısı önünde Kureyş kabilesinden erkekler otururdu. Gölge döndüğü zaman (zeval vaktinde) derdi ki:

-Kalkın (kuşluk uykusuna yatın); geri kalan Şeytan içindir, (onun için geri kalmış demektir). Sonra her karşılaştığı kimseyi kaldırırdı. Hz. Ömer devamla dedi ki: Biz bu şekilde iken, o esnada şöyle dendi:

-Bu (adam), Hashas Oğullarının azadlısıdır, şiir söylüyor.

Bunun üzerine İbni Mes’ud onu çağırıp:

“Nasıl söyledin?” dedi.

Buna karşı (Sühaym adındaki o adam şu şiiri) okudu:

Erkenden hazırlanıp yola çıkacaksan, veda et Süleymâ’ya.

Saç aklığı ve İslam dini, kötülüğe engel yeter insana…

İbni Mes’ud: “Yeter! Doğru söyledin, doğru söyledin” dedi.

1239. Sâib ibni Yezîd anlatmıştır. Ömer (ra) gün ortasında, yahut ona yakın bize uğradı da, şöyle buyururdu:

“Kalkınız da, kuşluk uykusuna yatın. Artık geri kalan Şeytan için (geri) kalmıştır.”

1240. Enes (ra)’den rivayet ettiğine göre, şöyle demiştir:

“(Ashab) toplanırlardı, sonra kuşluk uykusu uyurlardı.”

1241. Enes (ra) demiştir:

-Şarap haram kılındığı zamanda, Medine halkı için, kuru hurma ile koruk hurmadan yapılmış içkiden daha hoşu yoktu. Ben de, Rasûlullah (s.a.v.)’in ashabından bazıları, Ebû Talha’nın evinde bulunurlarken onlara şarap sunuyordum. Bir adam uğrayıp, dedi ki:

-Şarap haram kılındı. Ashab:

- Ne zaman? Hayut: Dur bakalım (araştıralım), demediler.

-Ya Enes! Şarabı dök, dediler. Sonra ashab, serinleninceye ve yıkanıncaya kadar Ümmü Süleym’in evinde kuşluk uykusuna yattılar. Sonra Ümmü Süleym onlara koku sürdü. Ondan sonra da onlar Peygamber (s.a.v.)’e gittiler ki, haber adamın dediği gibidir. Enes demiştir ki:

-Artık bundan sonra ashab bir daha şarabı tatmadılar.

GÜNDÜZÜN SONUNDA UYKU

1242. Havvât ibni Cübeyr'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Gündüzün evvelinde uyumak dalgınlıktır, ortasında (uyumak) edeptir, sonunda ise ahmaklıktır.

ZİYAFET

1243. Meymûn'dan (İbni Mihran kasdediliyor) işitildiğine göre, demiştir ki, Nafi' hazretlerine sordum:

İbni Ömer ziyafet için davette bulunur muydu? Nafi' dedi ki:

-Ancak bir defa onun bir devesinin bacağı kırıldı da, onu biz boğazladık. Sonar (İbni Ömer) şöyle dedi:

- Ben: Ey Ebû Abdurrahman (ibni Ömer) hangi şeye (çağırıyorsun)? Bizde emek yoktur, dedim. Bunun üzerine şöyle dedi:

"Allah'ım, sanadır ham… Bu kemikli et. Bu da çorba –yahut bu çorba, bu da et- İsteyen yer, isteyen de gider."

ÇOCUKLARIN SÜNNETİ

1244. Ebû Hureyre (ra)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"İbrahim (as) seksen yıldan sonra sünnet oldu ve Kadûm'da kendini sünnet etti."

KADININ SÜNNETİ

1245. Ümmü'l-Muhacir anlatarak şöyle demiştir:

-Rûm cariyeleri arasında esir edildim de, Hz. Osman (ra) İslam'ı bize arz etti. İçimizden benden ve diğer bir hanımdan başkası Müslüman olmadı. Bunun üzerine Hz. Osman şöyle buyurdu:

"Götürünüz de bu ikisini sünneti ediniz ve bunları temizleyiniz."

SÜNNETE DAVET

1246. Salim haber verip, şöyle demiştir:

-(Abdullah) İbni Ömer beni ve Nuaym7ı sünnet etti de bizim üzerimize (düğün ziyafeti için) bir koç kesti. Bizden dolayı hayvan kesildiğinden, bunun için çocuklara karşı neşelendiğimizi gerçekten kendimiz de hissediyorduk.

SÜNNETTE EĞLENCE

1247. Ümmü Alkame haber vermiştir ki, Hz. Âişe'nin erkek kardeşinin kızları sünnet edildiler de, Hz. Âişe'ye şöyle söylendi:

-Bu çocukları eğlendirecek bir kimseyi çağırsak? Hz. Âişe:

-Evet, dedi de Adiyy'e haber gönderdi. Adiyy de çocuklara gitti. Sonra Âişe (ra) eve uğradı da, adamı şarkı söyleyip, neşeden başını sallıyor gördü. –Adam çok şiir biliyordu- Bunun üzerine Âişe:

-Öf, bu bir şeytan! Çıkarın onu, çıkarın onu, dedi.

ZİMMET EHLİNİN DAVET ETMESİ

1248. Hz. Ömer (ra)'in azadlısı Eslem'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Biz, Ömer ibni'l-Hattab ile Şam'a vardığımız zaman köy ağası (Zımmî) ona, gelip dedi ki:

-Ey Mü’minlerin Emiri! Ben sana yemek hazırladım; istiyorum ki, seninle beraber olan seçkin kimseler bana gelsin. Çünkü bu, işim hakkında benim için daha kuvvetlidir ve benim için daha şereflidir.

Hz. Ömer şöyle buyurdu:

“Biz, içinde suretler (putlar) bulunan şu kiliselerinize giremeyiz.”

CARİYELERİN SÜNNETİ

1249. Ümmü’l-Muhacir anlatarak şöyle demiştir:

Rûm’lardan ibaret cariyelerle ben de esir edildim de, Hz. Osman (ra) bize İslam’ı arzetti. İçimizden benden ve diğer bir hanımdan başkası Müslüman olmadı. Bunun üzerine Hz. Osman şöyle buyurdu:

“Bu ikisini sünnet ediniz ve bunları temizleyiniz.”

Ben de, Hz. Osman’a hizmet eder oldum.

BÜYÜKLER İÇİN SÜNNET

1250. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“Hz. İbrahim (as) yüz yirmi yaşında ikensünnet oldu. Bundan sonra de seksen yıl yaşadı.”

Sa’îd (İbni Müseyyeb) demiştir ki; Hz. İbrahim ilk sünnet olandır, ilk misafir konuklayandır, ilk bıyık kısaltandır, ilk tırnak kesendir ve ilk saçı ağarandır. Bu saç ağarması üzerine de:

“Ey Rabbim, bu nedir?” dedi. (Allah) buyurdu ki:

“Bu vakârdır (olgunluktur).” Hz. İbrahim de:

“Ey Rabbim, bana vakâr ziyade et.” dedi.

1251. Hz. Hasan’ın şöyle dediği işitilmiştir:

- Bu adamın (yani; Malik ibni’l-Münzir’in) işine şaşmaz mısınız? İslam’ı kabul eden Kesker halkından ihtiyarları kasdedip onları teftiş etti de onlara emretti; onlar da sünnet oldular. Bu kış mevsiminde… Haber aldığıma göre, bunlardan bir kısım öldü. Halbuki Rasûlullah (s.a.v) ile Rûm ve Habeş asıllı olanlar Müslüman oldular da bunlar hiçbir şey için teftiş edilmediler.

1252. İbni Şihab’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Bir erkek İslam’ı kabul ettiği zaman, büyük olsa bile, sünnet olmakla emrolunurdu.

DOĞUMDA DAVET

1253. Akkâ’lı Bilâl ibni Kâ’b’dan rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

- Biz, Yahya ibni Hassan’ı (El-Bekrî El-Filistînî’yi) köyünde ziyaret ettik. Ben, İbrahim ibni Edhem, Abdülâziz ibni Kureyr ve Musa ibni Yesar beraberdik. (Yahya) bize yemek getirdi de, Musa oruçlu olduğu için yemedi. Bunun üzerine (kendisini ziyarete gittiğimiz) Yahya şöyle dedi :

“Peygamber (s.a.v.)’in ashabından ve Kinâne Oğullarından Ebû Kursafe künyeli bir adam bize bu mescidde kırk yıl imamlık yaptı ki, o bir gün oruç tutuyordu, bir gün iftar ediyordu. Babamın bir erkek çocuğu doğdu da, onu (Ebu Kursafe’yi) oruç tutmuş olduğu günde davet etti. O da iftar etti.” Bunun üzerine İbrahim kalkıp cübbesi ile Musa’yı sürttü. Musa da oruçlu iken iftar etti.

(Ebû Abdullah demiştir ki, Ebû Kursafe’nin ismi Cendere İbni Haysene’dir.)

ÇOCUĞUN DAMAĞINA MAMA ÇALMAK

1254. Enes (ra)’den rivayet edildiğine göre. şöyle anlatmıştır :

- (Babalığım) Ebû Talha’nın oğlu (ve benim anadan kardeşim) Abdullah’ı doğduğu gün, Peygamber (s.a.v.)’e götürdüm. Peygamber bir aba (elbisesi) içinde kendisine ait bir deveyi katranlıyordu. Peygamber (bana) sordu :

“Yanında hurma var mı?” Ben :

Evet, dedim ve ona birkaç hurma verdim. Peygamber de onları çiğnedi, sonra çocuğun ağzını açtı ve onları ağzına çaldı. Çocuk da diliyle tadanmaya başladı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) :

“Hurma, Ensar’ın sevdiği şeydir.” buyurdu ve çocuğa Abdullah ismini verdi.

DOĞUM ZAMANINDA DUA

1255. Muaviye ibni Kurre’nin şöyle dediği işitilmiştir:

- Benim (çocuğum) İyas doğunca, Peygamber (s.a.v.)’in ashabından birkaç kişiyi davet ettim de, onlara yemek ikram ettim. Onlar da dua ettiler. Ben dedim ki:

- Siz dua ettiniz, Allah sizin duanıza bereket versin. Şimdi ben bir dua edeceğim, siz amîn deyiniz. Yine Muaviye anlattı:

- Ben çocuğa aklı ve dini hususunda ve bu gibi çok dua ettim. Yine dedi ki:

- Ben, o günün duasını çocuk hakkında arayıp bilmeye bakıyorum.

ÇOCUK KUSURSUZ OLUNCA, ERKEK VEYA KIZ OLDUĞUNA BAKILMAKSIZIN DOĞUM VAKTİNDE ALLAH’A HAMD EDEN KİMSE

1256. Kesir ibni Ubeyd’in şöyle dediği işitilmiştir: Hazreti Âişe (ra) kendilerinde (yâni akrabaları içinde) bir çocuk doğduğu zaman, erkek mi, kız mı? sormazdı. Kusursuz yaratıldı mı? derdi. Kendisine:

-Evet, dendiği zaman, ELHAMDÜ LİLLÂHİ RABBİLÂLEMİN = Hamd alemlerin Rabbine mahsustur, derdi.

KASIKLARI TRAŞ ETMEK

1257. Ebû Hureyre (ra)'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu :

"Beş şey Peygamberlerin seçtiği eski sünnettendir:

1- Bıyık kısaltmak,

2- Tırnakları kesmek,

3- Kasıkları traş etmek,

4- Koltuk altlarını yolmak,

5- Misvak kullanmak."

TEMİZLENMEKTE VAKİT

1258. Nafi'den haber verildiğine göre, İbni Ömer (ra) her onbeş günde tırnaklarım keserdi ve her ay (koltuk ve kasık temizliği için) ustura kullanırdı.

KUMAR

1259. İbni Abbas (ra)'nın anlattığına göre, eskiden şöyle denilirdi:

- Deve kumarcıları nerede? Sonra on kişi toplanıp henüz sütten kesilmiş on deve yavrusu ve daha ziyade yavrularla bir (büyük) deve satın alırlardı. Sonra kumar oklarını (bir torba içinde) karıştırırlardı. Bir kişiye (boş) kalıncaya kadar sehimler dokuz kişinin olurdu. Böylece tüm yavru miktarını dolduruncaya kadar bu sehimlere kalanlar yavrulardan birer birer alacaklı olurlardı. İşte bu Mevsir'dir kumardır"

1260. İbni Ömer (ra)’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Meysir kumardır.

HOROZ KUMARI

1261. Rabia ibni Abdullah’dan rivayet edildiğine göre : Hz. Ömer (ra)’in hilâfeti zamanında iki adam iki horoz üzerine kumara tutuştular. Bunun üzerine Hz. Ömer horozların öldürülmesini emretti. Bu emre karşılık Ensar’dan bir adam Hz, Ömer’e dedi ki:

-Teşbih, eden bir nesli nasıl öldürürsün? Hazreti Ömer de, onları terketti, öldürtmedi.”

ARKADAŞINA: “GEL, SENİNLE KUMAR OYNAYACAĞIM” DİYEN KİMSE

1262. Ebû Hureyre demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu :

“Sizden biriniz yemin edip yemininde: Lât ve Uzza (putları} adına demişse, LA İLAHE İLALLAH desin. Arkadaşına da :

Gel seninle kumar oynayayım, diyen kimse de (kumar oynayacağı malını) sadaka versin.”

GÜVERCİN KUMARI

1263. Bir adam Ebû Hureyre (ra)’a şöyle dedi:

- Biz iki güvercinle bahisleşiyoruz, (onları karşılıklı dövüştürüyoruz). Muhallil bunlardan birini alır götürür korkusundan dolayı, aralarına bir muhallil koymayı hoş görmüyoruz. Buna karşı Ebû Hureyre :

“Bu, çocukların işinden bir iştir; onu terketmeniz yakındır.” buyurmuştur.

KADINLAR İÇİN YOL NAĞMESİ

1264. Enes (ra)’den rivayet edildiğine göre, Berâ ibni Malik erkeklere yol nağmesi yapardı. Enceşe de hanımlara yol nağmesinde bulunurdu ve güzel sesli idi. Bunun için Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu :

“Ey Enceşe! Şişeleri yürütmende yavaş ol.”

TÜRKÜ

1265. İbni Abbas’dan rivayet edildiğine göre, Azîz ve Celîl olan Allah Teâlâ’nın:

“İnsanlardan kimi de vardır ki, boş lâfa müşteri çıkar.” sözünde demiştir ki, bu boş lâf türkü ve ona benzer şeylerdir. (Lokman Sûresi, âyet: 6)

1266. Berâ ibni Azib’den rivayet edildiğine göre Rasûlullah şöyle buyurdu:

“Selâmı yayın, selâmet bulursunuz. Esere = fuzuliyyat kötülüktür.”

1267. Fudala ibni Ubeyd’den rivayet edildiğine göre, kendisi insanların biriktiği bir toplantı yerinde idi de, bir takım kimselerin tavla oynadıkları haberi ona ulaştı. Bunun üzerine kızgın bir halde kalkıp şiddetle o oyunu yasakladı. Sonra şöyle dedi:

“Dikkat edilsin, bu oyunu oynayan kimse onun gelirini yer, hınzır etini yemiş ve kanla abdest almış gibi...”

TAVLA OYNAYANLAKA SELÂM VERMEYEN”

1268. Fudayl, babası Müslim’den rivayet ettiğine göre, babası şöyle dedi:

Hazreti Ali (ra) köşk kapısından çıkınca tavla oynayanları gördüğü zaman onları götürürdü de, sabahtan akşama kadar onları hapsederdi. Onlardan bir kısmı gün ortasına kadar hapsedilîrdi. (Râvi devam edip) demiştir ki, geceye kadar hapsedilenler para ile muamele edenlerdi. Gün ortasına kadar hapsedilenler de, bu oyunla eğlenenlerdi. Bir de Hz. Ali, onlara selâm vermemeyi emrederdi.

TAVLA OYNAYANIN GÜNAHI

1269. Ebû Musa El-Es'arî'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah şöyle buyurmuştur:

"Tavla oynayan gerçekten Allah'a ve Resulüne isyan etmiştir,"

1270. Abdullah ibni Mes'ud'dan rivayet edildiğine göre, söyle demiştir :

- İşaretlenmiş olan, ibâdetten şiddetle engelleyen şu iki tavla zarından sakınınız; çünkü bunlar kumardandır.

1271. Büreyde'nin, Peygamber (s.a.v.)'den rivayetine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

"Tavla oynayan elini domuz etine ve kanma bulamış gibidir."

1272. Ebû Musa, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Tavla oynayan gerçekten Allah'a ve Rasûlüne asî olmuştur."

TERBİYE ETMEK (ELİ ALTINDAKİLER) VE TAVLA OYNAYANLARLA BÂTIL EHLİNİN DIŞARI ÇIKARILMASI

1273. Nafi’den rivayet edildiğine göre, Abdullah ibni Ömef (ra) ailesinden birini tavla oynuyor bulunca, onu döverdi ve tavlasını kırardı.

1274. Hazreti Âişe (ra)’dan rivayet edildiğine göre, kendi arazisinde oturmakta olan aile halkından bazı kişilerin yanında tavla olduğu haberi kendisine ulaştı. Bunun üzerine Hz. Âişe onlara şu haberi gönderdi:

“Eğer o tavlayı çıkarıp atmazsanız, muhakkak surette sizi yerimden çıkaracağım.” Böylece Hz. Âisa tavlayı onlara çirkin gördü.

1275. Rivayet edildiğine göre. İbni Zübeyr hutbe okuyup şöyle dedi:

“Ey Mekke’liler! Kureyş kabilesinden bazı erkeklere ait haber bana ulaştı ki, onlar bir oyun oynuyorlar. Buna tavla deniyor, - İbni Zübeyr solak idi- Allah (Mâide Sûresi, 90. âyetinde) şöyle buyuruyor:

(Şarap, kumar, ibâdet için dikilen putlar ve fal okları hep şeytan işinden pis birer şeydir.) Ben Allah’a yemim ediyorum |d, bu oyunu oynayan bir kimse bana getirilirce, onu derisinde ve tüyünde cezalandıracağını ve eşyasını, onu bana getirene vereceğim.”

1276. Ya’lâ b. Mürre anlatarak demiştir ki, tavla.ile kumar oynayan hakkında Ebû Hureyre (ra)’ın şöyle dediğini işittim:

“(Tavla ile kumar oynayan) hınzır eti yiyen gibidir. Kumar olmaksızın onu oynayan da, elini hınzır kanına bulayan gibidir. Tavla oyunu yanında oturup da, ona bakan, hınzır etine bakan gibidir.”

1277. Abdullah ibni Amr ibni’l-As’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“İki zarla (tavlayı) kumar oynayan, hınzır eti yiyen gibidir. Kumar olmaksızın bunları oynayan da, elini hınzır kanına bulayan gibidir.”

“MÜMİN, BİR YUVADAN İKİ KERRE ISIRILMAZ”

1278. Ebû Hureyre (ra) haber verdiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“-Mümin, bir yuvadan iki kerre ısırılmaz.”

GECE ATIŞ YAPAN KİMSE

1279. Ebû Hureyre (ra)’dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Gece bize (silahla) atış yapan, bizden değildir.”

1280. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Bize karşı silah taşıyan, bizden değildir.”

1281. Ebû Musa’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Bize karşı silah taşıyan, bizden değildir.”

ALLAH BİR KULUNUN RUHUNU BİR YERDE ALMAK İSTEDİĞİ ZAMAN, O KUL İÇİN ORADA BİR İHTİYAÇ YARATIR

1282. Ebû'l-Melih, kendi kavminden sahabi olan bir adamdan rivayet ettiğine göre, demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Allah bir kulunun canını bir yerde almak istediği zaman, o yerde o kul için bir ihtiyaç yaratır."

MENDİLİNE SÜMKÜREN

1283. Muhammed ibni Sîrin, Ebû Hureyre (ra)'dan rivayet edildiğine göre, Ebû Hureyre mendiline sümkürdü, sonra:

"Peh peh, Ebû Hureyre keten bir beze sümkürüyor (büyük hayret)!.. Kendimi biliyorum, Hz. Âişe'nin evi ile minber arasında baygın düşüyordum. İnsanlar diyordu ki, bu adam delirmiş. Halbuki bende açlıktan başka bir şey yoktu."

VESVESE

1284. Ebû Hureyre'den: (Ashab) dediler ki:

- Ya Rasûlallah! Biz nefislerimizde bir şey hissediyoruz ki, onu konuşmayı istemiyoruz ve bizde üzerine güneş doğmamış (kimsenin bilmediği) şeyler var. Peygamber şöyle buyurdu:

"Sahiden siz bunu hissediyor musunuz?" Onlar:

Evet, dediler. Peygamber:

"Bu, imanın en açığıdır." buyurdu.

1285. Şehr ihni Havşeb'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki ben ve dayım Hz, Âişe'nin yanına vardık da, dayım sordu :

- Bizden birimizin içine öyle bir şey doğuyor ki, eğer onu söylerse âhireti gider ve eğer iş meydana çıkarsa, ondan dolayı öldürülür (bu halimize ne

dersin)? Râvi dedi ki, Hz. Âişe üç defa tekbir getirdi, sonra deki ki Rasûlullah (s.a.v.)'e bundan soruldu da, şu cevabı verdi:

"Sizden birinizde bu hal olduğu zaman üç defa tekbîr getirsin, (Allah-u Ekber desin). Zira bu hassasiyeti ancak mü'min duyar."

1286. Enes ibni Malik'in şöyle dediği işitilmiştir:

- Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu:

"Muhakkak surette insanlar olmayan şeylerden soracaklardır. Nihayet diyecekler ki, Allah her şeyin yaratıcısıdır; o halde Allah'ı kim yarattı?"

ZAN

1287. Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"(Kötü) sandan sakınınız; çünkü zanla hüküm vermek sözün en yalanıdır. Tecessüs etmeyiniz, (insanların ayıplarını ve hallerini araştırmayınız). Birbirinizi çekememezlik etmeyiniz, birbirinize arka çevirmeyiniz, birbirinize hased etmeyiniz, birbirinize kin beslemeyiniz; ey Allah'ın kulları kardeşler olunuz."

1288. Enes (ra)'dan rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

- Peygamber (s.a.v.) hanımlarından biri ile beraber bulunduğu sırada, bir adam Peygambere tesadüf etti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) o adamı çağırıp:

"Ey falanca, bu (gördüğün hanım) benim falanca zevcenidir.» dedi. Adam dedi ki:

- Ben kimseye kötü zan etmedim ki, size kötü zan beslemiş olayım. Peygamber şöyle buyurdu:

“Gerçekten Şeytan insanoğlunun kan dolaşımı yerinde dolaşır.”

1289. Abdullah (İbni Osman)’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir :

- Kendisinden çalman adam o kadar zanda olunur ki, hırsızdan daha büyük (günahkâr) olur.

1290. Bilâl ibni Sa’d El-Eş’arî’den rivayet edildiğine göre, Muaviye, Dimaşk fasıklarının adlarını bana bildir diye, Ebû’d-Derdâ Hazretlerine mektup yazdı. Buna karşılık Ebû’d-Derdâ dedi ki, benim Dimaşk fasıkları ile işim ne; ve ben onları nerden bileceğim? Bunun üzerine oğlu Bilâl: Ben onları yazarım, dedi de onları yazdı. Babası Ebû’d-Derdâ şöyle dedi :

“(Oğlum) Sen nereden bildin? Sen onların fâsık olduğunu bildinse sen de onlardansın, önce kendinden (yazmaya) başla.” Böylece isimlerini (Muaviye’ye) göndermedi.

CARİYENİN VE ZEVCENİN KOCASINI TRAŞ ETMESİ

1291. Sükeyn ibni Abdülaziz ibni Kays babasından rivayet ettiğine göre:

Babası (Abdülaziz) şöyle dedi :

Abdullah ibni Ömer (ra)’in yanına girdim ki, bir. cariye saçlarını traş ediyordu. Abdullah dedi ki:

- Nûre (Hamam otu) cildi yumuşatır.

KOLTUĞU YOLMAK

1292. Ebû Hureyre’den Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu rivayet edilmiştir:

“Peygamberlerin seçtiği Kadîm sünnetler beştir: Küçükleri sünnet etmek, kasıkları traş etmek, koltuğu yolmak, bıyık kısaltmak, tırnakları kesmek.”

1293. Ebû Hureyre’den, Peygamber (s.a.v.)’in, söyle buyurduğu rivayet edilmiştir :

“Beş şey Peygamberlerin seçtiği eski (sünnettendir: Küçüklerin sünneti, kasıkların traş edilmesi, tırnakların kesilmesi, koltuk altlarının yolunması ve bıyıkların kısaltılması”

1294. Ebû Hureyre’den rivayet edilmiştir :

“- Beş şey Peygamberlerin uyguladığı eski işlerdendir: Tırnakları kesmek, bıyık kısaltmak, koltuk altı yolmak, kasık traşı yapmak ve küçükleri sünnet etmek.”

KADİRŞİNASLIK

1295. Ebu’t-Tufeyl anlatıp, şöyle demiştir:

- Ci’râne mevkiinde Peygamber (s.a.v.)’i gördüm ki, et taksim ediyordu. Ben de o gün çocuktum, devenin kesilen et parçasını taşıyordum. Bu sırada Peygamber’e bir hanım geldi de, ona Peygamber hırkasını döşedi, (onun üzerine oturttu). Ben sordum :

Bu hanım kimdir? Denildi ki, bu, Peygamberi emziren süt annesidir.

TANIMA

1296. Muğîre ibni Şu’be’den rivayet edildiğine göre, bir adam (kendisine):

Allah Emîrin (Valinin) halini düzeltsin, senin kapıcın bazı insanları tanıyor da, onları izin bakımından seçiyor, (içeri girmelerine müsaade ediyor). Muğîre şöyle dedi:

- Allah onu (kapıcıyı) bağışlasın; çünkü tanıma kuduz köpek yanında da, saldırıcı deve yanında da fayda verir.

ÇOCUKLARIN CEVİZLE OYNAMASI

1297. İbrahim’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki :

- Bizim ashabımız, oyunların hepsinde bize müsaade ederlerdi; ancak köpeklerle değil, (bunlarla oyuna müsaade etmezlerdi).

Ebû Abdullah demiştir ki:

- (Bize sözü ile) çocuklar kasdediliyor.

1298. Ebû Ukbe’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

- Bir defa İbni Ömer’le yolda yürüdüm de, İbni Ömer Habeşî çocuklara tesadüf edip, onları oynuyorlar gördü. İki dirhem para çıkarıp onlara verdi.

1299. Hazreti Âişe (ra)’dan rivayet edilmiştir:

“- Peygamber (s.a.v.) kız çocuklardan ibaret arkadaşlarımı bana gönderdi. Onlar oyuncakla oynarlardı: Küçük bebeklerle...”

GÜVERCİN KESMEK

1300. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

Rasûlullah (s.a.v.) bir adam gördü, bir güvercini kovalıyor. Şöyle buyurdu:

“ Şeytan, şeytanı kovalıyor.”

1301. Hz. Hasan’dan rivayet edildiğine göre. söyle demiştir:

- Yine Hasan’dan başka bir kanalla rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“Hazreti Osman’ı hutbesinde dinledim, köpeklerin öldürülmesini ve güvercinlerin kesilmesini emrediyordu.”

KİME İHTİYAÇ VARSA ONA GİTMEK UYGUNDUR

1302. Zeyd ibni Sabit (ra)’den rivayet edildiğine göre, bir gün Ömer ibni Hattab (ra) kendisine geldi de, (içeri girmek için) izin istedi. Zeyd ona izin verdi. Zeyd’in başı, onu taramakta olan kendisine ait bir cariyenin elinde bulunuyordu. O esnada Zeyd başını (cariyenin elinden) çıkardı. Bunun üzerine Hz, Ömer ona :

“Cariyeyi bırak, tarasın seni.” dedi. Zeyd cevaben dedi ki:

- Ey mü’minlerin Emîri! Bana haber gönderseydin de sana gelseydim ya? Hz. Ömer şöyle buyurdu :

“Benim (sana) ihtiyacım var.”

BİR TOPLULUK BERABERKEN BALGAM ATAN KİMSE

1303. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir :

“Bir topluluğun önünde insan (öksürüp de) balgam atacağı zaman onu avuçlarıyla (avucundaki mendille) gizleyerek, yere gömünceye kadar göstermesin. Bir kimse (Allah rızası için) oruç tuttuğu zaman yağ sürünsün (yıkanıp taransın, miskinleşmesin) de oruç eseri onda görülmesin.”

İNSAN BİR TOPLUMA SÖZ SÖYLEYİNCE BİR KİŞİYE TEVECCÜH ETMESİN

1304. Ebû Sabit'in oğlu Hubeyb'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir :

"-Bir insan konuştuğu zaman bir kimseye teveccüh etmesini ashab sevmezlerdi, umuma teveccühünü isterlerdi."

LÜZUMSUZ BAKIŞ

1305. Ebu'l Hüzeyl'in oğlundan rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır:

Abdullah (ibni Mes'ud) bir hastayı ziyaret etti ve yanında arkadaşlarından bir adam vardı. Abdullah eve girince, arkadaşı (lüzumsuz olarak öteye beriye) bakmaya başladı. Bunun üzerine Abdullah ona:

"Vallahi, iki gözün oyulaydı, senin için daha hayırlı olurdu." dedi.

1306. Nat'i'den rivayet edilmiştir:

"Irak halkından bir takım kimseler İbni Ömer (ra)'nın yanına girdiler de, onların hizmetçisi üzerinde altın bir gerdanlık gördüler. Bundan dolayı birbirine baktılar. Bunun üzerine İbni Ömer:

- Amma da kötülük anlayışınız var!.."

BOŞ SÖZ

1307. Ebû Hureyre (ra)'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Boş sözde hayır yoktur."

1308. Ebû Hureyre’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Ümmetimin kötüleri, gevezelerdir, enine boyuna söz uzatanlardır, sözlerinde büyüklük taslayanlardır. Ümmetimin hayırlıları da ahlâk bakımından en süzül olanlarıdır.”

İKİ YÜZLÜ

1309. Ebû Hureyre (ra)’den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Şunlara bir yüzle ve bunlara da (başka) bir yüzle gelen iki yüzlü kimse, insanların en kötülerinden biridir.”

İKİ YÜZLÜNÜN GÜNAHI

1310. Ammar ibni Yasir’den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

- Peygamber (s.a.v.)’in şöyle buyurduğunu işittim :

“Dünya iki yüzlü olanın kıyamette ateşten iki dili olur.”

Sonra kaba bir adam geçti de, Peygamber : “Bu adam onlardandır.” buyurdu.

İNSANLARIN KÖTÜSÜ KÖTÜLÜĞÜNDEN KORKULANDIR

1311. Hz. Âişe (ra) haber verdiğine göre, bir adam Peygamber (s.a.v.)’in huzuruna girmek için izin istedi de, Peygamber (onun hakkında) :

“Ne kötü aşiret çocuğudur!..” buyurdu. Adam içeri girince Peygamber ona yumuşak söz söyledi. Ben dedim ki:

- Yâ Rasûlallah! (O adam için) söylediğini söyledin, sonra sözü yumuşattın? Peygamber :

“Ey Âişe! insanların kötüsü, fenalığından korkutarak insanların terkettiği (yahut insanların yakasını bıraktığı) kimsedir.” buyurdu

UTANMA

1312. İmran ibni Husayn demiştir ki, Peygamber (s.a.v.) söyle buyurdu:

“Utanma ancak hayır getirir.”

Bunun üzerine Büşeyr ibni. Kâ’b şöyle dedi :

- Hikmetli sözlerde, hayanın bir kısmı vakardandır ve bir kısmı da kararlılıktandır, İmran da ona su cevabı verdi :

- Ben Peygamberden, sana hadîs anlatıyorum, sen ise bana kendi sayfandan arılatıyorsun!..

1313. İbni Ömer (ra)’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“Gerçekten haya ile iman bütün olarak her ikisi birbirine bağlıdır, Bunlardan biri kaldırılınca, diğeri de kalkar.

CEFA

1314. Ebû Bekir (ra)’dan, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“Haya imandandır iman ise cennettedir. Arsızlık (yüzsüzlük) cefadandır, cefa ise Cehennemdedir.”

1315. Muhammed ibni Ali (İbni'l-Hanefiyye) babasından rivayet ettiğine göre, şöyle demiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'in başı büyükçe idi, gözleri iri idi. Yürüdüğü zaman ayaklarını yüksek yerden iner gibi kaldırarak yürürdü. (Bir kimseye karşı) döndüğü zaman bütün vücudu ile dönerdi."

UTANMAYINCA DİLEDİĞİNİ YAP

1316. Ebû Mes'ud'dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

- Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu :

"İlk Peygamberlik kelâmından (zamanımıza kadar gelip) insanların ulaştığı söz, utanmadığın zaman dilediğini yap, sözüdür."

ÖFKE

1317. Ebu Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Güçlü olmak insanları yenmekle değildir, Gerçekte güçlü, öfke zamanında nefsine sahip olandır."

1318. İbni Ömer (ra)'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Allah rızasını dileyerek öfke yudumunu yutan bir kulun yudumundan sevabca daha, büyük (ve daha faziletli) bir yudum Allah katında yoktur."

İNSAN ÖFKELENİNCE NE SÖYLER

1319. Süleyman ibni Sûred (ra)'dan rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

- İki adam Peygamber (s.a.v.)’in yanında sövüştü, Bunlardan biri öfkelenip yüzü kızarmaya başladı. Peygamber (s.a.v.) ona bakıp, şöyle buyurdu:

“Ben bir Söz biliyorum ki, eğer bu adam onu söylerse, ondan bu öfke gider, (Bu söz): Euzû Billahi Mineşşeytanirracim = Kovulmuş Şeytan’dan Allah’a sığınırım, sözüdür.” Bunun üzerine bir adanı kalkarak o öfkeliye gidip, dedi ki:

- Biliyor musun Peygamber ne dedi? Eûzü Billahi Mineşşeytanirracîm, söyle dedi, Buna karşı öfkeli adam :

- Beni deli mi görüyorsun? dedi.

1319. Süleyman ibni Sûred’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

-Ben Peygamber (s.a.v.)’le beraber oturuyordum, iki adam da sövüşüyorlardı. Bunlardan birinin yüzü kızardı ve sah damarları şişti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Ben bir göz biliyorum ki, eğer bunu söyleyeydi, duyduğu şey (hiddet) ondan giderdi.” (Mecliste bulunanlar) ona dediler ki, Peygamber (s.a.v.) (senin için) şöyle buyurdu;

“Kovulmuş şeytan’dan Allah’a sığın.” Adam:

- Bende delilik mi var? dedi.

İNSAN ÖFKELENİNCE SUSAR

1320. İbni Abbâs (ra)’dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Öğretiniz ve kolaylaştırınız, öğretiniz ve kolaylaştırınız.” (Bu sözü) üç defa söyledi.

“Bir de öfkelendiği» zaman sus.” (Bunu da) iki defa söyledi.

DOSTUNU ORTA YOLLU SEV

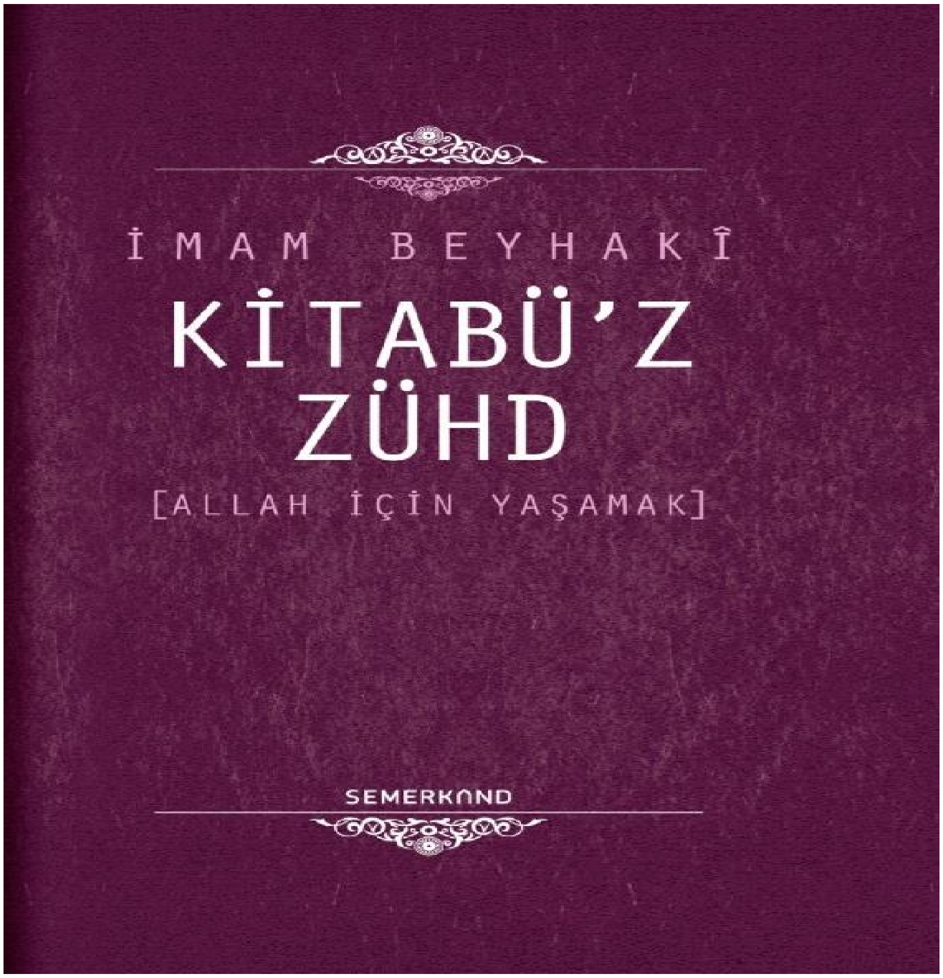
1321. Hazreti Ali (ra)’nın ibni Kevvâ’ya şöyle dediği işitilmiştir:

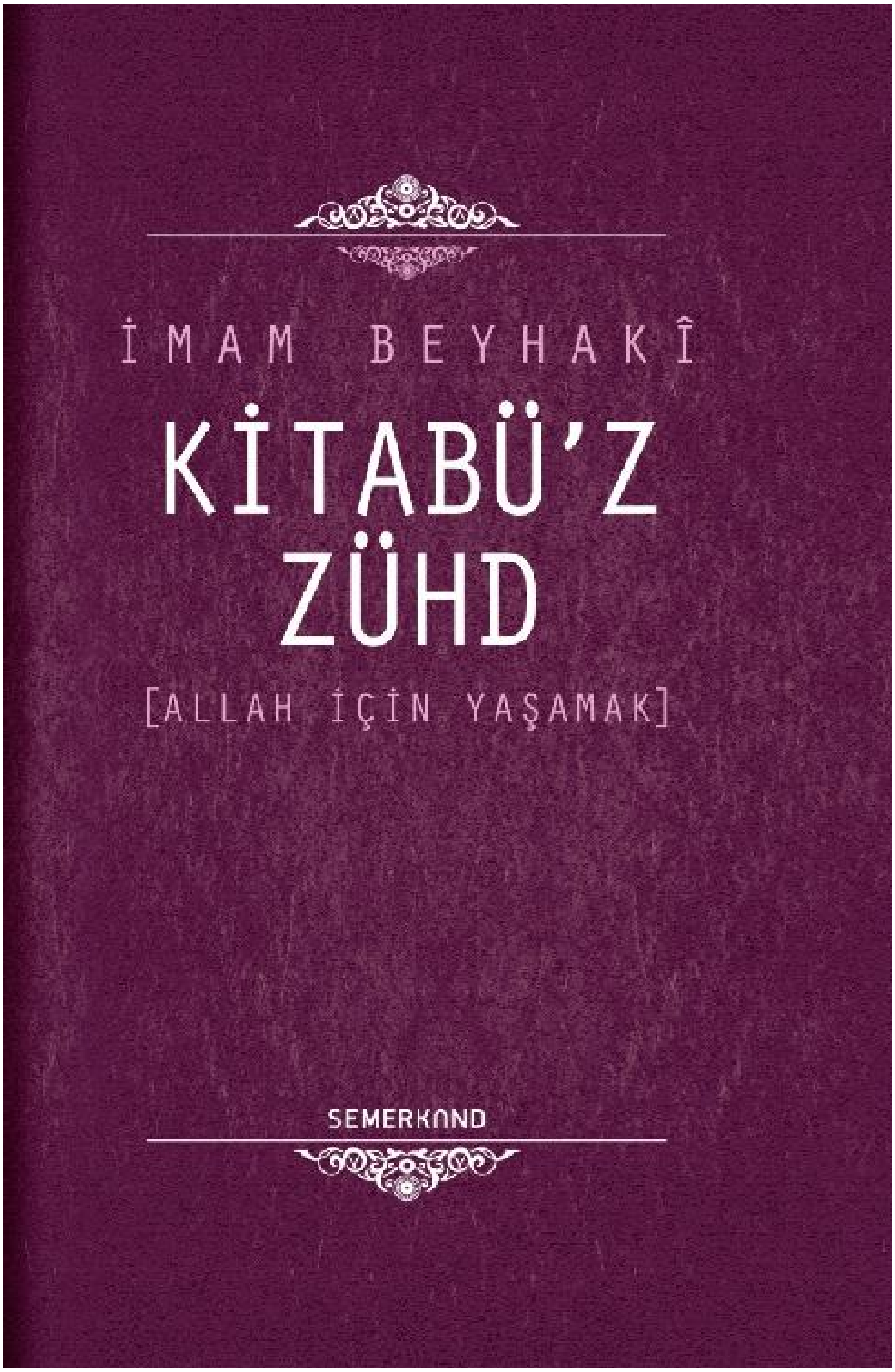
- Öncekilerin ne dediğini biliyor musun?

Arkadaşını orta yollu sev (aşırı sevme), ki bir gün düşmanın olabilir. Düşmanına da orta yollu bir düşmanlık yap ki, bir gün dostun olabilir.

1322. Ömer ibni Hatta (ra)’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

“Sevgin taşkınlık derecesinde bir yük olmasın. Düşmanlığın da (yok etme derecesinde) telef olmasın. (Kavilerden Eşlem dedi ki): Sordum. Bu nasıldır? O şöyle dedi: “Sevdiğin zaman, çocuğun düşkünlükle sevmesi gibi külfetle seversin ve düşmanlık ettiğin zaman da, arkadaşının yok olmasını istersin.”


İMAM BEYHAKÎ
KİTABÜ'Z ZÜHD
[ALLAH İÇİN YAŞAMAK]
SEMERKAND



KİTÂBÜ'Z-ZÜHD

(Kulluğu Unutmadan Yaşama Sanatı)

BEYHAKÎ

Çeviri

Enbiya Yıldırım

hacegân

Okuma sevgisini gönlümüze yerleştiren, söyledikleri kalbinden kalbimize yol bulan, dersin hocası olmasının ötesindeki özellikleriyle kendisini sevdiren kıymetli hocam Mustafa Kara'ya... Firesiz sınıfta dersten çıkarken, çıkınımıza yeni bilgiler koymuş olmanın hazzıyla kendimizi mutlu hissettiğimiz sevgili hocam İzzet Er'e...

Enbiya Yıldırım

İÇİNDEKİLER

Takdim

İmam Beyhakî

KİTÂBÜ'Z-ZÜHD TERCÜMESİ

Niyetin Allah Rızâsı Olması

Şirkten Kaçınmak

İstikamet Üzere Bulunmak

Zühd Nedir?

Zühdün Kısımları

Zühd Süreci

Zâhid Kimdir?

Zâhidlerin Kısımları

Zâhidlerin Ahlâkı

Tasavvuf Nedir?

Sûfîlere Bu Adın Verilmesinin Nedeni

İlim Talep Etmek

Âlimlerle Birlikte Olmak

Kur’an’a Tâbi Olmak

Hz. Peygamber’in Sünnetlerine Uymak

Kur’an ve Hadis Okumak

Bildikleriyle Amel Etmek

Bildiğini Söylemeye Hırslı Olmamak

Allah’ın Dininde İnsanlarla Münakaşa Etmemek

Vakti Değerlendirmek

Her Şeyiyle Allah’a Yönelmek, Her Hâlükârda O’nu Talep Etmek

Allah’a İbadete Koşmak

Gençlikte İbadete Yönelmek

İbadetleri İçten ve Hakkıyla Eda Etmek

İbadetlerden Lezzet Almanın Şartı

İbadeti Allah’ın Bilmesi Yeterli

Allah’ı Zikretmek

Takvâ

Vera‘

Yakîn

Uzlet

Allah İçin Hicret Etmek

Nefse Tâbi Olmamak

Nefse Rahat Vermemek

Nefsin İsteklerini Yerine Getirememek

Dünyaya Bağlanmamak

Allah Sevgisi Dünya Sevgisiyle Bir Arada Olmaz

Dünyada Rahat Yoktur

Günahlardan Kaçınmak

Günahlara Tövbe Etmek

Günahlara Ağlamak

İsyanla Geçen Ömre Pişmanlık Duymak

Günahlarını Kullardan Gizlediği İçin Allah’a Şükretmek

Günahları Sevaplarla Silmek

Kibirden Kaçınmak, Tevazu Sahibi Olmak

Riyadan Kaçınmak

Dile Sahip Olmak

Mâlâyâniden Kaçınmak

İnsanların Kusurlarını Araştırmamak

İsraftan Kaçınmak

Helâl Rızık Peşinde Koşmak

Rüşvetten Kaçınmak

Kadınlardan Uzak Durmak

Tûl-i Emelde Bulunmamak

Az Yemek, Güzel Yemek Peşinde Koşmamak

Az Uyumak

Mal Sevgisinden Kaçınmak-Mal Yığmamak

Nimetler İçinde Yüzmemek

Servetle Mağrur Olmamak

Tasadduk Etmek

Bulunduğu Makamda Dünyaya Meyletmemek, Gururlanmamak

Hale Rıza Göstermek-Kanaatkâr Olmak

Fakirliğe Sabretmek

Tevekkül

Başa Gelen Belâlara ve İnsanların Ezalarına Sabretmek

Aileyle İmtihan Olunma

İnsanların Bozulması

İnsanlarla Beraber Bulunmanın Şartı

Allah’ın Rızâsını Kulların Memnuniyetine Tercih Etmek

İnsanların Değerlendirmelerine Aldırmamak

İnsanların Övgüsünden Kaçmak, Buna Önem Vermemek

İyi İnsanlarla Arkadaşlık Yapmak

İyi Kulların Özellikleri

Allah’ın Sevdiğini Kullar da Sever

Allah’ın Sâlih Kullara İkramları

Allah’ın Sevdiği Kuluna Sâlih Ameller İşletmesi

Âhirete Yönelmek

Âhirette Her Türlü Amelin Karşılığının Görülecek Olması

Âhirette Allah Katında Soyun Önemli Olmaması

Allah’ın Amelleri Ziyadesiyle Mükâfatlandırması

Allah’ın Azabından Korkmak, Mağfiretinden Ümitvar Olmak

Ölüm ve Sonrasını Akıldan Çıkarmamak

Ölümü Temenni Etmemek

Ölümden Sonra Hayırla Anılmak

Yaşlılığın Ölümün Habercisi Olması

İbadetle Geçirilen Uzun Ömür

İnsanın Yaşıtlarını Bir Bir Kaybetmesi

İyi Amel İşleyenlerin Kabirde Rahat Etmesi

Uzun Ömür Sürenlerin Âhirette Mazeretinin Olmayacağı

Başka Eserlerde Beyhakî'nin Kitâbü'z-Zühd'üne Nisbet Edilen

Fakat Yazma Nüshalarında Bulunmayan Rivayetler

Bibliyografya

Mütercimin Dipnotlarda Zikrettiği Bilgilerin Bibliyografyası

Karma İndeks

TAKDİM

Hamd, âlemlerin sahibi rabbimize, salâtü selâm gönüllerimizin sultanı Muhammed Mustafa'ya olsun.

Resûlullah'ın hayatına şöyle bir göz gezdirdiğimizde, pek çok husus yanında iki çarpıcı özellikle karşı karşıya olduğumuzu görürüz. Bunlardan birincisi, Hz.

Peygamber'in halkın yanındaki yaşam tarzı ile evdeki yaşam tarzının aynı olmasıdır. O, ev haricinde farklı, eve girdiğinde ise daha değişik bir tutum içinde olmamıştır. Fedakârlık, cömertlik, başkalarını kendine tercih etmek, kalp kırmamak, insanların arkalarından konuşmamak gibi güzel özellikler ile ibadetlere ehemmiyet vermek, hem dışarıda hem de ev içinde değişmeyen yaşam tarzıydı. Özellikle Hz. Âişe'nin (r.anh) anlattıklarına bakılacak olursa, hem ahlâkî tutumlar hem de ibadet açısından Hz. Peygamber'in ev hayatının daha yoğun geçtiği anlaşılır. Dolayısıyla, dışarıda sergilediği tutumla ev içindeki tutumu arasında bir aykırılık kesinlikle söz konusu olmamıştır. Hiç şüphe yok ki bu, onun nübüvvetini gösteren en büyük delillerden biridir.

Resûlullah'ın ikinci önemli hususiyeti, dünya ve âhiret dengesini hayatında kurmuş olmasıdır. Onun günlük yaşantısını inceleyen bir insan, ne dünyanın ne de âhiretin ihmal edilmeyeceğini anlar. Yaşamamız için yaratıldığımız dünyayı meşru sınırlar içerisinde şenlendirmek, ancak bunu yaparken ebedî hayat konağımız olan âhireti de ihmal etmemek. Ebediyetin sürekliliği

nedeniyle de, fâniye tamamen bağlanmamak, âhireti unutmamak, dünyadan ukbâyı devamlı gözetmek ve bunun gereklerini yerine getirmek. Resûlullah'ın hayat tarzı işte buydu. Hz. Peygamber'in dünyaya ilişkin ortaya koyduğu bu hayat telâkkisi, bir dönem bazı sûfîlerce dünyayı tamamen ihmal etmek gibi bir yanlış anlayışa çevrilmiştir. Bunun tam tersi bir yaşam tarzı olan âhireti ihmal etmek de -

yoğunluğu değişmekle birlikte- büyük kalabalıkların yaşam tarzı olagelmiştir.

İçinde yaşadığımız süreç ise, belki de dünyevîleşmenin en kesif yaşandığı dönemlerden biri olacağa benzemektedir. Böyle bir devirde, insanların âhireti daha çok hatırlamasına, İslâm'ın getirdiği güzelliklere daha çok göz gezdirmesine, velhâsıl rableriyle olan irtibatlarını koparmamaya daha çok gayret etmeleri gerekmektedir. Kırktan fazla eseri olan, hayatını ilim yanında amelle de

süsleyen Beyhakî'nin elinizdeki eserinin bu yönde bir katkı sağlayacağını ümit etmekteyiz.

Tercümemizle ilgili olarak okuyucularımızın bilgilendirilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Bunları ana başlıklarıyla sunmak gerekirse: **1.** Kitabımızın aslı -dört ara başlık içerse de- sistematik değildir. Bu sebeple, içinde yer alan rivayetler belli bir düzen çerçevesinde tertip edilmemiştir.

Konular karışık olduğundan, örneğin tûl-i emelle ilgili bir husus okunduktan sonra, ardından başka konuya geçildiği olmaktadır. Bizler, bu dağınıklığı gidermek için, muhtevalarını göz önünde bulundurarak rivayetleri konularına göre bir araya getirmeye çalıştık. Bu amaçla, rivayetleri, münasip başlıklar altında toplamaya gayret ettik. Ancak, attığımız başlıkların, altlarında yer alan rivayetleri tam anlamıyla kuşattığını söylemek mümkün değildir. Çünkü her bir rivayetin kendi içinde birden fazla konuyu içerdiği olmaktadır. Böyle durumlarda bizim yaptığımız, söz konusu rivayetlerin içinde geçen hususlardan sadece birini seçmek ve bunları münasip başlık altına koymak olmuştur.

İçlerinde geçen farklı konular değişik başlıklar altına alınmaya imkân verdiğinden dolayı, mükerrer rivayetleri de kitabın içine yaydık ve böylece

bir araya yığılmalarının önüne geçtik.

Kitabı harmanladığımız ve yeni bir tertibe soktuğumuz için, Arapça asıl nüshasında bulunan rivayetlerin numaralarını değiştirme zarureti hâsıl olmuştur.

Bununla beraber, kitabın aslına bakmak isteyen araştırmacılar, tercümemizin sonunda yer alan karşılaştırmalı numara listesiyle, kitabın Arapça'sındaki rivayetin tercümemizde hangi numara ile yer aldığını tesbit etmek imkânına sahiptirler.

2. Tercümemizin başına müellifi tanıtıcı bir makale hazırlayarak, hayatını, ilmî durumunu ve şahsiyetini tanıtmayı murat ettik.

3. Kitabın daha da güzelleşmesi, konuların daha canlı hale gelmesi ve açılması için, içinde geçen mevzularla ilgili olarak tasavvuf alanındaki temel kitapları taramak suretiyle elde ettiğimiz 200 civarındaki alıntı ve rivayeti dipnotlara serpiştirdik. Bizim ilâve ettiğimiz bu eklerin belli olması için de sonlarına, "mütercim"in kısaltması olarak "M" rumuzunu koyduk. Aktardığımız bilgilerin kaynaklarını da ayrı bir bibliyografya ile eserin sonunda zikrettik.

4. Kitabın sonuna gerek özel isimleri ve gerekse ıstılahları içeren karma indeks eklemek suretiyle araştırma yapanlara yardımcı olmak istedik.

Çalışmamızın hayırlara ve müslümanların İslâm'ı rablerinin

arzuladığı gibi yaşamalarına vesile olmasını diliyoruz. Tercümemizi okuyarak ifadelerinin son halini almasında katkıda bulunan değerli dostlarımız Ar. Gör. Yüksel Göztepe ile Zeynep Uzun'a da

teşekkürlerimizi arzediyoruz.

Şubat 2000, Sivas Enbiya Yıldırım

İMAM BEYHAKÎ

Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Musa el-Beyhakî en-Nîsâbûrî el-

Hüsrevcirdî. Hadisçiler nezdinde Beyhakî nisbesiyle mâruftur. Hal tercümesini veren müellifler onu şeyhülislâm, sebt, fakih sıfatlarıyla da anmaktadırlar.

Doğumu

Kaynaklar Beyhakî'nin 384 yılı Şâban ayında (Eylül 994) Nîsâbur'a bağlı Beyhak bölgesinin Hüsrevcird kasabasında dünyaya geldiğini belirtirler. Bugün burası İran'ın kuzeydoğusuna düşmektedir. Doğum tarihiyle ilgili olarak, Hâfız Muhammed b. Abdülvâhid-i Dekkak'ın Beyhakî'nin oğlu İsmail'e babasının kaç yılında doğduğunu sorduğu, onun da 384 (994) dediği nakledilir.

Yetişmesi

Beyhakî'nin yetişmesiyle ilgili ipuçları kendi anlatımında bulmaktayız.

Anlatımlarına bakılacak olursa, gençlik döneminden itibaren hadis, fıkıh gibi ilimlerle meşgul olmuştur. Şöyle demektedir:

"Büyüyüp ilim talebine başladığımdan beri, Efendimiz Mustafa'nın (s.a.v) haberlerini ve dinin önderleri olan ashaptan gelen rivayetleri yazıyorum. Bunları nakledenlerden dinliyorum. Hâfızların dışında kalan diğer hadis râvilerinin durumlarını öğreniyorum. Hadislerin sahihlerini sakîmlerinden, merfûlarını mevkuflarından, mevsullerini mürsellerinden ayırmaya gayret ediyorum. Bunun yanında şeriatın ilmini ikame eden, sahip olduğu Kitap ve Sünnet bilgisiyle mezheplerini bina eden her imamın kitabına bakıyorum."

Kaynaklar onun ilk hocasının Ebû Avâne'nin arkadaşı Ebû Nuaym İsferâyînî olduğunu zikrederler. Bu zattan icâzet yoluyla büyû' (alım-satım) ile ilgili hadisleri almıştır. İkinci hocası ise, Ebû Hâmid-i Şarkî'nin arkadaşı olarak zikredilen Muhammed b. Hüseyin-i Alevî'dir. İkinci hocası bu zattır, ancak sema (dinleme ve ezber) yoluyla hadis aldığı ilk kimsedir. Ondan 399 (1009) yılı sonunda yani on beş yaşında hadis aldığı zikredilmektedir. Dolayısıyla on beş

yaşında ilmî çalışmalara başlamıştır diyebiliriz. Fakat bundan önce temel İslâmî

ilimlerin eğitimini aldığını söylememiz hiç de yanlış olmaz.

Beyhakî'nin yetişmesinde emeği geçen hocalarına baktığımızda, onun o zamanki coğrafyada bulunan önde gelen insanlardan istifade ettiğini görmekteyiz. *Ma'rife*'de fıkıhtaki üstadı olarak Ebü'l-Feth Nâsır b. Muhammed-i Mervezî'yi gösterir. Hal tercümesini zikreden kaynaklar, onun fıkıhta bu hocasının eğitimiyle üstün bir seviyeye ulaştığını söylerler. Hocaları arasında fakih sıfatıyla anılan başkaları da bulunmaktadır.

Hadis alanında Beyhakî'nin yetişmesinde büyük emeği geçen ve Beyhakî için büyük bir nimet olan, kendi döneminde hadis eseri tasnifi, cerh-ta'dîl, tashih-ta'lîl alanında büyük bir imam olan, *Müstedrek*, *Ma'rifetü Ulûmi'l-Hadîs* gibi eserlerin sahibi Hâkim-i Nîsâbûrî'yi görmekteyiz. Beyhakî bir rivayette, naklettiği hadisi ondan 403 ( ) yılında işittiğini söyler. Bu da onun on dokuz yaşına tekabül etmektedir. Bu tarihi başlangıç olarak kabul edecek olursak, 405 (

) yılında vefat eden Hâkim-i Nîsâbûrî'den asgarî iki yıllık bir zaman diliminde istifade ettiğini söyleyebiliriz. Ondan istifade etmesi hususunda kaynakların verdiği bilgilere bakacak olduğumuzda, şu mâlûmatlarla karşılaşıyoruz: Beyhakî'nin "zamanının hadisçilerinin imamı" olarak tarif ettiği Hâkim hadis ilmindeki üstadı idi, kendisini onun yanında yetiştirmişti. Onun en seçkin öğrencilerinden idi. Zehebî, Beyhakî'nin Hâkim'den istifade etmesinin boyutunu anlatma sadedinde, "Hâkim'den aldığı hadisler bir deve yükü veya o civardaydı"

der. Yazı malzemesinin kabalığı ve Beyhakî'nin binlerce hadis topladığı düşünülecek olursa, bu sözün mübalâğa olmadığı anlaşılır. Bu ifade, hocasının Beyhakî üzerindeki etkisini ve ağırlığını göstermektedir. Nitekim bu durum eserlerinde de görülür. Pek çok yerde hocasından nakillerde bulunur.

Beyhakî'nin hocalarının isimleri arasında bir isim daha dikkatimizi çekmektedir. Zamanının önde gelen kelâmcılarından ve Allah'ın sıfatları hususunda mütehassıs olan İbn Fûrek.

Bunların dışında, hocalarının arasında hadis hâfızı, müfessir, fakih, kâdî gibi sıfatlarla anılan kimselerin geçmesi, onun oldukça birikimli insanlar

yanında tahsil gördüğünü gösterir.

Kaynaklar Beyhakî'nin hocalarının yüzden fazla olduğunu söylerler. Sübkî, bunun Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce için nasip olmamış bir durum olduğunu söyler. Muhammed Ziyâürrahman-ı A'zamî, Beyhakî'nin hocalarının listesini çıkarmaya çalışmış ve 131 kişiyi zikretmiştir. Âl Selmân ise müellifin *Hilâfiyyât* kitabındaki hocalarıyla birlikte bu sayının 200'e vâsıl olduğunu belirtmiştir.

Beyhakî'nin henüz tesbit edilememiş veya dağınık yerlerde bulunan rivayetleri derlendiğinde, bu sayının artması kuvvetle muhtemeldir. Onun bu kadar çok hocadan istifade etmiş olmasının nedenleri elbette çoktur. Bunlar arasında, genç yaşta ilim hayatına atılmasını, bulunduğu coğrafyanın o günkü ilim

merkezlerinden biri olmasını, yolculuklarda bulunmasını, hadis dışında başta fıkıh ve kelâm gibi alanlarla de meşgul olmasını zikredebiliriz.

Hocalarından bazıları şunlardır:

Hâkim Muhammed b. Abdullah Nîsâbûrî, İmâmü'l-Haremeyn Cüveynî'nin babası Ebû Muhammed Abdullah b. Yusuf Cüveynî, Hâfız Ebû Hâmid Ahmed b.

Ali b. Ahmed, fakih Ahmed b. Muhammed b. Ahmed-i İsfahânî Temîmî, müfessir Ebü'l-Kasım Hasan b. Muhammed b. Habîb Nîsâbûrî, fakih Ebû Tâhir Muhammed b. Muhammed b. Mahmiş Ziyâdî, Kelâm âlimi Ebû Bekir

Muhammed b. Hasan b. Fûrek İsfahânî, Kâdî Ebû Ömer Muhammed b. Hüseyin b. Muhammed Bistâmî, Kâdî Ebü'l-Feth Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. Ca'fer, fakih Ebü'l-Hasan Muhammed b. Yakub.

Yolculukları

Beyhakî hadisçilerin geleneğine uyarak, hadis toplamak ve tahsilde bulunmak üzere geniş bir coğrafyayı kapsayan yolculuklar yapmıştır.

Rivayetlerinde hadisi işittiği muhitleri zaman zaman söylemesi, dolaştığı yerler hakkında bilgi edinmemizi sağlamaktadır. Geri kalan yerleri de hayatıyla ilgili kaynaklardan tamamlama imkânına sahibiz.

Doğduğu bölgenin ardından, yakın olması hasebiyle Horasan’dan başladığı yolculuklara baktığımızda, Beyhakî’nin bugünkü İran toprakları içinde kalan önemli ilim merkezlerinin büyük kısmını tahsil için dolaştığını görmekteyiz.

Tesbit edebildiğimiz yerler şunlardır: Hüsrevcird, Nevkân, İsferâyin, Tûs, Mihrecân, Kırmîsîn, Esedâbâd, Dâmegân, Rey, Sâve, Hemedan, Taberân, Nîsâbur, Echân, Rûzbâr. Beyhakî’nin bu ve tesbit edemediğimiz diğer civar beldelere yolculukları sadece bir kez olmamıştır. Bunun peyderpey gerçekleştirdiğini düşünmekteyiz. Çünkü kaynakların onun ders vermek için Nîsâbur’a son gelişinde vefat ettiğini söylemeleri, tahsil için de gelmiş olacağını teyit etmektedir.

Beyhakî bu bölgelerin yanında uzak beldelere de gitmiştir: Bâbüşşam, Rusâfe, Kûfe, Bağdat, Mekke, Medine. Bu yerlere bakılınca hac yolculuğu sırasında uğradığı güzergâhlar olarak gözükmektedir. Nitekim bazı kaynaklarda Bağdat ve Kûfe’ye hacca giderken uğradığı belirtilmekte, Ebü’l-Kasım Abdülkerîm b. Hevâzin Kuşeyrî ve İmâmü’l-Haremeyn Cüveynî’nin babası Ebû Muhammed Cüveynî gibi üstatlarla birlikte hacca gittiği zikredilmektedir.

Bazıları ise, ilim yolculuğundan dönüp memleketine geldikten sonra Vezir Abdülmelik’in Eş‘arî mezhebine tâbi olduğu için Beyhakî’ye zulmettiğini onun da Mekke’ye kaçmak zorunda kaldığını belirtirler. Kaynaklar bu yolculukların tarihlerini ve gittiği yerlerde ne kadar kaldığını bizlere bildirmediğinden,

kendisinden de bu konuda bir bilgi tesbit edemediğimiz için, bu husus karanlık kalmaktadır.

Netice olarak, Beyhakî’nin Irak, Cibâl, Hicaz, Horasan bölgelerini kapsayan bir coğrafya içinde yolculuklarda bulunduğunu söyleyebiliriz.

Beyhakî’den Hadis Rivayet Edenler

Beyhakî ilimde ulaştığı yüksek mertebe nedeniyle, kendisine olan rağbet de fazla olmuştur. Ondan hadis rivayet edenlerden bir kısmı şunlardır: Kâdî Ebû Abdullah Hüseyin b. Ali Beyhakî, Şeyhülislâm Ebû İsmail-i Ensârî, Ebû Muhammed Abdülcebbâr b. Muhammed b. Ahmed Beyhakî-i Huvârî, Ebü'l-Hasan Abdülcebbâr b. Abdülvehhâb Dehhân. Ebü'l-Muzaffer Abdülmün'im b. Abdülkerîm Kuşeyrî, Ebü'l-Meâlî Muhammed b. İsmail-i Fârisî Nîsâbûrî. Temîm b. Ebû Saîd b. Ebü'l-Abbas Cürcânî, Ebû Nasr Abdürrahîm b. Abdülkerîm Kuşeyrî, Ebû Muhammed Hibetullah b. Sehl b.

Ömer es-Seyyidî, Ebü'l-Feth Nâsır b. Muhmmed-i Serahsî.

Ailesi

Beyhakî'nin ailesiyle ilgili fazla bilgi bulmamız mümkün olmamıştır.

şeyhü'l-kudât lakaplı, ilmi babasından aldığı zikredilen İsmail bilinmektedir.

Beyhakî'nin Ebû Sehl Necâh Ivâd Sayyâm tahkikiyle basılan *Hayâtü'l-Enbiyâ*'nın nüshasında geçtiğine göre, bu eseri rivayet edenlerden biri oğlu İsmail'dir. Bunun yanında, *Delâilü'n-Nübüvve*'nin râvilerden biri olarak torunu Ubeydullah b. Muhammed (ö. 523/1129) zikredilmektedir. Başka yerlerde de, bu zatın onun dedesinin bazı kitaplarını rivayet ettiği ifade edilmektedir. Torunun adına bakarak, Beyhakî'nin Muhammed adlı bir oğlunun daha olduğu anlaşılmaktadır. Beyhakî'nin "Ebû Bekir" künyesine bakarak Bekir isimli bir oğlunun daha olduğu söylenebilir. Çok çocuk geleneğine bakarak, ilimle meşgul olmayan başka çocukları olduğunu da tahmin edebiliriz. Çünkü *Delâil*'e yazdığı *Medhal*'in sonundaki sözlerinden böyle bir şey anlaşılmaktadır. Burada çocukları sebebiyle üzüntülerinin fazlalaştığından dert yanmaktadır. Bu da başka çocukları olduğunu göstermektedir.

Vefatı

Beyhakî, bazı kitaplarını rivayet etmek üzere çağrıldığı Nîsâbur'a son gelişinde 458 yılı Cemâziyelevvel ayının 10'unda (9 Nisan 1066) hastalandı ve

yetmiş dört yıllık hayatın ardından burada vefat etti. Cenazesi yıkanıp tekfin edildi. Bir tabuta konularak Beyhak'a, Hüsrevcird'e nakledildi ve burada defnedildi.

Âlimlerin Övgüleri

Beyhakî ile ilgili genel değerlendirmelere baktığımızda, eserlerinin çokluğu ve farklı alanlarda olması hasebiyle, oldukça iltifata mazhar olduğunu görmekteyiz. Onunla alâkalı övgülerden bir kısmı şunlardır:

Yâkût-ı Hamevî: "İmam, hâfız, usûlü'd-dînde (itikadda) üstat, vera' sahibi, sağlam din bilgisi yanında hıfz ve itkanda zamanın biricik insanı. Hâkim Ebû Abdullah'ın önde gelen ve ondan çokça rivayet eden talebelerinden. Bazı ilimlerde onu geçmiş, bu ilimlerdeki üstünlüğüyle mümtaz olmuştur."

İbnü'l-Cevzî: "Hıfz ve itkanda, güzelce eser tasnifinde, hadis ve usul (kelâm) ilimlerini cem' etmede zamanının biricik insanıydı. Hâkim Ebû Abdullah'ın önde gelen talebelerindendi. Onun yanında yetişti. Yolculuklar yaptı, pek çok hocanın yanında bulundu. Çok sayıda güzel eseri vardır."

Zehebî: "Beyhakî isteseydi kendi mezhebinde ictihad edebilecek durumdaydı. Çünkü geniş ilmî birikimi ve ihtilâflı konulara vukûfiyeti vardı."

İbn Hallikân: "Fakih, Şâfiî mezhebinden, büyük bir hâfız, meşhur bir zat, zamanının biricik insanı. Çeşitli ilimlerde akranlarına göre tek idi. Hadiste Hâkim Ebû Abdullah-ı Beyyi'in talebelerinin önde gelenlerindendi. Bazı ilim dallarında ise ondan üstündü."

Sem'ânî: "Fakih, imam, hâfız. Hadis ile hadislerin fıkhî yönünü cem' etmiş

biriydi."

İbn Teymiyye: "Beyhakî, Şâfiî'nin ashabı içinde hadisi en çok bilen ve Şâfiiyye mezhebini teyitte en çok yardım eden insandır."

İbnü'l-Esîr, "Hadiste imam idi. Şâfiî mezhebi usûlünce fakih oldu."

Sübkî: “İmam Beyhakî müslümanların imamlarından, hidayet rehberlerinden, Allah’ın sağlam ipine sarılmaya çağıranlardan biriydi. Üstün bir fakih, büyük bir hâfız, maharetli bir kelâmcı, vera‘ sahibi bir zâhid, Allah’a mutî, usul ve fürû yönüyle mezhebine yardımcı olan, ilim dağlarından bir dağ idi.”

Şahsiyeti

Beyhakî’nin şahsiyeti ve yaşantısıyla ilgili söylenenlere baktığımızda, velûd yazarların ortak özelliği olan bir durumla, “ilmiyle âmil” olduğuyla karşı karşıya

olduğumuzu görüyoruz. Onun dünyalığa ehemmiyet vermeyen, Allah’a kulluğu ihmal etmeyen bir kişi olduğu anlaşılmaktadır. Bu kadar eser vermiş olması, ömrünün sonuna kadar ilim alıp vermek için yolculuklarda bulunmuş olması, dünyevî gailelerden uzak olduğunu göstermeye yetmektedir. Onun hakkında söylenenleri şöylece toparlayabiliriz:

Abdülgâfir b. İsmail: “Beyhakî âlimlerin yolunca gitti, az ile yetindi, vera‘ ve zühdüyle kendisini güzelleştirdi.”

İbn Hallikân: “Dünyalık az bir şeyle yetinen biriydi. Çok ibadet eden, son derece vera‘ sahibi biriydi, selef gibi.”

İbnü’l-Esîr, “Haramlardan son derece kaçınan bir zâhid idi.”

Hâfız Abdullah b. Yusuf-i Cürcânî: “Zâhid bir zat idi. Otuz yıl devamlı oruç tuttu.”

İbn Kesîr: “Çok ibadet eden biriydi.”

Ali-i Kârî, “Münazara ve tartışmalarda son derece insaflıydı.”

Tasavvuf Yönü

Âlimlerin onun zühd, takvâ ve ibadet ehli olduğuna dair değerlendirmelerine bakıldığında, Beyhakî’nin tasavvufî yönünü tahmin etmek zor değildir. Hiç şüphesiz onun zühd hayatı Kur’an ve Sünnet’in

belirlediği çerçevede idi. Çünkü temel İslâm bilimlerinde mütehassıs olan bir insanın durumu farklı olamazdı.

Hadis aldığı hocalarından biri sûfî olan Beyhakî’nin eserlerinden birinin *Kitâbü’z-Zühd* olması onun hakkında yeterli ipucu vermektedir. Ayrıca bu ve *el-*

Âdâb kitaplarının muhteviyatı onu tanımamıza yardımcı olmaktadır. Örneğin, İbn Abbas’tan mevkuf olarak, Allah’ın yeryüzünde bazı melekleri olduğunu ve çöllerde çaresiz kalanların, “Allah’ın kulları, bana yardım ediniz. Allah sizlere rahmet etsin” demesi durumunda kendisine yardıma koşulacağını nakleder.

Ardından da şöyle der: “Bu ilim ehli sâlihler nezdinde kullanılmaktadır.

Tecrübeleriyle doğru olduğu anlaşılmıştır.” Bunun yanında Beyhakî’nin tasavvufun büyüklerinden olan Kuşeyrî’nin hocası Ebû Ali-i Dekkak, *Hakâik* ve *Tabakatü’s-Sûfiyye*’nin sahibi Ebû Abdurrahman-ı Sülemî’den keza sûfîlerle hemhal olduğu anlaşılan hocası Hâkim vasıtasıyla meşâyihten pek çok yerde nakilde bulunması da onun sûfîlik yönünü kuvvetlendirmekte, bu zevatla sohbetlerde bulunduğunu göstermektedir.

Beyhakî ve Şiir

Kaynaklar Beyhakî’nin zaman zaman şiir yazdığını haber vermektedirler. Bu

da onun şairlik yönü olduğunu göstermektedir. Şu beyitler ona aittir: *Mevlâ ile izzet bulan kimse yücedir...*

Allah dışında izzet arayansa zelildir.

Nefsim sahibini tanıdığından beridir,

Ömrünü hep secdeyle geçirse az gelir.

Çeşitli yollarla yâre niyazı severim lâkin

Dilleri hali ikrardan âcizdir mücrimlerin.

Mezhebi

a) Fıkıh. Beyhakî fıkhî konularda Şâfiî'ye son derece bağlı biridir. Fıkha dair (*el-Hilâfiyyât, Ma'rifetü's-Sünen, Beyânü Hatai men Ahtae ale'ş-Şâfiî* gibi) çalışmalarının, Şâfiî'nin dayandığı delilleri ve haklılığını ortaya koymaya yönelik olması, Şâfiî'nin menâkıbına dair müstakil bir eser yazması, bazı çalışmalarının başlarında Şâfiî'nin ilimdeki yerini ortaya koyması, kitapların girişlerini Şâfiî'den alıntılarla doldurması ve en nihayet *Ma'rifetü's-Sünen*'de Tahâvî'ye cevaplar vererek Şâfiî'nin haklılığını ispata çalışması bu yönünü ortaya koymaktadır.

İmâmü'l-Haremeyn Cüveynî şöyle söyler: "Ebû Bekir Beyhakî hariç, Şâfiî'nin her Şâfiî üzerinde hakkı vardır. Beyhakî'nin ise, eserleriyle mezhebini desteklediği için, hem İmam Şâfiî hem de her bir Şâfiî mezhebine mensup kimseler üzerinde hakkı vardır. Çünkü *es-Sünenü'l-Kebîr, es-Sünenü's-Sagîr, Ma'rifetü's-Sünen ve'l-Âsâr* gibi eserlerinde onun mezhebini destekleyen hadisleri tercih etmiş, *el-Mebsût* ve Şâfiî'nin menâkıbını anlattığı eserinde de ona ait metinleri bir araya getirmiştir." İbn Teymiyye de aynı hususu teyit eder:

"Beyhakî, Şâfiî'nin ashabı içinde hadisi en çok bilen ve Şâfiî'ye mezhebini teyitte en çok yardım eden insandır." Zehebî de Cüveynî'nin sözünde haklı olduğunu, Beyhakî'nin isteseydi kendi başına müstakillen ictihad edebilecek durumda olduğunu, çünkü geniş ilmî birikimi ve ihtilâflı konulara vukufiyeti olduğunu belirtir.

b) Akîde. Beyhakî'nin hocaları arasında devrinin meşhur kelâmcısı İbn Fûrek dikkatleri çekmektedir. Beyhakî'nin itikadda takip ettiği çizgi ise Selefî-

Eş'arî çizgisidir. Yed, vech, ayn gibi zâtî sıfatların keyfiyetinin bilinemeyeceğini, bunların tevil edilemeyeceğini söyleyerek Selefiyye'ye uymuştur. Tevâtür derecesinde sabit olmayan ve âhâd haberlerle rivayet edilen kef, yemin, sûret gibi zâtî sıfatlara dair haberlerin tevil edilmesi gerektiğini söyleyerek de kelâmcılara katılmıştır.

Eserleri

Beyhakî pek çok klasik dönem âlimleri gibi, geniş bir alanda çok sayıda eser veren velûd bir yazar olarak karşımızda durmaktadır. Eserlerinin bir kısmı hadis, bir kısmı hem hadis hem fıkıh, bir kısmı akaid, bir kısmı da ahlâk ve tasavvufla ilgilidir. Ancak eserlerinin bir kısmı bugün elimizde bulunmamaktadır.

Kaynaklarda bunların sadece isimlerine rastlamaktayız. Bunun yanında, Beyhakî'nin eserlerinin bizim tesbit ettiklerimizle sınırlı olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü elimizdeki eserleri ciddi olarak tetkik edildiğinde Beyhakî'nin atıfta bulunduğu başka eserlerinin tesbit edilmesi de mümkün olacaktır.

Örneğin Beyhakî, *Delâil* mukaddimesinde esmâ, sıfat, rü'yet, iman, kader, azâbü'l-kabr, eşrâtü's-sâat, ba's, nüşûr, mîzan, hisâb, sırat, havz, şefaat, cennet, cehennem ve diğer akaide taalluk eden konularla ilgili hadisleri bir araya getirdiğini, bunların ardından da delâilü'n-nübüvve konusuna eğildiğini belirtir.

Müellifin zikrettiği bu konulardan birkaçına dair müstakil kitapları olduğunu görüyoruz: *el-Esmâ ve's-Sıfât, Kitâbü'r-Rü'ye, Kitâbü'l-Îmân, Kitâbü'l-Ba's ve'n-Nüşûr, Kitâbü'l-Kader* gibi. Bu, acaba diğer itikadî konularda da müstakil eserleri var mıdır sorusunu peşinden getirmektedir.

Onun eserlerinin zikredeceklerimizle sınırlı olmadığını gösteren emarelerden biri de, eserlerinin listesini veren âlimlerin hepsini zikretmediklerini söylemeleridir. Örneğin Zehebî, "Sayamadığım başka eserleri de vardır" derken, İbn Kesîr, "Bunların dışında büyük küçük eserler" der.

Bir kısmı mevcut olan, bir kısmı ise sadece kaynaklarda zikredilen eserlerinden tesbit edebildiklerimiz şunlardır:

1. *el-Âdâb.* **2.** *Kitâbü Ahkâmi'l-Kur'ân.* **3.** *Kitâbü'l-Ba's ve'n-Nüşûr.* **4.**

Beyânü Hatai men Ahtae ale'ş-Şâfiî. **5.** *el-Câmi' fi'l-Hâtem.* **6.** *ed-Daavâti'l-Kebîr.* **7.** *ed-Daavâti's-Sagîr.* **8.** *Delâilü'n-Nübüvve.* **9.** *el-Erbaûne'l-Kübrâ.* **10.**

el-Erbaûne's-Sugrâ. **11.** *el-Esmâ ve's-Sıfât.* **12 .** *Fezâili'l-Evkât (Kitâbün fi'sSalât).* **13.** *Fezâilü's-Sahâbe.* **14.** *Hayâtü'l-Enbiyâ Ba'de Vefâtihim.* **15.** *el-Hilâfiyyât beyne'l-Hanefiyye ve'ş-Şâfiiyye.* **16.** *Îmân.* **17.** *İsbâtü Azâbi'l-Kabr ve*

Suâli'l-Melekeyn. **18.** *Kitâbü'l-İsrâ.* **19.** *el-İ'tikad ve'l-Hidâye ilâ Sebîli'r-Reşâd (Kitâbü'l-Mu'tekad).* **20.** *Kitâbü'l-Kader (Kitâbü'l-Kazâ ve'l-Kader).* **21.** *el-Kırâatü Halfe'l-İmâm.* **22.** *Ma'rifetü's-Sünen ve'l-Âsâr (es-Sünenü'l-Vustâ).* **23.**

el-Mebsût fî Kelâmi'ş-Şâfiî fi'l-Kadîm ve'l-Cedîd. **24.** *el-Medhal ile's-Süneni'l-Kübrâ.* **25.** *Menâkıbü'l-İmâm Ahmed b. Hanbel.* **26.** *Menâkıbü'ş-Şâfiî.* **27.** *erRed ale'l-İntikâd ale'ş-Şâfiî fi'l-Luga.* **28.** *Risâle fî Hadîsi'l-Cüveybârî.* **29.**

Risâletü'l-Beyhakî ilâ Amîdi'l-Melik. **30.** *Risâle ilâ Ebû Muhammed Cüveynî.*

31. *Kitâbü'r-Rü'ye.* **32.** *Şuabü'l-Îmân.* **33.** *es-Sünenü'l-Kübrâ.* **34.** *es-Sünenü's-Sagîr.* **35.** *Tahrîcü'l-Kencerûziyyât.* **36.** *Kitâbü Tahrîci Ehâdîsi'l-Üm*. **37.** *Tefsîr.*

38. *et-Tergîb ve't-Terhîb.* **39.** *el-Uyûn fi'r-Red alâ Ehli'l-Bida'.* **40.** *Kitâbü'z-*

1

Zühdi's-Sagîr. **41.** *Kitâbü'z-Zühdi'l-Kebîr*: Tercümesini sunduğumuz eser.

KİTÂBÜ'Z-ZÜHD TERCÜMESİ

Bismillâhirrahmânirrahîm. Rabbim, lutfunla bana yardım et.

Âlemlerin rabbi olan Allah'a hamdolsun. Salâtü selâm Resûlü

Muhammed'e ve âlinin tamamına olsun.

2

3

*Kitâbü'l-Câmi'*de, "Zühd" babında zühd ve kasr-ı emel le ilgili olarak elime ulaşan haberler ve rivayetlerden bir kısmını zikretmiştim. Aynı şekilde *Delâilü'n-Nübüvve* ve diğer eserlerde, Hz. Peygamber'in (s.a.v) dünyadaki yaşantısının nasıl olduğunu anlatmıştım. Bu arada zühdün fazileti keza kasr-ı emel sahibi olmak ile amele çokça koşmak için zühdün nasıl olması gerektiği yönünde selef-i sâlihînin ve sonrakilerin pek çok sözünü tesbit etmiştim. İşte bu kitapta konumuzla ilgili olarak bana ulaşan rivayetleri zikredeceğim. Bu ve diğer tüm çalışmalarımda rabbimin yardımını diliyorum. O ne güzel mevlâdır, ne güzel yardımcıdır!

NİYETİN ALLAH RIZÂSI OLMASI

1. Hz. Ömer (r.a) diyor ki: Resûlullah'tan (s.a.v) şöyle buyurduğunu işittim:

"Ameller niyete göredir. İnsana niyet ettiği vardır. Kimin hicreti Allah'a ve

Resûlü'ne ise onun hicreti gerçekten Allah'a ve Resûlü'nedir. Kimin hicreti

elde edeceği dünyalık veya evleneceği kadına ise onun hicreti de hicret ettiği

4

şeyedir."

2. Vüheyb b. Verd'den: "(İç dünyanı) bina etmek istediğinde onu üç temel üzerine inşa et: Zühd, vera' ve niyet. Bunlar olmaksızın inşa edecek olursan bina yıkılır."

ŞİRKTEN KAÇINMAK

3. Enes b. Mâlik'ten (r.a): ***"Mamafih, Allah dilemeyince düşünmezler,***

5

koruyacak da O'dur, mağfiret edecek de!" Resûlullah (s.a.v) bu âyeti okuduktan sonra şöyle buyurdu:

"Rabbiniz şunu diyor: Ben, beraberimde başka bir ilâh edinilmesinden

sakınılması gereken zâtım. Kim benimle beraber başka birini ilâh kabul

6

etmekten sakınırsa, o mağfiret etmeme lâyık biridir."

İSTİKAMET ÜZERE BULUNMAK

4. Abdullah b. Amr'dan**:** Hz. Peygamber'in (s.a.v) yanındaydık. Güneş

doğunca Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: ***"Allah Teâlâ kıyamet gününde bir***

topluluk getirecek. Bunların nuru güneşin nuru gibidir." Hz. Ebû Bekir sordu:

"Bizler onlar mıyız yâ Resûlallah?" Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Hayır. Sizin için pek çok hayır var, ancak onlar yeryüzünün çeşitli

bölgelerinden haşrolunacak olan, *(yerlerini yurtlarını bırakıp)* ***hicret etmiş***

fakirlerdir." Resûlullah (s.a.v) daha sonra, ***"Gariplere ne mutlu, gariplere ne***

mutlu*!"* diye buyurdu. "Garipler kimlerdir?" diye sual edilince şöyle buyurdu:

"Güzel halde bulunan insanlardır. Bunlar pek çok insan içinde sayıca az

7

kimselerdir. Sayıları bazı toplumlarda diğerlerine göre fazla olur."

5. Abdullah b. Ömer’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“İslâm garip başladı, başladığı gibi garip olacaktır. O gariplere ne mutlu!

Dikkat ediniz. Mümin olarak vefat ettikten sonra müslüman için aslında

8

gariplik yoktur.”

6. Câbir b. Abdullah’tan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“İslâm garip başladı, başladığı gibi garip olacaktır. O gariplere ne mutlu!”

Sordular: “O garipler kimlerdir yâ Resûlallah?” Resûlullah (s.a.v) şöyle

9

buyurdu: ***“İnsanlar bozulduğunda güzel halde bulunanlardır.”***

7. Ebû Kilâbe’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“İyilik *(eskiyip)* ***çürümez*** *(dolayısıyla kaybolmaz),* ***günah unutulmaz.***

Deyyân *(kahhâr)* ***olan Allah uyumaz. Dilediğin gibi ol, nasıl davranırsan o***

10

şekilde muamele edileceksin.”

8. Ammâr b. Yâsir’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

11

“Ümmetim yağmur gibidir. Başı mı sonu mu hayırlıdır bilinmez.”

9. Enes b. Mâlik’ten: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

12

“Ümmetim yağmur gibidir. Başı mı sonu mu hayırlıdır bilinmez.”

10. Ebü’l-Kasım Nasrâbâdî diyor ki: “Nefsin seni hapsetmiştir. Bu hapisten kurtulup çıktığın takdirde ebedî rahatlığa ulaşırsın. Ancak orada bulunmaya devam ettiğin sürece belâ zindanındasın; seni

buradan kurtaracak olan sadece ve sadece istikamettir. Nitekim Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

13

İstikamet üzere bulunun. Bunun sevabını hesap edemezsiniz.”

11. Süfyân b. Uyeyne şöyle demiştir: “Hakk’a yapış, hak üzere

bulunanlar az diye kendini yalnız hissetme.”

12. Süfyân b. Uyeyne yine şöyle demiştir: “Sen hak yolunu tut, Hak’la beraber olduktan sonra böyle insanlar az diye kendini yalnız hissetme.”

13. Hâtim-i Esam’dan: “Rabbinin hizmetinde bulunursan, dünya boyun

14

eğerek, cennet de iştiyak duyarak sana gelir.”

14. Ebû Süleyman Dârânî şöyle demiştir: “Gündüzün istikamet üzere güzel yaşayan insan, gece korunur. Geceleyin istikamet üzere güzel bulunan insan da gündüz korunur. Kim nefsânî arzusunu terketmek vaadinde sadık olursa, Allah onu kalbinden uzaklaştırır. Allah nefsânî arzusunu kendi rızâsı için terkeden

15

kalbe azap etmekten son derece münezzehtir.”

15. Yine Ebû Süleyman Dârânî’den: “Kim istikamet üzere bulunma vaadinde

16

sadık olursa korunur. Kim de istikamet üzere güzel yaşarsa affedilir.”

16. ***“Onlar düşünmezler mi ki, büyük bir günde*** *(hesap vermek için)*

17

diriltilecekler.”

Hasan-ı Basrî bu âyetin tefsiriyle ilgili olarak şöyle demiştir: “Vallahi onlar bunu düşünseler doğruluk ve istikamet üzere olmaya çabalarlar.”

17. Zünnûn-i Mısrî’den: “Dönenler yolun yarısından dönüp gelenlerdir.

Allah’a vâsıl olmuş olsalardı dönmezlerdi. Ey kardeşim! Sen zühd ehli ol, bak,

18

pek çok mânevî güzellikler göreceksin (vuslata ereceksin).”

18. Ebü’t-Tayyib Sehl b. Muhammed b. Süleyman şöyle demiştir: “İstikamet üzere bulunma arzusu kıyametten korkmamıza perde olmamalıdır. Çünkü kıyametten korkmamız, istikamet üzerine bulunmayı arzulamamızdan daha iyidir.”

19. Hüseyin b. Ziyâd anlatıyor: “Fudayl b. İyâz’dan duyduğum şu sözle halime razı oldum: Öyle olanlar az diye, hidayet yolunda kendini yalnız hissetme. Karşı taraftaki insanların kalabalıklığına aldanma.”

20. Ca‘fer b. Burkân anlatıyor: Sâlih b. Mismâr şöyle dedi: “Allah, sonu cehenneme gidiş olan bir dünyayı insana mübarek kılmamıştır.” Ona, “Doğru buyurdunuz” dedim. Sonra şunu söyledi: “Allah, sonu cennete gidiş olan bir

19

dünyayı insana mübarek kılmıştır.” Tekrardan, “Doğru buyurdunuz” dedim.

ZÜHD NEDİR?

21. Zünnûn-i Mısrî şöyle demiştir: “Kardeşlerim! Mâlûmunuz olsun ki, insanlar zühdü çeşitli şekillerde tarif etmişlerdir. Bir kısmı, ‘Zühd, dünyayı sevmeyi bırakmaktır’ demiş, bir kısmı da, ‘Zühd, nefsin rahatlığını ve sürurunu temin edecek şeylerden uzaklaşmak, rahatlayacağı tüm bağlardan alâkayı kesip atmaktır’ demiştir. Bazıları da, ‘Zühd, Allah’tan uzaklaştıracak her şeyden alâkayı kesmektir’ demiştir. Bazıları da, ‘Zühd, dünyayı bir tarafa bırakmak, kasr-ı emeldir (ileriye dönük emelleri terketmektir)’ demiştir. Bazıları da, ‘Zühd,

20

Allah’a güvenmektir’ demiştir. Bir kısmı da, ‘Zühd, açlığı giderecek kadar yiyecekle, avreti örtecek kadar elbise ile yetinmek, geri kalanları terketmektir’

demişlerdir. Bir kısmı da şöyle demiştir: ‘Zühd Allah’ı her şeye tercih etmek

21

(îsâr), Allah Teâlâ’dan uzaklaştıracak her şeyden kaçınmaktır’ demişlerdir. Bir kısım insanlar da, ‘Zühd, mahlûkat sevgisini kalpten çıkarmak, halveti (yalnızlığı) sevmektir’ demiştir.”

22. Hasan-ı Basrî’nin yanında zühdden bahis açıldı. Bazısı, “Güzel

22

giyinmekten uzaklaşmaktır” bazısı, “Yemeklerden uzak durmaktır” dedi.

Bazıları da başka şeyler söyledi. Hasan onlara dedi ki: “Doğru bir tarif getiremediniz. Zâhid, bir kimseyi gördüğünde, ‘Bu benden üstündür’ diyen

[23]

kimsedir.”

23. Cüneyd-i Bağdâdî’ye, zühdün ne olduğu sorulunca şu cevabı verdi:

“Zühd, dünya mal ve metâından eli, dünyalığın peşinden gitmekten de kalbi çekip korumaktır.”

24. Ruveym b. Ahmed’e, “Zühd nedir?” diye sorunca, Cüneyd-i Bağdâdî ona şu cevabı verdi: “Dünyayı hakir görmek, kalpten ona yönelik duygu ve

[24]

düşünceleri koparıp atmaktır.”

25. Fudayl b. İyâz’a, “Zühd nedir?” diye sorulunca şöyle cevap verdi:

“Kanaatkâr olmak, işte bu zühddür. Çünkü bu gerçek zenginliktir.”

26. Başka bir defa Fudayl b. İyâz’a yine, “Zühd nedir?” diye sorulunca şu cevabı verdi: “Helâli talep etmektir.”

27. Süfyân-ı Sevrî şöyle demiştir: “Zühd kaba elbiseler giymek, katıksız

[25]

şeyler yemek değildir. Zühd kasr-ı emeldir.” Bu sözü nakleden Bişr-i Hâfî diyor ki: “Süfyân ne güzel söyledi. Ben de diyorum ki: Zühd insanlar tarafından

[26]

tanınmaktan kaçınmaktır.”

28. Muhammed b. Yakub İbnü’l-Ferecî şöyle demiştir: “İnsanlar zühdün ne

olduğunda ihtilâf etmişlerdir. Bir kısmı, “Zühd, kasr-ı emeldir” demiştir. Süfyân-

27

ı Sevrî, Ahmed b. Hanbel ve İsâ b. Yunus gibileri böyle söylemişlerdir. Bazıları da, “Zühd, Allah’a güvenmek ve fakirliği sevmektir” demişlerdir. Abdullah b.

Mübârek, Şakîk-ı Belhî ve Yusuf b. Esbât gibileri bu görüştedirler. Bazıları da,

“Zühd, dinar ve dirhemi (parayı) terketmektir” demiştir. Bu Abdülvâhid b.

Zeyd’in sözüdür. Bazıları da, “Zaruri olmayan fuzuli dünya işlerini terketmektir”

demiştir. Bazıları da, “İnsanın kendisini Allah’tan uzaklaştıracak her şeyden kaçınmasıdır” demiştir. Bu söz Ebû Süleyman Dârânî’ye aittir. Bazıları, “Nefsin (dünyevî) alâkalarını kesmektir” derken, bazıları da, “İlmin delilleri ve yakîne götüren şeylerle amel etmektir” demiştir. Bazıları da, “İçinde hiçbir sıkıntı duymadan nefsi dünyadan çekip uzaklaştırmaktır” demiştir. Nitekim Hâris b.

28

Mâlik böyle söylemiştir. Bazıları ise şöyle tarif etmiştir: “Zühd, nimete eriştiği

29

zaman şükretmek, belâ geldiği zaman da sabretmektir.” Bu söz Süfyân b.

30

Uyeyne’ye aittir. Bazıları da şöyle tarif etmiştir: “Helâl kazancın şükrünü unutturmadığı, haramın da sabrını yıkamadığı kimsenin durumudur.” Bu İbn

31

Şihâb-ı Zührî’nin sözüdür.

29. Ebû Süleyman Dârânî şöyle demiştir: Irak'taki âlimler zühdü bize beyan ederken farklı şeyler söylediler. Bir kısmı, "İnsanlarla bir araya gelmeyi

32

terketmektir" derken, bir kısmı da, "Nefsânî istekleri terketmektir" dediler.

33

Tarifler birbirlerine yakın ifadelerdir.

Bunu nakleden Ahmed b. Ebü'l-Havârî de (iki tarifi birbirine yakınlaştırarak) şöyle demiştir: "İnsanlarla bir araya gelmeyi terkeden, nefsânî istekleri haydi haydi terkeder."

30. Müseyyeb b. Vâdıh anlatıyor: Yusuf b. Esbât'a zühdün ne olduğunu sordum. Bana şu cevabı verdi: "Allah Teâlâ'nın helâl kıldıklarında zâhidâne davranmandır (azla yetinmendir). Yüce Allah'ın haram kıldıklarına gelince, bunları işlersen Allah Teâlâ sana azap eder, yani bunları terketmek zaten

34

farzdır."

31. Muhammed b. Fazl'a, "Zühd nedir?" diye sorulunca şu cevabı verdi:

"Dünyaya küçük ve hakir gözle bakmak, tamamen ondan yüz çevirmek, hiçbir şeyini büyük ve kıymetli görmemektir. Kim dünyanın bir şeyini güzel görürse,

35

ona değer vermiş olur."

32. Ebû Bekir Verrâk'a zühdün ne olduğu sual edilince şu cevabı verdi:

"Zühd üç kelimeden meydana gelmektedir. Ze harfi, ziyneti terketmek demektir.

He harfi, hevâ-i nefsi terketmektir. Dal ise, dünyayı terketmektir.”

33. Yahya b. Muâz-ı Râzî’ye zühdün ne olduğu sual edilince şu cevabı

vermişti: “Dünyada mutlaka önüne gelecek olan nasibini terketmektir.”

34. Ebû Amr-ı Dımaşkî’ye, “Zühd nedir?” diye sorulunca şu karşılığı vermişti: “Başka dünyalıklara da iştiyakı olur korkusuyla kendisine ait olandan -

zâhidlik yapıp- uzak durmaktır.”

35. Ebû Bekir-i Şiblî’ye, “Zühd nedir?” diye sual edilince şu cevabı vermişti:

“Kalbi eşyadan, eşyanın rabbi olan Allah’a çevirmektir.”

36. Muhammed b. Yakub İbnü’l-Ferecî anlatıyor: İbadethanesinde bir rahip gördüm. Ona, “Zâhidlik nedir?” diye sordum. Şöyle cevap verdi: “Dünyadakileri dünyadakilere bırakmaktır.”

37. Mahled b. Hüseyin diyor ki: “Zühd helâli almaktır.”

38. ...Dedem şöyle demişti: “Zühd, kalbinin dünyada olanlara meyledip bağlanmaması, kaybettiği şeye üzülüp de onu arzulamamasıdır.” Dedem sonra şu âyet-i celîleyi okudu:

“Ne yerde ne de kendi canlarınızda meydana gelen hiçbir musibet *(âfet, hastalık)* ***yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta*** *(yazılmış ezelî*

bilgimizde tesbit edilmiş) ***olmasın. Doğrusu bu, Allah’a kolaydır.”***

ZÜHDÜN KISIMLARI

39. İbrahim b. Edhem şöyle demiştir: “Zühd üç kısımdır: Farz olan zühd, fazilet olan zühd, selâmete götüren zühd. Farz olan zühd haramlardan eli eteği çekmektir. Fazilet olan zühd helâllerde azla yetinmektir. Selâmete götüren zühd

ise şüpheli şeylerden sakınmaktır.”

40. Ebû Hafs Amr b. Seleme diyor ki: “Haramlardan kaçınmaktaki zühd farzdır. Mubah olan şeylerde fazilettir. Helâl olan şeylerde ise kurbettir (Allah’a yakınlıktır).”

ZÜHD SÜRECİ

41. Ebû Süleyman Dârânî, Ebû Safvân Ruaynî’ye sordu: “Zühdün başlangıcı nedir?” Ona şöyle cevap verdi: “Dünyayı hakir görmektir.” Ebû Süleyman sorusunu devam ettirdi: “Eğer zühdün başlangıcı bu ise, ortası ve sonu nedir acaba?” Ebû Safvân şu cevabı verdi: “İnsan dünyada olan herhangi bir şeyden

uzaklaştığında nefsi sonradan onu tekrar istiyorsa bu ortasıdır. Ancak maksûda vâsıl olduğunda dünyayı hakir görür (Bu da sonudur).”

42. Ebû Süleyman Dârânî, Ebû Safvân Ruaynî’ye, “Zühdün başlangıcı

nedir?” diye sorunca, o da, “Dünyayı hakir görmektir” cevabını verdi.

Bu rivayeti nakleden Ebû Saîd b. A‘râbî diyor ki: “Zühd ilmine sahip bir cemaatten şunu dinledim: ‘Zühdün başlangıcı, dünyanın kadrü kıymetini kalpten söküp atmaktır. Zühdün sonu ise, dünyayla ilgili hiçbir şeyin kalpte kalmaması, çıkıp gitmesi, dünyaya yönelmeye dair bir duygunun, ona karşı zühdde bulunayım düşüncesinin dahi hatıra gelmemesidir. Çünkü dünyaya rağbet ile ona karşı zühd sahibi olayım düşüncesi, kalpte o şeyin bir kıymeti olduğu zaman söz konusu olur.”

ZÂHİD KİMDİR?

43. Zünnûn-i Mısrî şöyle demiştir: “Şunu biliniz ki, zâhidin sıfatı şudur: Kaybettiği dünyalığın peşine düşmez, hatta elindekini bile kaybeder. Bazıları da şöyle demiştir: Zâhid, dünyayı, orada

yaşayanları ve içindeki eşyaya gözünü kapatıp sadece Allah Teâlâ’ya yönelendir. İnsan böyle olduğunda, dünyalık olarak eline geçen her şeyi rabbin kudret elinden alır hale gelir, bu hali yaşar.”

44. Yahya b. Muâz-ı Râzî’ye, “Zâhidin özellikleri nedir?” diye sual edilince şu cevabı verdi: “Zâhid, yiyeceği bulduğu şey, yatacağı vardığı yer, elbisesi

41

avretini örten libası, dünya zindanı, fakr dayanağı, halvet meclisi, şeytan düşmanı, Kur’an arkadaşı, yüce Allah her hâlükârda yöneldiği zat, zikir yoldaşı,

42

zühd yakını, hikmet silâhı, sükût kelâmı, ibret almak düşüncesi, ilim önderi ,

43

sabır yastığı, tövbe yatağı , yakîn dostu, nasihat pek düşkün olduğu şey, sıddîk zevat kardeşleri, akıl delili, tevekkül kazancı, amel meşguliyeti, ibadet mesleği,

44

45

takvâ azığı , iyilik etmek âdeti , mârifet yardımcısı, tevfîk desteği, hayat yolculuğu, günler hayatının merhaleleri, cennet varacağı yer, Allah Teâlâ da dayanağı olan kimsedir.”

45. Bir zat İbn Şihâb-i Zührî’ye “Ey Ebû Bekir! Zâhid kimdir?” diye sordu.

Ona şu cevabı verdi: “Haramın sabrını yıkamadığı, helâl kazancın şükrüne mâni olmadığı kimsedir.”

Bu rivayeti nakleden Süfyân b. Uyeyne de şöyle demiştir: “Zühdü bundan

daha güzel tarif eden bir kelâm işitmedim.”

46. Süfyân b. Uyeyne şöyle de demiştir: “Zâhid, yüce Allah kendisine ikram

ettiğinde şükreden, belâya dûçar olduğunda sabredendir.”

47. Ebû Süleyman Dârânî diyor ki: “Zâhid, dünyanın kederini atıp başını dinleyen değildir. Çünkü bu rahatlıktır. Zâhid dünyanın gamını atıp âhiret için yorulan kimsedir.”

Bu sözü nakleden Ebû Saîd b. Ziyâd diyor ki: “Yani, dünyadan kendisini çektiği gibi rahatlıktan da çekmelidir. Çünkü rahatlık da nihayetinde dünyadandır, onun nimetlerindendir.”

ZÂHİDLERİN KISIMLARI

48. Ebû Süleyman Dârânî şöyle demiştir: “Zühd ehli iki kısımdır: Birinci kısımdakiler dünyadan uzaklaşırlar ancak âhiretin mâna âleminin kapısı kendilerine açılmaz. Bunlar dünyada azla yetinirler, nefisleri dünyevî lezzetlerden ümitlerini kesmiştir. Âhiret âleminin mâna kapısı bunlara açılmadığından, en çok arzuladıkları helâl şey ölümdür, zira ölümle âhiretin mâna âleminin kapılarının kendilerine açılacağını ümit ederler. İkinci kısımdakiler de, dünyadan uzaklaşırlar ancak âhiretin kapısı onlara açılmıştır. Bu kimseler Allah’ın zikriyle mânen gıdalandıklarından, onlar için dünyada kalmaktan daha sevimli bir şey yoktur. Nitekim âlemlerin rabbi de şöyle

buyurmaktadır: ***“İyi bilin ki gönüller ancak Allah’ı anmakla huzur bulur.”***

Onlar Allah Teâlâ’yı zikretmek için dünyada kalmayı isterler, çünkü yüce Allah’ı zikredip andıkları zaman rabbü’l-âlemin de onları zikredip anar. Vefat edenin ameli ise artık biter. Nitekim Allah Teâlâ da Kur’an’ında şöyle

49

buyurmaktadır: ***“Beni anın ki, ben de sizi anayım.*** ”

Bu âyetin mânası şudur: “Bana itaat etmek suretiyle beni anın ki, ben de sizleri rahmetim ve sevabım ile anayım.”

ZÂHİDLERİN AHLÂKI

49. Serî-i Sakatî’den: “Beş şey zâhidlerin ahlâkındandır: Helâle şükretmek, harama karşı sabretmek, ne zaman vefat edeceğini önemsememek, dünyayı kimin elde edip yediğine kulak asmamak, fakirle zenginin yanında aynı olması.”

50

TASAVVUF NEDİR?

50. Ebû Sehl Muhammed b. Süleyman’a, “Tasavvuf nedir?” diye soruldu.

“Rabbe itirazdan yüz çevirmektir” cevabını verdi.

51. Ebü’l-Hasan-ı Bûşencî de şöyle demiştir: “Tasavvuf bana göre, Allah dışındaki şeylerden kalbi temizlemek, eldekileri dağıtmak ve başkalarının değerlendirmelerine fazla önem vermemektir. Kalbi mâsivadan temizlemeye gelince, yüce Allah fakir muhacirler için buyurduğu kavlinde bu husus

51

geçmektedir: ***“Yurtlarından ve mallarından*** *(sürülüp)* ***çıkarılmışlardır.”***

Eldekileri çıkarmaya gelince, âyet-i kerimede şöyle buyrulmaktadır: ***“Mallarını***

52

gece gündüz, gizli ve açık Allah yolunda infak edenler.” Başkalarının değerlendirmelerine önem vermemeye gelince, âyette şöyle geçmektedir:

53

“Hiçbir kınayıcının kınamasından korkmazlar.”

SÛFÎLERE BU ADIN VERİLMESİNİN NEDENİ

52. Bir kişi Ebû Bekir-i Şiblî’ye, “Sûfîlere niçin Sûfiyye denildi?”

diye sordu. Ona şu cevabı verdi: “Rableri katından kendilerine gösterilen yakın dostlukla saf oldular. Saf olan insan da sûfîdir (saftır).”

İLİM TALEP ETMEK

53. Sa‘d b. Ebû Vakkâs’tan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Ben, ilmi ibadetten daha fazileti tutarım. Dininizin en hayırlı durumu

54

vera‘lı olmaktır.”

54. Ebû Hüreyre’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Bir kimse bir müminden dünya sıkıntılarından bir sıkıntıyı giderirse,

Allah da ondan kıyamet günü sıkıntılarından bir sıkıntıyı giderir. Bir kimse bir

müslümanın bir günahını örterse, Allah da dünya ve âhirette onun günahını

örter. Bir kimse sıkıntıda olan bir mümine kolaylık gösterirse, Allah da dünya

ve âhirette ona kolaylık ihsan eder. Kul din kardeşine yardım ettiği müddetçe

Allah da ona yardım eder. Her kim ilim talep ederek bir yol tutarsa, Allah ona

cennete götüren bir yol nasip eder. Bir topluluk Allah'ın mescidlerinden bir

mescidde toplanarak Allah'ın kitabını okur ve onu aralarında müzakere

ederlerse, melekler onları kuşatır ve üzerlerine sekînet iner, Allah'ın rahmeti

onları kaplar. Allah onları kendi nezdindekilere anar. Amelinin yavaşlattığı

kişiyi nesebi hızlandıramaz *(Ameli az olanı, nesebi amel yapanların katına*

55

çıkarmaz). ***"***

55. Amr b. Abese-i Sülemî'den: Resûlullah'a (s.a.v) geldim ve, "Bu din için size kimler biat ediyor?" diye sordum. ***"Hür ve köleler"*** buyurdu. "Hangi ameller daha faziletlidir?" diye sordum. ***"Sabretmek, müsamaha göstermek,***

güzel ahlâklı olmak" buyurdular. "İslâm'da hangi şeyler daha faziletlidir?" diye sordum. ***"Allah'ın dininde bilgi sahibi olmak, Allah'a itaat ederek amel etmek,***

Allah'a karşı hep hüsnüzanda bulunmak" buyurdu. "Hangi müslüman daha faziletlidir?" diye sordum. ***"Müslümanların elinden ve dilinden emin olduğu***

56

kimse” cevabını verdiler. “Allah’ın en hoşlandığı amel hangisidir?” diye

57

sordum. ***“Yemek yedirmek , selâmı yaymak ve güzel kelâm etmektir”***

buyurdular. “Hangi namaz daha faziletlidir?” diye sordum. ***“Vaktinde kılınan,***

58

kıyamı uzun olan, rükû ve secdesi güzel yapılan namazdır” cevabını verdiler.

“Hangi hicret daha faziletlidir?” diye sordum. ***“Allah’ın kerih gördüklerinden***

uzaklaşmandır” buyurdular. “Gecenin hangi saati daha faziletlidir?” diye sordum. ***“Son kısmı; çünkü Allah o vakit semanın kapılarını açmakta,***

59

mahlûkatına nazar etmekte ve dualara icabet etmektedir” buyurdular.

Amellerle ilgili soruları, muhtemelen, kabilesinin yanına vardıktan ve İslâm

60

yayılıp ahkâmı nâzil olmaya başladıktan sonra gelerek tekrar sormuştur. İnayet Allah’tandır.

56. Serî-i Sakatî’den: “Beş şey hariç dünyanın tamamı fuzulidir: İnsanın karnını doyurduğu ekmek, kandığı su, giydiği elbise, sığındığı ev, faydalandığı

61

ilim.”

57. Rebî‘ b. Huseym şöyle demiştir: “Önce fıkıh bilgisini öğren, ondan sonra

62

uzlete çekil.”

58. Muhammed b. Ali Kettânî diyor ki: “Tehlikelerle dolu bu yola giren insanın dört şeye ihtiyacı vardır: Onu koruyacak kemâlâta, yönlendirecek ilme,

63

haramlardan elini çektirecek vera‘ya, ünsiyet edeceği zikre.”

ÂLİMLERLE BİRLİKTE OLMAK

59. Lokman Hekim oğluna şu tavsiyeyi yapmış: “Yavrum!

Ulemânın dibine sokul. Onlarla uğraşma, yoksa sana buğzederler.

Dünyadan yetecek kadar bir şeyler al. Kendini tamamen dünyaya

kaptırıp içine dalma, zira bu âhiretine zarar verir. Dünyayı hepten de boşlama, çünkü bu sefer insanlara muhtaç olursun. Şehvetini kırmak için oruç tut. Seni (takatsiz bırakıp) nâfile namazdan alıkoyuyorsa oruç tutma. Zira namaz Allah katında oruçtan daha faziletli ve sevimlidir.”

60. Hz. Peygamber’in (s.a.v) ashabından Abdullah b. Busr-i Mâzinî diyor ki:

“Müttakiler toplumun önderleri, ulemâ da komutanlarıdır. Onlarla oturmak ibadettir, hatta daha faziletlidir. Gece gündüz geçip giderken her dem ömrünüz azalmakta ve amelleriniz kaydolunmaktadır. Bu sebeple, âhiretteymişçesine azık

64

hazırlayın.”

KUR’AN’A TÂBİ OLMAK

61. (Emevî Halifesi) Süleyman b. Abdülmelik’in ilk konuşması şu idi: “Dilediğini yapan, dilediğini yükselten, dilediğini alçaltan, dilediğine veren, dilediğine vermeyen Allah’a hamdolsun. Şüphesiz dünya aldanma yurdudur; bâtıl, süslenmiş ve yerini âhirete bırakacak bir konaktır. Dünya ağlayanı güldürür, güleni ağlatır, emniyet hissedeni korkutur, korkana emniyet verir, malı mülkü olanı muhtaç eder, fakir olanı da mala boğar. İçindekileri evirir çevirir, onlarla oynaşır. Ey Allah’ın kulları! Allah’ın kitabını rehber edinin, onun verdiği hükme razı olun, onu kendinize önder edinin. Şüphesiz Kur’an kendisinden önceki kitapları neshetmiştir, onu ise başka bir kitap neshetmeyecektir. Ey Allah’ın kulları! Amel edin. Çünkü bu Kur’an şeytanın kurduğu tuzağı ve hileyi bertaraf eder, kaybolmaya yüz tutan geceyi sabah aydınlığının izale ettiği gibi.”

HZ. PEYGAMBER’İN SÜNNETLERİNE UYMAK

62. Amr b. Avf’tan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: ***“İslâm garip***

başladı, başladığı gibi garip olacaktır. O gariplere ne mutlu!” Soruldu:

“Garipler kimlerdir yâ Resûlallah!” Şöyle buyurdular: ***“Sünnet****(ler)****imi ihya edip***

65

Allah’ın kullarına öğretenlerdir.”

63. Abdullah b. Abbas’tan: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Ümmetim fesada uğradığında sünnetime tutunanlara yüz şehid sevabı

66

vardır.”

64. Ebû Osman Saîd b. İsmail Hîrî’den: “Söz ve fiilinde sünneti kendisine önder yapan insan, konuştuğunda hikmetli konuşur. Hevâyı nefsine kılavuz

67

yapan ise konuştuğunda bid‘at konuşur. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

68

Eğer ona itaat ederseniz hidayete erersiniz.”

65. Ebû Osman-ı Hîrî, “Kul için mutlaka gerekli olan nedir?” diye soran **Şâh Şücâ‘-i Kirmânî**’ye ise şu cevabı yazmıştır: “Evvelâ, her hâlükârda Allah’a mutlaka yönelmek gerekmektedir. Edeplere gelince, Allah’ın kitabına uyman, Resûlü’nün sünnetine yapışman ve her vakitte senin için önceliği olan edeple meşgul olman gerekir. Ayrıca nefisle sükûn bulmaktan ve onun aldatmasına kanarak gururlanmaktan kaçınman icap eder. Keza özel veya genel bütün hususlarda kalbi devamlı surette murakabe altında bulundurman, helâlinden kazanmak için gayret göstermen icap eder. Çünkü helâlinden kazanmak her işin başı ve temel direğidir. Başı boş insanlarla samimiyetten de uzak durman

69

gerekir.”

66. Ebû Amr İsmail b. Nüceyd’e, “Kul için mutlaka gerekli olan şey nedir?”

diye sorulunca, şu cevabı verdi: “Sünnet üzere kulluğa yapışmak ve murakabeye

70

devam etmek.”

67. Ebü’l-Abbas b. Atâ’dan: “Kim nefsini sünnetin âdapları üzerinde tutarsa, Allah mârifet nuruyla onun kalbini aydınlatır. Allah’ın habîbinin emirlerine, yaptıklarına ve ahlâkına tâbi olmaktan, söz, fiil, gayret, bağlılık

ve niyet açısından Hz. Peygamber'in (s.a.v) edepleriyle edeplenmekten daha büyük bir

71

makam yoktur."

68. Ebû Saîd Harrâz diyor ki: "Kulluğun alâmeti üçtür: Allah'a karşı sorumlulukları hakikat üzere (daima Allah'ın huzurunda olduğu bilinciyle)

72

yerine getirmek. Şeriatta Resûl'e tâbi olmak, bütün ümmete (karşı samimi

73

olmak ve) nasihat etmektir."

69. Yunus b. Ubeyd şöyle demiştir: "Şu ikisinden daha kıymetlisi yoktur: Helâl para ve sünnet üzere yaşayan kimse."

70. Sehl b. Abdullah-ı Tüsterî diyor ki: "Bizim temel prensiplerimiz beş

tanedir: Allah'ın kitabına tutunmak, Resûlullah'ın (s.a.v) sünnetine uymak, helâl

74

yemek, günahlardan kaçınmak, hakları eda etmek."

71. Serî-i Sakatî'den: "Sünnet üzere az amel, bid'atlarla işlenen çok amelden

75

hayırlıdır. Hem takvâyla yapılan amel nasıl az görülebilir ki?"

KUR'AN ve HADİS OKUMAK

72. Fudayl b. İyâz şöyle diyor: “Dost olarak Allah yeter. Ünsiyet edilecek olarak Kur’an yeter. Vaiz olarak ölüm yeter. İlim olarak Allah’tan korkmak yeter.

76

Allah’tan gafil olmak da cehalet olarak yeter.”

73. Ebü’l-Hasan b. Hârizmî diyor ki: “Allah’ın kitabını ezbere bildiği halde yalnızlık hisseden insandan bu duygu asla gitmez.”

74. Abdullah b. Avn şöyle demiştir: “Üç şeyi hem kendim hem de kardeşlerim için isterim: Kur’an kıraat etmeyi, hadis okumayı, insanın kendi nefsine yönelmesini, onunla baş başa kalmasını, hayır hariç insanlardan tamamen yüz çevirmesini.”

75. Abdullah b. Mübârek evinde çok otururdu. Kendisine, “Yalnızlık hissetmiyor musun?” diye sorulunca, şu cevabı vermişti: “Hz. Peygamber (s.a.v) ve ashabı ile beraberken (Kur’an okumak, zikrullah ve hadisleri mütalaa ile

77

meşgulken) nasıl yalnızlık hissederim?”

BİLDİKLERİYLE AMEL ETMEK

76. Abdullah b. Mesud’dan: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular:

78

“Kıyamet gününde şunlar âdemoğluna sorulmadıkça ayağı rabbin

huzurundan ayrılmayacaktır: Ömrünü nerede geçirdin? Gençliğini nerede

tükettin? Malını nereden kazandın? Malını nerede harcadın? Bilgin olan

79

konularda nasıl davrandın?"

77. Saîd b. Eşve'den: Yezîd b. Seleme Cu'fî, "Yâ Resûlallah! Sizlerden pek çok hadis dinledim, ancak başı sonunu akılda koymuyor. Bana veciz bir söz söyler misiniz?" dedi. Resûlullah (s.a.v) ona şöyle buyurdu: ***"Bildiğin şeylerde***

Allah'tan kork."

78. Lokman Hekim oğluna şu nasihati yapmış: "Yavrum! Dünya dipsiz bir deryadır. Âlimler ve pek çokları bunda helâk oldular. Bu deryada gemin Allah'a

iman etmek olsun. Geminin donanımı takvâ ve ibadet olsun, denizlerde seyrü sefer ettiği yelkeni tevekkül olsun. Böyle olursan belki kurtulursun, belki de

kurtulamazsın (Durumun Allah'ın mağfiretine kalmış)."

BİLDİĞİNİ SÖYLEMEYE HIRSLI OLMAMAK

79. Zünnûn-i Mısrî diyor ki: "Şu üç şey humûlün (kendini gizlemenin) önde gelen şartlarındandır: Bir kelâmın kendisine yettiği kimseye çok söz söylememek; dostların ve akranın yanında sahip olduğu bilgiyi ortaya dökmeye hırslı olmamak; itikâftayken ve vaaz dinlerken kelâm etmenin mekruhiyeti sebebiyle konuşmadan dolayı gönlünde üzüntü duymak."

ALLAH'IN DİNİNDE İNSANLARLA

MÜNAKAŞA ETMEMEK

80. Ebü'd-Derdâ, Ebû Ümâme-i Bâhilî, Enes b. Mâlik ve Vâsıle b. Eskâ'dan: Resûlullah (s.a.v) bizlerin yanına geldi ve şöyle buyurdu:

“İslâm garip başladı, başladığı gibi garip olacaktır. O gariplere ne mutlu!”

Sordular: “O garipler kimlerdir yâ Resûlallah?” Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: ***“İnsanlar bozulduğunda güzel halde bulunan, Allah’ın dininde***

münakaşa etmeyen ve bir günah sebebiyle ehl-i kıbleyi tekfir etmeyenlerdir.”

VAKTİ DEĞERLENDİRMEK

81. Abdullah b. Abbas’tan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular.

“İki nimet vardır. İnsanların çoğu bunlarda aldanmıştır: Sıhhat ve boş

vakit.”

82. İsâ aleyhisselâm şöyle buyurmuş: “Dünya ben doğmadan önce

vardı, ben vefat ettikten sonra da olacak. Ben bu dünyada sayılı günler geçireceğim. Yaşadığım günlerde bahtiyarlığa erişemezsem ne vakit erişeceğim?”

83. Yine İsâ aleyhisselâm buyurmuş ki: “Geceler ve gündüzler hazine sandıklarıdır. Bunlara (ne koyduğunuza bir) bakın.” “Gece ne için yaratılmışsa o yönde amel edin. Gündüz de ne için yaratılmışsa ona uygun amel edin.”

84. Lokman Hekim oğluna şu nasihati yapmış: “Yavrum! Kendilerine vaad edilen şey insanlara nasıl da uzak geliyor, ancak vaad edildikleri şeye doğru

süratli şekilde gitmektedirler.”

85

85. Abdullah b. Mesud’dan: “Boş gördüğüm insana kızıyorum.”

86. Yine Abdullah b. Mesud’dan: “Ne dünyası ne de âhiretiyle ilgili bir işle

86

meşgul olmadan bomboş duran insana kızıyorum.”

87. Ebü’d-Derdâ’dan: “Âdemoğlu! Yere ayağınla basabildiğin kadar bas, yakında o senin kabrin olacaktır. Âdemoğlu! Senin hayatın günler demektir. Her bir gün geçince bir parçan gider. Âdemoğlu! Annenden doğduğun günden beri

87

ömrün bitip durmaktadır.”

88. Ömer b. Abdülaziz, Adî b. Ertât’a yazdığı mektupta şöyle dedi: “Ölümün seni gafil yakalamamasına aman dikkat et. Çünkü ölüm geldi mi, ‘Bu tökezlemedir, tekrar kalkar’ denmez, bundan geri dönüş yoktur. Huzuruna varacağın zat da seni mazur görmez, geriye bir şeyler bıraktıkların da mirasın

88

nedeniyle seni övmezler. Vesselâm.”

89. Hasan-ı Basrî’den: “Dünya üç gündür: Dün içindekilerle beraber geçip gitti. Yarına gelince muhtemelen sen ona yetişemeyeceksin. İşte bugün senin günündür, onu değerlendir.”

90. Davud-i Tâî’nin dadısı anlatıyor: Davud’a “Ebû Süleyman! Canın ekmek çekmiyor mu?” diye sordum. Bana dedi ki: “Dadıcığım! Ekmeği çiğnemek ile

89

ufalanmış ekmeği suyla içmek arasında elli âyetlik zaman farkı vardır.”

91. Bişr b. Hâris şöyle demiştir: “Dikkat et! Ölüm bir ihtiyacını gidermeye

90

giderken seni (gafilâne) yakalamasın.”

92. Ebü’l-Kasım Cüneyd b. Muhammed Bağdâdî diyor ki: “Ömür kısadır, vakit dardır, gün geçip gitmektedir. Vakit içinde fazla boş zaman yoktur.”

93. Ebû Muhammed Cerîrî anlatıyor: “Vefatı anında Cüneyd’in başında beklemekteydim. Cuma günüydü, Kur’an okuyordu. Ona, ‘Ebü’l-Kasım! Nefsini yorma’ dedim. Bana dedi ki: Ebû Muhammed! Defterim dürülmek üzereyken, bu

91

vakitte benden daha muhtaç birini düşünebiliyor musun?”

94. Abdurrahman b. Mehdî anlatıyor: “Mekke’de Süfyân-ı Sevrî ile birlikte oturuyorduk. Birden yerinden sıçradı ve, ‘Gündüz vazifesini yapıyor (geçip

92

gidiyor, biz ise boş oturuyoruz)’ dedi.”

95. Yine Abdurrahman b. Mehdî anlatıyor: “Bir kadın gördüm, gördüklerim içinde ne bir erkeği ne de bir kadını ondan üstün tutarım. Sabahladığında şöyle derdi: ‘Ey nefis! Bugün bana yardımcı ol da, günümü güzel geçireyim. Belki gündüz aydınlığını bir daha göremeyeceksin.’ Akşam olunca da şöyle derdi: ‘Ey nefis! Bu gece bana yardımcı ol, gecemi güzel geçireyim. Belki de gece karanlığını bir daha hiç göremeyeceksin.’ Bu hanım nefsini hep bu şekilde oyalıyor, gündüzünü gece vaadiyle, gecesini de gündüz vaadiyle

93

değerlendiriyordu. Bu hal üzere süren bir ömürden sonra vefat etti.”

96. Amr b. Minhâl Makdisî, Remle’de iken İbrahim b. Edhem’e mektup yazarak, “Bana aklımda tutacağım bir nasihatte bulunun” diye rica etti. Ona şu mektubu yazdı: “Dünyaya üzülmek (zor ve) uzun süren bir iştir. Ölüm ise insana yakındır. Her an insanın bir parçası gitmektedir. Ölümün kolu yavaş ve sessizce insanın üzerinde gezinmektedir. Haydi yolculuk vakti diye seslenilmeden önce amele koş. Ebediyet yurduna varmadan önce hazırlık yurdunda amel etmeye

94

çabala.”

97. İbrahim b. Edhem anlatıyor: “Şam bölgesinde bir dağdan geçerken, büyük bir taşın üzerinde okunaklı bir yazıyla Arapça olarak şöyle yazıldığını gördüm:

Kalmaya devam etse de hayattakiler...

Her dem ömürlerinden tüketmekteler...

Ey şakî! Karşılaşmaktan kork ölümle!

95

Bugün amel et, çalış bütün azminle!

98. Ebû Yezîd Tayfûr b. Ali Bistâmî diyor ki: “Gündüz ve gece

müminin sermayesidir. Kazancı cennet, zararı ise cehennemdir.”

99. Yahya b. Muâz-ı Râzî’den: “Yolculuk malzemelerini hazırla, azığını hazır et. Azameti yüce olan rabbinin huzuruna çıkarılmaya hazırlan.”

100. Yine Yahya b. Muâz-ı Râzî’den: “Şu kimse aldanmıştır: Günlerini bâtıl şeylerle geçiren, âzalarını âhiretini helâk edecek işlerde kullanan, işlediği günahlara uyanmazdan önce ölen.”

101. İbrahim b. Şeybân’dan: “Kim nefsinin geçirdiği vakitlere dikkat eder ve Allah’ın razı olacağı şekilde geçirirse, Allah onun dinini ve dünyasını

muhafaza

96

eder.”

102. Fudayl-ı Rakkâşî’den: “Ey âdemoğlu! İnsan kalabalığı sana nefsini unutturmasın. Onlar bir tarafa, İslâm’ın emri sana yöneliktir. Gün geçsin diye

şuraya giderim, buraya giderim deme. Çünkü sana emanet edilmiş gün boyunca yaptığın bütün fiiller kaydedilmektedir. Yeni yapılmış hasene gibi, daha güzel bir arzu ve önceden işlenmiş bir günahı hızlıca örten bir şey görmedim.”

“İyilikler kötülükleri *(günahları)* ***giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir***

97

hatırlatmadır.”

103. Ebü’l-Abbas Dîneverî diyor ki: “Dünya ve âhirette vakit ve kalpten daha şerefli ve güzel bir şey yoktur. Ancak sen hem vakti hem de kalbi zayi ediyorsun.”

104. Atâ Selîmî nefsine rıfkla muamele etmiyor diye kınanınca dedi ki:

“Ölüm omuzumda iken, kabir evim olmuşken, cehennem önümdeyken ve rabbimin bana nasıl muamele edeceğini bilmezken, amelden geri kalmamı mı

98

istiyorsunuz?”

105. Muhammed b. Yakub İbnü’l-Ferecî’den: “İmkânı varken vakitleri fırsat bilmeyen insan, vaktin geçtiği zaman pişman olur.”

106. Ahmed b. Âsım-ı Antâkî'den: "Bu vakitler meşakkatsiz elde edilebilecek ganimetlerdir. Ömrünün geri kalanını ıslah edersen, geçmiş

99

dönemin de affedilir."

107. Ebû Saîd Harrâz şöyle demiştir: "Geçen vakitle meşgul olmak ikinci bir

100

vakti zayi etmektir."

108. Ebü'l-Kasım Nasrâbâdî'den: "İçinde bulunulan vakitlere dikkat edip değerlendirmek insanın uyanık olduğunun alâmetlerindendir."

109. Ravh b. Müdrik minberde hutbe irad ederken şöyle demiştir:

"Hastalanıp, bedenen zafiyete düşmeniz, ardından ihtiyarlamanız, peşinden bedenen tükenip vefat etmeniz, bunun ardından terkedilip kabre konulmanız, bunu takiben bedeninizin çürümesi, bilâhare kabirlerinizden çıkarılıp diriltilmeniz ve rabbin huzuruna getirilmeniz, hesap için çağırılmanız, muhasebeye çekilip önceden yaptığınız, işlediğiniz ve peşinden gidip vakitlerinizi harcadığınız kötü amelleriniz ve de arzularınızı giderdiğiniz şeylerden hesaba çekilmeniz henüz söz konusu değil, bunlarla daha karşılaşmadınız. Bunlar gelmeden yaşadığınız şu vakitleri değerlendirin, değerlendirin."

110. Abdullah b. Muhammed b. Münâzil'den: "Geçmiş ve gelecek vakitlerle meşgul olanın vakti faydasız şekilde geçip gider."

111. Şumayt b. Aclân diyor ki: "Mümin nefsine şöyle demelidir: Ömür üç gündür: Dün içindekilerle beraber geçip gitti. Yarın ise sadece bir emeldir.

Muhtemelen ona yetişemeyeceksin. Eğer yarına çıkacaksan, yarın zaten kendi rızkıyla birlikte gelecektir. Ancak yarının önünde (değerlendirilmesi gereken) bir

gündüz, bir de gece bulunmaktadır ve pek çok nefis bu ikisinde ölüp gitmişlerdir.

Belki sen de aynı âkıbete uğrayacaksın. Yaşanılan günü düşünmek yeter."

112. İbn Ebcer şöyle demiştir: "Ömrümüzden bir saat daha ölüme gitti. Gün üzerinde bir hâkimiyetimiz yok (onu tutamıyoruz)."

113. Ebû Saîd Asmaî bir bedevîden şunu duyduğunu söyler: "Dünün geçti.

Muhtemelen yarını sen değil de başkası yaşayacak."

114. Ebû Abdullah Ahmed b. Eyyûb'dan:

Boş vakitleri say sen ganimet!

Fazla rükûa çabala, et gayret!

Belki de hiç beklemiyorken,

Gelip çatar ölümün âniden!

Hiçbir hastalığı bulunmayan,

Nice sağlıklılar gördüm ben.

Âniden, hiç beklemiyorken,

Öldüklerine şahit oldum ben.

115. Mahmud b. Hasan'dan:

Geçip gitti artık dünün,

Âdil bir şahidin olacak.

Yepyeni, taptaze bir gün,

Ardından başlayacak.

Sen eğer dün işlemişsen,

İrtikâp etmişsen günahı.

Peşinden ihsan et hemen,

İhmal etmeden şükranı.

Çalış razılığına bugünün.

Gelir faydası bilesin size.

Artık geçip gitmiştir dün,

Bir daha dönmez ki geriye.

Ertelemeyesin hayrı sakın!

Bırakayım deme ha yarına!

Gelip çatabilir belki yarın,

Muhtemel olursun mevta.

116. Yakub b. Leys Hâricî-i Saffâr 265 (879) yılında Ahvaz'da

vefat etti. Tabutu Cündişâpûr'a götürüldü. Kabir taşına, "Bu miskin Yakub'un kabridir", altına da şu şiir yazıldı:

Keyifli geçince günlerin,

İyi düşüncelere dalarsın.

Sana getireceği kaderin,

Kötü sondan korkmazsın.

Gecelerin sakin geçişinden,

Kanarsın sessiz seyrinden,

[103](#)

Bu sona erdiğinde birden,

Kederler belirir peşinden.

117. Âmir b. Abbas-ı Hemdânî diyor ki:

Dünya bir yoldur cennetle cehenneme.

[101](#)

Gündüzler çarşı, geceler ticarethane.

HER ŞEYİYLE ALLAH'A YÖNELMEK, HER HÂLÜKÂRDA

O'NU TALEP ETMEK

118. Abdullah b. Ömer'den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

"Bütün düşüncelerini tek bir düşüncede *(Allah'ta)* ***yoğunlaştıranın hem***

dünyasına hem de âhiretine Allah yeter. Ancak Allah Teâlâ, fikir ve

[102](#)

düşünceleri dağınık kimsenin hangi vadide helâk olduğuna aldırmaz."

[103](#)

Bir rivayette de

şöyle geçer: "***Bütün düşüncelerini tek bir düşüncede***

(Allah'ta) ***yoğunlaştıranın, dünya ve âhiretle ilgili sıkıntılarının çözümünde***

Allah ona yeter." Bu rivayetin sonu şöyledir: ***"Dünyanın hangi vadisinde helâk***

[104](#)

olduğuna aldırmaz.”

119. Ebû Osman-ı Hîrî şöyle demiştir: “Her bir şeyde muradı Allah olmayan kimsenin, her işte var olan ilâhî hazdan nasibi eksik olur. Bu sebeple, nihaî düşünce ve maksat hep yüce Allah olmalıdır. Her şeyde gayesi ve hedefi Allah Teâlâ olan insan sadece yüce Allah ile sükûna erer ve iç huzuru bulur. Çünkü Allah Teâlâ’nın eşi ve benzeri yoktur ki bir başkasında sükûna ersin. O’ndan daha yüce bir zât yoktur ki, nihaî düşünce ve arzularını bir başkasına çevirsin.

İşte bu sebeplerden dolayı, gerçek ve en güzel kalp huzuru ve sükûnu, sadece

yüce Allah ile bulunur.”

120. Âmir b. Abdükays şöyle demiştir: “Vallahi gücüm yetse tüm dikkat ve iştiyakımı tek bir noktaya (rabbime) yoğunlaştıracağım.”

Bu sözü nakleden Hasan-ı Basrî diyor ki: “Kâbe’nin rabbine yemin olsun ki,

bunu başardı.”

Ebû Saîd İbnü’l-A‘râbî bu sözü şöyle açıklamıştır: “Bu söz, zühdün ne olduğuna dair söylenenlere muvafık bir kelâmdır. Zühdden murat, insanın tüm düşünce ve tefekkür dünyasının yüce Allah’a yönelmiş olmasıdır. Bu sebeple zühd hayatında ne dünyanın ne de âhiretin yeri vardır, gaye sadece Allah’tır.

Allah’a yönelip zühd ehli olmakla, dünyanın kıymeti ve az olan değeri insanın kalbinden çıkar. Aynı şekilde diğer şeylere olan sevgi ve değer vermek de kalpten yok olup gider. Allah dışında daha önceden peşinden koşulan şeyler insanın hayatından çıkar gider. Bu hal, tüm gaye ve hedefi sadece Allah olan için söz konusu olan bir durumdur.”

121. Âmir b. Abdükays bir defasında da şöyle demiştir: “Dünya dört parçadır: Mal, kadın, uyku ve yemek. Mal ve kadına gelince onlara ihtiyacım ve iştiyakım yoktur. Diğer ikisine gelince, vallahi onlarla mücadele edeceğim. Tüm

107

hedef ve arzumu tek bir yöne (yüce Allah’a) çevireceğim.”

122. Ahmed b. Ebü’l-Havârî diyor ki: “Dünyayı hakkıyla tanıyan zâhidlik yapar, ona yönelmez. Âhireti tanıyan ona yönelir. Yüce Allah’ı tanıyıp bilen

108

O’nun rızâsını her şeye tercih eder.”

123. Zünnûn-i Mısrî şöyle demiştir: “Nefis (beden) bir anıttır, ona ibretle bakmak ibadettir. Çünkü üzerinde Hak Teâlâ’nın kudret işaretlerinden başkasını göremezsin. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: ***“Kendi nefislerinizde de***

109

(nice işaretler vardır). ***Görmüyor musunuz?”***

124. (Afrika Valisi) Külsûm b. İyâz Kuşeyrî, (Emevî Halifesi)

Hişâm b. Abdülmelik döneminde Dımaşk Camii’nin minberinde şöyle dedi: “Kim Allah’ı tercih ederse Allah da onu tercih eder. Allah’ın vermiş olduğu nimeti O’na itaat yolunda kullanana, isyan için

sarfetmeyene Allah rahmet etsin. Cennete gidecek insana önceden hiç bilmediği nimetler her dem ihsan edilecek, azap çekene de önceden hiç bilmediği ve hoşlanmadığı şeylerle her dem azap edilecek.”

ALLAH’A İBADETE KOŞMAK

125. Cerîr b. Abdullah’tan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

110

“Kim dünyada azık hazırlarsa, âhirette ona faydası olur.”

126. Hz. Âişe’den: “Resûlullah (s.a.v) erkek veya kadının amellerinde eksik olmaması yanında fazla amel işlemiş olarak vefat etmesini güzel görürdü.”

127. Sa‘d b. Ebû Vakkas’tan: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular:

111

“Âhiret ameli hariç, her bir şeyde ihtiyatlı hareket etmek hayırlıdır.”

128. Başka bir tarikle yine Sa‘d b. Ebû Vakkas’tan: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Âhiret ameli hariç, her bir şeyde teennili *(ihtiyatlı)* ***hareket etmek***

112

hayırlıdır.”

129. Câbir b. Abdullah’tan: Hz. Peygamber’le karşılaştım ve kendilerine,“Yâ Resûlallah! Nasıl sabahladınız?” diye sordum. Bana şöyle cevap verdiler:

“*(Nâfile)* ***oruç tutmamış ve bir hastayı ziyaret etmemiş kimseden daha hayırlı***

113

olarak *(bunları yapmış olarak)* ***sabahladım.”***

130. Lokman Hekim oğluna şöyle demiş: “Yavrum! Allah’a itaati, malın

114

olmadan kazanç sağladığın ticaret bil.”

131. Serî-i Sakatî’den: “Kabrini hazine sandığın yap ve içini sana faydası olacak sâlih amellerle doldur. Çünkü kabrine girdiğinde göreceklerin seni

115

sevindirecektir.”

132. Cüneyd-i Bağdâdî diyor ki: “Her kıymetli ilmin kapısı takat miktarınca

gayret sarfetmektir. Dolayısıyla Allah Teâlâ’yı takat miktarınca gayret sarfederek

116

talep eden, cömertlik yoluyla talep eden gibi değildir.”

133. Fâris b. İsâ anlatıyor: Ebü’l-Kasım Cüneyd b. Muhammed

Bağdâdî çok namaz kılardı. Vefat etmek üzere iken, son deminde kendisini gördük. Yastığı önüne alıyor ve üzerine secde ediyordu.

“Nefsinizi dinlendirseniz” denilince şu cevabı verdi: “Kendisiyle Allah’a vâsıl olduğum yolu terketmem.”

134. Yine Cüneyd-i Bağdâdî’den: “Allah dışındaki şeylerden birine köleliğin (bağlılığın) devam ettiği sürece, Allah’a hakikat üzere (daima huzurunda olduğunu bilen gerçek bir) kul olamazsın. Onun dışındaki bir şeye bağımlılığından zerre kadar bir şey sende varsa, gerçek hürriyete ulaşamazsın.

117

Ne zaman sadece Allah’a kul olursan, O’nun dışındakilere karşı hür olursun.”

135. Zünnûn-i Mısrî’den: “Kendini temizleyip rabbinin kapısında durana ne mutlu! Bedenini ibadete alıştırana ne mutlu! Hayatı boyunca Allah’a itaat edene

118

ne mutlu!”

136. Zünnûn-i Mısrî’ye, “Rablerini bilen ârifler nasıl tanınırlar?” diye sorulduğunda da şu cevabı verdi: “Önlerine bir şey çıktığında ona tamah etmezler, onların israfı dünyalık şeylerden ümit kesmektedir. Onlar kendilerini bulundukları durumda tutan hallere yapışırlar. Nefisleri son derece gayretlidir.

119

Bu safhada dahi Allah’a yine sadece Allah ile vâsıl olurlar.”

137. Ahmed b. Hanbel’den: “Dünya amel yurdu, âhiret ise mükâfat yurdudur.

Burada çalışmayan orada pişman olacaktır.”

138. Yahya b. Muâz-ı Râzî şöyle demiştir: “Allah’a hizmet etmekle mutlu olana bütün eşya hizmet etmekten mutluluk duyar. Kimin gönlü Allah ile mutlu

120

olursa, onu gören herkesin gözü mesrur olur.”

139. Katâde b. Dâime, güzel kulluk yapana bahşedilecek ihsanı tamamlama kabilinden şöyle demiştir: “Dünyada Allah’a itaat edene kıyamet günü Allah’ın

121

ikramı yetişir.”

140. Bişr b. Hâris şöyle demiştir: “Amel-i sâlih ne de güzeldir. Kul, ibadetini şöyle kerpicin arkasında (kimseye görünmeden) ne güzel yapar. Hayır ehli hem

122

dünyayı hem de âhireti aldı götürdü.”

141. Ebû Bekir-i Şiblî diyor ki: “Allah’a itaat edersen her şey sana itaat eder.”

142. Tevbe-i Anberî naklediyor: Salih b. Abdurrahman beni (Emevî Halifesi) Süleyman b. Abdülmelik’e gönderdi. Süleyman’ın huzurundan çıkınca Ömer b.

Abdülaziz’in yanına girdim. Ona, “Salih’ten bir isteğiniz var mı?” diye sordum.

Dedi ki: “Ona şunu söyle: Allah katında sana kalacak şeylere yapış. Allah

123

katında sana kalacak şeyler insanların yanında bulunmaz.”

124

143. ***“Dünyadaki nasibini unutma.”***

Mücâhid b. Cebr bu âyetin tefsirine dair şöyle demiştir: “Dünyada, âhiretin

125

için çalışman murat edilmektedir.”

144. Ebû Vâil Şakîk b. Seleme diyor ki: “Rabbimiz ne güzel ilâhtır.

Kendisine itaat ettiğimizde bize tersine muamelede bulunmuyor (ve lutfuyla

126

ikramda bulunuyor, amelimizin ecrini veriyor).”

145. Herim b. Hayyân’dan: “Cehennemlik olduğum bildirilse, nefsim beni kınamasın (şu ameli neden yapmadın, belki kurtulurduk demesin) diye amel

127

etmeyi yine de terketmem.”

146. Huzeyfe-i Mar‘aşî’den: “İnsanlar olmadan ünsiyeti, akrabasız izzet ve şerefi talep eden, Allah’a itaati sermaye edinsin.”

147. Matar el-Verrâk’tan: “İtaat ederek Allah’ın vaadine ulaşın. Çünkü O, rahmetini kulluğu güzel yapanlara ikram edeceğini belirtmiştir. Bu davetine çağırıp durmaktadır.” Matar sözünün ardından böyle kullardan olmak için dua etti.

148. İbrahim b. Sâyih anlatıyor: İbrahim b. Edhem bana dedi ki: “Ebû İshak!

Gizli gizli rabbine ibadet et. Kıyamet günü insanların yanına bu durumu bilinmeyen biri olarak gelirsin.”

149. Bilâl b. Sa‘d diyor ki: “Rahmânın kulları! Bizden birine, ‘Ölümü istiyor musun?’ diye sorulsa, ‘Hayır’ der. ‘Niçin?’ denildiğinde, ‘Amel etmek istiyorum’

der. ‘O halde amel et’ dendiğinde, ‘İleride’ der. Hem ölmeyi istemez hem de amel etmeyi. Onun en hoşlandığı şey Allah’a kulluğun ertelenmesidir. Ama

128

dünyalık bir şey oldu mu ertelenmesini hiç istemez.”

150. Ebû Amr İsmail b. Nüceyd’den: “Kişi Allah’ı ne kadar tanıdığını öğrenmek isterse O’na hizmet ederken zâtından ne kadar heybet ettiğine

129

(ürperdiğine) baksın.”

“Rabbin emirlerini yerine getirirken gösterilen

gevşeklik, emredeni tanıma eksikliğinden kaynaklanmaktadır.”

151. Ebû Saîd Harrâz diyor ki: “Gücü ölçüsünde gayret sarfederek vuslata ereceğini düşünen doğru yolu tutmuştur, vuslata erer. Takatince gayret sarfetmeden vuslata ereceğini sanan ise sadece temennisiyle kalır.

152. Ebû Osman-ı Mağribî’den: “Sadece mücahede ile bu yoldaki bir şeyin kendisine âyan olacağını veya bu yoldaki bir şeyin perdelerinin ona açılacağını sanan hata ediyor.”

153. Abdullah b. Mübârek’ten: Hüşeym’e, “Mansûr b. Râzân nasıl biriydi?”

diye sordum. Bana onu anlattı: “Sabah namazını kılar, güneş doğana kadar kimseyle konuşmazdı. Güneş doğunca kalkıp zevale kadar namaz kılar, sonra evine giderdi. Daha sonra öğle namazı için çıkar, ardından ikindiye kadar kılardı.

İkindiyi kıldıktan sonra bizlere selâm verip sorardı: ‘Hasta veya cenaze var mı?’

Eğer varsa cenazeye katılır, hasta varsa ziyaret ederdi. Sonra da akşamı eda eder,

ardından yatsıya kadar kılardı. Yatsıyı kıldıktan sonra da evine giderdi.”

Huşeym’e, “Bu hal üzere kaç yıl bulundu?” diye sordum. “Kırk yıl” dedi.

“Maişetini nereden temin ediyordu?” diye sordum. “Malı mülkü vardı” dedi.

154. Hâtim-i Esam diyor ki: “Cihad üç türlüdür: İçindeki cihad: Şeytanla mücadele ederek belini kırman. Alenî cihad: Farzları eda ede ede sonunda

Allah’ın murat ettiği şekilde yapman. Allah düşmanlarıyla cihad: İslâm’ı aziz

132

kılmak için yaptığın cihad.”

155. Bilâl b. Sa‘d diyor ki: “Ey rahmânın kulları! Yüce Allah’ın sizleri mükellef tuttuğu amelleri yerine getirmeyip zayi ediyorsunuz. Allah Teâlâ’nın tekeffül edip üzerine aldığı şeylerin ise peşinde koşuyorsunuz. Oysa yüce Allah ârif olan akıllı kullarını, dünyayı bu şekilde talep etsinler ve yaratılmalarına sebep olan gayeden uzak dursunlar diye yaratıp göndermedi. Allah Teâlâ’ya ibadet ederek onun rahmetini nasıl ümit ediyorsanız, yasaklamış olduğu fiilleri

133

işlemekten dolayı da azabından korkun.”

GENÇLİKTE İBADETE YÖNELMEK

156. Lokman Hekim oğluna şu nasihati yapmış: “Yavrum! Kendilerine vaad edilen şey (ölüm) insanlara çok uzak geliyor, ancak âhirete doğru süratle gitmektedirler. Gitmek için dünyayı ardına almış, âhirete yönelmiş durumdasın.

134

Yöneldiğin yurt, çıktığın yurttan daha yakındır.”

157. Hasan-ı Basrî şu tembihi çok yapardı: “Gençler! Yönünüzü âhirete çevirin. Âhireti çokça talep edin. Biz, âhireti talep edenin âhiretle birlikte dünyayı da elde ettiğini çok gördük. Ama dünyayı talep edip de, dünya ile birlikte âhireti elde edeni görmedik.”

158. Hasan-ı Basrî bir gün yanındakilere sordu: “Ey ihtiyarlar! Başak olgunlaştığında ne beklenir?” İhtiyarlar, “Hasadı” cevabını verdiler. Bu sefer,

“Ey gençler! Bazan, olgunlaşmadan da ekine âfet geldiği olur” dedi.

159. Hasan-ı Basrî sabah olunca şöyle derdi:

Genç insan öldürücü hastalığını öğrenince,

Mutlu olur şimdiye kadar yaptığı amellerle.

Hasan-ı Basrî akşam olunca da şöyle derdi:

Dünya hiçbir canlıya kalacak değil!

135

Dünyadaki hiçbir varlık bâki değil!

160. Süfyân b. Uyeyne diyor ki: On beş yaşıma vardığımda babam bana şöyle dedi: “Oğlum! Çocuklarla ilgili dinin hükümleri artık senden kalktı.

Hayırla hemhal ol ki, hayırlılardan olasın. Hayırdan ayrılma, yoksa ondan uzak kalırsın. Tersi durumda olduğunu bilirken, seni övenlerin övgüsüne aldanma.

Çünkü bir insan birini tanımadan hayırlı biri olduğunu söylerse, bir gün, ona

136

kızdığında methettiği kadar da zemmeder. Kötü arkadaşlardan uzak kal, yüce

Allah ile vahdeti (O’nunla beraber olmayı) ünsiyet et. Senin gibi olmayan kötü insanlarla beraber olarak hakkındaki çok güzel düşüncelerimi kötüye çevirme.

Şunu bil ki! Âlimlerle beraber olan ancak onlara itaat ederse mutlu olur. Sen de onlara itaat et ki bahtiyar olasın. Onlara hizmet et ki ilimlerinden istifade

137

edesin.”

Süfyân babasının bu nasihatini aktardıktan sonra şöyle demiştir: “Babamın bu vasiyetini kıble gibi belledim. Hep ona yöneldim, ondan yüz çevirip sapmadım.”

161. Fudayl b. İyâz’dan: Pişman olmadan önce tefekkür edin, amel işleyin.

Dünyaya aldanmayın. Çünkü sağlam olan bozulup dağılır, yeni olanı eskir, nimetleri tükenir, gençlik ihtiyarlığa döner.”

162. Cüneyd-i Bağdâdî anlatıyor: Serî-i Sakatî’nin etrafında otururken bizlere şöyle nasihat ederdi: “Gençler! Ben sizler için ibret vesilesiyim. Amel edin

çünkü amel gençlikte yapılır.”

163. Yusuf b. Esbât diyor ki: “Genç insan ibadet ettiğinde İblîs, ‘Bir bakın hele, bunun yiyeceği nereden geliyor?’ der. Eğer yiyeceği haram yoldan geliyorsa, ‘Bırakın onu, meşgul olmayın. Bırakın, gayret edip çabalasın. Size gerek yok, kendi nefsi ona yeter’ der.”

164. Ebû Bekir Abdullah b. Muhammed b. Ebü’d-Dünyâ bir ilim ehlinden naklediyor: Araplar’dan biri oğluna nasihat etmiş: “Yavrum! Ölümden korkan geçmekte olan zamanı değerlendirmeye koşar. Kim de nefsinin arzularını kontrol altına almazsa, bunun neticelerini pek çabuk görür. (Oğlum!) Cennet de cehennem de önündedir.”

165. Sıla b. Eşyem, Cebbân’da müdavimi olduğu camiye giderken, eğlenen bir grup gence rastlar. Onları görünce şöyle söyler: “Gençler! Yolculuğa niyetlenen ancak gündüz yoldan sapıp, gece de uyuyan bir kafile yolu ne vakit

katedebilir, bana bir söyleyin hele?”

Gençlerden biri onun muradını anladı ve dedi ki: “Bu zat sözleriyle bizleri kastediyor. Gündüzlerinizi eğlence ile geçirip geceleri de uyuyorsunuz, peki yolculuğu ne zaman yapmak istiyorsunuz, demek istiyor.”

Bu genç daha sonra Sıla’ya katıldı ve onunla beraber ibadete yöneldi. Ölene

140

kadar bu hayatı sürdürdü.

166. Ebû Abdullah-ı Mukrî anlatıyor: “Yanımızda gece teheccüd kılan bir delikanlı vardı. Teheccüdünü bitirince benim anlamadığım bir şeyler söylerdi.

Karanlık bir gecede kalktım ve beni görmeyeceği bir yerde onu dinledim. Göz yaşları içinde hüzünlü bir sesle şöyle demekteydi: Nefsime cennette olduğum, meyvelerinden yediğim, hûrilerin yanımda olduğu ve oranın güzel elbiselerinden giydiğim şeklinde bir temsil getirdim. Yine nefsime cehennemde olduğum, ondaki zakkumdan yediğim, kaynar suyundan içtiğim ve vücuduma vurulan prangalarla depreştiğim şeklinde bir temsil daha getirdim. Sonra nefsime döndüm: ‘Ey nefsim, şimdi bunlardan hangisini arzuluyorsun?’ Bana, ‘Dünyaya döndürülüp amel etmeyi (ve böylece cenneti kazanmayı)’ dedi. Ona, ‘Şimdi emniyettesin. Çalış işte’ dedim.”

Delikanlı daha sonra şu şiiri okudu:

Nefsinin her bir istediğini yapıp ederken,

Her hâlükârda dâim gülerek eğlenirken,

Fiillerini bildiğin halde hiç tövbe etmezken,

141

Nasıl hoşlanırsın hakîm diye seslenilmekten?

167. (Emevî Halifesi) Süleyman b. Abdülmelik güzel bir elbise giyinip aynanın karşısına geçti. Yüzüne şöyle bir baktıktan sonra, “Vallahi ben genç

(ve yakışıklı) bir melikim” dedi. Görüntüsü nefsinin hoşuna gitti. Câriyesi de eline su dökerken onu metheden şu şiiri okudu:

Sen bâki olsan ne güzel bir şeysin!

Maalesef bâkilik yok hiç kimse için!

İnsanların kusur dediğinden uzaksın!

Ancak üzücüdür, herkes gibi fânisin!

Süleyman b. Abdülmelik şiiri dinleyince câriyeye bağırdı.

Ardından Velîd’e seslendi:

Velîd! Abdest suyunu hele bir yanaştır!

Bu dünyan hem az, hem de bir metadır.

142

Bazan rabbe bazan da dünyaya meyl

vardır

143

Sen dünyada nefsine sâlih ibadetler yaptır.

168. Abdullah b. Mu‘tez’den:

Zaman bir yandan eskitiyor, genç yeni emeller kuruyor.

Emelleri artıp gidiyor, zaman da bir taraftan eskitiyor.

Geceler-sabahlar geçip gerçekleşiyor mukadder eceller.

Zamanın akışıyla eskir, yürüyüşüyle ölüme gider bizler.

169. Muhammed b. A‘yen anlatıyor: Yanımızda bir genç vardı. Geceleri az uyur, namaz kılıp, Kur’an okur, tesbih çekerdi. Gecenin sonu olunca ağlar ve şöyle derdi:

Gece boyunca düşündüm yaptığım yanlışları,

Hepsini tek tek hatırladım, işlediğim haramları.

Küçükken işlediklerimi kenara attım, saymadım.

Kabul ettim gençliğimi, sanki ben bir ok attım.

Zaman içre sayfalarımı hep günahlarla kararttım.

Hayatım geçti çok hızlı, sanki bir rüyaya daldım.

170. Edip Hasan b. Abdullah anlatıyor: Bir edip bana şu şiiri okudu:
Gençliğe rabbin koruma ve himayesinde olasın dedim.

Güle güle çekip, bir daha gelmemek üzere gönderdim.

Ancak o benimle bulunurken bir bak bana neler etti.

144

Sayfalarımı günahlarla doldurup, öylece çekip gitti.

171. Ebû Ruhm-i Sedûsî bir şiirinde şöyle diyor:

Bazıları esef edip ağlıyor geçip giden gençliğe.

Bense üzülüp gözümden yaş dökmüyorum bile.

Nasıl üzüleyim ben, geçen gençlik günlerime.

Getirdi beni hesap günü perişan olacak hale.

172. Ebü’l-Kasım Nasr b. Ahmed-i Basrî diyor ki:

İhtiyarlayan insan yaşasa bile artık ölüdür.

Her an ölmeye hazır bir halde ölüme yürür.

Gencin hesap kitap edilecek olsaydı yaşamı,

İhtiyarlığı işin hulâsası, olurdu son noktası.

173. Ebû Bekir b. Müemmil diyor ki:

Bizim halimiz ancak şu üç haldir:

Gençlik, ihtiyarlık ve de ölmektir.

İBADETLERİ İÇTEN VE HAKKIYLA EDA ETMEK

174. Sa'd b. Ebû Vakkas'tan: Bir adam Resûlullah'a (s.a.v) gelip, "Yâ Resûlallah! Bana kısa ve özlü bir tavsiyede bulunur musunuz?" dedi. Resûlullah Efendimiz (s.a.v) ona şöyle buyurdu:

"İnsanların sahip olduklarından ümidi kes, sakın tamah etme. Zira böyle

bir şey fakirlik duygusunun mevcudiyetini gösterir. Namaz kılarken dünyaya

145

veda eden kimse gibi kıl. Özür dilenecek şeylerden kaçın."

175. Ebû Eyyûb-i Ensârî'den: "Hz. Peygamber'e (s.a.v) bir adam geldi ve,

"Bana kısa ve özlü bir tavsiyede bulunur musunuz" dedi. Resûlullah (s.a.v) ona şöyle buyurdu:

146

"Namaza kalktığında dünyaya veda eden kimse gibi kıl.

Yarın özür

dilenecek bir kelâmı konuşma. İnsanların sahip olduklarından ümidini

147

tamamen kes.”

176. Abdullah b. Ömer’den: Resûlullah’a (s.a.v) bir adam geldi ve, “Yâ Resûlallah! Bana veciz bir kelâm söyleyiniz” dedi. Resûlullah (s.a.v) ona şöyle buyurdu: ***“Rabbini görüyormuşçasına, dünyaya veda eden kimse gibi namaz***

kıl. Sen her ne kadar O’nu göremiyorsan da O seni görmektedir. İnsanların

ellerindekilerden ümidini kes *(onlara ümit bağlama),* ***muhtaç olmadan***

148

yaşarsın. Özür dilenecek şeylerden de uzak dur.”

149

Bu hadisi Ebû Eyyûb’dan daha önce eserimizde rivayet etmiştik.

177. Ebû Ümâme-i Bâhilî’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Benim nezdimde en imrenilecek insanlardan biri de şudur: Namazdan

150

mânevî lezzet alan

, rabbine itaat eden, kimse görmeden çokça ibadette

bulunan, insanlar tarafından parmakla işaret edilip gösterilmeyen, halk

arasında bilinmeyen, yetecek kadarla hayatını sürdüren, çok uzun hayat

151

sürmeyen, geri bıraktığı mirası ve ağlayanı az olan kimse.”

178. Yunus b. Ubeyd Hasan’dan naklediyor: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Şöyle düşünün: Sizin iki köleniz olsa: Bunlardan bir tanesi sahibi

kendisine emrettiği zaman itaat etse, bir şeyi emanet ettiğinde bunu *(tam olarak)* ***teslim etse ve efendisi yanında bulunmadığı zaman ona sadık kalsa.***

Diğeri de efendisi bir şey emrettiğinde ona buğzetse, bir şey emanet ettiğinde

hilekârlık etse, yanında bulunmadığı zaman da ona hıyanet etse. Şimdi bu ikisi

bir olur mu?” Ashap, “Hayır yâ Resûlallah!” dediler. Resûlullah da (s.a.v) şöyle

buyurdu: ***“Sizler de Allah katında işte böylesiniz.”***

179. Cüneyd b. Muhammed Bağdâdî’ye, tevhidin ilk makamı sorulunca şu cevabı verdi: “Resûlullah’ın (s.a.v), ‘Sanki sen onu görüyormuş gibi’ kavlidir.”

180. Sa‘d el-Hayr oğluna nasihat ederken şunları söyledi: “İnsanların sahip olduklarından ümidini kes. Çünkü bu kanaatkârlıktır. Sakın insanların yanında bulunan mal mülke tamah edip peşinde koşma. Zira böyle bir şey fakirlik duygusunun mevcudiyetini gösterir. Özür dilenecek şeylerden (sözden, fiilden) kaçın. Abdestini hakkını vererek güzelce al. Namazını dünyaya veda eden kimse

gibi kıl. Ola ki vefat edip bundan sonra başka namaz kılamayabilirsin.

Gücün

yettiğince bugününün dünden daha hayırlı olmasına gayret et. Yarınının da

154

bugününden daha iyi olmasına çalış.”

181. İbrahim b. Edhem diyor ki: “Kardeşlerim! İbadete koşun, ciddiyetle, gayretle kulluk edin. Bu hususta birbirinizle yarışın, koşuşun. Çünkü eşi kaybolan nalinin yitmesi yakındır (Eşlerini, dostlarını, hayatının bir kısmını kaybedenlerin dünyadan göçmeleri yakındır).”

182. Yine İbrahim b. Edhem’den: “Mizanda en ağır gelen amel bedene en zor gelendir. Kim ameli hakkıyla yerine getirirse ecrini tam alır. Kim de amel

155

işlemezse, az-çok sevabı olmaksızın dünyadan göçer.”

183. Zünnûn-i Mısrî şöyle demiştir: “Kim yüce Allah’ı severse, her bir amel onun işlemesiyle güzellik bulur.”

184. Bilâl b. Sa‘d diyor ki: “Vallahi insana günah olarak şu yeter: Rabbimiz bizlerden dünyada zâhidlik istemekte, bizler ise dünyaya rağbet etmekteyiz.

Zâhidleriniz dünyaya rağbet ediyor, âbidlerinizin amelleri noksan, âlimleriniz de

156

cahildir.”

185. Vehb b. Münebbih diyor ki: “Ahlâk üzere dini yaşamaya en yardımcı olan şeylerden biri de zühddür. Bunu en iyi gerçekleştiren şey de nefsin arzularının peşinden gitmeyi bırakmaktır. Dünyaya meyletmek nefsin arzularına uymaktandır. Mal ve yükselme sevgisi dünyaya meyletmektendir. Mal ve yükselme arzusunun ardından haramları helâl saymak gelir.

Haramları helâl saymak ise Allah'ı gazaba getirir. Allah'ın gazabı ise Allah'ı razı etme dışında ilâcı bulunmayan bir hastalıktır. Allah'ın rızâsı ise o bulunduğunda hiçbir hastalığın zarar vermeyeceği bir şifadır. O halde, Allah'ı razı etmek isteyen nefsine kızsın. Nefsine buğzetmeyen Allah'ı razı edemez. Her ne vakit dinin emirlerinden birini yerine getirmek insana zor gelir de bunu terkederse, onda

157

dinle ilgili bir şey kalmaması yakındır."

İBADETLERDEN LEZZET ALMANIN ŞARTI

186. Fudayl b. İyâz diyor ki: "Dünya için dünyaya üzülmek âhiret tasasını

158

götürür. Dünya için dünyaya sevinmek de ibadetin tadını alıp götürür."

159

187. Bişr b. Hâris'ten: "Dünyayı seven insan ibadetin tadını alamaz.

Nitekim Meryem oğlu İsâ da şöyle demiştir: Her hatanın başı dünya sevgisidir."

160

188. Ebû Ali ed-Dekkak şöyle demiştir: "Hakk'a giden yol gayet açıktır, ama nefsânî arzular insanı rezil ediyor. İbadetlerin tadını almak nefsin isteklerine

mani olmaya bağlıdır."

189. Muhammed b. Hafîf anlatıyor: "Ruveym b. Ahmed'e, bana nasihatte bulunmasını rica ettim. Şu nasihati yaptılar: "Bu yoldaki en asgari iş, ruhu bu yola baş koydurmaktır. Eğer ruhun ile birlikte bu yola girebileceksen ne âlâ,

161

yoksa sûfîlerin anlamsız şeyleriyle meşgul olma.”

İBADETİ ALLAH’IN BİLMESİ YETERLİ

190. Nu‘mân b. Mukarrin katıldığı bir savaşı ve beraberindekilerden kimlerin öldürüldüğünü Hz. Ömer’e anlatınca, Hz. Ömer, “Sonra ne oldu onu söyle?”

diye sordu. O da, “Ey müminlerin emîri! Daha sonra sizlerin tanıdığı bir kimse öldürülmedi” cevabını verdi. Bu cevap üzerine Hz. Ömer ona şöyle sitem etti:

“Yazıklar olsun! Onlara şehadeti nasip ve ikram eden benden daha hayırlı biri (Allah) onları bilirken, Ömer’in annesinin oğlu onları tanısa ne olur, tanımasa ne

162

olur?”

ALLAH’I ZİKRETMEK

191. Abdullah b. Mesud şöyle demiştir: “İman vera‘ya dayanır. Dinî yaşantıda en faziletli hallerden biri de, kişinin düşüncesinin bir an dahi Allah’ı zikirden uzak olmamasıdır. Allah’ın gökyüzünden yeryüzüne inzal buyurduğu kitaba razı olan insan, inşallah cennete girecektir. Hiç şüphe yok ki, cennete

163

girmek isteyen insan Allah yolunda kınayanın kınamasından korkmaz.”

192. Bu rivayet başka bir tarikle yine Abdullah b. Mesud’dan rivayet edilmektedir. Ondaki son cümle şöyledir: “(O kimse) Allah yolunda kınayanın kınamasını göz önünde bulundurmaz.”

193. Ebü’l-Hüseyin Fârisî bir şeyhten naklediyor: Cüneyd-i Bağdâdî’nin elinde tesbih görüldü. “Ebü’l-Kasım! Yüksek bir konuma ve makama erişmenize rağmen elinize tesbih mi alıyorsunuz?” diye sorulunca şu cevabı verdi:

“Ulaştığımız makama varmamıza vesile olan bu şey ne güzel bir sebeptir. Bunu

164

asla terketmeyiz.”

165

TAKVÂ

194. Hz. Âişe’den: Hz. Peygamber’den (s.a.v), her minbere çıkışında şu âyeti okuduğunu dinledim: ***“Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve doğru söz***

söyleyin. *(Böyle davranırsanız)* ***Allah işlerinizi düzeltir ve günahlarınızı***

bağışlar. Kim Allah ve Resûlü’ne itaat ederse büyük bir kurtuluşa ermiş olur.”

166

195. Ebû Saîd-i Hudrî’den: Bir adam Hz. Peygamber’e (s.a.v) geldi ve,

“Bana nasihat ediniz” dedi. Hz. Peygamber (s.a.v) ona şöyle buyurdu:

167

“Allah’tan kork. Çünkü bu her hayrı içinde toplamaktadır.”

196. Ebû Hüreyre’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“İnsanlar nesep yönüyle birbirlerine yakın olsalar da, içinizdeki dostlarım

168

müttaki olanlardır.”

197. Yine Ebû Hüreyre’den: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Dikkat ediniz! İnsanlar nesep yönüyle birbirlerine yakın olsalar da

içinizdeki dostlarım müttaki olanlardır. İnsanlar kıyamet günü amelleriyle

gelmezler. Dünyayı omuzlarınıza yüklenmiş olarak gelirsiniz de, ‘Yâ

Muhammed!’ diyerek *(bana)* ***seslenirsiniz*** *(ve benden yardım istersiniz)****. Ben de***

şöyle böyle derim.” Hz. Peygamber (s.a.v) böyle buyurduktan sonra her iki

169

tarafına sırtını döndürdü.

198. Yine Ebû Hüreyre’den: Sefere çıkmak isteyen bir zat Hz. Peygamber’e (s.a.v) geldi. “Yâ Resûlallah! Bana tavsiyede bulununuz” dedi. Resûlullah (s.a.v) ona, ***“Sana Allah’tan korkmanı ve her yüksek yere geldiğinde tekbir getirmeni***

tavsiye ediyorum” buyurdu. Adam dönüp gidince Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle

170

buyurdu: ***“Allahım! Toprağı ona topla*** *(katla)****, yolculuğu kolaylaştır.”***

199. Yine Ebû Hüreyre’den: Bir adam Resûlullah’a (s.a.v) gelerek,

“İnsanların en üstünü kimdir?” diye sordu. Hz. Peygamber (s.a.v), ***“En***

müttaki olanlarıdır” buyurdu.

200. Yine Ebû Hüreyre’den: Hz. Peygamber’e (s.a.v) soruldu: “İnsanların en

171

üstünü kimdir?” Hz. Peygamber (s.a.v), ***“En müttaki olanlarıdır”*** buyurdu.

201. **Dürre bint Ebû Leheb**’den: Resûlullah’a (s.a.v) sordum: “Yâ Resûlallah! İnsanların hayırlısı kimdir?” Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Rabbe karşı en müttaki olanları, sıla-i rahimde en çok bulunanları, ma‘rufu

172

en çok emredenleri ve münkerden en çok nehyedenleridir.”

202. Abdullah b. Abbas’tan: ***“Ey iman edenler! Allah’tan, O’na yaraşır***

173

şekilde korkun.”

Sordular: “Yâ Resûlallah! (Âyette beyan edilen) Allah’tan O’na yaraşır şekilde korkmak nasıldır?” Resûlullah (s.a.v) şöyle cevapladı: ***“Allah’ın***

zikredilmesi, unutulmaması; itaat edilmesi, isyan edilmemesidir.” Sordular:

“Yâ Resûlallah! Buna kim güç yetirir ki?” Bunun üzerine Allah Teâlâ şu âyeti

174

inzal buyurdu: ***“Gücünüz yettiğince Allah’a isyandan kaçının.”***

203. Yezîd b. Seleme Cu‘fî’den: Resûlullah’a (s.a.v), “Yâ Resûlallah! Sizden pek çok hadis dinledim, ancak başlarının sonlarını unutturmasından

korkuyorum.

Bana veciz bir söz söyler misiniz?” dedim. Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle

175

buyurdu: ***“Bildiğin şeylerde Allah’tan kork.”***

204. Hz. Davud oğlu Süleyman aleyhisselâma nasihat etmiş:

“Yavrum! Bir insanın müttaki olduğu üç şeyle anlaşılır: Allah’ın kendisine takdir ettikleri karşısında güzel bir tevekküle sahip olmak.

Allah’ın kendisine verdiklerine gönülden razı olmak. Allah’ın müptelâ kıldığı sıkıntılara karşı güzel bir sabra sahip olmak.”

205. Lokman Hekim oğluna tavsiyede bulunmuş: “Yavrum! Dünya dipsiz bir deryadır. Pek çok insan onda boğulmuştur. Bu deryada gemin takvâ, tefrişatı Allah’a iman, yelkeni tevekkül olsun. Böyle olursan -pek kurtulacağını sanmam

176

ama- belki kurtulursun.”

Başka bir rivayette Lokman (a.s) şöyle demiştir: “Hazırlığı ve donanımı Allah’a iman, yelkeni tevekkül olsun.”

206. Hz. Âişe (r.anh), Muâviye b. Ebû Süfyân’a yazdığı mektupta şöyle der:

“Allah’tan korkmanı tavsiye ederim. Eğer Allah’tan korkarsan, insanlara karşı Allah sana yeter. Ama insanlardan korkarsan, Allah’a karşı onların sana hiçbir

177

faydası olmaz. Sen Allah’tan korkmaya bak.”

207. Übey b. Kâ‘b diyor ki: “Sizden biri Allah için bir şeyi terkederse, Allah ondan daha hayırlısını, hiç ummadığı yerden nasip eder. Ve yine önemsemeden, nereden geldiğini tetkik etmeden bir şey alırsa, Allah hiç ummadığı yerden ona

178

daha ağırını yükler.”

208. Bir adam Ebû Hüreyre’ye, “Takvâ nedir?” diye sordu. Ona, “Dikenli bir yola girsen” dedi. O da, “Evet” dedi. “Ne yaparsın?” diye sordu. “Diken görünce ya yan çizerim ya üzerinden aşarım ya da geri dururum” cevabını verdi. Ebû Hüreyre ona, “İşte bu takvâdır” dedi.

209. Ömer b. Abdülaziz diyor ki: “Takvâ insanı (şüpheli ve haram şeylerden)

179

alıkor.”

210. Yine Ömer b. Abdülaziz’den: “Mümin son derece teennilidir. Hayır olunca devam eder, şer olunca durur.”

211. Yine Ömer b. Abdülaziz’den: “Müminin takvâsı onu kontrol altında tutar.”

212. Ömer b. Abdülaziz şöyle diyordu: “Sürekli oruç tutmak, geceyi ibadetle geçirmek ve bunların yanında diğer ibadetleri yapmak takvâ değildir. Fakat takvâ, Allah’ın haram kıldıklarını terketmek, farz kıldıklarını yerine getirmektir.

Kime de bunun ötesinde bir hayır yapma imkânı nasip edilirse bu, hayır üstüne

180

hayırdır.”

213. (Haccâc zamanı ile onu takip eden süreçte) fitneler vâki olunca Talk b.

Habîb, “Fitneden takvâ ile sakının” tavsiyesinde bulundu. Bekr b. Abdullah,

“Takvâyı bize birkaç kelâmda özetler misiniz?” deyince ona dedi ki: “Takvâ, Allah’ın rahmetini umarak, rabden gelen bir nur ile Allah’a itaat ve amel etmektir. Keza takvâ, Allah’ın azabından korkarak, rabden gelen bir nur ile Allah’a karşı günahları terketmektir.”

214. Ali b. Medînî anlatıyor: Ahmed b. Hanbel bana dedi ki: “Mekke’ye kadar size arkadaşlık etmek istiyorum. Ancak sizi usandırmaktan veya benden bıkmanızdan korkuyorum.” (Mekke’ye gelip) vedalaşacağımız zaman ona, “Ebû Abdullah! Bana bir nasihat eder misiniz?” dedim. “Evet” dedi. “Kalbini takvâ üzere tut, âhireti gözünün önüne dik.”

215. ***“Eğer Allah’tan korkarsanız, O, size iyi ile kötüyü ayırt edecek bir***

181

anlayış verir.”

Ebü’l-Kasım Cüneyd b. Muhammed Bağdâdî bu âyetin tefsiriyle

ilgli olarak şöyle söylemiştir: “Kul Allah’tan korktuğu zaman, Allah hak ile bâtılı birbirinden ayırma melekesini ona ihsan eder, artık karşılaştığı şeyleri birbirinden ayırt eder. Allah bunu, kul kendisinden korktuğu zaman ikram eder.”

Ebü’l-Kasım’a, “Takvânın kendisi iyi ile kötüyü ayırt etme melekesi değil midir? (Niye takvâdan sonra ayırt etme melekesi oluşuyor dediniz?)” diye sorulunca şu cevabı verdi: “Elbette. (Yalnız bu iki kademeli gerçekleşir. Şöyle ki:) Kulun Allah’tan korkması, Allah’ın onu hidayete erdirmesi, bunu ona ikram etmesidir. İkinci sırada ise, korkma melekesini iktisâb etme (kazanma) gelir.

Böylece, kul Allah’tan korktuğu zaman takvâsıyla müşkil olanlarla diğerlerinin arasını tefrîk etme melekesini iktisab eder (kazanır) ve hak olanlarla bâtıl olanlar kendisine âyân olur.”

216. Ebû Ali ed-Dekkak diyor ki: “Takvâ üstüne takvâ, takvâya

sabretmektir.”

217. Yine Ebû Ali ed-Dekkak’tan: “Takvâ müttakinin bekçisi; iman, müminin bekçisi; ilim, âlimin bekçisi; ihsan da muhsinin bekçisidir.”

218. Ebû Ali ed-Dekkak’a, “Takvâ nedir?” diye sorulunca, “Haramlardan geri durmaktır” dedi. “Vera‘ nedir?” diye sorulunca da, “Şüpheli şeylerden geri durmaktır” cevabını verdi. Yine, “Takvâ seni masiyetlerden geri tutan şeylerdir”

demiştir. Bir başka zaman, “Takvâ nedir?” diye sorulduğunda şu cevabı vermişti:

“Mevlânın evliyasının (sevdiği kullarının) kalplerindeki bekçisidir.”

219. Davud-i Tâî’den: “Allah bir kulu günah işleme zilletinden takvâ şerefine yücelttiği zaman, malı olmasa dahi onu kimseye muhtaç kılmaz, aşireti olmasa

182

bile aziz eder, dostları olmasa bile ona ünsiyet eder.”

220. Sehl b. Abdullah-ı Tüsterî’den: “Yüce Allah’tan başka yardımcı yoktur.

Resûlullah’tan başka kılavuz yoktur. Takvâdan başka azık yoktur. Azimle devam

183

edilenden başka amel yoktur.”

221. Ebû Osman-ı Mağribî’den: “İç dünyasını takvâ ve ilim üzere bina edenin çektiği zikirler ve yaptığı ameller saflaşır, sırf Allah’a müteveccih olur.

Vera‘, farkına varmadığı bir yoldan kalbine girip yerleşir.”

222. Yine Ebû Osman-ı Mağribî’den: “Takvâ, belirlenen sınırları gözetmek,

184

onlarda kusur işlememek ve ötesine geçmemektir. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

185

Kim Allah’ın sınırlarını aşarsa kendisine yazık etmiş olur.”

223. Ebû Muhammed Cerîrî’den: “Rabbine karşı murakabe ve

takvâyı hakkıyla yapmayan insan keşf ve müşahedeye erişemez.”

224. Ebü’l-Kasım Nasrâbâdî’den: “Takvâ Hakk’a vuslattır. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur:

Onların ne etleri ne de kanları Allah’a ulaşır, fakat O’na sadece sizin

186

takvânız ulaşır.”

225. Muhammed b. Ali Kettânî diyor ki: “Dünya insanlara

çektikleri sıkıntılara göre, cennet ise takvâya göre taksim edilmiştir.”

187

226. ***“İşte onlar, Allah’ın kalplerini takvâ ile imtihan ettiği kimselerdir.”***

Ebû Süleyman Dârânî bu âyetin tefsiriyle ilgili olarak şöyle

demiştir: “Yani kalplerinden nefsânî arzuları izale ettiği kimselerdir.”

Şunu da Ebû Süleyman söylemiştir: “Benim için, (nefsime uymayıp) akşam yemeğinde bir lokmayı yememek, onu yiyip gece başından sonuna kadar ibadet etmekten daha iyidir.”

227. Ebû Hafs Amr b. Seleme’den: “Takvâ şüphe götürmeyen helâl şeylerde olur, başkasında değil.”

228. Ebü’l-Abbas b. Atâ’dan: “Takvânın zâhiri ve bâtını vardır. Zâhiri şer‘î

188

sınırları muhafaza etmek, bâtını da niyet ve ihlâstır.”

229. Mahfûz’dan: “Takvâ, ilk önce haramlarda, sonra şüpheli şeylerde, bunların ardından da fuzûlî şeylerdedir.”

230. Ali b. Muhammed Müzeyyin diyor ki: “Kul talep etmeden ilmi elde edemez. İlimsiz takvâya varamaz. Vera‘ olmadan zühde vâsıl olamaz. Zühdsüz sabra nail olamaz. Sabırsız şükre erişemez. Şükürsüz rızâya ulaşamaz. Rızâ olmaksızın Allah’a vâsıl olamaz. Rızâ, ilâhî takdirin getirdiği acılarla kalbin

189

mutlu olmasıdır.

Şükür, lutuf karşısında kalbin eğilmesidir. Sabır,

hoşlanılmayan şeyler karşısında nefsi kontrol altında tutmaktır. Zühd, dünyayı dünyadakilere bırakmaktır. Vera‘, haramlara düşme korkusuyla şüpheli şeylerden şiddetle kaçınmaktır. Takvânın özü, iyi ve kötü durumlarda aynı hal üzere bulunma endişesini en üst seviyede taşımaktır. İlim, eşyanın kendisiyle görüldüğü şeyi görmektir. Talep, Allah dışındaki her şeyden kopuk olan hırstır.”

231. Ebü’l-Hüseyin-i Zencânî’den: “Diller, sermayesi takvâ olanın kârını anlatmaktan bîtap düşer.”

232. Ebû Saîd-i Esmaî babası vasıtasıyla bir bedevînin şöyle dediğini nakleder: “Daima âfiyeti arzulayan Allah’tan korksun.”

233. Nehrecûrî diyor ki: “Dünya deniz, âhiret sahil, gemi takvâ, insanlar da

yolcudur.”

234. Katâde b. Diâme diyor ki: “Tevrat’ta şöyle yazılıdır: Ey âdemoğlu!

Allah’tan kork, sonra dilediğin yerde uyu. Çünkü Allah’tan korkarsan Allah sana yarenlik eder ve seni her şeyden korur.” Katâde ardından şu âyeti okudu:

“Çünkü Allah, *(kötülükten)* ***sakınanlar ve güzel amel edenlerle beraberdir.”***

235. Süleyman b. Tarhân diyor ki: “Tevrat’ta şöyle yazılıdır: Rabbi talep et, vâsıl olursun. O’ndan kork, korunursun. Su iç, doyarsın. Müşavere etmeyen

pişman olur. Fakirlik yaşarken ölmektir.”

236. Yahya b. Maîn’den:

Haramıyla helâliyle bir gün gider tümü malın.

Yanında kalakalır sadece günahları insanın.

İnsan Allah’tan korkar sayılmaz gerçekten,

İçtiklerine, yediklerine tam dikkat etmeden.

Eline geçenler, kazandıkları helâl olmadan,

Sözleri de bâtıla kaçmadan güzel olmadan.

Hazreti Peygamber'dir bize diyen bunları.

Ona olsun aziz Allah'ın salât ve selâmı.

237. Şair Ebû Hiffân el-Mihzemî, Sâmerrâ'da bir kabristana uğradığında şu şiiri okumuştur:

Ey hayat askerleri! İşte ölerek buradan göçenler!

Küçük davete uydular, büyüğünü beklemekteler.

İnsanları azığa çağırıyorlar, azık sadece takvâ.

Hal ile derler sıkı çalışın, gaye budur dünyada.

193

VERA'

238. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Vera' sahibi ol, -diğer rivayette: ***Ey Ebû Hüreyre! Vera' sahibi ol-***

insanların en âbidi olursun. Kanaatkâr ol, insanların en şükredeni olursun.

Nefsin için istediğin şeyi insanlar için de iste, *(iyi)* ***mümin olursun. Komşulara***

-diğer rivayette: ***komşularına- güzel muamelede bulun,*** *(iyi)* ***müslüman***

194

olursun. Az gül, çünkü çok gülmek kalbi öldürür."

239. Nu'mân b. Beşîr b. Sa'd'dan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Helâl belli, haram da bellidir. İkisi arasında şüpheli şeyler vardır, pek çok

kimse bunları bilmez. Şüpheli şeylerden sakınan dinini ve nefsini kurtarmış

olur. Kim de şüpheli şeylere dalarsa harama düşer. Koru etrafında

(hayvanlarını) ***otlatan çobanın çok sürmeden içeri dalması gibi. Haberiniz***

olsun, her bir melikin özel korusu vardır. Dikkat edin, Allah’ın yeryüzündeki

korusu haramlarıdır. Haberiniz olsun, vücudda bir parçacık et vardır. Bu iyi

olursa bütün vücut iyi olur. Bozuk olursa bütün vücut bozulur. İşte o kalptir.”

195

240. Yine Nu‘mân b. Beşîr b. Sa‘d’dan: Resûlullah’ı (s.a.v) şöyle buyururken dinledim:

“Helâl belli, haram da bellidir. İkisi arasında şüpheli şeyler vardır.

Bunlardan kaçınan dinini korumuş olur. Kim onların içine düşerse çok

sürmeden haramın içine düşmesi yakındır. Koru etrafında *(hayvanlarını)*

196

otlatan çobanın çok sürmeden içeri dalması gibi.”

241. Abdullah b. Ömer’den: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Helâl belli, haram da bellidir. İkisi arasında şüpheli şeyler vardır. Sana

197

şüpheli geleni bırak, şüpheli gelmeyene yönel.”

242. İmrân b. Husayn’dan: Hz. Peygamber (s.a.v) ardımdan sarığımı tutup şöyle buyurdu: ***“Ey İmrân! Allah Teâlâ infakı sever, eli sıkılığa buğzeder.***

İnfak et, yedir, cimrilik yapma, çünkü *(tersini yaparsan)* ***rabbe iştiyak duyman***

zorlaşır. Şunu bilesin ki, Allah Teâlâ şüpheli şeylerle karşılaşıldığında, onun

künhüne nüfûz eden gözü; nefsânî arzuları çeken şeyler söz konusu

olduğunda, durumu sezen kâmil aklı sever. Keza birkaç hurmayla da olsa

insanlara cömertlik yapmayı, bir yılanı öldürmekle de olsa cesur olmayı

198

sever.”

243. Câbir b. Abdullah’tan: Resûlullah’ın (s.a.v) yanında bir adamın ibadet ve taat ehli olduğu söylendi. Başka birinin de vera‘ sahibi olduğu zikredildi. Hz.

199

Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: ***“Onun durumu vera‘ya denk olmaz.”***

244. Ömer b. Hattâb’dan: “Bir kimsenin orucuna veya namazına bakmayın.

Konuştuğu zaman doğru konuşup konuşmadığına, emanet edilince hıyanet edip

200

etmediğine, dünyalık elde ettiğinde vera‘ sahibi olup olmadığına bakın.”

245. Ömer b. Abdülaziz'in huzuruna hazineden misk getirildi. Kokusunu almamak için eliyle burnunu tuttu. Dostlarından biri, “Ey müminlerin emîri!

Kokusunu alsan ne zararı var ki?” diye sordu. Ona şu cevabı verdi: “Bundan

201

kokusuyla istifade edilmiyor mu?”

246. Bir zat Saîd b. Müseyyeb'e, “Ebû Muhammed! Şu kimselerin

yapabildiklerine biz güç getiremiyoruz” dedi. İbnü'l-Müseyyeb, “Onlar ne yapıyorlar ki?” diye sordu. “Öğleden ikindiye kadar her gün namaz kılıyorlar”

dedi. İbnü'l-Müseyyeb ona şunu söyledi: “Esas ibadet, Allah'ın azametini tefekkür etmek ve dininde vera‘ üzere bulunmaktır.”

247. Süfyân-ı Sevrî şöyle demiştir: “Zühd üzere ol, Allah sana dünyanın ayıplarını göstersin. Vera‘ sahibi ol, hesabını hafifletsin. Sana şüphe veren şeyleri bırak, şüphe vermeyenlere yönel. Yakîn ile şüpheyi uzaklaştır, dinin

202

emniyette olsun.”

248. Zünnûn-i Mısrî şöyle demiştir: “Üç şey vera‘nın alâmetlerindendir: Mal ve bedene zararı olur ihtimaliyle şüpheli şeyleri terketmek. Farz olan zekâtta eksiklik olmuştur korkusuyla fazlaca infakta bulunmak. Kalbin bozulacağından korkarak fuzûlî işlerden el etek çekmek.”

249. Yine Zünnûn-i Mısrî'den: “Müridin ilk önce asıl olanı sağlamlaştırması,

ikinci sıradakileri daha sonra talep etmesi gerekir. Gerçekten vera‘ ehli olmamış, bundan da önce tövbeyi hakkıyla bilmeyen insana zühd nasıl sorulur? Bazan öyle adamlar görüyorum ki, daha kanaatin ne olduğunu bilmezken ona rızâyla ilgili sorular soruluyor.”

250. Serî b. Mugallis-i Sakatî’den: “Şüpheliler terkedilmedikçe, nefsânî

203

arzular terkedilemez.”

251. Yine Serî b. Mugallis-i Sakatî’den: “Tarsus’ta idim. Aynı evde âbid gençlerle birlikte kalıyordum. Evde bir fırın vardı, onda ekmek pişiriyorlardı. Bir gün bu kırıldı. Kendime ait aletle tamir ettim. Bundan sonra onda ekmek pişirmeye yanaşmadılar.”

252. Yine Serî b. Mugallis-i Sakatî’den: “Vakti zamanında vera‘ sahipleri dört kişi idi: Huzeyfe-i Mar‘aşî, İbrahim b. Edhem, Yusuf b. Esbât, Süleyman Havvâs. Bunlar hep vera‘ya yöneldiler. Birtakım sıkıntılarla karşı karşıya kaldıklarında azla yetinmeye -veya şöyle dedi: oldukça sade bir yaşamasığındılar.”

253. Yine Serî b. Mugallis-i Sakatî diyor ki: “İnsanın karşılaştığı durumlar üçtür: Doğru olduğunu gördüğün şey: Ona tâbi ol. Helâke götüren şey: Ondan sakın. Durumu müşkil gelen şey: Onda duraksa ve durumu Allah’a havale et.

Allah rehberin olsun. İhtiyacını sadece O’na arzet, O’nunla yetin, başkalarına el

204

açma.”

254. Cüneyd b. Muhammed Bağdâdî anlatıyor: “Serî b. Mugallis-i Sakatî, benim de dinlediğim bir toplulukta Irak arazisinden söz etti. Başkaları buna fetva verse de Irak arazisinden yetişmiş mahsülden yemediğini belirtti. Bu hususta çok katı davranıyor ve Irak arazisinin ne bakliyatını ne de meyvesini yiyordu. Oranın mahsulü olduğunu bildiği hiçbir şeyi yemiyordu. Bir gün bir adam gördüm.

Mezopotamya arazisinden getirdiği keçiboynuzu ve kır salatasını ona hediye etti.

Bunları kabul etti. Onu vera‘ya son derece dikkat eden bir zat olarak

205

görüyordum.”

255. Serî-i Sakatî, Ebû Yusuf-i Gasûlî’yi anlatırken şunları söyler: “Ebû Yusuf sınırlarda yaşar ve gazvelere katılırdı. Gazveye katılıp Rum beldelerine girdiğinde, arkadaşları Rumlar’ın hayvanlarından ve meyvelerinden yerlerdi.

Ebû Yusuf ise yemezdi. Ona, ‘Ebû Yusuf! Yoksa bunların helâl olduğundan şüphe mi ediyorsun?’ denilince, ‘Hayır, bunlar helâldir’ derdi. ‘O zaman helâl olan bu şeylerden ye’ denilince, ‘Zühd, helâl olan şeylerdir’ derdi.”

256. Ebû Ali ed-Dekkak’tan: “İbadetin temeli vera‘dır. Vera‘nın temeli takvâdır. Takvânın temeli nefis muhasebesidir. Nefis muhasebesi havf ve recâdan neş’et eder. Havf (Allah’tan korkmak)) ve recâ (Allah’ın mağfiretine ümitvar olmak) da mârifetten neşet eder. Mârifetin temeli ise ilim sahibi olmak ve

206

tefekkürdür.”

257. Yine Ebû Ali ed-Dekkak şöyle demiştir: “Ölçüsü olmayanın hesabı olmaz. Hesabı olmayanın müşahedesi olmaz. Müşahede sahibi olmayan ise nasipsizdir.”

258. Tâvûs b. Keysân şöyle demiştir: “İslâm bir ağaç gibidir. Kökü şehadettir.

Gövdesi... gibidir. -Bunu da bir şeye benzetti.- Meyveleri vera‘dır. Meyvesiz

207

ağacın faydası yoktur. Bunun gibi, vera‘sı olmayan insanda da hayır yoktur.”

259. Hişâm b. Hassân anlatıyor: “Muhammed b. Sîrîn bir tüccardan mal satın aldı. Bunlardan 80.000 dinar kadar kâr etti. Kalbinde huzursuzluk olunca hepsini

elinden çıkardı. Vallahi, bu kazancı faiz değildi.”

260. Yahya b. Muâz-ı Râzî diyor ki: “Vera‘, her türlü şüpheden kaçınmak, meşruluğunda tereddüt edilen her şeyi terketmek ve Allah’ın zâtıyla ilgili bilgilerin sınırında durmak, tevile kaçmamak.”

261. Yahya b. Muâz-ı Râzî şöyle de demiştir: “Kalbine gelen hatarata (akla gelen kötü düşüncelere) rağmen yüce Allah’a ibadete devam eden kişi haramlara düşecek gibi olduğunda, Allah bu arzusunu yok eder. Yani kalbine kötülük geldiğinde, günahı terkeder, işlemez.”

262. Yine Yahya b. Muâz’dan: “Vera‘ iki şekildedir: Zâhirî vera‘, bâtınî vera‘. Zâhirî vera‘, insanın sadece Allah için hareket etmesidir. Bâtınî vera‘ ise, Allah dışında bir şeyi kalbine sokmamasıdır.”

263. Yine Yahya b. Muâz’dan: “Vera‘sı olmayan insan nasıl zâhid olsun ki?

İlk önce sana ait olmayandan tamahını ve isteğini çek, ondan sonra elindekinden

-zâhidlik yapıp- uzak dur.”

264. Ebû Abdullah b. Cellâ diyor ki: “Birini tanıyorum. Mekke’de otuz sene kaldı. Kırba ve ipiyle çektikleri hariç zemzem suyundan hiç içmezdi. Mısır’dan getirilen gıda maddelerinden de hiç yemedi.”

265. Ebû Amr-ı Mervezî şöyle demiştir: “Sürekli irdeleyenin sakınma melekesi kuvvet bulur. Sakınma melekesi kuvvet bulanın şüpheli şeyleri reddetmesi, apaçık olanları kabul etmesi ise kolay olur.”

266. Katâde anlatıyor: Abdullah b. Mutarrif dedi ki: “İki adamla karşılaşırsın: Bunlardan biri daha çok oruç tutup namaz kılsa bile diğeri ona göre Allah

210

katında katbekat daha makbuldür.” Sordum: “Bu nasıl oluyor ey Ebû Cüzey?”

“Allah’ın haramlarından kaçınmada diğerine göre daha vera‘ sahibi olduğundan”

211

karşılığını verdi.

267. Mutarrif b. Abdullah diyor ki: “Rabbimin kıyamet günü bana, ‘Yâ Mutarrif! Yapmasaydın ya’ demesi, “Niçin yaptın?’ demesinden daha iyidir.”

268. Şâh Şücâ‘ Kirmânî diyor ki: “Takvânın alâmeti vera‘dır. Vera‘nın

212

alâmeti de şüphelilerde duraksamaktır.

269. Ebû Bekir-i Şiblî’den: “Vera‘, Allah dışındaki her şeyden kaçınmaktır.”

270. İbrahim Havvâs’tan: “Vera‘, havfın delilidir; havf, mârifetin delilidir.

Mârifet de kurbiyetin (Allah’a yakınlığın) delilidir.”

271. Abdullah el-Muallim, Ebû Osman-ı Mağribî’ye sordu: “Vera‘nın temeli nedir?” Ona şu cevabı verdi: “Şeriat insana bazı şeyleri yapmasını emreder, bazı

213

şeylerden de sakındırır. İnsanın bunlara tâbi olması, aykırı davranmamasıdır.”

272. İshak b. İbrahim anlatıyor: Babam İbrahim b. Şeybân’a sordum.

“Vera‘ya ne ile ulaşabilirim?” “Helâl yemekle, fakirlere hizmet etmekle” dedi.

Sordum. “Fakirler kimlerdir?” Cevap verdi: “İnsanların tamamı fakirlerdir.

Hizmet etme imkânın bulunanlar arasında ayırım yapma. Onları vera‘da senden

214

daha faziletli bil.”

273. Yunus b. Ubeyd diyor ki: “Üç söz beni etkilemiştir: Müverrik-i İclî’nin şu sözü: “Öfke halindeyken söylediğim bir şeye sakinken mutlaka pişman olmuşumdur.” Muhammed b. Sîrîn’in şu sözü: “Dünyalık bir şey sebebiyle kimseye haset etmedim. Eğer o kimse cennetlik ise, cennete gidecektir. Bu durumda dünyalık bir şey sebebiyle ona nasıl haset edebilirim ki. Yok eğer cehennemlik ise, cehenneme gidecektir. Bu durumda cehennemlik birine dünyalık bir şey sebebiyle nasıl haset edebilirim.” Üçüncüsü de Hassân b. Ebû Sinan’ın şu sözü: “Benim için en kolay şey vera‘dır. Şöyle ki, bir şey bana şüphe verirse hemen onu terkederim.”

274. Bir adam Yunus b. Ubeyd’e geldi ve, “Sen Yunus b. Ubeyd misin?” diye sordu. “Evet” dedi. Gelen zat, “Seni görmeden ruhumu almayan Allah’a hamdolsun” dedi. Ona, “Meseleniz nedir?” diye sorunca, “Size bir şey sormak istiyorum” cevabını verdi. “Aklınıza takılanı sorunuz” dedi. Gelen zat, “Vera‘nın hedefi nedir, söyler misiniz?” diye sordu. Ona şu cevabı verdi: “Her dem nefis

215

muhasebesi yapmak, her türlü şüpheden uzaklaşmaktır.”

Bu sefer, “Zühdün

gayesi nedir, söyler misiniz?” diye sordu. Buna da, “Rahatı terketmektir”

216

cevabını verdi.

275. Bişr b. Hâris on yıl Abadan’da kaldı. Bu süre zarfında deniz suyundan içiyor, sultanların şehre getirttikleri içme suyundan almıyordu. Ne zaman ki deniz suyu midesine zarar verince kız kardeşinin yanına döndü. Sancıdan kardeşinin yardımı olmadan yerinden kalkamıyordu. İp alıp satarak geçimini

217

temin ediyordu.”

Vüheyb b. Verd de Abdullah b. Mübârek’e, “Oğlun Bağdat’ta ticaret yapıyor”

dedi. Ona, “Bağdatlılar’la alışveriş yapmıyor” karşılığını verdi. Vüheyb, “Orada

değil mi ki?” diye yineleyince, İbnü’l-Mübârek şu cevabı verdi: “(Vakıf arazilerinin) hepsi özel mülkiyete geçirilmişken Mısır’da nasıl ticaret yapsın?

Vallahi ben Mısır mahsulü asla yemem.”

Bunu nakleden Ali b. Assâm diyor ki: “Vefat edene kadar Mısır mahsulü yemek hiç yemedi. Yemeğini hurma ve benzeri gıdalarla geçiştiriyordu.”

276. Vüheyb b. Verd’in kendisi de şöyle demiştir: “Kendisinde üç haslet bulunmayanın ameli kıymetsizdir: Allah’ın haram kıldığı şeylerden muhafaza eden vera‘, sefihlere karşılık vermekten koruyan hilim, insanlarla güzel geçinmesini temin eden iyi ahlâk.”

277. Kâdî Şüreyh bir adama şu nasihati yapar: “Ey Allah’ın kulu! Sana şüphe veren şeyi bırak, şüphe vermeyene yönel. Vallahi ey Allah’ın kulu! Şüpheyle bir

218

şeyi bıraktığın zaman kaybettiğin şeyi(n mislini) bulursun.”

278. Dahhâk b. Müzâhim diyor ki: “Kendilerine yetiştiğim insanların

219

özellikle vera‘yı öğrenmeye çabaladıklarını gördüm.”

279. İhvanından biri Dahhâk b. Müzâhim’e mektup yazarak, “Bana, emirleri ve kula lâzım gelen şeyleri özlüce ihtiva eden bir mektup yazar mısınız?”

ricasında bulundu. Ona şu mektubu yazdı: “Bir ve kahhâr olan yüce Allah amellerden en hayırlılarını seçmiş ve bunları kullarına mecbur kılmıştır. Bunlar farzlardır. Onların yerine getirilip getirilmediğini soracaktır. Kim nâfile olarak bir hayır yaparsa yüce Allah onu bilir ve karşılığını verir. Allah Teâlâ birtakım şeyleri açıkça helâl, bazı şeyleri de ayan beyan haram kılmıştır. Bu ikisi arasında ise şüpheli şeyler vardır, bunlar gönülleri ürpertir. Gönlünde her ne vakit böyle bir ürperti duyarsan o şeyi terket. Sana gerekli olan Allah’ın helâl kıldıklarına yapışman, haramlarından kaçınmandır. Yüce Allah bizleri ve sizleri müttaki

220

kullarından eylesin.”

280. Ebû Süleyman Dârânî’den: “Kanaat, rabbin kendisine uygun gördüğüne razı olmanın bir parçasıdır. Zühdün başı da vera‘dır.”

281. Ebû Osman-ı Edemî aktarıyor: İbrahim Havvâs’a vera‘yı sordum.

“Kızsa da, sakin de olsa kulun daima hak üzere konuşması ve Allah’ı razı

221

etmeye ihtimam göstermesidir” dedi.

282. Muhammed b. Yusuf-i Cevherî anlatıyor: Sıcak bir cuma günü cuma namazından sonra Bişr b. Hâris ile birlikte gidiyorduk. İshak b. İbrahim’in evinin duvarının gölgesine gelince, Bişr’i gölgeye doğru sürükledim, ama o güneş altında yürümeye devam etti. İçimden dedim ki: “İnsanın güneş altında yürüyüp nefsine zarar vermesinin neresi vera‘dır, bunu vallahi soracağım.”

Sordum da: “Ebû Nasr! Ben seni gölgeye itiyorum, sen ise güneşte yürüyorsun.”

Bana şu cevabı verdi: “Bu kötü bir gölgedir (sahibinden habersiz altında

222

yürümek uygun değildir).”

283. İbrahim b. Edhem’e, “Vera‘ ne ile tamam olur?” diye sorulunca şu cevabı verdi: “Kalbindeki bütün huyları düzeltmekle, günah işlemekle onlarda meydana gelen eksiklikleri terkedip onları tedaviye çalışmakla. Ayrıca yüce Allah’a zelil kalbinden gelen güzel ifadelerle münâcâtta bulunman da gerekir.

223

Günahlarını düşün, kalbine vera‘yı yerleştirmesi için rabbine tövbe et.

224

Tamahı kes, sadece rabbinden bekle.”

284. Ebü’l-Abbas b. Atâ diyor ki: “Vera‘ sahiplerinin vera‘ları, (âyet ve hadislerde) zerre ve hardaldan bahsedilmesinden (bu kadar şeylerin bile hesabının sorulacağından) doğmuştur. Şöyle ki, yüce Allah en ince ayrıntıya kadar hesap görecek, her ânı, anlık düşünceleri, kaş göz işaretlerini sorgulayacaktır. Bundan daha ağırı ise, zerre miktarınca, hardal tanesi ağırlığınca şeyleri sorgulayacak olmasıdır. Böylesi bir hesaba çekilecek olana elbette

225

müttaki olmak düşer.”

285. İshak b. Halef diyor ki: “Konuşmada vera‘lı olmak altın ve gümüşe karşı vera‘lı olmaktan daha zordur. Keza liderlikte zâhid olmak altın ve gümüşe karşı zâhid olmaktan daha zordur. Çünkü kişi bu ikisini (altın ve gümüşü) liderlik uğruna harcar.”

286. Osman b. Umâre naklediyor: “Vera‘ kulu dünyada zühde eriştirir. Zühd de Allah’ın sevgisine ulaştırır.”

287. Ebû Bekir Muhammed b. Ali Kettânî diyor ki: “Vera‘, edeplere yapışmak ve nefsi korumaktır.”

288. İbrahim b. Şeybân oğluna şu nasihati yapmıştır: “Yavrum! İlmi zâhirî edepler için öğren. Vera‘yı bâtınî edepleri tahsil etmek için kullan. Herhangi bir şeyin seni Allah’tan meşgul etmesinden sakın. Çünkü zâtından yüz çevirenlere

226

Allah’ın yönelmesi çok az olan bir durumdur.”

227

YAKÎN

289. Abdullah b. Abbas’tan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Haber gözle görmek gibi değildir. Allah Teâlâ Hz. Musa’ya kavminin

buzağı *(heykeli)* ***yaptıklarını haber verince, levhaları atmadı. Fakat ne zaman***

228

ki yaptıklarını bizzat gördü, levhaları *(elinden)* ***attı.”***

290. Vüheyb-i Mekkî’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Allah’ı hakkıyla mârifet etseniz, hiçbir cehalete yer bırakmayan *(muazzam bir)* ***ilme sahip olurdunuz. Allah’ı hakkıyla mârifet etseniz, dağlar duanızla***

erirdi. Kendisine yakînden bir şeyler ihsan edilen insana verilmeyen kısım,

verilenden daha fazladır.”

Muâz b. Cebel sordu: “Size de mi yâ Resûlallah?” Hz. Peygamber (s.a.v),

“Bana da” buyurdu. Muâz b. Cebel, “Bize ulaştığına göre Meryem oğlu İsâ (a.s) su üzerinde yürüyormuş” deyince Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: *“**Eğer***

229

yakîni daha fazla olsaydı havada da yürürdü.”

291. Havâriler peygamberleri Hz. İsâ’yı kaybetmişler. Denize doğru gittiği söylenmiş. Onlar da denize doğru yürüyüp aramaya başlamışlar. Denize geldiklerinde bir de bakmışlar ki Hz. İsâ su üzerinde yürüyüp geliyor, dalgalar kendisini bir yükseltiyor, bir alçaltıyor. Üzerinde de yarısını giyip, yarısını da peştamal gibi dolandığı bir elbise varmış. Yürüye yürüye yanlarına gelmiş.

Havârilerden biri demiş ki -Râvi diyor ki: Sanırım havârilerin en faziletlilerinden idi-: “Yâ Nebiyyallah! Yanınıza gelemez miyim?” Böyle dedikten sonra ayaklarından birini suya sokmuş, diğerini de atmak isteyince feryat etmiş: “Ah, boğuluyorum yâ Nebiyallah!” Hz. İsâ ona şöyle buyurmuş: “Ey imanı kâmil olmayan! Elini uzat! Eğer âdemoğlunun arpa miktarı **yakîn**i olmuş olsaydı su

230

üzerinde yürürdü.”

292. Zünnûn-i Mısrî’den: “Üç şey yakînin alâmetlerindendir: Her şeyde Allah Teâlâ’yı müşahede etmek. Her durumda yüce Allah’a sığınmak. Her

231

hâlükârda Allah Teâlâ’dan yardım dilemek.”

293. Zünnûn-i Mısrî şöyle de demiştir: Üç şey yakînin alâmetlerindendir: Yaşamda insanlarla fazla ihtilâfa girmemek. Verdikleri hediye sebebiyle onları methetmemek. İhsanda bulunmamaları veya görünüşleri sebebiyle onları kınamaktan sakınmak. Üç şey de yakînin yakîninin alâmetlerindendir: Her şeyde Allah Teâlâ’yı müşahede etmek. Her durumda yüce Allah’a sığınmak. Her

232

hâlükârda Allah Teâlâ’dan yardım dilemek.”

294. Yine Zünnûn-i Mısrî’den: “Yakîn kalbe iyice yerleşince Allah korkusu da yerleşir.”

295. Zünnûn-i Mısrî’ye, “Yakîn sahipleri niçin günah işliyorlar ki?” diye sorulunca şu cevabı verdi: “Nefislerine kötülük ettiklerinde, Allah üzerlerine olan fazlını ve ihsanını göstermeyi, onlara olan nimetlerini yenilemeyi, onların da şükürle zâtına yönelmelerini ister. Bunu da en yüksek derecelere vâsıl olmaları için yapar.” “Kalpte tahkiki, yakîni sağlam akıl gerçekleştirir. Yakîn nurunun yerleşmesi ise fiiliyatın hakkıyla ifasından geçer. Akılla farzlar eda edilir, haramlardan kaçınılır. Tefekkür yüce Allah’ın azametine müteveccih olur, kalbe sürekli sakınma hali yerleşir. Allah Teâlâ yakîni kalbe, kulun âhirete ve

ondaki ahvale yönelik müşahedelerine güveni gelsin diye koyar.”

296. Ömer b. Abdülaziz, Hasan-ı Basrî’ye bir mektup gönderir; kısa ve veciz ifadelerle nasihatte bulunmasını rica eder. O da ona şu cevabı yazar:

“Hem seni hem de bu vesileyle tebaanı ıslah edecek olan en önemli şey zühddür. Zühd yakîn ile elde edilir. Yakîn ise tefekkürle, tefekkür de ibret almakla elde edilir. Dünyayı bir düşünecek olursan, nefsini karşılığında satmaya değmeyeceğini anlarsın. Bilakis nefsinin, dünyanın değersiz

şeylerine lâyık olduğunu görürsün. Şüphesiz dünya belâ ve musibet yeridir, iğreti, geçici bir

233

yurttur.”

297. Serî-i Sakatî şöyle demiştir: “Yakînin ne olduğunu biliyor musunuz?

Yakîn, kalbin tasdik ettiği bir ameli yaparken sükûn bulmasıdır. Böyle bir kalp mutmaindir. Şeytan onda korku peyda edemez, herhangi bir korkutmayla onda etkili olmaz. Bu kalp sükûnet içinde âsûdedir, dünyadan hiçbir şekilde korkmaz.

Kalp bir hayra niyetlendiğinde, onu bundan men edecek herhangi bir düşünce içine girmez ve niyetlendiği hayrı ifadan çevirip geri bıraktırmaz. Yakîn sahibi insanın kalbi sükûn bulmuş ve bu yolda yücelmiştir; sanki kalbi bununla yoğrulmuş ve doğuştan ona sahipmiş gibidir. Sen, sana faydalı olacak hale sadece yüce Allah ile ulaşabilirsin, bu ise yalnızca Allah’ın dilemesiyle gerçekleşir. Şunu bil ki, insanlar kendi nefisleri için hiçbir şeye mâlik değillerdir.

Nefislerine ancak Allah’ın yardımıyla söz geçirebilirler. Neticede yakîn sahibinin kalbi yaratılmışlarda değil de yüce Allah’ta sükûn bulur. Allah Teâlâ dışında kimseden ümitvar olmaz ve korkmaz. Bütün mahlûkat kalbinden silinir gider ve kimseden beklentisi olmaz, korkmaz, kimseye dayanmaz, kimsenin malına, bedenine veya maharetine güvenmez. Zikri geçenlerin gereğini anlayıp bu hallere sahip olan yücelir, kuvvet bulur; Allah dışındaki her şeyden istiğna

234

eder, O’nunla yetinir.”

298. Serî-i Sakatî yârenlerinden birine nasihatinde şöyle der: “İmanın zayıflamasına sebep olacak düşünceleri kalbinde uzun süre tutma. Çünkü iman zafiyeti bütün günah, keder ve gamların kaynağıdır. Bunun yerine kalbini yakîne götüren şeylerle meşgul et. Zira yakîn insanı bütün hallerinde

itaate çeker, bütün keder ve gamları uzaklaştırır, bütün korkulardan emin kılar, bütün rahatlık ve sürûr çeşitlerine ulaştırır. Resûlullah'tan da (s.a.v) böyle rivayet edilmiştir.

Çünkü şöyle buyurmuşlardı:

235

Kula yakînden üstün bir hayır verilmemiştir."

299. Ahmed b. Âsım-ı Antâkî'den: "Birazcık yakîn kalpteki bütün şüpheleri

236

atar. Birazcık şüphe kalpteki yakînin hepsini dışarı çıkarır."

237

UZLET

300. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Hikmet on parçadır. Dokuzu sükût etmektedir. Onuncusu da insanlardan

238

uzaklaşıp uzlete çekilmektir."

301. Ebû Saîd-i Hudrî'den: Resûlullah (s.a.v), ***"İnsanların en faziletlisi***

kimdir?" diye sordu. Ashâb-ı kirâm, "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediler.

Resûlullah Efendimiz (s.a.v) bu suali üç kez tekrar edince, ***"Malıyla ve nefsiyle***

cihad edendir" dediler. Resûlullah Efendimiz (s.a.v), ***"Peki, sonraki kim?"*** diye sorunca yine, "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediler. Bunun üzerine

Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: ***“Sonraki,*** *(insanlardan uzaklaşıp)* ***bir kuytuda uzlete***

239

çekilen, Allah’tan korkan ve insanlara kötülüğü dokunmayan kimsedir.”

302. Ebû Ümâme-i Bâhilî’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

240

“İbadet yeri olarak müminin evi ne de güzeldir!”

303. Yine Ebû Ümâme-i Bâhilî’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

241

*“****Benim nezdimde en iyi dost, namazdan lezzet alan***

, kimse görmezken

rabbine ibadetini hakkıyla ifa eden, halk arasında belli olmayan, parmakla

gösterilip işaret edilmeyen, çok uzun hayat sürmeyen, mirası ve ağlayanı az

242

olan insandır.”

304. Abdullah b. Ömer’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“İnsanlar, bir kimsenin, içlerinde bir tane dahi bineklik bulamadığı yüz

243

deve gibidir.”

305. Ömer b. Hattâb şöyle demiştir: “Uzlette kötü ahlâktan rahat etme

244

vardır.” Ya da şöyle demiştir: “Uzlette kötü insanlardan rahat etme vardır.”

245

306. Yine Hz. Ömer’den: “Uzletten nasibinizi alın.”

307. Ebü’d-Derdâ diyor ki: “İbadet yeri olarak müminin evi ne de güzeldir.

246 Burada nefsini, gözlerini ve şehevî duygularını korur. Çarşılarda (ve sokaklarda) sakın oturmayın. Çünkü çarşılarda oturmak insanın vaktini öldürür

247

ve boş şeylerle meşgul eder.”

308. Adese-i Tâî anlatıyor: Abdullah b. Mesud bizlere uğradığında kendisine bir kuş hediye edilince şöyle dedi: “Avlanan bu kuşun yerinde olmayı, hiç kimsenin benimle konuşmamış olmasını, kendimin de kimseyle kelâm etmemiş

248

olmasını arzulardım.”

309. Süfyân-ı Sevrî şöyle demiştir: “Bir insanın bir yere girip kapanmasından

249

daha hayırlı bir şey görmedik.”

310. Saîd b. Müseyyeb’den: “Uzlete çekilmeye bak. Çünkü uzlet ibadettir.”

250

311. Zünnûn-i Mısrî diyor ki: “Kendini açlığa alıştır, insanlardan halvette kal (uzaklaş), sahralarda tek başına tefekkürle dolaş, bak ne mânevî ikramlar

251

göreceksin.”

312. Zünnûn-i Mısrî şöyle demiştir: “Hikmet sahibi insanın sıfatlarından biri de şudur: İsminin anılmamasını ister. Onda yalnızlık duygusu yoktur, Allah dışındakilerle ünsiyet etmez. Bu insan yalnızlıkta Allah ile ünsiyet edip insanlardan uzaklaştığında ihlâsı güçlenir. Böyle olduğunda ise, Allah’ın

252

lutfuyla, hikmet onu hakka ve doğruya yöneltir.”

313. Zünnûn-i Mısrî aktarıyor: “Âlimlerden biri şöyle demiştir: Kul her şeyi bırakıp yüce Allah’a hulûs-i kalple yöneldiğinde, bir kuyuda olmayı ve kimse

253

tarafından bilinmemeyi ister.”

314. Yine Zünnûn-i Mısrî’den: “Kalp halveti sevdiğinde, bu sevgi onu yüce Allah ile ünsiyete götürür. yüce Allah ile ünsiyet eden insan ise, Allah’ın dışındakilerle olduğunda yalnızlık hisseder. Allah Teâlâ’nın yüce zâtıyla ünsiyet edip, O’nun heybetinden korkarak yaşlar döken kalplere ne mutlu!”

315. Zünnûn-i Mısrî şöyle de demiştir: “İnsanlarla ünsiyet etmek gönlün iflâs

254

ettiğinin alâmetlerindendir.”

316. Fudayl b. İyâz’dan: “Gerçek mürüvvet sahibi, anne babasına iyilik

255

256

yapan, malını helâlinden temin eden,

infakta bulunan,

ahlâkını

257

güzelleştiren, kardeşlerine ikramda bulunan,

evinde durmaya gayret eden

kimsedir.”

317. Fudayl b. İyâz şunu da demiştir: “Evimde rabbimle baş başa kalmanın dışında bir lezzet, bir rahat ve huzur bulamıyorum. Ezanı işittiğimde ise, insanlarla karşılaşıp beni rabbimden meşgul etmelerinden korkarak (yolda

258

giderken), ***‘İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn’***

diyorum.”

318. Yine Fudayl b. İyâz’dan: “Aslan gördüğünde seni korkutmasın. Bir

259

insan gördüğünde ise elbiseni kaptığın gibi kaçmaya bak.”

319. Fudayl b. İyâz şöyle de demiştir: “İnsanlara karışan, şu iki şeyden birinden kurtulamaz: Ya onlar bâtıla daldıkları zaman onlarla beraber bâtıla dalar ya da yanındakinden bir günah gördüğü veya işittiği zaman sükût eder de günaha girer.”

320. Yahya b. Muâz şunu da demiştir: “Vahdet (rable baş başa kalmak)

sadıkların arzuladıkları durumdur; insanlarla ünsiyet etmek ise kaçındıkları şeydir.”

321. Yahya b. Muâz şunu da demiştir: “Zühd üç şeydir: Azla yetinmek,

260

halvet ve açlık.”

322. Serî-i Sakatî şöyle demiştir: “Cuma ve cemaatle namaz olmasaydı kapıyı

261

üzerime sıvardım.”

“Cemaatle beraber kılmak için dışarı çıktığımda cemaatin

bana teveccüh edeceğini hatırlayıp şöyle dua ediyorum: Allahım! Onlara ibadet

262

sevgisini nasip et, onun lezzetini alsınlar da bu onları benden meşgul etsin.”

323. Serî-i Sakatî yine şöyle demiştir: “Dininin selâmette, kalbinin ferah, bedeninin rahat, derdinin az olmasını isteyen, insanlardan uzak dursun. Çünkü

263

bu zaman uzlet ve tek başına yüce Allah ile beraber olma zamanıdır.”

“Bu

zaman yalnız kalma (ve Allah Teâlâ ile beraber bulunma) zamanıdır. Akıllı kimse yalnızlığı seçen kimsedir.”

324. Hizmetkârı İbrahim b. Beşşâr anlatıyor: “İbrahim b. Edhem bizlere şunu tavsiye etti: “İnsanlarla tanışmayı azaltın. Tanımadığınız kimseleri tanımak için uğraşmayın. Tanıdığınız kimseleri de tanımazlığa verin. Zararlı yırtıcı hayvandan kaçtığınız gibi insanlardan kaçın. Cumadan ve cemaatten ise asla geri

264

kalmayın.”

325. Ebü’l-Abbas Dâmegânî anlatıyor: Ebû Bekir-i Şiblî bana şunu tavsiye etti: “Yalnız ol! İsmini insanlar arasından sil! Ölene kadar yüzün bir duvara dönük dur.”

326. Bir zat Ebû Bekir Verrâk’ın ziyaretine geldi. Dönmek isterken, “Bana tavsiyede bulunun” diye rica etti. Ona şu nasihati yaptı: “Dünya ve âhiretin hayrını halvet ve uzlette buldum. Bu ikisi açısından zarar etmeyi ise kesret ve

265

266

ihtilâtta

gördüm.”

327. Ca‘fer b. Süleyman anlatıyor: Mâlik b. Dînâr’ın hanımı Ümmü Yahya vefat edince, “Yeniden evlenseniz” diye teklif ettim. Bana dedi ki: “Gücüm yetse

267

kendi nefsimi bile boşardım.”

328. Yine Ca‘fer b. Süleyman anlatıyor: “Mâlik b. Dînâr’ı gördüm, yanında bir köpek vardı. ‘Bu neyin nesidir ey Ebû Yahya?’ diye sordum. Şu cevabı verdi:

268

Bu hayvan kötü arkadaştan iyidir.”

329. Davud-i Tâî’nin kapısı çalınınca, “Bu zaman buluşup görüşecek vakit değildir. Dünyadan geriye sadece kederler ve üzüntüler kalıyor” dedi ve kapıyı üzerine kaktı.

330. Rivayete göre, Davud-i Tâî’yi ibadete kapanıp insanlardan uzaklaşmaya sevkeden olay şu olmuştu: Bir gün yolu vefat eden yakını için ağlayan bir kadına

düşer. Kadın, “Keşke çürümenin hangi yanağınızda başladığını bilseydim”

diyordu. Davud yanına varıp, “Az önce nasıl söylediniz?” diye sordu. Kadın da sözünü tekrar etti. Davud ona dedi ki: “Ben sana söyleyeyim, ilk önce sağ yanağı çürüyecek. Çünkü o tarafı toprağa gelmektedir.” Davud böyle dedikten sonra

269

devam etti ve insanlardan uzaklaşıp yalnız yaşamaya başladı.

331. Davud b. Nusayr Tâî’ye, sakalını niçin taramadığı sorulunca şöyle cevap

270

verdi: “Dünya hüzün yurdu olduğundan dolayı.”

“Peki, insanlarla niçin

oturmuyorsun?” sorusuna da şu cevabı verdi: “Rabbim affetsin! Küçüğüne

271

baksan sana hürmet etmez, büyüğüne baksan ayıplarını dökmeye başlar.”

Bunu nakleden Hafs b. Ömer diyor ki: “Ekâbirden bir zat onu görmek için gelmişti. O ise ona görünmemeye çalışıyordu. Evinden, bir kimseden korkan kimse gibi elbisesine sarılıp örtünerek çıkıyor, imam selâmı verdiğinde de

272

birinden kaçar gibi kendini eve atıyordu.”

332. Bişr b. Hâris’ten: “Bende hastalık var, nefsimi tedaviye çalışıyorum.

Nefsimi tedavi ettiğimde diğer insanları tedaviye yöneleceğim. Hem hastalığın hem de şifanın yerini bana gösteren rabbim, ah bir de lutfuyla tedaviye yardım etse! Hastalık sizlersiniz. Bazı insanların yüzlerine bakıyorum da, âhiretten

273

korkmuyorlar, hafife alıyorlar.”

333. Bişr b. Hâris şunu da demiştir: “Dünyayı sevmek, insanlarla birlikte olmayı arzulamaktır. Zühd ehli olmak ise, insanlarla karşılaşmaktan

274

uzaklaşmaktır.”

334. Ebû Süleyman Dârânî şöyle demiştir: “Seni yüce Allah’tan meşgul eden

275

aile, mal ve çocuk uğursuzluktur.”

335. Ebü’l-Âliye-i Basrî şöyle demiştir: “Bizler aramızda konuşurken şöyle derdik: İnsanlar öyle bir zamana gelecekler ki, o zamanda müminin câriye kadar kıymeti olmayacak. Bu dönemde müminlerin en akıllıları, tilkinin kaçıp gittiği gibi diniyle beraber insanlardan uzaklaşanlardır.”

336. Ebü’l-Âliye-i Basrî yine şöyle demiştir: “Aramızda şöyle konuşurduk: İnsanlar öyle bir zamana gelecekler ki, o zamanda en akıllılar hakkı gören ve

276

onunla beraber olanlardır.”

337. Ebû Hafs Amr b. Seleme anlatıyor: Abdullah b. Davud, “Bir insanla beraber bulunmaktansa bir koyunla birlikte olmayı tercih ederim” dedi. “Ey Ebû Abdurrahman! Neden?” diye sordum. Şöyle cevap verdi: “İnsan eziyet eder,

277

koyun ise eziyet etmez.”

338. Mekhûl-i Şâmî şöyle demiştir: “İnsanlarla ihtilâtta (birlikte olmakta)

278

hayır varsa, uzlette de selâmet vardır.”

339. Yine Mekhûl-i Şâmî’den: “Cemaatte fazilet varsa da selâmet uzlettedir.”

340. Vüheyb b. Verd diyor ki: “Şöyle bir söz söylenirdi: Hikmet on parçadır.

Dokuzu sükût etmektedir. Onuncusu da insanlardan uzaklaşıp uzlete

279

çekilmektir.

Ben nefsimi sükût yönünde terbiyeye çalıştım, tam olarak başarılı

280

olamadım. Gördüm ki, bu on cüzün en hayırlısı insanlardan uzaklaşmaktır.”

341. Ebû Bekir Verrâk şöyle demiştir: “Uzlete sonuna kadar devam eden

281

insan arzuladığına ulaşır.”

342. Kasım-ı Cûî diyor ki: “Gerçek kurtuluş insanlardan uzlete çekilmektedir.

Gerçek mutluluk ve rahatlık da yüce Allah ile halvettedir (baş başa

282

kalmaktadır).”

343. Ebû Sinan Saîd b. Sinan ziyaretine gelen iki kişiye şunları söyler: ‘Niçin birbirinizden ayrılmıyorsunuz? Oysa beraber olduğunuzda (boş şeyler) konuşup duruyorsunuz. Ayrılsanız ikiniz de Allah Teâlâ’yı zikredersiniz.”

344. Ebû Osman-ı Mağribî şöyle demiştir: “İnsanlarla sohbette bulunmak yerine halveti tercih eden insanın, bütün düşüncelerden uzaklaşıp, sadece rabbinin zikriyle meşgul olması, tüm isteklerden kendisini sıyırıp rabbinin muradına yönelmesi, nefsinin istekte bulunabileceği bütün şeylerden uzak durması icap eder. Eğer bu halde olmazsa halvette kalması onu fitneye veya bir

283

belâya düşürür.”

345. Hafs b. Humeyd, Ahmed b. Hafs-ı Buhârî’ye yazdığı mektupta şöyle der: “Şunu bil ki, ben senin etmediğin kadar insanları tecrübe ettim. Benim

284

ayıbımı örten,

aramızdaki bir meseleden dolayı benim kusurumu

285

bağışlayan,

kızdığı zaman bana kötülüğü dokunmayan, üzdüğümde tekrardan

bana sevgiyle yaklaşan bir arkadaş bulamadım. Böyle insanlarla uğraşmak ise

286

büyük ahmaklıktır, büyük ahmaklıktır, büyük ahmaklıktır."

346. Rebî' b. Huseym meclislerde, yol kenarlarında ve diğer yerlerde oturmazdı. Bunun nedenini şöyle açıkladı: "Zulme uğrayanın yardımına koşmamaktan, iftiraya uğrayana şahitlik yapmak zorunda kalmaktan, selâm verildiğinde selâmı iade etmemekten veya herhangi bir sepetten yük düştüğünde onu yerine koymamaktan korkarım."

Bunu nakleden Âmir-i Şa'bî diyor ki: Bahsettiği yerlere oturmamasının

287

sebeplerini anlatıp durmaya başladı. Biz de onu evinde ziyaret ediyorduk."

347. Abdülaziz-i Râsibî'ye, "Lezzet alınacak ne kaldı?" diye sorulunca şu cevabı verdi: "Ölene kadar yalnız kalıp kimseyi görmeyeceğim bir hücre."

348. Zeyd b. Eslem anlatıyor: "Bir adam kabirleri kendisine mesken tuttu diye kınanınca dedi ki: Onlar sadık dostlardır. Ayrıca onlardan ibret alıyorum."

288

349. Huleyd-i Asrî, mahallesinin camisinde sabah namazını kıldıktan sonra güneş doğana kadar yüce Allah'ı zikreder, sonra evine dönerdi. Evine

döndükten sonra ailesine söyler ve yemeğini yerdi. (Ardından kendisine iki yastık verilir

289), kalkar odasına girer ve kapısını kapatırdı. Odaya girince şöyle derdi:

“Rabbimin meleklerine merhaba! Allah’a yemin olsun ki, bugün benimle ilgili olarak sizleri sadece hayırlara şahit kılacağım: Bismillâhirrahmânirrahîm. -Ya da

290

şöyle derdi: Sübhânellah ve’l-hamdü lillâh ve lâ ilâhe illellâhu vallâhu ekber.”

Burada, gözleri dayanamayıp kapanıncaya veya öğle namazına çıkıncaya kadar

291

bu şekilde ibadet ve zikre devam ederdi.

350. Ebü’d-Derdâ Hâşim b. Ya‘lâ Ensârî anlatıyor: Kardeşlerimizden biri Cehennem vadisinden bir rahibi görmüş. Ona, “Nefsini orada niye hapsettin?”

diye sorunca, “Şairin şu şiirini işittiğim için” demiş:

Nefsini ümmetten uzaklaştır!

Yalnızlıkla ünsiyete alıştır!

Göremedim insanlar içinde,

Bir kuruş değer veren bilgiye.

351. Fakih Mansûr b. İsmail diyor ki: Bu zaman uzlet zamanıdır. Ben bunu bir şiirimde şöyle ifade etmiştim:

Hayrın tamamı sükûttadır.

Evde uzlete çekilmektedir.

Eline çok rızık geçse bile,

En azıyla yetinmen gerekir.

ALLAH İÇİN HİCRET ETMEK

352. Abdullah b. Amr'dan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Allah Teâlâ'nın en sevdiği kimseler gariplerdir." "Garipler kimlerdir yâ Resûlallah?" diye sorulunca şöyle cevap verdiler: ***"Dinleriyle birlikte*** *(İslâm'ı*

yaşamak için bulundukları yerlerden) ***kaçanlardır. Allah Teâlâ onları Meryem***

292

oğlu İsâ aleyhisselâm ile diriltecektir."

353. Abdullah b. Ömer'den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

"İslâm garip başladı, başladığı gibi garip olacaktır. O gariplere ne mutlu!"

Soruldu: "Yâ Resûlallah! O garipler kimlerdir?" Şöyle cevap verdiler:

293

"Kabileler*(in)****den*** *(yurtlarından)* ***ayrılanlardır."***

NEFSE TÂBİ OLMAMAK

354. Abdullah b. Abbas’tan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

294

“En büyük düşmanın, iki yanın arasındaki nefsindir.”

355. Câbir b. Abdullah’tan: Resûlullah’ın (s.a.v) yanına cihaddan dönen bir grup geldi. Resûlullah (s.a.v) onlara şöyle buyurdu: ***“Hayırlı bir gelişle, küçük***

cihaddan büyük cihada geldiniz.” Kendisine, “Büyük cihad nedir?” diye sual edilince şöyle buyurdular: ***“Kulun nefsin arzularına karşı mücahede***

295

etmesidir.”

356. Fedâle b. Ubeyd’den: Resûlullah’ın (s.a.v) şöyle buyurduğunu işittim:

296

“Mücahid nefsiyle cihad edendir.”

357. Ebû Hüreyre’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Güçlü olan, insanlara galip gelen değildir. Güçlü olan nefsine hâkim

297

olandır.”

358. Enes b. Mâlik’ten: ***“Bunu*** *(kadınların böyle sorguya çekilmesini istedim*

298

ki, kral) ***bilsin, ben ona gıyabında hıyanet etmiş değilim”***

âyeti hakkında

Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: ***“Cibrîl, ‘Ey Yusuf! Aklından geçen şeyi***

söylesene’ deyince, Yusuf aleyhisselâm dedi ki: Ben *(böyle yapmakla)* ***nefsimi***

temize çıkarmak istemiyorum. Çünkü nefis, olanca gücüyle kötülüğü

299

emreder.”

359. Musa aleyhisselâm zühd hayatına başlayıp dünyayı tamamen boşlayınca nefsine şöyle demiş: “Sen neyi arzularsan ben onun tersini yapacağım.”

360. Musa aleyhisselâm yüce Allah ile konuştuktan sonra kadınlardan uzaklaşmış, et yemeyi bırakmış. Bu durum kardeşi Harun’a ulaşınca o da kadınları terketmiş ve et yememeye başlamış. Ancak çok geçmeden evlenmiş ve tekrar et yemeye başlamış. Bu durum Hz. Musa’ya aktarılmış: “Kardeşiniz Harun hem et yemeye başladı hem de evlendi.” O da şöyle cevap vermiş: “Ben

Allah için terkettiğim bir şeye tekrardan geri dönmem.”

361. Ömer b. Hattâb valilerinden birine yazdığı mektubun sonunda şöyle demişti: “Çetin hesaba çekilmeden önce nefsini hesaba çek. Çünkü çetin hesaba çekilmeden, rahatken nefsini hesaba çeken insanın âkıbeti razı ve hoşnut olacağı bir yer olur. Bir kimseyi de hayatı meşgul eder, hevâsı oyalarsa, âkıbeti hüsran ve pişmanlık çekeceği bir yer olur. Sana verilen öğütten ibret alarak nehyedildiğin şeye son ver ve bunu aklında tut.”

362. Abdullah b. Ömer diyor ki: “Sizler öyle bir zamandasınız ki, nefsânî arzular amele tâbi olur. Sizlerden sonra öyle bir zaman gelecek ki, ameller nefsin arzularına tâbi olacak.”

363. Ebü’d-Derdâ’dan: “Nice nefsine ikram edenler var, esasında ona ihanet etmektedirler. Nice bir anlık nefsânî arzular var ki, onu yapanlara uzun sürecek hüzün bırakırlar.”

364. Serî-i Sakatî şöyle demiştir: “Gerçek kuvvet, nefsini yenebildiğin kuvvettir. Kendi nefsini terbiye etmekten âciz olan insan başkasını terbiye

300

etmekten hayli hayli âciz olur.”

365. Serî-i Sakatî şunu da demiştir: “Allah’ı mârifet etmenin (onu bilmenin, hakkıyla tanımanın) alâmetlerinden biri de, güç yettiği kadar yüce Allah’ın

301

hukukunu yerine getirmek, O’nu nefse tercih etmektir (îsâr).”

366. Yine Serî-i Sakatî’den: “İstidracın alâmetlerinden biri de, nefsin

302

ayıplarını görmemektir.”

367. Cüneyd-i Bağdâdî anlatıyor: “Bir gece uyuyamadım. Kalkıp virdime yöneldim. Fakat daha önceleri bulmuş olduğum lezzeti bulamadım. Bu sefer tekrardan yatmak istedim. Yattım, ama uyuyamadım. Oturdum, onu da yapamadım. Baktım olmayacak, kalkıp kapıyı açarak dışarı çıktım. Bir de baktım ki yolda sere serpe uzanmış, abâya bürünmüş bir adam. Beni hissedince başını kaldırdı ve, ‘Ey Ebü’l-Kasım! Şimdiye kadar niçin gelmedin?’ dedi. Ben de, ‘Efendim, sizinle buluşmaya dair bir sözümüz yok ki’ dedim. ‘Evet, var’

dedi. ‘Kalpleri hareket ettiren rabbimden benim için kalbinizi harekete geçirmesini niyaz ettim.’ Ben de, ‘Rabbin muradını yerine getirdi. İhtiyacın nedir?’ diye sordum. ‘Nefsin hastalığı ne vakit şifa bulabilir?’ diye sordu. Dedim ki: ‘Nefis hevâsına muhalefet ederse, hastalığı ilâca inkılâp eder.’ Bu cevabım üzerine adam kendi nefsine yöneldi ve, ‘Bak, dinle. Ben sana aynı cevabı yedi kez vermiştim de sen kabul etmemiştin. İllâ da

Cüneyd’den dinlersem kabul ederim demiştin. İşte bak ondan aynı cevabı aldın. Beni artık bırak’ dedi. Bu

303

adama bir daha ne rastladım, ne de kim olduğunu öğrenebildim.”

368. Osman b. Muhammed Zehebî’den: ‘Ben de yanındayken Cüneyd’e

sordular: “İçinde sadece bir çekirdeği ağzına alıp emme zevki ve arzusu kalmış

insan için ne dersiniz? Onda dünyaya ait bir şey kalmış mıdır?” Buna şöyle cevap verdi: Evet, Peygamberimiz bizlere böyle öğretti (Çünkü o şöyle buyurmuştur):

304

“Üzerinde bedelinden 1 dirhem borç kaldığı müddetçe mükâteb

hâlâ

305

köledir.”

369. Sehl b. Abdullah-ı Tüsterî’ye mârifetten sorulunca şu cevabı verdi:

“Mârifete nefsiyle mücadele eden insan ulaşır. Hevâsına muhalefet ederek aldığı lezzet ona (hevâsına) tâbi olarak aldığı lezzetten daha çok olur. İşte bu noktada insan mârifeti elde eder.”

370. Yine Sehl b. Abdullah-ı Tüsterî şöyle demiştir: “Nefis yüce Allah’a itaat ederek istikamete girmezse, kulun kalbi Allah Teâlâ’yı mârifet edemez.”

371. İbrahim b. Edhem’den: “En kuvvetli cihad hevâ-i nefisle yapılan cihaddır. Kim nefsinin hevâsına tâbi olmayı engellerse, hem dünyadan hem de

306

içindeki belâlardan selâmette olur, eziyetlerinden korunur ve emin olur.”

372. İbrahim b. Edhem şunu da demiştir: “Hevâ-i nefis insanı helâk eder,

307

Allah’tan korkmak ise şifa verir.

Şunu bilesin ki, seni gördüğünü bildiğin

308

zattan korkarsan, bu, kalbindeki nefsânî arzuyu çıkarır.”

309

373. (Eserin müellifi Beyhakî diyor ki): Ebû Ali ed-Dekkak’tan dinledim; bir zattan şunu nakletti: “Nefsini yine kendi nefsinle öldürmedikçe rabbine varamazsın.” Bunu diyen zata, “Nefsi öldürmek nasıl olur?” diye sorulunca şu cevabı vermiş: “Nefsi öldürmek muhalefet kılıçlarıyla olur.”

374. Ebû Ali ed-Dekkak şunu da demiştir: “Büyüklerden biri şöyle demiştir:

“Şeriat yasaklamamış olsaydı, nefsimi nefsimle, yine nefsimin iyiliği için öldürürdüm.”

375. Keza Ebû Ali ed-Dekkak şöyle demiştir: “Kalbine rabbi hâkim olmayan insan, hevâsına ve nefsine kulluk eder.”

376. Bişr b. Hâris şöyle demiştir: “Kırk yıldır canım kebap arzuluyor, ancak

310

ona ayıracak param hiç olmadı.”

377. Fudayl b. İyâz’dan: “Kul yüce Allah’ı nefsânî isteklerine tercih

311

etmedikçe kemâle eremez.”

378. Ebû Osman-ı Hîrî şöyle demiştir: “Söz ve fiilinde sünneti kendisine önder yapan insan, konuştuğunda hikmetli konuşur. Hevâyı nefsine kılavuz yapan ise konuştuğunda bid‘at konuşur. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

312

Eğer ona itaat ederseniz hidayete erersiniz.”

379. Yine Ebû Osman-ı Hîrî’den: “Müridlerin genelinin musibeti, zelle ve sürçmelere aldırış etmemeleri, gerekli ilâçla tedaviyi ihmal etmeleridir. Böyle olunca da nefis buna alışır ve insanı iradesine sahip olmaktan çıkarır.”

380. Ebû Saîd b. A‘râbî naklediyor: Ebû Gassân-ı Kasmelî’den, “Dünya nefsin kendisidir” dediğini dinledim. Sanki şunu demek istemiştir: “Zühd hayatı yaşamak, zühdü nefiste yaşamakla olur. Yani, nefsin Allah Teâlâ’dan meşgul eden bütün arzularından, sevdiklerinden, rahat ettirecek şeylerden uzak durmakla olur.”

381. Hasan-ı Basrî anlatıyor: Ebû Müslim-i Havlânî çok darbımesel getiren bir insandı. Bir gün şöyle dedi: “Bir nefis ki, ona ikram ve tazim edip yücelttiğimde yarın Allah katında beni zemmedecektir. İsteklerine boyun eğmeyip, tersine, hizmetime alıp dediklerimi yaptırdığımda ise yarın Allah katında beni methedecektir.” Sordular: “Ey Ebû Müslim! Bununla hangi nefsi kastediyorsunuz?” Şöyle cevap verdi: “Neyi olacak, vallahi kendi nefsimi

313

kastediyorum.”

382. Mâlik b. Dînâr diyor ki: “Hocalarımdan Abdullah-ı Dârî bana şu tavsiyeyi yaptı:

“Ey Mâlik! Bu yolda zirveye ulaşmayı istiyorsan, kendinle nefsânî arzuların

314

arasına demirden bir duvar koy.”

383. Yine Hâtim-i Esam’dan: “Abâ giymek, zühdün alâmetlerinden bir tanesidir. 3,5 dirhemlik bir abâ giyenin kalbinde 5 dirhemlik nefsânî arzu olmaması gerekir. Tersi olduğunda, nefsânî arzularının ulaştığı maddî değerin

315

abâsını geçmesinden dolayı yüce Allah’tan utanmayacak mı?”

384. Muhammed b. Fazl diyor ki: “İnsana hayret doğrusu, Allah’ın beytine, Harem’ine varmak için vadileri, ıssız yolları, çölleri aşar gider. Çünkü orada peygamberlerinin izleri var. Bu insan nasıl olur da kalbine varmak için nefsini ve

316

onun isteklerini aşıp geçmez. Zira kalpte rabbinin kudret izleri vardır.”

385. Yine Muhammed b. Fazl’dan: “Rahat etmek, nefsin isteklerinden kurtulmakladır.”

386. Yine Muhammed b. Fazl diyor ki: “Nefsine -onsuz olmamasına rağmen-hiç ihtiyacın yokmuş gibi davran. Çünkü nefsine sahip olan insan aziz, nefsinin

317

kendisine sahip olduğu insan zelil olur.”

387. Yahya b. Muâz-ı Râzî şöyle demiştir: “Akıllı kimse Allah’a taat uğruna nefsine eziyet edendir. Çünkü nefse eziyet etmek onu kurtarır; rahatlatmak ise onu alçaltır.”

388. İbrahim Havvâs anlatıyor: “Lukâm dağında

idim. Bir nar ağacı

gördüm, canım çekti. Yaklaşıp ondan bir tane kopardım. İkiye ayırıp tadınca, baktım ki ekşi. Bunun üzerine narı bıraktım. Gözüme yerde sere serpe uzanmış

bir adam ilişti, ısırgan sinekler üzerine üşüşmüşlerdi. ‘Selâmün aleyküm’ dedim.

‘Ve aleyküm selâm ey İbrahim!’ deyip selâmımı aldı. ‘Beni nasıl tanıdın?’ diye sorduğumda şöyle dedi: ‘Allah Teâlâ’yı tanıyıp bilen insana yüce Allah dışında hiçbir şey gizli kalmaz.’ Böyle deyince ona, ‘Allah Teâlâ’ya çok yakın bir halin olduğunu müşahede ediyorum. Yüce Allah’a münâcât edip seni korumasını ve bu azgın arıların zulmünden muhafazasını istesen ya!’ dedim. Bana şöyle cevap verdi: ‘Ben de senin Allah Teâlâ’ya çok yakın bir halin olduğunu görüyorum.

Yüce Allah’tan nara olan arzu ve isteğini bertaraf etmesini isteseydin ya! Çünkü insan narın sokmasının (ona karşı olan nefsânî arzunun) acısını kıyamette hissedecektir, ama ısırgan sineklerin sokmasının acısını dünyada hissetmektedir.’

Böyle deyince yanından ayrılıp yoluma devam ettim.”

389. İsmail b. Yakub-i Abdî anlatıyor: Rebî‘ b. Berre vaaz ederdi. Bir gün şöyle dedi: “Ey âdemoğlu! Geçmiş nefsânî arzularını bir hurma isteyen dilenciye versen, onları kabul etmez.”

Yine o şöyle diyordu: “Dünya diyor ki: Ben pek sağlam olmayan geçici bir vasıtayım. İçinde yılanlar kaynayan bir evim. (Hayat) vadi(sin)in yılanıyım.

Bana ikram edene ihanet ederim. İhanet edene ikram eder, tevekkül edene barınak olurum.”

390. Ahmed b. Ebü’l-Havârî anlatıyor: Ürdün’de bir rahibe sordum:

“Nefsinin uyku hazzını karşılamak gayesiyle uyuyana zâhid denir mi?” Bana şu cevabı verdi: “Böyle birine zâhid denmez. Nefsinin uyku, yemek ve içmek yönündeki arzularını yerine getiren kimse zâhid değildir. Kitaplarımızda kadınlara olan iştiyakla mücadeleden daha şiddetli bir savaş bulamıyoruz. Çünkü onlara olan meyil insanların damarlarında ve kanlarında yaratılmıştır. Bu sebeple çıkarılmaları çok zordur. Yemek arzusu ise sonradan oluşmuş bir iştiyaktır.

Çıkarılması kolaydır.”

391. Abdullah b. Muhammed b. Münâzil şöyle demiştir: “İnsanlar, nefsinin gölgesini üzerinden kaldıranın (nefsinin hegemonyasından kurtulanın)

319

gölgesinde yaşarlar.”

392. Ebü’l-Abbas b. Atâ’dan: “Nefis hakla katiyen ülfet etmez.”

393. Biri Muhammed Sâdık’a, “Bana nasihat eder misin?” deyince, ona şu tavsiyeyi yapar: “(Âhiret için) yolculuk malzemelerini hazırla, âhirette lâzım olacak azığını önden gönder ve nefsini kontrol altında bulundur.”

394. Abdülaziz b. Muhammed Kindî anlatıyor: Üstatlarımız şöyle derlerdi:

“Önüne iki iş çıktığında hangisinin doğru olduğunu bilemezsen, bak bakalım,

hangisi hevâ-i nefsine muhalif olmaya daha yakın. Çünkü doğru şeyler genelde hevâ-i nefse muhalif olurlar.”

395. Üstat Ebû Sehl-i Su‘lûkî’ye kulluğun hakikati sorulunca şu cevabı verdi:

“Bir taraftan muvafakat, bir taraftan da muhalefet etmek. Muvafakat, kulun Hakk’a muvafakat etmesidir. Muhalefet ise, nefsine ve onun isteklerine muhalefet etmesidir.”

396. Ebû Bekir Verrâk şöyle demiştir: “Nefsânî arzuları yerine getirerek âzalarını razı eden insan pişmanlıklar ağacını kalbine dikmiştir.”

397. Ebû Ali Hasan b. Ali’den: “İnsanların bir kısmı mâlik, bir kısmı da köledir. Nefsânî isteklerini kontrol altına alan mâlik, nefsânî isteklerinin hâkimiyeti altına giren insan ise köledir.”

398. Ebû Amr İsmail b. Nüceyd’den: “Nefsi kendisine kıymetli geleni dini

320

terkeder.”

399. Zünnûn-i Mısrî’den:

Kalbim beni üzecek şeylere davet ediyor.

Hastalıklarım, ağrılarım hep böyle artıyor.

Hasmım gezinirken kaburgalarım arasında,

321

Düşmanımdan kurtuluş nasıl olur acaba?

400. Ebü’l-Abbas b. Süreyc’den:

Kemikleri yiyebiliyor diye köpeğe haset etme!

Yediklerini çıkarırken gelir çok acınacak hale!

Dübürünün hasta olduğunu görürsün yakında!

Sebep olacak ağzıyla yediği şeyler o yaralara!

Kişi muhalefet ederek nefsinin zıddına gitmezse,

322

Allah azze ikram etmesin nefsine ikram edene.

NEFSE RAHAT VERMEMEK

401. Davud-i Tâî, Süfyân-ı Sevrî'ye, "Soğuk ve hoş suları içip, güzel ve leziz yemekleri yiyip, serin gölgelerde dinlenirsin, ölümü ve Allah'a kavuşmayı ne zaman arzulayacaksın?" diyerek nasihatte bulunur. Süfyân bu sözler üzerine ağlamaya başlar.

402. Davud-i Tâî'ye, "Güneş altında duracağınıza gölgeliğe geçseniz ya?"

denilince şu cevabı verdi: "Bedenimin rahatlayacağı bir yere doğru adım atmaya

323

rabbimden hayâ ediyorum."

403. Yunus b. Ubeyd'e gelen bir adam, "Vera'nın gayesi nedir?" diye sordu.

Ona, "Her türlü şüpheden uzaklaşmak, her dem nefsi muhasebe etmektir"

karşılığını verdi. Gelen zat, "Zühdün gayesi nedir?" diye sorunca, "Rahatı

324

terketmektir" dedi.

NEFSİN İSTEKLERİNİ YERİNE GETİREMEMEK

404. Hasan-ı Basrî'den: Ashabından bazıları Resûlullah'a (s.a.v) sordular:

"Bazı şeyleri canımız çekiyor ancak elde edemiyoruz. Bundan dolayı bizlere ecir var mıdır?" Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: ***"Bundan ecir almayacaksınız da,***

325

ya neden ecir alacaksınız?"

DÜNYAYA BAĞLANMAMAK

405. Câbir b. Abdullah'tan: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

326

"Allah adına olanlar hariç dünyadakiler lânetlenmiştir."

406. Enes'ten: Resûlullah (s.a.v), ***"Suda yürüyüp de ayakları ıslanmayan***

olur mu?" diye sordu. Ashap, "Hayır yâ Resûlallah" dediler. Resûlullah da (s.a.v) şöyle buyurdu: ***"İşte bunun gibi, dünyaya dalan kimse günahlardan***

327

kurtulamaz."

407. Meryem oğlu İsâ aleyhisselâm inananlarına şöyle demiş: "Sizler benim ashabım ve kardeşlerim iseniz, nefislerinizi insanlardan gelecek husumete ve buğza alıştırın. Böyle yapmazsanız benim kardeşlerim değilsiniz. Ben sizlere öğrenesiniz diye öğretiyorum, yoksa şaşırasınız diye değil. Sizler, ümit ettiğiniz hedeflere, hoşlanmadığınız şeylere sadece sabrederek ulaşabilirsiniz.

Nefislerinizin arzuladığı şeyleri terketmedikçe ümit ettiklerinize erişemezsiniz.

Kalpte şehveti besleyecek şeylere bakmaktan zinhar kaçının. Böyle bir şey sahibine fitne olarak yeter. Gözü kalbini gözetleyip durana, kalbi gözünü gözlemeyene ne mutlu! Geçip gidenler ne kadar uzakta kaldı, gelecekler ise ne de yakındır! Dünyaya dalmış kimseye yazıklar olsun! Oysa ölecek ve dünya onu terkedecek. Dünyaya güveniyor, oysa onu aldatıyor. Ona güveniyor, oysa ona tuzak kuruyor. Dünyaya aldananlara yazıklar olsun. Halbuki hoşlanmadıkları ölüm onlara çok çabuk gelecek, arzulamadıkları vaadle karşılaşacaklar, gece gündüz arzulayıp peşinden koştukları şeyleri terkedecekler. Arzusu dünya, hataları amelleri olanlara yazıklar olsun. Yarın

rablerinin huzurunda nasıl da rüsva olacaklar. Allah'ın zikri dışında çok konuşmayın, çünkü yumuşak da olsa

kalpleriniz katılaşır.

Kasvetli (katı) kalp ise Allah azze ve celleden uzaktır.

Fakat sizler bunu bilmiyorsunuz. Köle sahipleri gibi insanların günahlarına bakmayın. Köleler gibi kendi günahlarınıza bakın. İnsanlar iki halde bulunurlar: Ya âfiyettedirler ya da bir musibete müptelâ kılınmışlardır. Âfiyette iseniz bu halinize şükredin ve musibete uğramış insanlara merhametle davranın. Yağmur dağın üzerine düştüğünde toprağı yumuşatır. Siz ise nicedir hikmetleri öğreniyorsunuz da kalpleriniz yumuşamıyor. Ne kadar tevazu sahibi olursanız o kadar merhamet olunacaksınız. Ne kadar ekiyorsanız o kadar biçeceksiniz.

Kötülük üzere bulunan âlimler kötü yemiş veren ağaca benzerler. Seyredenleri hayran bırakır, ama yemişinden yiyenleri öldürür. Sizlerin sözleri şifadır, hastalığı gideriyor, ancak amelleriniz hastalıktır, şifa ona fayda etmiyor (konuşmalarınızın faydası dokunmuyor). Kötü köleler gibi muallimi ayaklarınız altına aldınız. Ben sizlere Allah adına söylüyorum, ancak sözlerimden istifade edeceğinizi nasıl ümit edeyim ki? Çünkü hikmet ağızlarınızdan çıkıyor, fakat kulaklarınıza girmiyor. Oysa iki duyu organı arasında dört parmaklık mesafe var.

Kalpleriniz söylediklerinizi bellemiyor. Ne kerem sahibi efendiler var, ne de müttaki köleler."

408. Meryem oğlu İsâ aleyhisselâm şunu da demiş: "Dünya şeytanın tarlası, sizler de tarlanın bakımını yapan işçilersiniz."

409. Hz. İsâ'ya, "İhtiyacını görmek için bir merkep alsanız" diye teklifte bulunulmuş. O da şu cevabı vermiş: "Ben, Allah katında, zâtından meşgul

edecek şeyleri vermeyeceği kadar büyük bir ikrama mazharım.”

410. Hasan-ı Basrî’den: “Nefislerimiz adına korktuğumuz günahlarımız olmasaydı da sadece dünya sevgimiz olsaydı, yine de nefislerimiz için korkardık.

Çünkü yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

‘Siz geçici dünya malını istiyorsunuz, Allah ise *(sizin için)* ***âhireti istiyor.’***

330

331

Siz de Allah’ın murat ettiğini isteyin.”

411. Ömer b. Abdülaziz, Hasan-ı Basrî’ye bir mektup gönderir ve kendisine kısa ve veciz bir nasihatte bulunmasını rica eder. Ona şu cevabı yazar: “Hem seni hem de bu vesileyle tebaanı ıslah edecek olan en önemli haslet zühddür.

Zühd yakîn ile elde edilir. Yakîn ise tefekkürle, tefekkür de ibret almakla elde edilir. Dünyayı bir düşünecek olursan, nefsini karşılığında satmaya değmeyeceğini anlarsın. Bilakis nefsinin dünyanın değersiz şeylerine lâyık olduğunu görürsün. Şüphesiz dünya belâ ve musibet yeridir, iğreti ve geçici bir

332

yurttur.”

412. Yine Hasan-ı Basrî’den: “Vallahi öyle insanlar gördüm ki, içlerinden birinin bir dünyalığa son derece ihtiyacı olmasına ve yanında bu ihtiyacını giderecek helâl mal bulunmasına rağmen, ona elini uzatıp ihtiyacını karşılamazdı. Kendisine, ‘Allah sana rahmet etsin, şu maldan alsan da ihtiyacını gidersen’ denildiğinde şu cevabı verirdi: ‘Hayır! Vallahi, ondan aldığım takdirde

333

hem kalbimin hem de amellerimin fesada uğramasından korkuyorum.’ ”

413. Hasan-ı Basrî bir keresinde de şöyle demiştir: “Sade bir hayat süren şu kula rabbim merhamet etsin: Ekmek kırıntılarını yer, (yeni peşinde koşmayıp) eski giyinir, toprakla dost olur, onda yatar, tüm vakitlerini ibadetle geçirmek için gayret gösterir, günahlarına ağlar, Allah’ın rahmetini arzulayarak azabına duçar olmaktan son derece kaçar. Ecel kendisine gelene kadar bu halde yaşamaya devam eder.”

414. Hasan-ı Basrî Allah’a yemin ederek, “Bir dirheme kıymet atfedeni Allah

334

zelil edecektir” derdi.

415. Fazl b. Sevr anlatıyor: Hasan-ı Basrî’ye dedim ki: “Ebû Saîd! İki şahıs var. Bunlardan biri helâlinden dünyayı istedi ve onu elde etti. Bu mallarla akrabalarına yardımda bulundu, nefsini de faydalandırdı. Diğeri de dünyayı terketti (Bunlardan hangisi daha iyidir?).” Bana şu cevabı verdi: “Dünyayı

335

terkeden bence daha iyidir.”

416. İbrahim b. Edhem şöyle demiştir: “Sevgilinin kızdığı şeyleri sevmek sevginin alâmeti değildir. Mevlâmız dünyayı yerdi, bizler ise methettik; O

buğzetti, biz ise sevdik. Dünyada zühd hayatı yaşanmasını istedi, bizler ise dünyayı yeğledik, onu elde etmek için koştuk.

Dünyanın harap olacağını sizlere ferman etti, sizler ise koruyup onarmaya çalıştınız. Onu talep etmeyin buyurdu, sizler ise talep ettiniz. Servet biriktirmeyin diye uyardı, sizler ise yığmaya baktınız. Sizleri bu gaflete dünyanın yalancı cazibeleri sevketti. Cazibelerine kapılıp dünyanın peşine düştünüz. Dünya o sahte görüntüsüyle sizleri aldattı ve kendisine bağladı. Böyle olunca da, onun isteklerini kabullenip arzularına boyun eğiyorsunuz,

onun debdebesi içinde yuvarlanıyorsunuz, lezzetlerinden bol bol istifade edip

duruyorsunuz, nefsânî arzuları körükleyen cazibelerine dalıyorsunuz, şerleriyle kirleniyorsunuz, dünyanın hazinelerini elde etmek için hırs pençesiyle toprakları eşip duruyorsunuz, madenlerini çıkarmak için tamah kazmalarıyla kazıp duruyorsunuz, dünyanın çeşitli yerlerinde gafletle binalar inşa edip

336

duruyorsunuz, cehaletle muhkem yapılar yapıyorsunuz."

417. İbrahim b. Edhem şöyle de demiştir: "Öyle hale geldik ki, ameli bıraktık

337

lafla yetiniyoruz,

gevşeklik tövbe yerine geçmiş, fâni yaşam ebedî hayata

tercih edilmiş."

418. Yine İbrahim b. Edhem'den: "Nedir bu durumumuz! İhtiyacımızı bizim gibi insanlara şikâyet ediyoruz da rabbimizden sıkıntımızı gidermesini istemiyoruz. Dünya için bir insanı seven, mevlâsının yanındaki hazineleri unutan

338

kula yazıklar olsun."

419. İbrahim b. Edhem valilerden birinin yanına girdi. Vali, "Geçimini nereden temin ediyorsun?" diye sorunca İbrahim şu cevabı verdi:
Dinimizden yırtıp dünyamızı yamarız.

Böyle ne din kalır ne de yamadığımız.

339

Bunun üzerine vali, “Çıkarın bunu huzurumdan. Ağırlık yaptı” dedi.

420. Serî-i Sakatî’den: “Dünyadan önüme çıkan her güzellik, ona

340

ilgisizliğimi hep tazeleştirdi.”

421. Serî-i Sakatî, İbrahim Bennâ’ya şu nasihati etti: “Ey Bennâ! Dünyayı habis görerek zâhidlik yapan, dünyaya sabrederek zâhidlik yapan kimse gibi

341

değildir (Ondan daha üstündür).”

422. Serî-i Sakatî anlatıyor: “Bir şahıs yanıma girmek için izin istedi. İzin verdim, ancak gelip odanın kapısında dikilip bakmaya başladı. Odanın bir köşesinde de hokka durmaktaydı. Girmesini söyledim. O ise, ‘Senin hakkında beni aldatana Allah hayır ihsan etmesin’ dedi. Ben, ‘Yazık sana, niçin böyle diyorsun?’ diyecek oldum. ‘Şurada köşeye konulmuş olan şey ne oluyor peki?’

342

dedi ve (onu boş işler için kullandığımı sanarak) dönüp gitti.”

423. Ebü’l-Abbas b. Mesrûk arkadaşlarından birinden naklediyor: “Serî-i Sakatî’nin yanına girdim. Yüzünün rengi atmıştı. ‘Ebü’l-Hasan! Neyin var?’ diye sordum. Şu cevabı verdi: ‘Biraz önce bir adam yanıma girmek için izin istedi.

Ben de verdim. Evimde bir hokkanın mevcut olduğunu görünce, ‘Senin hakkında beni aldatana Allah hayır ihsan etmesin’ dedi. Ben, ‘Ne oluyor sana?’

deyince açıkladı: ‘Hokka! Bu, (ilmî çalışmalar hariç) işi gücü olmayanların evinde bulunur (Sense ibadet ehli olarak biliniyorsun. Buna vakit ayırmaman gerekir)’ dedi.”

424. Davud b. Nusayr-i Tâî şöyle demiştir: “Dünya dönüp dururken, insanların mutlaka kendisiyle meşgul olmasını ister.”

425. Davud-i Tâî’ye, “Sakalınızı niçin taramıyorsunuz?” diye sorulunca, şöyle cevap verdi: “Böyle yaparsam, boş duruyorum demektir. Oysa dünya

343

matem yurdudur.”

Yine ona, “Evin üstüne çıksanız da meltemin esintisiyle hava alıp serinleseniz” denildiğinde, “Bedenim rahat etsin diye adım atmak istemiyorum”

344

cevabını verdi.

426. Bir zat vefat ettiği gece Davud-i Tâî’yi rüyasında yola revan olurken görür. Ona, “Gidiyor musunuz?” diye sorar. O da ona, “Şimdi hapishaneden kurtuldum” der. Adam sabah uyandığında bakar ki insanlar Davud’un vefatını konuşuyorlar.

427. Bişr b. Hâris şöyle demiştir: “Dünyaya buğzetmemiş olsaydım, sadece

345

içinde yüce Allah’a isyan ediliyor olması bile ona buğzetmemi gerektirirdi.”

428. Bişr b. Hâris şöyle dua ederdi: “Allahım! Bana bu dünyada verme; ruhumu alıncaya kadar ev, aile, çocuk ve mal nasip etme.”

Süfyân-ı Sevrî de şöyle derdi: “Bugüne kadar bir bina için tek dirhem bile

346

harcamadım.”

429. Süfyân-ı Sevrî pek çok defa şöyle derdi: “Allahım! Bizleri kurtar. Bizleri kurtar. Allahım! Bizleri dünyanın şerrinden kurtararak hayra sevket. Allahım!

347

Dünyada bizlere âfiyet ihsan eyle.”

430. Yine Bişr b. Hâris’ten: “Bu beldede dünyayı samimi olarak elinin tersiyle iten birini tanımıyorum. İtenler de ya dünyalık kazanmak veya eline daha çok geçmesi için böyle yapıyor.”

431. Mâlik b. Dînâr’dan: “Dünyaya üzülmen âhiret hüznünü kalbinden

348

çıkarır. Dünyaya sevinmen de âhiret sevgisini kalbinden uzaklaştırır.”

432. Mâlik b. Dînâr şunu da demiştir: “Vücut hasta olduğunda ne yemek ne içecek ne uyku ne de rahatlık ona fayda verir. Aynı şekilde dünya sevgisi kalbe

349

takıldığında vaazlar fayda etmez.”

433. Fudayl b. İyâz’dan: “Rahat edip başını dinlemek istersen, dünyayı kimin yiyip bitirdiğine aklını takma.”

434. Fudayl b. İyâz şunu da demiştir: “Şerrin tamamı bir eve konulmuş,

350

anahtarı da dünya sevgisi yapılmıştır.

Hayrın tamamı da bir eve konulmuş,

351

anahtarı zühd yapılmıştır.”

435. Fudayl b. İyâz, Ebû Türâb-ı Nahşebî’ye der ki: “Ey Ebû Türâb!

Dünyaya dalmak kolaydır, ama ondan kurtulmak zordur.”

352

436. Fudayl b. İyâz

Resûlullah’ın (s.a.v), ***“Dünya müminin zindanı,***

353

kâfirin cennetidir”

hadisinin mânası hususunda şöyle demiştir: “Dünya, onun

lezzetlerini ve şehvetlerini terkeden kimse için zindandır. Lezzetlerini ve şehvetlerini terketmeyen kimse için nasıl hapishane olsun ki!”

437. Zünnûn-i Mısrî’den: “Dünyaya en çok meyledenler, dünyayı konuşup duranların, onu elde etmek isteyenlerin yanında dünyayı en çok zemmedenlerdir.

Hele de içi dünya aşkıyla yanıp zemmedenler!”

438. Ebû Süleyman Dârânî şöyle demiştir: “Dünya kendisiyle güreşe tutuşanı alt eder.”

439. Ebû Süleyman Dârânî şunu da demiştir: “Kul dünyayı sevip onu tercih ettiğinde Allah azze ve celle şöyle buyurur: Beni bilip tanımayı ve hatırlamayı ona unutturacağım. Beni tanımaz halde huzuruma gelecek.”

440. Yine Ebû Süleyman Dârânî'den: "Gerçek zâhid, dünyayı ne zemmeden ne de methedendir. O dünyaya iltifat etmez. Dünyalık elde ettiği zaman

354

sevinmez, bir dünyalığı kaybettiği zaman da üzülmez."

441. Yahya b. Muâz-ı Râzî'den: "Dünya her şeyiyle bir saatlik gama bile değmez. Nasıl olur da bir ömür boyu ona gam çekersin, ondaki nasibin az olmasına rağmen nasıl olur da kardeşlerinle aranı bozarsın."

442. Yahya b. Muâz-ı Râzî şöyle de demiştir: "Gıpta edilecek insan şudur: Dünya onu bırakmadan o dünyayı terkeden, içine girmeden kabrini inşa eden (ona hazırlanan), rabbi (mağfiretiyle) ondan razı olmadan önce rabbini razı eden."

443. Yine Yahya b. Muâz-ı Râzî diyor ki: "Kim dünyayı kendi tercihiyle terketmezse, (sonunda) dünya zorla onu bırakır. Hayatındayken nimetlerden

355

uzak durmayan insan vefatından sonra nimetlerden uzak kalır."

444. Yahya b. Muâz şöyle de demiştir: "Gerçek zâhid, eli dünyevî sıkıntılardan uzak olduğu gibi kalbi de onlarla meşgul olmaktan âzâde olandır."

445. Cüneyd-i Bağdâdî'ye, "Dünya nedir?" diye sorulunca şöyle cevap verdi:

"Dünya bakış açılarına göre değişmektedir: Bir gruba göre, dünya, gözünün gördüğü sema ile yer arasındaki genişliktir. Bazıları dünyayı rahatlık ve zenginlik elde ettikleri bir mal olarak görürler. Bana göre ise dünya, hevâ-i nefse yakın olan şeylerdir."

446. İbrahim-i Teymî'den: "Şu kimseye ne kadar acınsa azdır: Yüce Allah dünyada kendisine mal verir. Ancak kıyamet günü günahı kendisine, menfaati başkasına ait olarak gelir. Yine şu kimseye de ne kadar acınsa azdır: Allah Teâlâ

dünyada kendisine köle nasip eder. Köle, kıyamet günü Allah katında ondan daha faziletli biri olarak gelir. Şu kimseye dahi ne kadar acınsa azdır: Yüce Allah kendisine âmâ bir komşu takdir eder. Kıyamet günü komşusu gözleri görür gelirken kendisi âmâ gelir. Dünya sizden öncekilerin üzerine üzerine gelirdi.

Onlar ise kaçarlardı. Şimdi ise dünya sizden kaçmakta, sizler ise peşinde hırsla

356

koşmaktasınız. Sizlerle öncekiler arasında ne kadar da fark var."

447. Muhammed b. Sîrîn'den: "Şöyle söylenirdi: Müslüman, paraların

357

yanında (Hakk'a) teslim olandır."

448. Hasan b. Mansûr anlatıyor: Ali b. Assâm'a selâm verildiğinde meşguldü. Ona, "Ebü'l-Hasan! Meşgul müsünüz?" diye sordum. Şöyle dedi:

"Nefsin hoşuna giden bir şeyle meşgulüm. İnsan faydalanmak için dirhemlerle meşgul olur, ancak onlardan hesaba çekileceğini hiç düşünmez."

449. Râbia-i Adeviyye'den: "Karı gördüğümde defterlerin uçuşup sahiplerine dağılışını düşünürüm. Çekirge sürüsü gördüğümde haşri hatırlarım. Ezanı işittiğimde kıyamete seslenecek münadiyi hatırlarım. Nefsime de şunu tavsiye ederim: Rabbin takdiri gerçekleşene (ölene) kadar dünyada ağaca konan kuş gibi

358

ol."

450. Bilâl b. Sa'd diyor ki: "Rahmânın kulları! Günahlardan uzak olsanız, rabbinize karşı hiç günah işlemeseniz, Allah'a taati terketmeseniz ve sadece

Allah’a itaat için çabalasanız bile, dünyaya olan sevginiz şer olarak sizlere yeter.

Ancak yüce Allah affeder ve bağışlarsa müstesna.”

451. Ebû Hâzim Seleme b. Dînâr’dan: “Yüce Allah dünyaya şöyle

vahyetmiştir: Seni arzulayıp peşinde koşanları yor. Bana kulluk edenlere ise

359

hizmet et.”

452. Ebû Hâzim Seleme b. Dînâr’ın bu sözü benzer ifadelerle başka bir rivayetle de nakledilmiştir.

453. Ahmed b. Ebü’l-Havârî şöyle demiştir: “Dünyaya arzulu ve istekli

360

bakanın kalbinden, yüce Allah yakîn nurunu ve zühdü çıkarır.”

454. Ahmed b. Ebü’l-Havârî anlatıyor: Ebû Musa Deybülî’ye, “Zühd dünyada nasıl olur?” diye sordum. Bana, “Dünyalık olarak elinden gidene

361

üzülmeyip, kazandığın sebebiyle sevinmemenle olur” diye cevap verdi.

455. Ebü’l-Hasan Muhammed b. Ali anlatıyor: Ebû Abdullah b. Şeyrek’e

362

gafil bulunup, fütüvvet

nedir diye sordum. Bana dedi ki: “Dünyayı kimin elde

ettiğine aldırmamandır.”

456. Abdullah b. Muhammed b. Münâzil naklediyor: Ebû Sâlih Hamdûn'dan öğüt isteyince şu nasihati yaptı: "Elinden geliyorsa dünyalık bir şey sebebiyle

363

kızma."

457. Ebü'l-Hasan b. Sâiğ'den: "Müridin dünyayı iki kez terketmesi gerekir.

Birincisi: Dünyanın lezzetlerini, nimetlerini, renk renk yiyeceklerini ve içeceklerini velhâsıl ondaki her şeyi terketmesi. İkincisi: Dünyayı terkettiği insanlar tarafından bilinip, fuzuli şeylerini terketmesi sebebiyle hürmet edilip saygı gösterilecek duruma geldiğinde, bu halini gizleyerek dünya ehline yönelmesi gerekir. Çünkü böyle yapmazsa, dünyayı terketmesi, dünyaya yönelip

364

onu istemekten ve talep etmekten daha büyük bir vebal ve fitne olur."

458. Yezîd b. Meysere anlatıyor: "Üstatlarımız dünyayı domuz diye isimlendirirlerdi. Eğer daha kötü bir isim bulabilselerdi onu söylerlerdi. Dünya onlara meyledecek gibi olduğunda şöyle derlerdi: Benden uzak dur ey hınzır!

365

Benim sana ihtiyacım yok. Biz rabbimizi tanıyıp biliyoruz."

459. Ebû Bekir-i Şiblî şöyle demiştir: "Dünya bir hayaldir. Onu istemek vebaldir. Terketmek güzel, yüz çevirmek kemâlâttır. Yüce Allah'ı bilmek ise O'na bağlanmaktır."

460. Ebû Bekir-i Şiblî'ye, "Dünya nedir?" diye sorulunca şöyle cevap verdi:

366

"Fitnelerle kaynatılan bir tencere, pisliklerle doldurulan bir helâ."

461. Hâris-i Muhâsibî diyor ki: “Dünyayı anarak terketmek zâhidlerin sıfatı, unutarak terketmek de âriflerin sıfatıdır.”

462. Cerîr b. Yezîd anlatıyor: Muhammed b. Ali b. Hüseyin’e, “Bana nasihat eder misiniz?” dedim. Şu nasihati yaptı: “Ey Cerîr! Dünyayı, rüyanda elde ettiğin, uyandığında ise elinde bir şey bulunmayan mal gibi kabul et.”

463. Ebû Bekir Abdullah b. Muhammed b. Ebü’d-Dünyâ’dan: “Hükemâdan birine sormuşlar: “Melikler niçin insanların en taş kalplileridir?” O da şu cevabı vermiş: “Tefekkür uzaklaşıp, nefsânî arzular yakınlaşıp, dünyevî lezzetlerle iç içe olduklarında, kalpleri kararır da, o yüzden.”

464. Muhammed b. Ali Kettânî şöyle demiştir: “Rahatı rahat etmekte arayan rahatı bulamaz.”

465. Ebû Bekir b. Ayyâş’tan: “Dünyalığı olana tazim eden, İslâm’da yeni bir bid‘at çıkarmış olur.”

466. ***“İşte âhiret yurdu: Onu yeryüzünde böbürlenmek ve bozgunculuk***

367

yapmak istemeyenlere veririz.”

Ebû Muâviye-i Esved bu âyetin tefsiriyle ilgili olarak şöyle demiştir:

“Dünyayı zelil gören ümitsizliğe ve endişeye kapılmaz, onu yüceltmek için

368

başkalarıyla yarışmaz.”

467. Ebû Müshir-i Gassânî bir şiirinde şöyle der:

Dinimle olan bağlarımı çözüp bozmadıkça,

Bana vermeyen dünyaya yazıklar ola!

Gözlerim yuvarlağını çevirip durdukça,

369

Hoşlandığım şeyleri gösterir arzusuzca.

Bir başka rivayette, son satır, *“Alçaltacak şeyleri gösterir arzusuzca”*

370

şeklindedir.

Bu rivayette şu ilâve de vardır: Bir adam Ömer b. Abdülaziz’e şu şiiri okumuştur:

İnsanlığın rabbine sığınırım kötü nimetlerden:

Görünce mutlu olduğum, aslında beni alçaltan.

468. Mis‘ar b. Kidâm bir şiirinde şöyle der:

Gündüzlerin unutkanlık, gafletle,

Gecelerin uykuyla geçip gitmekte.

Ey mağrur lâyıksın sen bu halinle,

371

Rezil ve rüsvâ kötü bir âkıbete.

Firakından hoşlanmadığın şeylerle,

Meşgul olup duruyorsun sen böyle!

Yaşıyor hayvanlar dahi bu şekilde,

372

Dünya ki imtihan içiniz onun içinde.

Mis‘ar b. Kidâm bir şiirinde de şöyle demiştir:

Oturmak için bir ev inşa etti.

373

Şenlendiremeden kabre girdi.

ALLAH SEVGİSİ DÜNYA SEVGİSİYLE

BİR ARADA OLMAZ

469. Serî-i Sakatî şöyle demiştir: “Allah Teâlâ dünya sevgisini evliyâsının kalplerinden almış, asfiyâsını (seçkin kullarını) ondan korumuş, sevgili kullarının kalplerinden onu çıkarmıştır. Çünkü yüce Allah dünya sevgisinin

374

onların gönüllerinde bulunmasına razı değildir.”

470. Zünnûn-i Mısrî’den: “Şunu iyi biliniz: Allah âşığı için, Allah’ı her şeye tercih etmek (îsâr) büyük bir iş değildir. Zira onun için yüce Allah’tan daha büyük bir şey yoktur. Bu sebeple, Allah âşığının üzerinde dünyayı ardına attığının görülmesi gerekir. Çünkü bir insanın kalbinde dünya sevgisi yanında Allah aşkının da bulunması imkânsızdır. Allah’ı seven kimse dünyalık olarak eline geçen şeylere iltifat etmez, sevdiği dışında başka birine de ihtiyaç duymaz.”

471. Zünnûn-i Mısrî şunu da demiştir: “Yüce Allah’ı sevenin sevgisinin alâmeti, kendisini Allah Teâlâ’dan uzaklaştıracak her şeyden elini çekmesi ve

375

tamamen Allah Teâlâ’ya yönelmesidir.”

DÜNYADA RAHAT YOKTUR

472. Abdullah b. Ömer’den: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Dünya müminin zindanı, kabir muhkem barınağı, cennet de varacağı

376

yerdir. Dünya kâfirin cenneti, kabir zindanı, cehennem de varacağı yerdir.”

473. Atâ Horasânî’den: “Müminin bir günü sürûrla geçmez.”

474. (Emevî Halifesi) Hişâm b. Abdülmelik, Rusâfe şehrini inşa edince, “Bir gün, şöyle hiçbir kötü haber gelmeden, burada tek başıma kafamı dinlemek istiyorum” demiş. Öğleyin bir sınır bölgesinde kan akıtıldığı haberi kendisine

377

ulaştırılınca, “Bir tek gün bile rahat yok” diye dertlenmiş.

GÜNAHLARDAN KAÇINMAK

475. Ebû Zer-i Gıfârî’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular: ***“Ben bir âyet***

biliyorum. İnsanlar buna yapışsalar onlara yeterli olur: Kim Allah’ın

378

yasaklarından sakınırsa *(Allah)* ***ona bir çıkış yolu yaratır.”***

476. Ebû Hüreyre’den: Resûlullah şöyle buyurmuştur: *“**İnsanlara öyle bir***

zaman gelecek ki, insan o vakit uzak durmak ile fücuru işlemek arasında

tercihte bırakılacak. Sizden bu zamana yetişenler uzak durmayı fücuru

379

işlemeye tercih etsinler.”

477. Abdullah b. Cerâd'dan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular: ***"Yaşamınız***

boyunca hep hayrı talep edin. Bütün gücünüzle cehennemden kaçın. Cenneti

isteyen insan uyumaz. Cehennemden kaçan uyumaz. Âhiret *(cennet)*

hoşlanılmayan şeylerle çevrilidir. Uyku cennete giden yolları kuşatmıştır.

Dünya lezzetler ve nefsânî cazibeler ile çevrilidir. Dünyanın lezzetleri ve

nefsânî cazibeleri sizleri âhiretten oyalamasın. Âhireti olmayanın dünyası

yoktur, dünyası olmayanın da âhireti yoktur. Şüphesiz Allah mazerete yer

bırakmayacak şekilde haber vermiş, öğüdünü ulaştırmıştır. Allah Teâlâ pek

çok şeyi sizlere temiz kılarak helâl kıldı, kötü şeyleri de haram kıldı. Allah'ın

haram kıldıklarından kaçının. Allah'a itaat edin, çünkü Allah haram kılmış

olduğu bir şeyi asla helâl kılmayacak, helâl kıldığı bir şeyi de asla haram

kılmayacaktır. Kim haramı terkeder ve helâlinden yerse, rahmâna itaat etmiş

ve kopması söz konusu olmayan sapasağlam bir ipe tutunmuş olur, hem

dünyası hem de âhireti âbâd olur. İşte bu Allah'a itaat eden içindir."

478. Abdullah b. Ömer'den: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: ***"Helâl***

belli, haram da bellidir. İkisi arasında şüpheli şeyler vardır. Kim bunları

terkederse dinini korumuş olur. Kim de şüpheli şeylerin içine düşerse, çok

sürmeden haramın içine düşmesi yakındır, koru kenarında *(hayvanlarını)*

381

otlatan çobanın çok sürmeden içeri dalması gibi."

479. Ömer b. Abdülaziz, Hasan-ı Basrî'ye mektup yazar. Kendisine kısa ve özlü nasihatte bulunmasını istirham eder. Hasan-ı Basrî ona şunu yazar: "Dünya, insanın kalbini ve bedenini devamlı meşgul eder. Zühd ise kalbin ve bedenin mânevî rahatlığını temin eder. Şüphesiz yüce Allah hazretleri helâl nimetlerini nasıl sarfettiğimizi, haramlarına karşı da nasıl davrandığımızı bizlerden

382

soracaktır."

480. İbrahim b. Şeybân'dan: "Kim vakitlerine dikkat eder ve Allah'ın razı

383

olacağı şekilde geçirirse, Allah onun dinini ve dünyasını muhafaza eder."

481. Bir zat Davud-i Tâî'ye mektup yazarak nasihat istirham eder. O da ona şöyle yazar: "Dünyayı, nefsânî arzularını kontrol ederek oruçlu geçirdiğin bir gün gibi kabul et. Ölümü de iftarın gibi gör. Selâmetle..."

Mektubu yazan zat biraz daha nasihatte bulunmasını isteyen ikinci bir mektup yazar. Buna da şu cevabı gönderir: "Allah nehyettiği şeyi yaparken seni

384

görmesin, emrettiği şeyden kaçarken de müşahede etmesin."

Mektubu yazan kişi üçüncü defa nasihat isteyince, bu sefer şunu gönderir:

“Bazı insanlar, dinleri elden gitmesine rağmen, çok dünyalığa sahip olmakla hallerine nasıl razı iseler, sen de (tam tersine), dininin selâmette oluşuyla az bir

385

dünyalığa sahip olmana rıza göster. Selâmetle...”

482. Ebû Ali ed-Dekkak’tan: “Küfür ve nifaktan sakınan insan

Allah katından bir mârifet (bilgi) elde eder. Buna ilme’l-yakîn denir.

Büyük günahlardan sakınan insan da Allah katından bir mârifet elde eder. Buna ayne’l-yakîn denir. Küçük günahlardan sakınan insan da Allah katından bir mârifet elde eder. Buna da hakka’l-yakîn denir.”

483. Bir adam Hâtim-i Esam’a sordu: “Ne arzuluyorsunuz?” “Geceye kadar bir günlük âfiyet” cevabını verdi. “Günlerin hepsi âfiyet içinde geçmiyor mu?”

diye sorulunca da, “Ben Allah’a isyan etmediğim bir günlük âfiyeti

386

kastediyorum” karşılığını verdi.

484. Ebû Abdurrahman-ı Sülemî anlatıyor: “Bağdat’tan ayrılmak istediğimde İbrahim b. Sâbit-i Deâ’dan nasihat istedim. Bana dedi ki: “Daha sonra pişmanlık duyacağın şeyi bırak.”

485. Ebû Amr-ı Evzâî bir kardeşine şöyle yazdı: “Dört bir tarafın haramlarla çevrilidir. Şunu bilesin ki, gece-gündüz rabbinin emirlerine karşı çıkılmaktadır.

Allah’tan kork, O’nun önünde hesap vereceksin. Son ânın rabbinle beraber olsun. Vesselâm.”

486. Ebû Hâzim Seleme b. Dînâr şöyle demiştir: “Az bir dünyalık âhiretten

387

çokça alıkor.”

“Öyle insanlar görürsün ki, başkasının derdiyle ilgilenir; derdin

388

sahibinden daha çok onun derdine üzülür.”

“Âhirette beraberinde olmasını

istediğin şeyi bugünden önüne kat. Âhirette beraberinde olmasını istemediğin

389

şeyi de bugünden terket.”

“Onun yüzünden ölmeyi istemediğin her ameli

390

terket ki, öldüğünde sana zararı olmasın.”

487. Yahya b. Muâz-ı Râzî’den: “Öldüğü gün mirasının, haşir günü de

391

terazisinin kendisini rezil ettiği kimse gibi olma.”

488. Ebû Saîd Asmaî aktarıyor: Bir bedevî bir topluluğa nasihatte bulundu ve şunu söyledi: “Kuvvetli olup bu kuvvetini Allah’a itaat yolunda kullanana, zayıf

392

olup Allah’a isyandan geri durana Allah rahmet eylesin.”

489. Kâdî Şüreyh'ten: "Kul günahtan korkarak bir şeyi terkederse kaybettiği

393

şeyi(n mislini) bulur."

490. Katâde b. Diâme diyor ki: "Tevrat'ta şöyle yazılıdır: Ey âdemoğlu! Ben sana rızık veriyorum, sen ise başkasına ibadet ediyorsun. Ey âdemoğlu! Hem fâcirlerin yaptıklarını yapıyorsun hem de iyilerin sevaplarını istiyorsun. Ey âdemoğlu! Dikenlerden üzüm toplamak istiyorsun (Günahlar içinde sevap

bekliyorsun). Nasıl davranıyorsan sana da öyle muamele edilecektir. Neyi ekersen onu biçeceksin. Ey âdemoğlu! Merhamet edersen merhamet olunursun.

Ey âdemoğlu! Allah'ın kullarına merhamet etmezken nasıl olur da Allah'ın rahmetini umarsın? Ey âdemoğlu! Hem bana niyaz ediyorsun hem de benden

394

kaçıyorsun."

491. Ahmed b. Âsım-ı Antâkî anlatıyor: Bir âbide sordum: "Allah sana

395

rahmet etsin, havfın

alâmeti nedir, bana söyler misiniz?" "Sakınmaktır"

396

cevabını verdi. "Peki, şevkin

alâmeti nedir?" diye sordum. "Talep etmektir"

397

dedi. “Recânın

alâmeti nedir?” diye sordum. “Amel etmektir” diye cevapladı.

“Allah sana merhamet etsin, bizim bu zayıflığımız nereden kaynaklanıyor?” diye sordum. “Allah’ın sabredip azap etmemesine ve zâtına karşı işlenen günahları örtmesine güvenmenizden” dedi. Bu sözlerin ardından şu şiiri okudu: *Eğer dediklerimi anlayabiliyor, akledİyorsan!*

Götürülmeden ayrılman gerekir bu dünyadan!

Günahlarla meşgul olmayı hemen terketmelisin!

Daha ne zamana kadar sonra yaparım diyeceksin?

492. Ömer b. Ma‘bed’den:

Belâdayım gözlerimden ve de kalbimden.

Zaman benim hastalığıma değil derman!

Kitabıma günahlarımdır sürekli yazılan,

Geçmedi mi ömür eğlenceye dalmaklan?

GÜNAHLARA TÖVBE ETMEK

493. Muhammed b. Cübeyr’den: Resûlullah (s.a.v) Muâz b. Cebel’i Yemen’e gönderdi. Yolculuk zamanı gelince Resûlullah (s.a.v) uğurlamaya geldi. Muâz,

“Yâ Resûlallah! Ben gidiyorum. Bana nasihat ediniz” dedi. Resûlullah (s.a.v) ona şöyle buyurdu: ***“Yâ Muâz! Gücün nisbetince Allah’tan kork. Gücün yettiği***

kadar Allah için amel et. Her ağaç ve taşın yanında Allah Teâlâ’yı an. Eğer

bir günah işlersen, ardından -gizli olanın ardından gizli, açık olanın ardından

398

aşikârâne- tövbe et."

494. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Vefat eden herkes pişman olur." Sordular: "Yâ Resûlallah! Neye pişman olur?" Cevap verdiler: ***"İyi ameller sahibi ise amellerini neden çoğaltmadığına,***

399

günahkâr ise niye elini günahlardan çekmediğine pişman olur."

495. Lokman Hekim oğluna şu tavsiyeyi yapmış: "Yavrum! Tövbeyi

400

geciktirme. Çünkü ölüm âniden gelir."

496. Hz. Ali (r.a) diyor ki: "Hayır, malının ve çocuklarının çok olması değildir. Hayır, amelinin çok olması, hilminin fazla olması ve rabbine ibadete koşmandır. İki kimse hariç, dünyada kimseye hayır yoktur: Günahlar işleyip

401

daha sonra bunları tövbeyle izâle eden kimse.

Âhiret için çabalayıp takvâyı

ihmal etmeyen kimse. Hem amellerin kendisiyle kabul olunduğu bir şeyi nasıl ihmal etsin ki!"

497. Matar-ı Verrâk diyor ki: "Mümin tövbe etmiş olarak sabahlamalıdır.

Tövbekâr, nefsini kınar ve işlediği pek çok şey sebebiyle onu ayıplar halde akşamlamalıdır. Müminde olması gereken hal budur.”

498. Ebû Sa‘d Abdurrahman b. Muhammed b. Dürüst’ten:

Hatalarından dolayı rabbinden mağfiretini iste!

402

Maniler çıkmadan koş çabuk, hayırlar işlemeye!

Ömrünü ileriye havale edip sakın geçirmeyesin!

Nefisleri âniden alışını gördüm ölümün, bilesin!

499. Abdurrahman Ezrak-ı Adenî’den:

Hesap görmeye çağırınca sevgilim.

Günahlarım araştırılınca vah bana!

Bir de aldıysam dünyadan nasibim.

Dâim yazıklar, yazıklar e mi bana!

Yazık sana ey nefis artık uyan, sakın!

Yaşlarını dök, ibret almaya ol yakın!

500. Ebû Bekir b. Abdülaziz b. Ali Bağdâdî’den:

İsyankârken yere kapaklanıp ölenin özrü olur mu?

Kırk yıl ömür süren için artık mazeret bulunur mu?

Mazeret olur mu çekmeyen için elini günahlardan?

Nerdeyse kefen giyecek, bu hale devam edenden?

Ey günahlar içinde yaşayan, onlardan ayrılmayan!

Ruhun elbet bir gün terkedip gider vücudundan.

Birlikteliğe mesrûr olana şaşıyorum, arkadaşlarıyla!

Kabre koyduktan sonra sürûrları devam eder oysa.

Bütün bir ömrü neşe ve eğlenceyle geçiren insana,

Çok vakit geçmez öldükten sonra mahzun olmasına.

Can emanetine hıyanet etmeyene müjdeler olsun!

Hesap günü hainlik edenlere yazıklar, vahlar olsun!

GÜNAHLARA AĞLAMAK

501. Serî-i Sakatî şöyle demiştir: "En güzel şeyler beştir: Günahlara

403

ağlamak,

hataları düzeltmek, görünmeyenleri bilen yüce Allah'a itaat etmek, kalpleri kirlerden temizlemek, canının her arzuladığı şey için bir yol aramamak."

404

405

502. Âmir-i Şa'bî'den: "Geçirdiğim zamanlarıma hep ağlamışımdır."

503. Fudayl b. İyâz diyor ki: "İsmini insanlar arasında dolaştırmayıp kendini gizleyen, işlediği ameller sebebiyle rehin alınmadan önce hatalarına ağlayan

406

insana Allah rahmet etsin."

504. Ebû Osman-ı Hîrî'den: "Ağlamayı temenni edip de ağlayamayacağınız vakitten önce ağlayın. Servetinize, gençliğinize ağlayın ve geri kalan ömürlerinizi ganimet bilin. Ali b. Ebû Tâlib şöyle demiştir: İnsanın ömründen geri kalanına kıymet biçilemez."

İSYANLA GEÇEN ÖMRE PİŞMANLIK DUYMAK

505. Süfyân b. Uyeyne anlatıyor: Bir adam bana dedi ki: "En şaşırdığın şey nedir?" diye sorulsa, 'Rabbini tanıdıktan sonra ona isyan eden kalptir' cevabını verirdim."

(Bu meyanda) önceleri şöyle denirdi: "Allah'a itaatle geçirdiğin ömür senin ömründür, isyanla geçirdiğini ömründen sayma."

506. Ali b. Harun en-Nedîm'in okuduğu başkasına ait bir şiir şöyledir:
Gençliğe rabbin koruma ve himayesinde olasın dedim.

Güle güle çekip, bir daha gelmemek üzere gönderdim.

Ancak o benimle bulunurken bir bak bana neler etti!

Sayfalarımı günahlarla doldurup, öylece çekip gitti.

GÜNAHLARINI KULLARDAN GİZLEDİĞİ İÇİN

ALLAH'A ŞÜKRETMEK

507. Zünnûn-i Mısrî'ye arkadaşlarından biri, "Nasıl sabahladınız?" diye sorunca şu cevabı verdi: "Allah'ın sayılamayacak nimetlerine garkolmuş, sayamayacağımız kadar da günah işlemiş bir halde sabahladım. Neye şükredeceğimizi bilemiyoruz: Bizlere ikram edilen bu güzelliklere mi yoksa insanlardan gizlenen günahlarımıza mı?"

508. Ebû Temîme-i Hüceymî'ye sordular: "Nasıl sabahladınız?" Şu cevabı verdiler: "İki nimet arasında: Allah tarafından gizlenmiş günahlarım ve

insanların haberdar oldukları amellerim için yaptıkları hayırlı övgüler.”

509. Ukbe-i Esam anlatıyor: Ebû Temîme-i Hüceymî’nin yanındayken Bekir b. Abdullah yanına geldi ve, “Ebû Temîme! Nasıl sabahladınız?” diye sordu. O

da şu cevabı verdi: “İki nimet arasında. İkisi arasında meyledip duruyorum, ancak hangisinin daha hayırlı olduğunu bilmiyorum. Allah’ın örttüğü günahlarım ki, hiç kimse onlar yüzünden beni itham edemez. İkincisi de, kendilerine ulaşan amellerim sebebiyle Allah’ın ikramı olan insanların sevgisi.

Allah’a andolsun ki amelim bu sevgiyi hak etmemiştir.”

GÜNAHLARI SEVAPLARLA SİLMEK

510. Abdullah b. Abbas’tan: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Yeni yapılmış hasene gibi, daha güzel bir arzu ve önceden işlenmiş bir

günahı hızlıca örten bir şey görmedim.” İbn Abbas bunu naklettikten sonra şu âyeti okudu:

“İyilikler kötülükleri *(günahları)* ***giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir***

409

hatırlatmadır.”

511. Yukarıdaki rivayet mevkuf olarak da Abdullah b. Abbas’tan rivayet edilmiştir. O şöyle demiştir: “Yeni yapılmış hasene gibi, daha güzel bir arzu ve önceden işlenmiş bir günahı hızlıca örten bir şey görmedim.” İbn Abbas daha sonra şu âyeti okudu:

“İyilikler kötülükleri *(günahları)* ***giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir***

410

hatırlatmadır.”

512. Ukbe b. Âmir'den: Resûlullah'ın (s.a.v) şöyle buyurduğunu işittim:

"Günahların ardından iyilikler yapan insan, öldüresiye sıkan bir zırhın

bedenini sardığı kimse gibidir. Her iyilik yapmada üzerinden bir halka

411

çözülür."

513. Ebû Zer-i Gıfârî'den: Resûlullah (s.a.v) bana şöyle buyurdu:

"Her nerede olursan Allah'tan kork ve bir kötülüğün ardından onu

412

giderecek bir hasene işle."

KİBİRDEN KAÇINMAK, TEVAZU SAHİBİ OLMAK

514. Davud aleyhisselâm yüce Allah'a sual etmiş: "Rabbim sizi nerede bulabilirim?" Allah Teâlâ ona ferman etmiş: "Kalpleri kırık insanların yanında."

413

515. Zünnûn-i Mısrî diyor ki: "Sakın kendini mârifet ehli diye iddia etme; ben zühd hayatı yaşayan biriyim, kalbim devamlı ibadetle meşguldür diye bir şey söyleme."

Ona, "Allah size rahmet etsin, bu sözünüzü açıklar mısınız?" denince şu cevabı verdi: "Farkında değil misiniz, -hakikatlerini idrak etmekten uzak olduğunuz halde- nefsinizin bazı hallere sahip olduğunuzu düşünerek, mârifet ehli olduğunuzu söylediğinizde, bu durumda mesnetsiz bir şeyi iddia etmiş

olmuyor musunuz? Keza zühdle ilgili pek çok halin, sizde sadece bir tanesi bulunmasına rağmen kendinizi zühde nisbet ettiğinizde, gerçekte böyle mi olmuş

olursunuz? Aynı şekilde, kalbinizi ibadete bağlayıp, yaptığınız ibadet sebebiyle Allah'ın lutfuna mazhar olup kurtulacağınızı sandığınızda, kalbinizi ibadete bağlamış olursunuz; ibadetin sahibi ve size pek çok ikramda bulunmuş mennân

414

(çok ihsan sahibi) olan Allah'a bağlamamış olursunuz."

516. Ebü'l-Hasan Yahya b. Hüseyin-i Kahirî anlatıyor: "Mısır'a geldiğimde Zünnûn-i Mısrî'nin halkasına katıldım. İçimde, benim orada bulunanlardan üstün olduğum duygusu vardı. Zünnûn beni

görünce dedi ki: Böyle yapma. Çünkü Allah üç şeyi üç şeyin içinde gizlemiştir: Gazabını kendisine yapılan mâsiyette, rızâsını O'na taatte, velâyeti (velîliği) de kulları arasında gizlemiştir. O'na karşı yapılan hiçbir mâsiyeti küçük görme, belki de Allah'ın gazabı ondadır.

Allah'a taatte hiçbir şeyi hakir görme, belki de Allah'ın rızâsı ondadır.

Allah'ın mahlûkatından da kimseyi küçük görme, belki de

evliyasından bir velîdir."

517. Ebû Bekir Verrâk'tan: "Nefsin kendini büyük görmesinden kaynaklanan kibri sattım. Rabbin katında zelil olmaktan korkarak, yerine hakirliği ve zelilliği

415

satın aldım. Zira rabbin emrine muhalefet edenin cezası zillettir."

518. Ebû Amr İsmail b. Nüceyd'den: "Nefsi kendisine kıymetli geleni dini

416

terkeder."

519. Yine Ebû Amr İsmail b. Nüceyd’den: “Kulun âfeti, nefsinin durumuna razı olmasıdır.”

520. Ebû Osman-ı Hîrî şöyle demiştir: “Nefsinde bir ayıp gördüğü halde, buna hüzünlenip kurtulmaya çalışmayan insanın, ayıbını görmesinin sadece kibir ve günahta ısrarına sebep olmasından korkarım.”

521. Ebü’l-Abbas b. Atâ’ya, “Yüce Allah’ın gazabını çekmeye en yakın olan şey nedir?” diye sual edilince şöyle cevap verdi: “Nefsine ve durumuna bakıp insanın kendini beğenmesidir. Bundan daha da ağırı yaptığı amellere mükâfat

417

beklemesidir.”

522. Rebî‘ b. Huseym’e soruldu: “Ebû Yezîd! Nasıl sabahladınız?” Şu cevabı verdi: “Zayıf, günahkâr, rızıklarını yiyen, bu arada ölümlerini bekleyen kimseler

418

olarak sabahladık.”

RİYADAN KAÇINMAK

523. Abdullah b. Ömer’den: Hz. Ömer, Muâz b. Cebel’a uğradı.

Baktı ki ağlıyor. “Ey Muâz, seni ağlatan nedir?” diye sorunca (Hz.

Peygamber’i kastederek) şöyle dedi: “Bu kabrin sahibinden işittiğim hadistir:

419

Riyanın en küçüğü şirktir.

Allah Teâlâ’nın en sevdiği kullar, Allah’tan

korkan müttakilerdir. Kendilerini gizleyen, ortalıkta gözükmedikleri zaman

aranmayan, ortaya çıktıklarında da tanınmayanlardır. Bunlar hidayetin

420

imamları, ilmin kandilleridir.”

524. Abdullah b. Zeyd b. Âsım’dan: Resûlullah’ın (s.a.v) şöyle buyurduğunu duydum: ***“Ey ölesi Araplar! Ey ölesi Araplar! Ey ölesi Araplar! Sizin için en***

421

çok korktuğum şey, riya ve içteki *(gizli)* ***nefsânî istek****(ler)****dir.*** *”*

525. Hanân b. Hârice anlatıyor: Abdullah b. Amr’a sordum: “Cihad ve gaza hakkında ne dersiniz?” Bana şöyle dedi: “İlk önce nefsinden başla, onunla cihad et. İlk önce nefsinden başla, onunla savaş. Çünkü savaş meydanından kaçarken öldürülürsen yüce Allah seni kaçak olarak diriltir. Gösteriş yaparken

422

öldürülürsen, Allah bu sefer riyakâr olarak diriltir.

Sabrederek, ecrini

Allah’tan umarak öldürülürsen yüce Allah sabreden ve sevabını uman biri olarak

423

diriltir.”

526. Mansûr b. Mu‘temir anlatıyor: Saîd b. Cübeyr’e,

“Her kim dünya hayatını ve süsünü isterse, onlara dünyadaki amellerinin

karşılığını tam veririz ve onlar orada** (dünyada) **hiçbir eksikliğe uğratılmazlar”

424âyetini sordum.

Bana şöyle cevap verdi: “Burada zikredilen kimse, ameli Allah için değil de dünya menfaati için yapandır. Yaptığı amelle esasında Allah Teâlâ’yı murad

425

etmemektedir. İşte bu insana amelinin karşılığı dünyada tam olarak verilir.

Bu

âyet Rûm sûresindeki şu âyet gibidir:

“İnsanların mallarında artsın diye verdiğiniz faiz** (malı)**, Allah katında

426

artmaz.”

DİLE SAHİP OLMAK

527. Ukbe b. Âmir’den: Bir gün Resûlullah (s.a.v) ile karşılaşınca, “Kurtuluş

nerdedir?” diye sordum. Bana şöyle cevap verdi: *“**Ey Ukbe! Diline sahip ol,***

427

evine kapan ve günahlarına ağla.”

528. Ebû Ümâme-i Bâhilî’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Allah’a ve âhiret gününe inanan, benim Allah’ın Resûlü olduğuma

şehadet eden insan evine kapansın, günahlarına ağlasın. Allah'a ve âhiret

gününe inanan ve benim Allah'ın Resûlü olduğuma şehadet eden insan hayrı

söyleyip ganimet *(sevap)* ***kazansın, şerri söylemeyip sükût ederek selâmette***

428

olsun."

529. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v) ashabına sordu: ***"İnsanları***

cehenneme en çok sokan şeyin ne olduğunu biliyor musunuz?" Ashap, "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediler. Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: ***"İnsanları***

cehenneme en çok sokan şey, iki açıklıktır. Ferc ve ağız. Peki, insanları

cennete en çok sokan şeyin ne olduğunu biliyor musunuz?" Ashap yine,

"Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediler. Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanları cennete en çok sokan şey, Allah'tan korkmak ve güzel ahlâklı

429

olmaktır."

530. Hâtim-i Esam'dan: "Nefsânî arzular üçtür: Yemek arzusu, konuşma arzusu, bakma arzusu. (Allah'ın rızkını vereceğine) güvenerek yemek arzuna sahip ol. Konuşma arzunu doğru konuşarak kontrol et. Bakmak arzuna da ibretli

430

bakarak hâkim ol."

531. Ebû Amr-ı Evzâî'den: "Ölümü çokça zikreden kimseye az bir dünyalık

431

yeter. Konuştuklarının amelinden sayılacağını bilen az konuşur."

532. Feth b. Şehref anlatıyor: Ebû Muhammed Abdullah b. Hubeyk-i Antâkî bana dedi ki: "Ey Horasanlı! Kendini düzeltmen ancak şu dört şeyle olur:

432

Gözlerine, diline, kalbine ve nefsânî isteklerine dikkat etmek.

Gözüne dikkat

et! Helâl olmayan bir şeye bakma. Dilini tut! Allah'ın kalbinde tam tersinin

433

geçtiğini bildiği bir şeyi sakın söyleme.

Kalbine dikkat et! Onda hiçbir

müslümana karşı hilebazlık, kin bulunmasın. Nefsânî isteklerine de dikkat et!

Şer olan şeylere yönelik arzular olmasın. Bu dört haslet sende yoksa üzerine ölü toprağı serp (ölmeye bak), şifa bulursun (Çünkü ölüm ıslah olmayanlar için en

434

iyi şifadır)."

MÂLÂYÂNİDEN KAÇINMAK

533. Hz. Ali'nin torununun oğlu Hasan b. Hasan şöyle demiştir: "Vallahi!

Bana göre insanlar içinde en gıpta edilecek kimse şu bedevîdir: Zengin, ama aynı zamanda Allah'tan korkan, namazlarını kılan, zekâtını veren ve insanların meşgul olduğu boş, nefsânî işlerle meşgul olmayandır."

534. Zünnûn-i Mısrî'den: "Kim kendini düzeltirse rahat eder. Kim rabbe yaklaşırsa, yakınlaştırılır. Kim içini temizlemeye gayret ederse, kalbi temizlenir.

Kim Allah'a tevekkül ederse, ona güven verilir. Kim de faydası olmayan lüzumsuz şeylerin altına girerse, kendisini ilgilendiren faydalı şeyleri zayi eder."

435

İNSANLARIN KUSURLARINI ARAŞTIRMAMAK

535. Zünnûn-i Mısrî şöyle demiştir: "İnsanların ayıplarına gözlerini diken

436

insan kendi hatalarını görmez.

İlgi ve alâkasını cehennem ve firdevs cennetine

yönelten kimse dedikodudan uzak kalır. İnsanlardan kaçan kimse onların şerrinden emin olur. Kim de şükrederse, yüce Allah'ın ona olan nimeti artırılır."

İSRAFTAN KAÇINMAK

536. Ebü'd-Derdâ'dan: Hz. Peygamber (s.a.v) bir nehrin kenarında abdest aldı. Abdestini bitirince suyun fazlasını nehre döktü ve şöyle buyurdu: ***"Allah***

437

bunu kendilerine faydalı olacak insanlara ulaştıracaktır."

537. Ebû Bekir Muhammed b. İshak diyor ki: "Evimde, kanal suyu

438

bulunduğu halde bir gece geçirdiğimi hatırlamıyorum.

Havuzdan yetecek

kadar suyu alır, artanı tekrardan geri dökeriz.”

HELÂL RIZIK PEŞİNDE KOŞMAK

538. Süfyân-ı Sevrî’den: “Paranın nereden geldiğine dikkat et de namazını

439

(var) son safta kıl.”

539. Hasan-ı Basrî şöyle demiştir: “Bir yerde helâlinden 1 dirhem bilsem, bineğime atlayıp onu gidip alırdım. Sonra onunla un alır, hamur yoğurur ve ekmek pişirirdim. Ardından bu ekmeği ufalar ve suyla yumuşatırdım. Bilâhare (yanımda taşıyarak) bir hastayı ziyarete gittiğimde ona bunu içirirdim. Hasta da bununla şifa bulurdu.”

540. Süleyman b. Harb şöyle demiştir: “Esved b. Şeybân’dan daha zâhid kim

olabilir ki: Devesiyle haccetti. Onun sütünü içti, sırtına bindi. Dönene kadar

440

onun sütünden başka bir şey yiyip içmedi.

Esved kendisine ait olmayan bir

evde kalırdı. Bu evde yere hasır serilmemiş geniş bir oda vardı.”

541. Serî-i Sakatî şöyle demiştir: “Kurtuluş üç şeydedir: Helâl gıda yemek, takvâda kemâlât, istikamet üzere bulunmak.”

542. Serî-i Sakatî anlatıyor: “Bir defasında çölde giderken acıktım. Bir de baktım yolum üzerinde içinde su bulunan bir çukur, etrafında da yeşillik. İnip oturdum ve dinlendim. Sonra kendime dedim ki: ‘Ey Serî! Helâlinden yiyip, helâlinden içeceğin bir gün varsa, o gün işte bugündür.’ Hâtiften bir ses geldi.

Sesi işittim, fakat sahibini göremedim. Şöyle diyordu: ‘Ey Serî! Seni buraya kadar getiren rızık nereden geldi peki?’ Bu sözler nefsimi sıkıştırıp daralttı.”

543. Sehl b. Abdullah-ı Tüsterî diyor ki: “Zühd, yediği yemeğin nereden geldiğine dikkat eden insanı peşine düşmeden gelip bulur. Nefsine veya

441

başkasına yaltaklık yapan insan doğruluk yolunun kokusunu alamaz.”

544. Yine Sehl b. Abdullah-ı Tüsterî diyor ki: “Helâl, kendisiyle Allah’a isyan edilmeyen şeydir. Kalbini mâsivadan tasfiye eden kimse, helâl kazançla dahi Allah’ı unutmayandır.”

545. Bişr b. Hâris şöyle demiştir: “İnsanın ekmeğinin nereden geldiğini, ailesinin oturduğu meskenin neyle (helâl malla mı) inşa edilip tefriş edildiğini

442

düşünüp ondan sonra konuşması gerekir.”

443

546. Fudayl b. İyâz şunu demiştir: “Helâlinden 1 dânik

kazanmak, yetmiş

yıllık ibadetten faziletlidir. Eksik tartmak, yarın kıyamet gününde yüzün kapkara olmasıdır.”

547. Rebî‘ b. Huseym bir arkadaşını uğurladı. Arkadaşı giderken, “Bana nasihat et” dedi. Rebî‘ ona şöyle dedi: “Sâlih amel işlemeni ve helâlinden yemeni tavsiye ederim.”

548. Huzeyfe-i Mar‘aşî insanların ilk saffa yetişmek için yarıştıklarını görünce şöyle dedi: “Birinci safa koşuşmak yerine, helâl ekmek yemeğe koşmaları gerekir.”

549. Yunus b. Ubeyd şöyle demiştir: “Helâlinden 1 dirhem kazanabilmekte çok zorlanıyorum.”

Bunu nakleden Mes‘ûdî diyor ki: “Bunu diyen Yunus b. Ubeyd! Peki, bizim halimiz nasıl olur?”

550. Yine Yunus b. Ubeyd’den: “Makbul para iki çeşittir: Hak etmeden almak için el uzatmadığın. Allah adına üzerine terettüp eden hakkı ödediğin.”

RÜŞVETTEN KAÇINMAK

551. Zâhidlerden olan Abdullah b. Eksem kadılığa atanan kardeşi Yahya b. Eksem’e Merv’den şu şiiri yazıp göndermişti:

Ekmek lokmasını ufalanmış tuzla yersen,

444

Bu daha leziz gelir kurtlanmış hurmadan.

Bir yiyecek ki, insanı helâke yaklaştıran,

Kuşlar için tuzağa konmuş yeme benzer.

KADINLARDAN UZAK DURMAK

552. Ebû Saîd-i Hudrî’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Dünya taze yeşildir, tatlıdır. Allah Teâlâ sizleri dünyaya halife bırakmış,

ne yapacaksınız diye bakmaktadır. Dünyanın fitnesinden sakının, kadınların

fitnesinden de korunun. Çünkü İsrâiloğulları'nın ilk karşılaştığı fitne, kadın

445

fitnesiydi."

553. Ebû Berze'den: Resûlullah (s.a.v) şöyle derdi:

"Sizin için en çok korktuğum şeylerden bir tanesi de, karınlarınızda ve

446

avret yerlerinizdeki azgın istekler ile sapıttıran nefsânî arzu*(lar)****dır."***

447

Bu hadis başka tariklerle de gelmiştir.

554. Yine Ebû Berze'den: "Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu..." Bu rivayette, Resûlullah'ın (s.a.v), *"**Sapıttıran nefsânî arzulardır"*** buyurduğu geçmektedir.

448

449

555. Abdullah b. Abbas

şöyle demiştir: Yusuf aleyhisselâm üç zelle

işlemiştir: Birincisi: ***"O iki kişiden kurtulacağını sandığı kimseye dedi ki: 'Beni***

efendin *(kralın)****ın yanında an*** *(benim suçsuz olduğumu krala hatırlat)****.' Fakat***

450

şeytan ona *(Yusuf ’a)* ***kendi rabbini hatırlamayı unutturdu.”***

451

İkincisi: Kardeşlerine dediği şu sözdür: ***“Sizler hırsızsınız.”***

Üçüncüsü olarak şunu görüyorum: (İftiraya uğradığını kral bilsin diye kadınların sorgulanmasını istediğinde) ***“****(Kral)* ***bilsin, ben ona gıyabında***

452

hıyanet etmiş değilim”

demişti. Cebrâil de, “Kadını içinden arzuladığında

453

hainlik etmiş olmadın mı?”

diye sormuş, o da şöyle demişti: *“Ben (böyle*

454

yapmakla) nefsimi temize çıkarmak istemiyorum.”

556. Yine Abdullah b. Abbas’tan: “Yusuf aleyhisselâm üç zelle

işlemiştir:

Birincisi: Kadını arzulamış ve hapsedilmiştir.

İkincisi: *“**O iki kişiden kurtulacağını sandığı kimseye dedi ki: ‘Beni efendin***

*(kralın)****ın yanında*** *an (benim suçsuz olduğumu krala hatırlat)****.’ Fakat şeytan***

ona** (Yusuf ’a) **rabbini hatırlamayı unutturdu da senelerce hapiste kaldı.”

455

Üçüncüsü: Kardeşlerine dediği şu sözdür: ***“Sizler hırsızsınız.”***

557. Abdullah b. Abbas, ***“Eğer rabbinin doğruyu gösteren delilini***

456

görmeseydi Yusuf da onu arzu etmişti”

âyetinde geçen delille ilgili olarak da

şöyle demiştir: “**Yakub** aleyhisselâm temsilî olarak önüne getirilmiş ve göğsüne

457

vurmuştu. Bu vuruşla şehveti parmak uçlarından çıkıp gitmişti.”

558. Saîd b. Cübeyr, ***“Eğer rabbinin doğruyu gösteren delilini görmeseydi***

458

Yusuf da onu arzu etmişti”

âyetinde geçen delille ilgili olarak şöyle demiştir:

“Cibrîl’i babası Yakub’un sûretinde görünce şehveti parmak uçlarından çıkıp

459

gitti.”

559. Âmir b. Abdükays şöyle demiştir: “Hayat dört şeyle kaimdir: Giyim, yemek, uyku ve kadın. Kadınlara gelince, (şehvetim peşinde koşmadığım için), gözüme bir kadın ilişince, kadın mı yoksa duvar mı görmüşüm,

etkilenmiyorum. Giyime gelince, avretimi örttükten sonra ne giyindiğimi -vallahi- önemsemem. Yemek ve uykuya gelince, (bir noktadan sonra) bunlar bana galebe çalıyor. Fakat -vallahi- gücüm yettiğince onlara karşı dayanmaya çalışıyorum."

Bunu nakleden Hasan-ı Basrî diyor ki: "Vallahi onlara dayanmaya çalışmış

460

ve başarmıştı da."

461

TÛL-İ EMELDE BULUNMAMAK

560. Enes b. Mâlik'ten: Hz. Peygamber (s.a.v) yere çizgiler çizdi. Daha sonra yan tarafa bir çizgi daha çizdi ve şöyle buyurdu: ***"Bunun ne olduğunu biliyor***

musunuz? Bu, âdemoğlu ve *(ileride yapılması)* ***temenni edilen şeyin misâlidir.***

Bu çizgi insanın emelidir. İnsan onu *(yapmayı tasarlayıp)* ***emel ederken ecel***

462

geliverir."

561. Yine Enes b. Mâlik'ten: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

463

"İnsanoğlu ihtiyarlar ama iki şey onda bâki kalır: Hırs ve emel."

562. Ebû Saîd-i Hudrî'den: Hz. Peygamber (s.a.v) önüne, sonra onun yanına, sonra da onun ötesine birer çubuk dikti. Ardından, ***"Bunlar nedir biliyor***

musunuz?” diye sordu. Ashap, “Allah ve Resûlü daha iyi bilir” dediler. Hz.

Peygamber (s.a.v) de şöyle buyurdu: *“**Bu** (birincisi) **insandır. Bu** (ikincisi)*

eceldir. İnsan emeline *(üçüncüsüne)* ***ulaşmak için elini uzatır, ancak daha***

464

varmadan ecel onu yakalayıp kapar.”

563. Ebû Hüreyre’den: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Allah Teâlâ nefse *(bedenden)****, ‘Çık’ buyurur. O da, ‘Çıkıyorum ama,***

465

istemeyerek’ der.”

564. Ali b. Ebû Tâlib, Hz. Ömer’e ikazında şöyle dedi: “Ey müminlerin emîri! İki dostuna (Hz. Peygamber (s.a.v) ve Hz. Ebû Bekir’e) kavuşmayı istiyorsan kasr-ı emel sahibi ol, doyuncaya kadar yeme, entarini (eskiyince) ters çevirip giy, gömleğine yama yap ve nalınlarını yırtılınca dikip giymeye devam

466

et. Böyle yaparsan onlara kavuşursun.”

565. Ali b. Ebû Tâlib, Kûfe’de irad ettiği hutbesinde de şöyle demişti: “Ey insanlar! Sizin hakkınızda en çok korktuğum şey tûl-i emel sahibi olmanız ve nefsinizin isteklerinin peşine düşmenizdir. Tûl-i emel, insana âhireti unutturur.

Nefsin isteklerine tâbi olmaya gelince, insanı Hak’tan uzaklaştırır. Dikkat ediniz!

Dünya geçip gitmekte, âhiret ise gelmektedir. Her ikisinin de kendisine ait cemaatleri oluşmaktadır. Sizler âhiret yurdu insanlarından olunuz. Dünyaya

bağlananlardan olmayınız. Bugün amel günüdür, hesap yoktur. Yarın ise hesap

günüdür, amel yoktur.”

566. Mâlik b. Dînâr diyor ki: “Dört şey şekavetin alâmetidir: Kalbin kasveti, gözün yaş dökmemesi, tûl-i emel, dünyaya hırslı olmak.”

567. Yine Mâlik b. Dînâr’dan: “Sizden önceki ümmetlerden birinde, bir zata 500 yıl ömür verilmiş. Bu süre geçtikten sonra gelinip, ‘Ölümü istiyor musun?’

diye sorulunca şu cevabı vermiş: Ah, ah! Bu hoş meltemi (dünyayı) kim bırakıp gitmek ister?”

568. Hasan-ı Basrî şöyle demiştir: “Hz. Âdem (a.s) cennetteyken emeli ardında, eceli gözlerinin önündeydi. Cennetten çıkınca emelini gözünün önüne

aldı, ecelini ardına koydu.”

569. Süfyân-ı Sevrî diyor ki: “Temenni ve beklenti içindeki bir insanın razı

olması erişilemez bir hedeftir.”

570. Yine Süfyân-ı Sevrî’den: Zühd, kasr-ı emeldir; yoksa katıksız kuru

şeyler yemek ile abâ giymek değildir.”

571. İbrahim b. Edhem, Süfyân-ı Sevrî’ye yazdığı bir mektupta şöyle dedi:

“Neyi istediğini bilenin sarfetmesi kolay olur. Gözüne sahip olmayanın vahı uzun sürer. Emellere dalıp gidenin ameli kötü olur. Diline sahip olmayan

nefsini

470

katleder.”

572. Fudayl b. İyâz’dan: “İnsan ne kadar uzun emeller kurarsa, amelini de o

471

derece kötü yapar.”

573. Fudayl b. İyâz şöyle de demiştir: “Dün geçmişte kalmış bir kıssadır.

Bugün ise amel zamanıdır. Yarını düşünmek ise emeldir.”

574. Ma‘rûf-i Kerhî’den: “Ey rabbim! Amel etmeye mani olan emelden sana

472

sığınırım.”

575. Muhammed b. Ebû Tevbe anlatıyor: “Ma‘rûf-i Kerhî namaz için kamet getirdikten sonra bana, ‘Öne geç de namazı kıldır’ dedi. Ben ise, ‘Bu namazı sizlere kıldırırsam, başka bir daha kıldıramam’ dedim. Bunun üzerine Ma‘rûf dedi ki: Sen (ilerisini hesap ederek) başka bir namazı kılmaktan söz ediyorsun.

473

Tûl-i emelden Allah’ı sığınırız. Çünkü bu hayırlı amellere mani olur.”

576. Ebû Osman-ı Nehdî diyor ki: “130 yaşına geldim. Bendeki her şeyin azaldığını gördüm. Bir şey hariç. O da emelim. Emelimin nasılsa öylece durduğunu görüyorum.”

577. Ebü’l-Abbas b. Atâ diyor ki: “Her tedbirin altında dünyaya arzu ve iştiyak vardır. Her arzunun altında da tûl-i emel vardır.”

578. Abbas b. Hamza’dan: “Tûl-i emelim şöyle bir bakıp ecelimin ne kadar yakın olduğunu görseydi, ecelimin yakınlığından dolayı kendisinden hayâ

474

ederdi.”

579. Mis‘ar b. Kidâm şöyle demiştir: “Bir güne başlayan nice kimseler olmuş, günlerini tamamlayamamışlardır. Nice ertesi günü bekleyenler olmuş, yarına erişememişlerdir. Eğer ecel ve ona doğru gidiş olmasaydı bile emel

475

etmeye ve gururlanmaya yine de çok kızardınız.”

580. Vüheyb b. Verd diyor ki: “Dünya emeli, hatalar ameli olana, elde etmek istediğinin peşine hırsla koşana, yaptıklarına pek dikkat etmeyene, dünya işlerini çok iyi bildiği halde âhiretteki durumunu hiç düşünmeyene yazıklar olsun.”

581. Ebû Hamza-i Sûfî’den: “Beklentiler içinde olmak belâların ve ölüm sonrası okların habercileridir.”

582. Ebû Bekir-i Şiblî diyor ki: “Düşüncelerin ne gelecek ne de geçmiş

476

günlere yönelik olsun. Düşüncen hep seninle olsun.”

583. Abdullah b. Muhammed b. Münâzil’den: “İnsan ölünce, geriye yaptığı

477

planlar ve hesaplardan daha fazla bir şey bırakmaz.”

584. Yahya b. Muâz-ı Râzî şöyle demiştir: “Kul arzu ve isteklerini ifa etme yönünde sadece vaadde bulunabilir, her an acziyetle, onu yapamamakla karşı

478

karşıyadır.”

585. Ebû Hişâm Abdülmelik Megâzilî’ye, zühdün ne olduğu sorulunca şu cevabı

479

verdi: “Emelleri bırakmak, tüm gayreti Allah’a itaate yöneltmektir.”

586. Ali b. Hucr anlatıyor: “Irak’tan otuz üç yaşında ayrıldım. Kendi kendime dedim ki: ‘Eğer bir otuz üç yıl daha yaşarsam, elde ettiğim ilimlere hizmet edeceğim.’ Bundan sonra bir otuz üç yıl daha yaşadım. Irak’tan ayrılırken temenni ettiğim şeyi hâlâ temenni ediyorum.”

587. Serî-i Sakatî anlatıyor: Bir gün kabristana gitmek için evden çıktım.

Oraya vardığımda baktım ki Behlûl-i Dânâ orada. Ayaklarını bir kabre uzatmış, toprakla oynamakta. “Sen de mi buradasın?” diye sordum. “Evet” dedi. “Bana eziyet etmeyenlerin yanında duruyorum. Yanlarına gelmediğim zamanlarda da beni kınamıyorlar.” Ona, “Behlûl! Ekmek fiyatları arttı” dedim. Şu cevabı verdi:

“Vallahi bir nebze bile ehemmiyet vermiyorum buna. Çünkü bize gerekli olan emrolunduğumuz gibi Allah’a kulluk etmek, O’na gereken de vaad ettiği şekilde bizi rızıklandırmaktır.” Behlûl bu sözlerin ardından dönüp gitti. Giderken şöyle diyordu:

Ey dünya ve geçici şaşaasından faydalanan!

Gözleri onun güzelliklerinden uyku tutmayan!

Ulaşamayacağın şeyler peşinde ömrü tükettin!

480

Rabbine kavuştuğunda acaba ne diyeceksin?

588. Yahya b. Maîn diyor ki:

Dünyada uzun süre kalıp yaşamayı ümit ediyoruz.

Günleriyse göz açıp kapatımı, bir nefeslik sayıyoruz.

589. Saletân-ı Abdî diyor ki:

Gündüzlerin geçerek gidişi,

Akşamın üstüne akın edişi,

Genç zevatı yaşlandırıyor.

İhtiyarları toprağa veriyor.

Gece gündüz üstüne çökünce,

Gündüzü kaldırıp gönderince,

Bunun ardından mutlak gelir,

Yeni başlayan bir gün belirir.

Sabah ve akşamları her zaman,

Dâim ihtiyaçlar var, durmadan.

Yaşayan insan için hiç bitmez,

Gereksinimleri var, tükenmez.

Hayatta oldukça her dem olur,

İhtiyaçlar hiç bitmez, bulunur.

İnsan sonunda vefatla gider,

481

Bazı ihtiyaçları geride bekler.

590. Ebû Bekir Abdullah b. Muhammed b. Ebü'd-Dünyâ'dan:

Görmüyor musun ölümün helâk ettiğini?

Meşrikla mağribin arasına giriverdiğini!

Tûl-i ömür umuyorsun yaşlılık peşinden!

482

Yaşlılık en faydalısı değil mi iki ölümden?

591. Mus'ab b. Zübeyr diyor ki: Bana göre Ebü'l-Atâhiye-i Anezî'nin en güzel şiiri şudur:

Öyle emellerle uzun hedeflere takıldın!

Dünyaya hırslı bir şekilde kapıldın!

Ey kişi! Hazır ol aile ve maldan firaka!

Herhangi bir halde öleceksin mutlaka!

592. Ebû Bekir-i Sûlî de Ebü'l-Atâhiye'nin zühdle ilgili yukarıdaki şiirini okumuştur.

593. Ebû Sa'd Abdurrahman b. Muhammed b. Dürüst şiirinde şöyle der:
Kalbimin her vadide şaşkın şaşkın gezdiğini görünce,

Şaşırdım ak saçlara rağmen, hâlâ genç kalan gönlüme!

594. Ebû Sehl Muhammed b. Süleyman bir şiirinde şöyle söyler:

Cömertlik yaparak ben dünyayı kazandım.

Tûl-i emel peydahlanınca ihsana başladım.

Zamanın aktığı yeri ve gittiği yolu bildim.

483

Ömrüm bitmeden dünyayı ardıma bıraktım.

AZ YEMEK, GÜZEL YEMEKLER PEŞİNDE KOŞMAMAK

595. Ubey b. Kâ'b'dan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuşlardır:

"Âdemoğlunun yediği dünyaya misâl kılınmıştır: Âdemoğlundan çıkana

484

bir bakın. Yiyeceğini baharatlayıp tuzlasa bile sonunda ne olacağını bilir."

596. Abdullah b. Abbas'tan: "Musa aleyhisselâm bir hurma

parçasına olan ihtiyacını kastederek,

485

'Rabbim, doğrusu bana indireceğin bir hayra muhtacım'

dedi. Açlığının

486

şiddetinden karnı beline yapışmıştı."

487

597. ***"Rabbim, doğrusu bana indireceğin bir hayra muhtacım."***

Abdullah b. Abbas bu âyetin tefsiriyle ilgili olarak yine şöyle demiştir:

"Musa aleyhisselâm açlıktan belini doğrultabilmek için Allah'tan bir parça

488

ekmek niyaz etmiştir.”

598. Ebû Süleyman Dârânî diyor ki: “Ailem bir gün soframa

ekmek ve tuz koydular. Tuzun içinde susam da vardı. Onları da

yedim. Bir yıl geçmesine rağmen onun neden olduğu pası kalbimde hissettim.”

599. Ahmed b. Ebü’l-Havârî anlatıyor: Ebû Süleyman Dârânî bana dedi ki:

489

“Ahmed! Biraz açlık, biraz zorluk, bir parça elbise sıkıntısı, biraz fakirlik çek,

biraz da sabret. Çünkü dünyadaki günlerin geçip gitti.”

600. Yine Ebû Süleyman Dârânî’den: “Kalp acıkıp susayınca sâfîleşir ve

490

yumuşar. Doyup kanınca da körleşir.”

601. Serî-i Sakatî şöyle demiştir: “Nefsim otuz yıldır havucu pekmeze batırıp

491

yiyeyim diye diretiyor, ancak bunu hiç yapmadım.”

602. Yine Serî-i Sakatî’den: “Hüseyin-i Fellâsî’nin metodu hoşuma gidiyor.

Çünkü o sadece kırıntıları yerdi.”

603. Serî-i Sakatî anlatıyor: Yanına uğrayanlar Utbe-i Gulâm’ın iri tuzla arpa ekmeği yediğini gördüler. Ona yemeğinin sadeliğinden söz açılınca şöyle dedi:

“Evet, âhiretteki kebap ve ziyafetlere erişene kadar böyle idare edeceğiz.”

604. Ebü’l-Abbas Serrâc anlatıyor: İbrahim b. Serî-i Sakatî’ye sordum:

“Babanız Serî-i Sakatî malınızdan nasıl yiyordu?” Şu cevabı verdi: “Babam şöyle diyordu: Zaruret durumunda leşten ne kadar yemem helâl ise sizlerin malından da o kadarını mecburen yiyorum.”

605. Cüneyd-i Bağdâdî anlatıyor: “Bir gün Serî-i Sakatî’nin yanına girdim.

Bana dedi ki: Sen de şu kuşa hayret etmez misin? Gelip şu saçağa konardı. Ben ona ekmek parçası hazırlar, ufalayıp avucumun içine koyardım. Oradan uçup elime konar ve hazırladığım ekmeği yerdi. Bir gün tekrardan saçağa kondu, ben de ekmeği ufalayıp avucumun içine koydum, fakat önceleri yaptığı gibi gelip elime konmadı. Benden kaçmasının sebebi ne olabilir diye düşündüm. Sonra sebebini buldum: İnce tuz yemiştim. İçimden, ‘Bundan sonra bir daha ince tuz yemeyeceğim’ diye tövbe ettim. Kuş hemencecik elime kondu ve ekmek

492

kırıntılarını yedikten sonra uçtu.”

606. Bişr b. Hâris’ten: “Bu insanoğlu için karnından daha rezil edici bir şey

493

görmedim.”

494

607. İbrahim b. Edhem’den: “Açlık kalbi yumuşatır.”

608. Fudayl b. İyâz diyor ki: “İki huy kalbi karartır: Çok uyumak ve çok

495

yemek.”

609. Saîd b. Abdülaziz’e, “Kâfi (yeterli) rızkın ölçüsü nedir?” diye sorulunca şöyle cevap verdi: “Bir gün doymak, bir gün aç kalmaktır.”

610. Muhammed b. Fazl-ı Belhî diyor ki: “Dünya senin midendir. Midene ne

496

kadar zühd uygularsan dünyaya da o kadar uyguluyorsundur.”

611. Utbî anlatıyor: “Hükemâdan bir üstadımızla birlikte otururduk. O şöyle derdi: Âdemoğlu miskin ve zavallı bir varlıktır. Ne zaman vefat edeceği, ne

zaman hastalıklarla karşılaşacağı belli değildir. Çok çabuk acıkır, doyunca da bezginleşir.”

612. Ebû Muhammed Cerîrî anlatıyor: Odasına girince Serî-i Sakatî’nin ağladığını gördüm. Ayakta durup bekledim, bana bir şeyi işaret etti. Baktım, kırık bir testi. Sonra şunları söyledi: “Kız çocuğum dün gece bu testiyi getirdi ve, ‘Babacığım! Testiyi şuraya asıyorum. İftar ettiğinde ondan içersin. Çünkü bu gece sıcak olacak’ dedi ve gitti. Daha sonra sürekli olarak yaptığım bir işi yapmak için kalktım. Bu esnada uykum geldi. Rüyamda, odama çok güzel bir câriyenin geldiğini gördüm. Ona, ‘Ey câriye! Sen kiminsin?’ diye sordum. ‘Ben, bardaktaki soğuk suyu içmeyene aidim’ dedi ve testiyi alıp yere çaldı, kırdı.”

Cerîrî diyor ki: Toprak zamanla üzerini örtene kadar testi parçaları savrulmuş

497

halde odasında durmaktaydı.”

AZ UYUMAK

613. Serî-i Sakatî, hakikat ehli âbidlerden söz edilince şöyle dedi: “Onların yemesi hastanın yiyişi gibidir. Uykuları da suda boğulmak üzere olanın uykusu

498

gibidir.”

614. Cüneyd-i Bağdâdî şöyle demiştir: “Biz bu yolumuzu dört temel üzerine bina ediyoruz: Vecd hali olmadan konuşmuyoruz. Son raddeye gelmeden yemek yemiyoruz. Dayanamaz hale gelmedikçe uyumuyoruz. Sadece rabbimize olan

499

korkumuzdan dolayı susuyoruz.”

615. İbrahim b. Edhem şöyle demiştir: İnsan altı engeli aşmadıkça sâlihlerin derecesine erişemez:

a) Nimet kapısını kapatıp, zorluk kapısını açmadıkça.

500

b) İzzet kapısını kapatıp, tevazu kapısını açmadıkça.

c) Rahat kapısını kapatıp, darlık kapısını açmadıkça.

d) Uyku kapısını kapatıp, seher kapısını açmadıkça.

e) Zenginlik kapısını kapatıp, fakirlik kapısını açmadıkça.

501

f) Emel kapısını kapatıp, ölüme hazırlık kapısını açmadıkça.”

616. Ömer b. Abdülaziz çok defa şu şiirle temsil getirirdi:

Gündüzlerin günah ve gafletle geçiyor ey mağrur!

Gecen de uykuyla gidiyor, helâk sana lâyık olur!

Âkıbetinden hoşlanmayacağının yorulursun ardında!

502

Farkı yok, hayvanlar da dünyada böyle yaşamakta!...

617. Rabâh b. Cerrâh anlatıyor: “Ben, ibadet ehli kadınlardan olan Ebû Osman-ı Hîrî’nin hanımı Fâtıma bint Bezî’i gördüm. Gecenin çoğunu namazla geçirirdi. Geceleyin uykuya daldığımdan dolayı Kur’an kıraatini ve namazdaki sesini sonuna kadar takip edemiyordum. Ancak o sabah namazını yatsının abdestiyle kılıyordu.”

618. Ebû Bekir-i Sûfî anlatıyor: “Ebû Muâviye-i Esved’i Tarsus şehrinin surlarında gördüm. Hem ağlıyor hem de şöyle diyordu: En büyük düşüncesi dünya olanın yarın kıyamette gamı çok uzun sürer. Azaptan korkan, dünya arzularından yüz çevirir. Kim de ne ile karşılaşacağından korkarsa, sahip olduklarının hesabından son derece endişe duyar. Ey Ebû Muâviye! Eğer sen nefsin için bol ecir istiyorsan geceleri uyuma, dinlenme. Önünden sâlih ameller gönder, dünyayla fazla meşgul olmayı bırak. Uyarıldığın şey başına gelmeden önce acele et, acele et.”

503

Ebû Bekir-i Sûfî diyor ki: Bunları söyledikten sonra ağlamaya başladı.

619. Ebû İshak İbrahim Havvâs şöyle der: “Yüce Allah üç şeyi sever, üç şeye de buğzeder. Sevdikleri şunlardır: Az konuşmak, az uyumak, az yemek.

504

Buğzettikleri de şunlardır: Çok konuşmak, çok yemek, çok uyumak.”

620. İbrâhim Havvâs, mârifet ehli bir zattan da şunu nakleder: “Karnını iyice

505

dolduran insan seher vakti kalkmaya arzu duymaz.

Çok uyuması yüzünden

hüzünlenmek diye bir endişesi olmaz. Zalimlerle haşir neşir olduğundan yaptıklarının doğru olup olmadığına dikkat etmez. Boş konuşmalarla vakit öldürdüğünden kalbinin katılığının yumuşamasına iştiyak duymaz. Mal ve şerefi sevdiğinden Allah sevgisine meyli olmaz. Mahlûkat ile bütün vakitlerini geçirdiğinden Allah ile baş başa kalmak, ona ünsiyet etmek isteği bulunmaz.

Dünyaya rağbet ettiğinden ruhuna sürur kazandırmayı düşünmez.”

MAL SEVGİSİNDEN KAÇINMAK-MAL YIĞMAMAK

621. Ebû Hüreyre’den: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Yaşlılıktan dolayı âdemoğlunun bedeni güçten düşer, vücudu zayıflar, ama

kalbi iki şeyde hâlâ gençtir: Uzun ömür, çok mal edinme.”

622. Ebû Ümâme-i Bâhilî’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Rüyamda cennete girdiğim gösterildi. Bir de baktım ki, cennetin üst

makamlarında fakir muhacirler ile müslümanların çocukları. En az olanlar

da zenginler ve kadınlar. Sordum: ‘Zenginlerle kadınları en az kimseler olarak

görmemin sebebi nedir?’ Bana şu cevap verildi: ‘Zenginler kapıda hesaba

çekilmekteler, mallarından sorgulanmaktadırlar. Kadınlara gelince iki kırmızı,

yani altınla ipek onları helâk etmiştir.’ Daha sonra cennetin sekiz kapısından

birinden çıktım. Ümmetimi tek tek bana sunmaya başladılar. Ancak

Abdurrahman b. Avf'ı göremedim. Tam ümidimi kesmişken onu da gördüm.

Beni görünce ağlamaya başladı. 'Abdurrahman! Niçin ağlıyorsun?' diye

sordum. Dedi ki: 'Seni hak üzere gönderene andolsun ki! Sizi göremeyince,

asla göremeyeceğim zannına kapıldım.' Ona, 'Niye ki?' diye sordum. 'Malımın

çokluğundan dolayı, size gelene kadar hâlâ hesaba çekilip sorgulanıyordum'

507

dedi."

623. Ebü'd-Derdâ şöyle demiştir: "Bazı şeyleri emel ediyor, mal biriktiriyorsunuz. Oysa emellerinize ulaşamayacak, biriktirdiklerinizi de

508

yiyemeyeceksiniz."

624. Ömer b. Abdülaziz bir gün hanımı Fâtıma'nın yanına geldi ve, "Fâtıma!

Sende 1 dirhem var mı? (Ağzımı tatlandırıp susuzluğumuzu gidermek için) üzüm alacağım da" diye sordu. O da, "Hayır" dedi. Bu sefer, "Peki, üzüm alabilecek kadar bozuk paran var mı?" diye sordu. Hanımı yine, "Yok" dedi.

Ardından da kocasına sitem etti: "Sen hem müminlerin emîrisin, hem de üzüm alacak ne 1 dirhemin ne de bozuk paran var." Ömer b. Abdülaziz de ona dedi ki:

"Yarın cehennemde susuzlukla azaba uğratılmaktansa burada susuz kalmayı

509

hayli hayli tercih ederim.”

625. Yusuf b. Yakub Kâhilî anlatıyor: “Ömer b. Abdülaziz kısa kürk giyerdi.

Evinin kandili, üç kamış üzerindeki kurutulmuş çanak içindeki yağ idi. (Doğru düzgün bir kandili bile yoktu).”

626. Süfyân-ı Sevrî’den “Dünyalık fazla şeyler kıyamet gününde Allah katında pislik hükmündedir.”

Bir adam da Sa‘dân b. Humeys’e sordu: “Ey Ebû Abdullah! Dünyalık fazla şeyler nelerdir?” Ona şu cevabı verdi: “Kardeşin çıplakken yanında fazla bir gömleğin bulunmasıdır. Kardeşinin ayakları yalınken senin fazla bir çift ayakkabının bulunmasıdır.”

627. İshak b. Mansûr-ı Selûlî anlatıyor: “Bir arkadaşımla beraber Davud-i Tâî’nin yanına geldik. Kendileri toprağın üzerinde oturmaktaydılar. Arkadaşıma

onu göstererek, ‘Bu zat zâhiddir’ dedim. O ise şöyle dedi: Zâhid dünyalığa sahip

510

olduğu halde onu terkedendir.”

628. Bişr b. Hâris’ten: “İlim ehli, az mal sahibi olmanın kıyamette hayır olacağında icmâ etmişlerdir.”

Mâlik b. Dînâr şöyle demiştir: “Benimle beraber dua edin ve duama âmin deyin: Allahım! (Âhireti unutmuş) dünyalık sahibinin evine az veya çok bir şey sokma. Âmin deyin.”

629. Hafs b. Abdurrahman anlatıyor: “Mâlik b. Dînâr’ın âhiret tasası olmayan bir komşusu vardı. Mâlik bir karşılaşmasında ona, ‘Ey Ebû Filân! Eğer elindeki malı helâlinden topladıysan, artık yetinmen icap eder. Yok

haram yollarla elde ettiysen sahiplerine iade etmen gerekir’ derdi. Komşusu da cevaben,

‘Ey Mâlik! Biz dünyayı (bir sürü sıkıntılar çekerek) gıdım gıdım elde ediyoruz (kimseye bir şey veremem)’ derdi. Mâlik de ona, ‘Vallahi, ölüm sana gelecek ve seni gıdım gıdım ufalayacak’ derdi. Bir müddet geçince, bu adam hastalandı ve Mâlik ziyaretine geldi. Ona, ‘Kendini nasıl hissediyorsun?’ diye sordu. O da,

‘Kötü’ dedi. Ona, ‘Niye ki?’ diye sordu. O da şu cevabı verdi: Rabbimden bir haberci geldi ve bana, ‘Azaba kavuşacaksın, müjdeler olsun’ dedi.”

630. Mâlik b. Dînâr naklediyor: “İlim ehlinden biri şöyle dedi: Tüm günahların kaynağına baktım, -bununla çok imtihan edildiğimden dolayı-

kökünde sadece mal sevgisinin yattığını gördüm. Mal sevgisini gönlünden atan

[511]

insan rahat eder.”

631. Ca‘fer b. Burkân anlatıyor: Sâlih b. Mismâr, “İnsanlara şaşıyorum?”

deyince, “Hangi hususlarına şaşıyorsunuz?” diye sordum. Şöyle cevap verdiler:

[512]

“Hazinelerini geride bırakarak dünyadan müflis olarak ayrılıyorlar.”

632. Ebü’l-Feth-i Büstî Kâtib, bir kasidesinde şöyle diyor:

Ey zamanın harap ettiklerini imar etmeye çalışan!

Vallahi imarı olmaz harap olan ömrün, bana inan!

Ey dünyalık peşinde koşup mal yığmaya bakan!

513

Unuttun mu, maldan gelen sürurun sonu hüsran!

NİMETLER İÇİNDE YÜZMEMEK

633. Ebû Süleyman Dârânî şöyle demiştir: “Bazıları zenginliği istediler ve bunun çok mal biriktirmek olduğunu zannettiler. Oysa zenginlik kanaat sahibi olmaktır. Keza onlar rahatı çok mal biriktirmede aradılar. Halbuki rahat az malla yetinmektedir. Yine onlar insanların kendilerine saygı göstermelerini istediler.

514

Oysa üstünlük takvâdadır. Yine onlar nimeti kaliteli ve narin elbiselerde, çeşit

515

çeşit güzel yemeklerde aradılar.

Halbuki asıl nimet İslâm’ı yaşamak,

516

örtünebilecek bir şeyler giyinmek ve âfiyet üzere bulunmaktır.”

634. İbrahim b. Beşşâr anlatıyor: Ben, İbrahim b. Edhem, Ebû Yusuf-i Gasûlî ve Ebû Abdullah-ı Sincârî İskenderiye’ye gitmek için yola çıktık. Yolumuz Ürdün nehrine vardı. Nehrin kenarına oturup dinlenmeye başladık. Ebû Yusuf’un yanında kuru ekmek parçaları varmış, onları çıkardı ve önümüze koydu. Bunları birlikte yedik ve yüce Allah’a hamdettik. Ben kalkıp İbrahim’e su getirmeye gittim. Ancak İbrahim de ardımdan kalkıp nehre koştu. Su dizlerine gelinceye kadar nehre girdi. Sonra avuçlarına su doldurdu ve bismillah deyip içti. İçtikten sonra elhamdülillah dedi. Ardından sudan çıkıp ayaklarını uzattı ve Ebû Yusuf’a, “Ebû Yusuf! Melikler ve onların çocukları bizim nasıl bir nimet ve sürur içinde bulunduğumuzu bilselerdi, çok güzel ve rahat bir hayat yaşamamızdan dolayı (kıskançlıklarından) kılıçlarla boyunlarımızı vururlardı”

dedi. Ben de ona dedim ki: “Ebû İshak! İnsanlar rahatın ve maddî nimetler içinde yüzmenin peşinde koştukları için doğru yolu şaşırdılar.” Benim bu sözüm

517

üzerine tebessüm etti ve sordu: “Bu güzel sözü nereden aldın?”

SERVETLE MAĞRUR OLMAMAK

635. Abdullah b. Şihhîr’den:

518

“Çoklukla övünmek sizi** (Hak’tan) **oyaladı”

âyeti nâzil olunca Resûlullah

(s.a.v) öyle buyurdu:

“Âdemoğlu, ‘Malım, malım’ deyip durur. Oysa** (ey âdemoğlu!) **Yiyip

tükettiğin, giyip eskittiğin, tasadduk edip sarfettiğin dışında malının sana

519

faydası mı var?”

636. Süfyân b. Saîd anlatıyor: Meryem oğlu İsâ şöyle dermiş: “Her hatanın

520

kökünde dünya sevgisi vardır.

Malda da pek çok hastalık vardır.” Kendisine,

“Maldaki hastalık nedir ki?” diye sorulunca şöyle cevap vermiş: “Kişi kibirden ve böbürlenmeden kurtulamaz.” “Peki ya kurtulursa?” diye

sorduklarında şu cevabı vermiş: “Malını düzenlemek ve haramlardan koruma gayreti onu Allah

521

azze ve cellenin zikrinden alıkor.”

637. İbrahim b. Beşşâr anlatıyor: “Bir gün sahrada İbrahim b. Edhem ile birlikte yürüyorduk. Yolumuza üzeri tümsek şeklinde yükseltilmiş bir mezar çıktı. İbrahim ona dua etti. Ben, ‘Bu kimin kabridir?’ diye sordum. Humeyd b.

Câbir’in kabridir. O bu civardaki şehirlerin hepsinin emîri idi. Dünya denizlerine batıp dalmıştı. Ancak daha sonra yüce Allah onu bundan çekip kurtardı. (Bu şöyle olmuş): Bana gelen habere göre, gurur ve fitneye kapıldığı mülkündeki mekânlardan birinde, bir şey sebebiyle bir zaman çok gururlanıp sevinmiş. Daha sonra ailesiyle birlikte o binada uykuya çekilmiş. Geceleyin bir rüya görmüş.

Rüyasında bir adam başında dikilmekte ve elinde bir kitap tutmaktadır. Adam kitabı kendisine uzatmış. Kitabı alıp bakınca, ne görsün, içinde altın suyuyla şöyle bir yazı yazılmış: Fâni olanı bâkiye tercih etme, melikliğin, kudretin, saltanatın, kölelerin, hizmetçilerin, lezzet ve tat aldığın şeyler ile nefsânî arzularını yerine getirebilmenle sakın aldanma. Bugün sen birtakım şeylerde güçlüsün, ancak bunlar elde emanettir. Bunlar bugün senin elindedirler, fakat yarın helâk olacaklardır. Bugün bunlar sevinme ve mutluluk vesilesidirler, ancak esasında boş şeylerdir ve gurura kapılma sebepleridirler. Bunlar bugünlüktür, yarın da sahip olunacağına garanti yoktur. Öyleyse Allah’ın emrine koş. Çünkü Hz. Allah şöyle buyurmaktadır:

‘Rabbinizin bağışına ve takvâ sahipleri için hazırlanmış olup genişliği

522

gökler ve yer kadar olan cennete koşun.’

Emîr bu rüyanın tesiriyle korkuyla uyanmış ve, ‘Bu Allah’tan bana bir uyarı ve ikazdır’ demiş. Hemen ardından sahip olduklarını ve emîrliği bırakarak bu

523

dağa gelmiş ve ölene kadar burada ibadet etmiş. Allah ona rahmet etsin.”

TASADDUK ETMEK

638. Adî b. Hâtim’den: Resûlullah’ın (s.a.v) şöyle buyurduğunu işittim:

524

“Yarım hurmayla da olsa cehennemden sakının.”

BULUNDUĞU MAKAMDA DÜNYAYA MEYLETMEMEK,

GURURLANMAMAK

639. Ebû Ümâme-i Bâhilî’den: Resûlullah (s.a.v) bir gün bizlere öğle

525

namazını kıldırdı. Sonra Bakî‘ Mezarlığı’na

yöneldi. Camideki cemaat de

Resûlullah (s.a.v) önlerinde yürüdüğü halde onu takip etti. Hz. Peygamber (s.a.v) Bakî‘ Mezarlığı’na vardı. Elinde bir hurma dalı vardı. Sonra arkasındaki cemaate dönüp, ***“Geçin, geçin”*** buyurdu. Böylece hepsi önüne geçti. Cemaatten biri dedi ki: “Bizler sizin arkanızdan geliyorduk. Niçin bizleri öne geçirdiniz ki?”

Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: ***“Nalınlarınızın sesini duyunca nefsime bir***

526

kibir gelmesinden korktum.”

640. Yine Ebû Ümâme-i Bâhilî’den: Resûlullah (s.a.v) sıcak bir günde Bakîu’l-garkad Kabristanı’na doğru yöneldi. İnsanlar arkasında yürüyorlardı.

Ardından gelenlerin nalın seslerini işitince bu zoruna gitti ve hemen oturdu.

527

Nefsine kibirden en küçük bir şey gelmemesi için herkesi önüne geçirdi.

641. Abdullah b. Amr’dan: “Resûlullah’ın (s.a.v) yaslanarak yediği ve

528

arkasından iki kişinin yürüdüğü görülmemiştir. ”

642. Câbir b. Abdullah’tan: “Resûlullah (s.a.v) dışarı çıktığında ashap önünde

529

yürür, Peygamber’in ardını meleklere bırakırlardı.”

Başka bir tarikte şöyle geçer: Câbir, Lokman Hekim’in sözü olan,

530

“Ve yürüyüşünde mutedil ol ve sesini de kıs”

âyetini okudu ve dedi ki:

“Resûlullah (s.a.v) dışarı çıktığında ashap önünde yürür, Peygamber’in ardını meleklere bırakırlardı.”

643. Bu rivayet başka tarikle de gelmiştir.

644. Abdullah b. Abbas’tan: “Resûlullah’ın (s.a.v) arkasından yürüdüm.

Baktım ardından yürümemi kerih görüyor mu onaylıyor mu? Beni eliyle tutup yanına çekti ve beraberinde yürüdüm. İkinci kez geri kalıp arkasında yürümeye başladım. Yine beni eliyle tutup yanına çekti ve beraberinde yürümeye başladım.

531

Bundan anladım ki, arkasında yürünmesinden hoşlanmıyordu.”

645. Mikdâd b. Esved’den: “Resûlullah (s.a.v) beni bir işin başına görevlendirdi. Halledip döndüğümde, ***‘Başkanlığı nasıl buldun?’*** diye sordu.

Ben de dedim ki: “Yâ Resûlallah! Sanki tüm insanlar emrime verilmiş gibi

532

hissettim. Vallahi yaşadığım müddetçe artık bir işin başında olmak istemem.”

646. Süleym b. Hanzala-i Bekrî anlatıyor: Übey b. Kâ‘b’ın etrafında oturuyorduk. Kendisine sorular soruyorduk. Daha sonra kalktı, biz de ardından takip ettik. Bu durum Ömer b. Hattâb’a arzedilince kırbaçla üzerine yüklendi.

Übey, “Dur ey müminlerin emîri” deyince, Hz. Ömer onu, “Bu arkasından

533

gidilen için fitne, ardından giden için de zillettir” diye azarladı.

647. Saîd b. Cübeyr bir grup insanın ardından kendisini takip ettiklerini

görünce, oları bundan men etti ve şöyle dedi: “Bu, ardından giden için zillet,

534

ardından gidilen için fitnedir.”

648. Bazıları Hasan-ı Basrî'nin arkasından yürüyünce onlara şöyle dedi:

535

“Allah sizlere rahmet eylesin. Böyle şeyler zayıf mümini yoldan çıkarır.”

649. Ebü't-Tayyib Sehl b. Muhammed b. Süleyman şöyle demiştir:

“Arkasından nalınların seslerini duymak isteyen insan, bütün dünyayı ve içindekileri istiyor demektir. Bu insanın hakikattaki meramı şudur: Bana dünyanızı verin, dinimi alın. Dünyanızı çıkarıp bana sunun, çünkü ben dünya ve sizler için dinimi çıkarıp sundum.”

650. Mücâhid b. Cebr şöyle demiştir: “Hizmetçileri çok olanın şeytanları da çok olur.”

651. Zünnûn-i Mısrî'ye, “Müridin yüce Allah karşısında aldandığı âfet nedir?” diye sorulunca şu cevabı verdi: “Gördüğü mânevî lutuflar, kerametler ve mânevî işaretlerdir.” Tekrardan soruldu: “Ey Ebü'l-Feyz! Peki, mürid bu dereceye vâsıl olmadan önce neye aldanır?” Buna da şöyle cevap verdi:

“İnsanların arkasından yürümesi, halkın kendisine tazim etmesi, mecliste hürmet edip yer açması ve tâbi olanlarının çok olmasıyla. Allah'ın imtihan ve

536

sınamalarından yine O'na sığınırız.”

652. Bişr b. Hâris şöyle demiştir: “Zühd dünyayı terketmek değildir. Zühd Allah dışındaki her şeyi terketmektir. İşte bak, Davud aleyhisselâm ile Süleyman aleyhisselâm dünyaya sahip olmalarına rağmen Allah katında zâhid idiler.”

653. Mâlik b. Dînâr diyor ki: “Mâlik'in zâhid olduğunu söylüyorlar. Cübbesi, elbisesi var, bu haliyle mi zâhiddir? Esas zâhid Ömer b. Abdülaziz'dir. Dünya

537

bütün imkânlarıyla önüne geldiği halde o bunları terketmiştir.”

654. Cüneyd b. Muhammed Bağdâdî’den: “Çabuk kızmak, fakirliği hakir görmek, makam sevgisi, işte bunların hepsi nefse muhabbetten

kaynaklanmaktadır. Bu, kulluğu bir tarafa bırakmak ve rubûbiyyet mücadelesine girmektir.”

655. Süfyân-ı Sevrî şöyle demiştir: “Yüksek bir makamda (bulunurken nefsânî isteklere tâbi olmaktan kaçınarak) zâhid olmak, dünyaya karşı zâhid

538

olmaktan çok daha zordur.”

656. Ebû Abdullah-ı Mağribî diyor ki: “Sahip olduğu rahatlık ortamında zühd hayatı yaşayan insan, büyük ve yüksek bir makamda bulunsa bile zühd hayatı yaşar. Büyük ve yüksek bir makamda bulunup da zühd hayatı yaşayan insanın adı ise velâyet (velîlik) defterine yazılır.”

657. Ebû Amr İsmail b. Nüceyd’den: “Makam sahibi olmasına rağmen insanlar nezdinde bunun ağırlığını hissettirmeyip tevazuya sarılan insanın dünya

539

ve içindekilerden yüz çevirmesi kolay olur.”

HALE RIZA GÖSTERMEK-KANAATKÂR OLMAK

658. Câbir b. Abdullah’tan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

540

“Kanaat tükenmeyen bir hazinedir.”

659. Ubeydullah b. Mihsan’dan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Ailesi âfiyette, bedeni sıhhatli, günlük rızkı da bulunduğu halde

541

sabahlayan kimseye sanki dünya verilmiş gibidir.”

660. Hz. Ömer şöyle demiştir: “Zâtına sığınıp O’nunla yetinene Allah yeter.

Allah’tan ümidini kesip başkasına yönelenin basireti kapanır. Eline geçen az dünyalıkla doymayan kimseye topladığı çok mal da fayda vermez, tatmin etmez.

Sen yetecek kadarıyla yetin. Nefsine, haramlardan kaçınıp azla yetinmeyi öğret.

542

Hilekârlıktan sakın, çünkü yarın kıyamette bunun hesabı çok uzun sürer.”

661. Bişr b. Hâris şöyle demiştir: “Çok kanaatkâr olan insanın izzeti dışında

543

bir şeyi olmasa bile, o ona yeter.”

662. Bişr b. Hâris anlatıyor: Fudayl b. İyâz bana, “Ey Bişr! Yüce Allah’tan razı olmanın en üst seviyesi zühd ehli olmaktır” dedi. Ben, “Ebû Ali! Bu nasıl gerçekleşir?” diye sordum. Bana şu cevabı verdi: “Allah Teâlâ’nın sana vermesi

544

ile vermemesinin kalbinde müsavi olmasıdır.”

663. Zünnûn-i Mısrî’den: “Haline razı olmayandan gönül zenginliği de alınır.

545

Az malla yetinmeyen çok mal edinmenin derdine düşer.”

664. Zünnûn-i Mısrî şöyle de demiştir: “Allah’ın takdirine güvenen insan

546

(rızık için üzülüp) gam çekmez.”

“Yüce Allah’ı hakkıyla tanıyıp bilen insan

547

O’nun kendisi hakkındaki hükmüne razı olur ve takdir ettiğiyle mutlu olur.”

665. Ali b. Abdülaziz diyor ki: “Kanaati olmayanın ne kadar malı olursa olsun, mal onu zengin etmez.”

666. Ali b. Abdülaziz şöyle de demiştir: “Kanaat sahibi olmayan kimsenin gözünü hiçbir şey hiçbir zaman doyurmaz.”

667. Ebû Osman-ı Hîrî’den: “Zenginlerin zühdü, kanaat sahibi olmalarıdır.

Fakirlerin zühdü ise bulundukları halin dışında bir durumu arzulamamalarıdır.”

668. Ebü’s-Sehbâ Sıla b. Eşyem şöyle demiştir: “Bulabileceğimi zannettiğim her yerde rızık arayıp durmak beni yordu. Günlük rızkımı temin için çabalamak ise bana yük olmadı. Bundan anladım ki, günlük rızık temini benim için daha

hayırlı. Bir insanın rızkı kendisine günbegün takdir edilir de bunun kendisi için

548

daha hayırlı olduğunu anlamazsa bu onun düşüncesizliğine işarettir.”

“Nefsime dedim ki: ‘Eline geçenle yetin, fazlasının peşine düşme.’ O da kabul

549

edip boyun eğdi.”

669. Ebü’s-Sehbâ Sıla b. Eşyem yine şöyle demiştir: “Dünyalığı helâlinden bulunabileceği yerlerde arayıp durdum, ancak sadece günlük rızkımı elde edebildim. Bununla kimseye ihtiyacım kalmıyor, fakat fazla da

kazanamıyordum. Bu durumu gördükten sonra kendi kendime dedim ki:

‘Nefsim! Eline geçen bu rızıkla yetinmesini bil, kanaatkâr ol.’ Nefsim de kabul edip boyun eğdi.”

670. Yine İbrahim b. Edhem şöyle demiştir: “Hırs ve tamahın az olması insanda sıdk ve vera‘yı neşet ettirir. Hırs ve tamahın çok olması ise insanı son

550

derece gam ve ümitsizliğe sürükler.”

671. İbrahim b. Beşşâr anlatıyor: İbrahim b. Edhem’e, ‘Bugün harç işinde çalışacağım’ dediğimde bana şöyle dedi: “İbn Beşşâr! Sen hem tâlipsin (isteyen) hem de matlûb (istenen). Seni yalnız bırakmayan zât senin kendisine yönelmeni talep etmektedir. Sen ise, yetecek kadar sana ihsan olunacak nimetin peşinde (fazla) koşuyorsun. Geçen zamanını biliyorsun, içinde bulunduğun vakit de onun gibi geçip gidiyor. Ey İbn Beşşâr! Elinde olmasına rağmen, hırslı ve kanaatten mahrum kimse görmemiş gibisin! Keza ihtiyacı olup da, bu ihtiyacı Allah tarafından karşılanan birini görmemiş gibisin!” Ardından, “İhtiyacını giderecek

551

kadar hiç paran yok mu?” diye sordu. Ben de, “Bakkalda dânikim var” dedim.

Bunun üzerine, “Bu halin bana çok ağır geldi doğrusu! Hem 1 dânikin var hem

552

de çalışmak istiyorsun?”

672. Cüneyd b. Muhammed Bağdâdî’ye kalbi ifsat eden şeyden sorulunca,

“Tamah” cevabını verdi. “Peki, kalbi ıslah eden nedir?” diye sorulunca da,

553

“Vera‘” diye cevap verdi.

673. Bünân Hammâl diyor ki: “Hür, tamah ettiği sürece köledir. Köle de

554

kanaatkâr olduğu sürece gerçekte hürdür.”

674. Ca‘fer b. Süleyman anlatıyor: “Mâlik b. Dînâr ile Muhammed b. Vâsi‘

bir araya geldiler. Mâlik dedi ki: “Sabah kahvaltısı yanında olup da akşam yemeği olmadığı halde rabbinden razı olan (isyan etmeyip tevekkül eden) mütedeyyin kimseye gıpta ediyorum.” Muhammed b. Vâsi‘ ise şöyle söyledi:

“Dünyalık bir şey yanında olmadığı halde rabbinden razı olan mütedeyyin kimseye gıpta ediyorum.”

Ca‘fer diyor ki: “İnsanlar oradan ayrılırlarken Muhammed b. Vâsi‘in daha

555

müttaki olduğunu düşünüyorlardı.”

675. Muhammed b. Ali Kettânî şöyle demiştir: “Hırsı kanaat karşılığında satan kimse izzet ve mürüvveti elde eder.”

676. Ebü’l-Hasan-ı Bûşencî’ye, kanaatin ne olduğu sorulunca şöyle cevap

verdi: “Nasibine düşeni kabullenip rıza göstermektir.”

677. İbrahim-i Nehâî şöyle demiştir: “Yüce Allah sekîneti şükreden kullarının kalbine koyar.”

678. Zekeriyya b. Delleveyh anlatıyor: “Abdullah b. Ebû Ziyâd Katavânî bana sordu: ‘Horasanlı! Seni yurdundan çıkaran şey nedir?’ ‘Şerefli yaşama arzusu’ dedim. O da, ‘Doğru söyledin. Kanaat sahibi ol, dünyada ve âhirette şerefli olursun. Şeref, mal mülkü çoğaltmada değildir’ dedi.”

679. Süfyân b. Uyeyne bir gün, taşlı toprağı başına yastık olarak hazırlamış, vücudunu koymak için de kumların üzerine toprak serpmekte olan Abdullah b.

Merzûk’u görmüş. Ona sormuş: “Ebû Muhammed! Kim dünyada bir şeyi Allah için terkederse, Allah dünyada onun yerine başka bir şeyi ona ihsan eder. Allah, kendi rızâsı için terkettikleriniz sebebiyle size ne ihsan etti?” Abdullah b.

Merzûk şu cevabı vermiş: “Şu anda içinde bulunduğum hale razı olmayı ihsan etti.”

Yine Abdullah Mekke’de görülmüş. Kendisine, “Binekle mi geldiniz yoksa yayan mı?” diye sorulmuş. O da şu cevabı vermiş: “Âsi kulun efendisinin kapısına binekle dönme hakkı yoktur. Elimden gelse başım üzere gelirdim.”

680. Sehl b. Abdullah-ı Tüsterî’ye, “Kul ne vakit gerçek kul olur?” diye sorulunca şu cevabı verdi: “Allah’a ve O’nun kendisi için uygun gördüğüne razı olduğunda.”

681. Ebü’l-Abbas b. Atâ’dan: “Kulluk dört hasletle gerçekleşir: Verilen sözlere sadık kalmak, İslâm’ın belirlediği sınırları korumak, mevcut olana razı olmak, kaybedilenler dolayısıyla sabretmek.”

682. Ebû Bekir Verrâk’dan: “Tamaha, ‘Baban kimdir?’ diye sorulacak olsaydı, ‘Allah’ın takdir ettiği rızıkta şüphe etmektir’ cevabını verirdi.

‘Mesleğin nedir?’ diye sual edilecek olsaydı, ‘Zillet peşinde koşmak’ derdi. Aynı şekilde,

‘Gayen nedir?’ denecek olsaydı, ‘Allah’ın rahmetinden mahrum kalmak’ diye

557

cevap verecekti.”

683. Abdullah b. Mübârek bir şiirinde diyor ki:

Sakın hiçbir kula tamahla tazarru etme!

Bil ki, bu durum zarar verir yüce dinine!

Allah’ın geniş hazinelerinden iste rızıklar!

558

O’nun dilemesi bir tek kâf ve nûna bakar.

İsteyip bir şeyler beklediğin bütün herkesin,

559

O’na ne kadar muhtaç olduğunu görmez misin?

684. Muhammed b. Arefe-i Nahvî diyor ki:

Zaman sana sıhhat elbisesini giydirmişse,

Helâlinden tatlı rızkın her zaman gelmişse.

Bolluk içindekilere sakın ola gıpta etmeyesin!

560

Zaman ne kadar verse o kadar da alır bilesin!

685. Halil b. Ahmed bir şiirinde şöyle der:

Yeter sana bu rızık uzun müddet!

Ölecek olana fazla rızık ne hacet?

686. Fakih Mansûr b. İsmail'den:

Azık, sıhhat ve emniyet,

Olmuşken senin nasibin.

Ve sen üzülüyorsan hâlâ,

Ayrılmaz ki senden hüzün.

687. Mes'ûdî'nin okuduğu şiirde şair şöyle der:

Giydir istiğna elbisesi nefsine!

Sağlayıver korunmasını böyle.

Nefsini korumayana gelince,

Etmektedir ihanet o nefsine.

Nefis bir ihtiyaç arzederse,

Bırak onu getirme yerine.

Gidip de düşmezsen peşine,

İhtiyaç hissetmezsin o şeye.

688. Ebü't-Tayyib Sehl b. Muhammed b. Süleyman'ın okuduğu şiirde şair şöyle demektedir:

Hırs kötü bir şeydir, tamah da onun gibidir.

Hırsla vera' bir kalpte toplanmayacaktır.

Hırsa bürünen insan hep tamahkâr olacaktır.

Zamanın tamahına gelince doyması yoktur.

689. Ebû Ubâde-i Buhtürî bir şiirinde şöyle der:

Yoruyor beni bir şeylerin peşinde koşmak.

Ağır geliyor hafif bir işin altına girmek.

Razı olsam nasibime takdir edilmiş olana,

Yetiyor bana çok yerine az peşinde koşmak.

690. Muzaffer Kırmîsînî bir şiirinde şöyle der:

Beni aziz kılmıştır olmak kanaakâr.

Bundan daha büyük izzet mi var?

Kanaat senin dahi olsun sermayen.

561

Ticaret metaın da olsun takvân.

691. Muhammed b. Hüseyin-i Cumahî bir şiirinde şöyle der:

İzzet peşinde olana, zelil olmak istemeyene,

Söyle, ihanete zinhar uğramak istemeyene:

Beşerden uzaklaş, kaç ardında koştukları metadan!

Aziz ve korunmuş yaşarsın, şayet böyle yaparsan.

Sen Allah'tan korkmaya bak, O'nun fazlından iste!

Kulunun rızkına kefildir O, buna garanti vermekte.

Muhammed b. Hüseyin-i Cumahî bir şiirinde de şöyle demiştir:

Razıyım yetecek kadar rızka mâlik olmaya.

Az ama helâl yeterli maişet kazanmaya.

Yönelmedim haram yoldan kazanmaya.

Böyle mala sevinçle saldırıp toplamaya.

Cömert, cimri, zengin, fakir müsavi nezdimde.

Hepsini aynı karşılıyorum ben, güler yüzle.

Beni bu mutlu hayatımda yaşamaya bırak, hanım!

Çünkü evden iffetle giderim, şereflice dönerim.

FAKİRLİĞE SABRETMEK

692. Abdullah b. Abbas'tan: Resûlullah (s.a.v) bir gün Cibrîl ile birlikte Safâ'ya çıktı. Hz. Peygamber (s.a.v) ona dedi ki: *"**Seni hak üzere gönderene***

andolsun ki! Muhammed'in (s.a.v) ailesi ne bir avuç kavut ne de un ile hiçbir

gün akşama çıkmamıştır." Hz. Peygamber (s.a.v) kelâmını bitirir bitirmez gökyüzünden aşağı düşen bir şeyin sesiyle korkup irkildi. Resûlullah (s.a.v) sordu: ***"Yoksa Allah Teâlâ kıyamete kopmasını mı emretti?"*** Cibrîl, "Hayır"

dedi. "Gelen İsrâfil'dir. Allah Teâlâ bu sözlerinizi işitince İsrâfil sana indi."

İsrâfil Hz. Peygamber'in (s.a.v) yanına geldi ve, "Allah Teâlâ senin söylediklerini işitti. Beni yerlerin anahtarlarıyla sana gönderdi. Sana arzetmemi emir buyurdu: Arzu edersen Tihâme dağlarını zümrüd, yakut, altın ve gümüş

haline getirip sana sunayım. İstersen melik peygamber veya (eskisi gibi) kul peygamber de olabilirsin (Arzun yerine getirilecektir).” Cibrîl Hz. Peygamber’e (s.a.v) Allah’a karşı mütevaziliği seçmesini işaret etti. Hz. Peygamber de (s.a.v)

562

üç kez, ***“Bilakis kul peygamber olmak isterim”*** dedi.

693. Cüneyd b. Muhammed Bağdâdî’ye fakir ve zenginden hangisinin daha faziletli olduğu soruldu. Şu cevabı verdi: “Allah’a en çok itaat edenler.” Bu

sefer, “Her ikisi de itaat ediyorlarsa?” diye soruldu. Ona da şu cevabı verdi: “Her ikisinin durumu da takdir edilecek bir haldir. Bunonla beraber yüce Allah’ın nebîsi için tercih ettiği durum daha faziletlidir. Ben Allah’ın Hz. Peygamber

563

(s.a.v) için zenginliği tercih ettiğini görmedim.

Allah Teâlâ’nın Peygamber’i

564

için tercih ettiği durum, güzel olması hasebiyle elbette daha faziletlidir.”

694. Zünnûn-i Mısrî diyor ki: “Üç şey zenginken selâmet üzere

bulunulduğunun alâmetlerindendir:

a) Harama yanaşmayıp uzak durmak.

b) Zekâtı vererek insanların maldaki haklarını ödemek.

565

c) Kibirden korkarak tüm insanlara tevazu göstermek.

Üç şey de fakirken selâmet üzere bulunulduğunun

alâmetlerindendir:

a) Kendisine takdir olunan rızka kanaat etmek.

b) Allah’ın kendisine ikram ettiği nimetlerine şükrünü göstermek için güler yüzlü olmak.

c) Malı çok olana tamah ederek ona tevazu göstermekten kaçınmak.

Üç şey de âhireti sevmenin alâmetlerindendir:

a) Çok ağlamak.

b) Âhireti çokça hatırlamak ve onu sürekli arzulamak.

c) Âhiret sevgisinden ötürü dünyaya buğzetmek.”

695. Bişr b. Hâris şöyle demiştir: “Vallahi! Fakirler, rahmetin indiği yerlerdir.”

696. Muhammed b. Vâsi‘ ile Mâlik b. Dînâr bir araya geldiler. Yaşamı aralarında müzakere ettiler. Mâlik dedi ki: “İnsanın hayatını devam ettirdiği geliri olmasından daha iyi bir şey yoktur.” Muhammed b. Vâsi‘ de dedi ki:

“Sabah kahvaltısı bulup akşam yemeği bulamayan, akşam yemeği bulup da sabah kahvaltısı bulamayan ve Allah’ın kendisinden razı olduğu kimseye ne

mutlu!”

TEVEKKÜL

697. İbrahim b. Beşşâr anlatıyor: “Bir gece İbrahim b. Edhem ile beraberdim. Yanımızda ne iftar edecek bir şey ne de yiyecek temin edecek bir durumumuz vardı. Bu duruma üzüldüğümü görünce dedi

ki: ‘İbrahim b. Beşşâr! Yüce Allah hem dünyada hem de âhirette fakirlere ve gariplere ne büyük bir rahat ve nimet ihsan etmiştir.

Kıyamet günü onlara zekâttan, hacdan, sadakadan, (kimseleri

olmadığından) sıla-i rahimde bulunmaktan, (maddî imkânları

olmadığından) başkalarına yardıma koşmaktan sual etmeyecektir.

Allah Teâlâ bunları dünyada zengin ama âhirette fakir; dünyada aziz, âhirette zelil olacak olan şu miskinlere soracaktır. Sen hüzünlenip gamlanma. Allah Teâlâ’nın rızkı bizlere takdir edilmiştir, gelecektir.

Vallahi esasında bizler zengin melikleriz. Çünkü âhiretten önce dünyada da rahat eden insanlarız. Şöyle ki, yüce Allah’a itaat ettikten sonra nasıl sabahlayıp akşamladığımıza önem vermiyoruz.’

İbrahim daha sonra kalkıp namaza durdu. Ben de namaza durdum. Çok beklemedik, biraz sonra bir adam çıkageldi. Yanında sekiz çörek ve oldukça da hurma vardı. Getirdiklerini önümüze koydu ve, ‘Allah sizlere merhamet etsin.

Âfiyetle yiyiniz’ dedi. İbrahim b. Edhem namazını bitirip selâm verince bana seslendi: ‘Üzülüp duruyordun! Ye işte!’ Bu arada bir dilenci geldi, yiyecek bir şeyler istedi. Bir miktar hurmayla beraber üç çöreği alıp ona verdi. Bana da üç tanesini verdi, kendisi de iki tane yedi. Sonra da şöyle dedi: ‘Yardıma koşmak

569

müminlerin ahlâkındandır.’ ”

698. Ebü’l-Melîh anlatıyor: “Sâlih b. Mismâr vefat ettiğinde geriye 1 dirhem

570

ve 4 dânik

bırakmıştı. Vefatı anında, “Anneni(n) veya kız kardeşini(n

bakımını) dilediğin kimseye vasiyet et’ denilince şu cevabı vermişti: Allah

571

varken, onları başka birine vasiyet etmekten hayâ ederim.”

699. Muhammed b. Kâ‘b Kurazî bir miktar mal kazanınca, “Bunu senden sonrası için çocuklarına sakla” denildi. O ise şunu söyledi: “Hayır. Bunu, rabbim katında faydalı olması için kendime saklayacağım (O’nun yolunda harcayacağım). Çocuklarıma da rabbimi bırakacağım (Onları O’na emanet edeceğim).”

BAŞA GELEN BELÂLARA ve İNSANLARIN

EZALARINA SABRETMEK

572

700. ***“Altında onlara ait bir hazine vardı.”***

Ali b. Ebû Tâlib bu âyetin tefsiriyle ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır: “Bu hazine altından bir levha idi. Üzerinde şöyle yazmaktaydı:

Bismillâhirrahmânirrahîm. Allah’tan başka ilâh yoktur, Muhammed Allah’ın Resûlü’dür. Ölümün hak olduğunu bilen insan, nasıl oluyor da sevinçli oluyor, şaşıyorum. Kadere inanan insan, nasıl oluyor da (başına gelene) hüzünleniyor,

573

hayret ediyorum. Cehennemi hatırlayan insan, nasıl olur da güler, şaşıyorum.

Dünya ve içindekilerin halden hale girmelerini gören insan, nasıl oluyor da ona

574

meylediyor, hayret doğrusu.”

701. Ebû Zer-i Gıfârî’den: “İslâm’ı, müslümanları ve fakirleri sev. Garibi de bütün kalbinle sev. Dünyanın gamlarına gir, sabırla bunlardan çık. Hayır üzere bulunan bir insanın şerre dönmeyeceğinden, şer üzere ölmeyeceğinden emin olma. Keza şer üzere bulunan bir insanın hayra döneceğinden, hayır üzere öleceğinden ümidi kesme. Nefsinin günahları, seni, insanlarla uğraşmaktan geri

575

tutsun.”

702. Yahya b. Muâz-ı Râzî’den: “Zühd üç şeyle olur: Başa gelen musibete

576

577

sabretmek

, fakirliği tercih etmek (îsâr),

hiçbir şekilde dünyayı talep

578

etmemek.”

703. Süfyân b. Uyeyne’ye, “Zühd nedir?” diye sorulunca şöyle cevap verdi:

“Hale razı olup Allah’a şükretmek, başa gelen belâlara sabretmektir. Böyle olan

579

insan zâhiddir.”

Kendisine, “Peki, şükür nedir?” diye sorulunca da şöyle cevap verdi:

580

“Allah’ın yasakladıklarından kaçınmaktır.”

704. Zünnûn-i Mısrî müslümanın özelliklerini anlatırken şöyle dedi: “Allah Teâlâ’nın bazı seçkin ve hayırlı kulları vardır.” Kendisine, “Ey Ebü’l-Feyz! Bu kulların alâmetleri nelerdir?” diye sorulunca şu cevabı verdi: “Kulun rahatını terketmesi, tüm gayretini yüce Allah’a itaate yöneltmesi ve dünyanın kalbinden

581

çıkmasını arzulamasıdır.”

Yine kendisine soruldu: “Ey Ebü’l-Feyz! Allah Teâlâ’nın bir kula teveccüh etmesinin alâmeti nedir?” Buna da şöyle cevap verdi: “Kulun başına gelen

582

583

belâlara ve musibetlere sabrettiğini,

haline her hâlükârda şükrettiğini,

584

devamlı olarak yüce Allah’ı zikrettiğini görürsen,

bu hal, Allah Teâlâ’nın

rahmetiyle o kula teveccüh ettiğini gösterir.”

Kendisine, “Peki, yüce Allah’ın bir kuldan yüz çevirmesinin alâmeti nedir?”

diye soruldu. Buna da şu cevabı verdi: “Kulun rabbini unuttuğunu, gaflete daldığını, Allah Teâlâ’nın zikrinden uzaklaştığını görürsen, bu yüce Allah’ın o

585

kuldan yüz çevirdiğinin alâmetidir.”

“Ey Ebü’l-Feyz! Kulun Allah Teâlâ ile ünsiyet ettiğinin alâmeti nedir?” diye sorulunca da şöyle dedi: “Kendisini gördüğünüzde sizi insanlardan uzaklaştırıp yüce Allah’a yakınlaştırıyorsa bu ünsiyeti gösterir. Ancak insanlara yaklaştırıp Allah’tan uzaklaştırıyorsa, bu da ünsiyetinin olmadığına delildir.”

705. Ebû Saîd-i Esmaî anlatıyor: “Bir bedevî, adamın birine nasihat etti ve şunları söyledi: “Gönül zenginliği mal zenginliğinden daha faziletlidir. Zenginlik ihsan edilmemiş insan, takvâdan nasipkârdır. Nice nimetler içinde yüzen insanlar vardır, din ve güzellik yönünden açtırlar. Mümin, hayır üzere bulunursa yeryüzü gülümser, gökler onunla mutlu olur. Üzerinde iyilik yapmış olana, toprağın altında eziyet edilmez. İhtiyarlığın gençliğin üzerine saldırması gibi, ölüm de ihtiyarın üzerine saldırır. Dünyayı hakkıyla tanıyan insan, eline geçen bollukla mutlu olmadığı gibi, gelen belâlara karşı sabırsızlık göstererek de mahzun

586

olmaz.”

706. Ahmed b. Selmân anlatıyor: Kitabıma Hâtim-i Esam’ın şöyle dediğini yazmışım: “Bizim yolumuza sülûk eden nefsini şu dört ölüme alıştırsın: Beyaz ölüm, siyah ölüm, kırmızı ölüm, yeşil ölüm. Beyaz ölüm açlıktır. Siyah ölüm,

587

insanların eziyetlerine sabretmektir.

Kırmızı ölüm, nefse muhalefet etmektir.

588

Yeşil ölüm, yama üstüne yama vurulmuş elbise giymektir.”

707. Yusuf b. Esbât’tan: “Ezalara sabreden, nefsinin arzularını terkeden, helâlinden ekmek yiyen kimse zühdün esasını yakalamış demektir.”

AİLEYLE İMTİHAN OLUNMA

708. Ebû Hüreyre’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“İnsanlara öyle bir zaman gelecek ki, dinini yaşamak için bir dağdan başka

bir dağa, bir mağaradan başka bir mağaraya kaçanlar hariç, müslüman dinini

koruyamayacak. Bu zaman geldiğinde, elde edilen maişet hep Allah’ın

gazabını çeker hale gelecek. Bu zaman geldiğinde insanın helâkı eşinin ve

çocuklarının elinden olacak. Eşi veya çocuğu olmazsa helâkı ebeveyninin

elinden olacak. Ebeveyni de olmazsa helâkı akrabalarının veya komşularının

elinden olacak.”

Ashâb-ı kirâm sordular: “Bu helâk nasıl olacak ey Allah’ın Resûlü?” Hz.

Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: ***“ Maişet darlığı sebebiyle onu***

ayıplayacaklar. O da bunların karşısında, nefsini, helâk olacağı haram

589

yerlerde dünyalık elde etmeye sürükleyecek."

709. Muâz b. Cebel diyor ki: "Sizler darlık fitnesiyle imtihan edildiniz, buna

sabrettiniz. Bolluk fitnesiyle de imtihan edileceksiniz?" Sordular: "Bolluk fitnesi nedir?" Açıkladı: "Kadınların (sıkı dokunmuş, kaliteli) Yemen hırkası, Şam entarisi giymeleri, (istekleriyle) zenginleri yormaları, fakirleri

590

kazanamayacakları şeylerle mükellef tutmalarıdır."

710. Süfyân b. Uyeyne'den: "Çoluk çocuk sahibi insan (genellikle) iflâh olmaz. Bizim bir kedimiz vardı, önceleri tencerelerin kapaklarını açmazdı. Ama

591

ne zaman ki doğurdu, kapakları açmaya başladı."

711. Mu'temir b. Süleyman anlatıyor: Süfyân-ı Sevrî bana dedi ki:

"Mu'temir! Çoluk çocuğu olan insan (genellikle) sâlih insan olamaz. Gördüğüm her çoluk çocuk sahibi insan, mutlaka olur olmaz işleri birbirine karıştırmış ve kendisini ilgilendirmeyen şeylere girişmiştir."

712. Ebû Hâzim Seleme b. Dînâr diyor ki: "Amele sarılın! Çünkü dünyada bulunan her şeyin sizden önce de sahipleri vardı. Ey kişi! Çocuklarına nasihat etmeye çabala. Zira şunu bilesin ki, malın şu iki kimse(den biri)nin eline kalabilir: Malı Allah'a isyan yolunda kullanıp senin helâlinden topladığınla azgınlık yapan. Malı Allah'a itaat yolunda kullanıp senin toplamak için yorulduğun malla iyi kullardan olan. Senden önce vefat eden (çocuklar) için

592

Allah'ın rahmetini dile. Geriye bıraktıkların için de Allah'ın rızkını ayır."

713. Ebû Muhammed Abdullah b. Hubeyk-i Antâkî aktarıyor: Geçmiş

büyüklerden biri şöyle demiştir: "Kıyamet günü bir münadi seslenir: 'Aile efradının hasenatını yediği kimseler nerededir?' Bu hitaba muhatap olanlar ayağa kalkarlar. Onlar çok büyük bir kalabalıktır."

İNSANLARIN BOZULMASI

714. Mirdâs-ı Eslemî'den: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sâlihler peşi sıra gider. Geriye arpa ve buğdayın kötüleri misâli

593

kıymetsizler kalır. Allah Teâlâ bunlara hiç değer vermez."

715. Hz. Peygamber'in (s.a.v) şöyle buyurduğu bizlere rivayet edilmiştir:

"***İnsanlara öyle bir zaman gelecek ki, insan uzak durmak ile fücuru***

işlemek arasında tercihte bırakılacak. Bu zamana yetişenler uzak durmayı

594

fücuru işlemeye tercih etsinler."

Âhireti isteyenin takip edeceği yol, uzak durmayı fücur işlemeye tercih etmesi; başkalarınca yenilse bile ondan yiyen kelb olmamasıdır. Tevfîk ve inayet Allah'tandır.

716. Abdullah b. Ömer'den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

"***İslâm garip başladı, başladığı gibi garip olacaktır. İslâm yılanın deliğine***

595

çekilmesi gibi iki mescidin arasına çekilecektir."

596

717. Aynı hadis başka tariklerle de rivayet edilmiştir.

718. Abdullah b. Ömer naklediyor: Resûlullah’tan (s.a.v) dinledim:

“İnsanlar yüz deve gibidir. Neredeyse içlerinde bineklik bir tane bile

597

bulamazsın.”

Ezherî, İbn Kuteybe’nin şöyle dediğini nakletmiştir: “Hz. Peygamber (s.a.v) bu hadisle insanların hepsinin nesep olarak eşit olduğunu, hiçbirinin diğeri üzerinde üstünlüğü olmadığını, fakat içlerinde bineklik bir tane bulunmayan yüz deve gibi birbirlerine benzediklerini beyan etmişlerdir.” Ezherî kendi düşüncesini de şöyle açıklamıştır: “Benim bu konudaki kanaatim şudur: Yüce Allah (Kur’an’da) dünyayı zemmetmiş, kullarını dünyada kötü âkıbetten sakındırmış ve ibret alsınlar diye onlara darbımeseller getirmiştir. Bunu âyetlerde

598

de görüyoruz. ***‘Dünya hayatı tıpkı gökten indirdiğimiz bir suya benzer.’***

Bunun gibi Hz. Peygamber de (s.a.v) Allah Teâlâ’nın insanları sakındırdığı şeylerden sakındırıyor ve onları **zühd**e teşvik ediyordu. ***‘İnsanlar yüz deve***

gibidir. Neredeyse içlerinde bineklik bir tane bile bulamazsın’ sözünde de, zühdle kemâle erip, yönünü âhirete döndüren insanlar azdır demek istemiştir.”

599

Ebû Süleyman-ı Hattâbî iki mânayı da zikretmiş ve şöyle demiştir: “Hz.

Peygamber’in (s.a.v) bu sözü iki mânaya gelmektedir:

Birincisi: İnsanlar dinin hükümleri yönüyle eşittirler. Asaletli olanın olmayana, makamı yüksek olanın düşük olana bir üstünlüğü yoktur. Bu yönüyle, içlerinde binilip yolculuk edilecek müsait bir tane bulunmayan yüz deve gibi aynıdırlar.

İkincisi: İnsanların çoğu nâkıstır ve cahildir. Bu sebeple şunu demek istemektedir: İnsanlarla fazlaca beraber bulunma, muhabbeti ilerletme. Sadece faziletli olanlarla birlikte bulun. Bunlar da -yük develeri içinde binmeye müsait hayvanın az olması gibi- azdır. Bunun delili şu âyet-i kerîmedir: ***‘Fakat***

600

601

insanların çoğu bilmezler.’

‘Fakat çokları bilmezler.’

Mütekaddimîn

âlimlerin, bu hadise, ‘İnsanları kınamak ve onlardan **uzlet**e çekilmek’ başlığını

602

koymaları da buna işaret etmektedir.

719. Ebü’d-Derdâ diyor ki: ***“Bu zamanda beğenmediğiniz şeyler,***

değiştirdiğiniz amelleriniz *(fiil ve davranışlarınız)* ***yüzünden ortaya***

çıkmaktadır. Amelleriniz hayır olsa, onlar da öyle olacaktır. Eğer yaptıklarınız

şer olursa, ne yazık ki zamanınızdaki işler de öyle olacaktır. ” Devamla, “Ben

603

bunu Peygamber’inizden bu şekilde işittim” dedi.

720. Ebû Hüreyre şöyle demiştir: “Güzel insanlar hep gittiler. Geriye nesnâs kaldı.” Sordular: “Nesnâs nedir?” Şöyle cevap verdi: “İnsanlara benzediği halde

604

aslında insan olmayan maymunlardır.”

721. Ebû Hüreyre şöyle de demiştir: “Güzel insanlar hep gittiler. Geriye, insanlara benzediği halde aslında insan olmayan maymunlar kaldı.”

722. Murâd kabilesinden bir adam Üveys-i Karanî’nin yanına varıp selâm verdi. Selâmını alan Üveys’e, “Nasılsınız yâ Üveys?” diye sordu. O da, “Allah’a hamdolsun” dedi. Adam, “Zaman size nasıl geliyor?” diye sordu. Ona şu cevabı verdi: “Hiç sorma! Kişi akşamlayınca hiç farkında olmadan sabahlıyor, sabahlayınca da hiç anlamadan akşama varıyor. Muradlı kardeşim! Ölüm müminde bir neşe bırakmıyor. Muradlı kardeşim! Müminin Allah’ın haklarını bilmesi, yanında gümüş veya altın bıraktırmıyor. Muradlı kardeşim! Müminin üzerindeki Allah haklarını ifa etmesi, yanında bir arkadaş bırakmıyor. Oysa vallahi bizler onlara mârufu emrediyor, münkerden de nehyediyoruz. Buna rağmen bizleri düşman belliyorlar, gidip fâsıklardan dostlar ediniyorlar. İş o noktaya varıyor ki, vallahi bizlere olmayacak iftiralarda bulunuyorlar. Allah’a

605

andolsun ki, tüm bunlar beni hakkı söylemekten alıkoymayacaktır.”

723. Ebû Vâil Şakîk b. Seleme şöyle demiştir: “Zamanımızın kurrâları bedenleri zayıf ama yünleri kabarık, tuzlu ve acı bitkileri yiyip peşinden su içen ve böğürleri şişen koyunlara benzer. Bunlar bir adamın önünden geçtiklerinde görünüşleri çok hoşuna gider. Kalkıp içlerinden bir tanesini eliyle yoklar, bir de bakar ki zayıflıktan kemiklerinde ilik yok. Sonra bir başkasını yoklar, bakar ki onun da zayıflıktan kemiklerinde ilik yok. Bir başkasına daha bakar, o da aynı

606

çıkar. İşte kurrâlar da böyledir, hiçbirinde hayır yoktur.”

724. Yine Ebû Vâil Şakîk b. Seleme’den: “Zamanımız insanlarını, ovduğunda

607

kırmızılığı ortaya çıkan (sırrı dökülen) dirhemlere benzetiyorum.”

725. Ebû Hâzim Seleme b. Dînâr, “Hem dinin hem de dünyanın zorluğu iyice arttı” deyince, “Ey Ebû Hâzim! Nasıl yani?” diye soruldu. O da şu cevabı verdi:

“Dine gelince, ona yardım edenler azaldı. Dünyaya gelince, elini uzattığın her

608

şeye senden önce bir fâcirin el uzatmış olduğunu görürsün.”

726. İbrahim b. Muhammed b. Münteşir diyor ki: “İnsanlara ‘kurtların devri’

denilen bir vakit gelecek. O vakitler kelb (köpek) gibi olmayanları kurtlar

609

yiyecektir.”

727. Urve, Hz. Âişe’den naklediyor: Şair Lebîd b. Rebîa bir şiirinde şöyle

der:

Himayelerinde yaşanan güzel zevat çekip gitti.

Kalakaldım geride bir kuşak içre, uyuz deve gibi!

Şimdikiler korkup azardan sessiz konuşurlar.

Gürültü yapmasa bile, kınanıyor konuşanlar.

Bunu nakleden Hz. Âişe (r.anh) ardından da şöyle der: “Lebîd bir de bizim kimlerin arasında bulunduğumuzu görseydi acaba ne derdi?” Bunu nakleden İbn Şihâb-ı Zührî de şöyle demiştir: “Hz. Âişe (r.anh) bir de bizim kimlerin içinde

610

bulunduğumuzu görseydi acaba ne derdi?”

728. (Yukarıdaki şiiri Hz. Âişe’den nakleden) Urve b. Zübeyr (bir başka rivayette) şöyle demiştir: “Hz. Âişe (r.anh) bu iki beyitle birçok temsil getirirdi.”

Urve bu sözün ardından yukarıdaki iki beyti nakletmiş, ancak şiirin ilk beytinin ikinci mısraını, *“Bir nesil içre kalakaldım, uyuz deve gibi”* , ikinci beytin birinci mısraını da, *“Şimdikiler azarlanmaktan korkup siniyorlar”* diye aktarmıştır. (Bu rivayette) Hz. Âişe (r.anh) şiirin ardından şöyle der: “Lebîd b. Rebîa’ya vahlar olsun! Bir de bu zamana kadar yaşasaydı, acaba ne derdi?” Urve bunu naklettikten sonra, “Hz. Âişe (r.anh) bu zamana kadar yaşasaydı, acaba o ne

611

derdi?” der.

729. (Diğer bir tarikle gelen rivayette) Urve b. Zübeyr şöyle demiştir: Hz.

Âişe (r.anh) şiiri çok severdi. Lebîd b. Rebîa’nın şu şiirini devamlı söylerdi: *Himayelerinde yaşanan güzel zevat çekip gitti.*

Kalakaldım geride bir kuşak içre, uyuz deve gibi!

Hıyanet ederek sahte dostluklar gösterirler.

Gürültü yapmasa bile, kınanıyor konuşanlar.

Hz. Âişe (r.anh) sonra da şöyle derdi: “Lebîd bir de bizim kimlerin arasında bulunduğumuzu görseydi acaba ne derdi?” Bunu nakleden Urve de diyor ki:

“Hz. Âişe (r.anh) bir de bizim kimlerin arasında bulunduğumuzu görseydi, acaba

612

o ne derdi?”

730. Bişr b. Hâris Hâfî’den:

Himayelerinde yaşanan güzel zevat çekip gitti.

Tüm münkeratı reddeden insanlar göçüp gitti.

Bir kuşak içre kalakaldım, karşılıklı şirin gözükürler.

Birbirlerinin şerlerinden böyle korunmak isterler.

731. Yine Bişr b. Hâris Hâfî’den:

Hep hayırlı iş yapmaları ümit edilenler gitti.

Tüm münkeratı reddeden insanlar göçüp gitti.

613

Bişr bunun ardından (yukarıda geçen) ikinci beyti zikretmiştir.

732. Ebü’l-Abbas Muhammed b. Şâdel-i Hâşimî bir şiirinde şöyle der:
İnsanların hepsi zamanı kınayıp durur.

Oysa bizden öte zamanın suçu yoktur.

Suç bizde ama hepimiz onu suçlar durur.

Bir konuşacak olsa, bizi yerden yere vurur.

Aldatmak için giyinmişiz koyun derisi!

Yazıklar olsun ürkütene yanımıza geleni.

Esasen kurdun yediği yok kimsenin etini,

Alenen yemekteyiz hep birbirimizin etini.

733. Ebû Nuaym Fazl b. Dükeyn şöyle demiştir: Hz. Âişe'nin söylediği şiirdeki *"Himayelerinde yaşanan güzel zevat çekip gitti"* mısraı çok hoşuma gidiyor. Ben de diyorum ki:

Güzel insanlar bizleri bırakarak hep uçup gittiler...

Beşere benzer rezil maymunlar içinde kaldık bizler!...

Onları uzaktan gördüğümüzde sanıyoruz ki insanlar...

Araştırıldıklarında görülür ki, asla insan değiller...

Şayet onlara gelip de bir şey isteyecek olursam eğer, Daha ben istemeden hemen, baştan yok deyiverirler.

Yanımda durmadan ağlayıp dururlar ki bezdirirler.

614

Bir an önce canım onlardan yakayı kurtarmak ister.

734. Ebû Amr-ı Attâbî'den:

Zaman ters döndü, acı oldu tatlısı.

Hayat içre tecrübe ettim herkesi.

İyi insan göremedim hiç kimseyi.

Kesiver sen de beşerden ümidini,

615

Hür olarak yaşarsın bak hayatını.

735. Ebû Bekir Muhammed b. Kasım İbnü’l-Enbârî’den:

Bir zamanlar sen benim kardeşimdin.

Bir müddet sonra hasmım oluverdin.

Sana zamanın kötülüklerini anlatırdım.

Senin yüzünden zamanı kötüler oldum.

Seni ben sıkıntılara karşı hazırlıyordum.

Şimdiyse senden kurtulmaya bakıyorum.

736. Fakih Mansûr b. İsmail’den:

İnsanlar uçsuz bucaksız derin derya misâlidir,

Onlardan uzak durup kurtulmaksa gemi gibidir.

Nasihat ettim ve şunu söyledim ben hep sana:

616

Şu miskin nefsine merhametli olsana, acısana!

737. Yine fakih Mansûr b. İsmail’den:

Ben diyorum ki, çokça övüp duruyorlar hayatı...

Muhtevidir oysa ölüm, bilinmeyen bin fazileti...

İşte sana biri: Ölüm gelince emniyet de gelir.

617

İnsafsız insanlardan artık kurtuluş demektir.

738. Ebû Sa‘d Abdurrahman b. Muhammed bir şiirinde diyor ki:

Dönem o kadar bozuldu, o kadar kötüleşti ki zaman!

Kerim insanların şikâyetine şaşma sen zamandan!

739. Ca‘fer b. Muhammed Huldî şöyle der:

Kimden yardım, kimden sığınma isteyeyim?

Hani nerde koruyacak, yardım edecek kim?

Kimler içine itildim, kimler arasında kaldım şimdi?

Bunlar beşer de, mazur mu göreyim, yoksa eşek mi?

740. Abdurrahman b. Ebû Katâde-i Ensârî anlatıyor: (Abbâsî Halifesi) Me’mûn’un kapısında müzakere ediyorduk. Ebü’l-Mehlûl bu müzakere esnasında şöyle dedi: “Zaman bir kap gibidir. Bozulan onun içindeki insanlardır.” Böyle dedikten sonra şu şiiri okudu:

İnsanların suçlarının himaye edildiğini görüyorum.

Namuslara halel getiriliyor, korunmuyor bakıyorum.

Diyorlar ki, bozulmuş kötü zamandır şu an...

Zaman bozulmamıştır, kendileridir bozulan...

İNSANLARLA BERABER BULUNMANIN ŞARTI

618

741. (Kitabın müellifi Beyhakî diyor ki): Başka bir yerde

Hz.

Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştik:

"İnsanlarla beraber olup onların ezalarına sabreden müslüman, insanlara

619

karışmayıp ezalarına sabretmeyenden daha faziletlidir."

İnsanlarla beraber olmakla ilgili bu rivayetler, insanlara karışmak, onlara katılmak kendisini yüce Allah'ın zikrinden alıkoymayan, Allah rızâsı için ihlâslı amel etmesine mani olmayan müslüman içindir. Eğer insanlarla beraber bulunması onu bunlardan alıkoyuyor ve uzlete çekildiğinde ibadetle meşgul olup vakitlerini değerlendiriyorsa, halktan uzlete çekilip taatle meşgul olması daha hayırlıdır. Yine de en iyisini Allah Teâlâ bilir.

742. Ebû Saîd-i Hudrî'den: Resûlullah Efendimiz (s.a.v) içimizde ayağa kalktı ve bizlere hutbe irad etti. Hutbesinin bir yerinde şöyle buyurdu:

"Rabbim katına davet edilmem ve buna icabet etmem çok yakındır. Benden

sonra sizlere bazı idareciler gelecek. Bunlar bildiklerini söyleyecekler,

bildikleriyle hüküm verecekler. Bunlara itaat bana itaat demektir. Bunlar

böyle bir müddet devam eder. Sonra sizlere başka idareciler gelecek. Bunlar

bilmediklerini söyleyecekler, bilmedikleriyle hüküm verecekler. Bunlara akıl

veren, yardımcı olan ve destek çıkanlar kendileri helâk olduğu gibi başkalarını

da helâke sürüklemişlerdir. Bedenlerinizle bu idarecilerle beraber olun, ancak

(Allah'ı razı etmeyecek işlerde) ***amellerinizle onlardan ayrılın. İyilik yapanın***

620

iyi yaptığını, kötü yapanın da yanlış yaptığını söyleyin."

743. **Ebû Zer**'den: Resûlullah Efendimiz (s.a.v) parmaklarını birbirine geçirerek bana, ***"Ey Ebû Zer! Kötü bir toplum içinde bulunduğunda ne***

yaparsın?" buyurdu. Ben, "Yâ Resûlallah! Bana neyi emredersiniz?" diye sordum. ***"Sabret, sabret, sabret. İnsanlara ahlâklarına göre güzel muamele***

621

edin, ancak *(kötü)* ***amellerinde onlara muhalefet edin"*** buyurdu.

744. Hz. Ali (r.a) bir konuşmasında cemaatine şöyle dedi: "Konuşmalarınızla ve bedenlerinizle insanlarla beraber olun, ancak Allah'ı razı etmeyecek işlerde kalpleriniz ve amellerinizle onlardan ayrılın. Çünkü insana kazandığı vardır ve

622

kişi kıyamette sevdiği ile beraberdir."

745. Ebû Muhammed Cerîrî'ye uzletin ne olduğu sual edilince şu cevabı vermişti: "İnsanların arasına girdiğinde, gönlünü onlara karışmaktan muhafaza etmen; nefsini günahlardan muhafaza eyleyerek sonunda kalbinin yüce Allah'a bağlı olmasıdır."

Bu söz benzer mânada Abdullah b. Mesud'dan da rivayet edilmiştir: 746. Abdullah b. Mesud şöyle demiştir: "İnsanlarla beraber olun, ancak Allah'ı razı etmeyecek işlerde onlardan ayrılın. Keza onları da memnun

623

olacakları şekilde dostluk edin, fakat dininize zarar vermeyin."

747. Zünnûn-i Mısrî diyor ki: "Rabbini tanıyan insan kulluğun tadına, zikir ve taatin lezzetine varır. Böyle bir insan bedeniyle insanların arasındadır, ancak düşünceleri ve gönül deryası onlardan uzaktadır."

ALLAH'IN RIZÂSINI KULLARIN MEMNUNİYETİNE

TERCİH ETMEK

748. Şa'bî'den: Muâviye b. Ebû Süfyân, Hz. Âişe'ye (r.anh) mektup yazarak,

"Bana Resûlullah'tan (s.a.v) işittiğiniz bir şeyi yazınız" dedi. Hz. Âişe de ona şunu yazdı: Resûlullah'tan (s.a.v) işittim:

"Kişi Allah'a taat dışında işler yaparsa, *(önceden)* ***övenler dönüp yererler."***

624

749. Yine Hz. Âişe'den (r.anh): Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Allah'ın gazabını, insanların rızasını talep edeni, *(önceden)* ***övenler dönüp***

625

yererler.”

750. Bu hadis başka bir tarikle de gelmektedir. Ancak ifade şöyledir:

“Allah’a isyanlarla insanların övgülerini talep edeni, *(önceden)* ***övenler***

626

dönüp yererler.”

751. Yine Hz. Âişe’den (r.anh): Resûlullah’ın (s.a.v) şöyle buyurduğunu işittim:

“Allah’ın övgüsünü kulların övgüsüne tercih edene, insanların vereceği

627

sıkıntıya karşı Allah yeter.”

752. Yine Hz. Âişe’den (r.anh): Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“İnsanları kızdırarak Allah’ı razı eden için, insanlara karşı Allah yeter.

Allah’ı gazaba getirerek insanları razı etmeye çalışanı ise, Allah insanlara

628

bırakır *(ona sahip çıkmaz).* ***”***

629

753. Bu rivayet başka tariklerle hadisin râvisi Osman’dan mevkuf ve

630

merfû

olarak da gelmiş, Ömer b. Merzûk ve başkaları da Şu‘be’den mevkuf

631

olarak rivayet etmişlerdir.

754. Bu rivayet başka bir tarikle yine Şu‘be’den kesin ifadelerle merfû olarak

632

gelmektedir. Keza Urve’den de merfû olarak gelmekte olup

Ebû

Abdurrahman-ı Sülemî’nin *Sünen*’inde yer almaktadır.

İNSANLARIN DEĞERLENDİRMELERİNE

ALDIRMAMAK

755. Zekeriyya aleyhisselâmın oğlu Yahya aleyhisselâm Allah

Teâlâ’ya şöyle niyaz etmiş: “Rabbim beni insanların dillerinden muhafaza eyle. Benimle ilgili olarak sadece hayrı söylesinler.” Yüce Allah ona şöyle vahyetmiş: “Ey Yahya! Bunu kendim için yapmadım, senin için nasıl yaparım?”

756. İki kişi birbirine çıkışıp duruyorlardı. Onların sözlerini duyan İmam Şâfiî birine dedi ki: “Sen insanların hepsini razı edemezsin. İlk önce rabbinle

633

634

aranı düzelt.

Yaratıcınla aranı düzelttiğinde ise insanlara artık aldırma.”

757. Yine İmam Şâfiî diyor ki: “İnsanoğlunun tabiatında yerme vardır. Şu durum onun özelliklerindendir: Kendisinden uzaklaşana yaklaşmaya çalışır,

yakınlaşan kimseden de uzaklaşmak ister.”

758. Hasan-ı Basrî’ye, “İnsanlar senin meclisine hatalı sözlerini tesbit etmek için geliyorlar ve bunu seni çekiştirmek için vesile ediniyorlar” denilince şöyle der: “Bunu önemsemeyin! Çünkü ben nefsimi Allah’a yakınlığa şevklendirdim, buna yöneldi. Cennetlere şevklendirdim, bunlara da yöneldi. Hûrilere şevklendirdim, bunlara da yöneldi. Nefsimi insanlardan kurtulmaya yönelttiğimde ise bunu başarmada bir yol bulamadım. Ayrıca insanların yaratıcıları olan Allah Teâlâ’dan razı olmadıklarını görünce, kendileri gibi bir mahlûktan haydi haydi razı olmayacaklarını anladım.”

759. Süfyân-ı Sevrî şöyle demiştir: “İnsanları razı etmek erişilemeyecek bir

gayedir. Dünyayı elde etmek de ulaşılamayacak bir hedeftir.”

İNSANLARIN ÖVGÜSÜNDEN KAÇMAK,

BUNA ÖNEM VERMEMEK

760. Ömer b. Abdülaziz, Halid b. Safvân’a, “Bana veciz bir nasihatte bulununuz” deyince, Halid ona şunları söyledi: “Müminlerin emîri! Allah’ın ayıplarını örtmesi bazı insanları aldattı. İnsanların övgüler dizmesi yanıltıp fitnelere düşürdü. Sen kendi durumunu biliyorsun, başkasının bilmemesi seni

aldatmasın. Allah’a sığınırız! Sakın ola, hataların rabbimiz tarafından örtülmesi sebebiyle mağrur olan, insanların övgüleri nedeniyle de mutlu olan kullardan olmayasın. Allah’ın farz kıldıklarını yerine getirmekte yavaş davrananlardan, nefislerinin arzularının peşine takılanlardan olmayasın.”

Halid nasihatinin ardından ağladı ve ekledi: “Allah muhafaza! Nefsinin

637

arzularına takılmaktan zinhar sakın.”

761. Süfyân-ı Sevrî diyor ki: “Bir beldede bir adamın kıraatinin ne kadar güzel olduğundan, ibadetlere düşkünlüğünden bahsedilir, ismine tazim edilir ve herkes onun hakkında övücü sözler söyler de, övülen insan o şehirden çıkıp gitmezse, ondan hayır bekleme.”

762. Mâlik b. Dînâr’dan: “İnsanları tanıdıktan sonra beni övene, kötüleyene aldırmıyorum. Çünkü bakıyorum, öven aşırı gidiyor, kötüleyen de ipin ucunu kaçırıyor.”

763. Mâlik b. Dînâr, “İnsanları tanıdıktan sonra beni övmeleriyle sevinmedim. Kötülemeleriyle de üzülmedim” der. Kendisine, “Neden efendim?”

638

diye sorulunca da şu cevabı verir: “Övenler de yerenler de aşırı gidiyor.”

764. Fudayl b. İyâz şöyle demiştir: “İnsanları tanıyan rahat eder.”

765. Fudayl b. İyâz şunu da demiştir: “Elinden geliyorsa, kimse tarafından bilinme. Yüce Allah katında övülen bir kul olduktan sonra, insanlar tarafından bilinmemen, övülmemen, halk nezdinde kötülenmen önemli olmasın.”

766. Yine Fudayl b. İyâz şöyle demiştir: “Kurrâlardan kaç. Çünkü seni severlerse olmayan güzelliklerle methederler. Ama bir de kızarlarsa aleyhinde

639

sözler söylerler ve dediklerine de inanılır.”

767. Serî-i Sakatî diyor ki: “Kendini gizlemeye çalış. Belli bir makama ulaştıktan sonra, hallerin bu durumu sevenler nezdinde seni zaten meşhur

640

edecektir.”

768. Bişr b. Hâris şöyle demiştir: “Allahım! Beni dünyada şöhrete ulaştırırsan

641

âhirette rüsvâ edersin. Şöhreti benden çekip al!”

769. Şu‘be b. Haccâc’dan: “Bazan bir ihtiyaç sebebiyle Eyyûb-i Sahtiyânî ile beraber gittiğim olurdu. Beraberinde yürümek isterdim, ancak beni yanında yürümeye bırakmazdı, ayrı yürürdü. Farkedilmesin diye bir o yana, bir bu yana

642

saparak giderdi. ‘Benden bahsediliyor, fakat bundan hoşlanmıyorum’ derdi.”

İYİ İNSANLARLA ARKADAŞLIK YAPMAK

770. Ebû Yakub-i Sûsî şöyle demiştir: “Yüce Allah ile yalnız kalmayı sadece mânevî yönden güçlü olan insanlar kaldırır. Bizim gibiler için en hayırlı olan bir araya gelmektir, çünkü birbirimize bakarak hayırlı ameller işleriz.”

771. Cüneyd-i Bağdâdî bir adama nasihat ederken şunları söyledi: “Hayrın tamamı üç şeyde toplanmaktadır: Gündüzünü sana yararlı olacak şeylerle geçiremiyorsan zararına olan şeylerle de geçirme. Hayırlı kimselerle dostluk edemiyorsan şerli insanlarla beraber olma. Malını Allah’ın rızâsının olduğu

643

yerlerde infak edemiyorsan, Allah’ın gazabını celbedecek yerlerde sarfetme.”

772. Süfyân-ı Sevrî ihvanına dört şeyi tavsiye olarak yazardı: “Allah’a itaat anında nefsini ez, masiyet anında nefsine isyan et, insanlarla takvâlarına göre

644

otur, kıraatini zühdle güzelleştir.”

773. Fudayl b. İyâz şöyle demiştir: İnsanın her dilediğiyle

oturmaması gerekir. Çünkü yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Âyetlerimiz hakkında ileri geri konuşmaya dalanları gördüğünde...

645

onlardan uzak dur.”

“Onlar bundan başka bir söze dalıncaya kadar

646

kâfirlerle beraber oturmayın; yoksa siz de onlar gibi olursunuz.”

İnsanın her dilediği kimseye de bakmaması icap eder. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

647

“Mümin erkeklere, gözlerini *(harama)* ***dikmemelerini söyle.”***

İnsanın

bilmediği konuda konuşmaması ve gönlünün arzulayıp istediği her şeyi dinlememesi gerekir. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve

648

gönül, bunların hepsi ondan sorumludur.”

649

Yapmadığın şeyleri söylersin, sakın söyleme.

774. Mansûr b. Abdullah anlatıyor: Ebû Ali-i Rûzbârî’den

dinledim:

“Zarar üç şeyden gelir: İnsanın içinin kötü olması, alışkanlıklara devam etmek, kötü arkadaşlık.” Ona, “İnsanın içinin bozuk olması nedir?” diye sordum.

Şu cevabı verdi: “Haram yemektir.” “Alışkanlıklara devam etmek nedir?” diye sordum. “Gözlerle etrafı kolaçan etmek, kulaklarla hakikate uygun olmayan

650

şeyleri, gıybet

ve iftiraları dinlemektir” dedi. “Kötü arkadaşlık nedir?” diye sordum. “Beraberlikten sonra nefsânî isteklerin galeyana geldiği dostluktur”

cevabını verdi.

İYİ KULLARIN ÖZELLİKLERİ

775. Muâz b. Cebel’den: Resûlullah (s.a.v) elimden tuttu ve bir müddet yürüdü. Sonra şöyle buyurdu: ***“Ey Muâz! Sana Allah’tan korkmanı, doğru***

sözlü olmanı, ahde vefa etmeni, emaneti eda etmeni, hıyaneti terketmeni,

651

yetime merhamet etmeni, komşuları korumanı, öfkene hâkim olmanı,

yumuşak sözlü olmanı, selâmı yaymanı, imama tâbi olmanı, geniş Kur’an

bilgisine sahip olmanı, âhireti sevmeni, hesaptan endişe etmeni, kasr-ı emel

sahibi olmanı, amelini güzel yapmanı tavsiye ederim. Bir müslümanı

sövmekten, yalancıyı tasdik etmekten, doğru söyleyeni yalanlamaktan, âdil

imama âsi olmaktan, yeryüzünde fesat çıkarmaktan seni men ederim. Yâ

Muâz! Her ağaç ve taşın yanında Allah'ı an. Her günahın ardından -gizli

652

olanın ardından gizli, açık olanın ardından âşikârâne- tövbe et."

776. Ebû Süleyman Dârânî'den: Dımaşk sahilinde bir mürid olan

Alkame b. Yezîd b. Süveyd adlı biri bana rivayet etti ve dedi ki: Süveyd b. Hâris bana rivayet etti ve dedi ki:

Yedi kişilik arkadaş grubunun bir ferdi de ben olmak üzere Hz. Peygamber'e (s.a.v) heyet halinde geldik. Huzuruna girip kendileriyle konuşunca görünüşümüz ve halimiz hoşuna gitti. Sordu: ***"Sizler ne durumdasınız?"*** Bizler,

"Müminleriz" dedik. Resûlullah (s.a.v) tebessüm edip buyurdu: ***"Her sözün bir***

hakikati vardır. Peki, sizin bu sözünüzün ve imanınızın hakikati nedir?"

Bizler, "Bunlar on beş haslettir" dedik. "Bunların beş tanesi elçilerinizin bizlerden iman etmemizi istedikleri, beş tanesi amel etmemizi istedikleri şeylerdir. Beş tanesi de câhiliye döneminde ahlâk olarak benimseyip şimdi devam ettiğimiz şeylerdir, ancak bunlardan birini kerih görürseniz o müstesna (onu değiştirmeye hazırız)" dedik. Resûlullah (s.a.v) bunun üzerine sordu:

“Elçilerimizin iman etmenizi istediği beş haslet nelerdir?” Bizler şu cevabı verdik: “Elçileriniz Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ölümden sonra dirilmeye iman etmemizi istediler.” Resûlullah (s.a.v) ardından sordu:

“Elçilerimizin amel etmenizi istediği beş şey nedir?” *Bizler* şu cevabı verdik:

“Elçileriniz Allah’tan başka ilâh olmadığına, Muhammed’in Allah’ın Resûlü olduğuna şehadet etmemizi, namaz kılmamızı, zekâtı vermemizi, ramazan orucunu tutmamızı, Kâbe’yi haccetmemizi istediler. Bizler bunları yapıyoruz.”

Resûlullah (s.a.v) tekrar sordu: ***“Câhiliye döneminde ahlâk olarak***

benimsediğiniz beş haslet nedir?” Şu cevabı verdik: “Bolluk anında şükretmek,

653

belâ zamanı sabretmek,

insanlarla karşılaşınca doğru sözlü olmak, düşmanla

vuruşmak -bir başkasının rivayetinde: düşmanın başına gelen musibete sevinmemek-, takdire razı olmak.” Resûlullah (s.a.v) (bu cevap üzerine) tebessüm etti ve şöyle buyurdu: “İnsanı yücelten, güzelleştiren ve çok fazla

sevap kazandıran birtakım hasletler sebebiyle edip, anlayışlı, akıllı ve halim selim insanlar neredeyse peygamber olacaktı.” Resûlullah (s.a.v) daha sonra şöyle buyurdu: ***“Yirmi haslete tamamlanmak üzere sizlere beş haslet*** *(daha)*

tavsiye edeceğim.” Bizler, “Tavsiye buyurunuz yâ Resûlallah” dedik. Resûlullah da (s.a.v) şöyle buyurdu: ***“Sizler dediğiniz gibiyseniz yemeyeceğiniz şeyleri***

biriktirmeyin, oturmayacağınız meskenler inşa etmeyin, yarın terkedeceğiniz

şeyler için birbirinizle yarışmayın. Kendisine doğru gittiğiniz ve ebedî

kalacağınız şeye (âhirete) rağbet edin. Zâtına döndürülüp arzedileceğiniz

Allah'tan korkun."

Râvi Ebû Süleyman Dârânî diyor ki: Bunu bana nakleden Alkame dedi ki:

"Topluluk Hz. Peygamber'in (s.a.v) yanından ayrıldı. Onun tavsiyesini ezberleyip, gereğiyle amel ettiler. Hayır, vallahi ey Ebû Süleyman! Bu topluluk ve onların çocuklarından geriye benden başkası kalmadı. Allahım! Bir değişim ve inhirafa uğramaksızın beni katına al." Ebû Süleyman diyor ki: Vallahi birkaç

654

gün sonra vefat etti.

777. Bu hadis bir başka tarikle de Ebû Süleyman Dârânî'den rivayet

655

edilmiştir.

778. Zünnûn-i Mısrî şöyle demiştir: "Ârif sadece bir hal üzere

656

bulunmamalıdır. Rabbine yönelik bütün halleri yaşamalıdır."

779. Yine Zünnûn-i Mısrî'den: "Allah bir kula ikram ettiğinde ona zikrini ilham eder, kendi kapısında tutar ve onunla ünsiyet eder. İyilik ve güzellikler ihsan eder, katından özel lutuflarda bulunur! Dünya meşgalelerini ve sıkıntılarını ondan uzak tutar. Böylece Allah'ın has kullarından olur. Hem hayatında hem de ölümünde ona ne mutlu! Dünya ile mağrur olanlar, mukarrebîn kulların aldığı hazzı, zâkirlerin tattığı lezzeti, Allah âşıklarının sürurlarını bir bilmiş olsalardı, kaçırdıkları şeyden dolayı üzüntüden ölürlerdi."

780. Zünnûn-i Mısrî şöyle de demiştir: “Yüce Allah âşıklarının sevgilerinin alâmeti, Allah Teâlâ dışındakilere ünsiyet etmemeleri, rableriyle birlikte olduklarında yalnızlık hissetmemeleridir. Çünkü bir insanın kalbinde Allah sevgisi yerleşip istikrar bulduğu zaman yüce Allah ile ünsiyet eder. Şöyle ki, Allah Teâlâ sevgisi, başka sevgiye yer bırakmayacak derecede âriflerin kalbinde

657

yüce bir yere sahiptir.”

781. Sehl b. Abdullah-ı Tüsterî diyor ki: “Yemeğiniz arpa olsun. Katığınız açlık olsun. Tatlınız hurma, lezzetlendiriciniz tuz, elbiseniz yün, evleriniz mescid olsun. Isındığınız şey -veya şöyle dedi: revakınız (sundurmanız)- güneş olsun.

Kandiliniz ay, esansınız su olsun. Dininiz sakınma, ilminiz rıza, azığınız takvâ olsun. Yemeniz akşam, uyumanız gündüz, kelâmınız zikir, düşünceniz tefekkür ve ibret almak olsun. Sığınağınız, dayanağınız ve yardımcınız Allah olsun.

658

Elbiseniz hayâ,

malınız Allah’a güven olsun. Kalbinizi ölene kadar bu halde

tutun. Kul bunları yapmak yanında; kalbiyle Allah’ı müşahede etmeden, gayba muttali olmadan, yakîni elde etmeden, zorluklar önemsiz gelmeden kemâle eremez. Yakînin elde edilmesiyle insanlar su üzerinde, havada yürür. Kime bu

659

hal verilmemişse o hiçbir şeye sahip değildir.”

782. Ebû Abdurrahman-ı Sülemî anlatıyor: Büyüklerden biri şöyle demiştir:

“Allah’ın (seçkin) kullarının alâmetleri şunlardır: Fakirlik kerametleridir. Allah’a itaat tat aldıkları, Allah sevgisi lezzet aldıkları şeylerdir. Onlar ihtiyaçlarını Allah’a arzederler. Takvâ azıklarıdır. Ticaretleri Allah iledir, itimatları O’nadır, O’nunla ünsiyet ederler, tevekkülleri O’nadır. Açlık yemekleri, zühd meyveleri, güzel ahlâk elbiseleri, güler yüz süsleri, cömertlik meslekleri, insanlarla güzel geçinmek arkadaşlıkları, ilim önderleri, sabır kılavuzları, hidayet üzere

660

bulunmak binekleri, Kur’an kelâmları,

şükür ziynetleri, zikir alışkanlıkları,

hale razı olmak sevinçleri, kanaat malları, ibadet kazançlarıdır. Şeytan düşmanları, dünya çöplükleri, hayâ gömlekleri, korku seciyeleri, gündüz ibret vesileleri, gece tefekkür zamanları, hikmet kılıçları, hakikat korumaları, hayat âhirete ulaşma merhaleleri, ölüm konakları, kabir muhkem barınakları, firdevs evleri, rabbü’l-âlemine nazar etmek arzularıdır. Onlar yüce Allah’ın şöyle buyurduğu has kullarıdır:

‘Rahmânın *(has)* ***kulları onlardır ki, yeryüzünde tevazu ile yürürler ve***

kendini bilmez kimseler onlara laf attığında *(incitmeksizin)* ***selâm derler***

661

(geçerler). ***’ ”***

783. Basra’da biri Ebû Abdullah-ı Süvânîtî’ye, “Bana nasihat et”

deyince, ona şu nasihati yaptı: “Kulluğun temeli altı şeydir: Allah’ı tazim etmek, hayâ sahibi olmak, havf (Allah’tan korkmak), recâ (Allah’ın mağfiretine ümitvar olmak), muhabbet (Allah’ı sevmek), heybettir (Allah’ın azameti karşısında ürpermek). Allah’ı tazim etmek ihlâsı harekete geçirir. Hayâ ile kul kalbine gelen hataratı (anlık dünyevî düşünceleri) kontrol altına alır. Havf ile günahlardan tövbe eder. Recâ ile kul ibadetlere koşar.

Muhabbet ile amelleri sırf Allah için olur. Heybet ile kul nefsinin sahiplenme duygusunu ve tercihlerini terkeder.”

ALLAH’IN SEVDİĞİNİ KULLAR DA SEVER

784. Ebû Hüreyre’den: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Allah Teâlâ bir kulu sevdiği zaman Cibrîl’e şöyle der: ‘Ben falancayı

seviyorum, sen de sev.’ Cibrîl de sema ehline, ‘Rabbiniz azze ve celle falancayı

sevmektedir, sizler de seviniz’ der. Sema ehli de onu severler. Yeryüzünde de

ona karşı *(insanların içine)* ***kabul*** *(sevgi)* ***konur. Allah bir kimseye buğzettiği***

662

zaman da durum bunun gibidir.”

785. Yine Ebû Hüreyre’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Allah bir kulu sevdiğinde Cibrîl’i çağırıp şöyle buyurur: ‘Ben falancayı

seviyorum, sen de sev.’ Cibrîl de onu sever. Sonra sema ehline seslenip şöyle

der: ‘Allah falancayı sevmektedir, sizler de seviniz.’ Daha sonra yeryüzünde

ona karşı *(insanların içine)* ***kabul*** *(sevgi)* ***konur. Allah bir kimseye buğzettiği***

zaman da Cibrîl’i çağırıp buyurur: ‘Ben falancaya buğzediyorum. Sen de

buğzet.’ Cibrîl de ona buğzeder. Sonra sema ehline seslenip şöyle der: ‘Allah

falancaya buğzetmektedir, siz de buğzediniz.' Daha sonra yeryüzünde ona

663

karşı** (insanların içine) **buğz** (nefret) **konur."

786. Süheyl b. Ebû Sâlih'ten: Arafat sabahı babamla beraberdim.

Hac emîri Ömer b. Abdülaziz'i görmek için durduk. Babama dedim ki: "Babacığım! Vallahi ben Allah'ın Ömer'i sevdiğini

düşünüyorum." "Niye ki yavrum?" diye sordu. "Çünkü insanların

gönüllerine onun sevgisi girmiştir" dedim. Babam bana şu karşılığı verdi: Baban hakkı için, Ebû Hüreyre'den dinledim: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Allah Teâlâ bir kulu sevdiği zaman Cibrîl'e seslenir: 'Allah falancayı

sevmektedir, sizler de seviniz.' Bu vâki olunca, yeryüzündekilerin gönlünde

ona karşı kabul ve sevgi oluşur. Allah bir kula buğzettiği zaman da Cibrîl'e

seslenir: 'Ey Cibrîl! Allah falana buğzediyor, sizler de buğzediniz.' Bu vâki

664

olunca, yeryüzündekilerin gönlüne ona karşı buğz konur. *"*

787. Ebü'd-Derdâ'dan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Gücünüz yettiğince dünya düşüncelerinden uzaklaşın. Çünkü en büyük

düşüncesi dünya olan insana Allah malı çok ihsan eder ve önüne fakirlik

duygusunu koyar. En büyük düşüncesi âhiret olan insana gelince, Allah onun

işlerini toparlar ve gönlüne kanaat duygusu atar. Bir kul kalbiyle Allah

Teâlâ'ya yönelirse, Allah müminlerin kalplerine, sevgi ve merhametle ona

yönelme duygusu yerleştirir. Ayrıca Allah Teâlâ bütün hayırlarda süratlice ona

665

yönelir *(ihtiyacını hemen giderir).* ***"***

788. Abdullah b. Abbas'tan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Cennet ehli, kendilerinin de işittiği hayırlı övgülerle Allah'ın kulaklarını

doldurduğu kimselerdir. Cehennem ehli de, kendilerinin de işittiği yergilerle

666

Allah'ın kulaklarını doldurduğu insanlardır."

789. Enes b. Mâlik'ten: Soruldu: "Yâ Resûlallah! Cennet ehli kimlerdir?"

Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: ***"Kulakları sevdiği övgülerle dolu olarak***

ölenlerdir." Sordular: "Yâ Resûlallah! Cehennem ehli kimlerdir?"
Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: ***"Kulakları hoşlanmadığı yergilerle dolu olarak***

667

ölenlerdir."

790. Ebû Saîd-i Hudrî'den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Allah bir kulu sevdiği zaman bilmediği yedi çeşit hayırla onu över. Bir

668

kula buğzettiği zaman da bilmediği yedi çeşit fenalıkla onu yerer.”

791. Hallâd b. Abdurrahman b. Cünde babasından naklediyor: Hz.

Peygamber (s.a.v) ashaba sordu: ***“Allah’ın aranızda en sevdiği kimseyi sizlere***

haber vereyim mi?” Ashap zannetti ki Resûl-i Ekrem (s.a.v) birinin adını verecek. “Elbette yâ Resûlallah” dediler. Resûlullah (s.a.v), ***“Allah’ın aranızda***

en sevdiği kişi insanların en sevdiğidir. Peki sizlere Allah’ın aranızda en

buğzettiği kimseyi haber vereyim mi?” Ashap yine zannetti ki Hz. Peygamber (s.a.v) birinin ismini verecek. “Elbette yâ Resûlallah” dediler. Resûl-i Ekrem (s.a.v), ***“Allah’ın aranızda en buğzettiği kişi insanların en buğzettiği kimsedir”***

669 buyurdular.

792. ***“İnanıp faydalı işler yapanlar için rahmân,*** *(gönüllerde)* ***bir sevgi***

670

yaratacaktır *(onları herkese sevdirecek).* ***”***

Abdullah b. Abbas bu âyetin tefsiriyle ilgili olarak şöyle demiştir: “Allah

671

onları sever, insanlara da sevdirir.”

793. Yukarıdaki rivayet başka bir tarikle de Abdullah b. Abbas’tan rivayet

672

edilmiştir.

794. Ebü'd-Derdâ, Mesleme b. Muhalled'e yazdığı mektupta şöyle dedi:

"Selâmün aleyküm. Kul Allah'a itaat ederse, Allah onu sever. Allah bir kez onu sevdi mi, kullarına da sevdirir. Kul Allah'a karşı mâsiyet işlerse, Allah ona

673

buğzeder. Allah bir kez buğzetti mi, kullarına da buğzettirir."

795. ***"Rahman,*** *(gönüllerde)* ***bir sevgi yaratacaktır*** *(onları herkes sevecek)****."***

674

Katâde b. Diâme bu âyetle ilgili olarak, "Allah ehl-i imanın kalplerine o kimseye yönelik sevgi koyar" demiştir.

796. Muhammed b. Vâsi' diyor ki: "Kul kalbi ile Allah Tebâreke ve Teâlâ'ya

675

yönelince, Allah da müminlerin kalpleriyle ona teveccüh eder."

797. Herim b. Hayyân şöyle diyordu: "Kul kalbiyle yüce Allah'a yönelirse, Allah da ehl-i imanın kalpleriyle ona yönelir, hatta onların sevgi ve merhametini

ona yöneltir."

ALLAH'IN SÂLİH KULLARA İKRAMLARI

798. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Allah azze ve celle şöyle buyurmuştur: Kim velîme *(dostuma)* ***düşmanlık***

ederse bana harp ilân etmiş olur. Kulum kendisine farz kıldığım şeylerden

daha çok sevdiğim bir şeyle bana yaklaşamaz. Kulum nâfilelerle bana

yaklaşmaya devam eder ve sonunda ben onu severim. Bir kere sevdim mi artık

işiten kulağı, gören gözü, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum. Benden bir şey

isterse veririm. Bana sığınırsa korurum. Yaptığım işler içinde, *-ölümü istemeyen, benim de kendisini üzmek istemediğim-* ***müminin ruhunu almak***

676

dışında, başka bir şeyde böylesine tereddüt etmem.”

799. Hz. Âişe’den (r.anh) gelen diğer tarikte şu ilâve vardır:

“Düşünen aklı, konuşan dili olurum. Bana dua ettiğinde icabet ederim.”

677

Bu rivayette bana sığınırsa ve devamı yoktur.

800. Yine Hz. Âişe’den (r.anh): Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Allah Tebâreke ve Teâlâ şöyle buyurdu: Kim velîme düşmanlık ederse

bana karşı muharebeyi helâl görmüştür. Kulum farzlarımı eda etmek dışında

onun gibi başka bir şeyle bana yaklaşamaz. Kulum nâfilelerle bana

yaklaşmaya devam eder ve sonunda ben onu severim. Bir kere sevdim mi artık

onun gören gözü, düşünen aklı, konuşan dili olurum. Bana dua ederse icabet

ederim. Benden bir şey isterse veririm. Yaptığım işler içinde, *-ölümü istemeyen, benim de kendisini üzmek istemediğim-* ***müminin ruhunu almak dışında, başka***

bir şeyde böylesine tereddüt etmem.”

801. Cüneyd-i Bağdâdî hadiste geçen , ***“Ölümü istemeyen, benim de***

kendisini üzmek istemediğim” kısmını şöyle izah etmiştir: “Hz. Allah burada müminin ölümle yüz yüze gelmesini, onun zorluğunu ve sıkıntısını hissetmesini kastetmektedir. Yoksa onun ölmesini istemiyorum anlamı kastedilmemektedir.

678

Çünkü ölüm mümini Allah’ın rahmet ve mağfiretine götürmektedir.”

802. Cüneyd-i Bağdâdî şöyle de demiştir: “Güç yettiğince gayret sarfetmek

679

bütün değerli kapıları açar.”

803. Ebû Osman-ı Hîrî’ye bu hadisin mânası sorulunca şu cevabı verdi: Bu,

“Kulağının dinleme, gözlerinin bakma, ellerinin tutma, ayaklarının yürüme

680

yönündeki ihtiyaçlarını hızlıca yerine getiririm” anlamındadır.

804. Ebû Ümâme-i Bâhilî’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Kulum nâfilelerle bana yaklaşmaya devam eder, sonunda onu severim.

Bir kere sevdim mi artık işiten kulağı, gören gözü, düşünen aklı, konuşan dili,

akleden kalbi olurum. Bana dua ederse icabet ederim. Bir şey isterse veririm.

Yardım isterse yardım ederim. Kulumun en sevdiğim ibadeti bana karşı muhlis

681

olmasıdır."

805. Hâris b. Mâlik'ten: Hz. Peygamber'e (s.a.v) geldim. Cübbesini katlayıp mübarek başlarının altına koymuşlardı. Kendilerine selâm verdim. Bana, ***"Ne***

durumdasın yâ Hâris?" diye sordular. "Müminlerden biriyim" dedim.

"Dediğine dikkat et" buyurdu. "Evet, gerçekten de müslümanlardan biriyim"

dedim. Hz. Peygamber (s.a.v) doğrulup oturdu. Sonra***, "Her şeyin bir hakikati***

vardır. Bu sözünün hakikati nedir?" diye sordu. Ben de şu cevabı verdim:

682

"Nefsimi dünyadan çekip uzaklaştırdım.

Gecelerimi uyumuyorum.

Gündüzlerimi aç (oruçlu) geçiriyorum. Sanki rabbimin arşına bakıyor, cennetliklerin birbirlerini ziyaret etmelerini görüyor, cehennemdekilerin çığlıklarını işitiyor gibiyim." Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: ***"Sen mârifeti***

elde etmişsin. Buna devam et. *(İşte)* ***Allah'ın kalbini imanla nurlandırdığı bir***

683

insan.”

806. Ebû Saîd’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Allah Tebâreke ve Teâlâ şöyle buyurdular: Kullarım bana itaat etseler,

güneşi onlara gündüz doğdurur, yağmuru gece yağdırır, gök gürültüsünü de

684

işittirmem.”

807. Ebû Hüreyre’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Rabbiniz Teâlâ şöyle buyurdular: Kullarım bana itaat etseler, yağmuru

onlara gece yağdırır, güneşi gündüz doğdurur, gök gürültüsünü de

685

işittirmem.”

808. Ebû Katâde ve Ebü’d-Dehmâ naklediyor: Badiyeden bir zatın yanına vardık. Bizlere şöyle dedi:

Resûlullah (s.a.v) elimi tuttu ve Allah’ın kendisine öğrettiklerinden bana öğretmeye başladı. Ondan ezberlediklerimin içinde şu sözü de vardı: ***“Allah’tan***

korkarak bir şeyi bırakırsan, Allah sana mutlaka ondan daha hayırlısını ihsan

686

eder.”

809. Yine Ebû Hüreyre’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Evinden dışarı çıkan herkesin kapısında iki sancak bulunur. Bir sancak

meleğin elinde, diğeri de şeytanın elinde. Eğer Allah’ın razı olduğu bir şey için

çıkarsa melek sancağı ile onu takip eder, evine dönene kadar meleğin

687

sancağının altında bulunur.

Şayet Allah’ın gazap ettiği bir şey için çıkarsa

şeytan sancağı ile onu takip eder, evine dönene kadar şeytanın sancağının

688

altında bulunur.”

810. Ebû Ümâme’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Müminin ferasetinden korkun çünkü o aziz ve celil olan Allah’ın nuruyla

689

bakar.”

811. Zünnûn-i Mısrî diyor ki: “Dönenler yolun yarısından dönüp gelenlerdir.

Allah’a vâsıl olmuş olsalardı dönmezlerdi. Ey kardeşim! Sen zühd ehli ol, bak,

690

pek çok mânevî güzellikler görecek (vuslata erecek)sin.”

“Bazıları da şöyle demiştir: Zâhid Allah Teâlâ’ya olan sevgisinden dolayı

691

dünyayı arkasına atandır.”

812. Zünnûn-i Mısrî şöyle de demiştir: Yüce Allah şöyle buyurdu: “Kim bana itaat ederse, onun velîsi olurum. Bana güvensin ve bana dönsün. İzzetim hakkı

692

için, benden dünyanın son bulmasını istese, bu isteği yerine getiririm.”

813. Bilâl b. Kâ‘b anlatıyor: Bazan çocuklar Ebû Müslim-i Havlânî’den rica ediyorlar ve, “Allah’a dua et de şu uçan kuşu bize tutsun” derler, o da Allah Teâlâ’ya dua eder, yüce Allah da duasını kabul edip kuşu bulunduğu yerde tutar,

693

onlar da elleriyle yakalarlardı.”

ALLAH’IN SEVDİĞİ KULUNA SÂLİH AMELLER İŞLETMESİ

814. Enes b. Mâlik’ten: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Allah bir kulu sevdiği zaman onu çalıştırır.” Ashap sordu: “Nasıl çalıştırır yâ Resûlallah!” Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: ***“Ölümden önce onu sâlih***

694

amel işlemeye muvaffak kılar.”

ÂHİRETE YÖNELMEK

815. Ebû Musa-i Eş‘arî’den: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Dünyasını seven âhiretine zarar verir. Âhiretini seven dünyasına zarar

695

verir. Bâki olanı fâniye tercih ediniz.”

816. Abdullah b. Mesud’dan:

Hz. Peygamber (s.a.v) şu âyeti okudu: “***Allah’ın göğsünü İslâm’a açtığı***

696

kimse, rabbinden bir nur üzerinde değil midir?”

Bizler, “Yâ Resûlallah!

Gönlünün açılması nasıldır?” diye sorduk. ***“Nur kalbe girince kalp açılıp***

ferahlar” buyurdu. Biz, “Yâ Resûlallah! Bunun alâmeti nedir?” diye sorduk. Şu

cevabı verdiler: ***“Ebediyet yurduna yönelmek, gurur yurdundan uzaklaşmak ve***

697

ölüm gelmeden önce ölüme hazır olmaktır.”

817. Cerîr b. Abdullah’tan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

698

“Kim dünyada azık hazırlarsa âhirette ona faydası olur.”

818. Abdullah b. Ömer’den: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Dünya müminin zindanı, kabir muhkem barınağı, cennet de varacağı

699

yerdir. Dünya kâfirin cenneti, kabir zindanı, cehennem de varacağı yerdir.”

819. Hasan b. Amerrata anlatıyor: “Ömer b. Abdülaziz’i halife seçilmeden önce görmüştüm. Yüzüne baktığında canlılık müşahede ederdin. Halife

700

seçildikten sonra ise ölümü gözlerinin arasında görebilirdin.”

820. İbnü’l-İfrîkî, Süfyân-ı Sevrî’ye yazdığı mektupta şöyle dedi: “Yüce Allah’tan korkmanı, dünyanın küçük işleriyle uğraşmak yerine âhiretin büyük işleriyle meşgul olmanı tavsiye ediyorum. Hoşça kal.”

821. Bir adam Zünnûn-i Mısrî’ye sordu: “Dünya kim içindir?” O da, “Âhireti terkeden içindir” dedi. “Peki, âhiret kim içindir?” diye sorduğunda, “Onu isteyen

701

içindir” cevabını verdi.

822. İbrahim b. Beşşâr anlatıyor: “Bir sûfî İbrahim b. Edhem’i görünce sordu: “Ebû İshak! Kalpler niçin Allah’a kapalıdır?” Ona şöyle cevap verdi:

“Çünkü kalpler yüce Allah’ın buğzettiği şeyleri isterler. Dünyaya, gurur, eğlence, oyun yurduna yönelirler. Bitip tükenmeyecek nimetlerin, sermedî bir kudretin kesintisiz ve sonsuz hâkimiyetindeki ebediyet yurdu için amel etmeyi

702

terkederler.”

823. Mâlik b. Dînâr’dan: “Dünyaya ne kadar üzülürsen, âhiret tasası o kadar kalbinden çıkar. Âhirete ne kadar üzülürsen, dünya tasası da o kadar kalbinden

703

çıkar, gider.”

824. Mâlik b. Dînâr âhiret hüznünü kastederek şöyle demiştir: “Hüzünsüz

704

kalp, içinde bir şey bulunmayan harap ev gibidir.”

825. Ebû Süleyman Dârânî şöyle demiştir: “Dünya insanın kalbine yerleşirse

705

âhiret çıkar gider.”

826. Ebü’l-Hasan Ali b. Leys Sûfî-i Fergânî anlatıyor: Ebû Bekir-i Şiblî’ye sordum: “Yönünü âhirete dönenin alâmeti nedir?” Bana şu cevabı verdi:

“Gözünün para peşinde olmamasıdır.”

827. Hasan b. Hammâd babası Hammâd’dan aktarıyor: “Basra’ya geldiğimde Merhûm Attâr’a sordum: ‘Hasan-ı Basrî’nin meclislerinde bulunanlardan kimse kaldı mı?’ ‘Bir ihtiyar kaldı’ dedi. Yanına vardım. Ona, ‘Allah seni mağfiret

etsin! Eğer münasip görür de Hasan’ın sözlerinden bir şeyler aktarırsanız, onlardan istifade etmek isterim’ dedim. Bana şöyle dedi: ‘Rahmetli Hasan konuşmalarında şu sözü çok söylerdi: Ey âdemoğlu! Sen dün kıymetsiz bir nutfe idin. Yarın da cîfe olacaksın. Bu ikisi arasında ise, pörsümek ve çökmek seni her tarafından yavaş yavaş kuşatacak. Ancak sen, sanki seni ilgilendiren bir şey yokmuş gibi duruyorsun. Gerçekte sıhhatli insan, günahların kendisini hasta etmediği kimsedir. Temiz insan, hataların ve günahların kendisini kirletmediğidir. Âhireti en çok hatırlayanınız dünyayı en çok unutanınızdır.

Âhireti en çok unutan insan ise dünyayı en çok anan kimsedir. İbadet ehli kimse, nefsini şerden koruyandır. Basîret sahibi, haramı görüp kaçınan, ona yaklaşmayandır. Akıllı insan da, kıyamet gününü unutmayan, hesabı devamlı

706

hatırlayandır.”

828. Rebî‘ b. Abdurrahman şöyle demiştir: “Yüce Allah’ın bazı kulları vardır.

Bunlar kendilerini aç bıraktılar. Günahlara bakmamak için gözlerini yumdular.

Karanlık üzerlerine çöktüğünde göz yaşı döktüler. Onların ümidi, yer kendilerini katmanları arasına aldığında kabirlerindeki karanlığın nura çevrilmesidir. Bu güzel insanlar dünyada hüzünlüdürler, yönleri âhirete dönüktür. Gözleri gayb âleminden melekût âlemine nazar eder. Orada ümit ettikleri büyük sevapları gözleriyle okurlar. Vallahi ümit ettikleri nimetleri bîzatihi görünce gayretleri, amelleri artar da artar. Onlar öyle kimselerdir ki, dünyada rahatları yoktur. Yine öyle insanlardır ki, yarın ölüm meleği onlara göründüğü zaman gözleri sevinçten ışır.” Rebî‘ bunu dedikten sonra gözlerinden yaşlar döküldü, sakalı ıslandı.

829. Fudayl b. İyâz şöyle demiştir: “Kul Allah’ı tanıyıp bildiği ölçüde

707

O’ndan sakınır. Aynı zamanda, âhirete olan isteği kadar dünyadan uzaklaşır.”

830. Ebû Amr-ı Evzâî’den: “Ölüm rahimdeki çocuk gibidir: Çıkmayı bir türlü istemez. Çıktı mı da bir daha geri girmeyi istemez. Mümin de böyledir.

Dünyadan çıktığı zaman Allah’ın ona ikram ettiği sevapla karşılaşır. Bu durumda dünyaya geri dönmeyi hiç istemez.”

831. Sâlih b. Mismâr’dan: “Allah’ın bizlere ikram etmediği nimetleri,

708

dünyada ikram ettiği nimetlerden çok daha fazladır.”

832. Bünân b. Muhammed Hammâl şöyle demiştir: “(Âhirette) zarar verecek

709

şeye sevinen insan ne zaman iflâh olacak (da bu huyundan vazgeçecek)?”

833. Salt b. Hasan anlatıyor: Hasan b. Sâlih b. Hay bir gün evimden çıktı.

Dışarıda uçuşan çekirgeleri görünce şöyle dedi:

710

“Sanki etrafa yayılmış çekirge sürüleri gibi... kabirlerden çıkarlar.”

Ardından bayılarak yere yığıldı.

834. Ahmed b. Ebü’l-Havârî anlatıyor: Ebû Safvân Ruaynî’ye sordum:

“Yüce Allah’ın Kur’an’da zemmettiği ve amel sahibinin kaçınması gereken dünyevî şeyler nelerdir?” Bana şu cevabı verdi: “Dünyayı arzulayarak yapmış

olduğun her şey kınanmıştır. Âhireti murad ederek elde ettiğin şeyler ise, buna dahil değildir.”

Onun bu cevabını Mervân b. Muhammed’e aktarınca, “İşin hakikati Ebû

711

Safvân’ın sözlerinde yatmaktadır” dedi.

835. Muhammed b. Semmâk’tan: “Dünya kendine meyledene tadını

tattırınca, âhiret de kendisinden uzaklaştığı için acılığını içirir.”

836. Yusuf b. Esbât’a turfanda meyve getirilince, meyveyi eline aldı, evirip çevirdi, sonra da önüne koydu ve şöyle dedi: “Dünya kendisine bakmamız için

712

yaratılmadı. Onunla âhirete bakalım diye yaratıldı."

837. Bir adam, Ebû Sehl Hârisî-i Sûfî'den nasihat istedi. Ona şu nasihati yaptı: "Dünya ve onun güzelliklerine uyu, âhiret havası ve nimetleriyle uyanırsın."

838. İbrahim b. Ahmed Havvâs şöyle demiştir: "Dünyanın ağlamadığı insana

713

âhiret gülümsemez."

"İnsan kendi eski elbisesi içinde başkasının yeni

elbisesindekinden daha iyidir. Menzile yaklaşmışken yolunu şaşıran insan gerçekten de helâk olmuştur."

839. Ebû Bekir Muhammed b. Ali Kettânî'den: "Bedenin dünyada, ama

714

kalbin âhirette olsun."

840. Muhammed b. İshak-ı Sekafî aktarıyor: Hükemâdan biri şöyle demiştir:

"Ömrünün bitmekte olduğuna üzülmeyip malının noksanlaşmasına hüzünlenene şaşarım. Keza dünya ona sırtını vermiş uzaklaşır, âhiret üzerine doğru gelirken, gidenle meşgul olup gelenle ilgilenmeyene şaşarım."

841. Hayseme b. Abdurrahman karşılaştığı savaşçıya, "Ölüme karşı arzun nasıl?" diye sordu. "Ölümü sevmiyorum" karşılığını alınca ona dedi ki: "Bu

715

senin için büyük bir eksikliktir.”

842. Ebû İshak-ı Kureşî anlatıyor: “Kardeşim Mekke’den yazdığı mektupta bana şunu nasihat etti: Kardeşim! Ömrünün geçen kısmını dünyaya harcamışsan, büyük bölümünü ona sarfetmişsin demektir. Ömrünün geri kalan ve daha az olan kısmını artık âhirete harca.”

843. Bişr b. Hâris, Mahmud Verrâk’ın şu şiiriyle temsil getirmiştir:
Dünyaya ikram ve izzete duran,

Ukbâda zillet ve hüsran içredir!...

Dünyanın ihanet ettiği insan,

Âhirette itibar sahibi kimsedir!...

ÂHİRETTE HER TÜRLÜ AMELİN KARŞILIĞININ

GÖRÜLECEK OLMASI

844. Ferezdak’ın amcası **Sa‘saa**’dan: Hz. Peygamber’e (s.a.v) geldim. Şu âyeti okuduğunu işittim:

“Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür. Kim de zerre miktarı şer

716

işlemişse onu görür.”

(Bunu işitince) dedim ki: Bu bana yeter, kifâyet eder.

Başka bir şey dinlememe gerek yok.

Hadisin bir tarikinde ise şöyle geçmektedir:

Hz. Peygamber (s.a.v) ona, ***“Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür.***

Kim de zerre miktarı şer işlemişse onu görür” âyetlerini okudu. O da şöyle dedi: “Yâ Resûlallah! Bu bana yeter, kifâyet eder. Kur’an’dan başka bir şey

717

dinlememe gerek yok.

845. İbrahim-i Teymî anlatıyor: Bu mescidimizde Abdullah b.

Mesud'un talebelerinden altmış kişiyle görüştüm. En küçükleri Hâris b. Süveyd-i Teymî idi. Bir gün,

"Yeryüzü kendine has sarsıntısıyla sallandığı zaman..." diye okumaya başladı ve, ***"Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür. Kim de zerre miktarı***

şer işlemişse onu görür" âyetlerine kadar okudu. Ardından da ağlamaya başladı

718

ve şöyle dedi: "Bu sayım (hesabın tek tek görülmesi) gerçekten çok ağırdır."

846. Abbas b. Huleyd-i Hacrî naklediyor: Ebü'd-Derdâ, "Şu üç husus olmasa dünyada kalmamayı isterdim" dedi. Ona, "Nedir bunlar?" diye sordum. Şu cevabı verdi: "Gece ve gündüz deveran ederken, -ebedî hayatım için-yaratanımın huzurunda secdeye kapanıp yüzümü sürmem. (Oruç sebebiyle) öğlenin sıcaklığında çekilen susuzluk. Meyve seçer gibi konuştukları kelimeleri seçen insanlarla oturmak. Kâmil takvâ, kulun zerre ağırlığındaki şeylere varıncaya kadar Allah'tan korkmasıdır. Hatta birtakım şeyleri helâl görmesine rağmen haram olmasından korkarak terketmesidir. Bu onun haramlara düşmesini engeller. İsmi yüce ve aziz olan Allah, kullarının karşılarına en sonunda nasıl bir durumun çıkacağını beyan etmiştir. Bu hususta şöyle buyurmuşlardır:

'Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür. Kim de zerre miktarı şer

işlemişse onu görür.' Bu sebeple hiçbir şerri küçük görüp ondan sakınmamazlık

719

etme, keza hiçbir hayrı da hakir görme; onu yap.”

847. ***“Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu***

yüklenmekten çekindiler, *(sorumluluğundan)* ***korktular. Onu insan yüklendi.”***

720

Abdullah b. Ömer bu âyetin tefsiriyle ilgili olarak şöyle söyler:

“Yüce Allah taat ve mâsiyeti göklere, yeryüzüne ve dağlara teklif etti, ancak onlar bunu yüklenmekten kaçındılar ve korktular. Allah Teâlâ da bunu Hz. Âdem’e teklif etti. Ona, ‘Sen bunları karşılıkları ile birlikte yüklenir misin?’ diye sordu. O, ‘Karşılıkları nedir?’ diye sordu. Yüce Allah, ‘İyilik yaparsan mükâfatını alacaksın, kötülük yaparsan cezalandırılacaksın’ buyurdu. Hz. Âdem de, ‘Peki’ dedi.”

ÂHİRETTE ALLAH KATINDA

SOYUN ÖNEMLİ OLMAMASI

848. Ebû Hüreyre diyor ki: Kıyamet günü olunca yüce Allah şöyle buyurur:

“Ey insanlar! Ben (nezdimde makbul olmak için) bir yol koydum, bunun yanında sizlere nesepler verdim. Sizler de (kendinize göre) bir yol koydunuz ve nesepleri ön plana çıkardınız. Ben, ‘Sizin en üstününüz en müttaki olanınızdır’

buyurdum, siz ise kabul etmeyip, ‘Filan oğlu filanca şu zattan daha üstündür’

dediniz. Bugün şanımı en üstün tutuyor, neseplerinizi kıymetsiz kılıyorum.

Nerede müttaki olanlar?”

849. Halid b. Hidâş anlatıyor: Fudayl b. İyâz bana sordu: “Kimlerdensin?”

“Mühellebler’denim dedim.” Bana dedi ki: “Eğer sâlih bir insan isen çok kıymetli bir insansın. Ama yok kötü bir insansan zeliller zelilisin.”

850. Selmân-ı Fârisî’ye, “Soyunuz nedir?” diye sorulunca şu cevabı verdi:

“Dinim yücedir. Soyuma gelince, topraktır. Topraktan geldim ve yine ona döneceğim. Sonra tekrardan dirileceğim ve hesap görülmeye götürüleceğim.

Şayet sevaplarım ağır gelirse, soyum ne kadar yüceymiş, rabbime karşı bana ne güzel yardımda bulunmuş. Rabbim de beni bu durumda cennetine sokar. Eğer sevaplarım hafif gelirse, soyum ne kadar düşükmüş, rabbime karşı beni zelil etmiş. Rabbim de bu durumda bana azap eder. Ancak, rabbim yüce cömertliğiyle

721

günahlarımı rahmet ve mağfiretiyle affederse, ne âlâ.”

ALLAH’IN AMELLERİ ZİYADESİYLE

MÜKÂFATLANDIRMASI

851. Ebû Hüreyre’den: Resûlullah (s.a.v) bizlere şöyle buyurdu:

“Kim *(rabbi hoşnut edecek)* ***bir güzel amel işlerse Allah ona bir milyon****(a kadar)* ***sevap verir.”***

722

Ebû Hüreyre hadisin ardından, ***“Kendi katından büyük mükâfat verir”***

723

âyetini okudu ve, “Buradaki büyük mükâfat, cennettir” dedi.

852. Ebû Osman-ı Nehdî anlatıyor: Ebû Hüreyre’nin, “Resûlullah’ın (s.a.v),

‘Allah azze ve celle müminin yapmış olduğu iyiliğin sevabını katlar’

buyurduğunu işittim” dediği haberi bana ulaştı. Gidip Ebû Hüreyre’yi buldum.

Ona, “Bana ulaşan habere göre sen Resûlullah’tan (s.a.v), ***‘Allah müminin***

yaptığı güzel ameli bir milyon*(a kadar)* ***katlar’*** buyurduğunu işitmişsin” dedim.

O ise, “Hayır” dedi. “Şöyle buyurduğunu işittim”:

“Bir iyiliğe iki milyon*(a kadar)* ***sevap verir.”*** Ebû Hüreyre daha sonra şu âyeti okudu:

“Şüphe yok ki Allah zerre kadar haksızlık etmez. *(Kulun yaptığı iş)****, iyilik***

724

olursa onu katlar *(kat kat artırır)****, kendi katından da büyük mükâfat verir.”***

Allah Teâlâ’nın âyette buyurduğu “büyük” ile ne kadarlık bir miktar kastedildiği

725

ise bilinemez.

ALLAH’IN AZABINDAN KORKMAK, MAĞFİRETİNDEN ÜMİTVAR

OLMAK

853. Lokman Hekim oğluna şu nasihati yapmış: “Yavrum! Hayır işlediğin zaman ardından sevap um. Ama şer işlediğin zaman azaba uğrayacağından

726

şüphe etme.”

854. Bir adam Ömer b. Abdülaziz’e, “Nasıl sabahladınız?” diye sordu. Şu karşılığı verdi: “Günahlar içinde kirlenmiş, perişan ve rüsvâ bir halde sabahladım. Ancak yüce Allah’tan beni âhirette asude kılmasını ümit

727

etmekteyim.”

ÖLÜM ve SONRASINI AKILDAN ÇIKARMAMAK

855. Ebû Hüreyre’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

728

“Lezzetleri kesen

şeyi çokça anın.” *Sordular*: “Yâ Resûlallah! Lezzetleri

729

kesen şey nedir?” Buyurdular: ***“Ölüm.”***

856. Yine Ebû Hüreyre’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

730

“Lezzetleri kesen şeyi -yani ölümü- çokça anın.”

857. Abdullah b. Ömer’den: Bir adam Hz. Peygamber’e (s.a.v), “Müminlerin hangisi daha faziletlidir?” diye sordu. Resûlullah (s.a.v), ***“Ahlâkı en iyi***

olanlarıdır” buyurdu. “Müminlerin hangisi daha akıllıdır?” diye sordu. Resûl-i Ekrem (s.a.v), ***“Ölümü en çok hatırlayanları, ölüme en iyi hazırlık***

731

yapanlarıdır. İşte akıllılar bunlardır” *buyurdu.*

858. Yine Abdullah b. Ömer’den: Hz. Peygamber (s.a.v) beni tuttu ve,

“Dünyada bir garip veya bir yolcu gibi ol. Kendini ölülerden ve kabir ehlinden

say” buyurdu.

Mücâhid b. Cebr diyor ki: Abdullah b. Ömer (bunu naklettikten) sonra bana dedi ki: “Mücâhid! Sabahlayınca nefsine akşamdan söz etme. Akşam olunca da nefsine sabahın bahsini açma. Hastalıktan önce sıhhatinden istifade et, ölümünden önce de hayatından. Çünkü sen ey Allah’ın kulu! Yarın isminin ne

olacağını (canlı mı, ölmüş mü olacağını) bilmiyorsun.”

859. Enes b. Mâlik’ten: Resûlullah (s.a.v) bana şöyle buyurdular:

“Allah’a O’nu gözünle görüyormuşçasına ibadet et. Sen O’nu her ne kadar

göremezsen de O seni görmektedir. Mescide gireceğin zaman güzelce abdest al.

Namazında ölümü hatırla. Çünkü kılarken ölümü hatırlayanın namazı güzel

olur. Bir daha başka namaz kılamayacağını düşünen kimse gibi namaz kıl.

Özür dilenecek her şeyden de uzak dur.”

860. Abdullah b. Abbas’tan: İyâd heyeti Resûlullah’a (s.a.v) geldiler. Hz.

Peygamber (s.a.v) onlara Kus b. Sâide'yi

sordu. "Vefat etti yâ Resûlallah"

dediler. Rasûlallah (s.a.v) şöyle buyurdu: ***"Hac mevsiminde onu Ukâz***

panayırında görmüştüm. Kırmızı bir erkek *-veya dişi-* ***devenin üzerindeydi.***

İnsanlara sesleniyordu: Ey insanlar! Geliniz, dinleyiniz, belleyiniz ve ibret

alınız. Yaşayan ölür, ölen fenâ bulur. Olayların ardı arkası kesilmez, birbirini

takip eder. Gökte haber var, yerde ibret alacak şeyler var: Yıldızlar düşmez,

yürür; denizler kaynar durur, bitmez; gökyüzü bir yüksek tavan; yeryüzü bir

sarayın döşemesi; nehirler ve pınarlar. Kus, Allah adına yemin ediyor. O bu

yemininde yalancı değildir, günah da işlememektedir: Kızsanız da Allah'ın

takdirine tâbi olmalısınız. Bunun bir kısmına rıza gösterilip bir kısmından

hoşlanılmaz, ancak hayat bir oyun değildir. Bunun ardından çok acaip şeyler

gelecektir. Kus, Allah adına yemin ediyor. O bu yemininde yalancı değildir,

günah da işlememektedir. Allah'ın bir dini var ve o dinden bizim dinimizden

daha çok razıdır. İnsanlara ne oluyor ki, gidiyorlar da geri dönmüyorlar?

Acaba vardıkları yerden hoşnut olup da mı kalıyorlar? Yoksa kendi hallerine

bırakıldılar da uykuya mı daldılar?”

Resûlullah (bunu anlattıktan sonra) şöyle buyurdu: ***“Kus b. Sâide bu***

sözlerinin ardından bazı beyitler okudu. Ben onları ezberleyemedim.” Ebû Bekir-i Sıddîk ayağa kalktı ve, “Ben de oradaydım, bu nutkunu aklımda tuttum”

dedi. Resûl-i Ekrem (s.a.v), ***“Nasıldı?”*** diye sordu. Hz. Ebû Bekir de şöyle dedi: Kus b. Sâide sözünün sonunda şöyle dedi:

Önceki dönemlerde dünyadan göçenler,

Bizlere tam ibretlik durum arzetmekteler.

Gördüm çeşitli yollar mevcut, ölüme giden...

Kurtuluşa bir formül asla yoktur mevtten.

Kendi kavmimdekiler de aynı minvaldeler!...

Yaşlısı ve genciyle öte âleme gitmekteler.

Geçip giden insanlar asla geriye gelmiyor!...

Hayatta kalanlar da ebedîyen yaşamıyor.

Ben şunu çok iyi anladım, iyi idrak ettim...

Herkes nere gidiyorsa ben de gideceğim.

Resûlullah daha sonra İyâd heyetine döndü, ***“Kus b. Sâide’nin bir vasiyeti***

bulundu mu?” diye sordu. Onlar da, “Evet, yastığının altında, üzerinde şunlar yazılı bir vasiyet buldular” dediler:

Ey ölüm haberi veren! Ölüler kabirdeler...

Üstlerinde yırtılmış kefenler giymekteler...

Ölüleri bırak, bir gün seslenilecek onlara!

Uyandırılacaklar baygın gibi mezarlarda.

Bir kısmı üryan olacak, bir kısmı da kefenli...

Kiminin yeni, kiminin ki yırtık, hem de eski...

Resûlullah (s.a.v) bunun üzerine şöyle buyurdu: ***"Beni hak üzere gönderene***

735

andolsun ki Kus b. Sâide ölümden sonra dirilmeye iman etmiş biridir."

736

861. ***"Altında onlara ait bir hazine vardı."***

Abdullah b. Abbas bu âyetle ilgili olarak şöyle demiştir: "Bu altından bir levha idi. Üzerinde şöyle yazmaktaydı: Bismillâhirrahmânirrahîm. Öleceğini bilen insan nasıl oluyor da sevinçli oluyor, hayret doğrusu. Cehennemin varlığını bilen insan, nasıl olur da güler, şaşılacak şey doğrusu. Dünya ve içindekilerin sonunda ters yüz edileceğini bildiği halde insan nasıl olur da ona meyleder, hayret doğrusu. Kazâ ve kadere inanan insan, rızık elde etmek için nasıl bîtap düşer, ilginç doğrusu. Hesaba inanan insan, nasıl olur da günahlar işler, hayret

737

doğrusu. Allah'tan başka ilâh yoktur. Muhammed Allah'ın Resûlü'dür."

862. Abdullah b. Mesud'dan: "Bugün sabaha çıkan herkes misafirdir,

738

yanındaki mal ödünçtür. Misafir ise yolcudur, emanet de iade edilecektir.”

863. Sâbit-i Bünânî anlatıyor: Ebü’d-Derdâ rahat edebileceği kadar bir mesken inşa ediyordu. Ebû Zerr’in yolu ona uğrayınca, “Bu nedir? Allah’ın yıkılıp harap edilmesini emrettiği bir ev mi inşa ediyorsun? Seni bu halde

göreceğime pislik içinde uğraşırken görsem daha iyiydi” diye sitem etti.

Ebü’d-Derdâ kulübenin inşasını bitirdikten sonra ona şöyle dedi: Bu yaptığım evle ilgili olarak bir şey söylemek istiyorum:

Bir ev inşa ettim ama onu şenlendirecek değilim!

Onu bina eder iken esas evim neresidir, bildim!

864. Abdullah b. Ömer güzel bir hırka giyinmiş olarak bir topluluğa uğradı.

O gelirken oradakilerden biri dedi ki: “Eğer hırkasını ondan alırsam bana ne vereceksiniz?” Oradakiler de ona bir şey takdir ettiler. Adam İbn Ömer’in yanına vardı ve, “Ebû Abdurrahman! Bu giydiğin hırka benimdir” dedi. Şaşıran İbn Ömer, “Ama ben onu daha dün satın aldım” dedi. “Ben sana söyledim. Artık onu zor giyersin” dedi. Bu söz üzerine İbn Ömer vermek için hırkasını çekip çıkardı.

Bu arada etraftakiler gülüşmeye başladılar. İbn Ömer, “Niçin gülüyorsunuz ki?”

diye sordu. Onlar da, “Bu adam boşboğazın biridir (sana şaka yapıyor)” dediler.

Bunun üzerine İbn Ömer adama dönerek şunları söyledi: “Kardeşim! Ölümün önünde olduğunu bilmiyor musun? Ölümün nerede, sabah mı, akşam mı, gece mi, gündüz mü geleceği mâlûmun değil. Bunun ardından kabir, korkunç

manzaralar ve Münker ile Nekîr var. Akabinde de kıyamet gelecek. Gevezeler o gün elbette haşredilecek.”

İbn Ömer bu sözleriyle oradakileri ağlattı. Sonra yoluna devam etti.

865. Ebû Hüreyre hastayken ağlayınca, “Niçin ağlıyorsunuz?” diye soruldu.

Şu cevabı verdi: “Yolculuğumun uzun, azığımın az olmasına ağlarım. Zorlu bir çıkışın ardından aşağı inen biri olarak sabahladım. Cennete mi, cehenneme mi,

740

hangisine götürüleceğimi bilemiyorum.

866. Abbas b. Hamza anlatıyor: Zünnûn-i Mısrî’nin yanına girdim.

Beraberinde bir grup mürid vardı. Onlara şöyle diyordu: “Uyuduğunuzda ölümü yastığınızın altında, kalkınca da karşınızda bilin. Sanki hiç dünyaya ihtiyacınız yokmuş da, sadece âhiret size gerekliymiş gibi olun.”

867. Fudayl b. İyâz anlatıyor: Abdullah b. Mübârek, “Ölüm ve ölüm sonrası için hazırlık yap” dedi. Ardından bana doğru bir çığlık attı ve gece boyu baygın

741

kaldı.

868. İbrahim b. Edhem şunu çok derdi: “Esas yurdumuz önümüzdedir, hayatımız ölümümüzden sonra başlamaktadır. Ya cennete gideceğiz ya da

742

cehenneme.”

869. İbrahim b. Edhem, İbrahim b. Beşşâr’a nasihatinde şunları söyler: “Ey İbn Beşşâr! Gönül gözünde ölüm meleğinin ve yardımcılarının senin ruhunu almak üzere geldiğini bir canlandır, bak bakalım durumun nasıl olacak? Yine ona kabirde müşahede edilecek şeylerin ve Münker’le Nekîr’in sualinin korkunçluğunu bir canlandır, bak bakalım halin nice olacak? Keza kıyameti, korkunç durumlarını, ürperilen hallerini, insanların

hesaba götürülmelerini, hesabı, arasât meydanında durmayı bir canlandır, bak bakalım durumun nasıl olacak?”

743

İbrahim bu sözünün ardından bir sayha attı ve bayılarak yere düştü.

870. Yine İbrahim b. Edhem’den: “Ölümün bir kâsesi vardır. Sadece Allah’tan korkan, kalbi ürperen, itaatkâr olan ve ölümü her an bekleyen bu acı şeyi içmeye takat getirebilir. Kim Allah’a itaat ederse onun için güzel bir âkıbet, izzet, kıyamet günü azabından kurtuluş vardır. Kim de Allah’a âsi olursa, korku

744

ve dehşet veren günde pişmanlık ve üzüntü ile gelir.

871. Yine İbrahim b. Edhem’den: “Sonunda gideceğin yeri hakkıyla düşün.

Geçen ömrünü bir tefekkür et, hiç ona güvenilir mi? Onun seni rabbinin azabından kurtaracağını ümit eder misin? Bunları düşünürsen, kalbin seni kurtuluş yoluna önem vermeye yöneltir. Kendilerini emniyette hissedip gereksiz şeylerle meşgul olan, güven içinde bulunup nefislerinin arzularına tâbi olan, nefisleri kendilerini helâke sürüklemiş kimselerin yoluna sokmaz. Bu yolu

tutanlar, hiç şüphesiz sonunda gerçeği görecekler, ne için didinip yarıştıklarını anlayacaklar ve pişman olacaklardır:

‘Haksızlık edenler, hangi dönüşe *(hangi âkıbete)* ***döndürüleceklerini***

745

yakında bileceklerdir.’ ”

872. İbrahim b. Beşşâr anlatıyor: “Trablus şehrinde İbrahim b. Edhem ile birlikte yürüyordum. Yanımızda iki ekmekten başkaca bir şey yoktu. Önümüze bir dilenci çıktı ve bir şeyler istedi. Bana, “Yanında ne varsa ver” dedi.

Duraksayıp durdum. “Neyin var, versene” dedi. Bunun üzerine ekmekleri verdim. Doğrusu bu yaptığına oldukça şaşırdım. Bana, “Ebû İshak! Yarın (ölünce) hiç karşılaşmadığın bir şeyle karşılaşacaksın. Şunu bil ki, yarın önceden yaptıklarınla karşılaşacaksın yoksa geriye bıraktıklarınla değil. Öyleyse nefsin için hazırlık yap. Çünkü rabbinin emrinin sana ne zaman vâki olacağını bilemezsin” dedi. Bu sözleri beni duygulandırıp ağlattı ve dünyayı gözümde

küçülttü. Ağladığımı görünce, “İşte böyle ol” dedi.

873. Yine İbrahim b. Beşşâr anlatıyor: İbrahim b. Edhem, Ebû Damre-i Sûfî’yi gülerken görünce ona şöyle dedi: “Ey Ebû Damre! Olmayacak şeye hırslı olma, olacak şeyi de göz ardı etme.” İbrahim b. Edhem’e, “Ebû İshak! Bu sözünüzle neyi kastettiniz?” diye sordum. “Anlamadın mı?” diye sordu. “Hayır”

dedim. Bunun üzerine şu açıklamayı yaptı: “Dünyada kalmaya hırslı olma, sen de biliyorsun ki sonun ölümdür. Bu durumda ne diye gülüyorsun? Sonunda ölecek olan kimse, ölümden sonra cennete mi cehenneme mi, velhasıl nereye gideceğini bilemez. Olacak şeyi de göz ardı etme: Sen sabah mı, akşam mı, gündüz mü, ne vakit öleceğini bilmiyorsun.” Bu sözlerinin ardından iki kez ah

çekti ve bayılarak yere düştü.

874. Ebû İbrahim-i Müzenî anlatıyor: Hastayken İmam Şâfiî’nin yanına girdim. “Ey Ebû Abdullah! Nasıl sabahladınız?” diye sordum. Bana şu cevabı verdiler: “Dünyadan gider, arkadaşlardan ayrılır, kötü amellerimle karşılaşmaya hazır, Allah’ın huzuruna yolculuğa çıkar, ölüm kadehini içmeye hazır bir halde sabahladım. Vallahi, bilemiyorum: Ruhum cennete gidecek diye onu kutlayayım

mı, yoksa cehenneme gidecek diye taziyede mi bulunayım.”

875. Anbese, Ömer b. Abdülaziz’in huzuruna girdi. Ona, “Ey müminlerin emîri! Sizden öncekiler bizlere ihsanda bulunuyorlardı, ancak siz bunu kestiniz.

Benim hem ailem hem de arazim var. Artık arazimle ilgilenip ailemi rahatlatacak işler yapmak istiyorum” dedi. Halife de ona, “İşte benim en sevdiklerim böyle yapanlarınızdır” dedi. Dönüp giderken ona şunu söyledi: “Ebû Halid! Ebû Halid!

Ölümü çokça an! Maddî sıkıntı içindeyken ölümü hatırlarsan, Allah hayatı

kolaylaştırır. Bolluk içindeyken anmazsan, hayatı zorlaştırır.”

876. Yezîd-i Rakkâşî, Ömer b. Abdülaziz’in huzuruna girdi. Halife, “Bana

nasihatte bulununuz” dedi. O da, “Ey müminlerin emîri! İlk ölecek halife sensin.

(Ölüm sırası sende)” dedi. Halife, “Biraz daha nasihat ediniz” dedi. O da, “Hz.

Âdem’den (a.s) bugüne kadar gelip geçen ecdadından kimse kalmadı. Sıra sana geldi. Onların hepsi ölümü tattı” dedi. Halife, “Biraz daha nasihat ediniz”

deyince, bu sefer şunları söyledi: “Cennetle cehennem arasında başka bir konaklama mahalli yoktur. Vallahi! İyi olanlar naîm cennetlerinde, kötü olanlar da cehennemde olacaklardır. Senin iyiliklerini ve kötülüklerini en iyi gören yine sensin (Hangi tarafa gideceğini anlarsın).” Bu sözler üzerine Ömer b. Abdülaziz

öyle ağladı ki, bulunduğu sedirden yere düştü.

877. Hasan-ı Basrî, Ömer b. Abdülaziz'e yazdığı mektupta şunları söyledi:

"Son hastalığı ölüm olacak insan zaten ölmüş demektir." Ömer b. Abdülaziz de cevaben şunu yazdı: "Sanki dünyada hiç bulunmamış da hep âhiretteymiş

751

gibisin. es-Selâmü aleyküm."

878. Hasan-ı Basrî diyor ki: "Ölüm dünyanın gerçek yüzünü ortaya çıkarmakta ve akıl sahiplerinde bir neşe bırakmamaktadır. Ah, ölüm ne güzel bir

752

nasihattir, kalpleri diri bulabilse."

879. Hasan-ı Basrî'ye, "Gömleğinizi niçin yıkamıyorsunuz?" diye sorulunca şu cevabı verdi: "Ölüm bundan daha hızlı gelicidir (Bitirmemi beklemez,

753

yıkarken beni yakalayabilir)."

880. Yine Hasan-ı Basrî diyor ki: "Ölüm vaad olunduğu şey, kabir geleceği yer, hesap hazır bulundurulacağı mahal olan insanın çok ağlaması ve hüzünlenmesi gerekir."

881. Hasan-ı Basrî defnedilmekte olan bir ölüye baktı ve şöyle dedi: "Vallahi bu (yaşam) öyle bir şeydir ki, başında sonundan korkulması gerekir. Ve yine bu

754

öyle bir şeydir ki, sonu için başında zâhidlik yapılması icap eder."

755

882. ***“Ve bacak bacağa yapışır.”***

Hasan-ı Basrî bu âyetin tefsiriyle ilgili olarak şöyle demiştir: “Burada

756

ayaklarınız kefende birbirine yapışması kastedilmektedir.”

883. Yine Hasan-ı Basrî diyor ki: “Âdemoğlu! Sen iki bineğe bindirilmiş

gidiyorsun: Gece gündüze, gündüz de geceye taşıyor. Yolun sonunda seni âhirete teslim edecekler. Senden daha tehlikede olan kim var acaba?”

884. Atâ el-Ezrak naklediyor: Hasan-ı Basrî’ye, “Ebû Saîd! Nasıl sabahladınız? Nasılsınız?” diye sordum. Şu cevabı verdiler: “Çok kötü bir halde sabahladım. Allah’ın kendisine nasıl bir muamele yapacağını bilmeden, ölümü

757

bekler halde akşamlayıp sabahlayanın hali nasıl olur ki?”

885. Yunus b. Ubeyd anlatıyor: Vefatı anında Hasan-ı Basrî’nin yanındaydım.

758

Ağırlaşınca, ***“İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn”***

dedi. Oğlu Abdullah

babasının üzerine kapanıp, “Babacığım! Niçin *innâ lillâh* diyorsun? Doğrusu bizi korkuttunuz. Yoksa bir şey mi gördünüz?” diye sordu. O da şöyle cevap verdi: “Yavrum! Benzeri musibete uğramadığım şey için nefsime istirca (*İnnâ*

759

lillâh…) getirdim.”

886. İbrâhim b. Beşşâr anlatıyor: Ben ve Ebû Yusuf-i Gasûlî, Şam yolunda ilerliyorduk. Birden önüne bir adam çıktı ve selâm verdi. Sonra da ona, “Ebû Yusuf! Bana aklımda tutacağım bir nasihatte bulunur musunuz?” dedi. Ebû Yusuf bu söz üzerine ağladı. Sonra şu tavsiyeyi yaptı: “Ey kardeşim! Şunu bil ki!

Geceyle gündüzün gelip geçmesi, böyle deveran etmeleri bedenini hızlı bir şekilde çökertmekte, ömrünü tüketmekte ve hayatını bitirmektedirler. Ey kardeşim! Şunu bilmeden huzuru bulmaman ve kendini emniyette hissetmemen gerekir. Son varacağın ve konaklayacağın yer neresidir? Rabbin mâsiyetin ve gafletin sebebiyle sana buğzetmekte midir, yoksa fazlı ve rahmetiyle senden memnun mudur?” Şüphesiz zayıf bir varlık olan âdemoğlu dün nutfe idi, yarın da ceset olacaktır. Eğer nefsinin bugünkü haline razıysan, bir gün bir yere varacak, gerçekleri görecek ve pişmanlığın fayda etmediği bir zamanda nâdim olacaksın.”

İbrahim b. Beşşâr diyor ki: “Ebû Yusuf bu nasihatinin ardından ağlamaya başladı. Adam da ağladı. Onların ağlamaları karşısında dayanamadım, ben de

760

ağlamaya başladım. Her ikisi de bayılıp yere düştüler.”

887. Süfyân b. Uyeyne diyor ki: “İnsan kendisini en çok şu üç yerde yalnız hisseder: Dünyaya gelip insanlar arasına katıldığı günde; kabre girip ölülerle geceleyip benzerlerini hiç görmediği komşularına şahid olduğunda; kabirden diriltildiğinde hiç görmediği bir kalabalığı müşahede ettiğinde. Bu üç yerle ilgili olarak Allah (c.c) Hz. Zekeriyya’nın oğlu Yahya aleyhisselâm için şöyle buyurmaktadır:

‘Doğduğu gün, öleceği gün ve kabirden kaldırılacağı gün ona selâm olsun.’

761

”

888. Kabîsa b. Ukbe anlatıyor: “Süfyân-ı Sevrî ile her oturduğumda mutlaka ölümü anmıştır. Onun kadar ölümü anan birini görmedim.”

889. Hammâd b. Seleme anlatıyor: Süfyân-ı Sevrî Basra’da yanımızdaydı. Şu sözü çok söylerdi: “Keşke ölmüş olsaydım, keşke hayattan kurtulup dinleniyor olsaydım, keşke kabrimde olsaydım.” Ona dedim ki: “Ebû Abdullah! Ölümü ne de çok temenni ediyorsun. Oysa Allah sana hem Kur’an’ı hem de ilmi nasip etmiştir.” Süfyân bana şu cevabı verdi: “Ey Ebû Seleme! Nerden bileyim, belki bir bid‘atı işleyeceğim, belki helâl olmayan bir şeyi yapacağım, belki de bir fitnenin içine düşeceğim. Ölmüş olsam bunlar başıma gelmeden kurtulmuş

olurum.”

890. Züheyr anlatıyor: “Muhammed b. Sîrîn’in yanında ölümden

bahsedilince her bir âzası âdeta cansız kesilirdi. Süfyân-ı Sevrî’ye, “Muhammed b. Sîrîn ile birlikte otursanıza” denilmişti de, (ondaki bu halden ötürü), “Hayır”

demişti.

891. Bişr b. Hâris anlatıyor: “Muhammed b. Sîrîn’in yanında ölümden bahsedilince sanki bütün âzaları hayatiyetini kaybederdi.”

892. Bişr b. Hâris diyor ki: “Merak ediyorum, şu günahkârlar yarın kabirlerinden nasıl çıkacaklar acaba? Yarın zalimler Allah’tan azze ve celle nereye kaçacaklar acaba?”

893. Davud-i Tâî’ye, “Sakalınızı niçin taramıyorsunuz?” diye sorulunca şöyle cevap verdi: “Böyle yaparsam, boş duruyorum demektir. Oysa dünya matem

762

yurdudur.”

Yine ona, “Evin üstüne çıksanız da meltemin esintisiyle hava alıp serinlenseniz” denildiğinde, “Bedenim rahat etsin diye adım atmak

763

istemiyorum” cevabını verdi.

894. ”Davud b. Nusayr-ı Tâî’nin ibadete başlamasına vesile olan olay şu idi: Davud babasının ardından ağlayan bir kıza rastlar. Kız şöyle demekteydi:

“Keşke çürümenin hangi yanağınızda başladığını bilip onu örtebilseydim.”

Hâtiften bir ses gelir: “Sağ yanağından başladı. Çünkü o tarafı toprağa

764

değmektedir.”

895. Münâzil b. Saîd anlatıyor: Bir cenaze namazı kıldık. Cemaat içinde Davud-i Tâî de vardı. Önümdeydi. Beni görmüyordu. Bir ah çekti, ardından şöyle dedi:

“Onların gerisinde, yeniden dirilecekleri güne kadar** (süren) **bir berzah

765

vardır.”

Ardından nefsine seslendi: “Ey Davud! Azaptan korkan kimseye uzak (gözüken kıyamet) yakın gelir (amele sarılır). Kim de tûl-i emel sahibi olursa ameli az olur. Her gelen esasında yakındır. Ey Davud! Şunu bil ki: Seni rabbinden meşgul eden her şey senin için uğursuzdur. Ey Davud! Şunu bil ki: Dünyada yaşayanların hepsi kabre gireceklerdir. Geride bıraktıklarına nedâmet getirecekler, önden gönderdikleri amellerle sevineceklerdir. Kabir ehlinin pişmanlık duydukları ne varsa dünyadakiler onlar için birbirleriyle savaşmakta, çekişip didişmekte ve mahkemelerde davalaşmaktadırlar.”

Davud daha sonra beni farketti ve, “Senin ardımda olduğunu bilseydim tek

766

kelime etmezdim” dedi.

896. Eyyûb-i Sahtiyânî diyor ki: “İhvanımdan birinin vefat haberi gelince,

767

sanki bir âzamı kaybetmiş gibi oluyorum.”

897. Sehl b. Abdullah-ı Tüsterî’den: “İnsanlar uyumaktadırlar.

Uyandıklarında pişman olacaklar. Pişman olacaklar, ancak bu nedâmetleri fayda

768

vermeyecek.”

898. Yahya b. Muâz-ı Râzî’den: “Dünya meşguliyetler yurdudur. Âhiret ise korku ve dehşetler yurdudur. Kul (hayatı boyunca) bu meşguliyetler ile korkular arasında bulunur. Sonunda karar kılacağı yer belli olur: Ya cennete, ya

769

cehenneme.”

899. Şakîk b. İbrahim-i Belhî’den: “Geri dönmeyi istememek için, ölüm

770

geldiğinde hazırlıklı ol.”

900. Hâtim-i Esam’dan: “Şeytan her sabah, ‘Ne yiyeceksin, ne giyeceksin, nerede ikamet edeceksin?’ der. Ben de ona derim ki: ‘Ölümü yiyeceğim, kefeni

771

giyineceğim, kabirde ikamet edeceğim.’ ”

901. Rebî‘ b. Huseym’e, “Nasıl sabahladınız?” diye sorulduğunda hep şu cevabı verirdi: “Zayıf, günahkâr, rızıklarını yiyen, bu arada ölümlerini bekleyen

772

kimseler olarak sabahladık.”

902. Ebü’t-Tayyib Sehl b. Muhammed b. Süleyman’dan: “Ölüm, hayatın güneş ve ayının tutulmasıdır. Ölüm hayat gününün akşamıdır. Ölüm için, iyi ameller yapanlar ile kötü ameller işleyenler müsavidir. Ancak ölüm bazılarının rahatlarının son bulması, azaplarının başlama zamanıdır. Yine bazılarının rahatlarının başlaması, azaplarının son bulması vaktidir. Ölüm dünyayla âhiret arasında bir köprüdür, herkes için onda bir geçit vardır. Ölüm her ne kadar fâni dünya için bir son olsa da ebedî hayat için başlangıç, öteki hayata ilk adımdır.”

903. Bilâl b. Sa‘d’dan: “Ey insanlar! Sizler yok olmak üzere yaratılmadınız, bilakis bâki kalmak üzere yaratıldınız. Bir diyardan başka bir diyara nakledileceksiniz. Şöyle ki: Sulbden rahme, rahimden dünyaya, dünyadan kabre,

773

kabirden arasâta, arasâttan cennete veya cehenneme nakledileceksiniz.”

904. Mutarrif b. Abdullah diyor ki: “Ölüm, nimet içindekilere ellerindeki nimetleri ifsat etti (Ölüm korkusuyla ellerindeki nimetlerden lezzet alamaz

774

oldular). Sizler ölümsüz nimeti isteyin.”

905. Ali b. Assâm anlatıyor: Mutarrif b. Abdullah, “Ondan kaçış olmamasına rağmen ölüme karşı hilelere başvuruyoruz” dedi. Ona, “Ne tür hilelere başvuruyoruz?” diye sorunca şu cevabı verdi: “Birtakım desiselerle ondan uzaklaşmaya çabalıyoruz (Kendimizi kandırarak ölmeyecek gibi dünyaya dalıyor, âhiretle ilgilenmiyoruz).”

906. Rebî‘ b. Ebû Râşid’den: “Ölümü hatırlamak bir an olsun kalbimden çıksa, kalbimin fesada uğrayacağından korkarım. Benden öncekilere aykırı

775

davranmamış olmasam, ölene kadar kabristanda yaşamak isterdim.”

907. Mâlik b. Miğvel anlatıyor: Rebî‘ b. Ebû Râşid’e, “Otursanız da sohbet

776

etseniz” denildiğinde,

şu karşılığı verdi: “Ölümü anımsamak kalbimden bir

müddet çıksa kalbim fesada uğruyor.”

777

Mâlik diyor ki: “Ondan daha hüzünlü birini görmedim.”

908. Avn b. Abdullah’tan: “Bir günü karşılayan ama tamamlayamayan nice kimseler vardır. Nice ertesi günü bekleyip de erişemeyenler vardır. Şayet eceli ve ona doğru gidişi bir düşünseniz, emel etmeye ve gururlanmaya çok kızardınız.”

778

909. Üstteki rivayet başka bir tarikle de rivayet edilmiştir.

910. Rebî‘ b. Berre diyor ki: “Ey âdemoğlu! Esasında sen kokan bir cesetsin.

Ancak içinde bulunan hayat ruhu bedenine güzellik vermektedir. Ruhun alınıverse atılmış bir ceset, kokan bir lâşe, güzelken cansızlaşmış bir cîfe, etrafında dostları bulunuyorken yalnızlığa terkedilmiş bir kimse haline geleceksin. Senden daha cahil bir mahlûk var mı acaba! Sana hayret doğrusu!

Sonunun bu olacağını, toprağın uzanacağın yer olduğunu bildiğin halde, bu sözlerden sonra hâlâ dünyaya dalıp onunla mutlu oluyorsun.”

911. Ebû Hamza-i Bağdâdî el-Bezzâz anlatıyor: “Rum beldelerinden ayrılırken bir rahibe rastladım. Ona, “Geçmişte yaşayanlarla ilgili olarak sizde bir haber var mı?” diye sordum. Şu cevabı verdi:

“Evet. (İnsanların) bir bölümü cennette, bir bölümü de çılgın alevli

779

cehennemdedir.”

912. Hişâm b. Hassân anlatıyor: Muhammed b. Vâsi‘e rastladım. Ona, “Nasıl sabahladınız veya nasıl akşamladınız?” diye sual ettim. Şu cevabı verdiler:

“Ameli kötü, eceli yakın, emeli uzun biri olarak sabahladım.”

913. Muhammed b. Vâsi‘ sekerat halindeyken dedi ki: “Kardeşlerim! Benim nereye götürüldüğümü biliyor musunuz? Kendisinden başka ilâh olmayan Allah’a andolsun ki, ya cehenneme götürülüyorum ya da rabbim beni mağfiret

780

edecektir.”

914. Akîl b. Amr hutbesinde şöyle söylemiştir: “Kardeşlerim! Sonunda mutlaka öleceğiz. Ölümle nerede karşılaşacağımı ah bir bilebilsem!”

915. Muhammed Semîn anlatıyor: Gaylân Mecnûn ile Kûfe’nin meskûn olmayan mahallerinden birinde karşılaştım. Ona, “İnsan gaflet çukurlarından ne zaman kurtulur?” diye sordum. Şu cevabı verdi: “Emredildiği şeyleri yaptığı,

nehyedildiği şeylerden uzak durduğu, titiz bir şekilde nefsini muhasebe ettiği zaman.” Ona, “Kul ne zaman vuslata erer?” diye sorduğumda da şu cevabı verdi:

“Üzerine düşen sorumlulukları yerine getirdiğinde, kalbi muhlis olduğunda ve

781

yanlışlarından kurtulduğunda.”

Ona, “Bize istifade edeceğimiz bir nasihatte

bulunur musunuz?” dediğimde ise dedi ki: “Yüce Allah’tan her an korkun.

Dünyanın tehlikelerine her an teyakkuzda olun. Ölümden sürekli titreyin.

Âhiretin gelişine de âcilen hazırlık yapın.”

916. Vehb b. Münebbih’e sual edildi: “Dünyada zühdü hangi düsturla yaşadınız?” Cevabı şu oldu: Tevrat’ta bulduğum iki cümleyle: Ey bir günü tam olarak mesut geçiremeyen insan. Ey bir gün olsun o gün ölmeyeceğinden emin olamayan insan! Günahlardan kaç, uzaklaş.”

917. İbrahim b. İsâ Yeşkürî’ye, “Nasıl sabahladınız?” diye sual edilince şu cevabı verdi: “Ömrümüz azalmış, yaptığımız ameller kaydedilmiş, ölüm omuzlarımızda, kıyamet ardımızda, rabbimizin bize nasıl muamele edeceğini bilmez bir halde sabahladım.”

918. Muhammed b. Semmâk anlatıyor: Basra’ya gittim. Orada tanıdığım bir adama, “Beni buranın en âbid insanına götür” dedim. Beni alıp bir adamın yanına götürdü. Üzerinde kıldan mâmul bir elbise vardı, sessiz sedasız duruyordu, hiç kimseye de başını kaldırmıyordu. Onunla konuşmaya yeltendim ancak bana hiç cevap vermedi. Bunun üzerine yanından kalkıp çıktım.

Arkadaşım bana dedi ki: “Şurada bir kocakarının oğlu var, onu görmek ister misin?” Beraberce ona gittik. Kocakarı bize dedi ki: “Oğluma cennet ve cehennemle ilgili bir şey zikretmeyin, böyle yaparsanız onu benden alıp öldürürsünüz, benim ondan başka çocuğum yok” dedi. Bizler bu sözlerin ardından üzerinde diğer zat gibi elbise bulunan, başını öne eğmiş, sessiz

sessiz duran bir gencin yanına girdik. Başını kaldırıp bizlere doğru şöyle bir baktı ve,

“İnsanlar en sonunda bir meydanda mutlaka duracaklardır” dedi. Ben, “Allah sana rahmet etsin, kimin önünde duracaklar?” diye sordum. Bir çığlık attı ve oracıkta ruhunu teslim etti. Bu ses üzerine pîr-i fâni annesi içeri daldı ve,

“Yavrumu öldürdünüz!” diye feryad etmeye başladı. Delikanlının namazını

782

kılanlardan biri de bendim.

919. Sâbit-i Bünânî’den: “Durumu şu kuldan daha ağır olan kimdir acaba: Ölüm meleği kendisine gelen, kabrine yalnız giren, yüce Allah’ın huzurunda tek başına durdurulan, Allah’ın kendisine çok sayıda nimeti olmasına rağmen pek çok günahı işlemiş olan.”

920. Ebü’d-Düreys Umâre b. Harb’e, “Ebü’d-Düreys! Nasıl sabahladınız?”

diye sorulunca şu cevabı verdi: “Eğer ateşten kurtulduysam, hayırlı bir şekilde sabahladım.”

921. İmrân b. Halid-i Huzâî anlatıyor: Hassân b. Ebû Sinan ile Havşeb’in karşılaşmalarına şahit oldum. Havşeb Hassân’a, “Nasılsınız Ebû Abdullah!

Haliniz nicedir?” diye sordu. O da şu cevabı verdi: “Sonunda ölecek, ardından diriltilecek ve hesaba çekilecek olanın hali nasıl olur ki?”

922. Yine İmrân b. Halid-i Huzâî anlatıyor: Bir gün Hassân b. Ebû Sinan ile Havşeb’in karşılaşmalarına şahit oldum. Havşeb sordu: “Ebû Abdullah! Ne halde sabahladınız?” O da şu cevabı verdi: “Ecelim yakın, emelim uzak, amelim kötü halde sabahladım.”

923. Hezzân anlatıyor: Ümmü’d-Derdâ bana dedi ki: “Ölü tabutuna konulunca ne söylediğini sana anlatayım mı?” “Elbette” dedim. Bana şunları söyledi: “Ölü seslenir: Ey ailem! Ey Komşularım! Ey tabutumu taşıyanlar!

Dünya beni aldattığı gibi sizleri de aldatmasın. Benimle oynadığı gibi sizinle de oynamasın. Ailem benim günahlarımdan hiçbir şeyi alıp da yüklenmediler; hatta bugün cebbâr olan rabbimin yanında benimle münakaşaya tutuşsalar beni zorda bile bırakırlar.” Ümmü’d-Derdâ ardından şöyle söyledi: “Dünyanın kulun kalbi üzerindeki büyüsü Hârût ve Mârût’unkinden daha etkilidir. Kendisini tercih

783

edeni dünya yere serer.”

924. Muhammed b. Fulân hacca gitmek için evinden çıktı ve ailesine, “Hacca gitmeye niyetlendim” dedi. Hanımı ise, “İstihare yap da öyle yola çık” dedi.

“Sizlere ne kadar nafaka bırakayım?” diye sorunca da, hanımı şu cevabı verdi:

784

“Bende ne kadarlık hayat bırakıyorsan, o kadarlık nafaka bırak.”

925. Zâhid Nu‘mân b. Süveyd defnedilirken kabrin kenarında durmakta olan Süfyân b. Saîd şöyle dedi: “Hayat nişanesi kırıldı, mezar taşı sulandı. (Artık

785

rabbiyle baş başa).”

926. Ebû Gaziyye Muhammed b. Musa Ensârî anlatıyor: Medineli bir grup

786

geceleri bir araya toplanıyorlar ve sohbet ediyorlardı. Harre günü pek çok

insan gibi bu meclise katılanlar da öldürüldüler. İçlerinden sadece bir tanesi kurtuldu. Bu zat daha sonra toplandıkları bu meclise geldi, fakat arkadaşlarından hiç kimseyi göremedi. İkinci ve üçüncü geceler de geldi,

ancak yine kimseyi bulamadı. Böylece arkadaşlarının öldürülmüş olduğunu anladı. Üzüldüğü bu duruma bir şiirle temsil getirdi:

Zırhlı savaşçılar hep gittiler...

Beni arda bırakıp terkettiler...

Hüzün olarak yetmekte bana...

Onları anımsayıp hatırlama!...

Meclisin berisinden bir ses yükseldi:

Bırak artık zırhlı savaşçıları!

Dâr-ı ukbâya gitmiş olanları!

Sen yönel nefsine ağlamaya...

Mevtten önce hazırlanmaya!...

Bir gün bütün bu topluluklar,

Mutlaka dağılıp gidecekler...

Kalabalıklar toz duman içre,

787

Darmadağınık olur o günde...

927. Ebû Ömer Zâhid-i Nahvî'nin aktardığı şiirde şöyle geçer:

Bizden önce nice nice topluluklar, gruplar...

Menzillerine gidip develerini çökerttiler...

Şimdi soğuk suyla cennet şarabı içmekteler...

Zaman onlara hoş davranıp etti bir ikram...

Böyledir akış hali dünyanın her zaman...

Bazan öyle bazan böyle peyderpey akan...

928. Ebû Saîd-i Esmaî diyor ki:

Zamanı eskitemedim ama o beni eskitti.

Beni değiştirdi kendisi hiç değişmedi.

Ebeveyni ölmüş, toprak altında olanın,

Kendinin de öleceğini idraki gerekli.

929. Mahmud-i Verrâk'tan:

Kaybettiği ölü için ağlıyor.

Nedense kendini unutuyor.

Sanki ölmeyeceğiyle ilgili,

Elinde bir eman bulunuyor.

Kabirde metfun olup yatana,

Yaşayan ağlamamalıdır ona.

Mutlaka yarın kendisi dahi,

Aynı gerçekle karşı karşıya.

930. Yahya b. Sâfirî anlatıyor: Nuh b. Ebû Meryem'in kitaplarına baktım.

Birinin üzerinde şu yazı vardı: Abdülvehhâb çarşısına gittim. Evleri hep yıkılmıştı. Oradaki duvarlardan birinde şöyle yazılıydı:

Burada gördüğün evler,

Yetiştiğim zevata aitler...

Korku sıkıntı çekmediler,

Keyifle ömür geçirdiler...

Zamanın musibatı birden,

Öldürdü hiç beklemezken.

Döndüler kabirlere âniden,

788

Hiç iz kalmadı peşlerinden...

Yine Yahya b. Sâfirî anlatıyor: Fazl b. Gânim'in evine uğramıştım. Evinin yanında harap olmuş bir mescid bulunmaktaydı. Duvarında şu yazı vardı: *Geçen zaman yok etti gençlerini.*

Dağıttı birlik olan cemiyetlerini.

Bir tek Allah kaldı sadece geri,

Azîz ve Kâdir, her şeyin sahibi...

931. Mesleme b. Muhalled arkadaşlarına sordu: "Şiir alanında en etkili beyit hangisidir?" Onlar da şu beyittir dediler:

Aklaşıp da beyazlayana kadar saçları,

Olabildiğince keyifle sürdü hayatı...

Ne vakit çoğaldı saçlarının aklığı,

Bâtıl şeylere 'uzak durun' haykırdı...

Bu şiir üzerine Mesleme dedi ki: Vallahi İmrân b. Hittân'ın şu şiirinden daha etkili bir şiir bana nasihatte bulunmadı:

Her sene bir hastalık gelip de yakalıyor.

Peşinden iyileşme, sıhhat bulma oluyor.

Başkasının ölümünü veriyorsun haber!

Ne vakte kadar sürer, seninki verilmiyor!

Kim bilir belki bir gündüz, belki de gece?

Tevafuk edecek mutlak, ikisinden birine!

Hiç durmaksızın sevkediyorlar biteviye...

Ölümü hep sana doğru, üstüne üstüne...

Orada oturanlardan biri dedi ki: Vallahi, ölüme süre tayin edip, onun da öleceğini anlatan şu kimseden önce, bundan bahseden birini görmedim: *Herhangi bir şey mahlûkat içinde,*

Ölümü durdurmaya gücü yetmez.

Eceli gelip de tamam olduğunda,

Ölüm de fânidir, gider beklemez.

Bütün sıkıntılar ölüm geldiğinde,

Tümü birden ona boyun eğerler.

Peşinden gelenler ecelin ardında,

Çok ağırdırlar hesaba gelmezler.

(Bütün bu şiirleri nakleden) Yunus b. Abdülalâ da şöyle demiştir: *Güneş veya tozun alnına vurduğu insan!*

Korunmak için bir yere kaçmaya bakar.

Alnının beşaşeti gitmesin diye de aman!

Serinlemek için doğru gölgeliğe koşar.

Bir gün kabre nasıl girecek, hali yaman,

Hem de hiç istemeyerekten orada yatar.

Toprağın altında, uzun süre, durmadan

789

Issızlıklar içre, bir çukur ki içi karanlıklar...

932. Ebü'l-Atâhiye-i Anezî'den:

Gündüz ömrümü yağmalıyor birlikte geceyle...

Görüş ve tutuşum bitecek bir gün ikisi eliyle...

Ölünce ürkecek, gelmeye çekinecek dostlarım...

Yapayalnız kalacağım, hiç olmayacak ahbabım.

Kendilerini önemseyip kıymet verdiğim şeylerim...

Cüzi fiyatla satılıp dağıtılacaktır ardımdan benim.

Ey süslü, muhteşem evlerde oturup keyif çatan...

Ölüm sonunda seni de kabirde edecektir iskân.

Her sabahladığında sen hiç farketmiyor musun?

Ömrün düne göre eksildi, bunu görmüyor musun?

933. İsâ b. İbrahim İbnü'l-Mehdî anlatıyor: Hastalanan Hasan b. Hânî'yi ziyaret ettim. "Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?" diye sordum. "Sayılı günleri her gün tükenen ve biten bir insan nasıl olacak, öyle işte" diye karşılık verdi.

Sözü hoşuma gitti. “Bu mânada bir şiiriniz var mı?” diye sordum. “Evet” deyip şu şiiri okudu:

Her gün bir parça ayrılarak terkediyor beni.

Buna rağmen hâlâ sağım, hayattayım şimdi.

Belâlar ve zamanın geçmesi yaşlandırır insanı.

Ne kadar sürecek acaba gece gündüz deveranı?

Dağlamadır çaresiz olan hastalığın en son ilâcı!...

934. Meymûn b. Mihrân anlatıyor: Ömer b. Abdülaziz’in yanına girdim.

Sâbık-ı Berberî orada idi. Şiir söylüyordu. Şiirini şu beyitlerle bitirdi: *Nice sağlam kimseler ölüme karşı emindi...*

Ölüm uykudayken üstlerine âniden geldi...

Ölüm âniden geldiğinde bir şey edemedi...

Ne kaçabildi, ne de karşı koyup durabildi!...

Üzeri örtülünce kadınlar başladı ağlamaya...

Ölü münadiyi duymadı, sesi çok çıksa da!...

Yaklaştırıldı lahde, yatacağı son yerdi bura...

Dün biriktirdiklerinin tümünü bıraktı ardına...

Ölüm, malı vardır diye zengini geriye komaz...

790

İhtiyacı var diye de fakiri dünyada bırakmaz...

ÖLÜMÜ TEMENNİ ETMEMEK

935. Câbir b. Abdullah’tan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Ölümü temenni etmeyin, çünkü müşahede edilenler son derece korku

vericidir. Kulun ömrünün uzun olması ve Allah’ın ona tövbe nasip etmesi

791

saadetindendir.”

936. Ebû Hüreyre’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Sizden biri ölümü temenni etmesin. Ölümü gelmeden onu niyaz etmesin.

Çünkü biriniz vefat ettiğinde ameli *-veya hayatı-* ***biter. Oysa ömrü mümine***

792

sadece hayır ziyade eder.”

ÖLÜMDEN SONRA HAYIRLA ANILMAK

937. Ebû Züheyr Sekafî’den: Tâif’e bağlı Nebâve’de -veya Nubât’taResûlullah’ın (s.a.v) hutbesini dinledim. Şöyle buyurdu: ***“Ey insanlar! Nerede***

ise cennetlikleri cehennemliklerden *(veya şöyle buyurdu: hayırlılarınızı şerlilerinizden)* ***ayırıp bileceksiniz****.”* Bir adam sordu: “Yâ Resûlallah! Ne ile tanıyıp bileceğiz?” Resûl-i Ekrem (s.a.v) cevap verdi: ***“İyilikle veya kötülükle***

793

anılma*(ları)****yla. Çünkü sizler birbirinizin şahidisiniz.”***

938. Abdullah b. Ömer’den: Resûlullah (s.a.v) Muâz b. Cebel ile Ebû Musa-i Eş‘arî’yi Yemen’e gönderdi ve şöyle buyurdu: ***“Dayanışma içinde olun,***

zorluklara göğüs gerin, kolaylaştırın, nefret ettirmeyin.” Bu ikisi Yemen’e geldiler. Muâz insanlarla konuştu, İslâm’ı kabul etmeye teşvik etti. Onlardan dinî hususları öğrenmelerini, bilgi sahibi olmalarını ve Kur’an’ı okuyup bilgilenmelerini istedi ve şöyle dedi: “Bunları yerine getirdiğinizde bana sorun, sizlere cennetlik olanlarla cehennemlikleri haber vereceğim.” Bir müddet geçtikten sonra Yemenliler hatırlattılar: “Ey Ebû Abdurrahman! Bizlerden bazı şeyler istemiştin. Biz dinî hususları öğrendik, Kur’an’ı da okuduk. Şimdi sizden cennetlikle cehennemlikleri bize haber vermeni istiyoruz.” Muâz da, “Peki”

dedi. “Kişi hayırla anılırsa o cennetliktir, kötülükle -veya şerle- anılırsa

794

cehennemliktir.”

939. Amr b. Hamik’ten: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Allah bir kulun hayrını murad ederse ona güzel övgü ihsan eder. ”

Soruldu: “Yâ Resûlallah! Ne şekilde güzel övgü ihsan eder?” Hz. Peygamber (s.a.v), ***“Vefatından önce ona amel-i sâlih kapısı açar ve etrafındaki insanlar***

795

ondan razı olurlar” buyurdu.

940. Ebû Hüreyre’den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Her bir kulun semada namı vardır. Semadaki namı güzel olan insan için

yeryüzüne *(insanların gönlüne)* ***güzel nam konur. Semadaki namı kötü olan***

796

insan için de yeryüzüne kötü nam konur.”

941. Enûşirvân, Büzürgmihr’i katletmek istediğinde, “Seni öldüreceğim,

onunla hatırlanacağın bir şeyler söyle” dedi. O da şunu söyledi: “Ey melik!

Dünya güzel ve çirkinlikler yurdudur. Elinden geliyorsa güzel anılmaya bak.”

Bu söz İbn Âişe Ebû Abdurrahman-ı Teymî’ye zikredilince şöyle dedi:

“(Onun sözünü teyit eden) Allah Teâlâ, hakikati ne de güzel ifade etmiştir:

***‘Sonra gelenler arasında bana, bir doğruluk dili nasip eyle** (Sonraki nesiller*

797

arasında hayır ile anılmamı sağla).’”

942. İbn Âişe Ebû Abdurrahman-ı Teymî’nin naklettiği şiirde şair diyor ki: *Görmüyor musun insanların ölümsüzleştirdiğini?*

Bazı kimselerin sözlerini anarak ebedîleştirdiğini!

İbn Âişe’nin naklettiği bir başka şiirde şöyle geçmektedir:

Genç vefat edip ardından senâyla anılmasa,

Sanki hiç gelmemiş gibi gelir dünyaya sana...

943. ***“Sonra gelenler arasında bana, bir doğruluk dili nasip eyle** (Sonraki*

798

*nesiller arasında hayırla anılmamı sağla)**.”***

Mücâhid b. Cebr bu âyetin tefsiriyle ilgili olarak şöyle demiştir: “Hz. İbrahim burada hayırlı anılmayı murad etmiştir (Bu gerçekleşmiştir). Her ümmet (bu sözün sahibi) Hz. İbrahim’i sevmektedir.”

944. Kâ‘b-ı Ahbâr’dan: “Bir kulun Allah katındaki durumunu öğrenmek

799

isterseniz ölümünün ardından söylenenlere bakınız.”

YAŞLILIĞIN ÖLÜMÜN HABERCİSİ OLMASI

945. Ömer b. Hattâb’a, “Bu delikanlı filâncalardandır, şairdir” denilince, Hz.

Ömer ona, “Nasıl söylüyorsun, bir desene!” dedi. Delikanlı da şu şiiri söyledi: *Gitmeye hazırlanıyorsan,*

Bırak, uzaklaş Selma’dan!

İslâm ve yaşlılık yeterlidir,

800

Seni nehyedici olaraktan...

Şiiri dinleyen Hz. Ömer ona, “Doğru söyledin” dedi.

946. Harun b. İshak Mekkeli birinden aktarıyor: Fudayl b. İyâz ile oturuyorduk. Ona, “Ebû Ali! Yaşınız kaç?” diye sorduk. Şu cevabı verdi:

Seksen yaşına vardım veya onu da geçtim.

Bundan sonra ne ümit eder, neyi beklerim?

Seksen öncesinin yoktur artık hiç kıymeti.

Üstümden geçen seneler bedenimi eskitti.

Fudayl bu şiirin ardından kalktı. Giderken döndü ve şunu dedi: *Kemiklerim inceldi, gözlerin feri tükendi.*

947. Ebû Bekir b. Ayyâş da yukarıda geçen beyitleri nakletmiştir ancak (bundan sonra ne ümit eder, neyi beklerim yerine), “Bundan sonra ne ümit eder, neyi bekler” demiştir. Keza (kemiklerim inceldi yerine), “Kemiklerim zayıfladı”

801

demiştir.

948. İsmail-i Sekafî anlatıyor: Vefatı anında Ümeyye b. Ebü’s-Salt’ın yanında bulundum. Uzun süre baygın kaldı. Daha sonra ayıldı. Ardından başını kaldırıp odanın kapısına baktı ve şöyle dedi: “Siz ikiniz, lütfen buyurun. Ben işte önünüzde hazırım. Akrabalarım beni himaye edemiyor, malım da fidyeyle kurtarmıyor.” Bunun ardından tekrar bayıldı. Bir müddet sonra ayılıp başını kaldırdı ve şöyle dedi:

Bir ömür çok uzun sürüp gitse dahi,

Bitecektir nihayetinde bir noktada.

Gözükmeden bana hayatın hakikati,

802

Keşke teke otlataydım dağ başında.

949. Ebû Müshir-i Gassânî diyor ki:

Yaşayanların nefisleri,

Hepsi birer emanettir.

Tümünden alınır geri,

Rehinler bâki değildir.

Ebû Müshir bir şiirinde de şöyle der:

Farzet ki sana Nuh kadar ömür verildi...

Bunun yanında zenginlik ikram edildi...

Yoktur ölümden kaçacak bir yer asla.

Ecelden kurtuluş yoktur yaşayanlara...

Yine Ebû Müshir’den:

Allah’tan bir güzelim lutufla,

Ukbâda ferdin nasibi yoksa.

Onun için bir hayır yoktur,

Dünyada durup yaşamada...

Bir takım insanlara dünya,

Gitse bile çokça hoşlarına.

Az geçimlik, zevali yakın,

Ecel vardır onun sonunda...

950. Hişâm b. Muhammed anlatıyor: Ferve b. Nüfâse 140 yıl ömür sürdü, İslâm’a yetişip müslüman oldu. Şu şiir onundur:

Ecel bana gelmeden önce,

İslâm libasını giyiverdim.

Bu büyük nimet nedeniyle,

Rabbime hep hamdederim.

Hişâm diyor ki: Ebû Muhammed-i Murhibî’nin Abdülmelik b. Umeyr’den naklettiğine göre, aşağıdaki beyitleri (sahâbî) Velîd b. Ukbe b. Ebû Muayt

rivayet edip söylemiştir. (Ancak yukarıdakinin de râvisi olan) Ebû Bekir İbnü’l-Enbârî birinci rivayetin daha doğru (dolayısıyla şu beyitlerin de Ferve’ye ait) olduğunu söyler:

Gençliği geçirip yaşadım ama,

Ben ona hiç kıymet vermedim...

Yaşlılık gelip başa çattığında,

Hemen gelen İslâm’a yöneldim...

Su verdi benim dinim İslâm,

Sızlayıp duran kemiklerime...

Kalçalarımı hep değiştiririm,

Oturamam dâim biri üstüne...

Ecel bana gelmeden önce,

İslâm libasını giyiverdim...

Bu büyük nimet nedeniyle,

804

Rabbime hep hamdederim...

951. Abdurrahman b. Hassân b. Sâbit anlatıyor: “(Babam) Hassân b. Sâbit 104 yıl yaşadı. Babası Sâbit de 104 yıl yaşadı. Dedesi Münzir ile babasının dedesi Harâm da 104 yıl yaşadı.”

Abdurrahman’ın oğlu Saîd diyor ki:

“(Babam) Abdurrahman bunu bizlere anlatırken (büyüklerinin bu kadar uzun yaşamasına olan hayretini göstererek) başını kaldırdı, dizlerini kırıp dikeldi.

805

Ancak kendisi kırk sekiz yaşında vefat etti.”

952. Ebü’l-Esved-i Düelî, Ubeydullah b. Ziyâd’ın yanına girdi. Ubeydullah ona, “Ebü’l-Esved! Mâşallahın var, sapasağlamsın. Bir nazar boncuğu taksan”

diye takıldı. Ebü’l-Esved ona şiirle cevap verdi:

Gecelerle gündüzler durmaksızın devrettiler.

Tazeliğini tükettiğim gençliğimi yok ettiler.

Bir şey komadılar bu uzun deveranda bende.

Yalnızca nazardan korkulur bana şimdilerde.

953. Ebû Ömer Hilâl b. Alâ’dan:

Ey örtmek için yaşlılık alâmetini,

Kınalayan aklaşan saç tellerini!

Melike, var mı diye sor bakalım?

Nârdan koruyan örtü, bedenini.

Ev sahibi dünyayı terketmedikçe,

Yurdunu bırakıp göç etmedikçe,

Yaşlılık ondan ayrılmaz ki, nâfile,

Dünyaya o fâni veda etmedikçe...

954. Ebû Ubâde-i Buhtürî bir şiirinde şöyle der:

Kişi oldukça bir ömür sürmüşse,

Elli yıllık bir hayatı geçirmiş ise,

Çocukluktan da vazgeçmemişse,

Hâlâ aynı huyların peşindeyse:

Rezil ve dahi rüsvâ edecek şeyler,

Hepsi de onun üzerine yüklenirler,

Bizleri hep güldür, bize sürur ver.

Bundan hiç ayrılma, neşemiz gider.

Der ki şeytan bir gördüğünde seni,

Çökmüş yüzünün bembeyaz tenini:

Feda eylerim yoluma ben o kişiyi,

Hâlâ iflâh olmamış ihtiyar kimseyi.

955. Ebû Bekir Abdullah b. Muhammed b. Ebü'd-Dünyâ diyor ki:

Yaşıtların hep göçüp gitmiş de,

Ardlarından kalmışsan geriye.

Benzemektesin sen bu halinle,

Bir yalnız yolcuya, bir garibe.

İnsan elli yaşını aşıp geçmişse,

Uzunca bir hayatı tüketmişse,

Çok yakın demektir gelmeye,

Ölümü içeceği ukbâ gözesine.

İBADETLE GEÇİRİLEN UZUN ÖMÜR

956. Hz. Ebû Bekir'den: Bir adam sordu: "Yâ Resûlallah! İnsanların en hayırlısı kimlerdir?" Hz. Peygamber (s.a.v), ***"Uzun ömürlü olup ameli güzel***

olanlardır" buyurdu. "İnsanların en şerlisi kimdir?" diye sorunca da, ***"Uzun***

806

ömürlü olup ameli kötü olanlardır" buyurdu.

807

957. Bu hadis bir başka tarikle de Ebû Bekir'den gelmiştir.

958. Ebû Hüreyre'den: Hz. Peygamber (s.a.v), ***"En hayırlılarınızı sizlere***

haber vereyim mi?" diye sordu. Ashap, "Elbette yâ Resûlallah!" dediler. Resûl-i Ekrem de (s.a.v) şöyle buyurdu: ***"En uzun ömürlü olup en güzel ameli***

808

olanlarınızdır."

959. Talha b. Ubeydullah'tan: Kudâa kabilesinin mahallelerinden Beliy'den iki kişi vardı. Bunlardan biri Allah yolunda şehid edildi. Diğeri ise ondan sonra bir yıl daha yaşayıp vefat etti. Rüyamda cennetin kapısının açıldığını gördüm.

Sonra vefat edenin şehid olandan evvel cennete girdiğini görünce hayret ettim.

Sabah olunca rüyamı (insanlara) anlattım. Rüyam kendisine ulaşınca, Hz.

Peygamber (s.a.v) bana şöyle buyurdu: ***"Sonra vefat eden onun ardından***

ramazan ayı orucunu tutmadı mı, bir yıl boyunca altı bin şu kadar rek'atlık

809

namaz kılmadı mı?"

960. Ubeyd b. Halid-i Sülemî'den: Hz. Peygamber (s.a.v) iki kişiyi

810

birbirleriyle kardeş kıldı.

Bunlardan biri şehid edildi, diğeri ise daha sonra

vefat etti. Resûlullah (s.a.v), ***"****(Sonraki vefat edince)* ***neler söylediniz?"*** diye sordu. Bizler de, "Rabbimiz sonra vefat edeni mağfiret et ve arkadaşına kavuştur" dediğimizi söyledik. Resûl-i Ekrem (s.a.v) ise şöyle buyurdu: ***"Peki,***

sonra vefat edenin şehid olanın ardından kıldığı namazlar, oruçlar ne olacak?

811

İkisi arasında gökle yer arasındaki mesafe gibi fark vardır."

961. **Enes b. Mâlik**'ten: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Allah Teâlâ buyuruyor ki: İzzetim, celâlim, cömertliğim, mahlûkatımın

bana olan ihtiyacı ve yüce makamım hakkı için! Erkek ve kadın kullarımın

İslâm üzere yaşayıp yaşlanmalarının ardından onlara azap etmeye hayâ

ederim."

Enes diyor ki: Resûlullah'ın bu esnada ağladığını gördüm. "Yâ Resûlallah!

Niçin ağlıyorsunuz?" diye sual edilince, ***"Allah ondan utandığı halde Allah'tan***

812

utanmayana ağlıyorum" buyurdu.

962. Yine Enes b. Mâlik'ten: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: Kulumun günahını örttükten sonra

örttüğüm günahı yüzünden onu rüsvâ etmekten uzağım, son derece

affediciyim. Kulum mağfiretini dilediği sürece onu affederim. Erkek ve kadın

kullarımın İslâm üzere yaşayıp yaşlanmaları, erkeğin sakalının, kadının da

saçlarının aklaşması ardından onlara cehennemde azap etmeye hayâ ederim."

813

963. Yine Enes b. Mâlik'ten: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Kendisine verilen kırk yıllık ömrü İslâm üzere geçiren insandan, Allah üç

814

belâyı uzak tutar: Delilik, cüzzam, abraş.

Elli yaşına ulaşınca Allah

hesabını kolaylaştırır. Altmış yaşına varınca, zâtının hoşnut olup razı olduğu

şekilde kendisine rücû etmesini ihsan eder. Yetmiş yaşına gelince, Allah onu

sever ve sema ehline sevdirir. Seksen yaşına gelince hasenatını kabul buyurur,

seyyiatını ise *(bundan sonra)* ***affeder! Doksan yaşına varınca da geçmiş***

günahlarını affeder. Artık bu insan, 'Allah'ın yeryüzünde yürüttüğü kimse'

815

diye isimlendirilir ve ailesine şefaat etme yetkisi verilir."

964. Bu hadis başka tariklerle de Enes b. Mâlik'ten, keza Hz. Osman'dan

816

rivayet edilmiştir ancak hepsi de zayıftır. Yine de en iyisini Allah bilir.

965. Osman b. Affân'dan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Kul kırk yaşını tamamlayıp elli yaşına doğru ilerlediğinde üç hastalıktan

emniyette olur: Cüzzam, delilik, abraş. Elli yaşına ulaşınca *(vefat etmesi durumunda)* ***hesabı kolay görülür. Altmış yaşında tövbeyle Allah Teâlâ'ya rücû***

etmesi ikram olunur. Yetmiş yaşına gelince gökteki melekler onu severler.

Seksen yaşına gelince hasenatı yazılır, günahları artık yazılmaz. Doksan

yaşına gelince geçmiş günahları affolunur ve ailesinden yetmiş kişiye şefaatçi

kılınır. Dünya semasının melekleri onun adını 'Allah'ın yeryüzünde yürüttüğü

817

kimse' diye yazarlar."

966. Ebû Hüreyre'den: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Allah Teâlâ bir kavmin hayrını murad ettiğinde, ömürlerini uzatır ve

818

onlara şükretmeyi ilham eder."

967. Ebû Süleyman Dârânî anlatıyor: Hz. Musa şöyle niyaz etmiş: "Yâ rabbi!

Benim için hayırlı olanı ihsan et." Hz. Allah da ona şöyle buyurmuş: "Yâ Musa!

Seni yaratmamış olsaydım bu senin için hayırlı olurdu." Bunu üzerine Hz. Musa,

"Yâ rabbi! Beni bir kez yaratmış oldunuz. Şimdi hayırlı olanı ihsan edin" diye yakarmış. Yüce Allah ona, "Ey Musa! Çocukken ruhunu alsaydım bu senin için hayırlı olurdu" buyurmuş. Hz. Musa da, "Yâ rabbi! Beni çocukken vefat ettirmedin. Şimdi benim için hayırlı olanı ihsan et" diye münâcâtına devam etmiş. Hz. Allah da ona, "Yâ Musa! Sen yaşlanacaksın ve ben sana merhamet

819

edeceğim" buyurmuş.

968. Abdullah b. Abbas aşağıdaki âyetleri şu şekilde tefsir etmiştir:

820

"Biz insanı en güzel biçimde yarattık."

Burada insanın yaratılış itibariyle mükemmel yaratıldığı vurgulanmaktadır.

821

“Sonra onu aşağıların aşağısına çevirdik.”

Burada insanın yaşlanıp çökmesi kastedilmektedir.

“Yalnız inanıp iyi işler yapanlar hariç. Onlar için kesintisiz bir mükâfat

822

vardır.”

Burada iman edip amel-i sâlih işleyenlerin yaşlılıklarındaki durumları

823

anlatılmaktadır. Onlar bu dönemlerinde işlediklerinden hesaba çekilmezler.

969. Rebî‘ b. Berre’dan: “Yaşaması mânevî ganimet ve amelinde artışa vesile olacak kimsenin uzun ömür sürmesi güzeldir. Ancak hayatı aldanma ve nefsinin istekleri doğrultusunda zilletle geçen kimsenin uzun ömür sürmesinde hayır

824

yoktur.”

970. Ali Mukaddemî anlatıyor: Rüyamda Harun b. Riâb’ı gördüm. “Rabbin sana nasıl muamele etti?” diye sordum. “Beni rahmetiyle mağfiret etti, yakın tutup lutuf ve ikramda bulundu ve şöyle buyurdu: Seksen üç yaşındakilere böyle muamele ederiz.”

İNSANIN YAŞITLARINI BİR BİR KAYBETMESİ

971. (Emevî Halifesi) Muâviye b. Ebû Süfyân, “Vallahi ben biçme zamanı gelmiş ekinlerdenim” derdi. Abdullah b. Âmir b. Kureyz ile Velîd b. Ukbe’nin vefat ettiğini öğrenince -bunlardan biri ondan yaşlı, diğeri ise gençti- şöyle dedi: *Arkadaşlarından öncekiler ve sonrakiler gidince,*

Geri kalan kimse dahi gidecektir onların izince...

972. Bir gün (Emevî Halifesi) Abdülmelik b. Mervân’a sabah kahvaltısını getirdiler. Mâbeyinciye seslendi: “Halid b. Abdullah b. Esîd nerededir?”

Mâbeyinci, “Vefat ettiler efendim” dedi. “Ümeyye b. Abdullah b. Halid b. Esîd ne durumda?” diye sordu. Mabeynci, “O da vefat etti efendim” cevabını verdi.

“Peki, Halid b. Yezîd b. Muâviye ne haldedir?” Mâbeyinci, “O da vefat etti efendim” dedi. “Peki falanca?” “O da vefat etti efendim.” Abdülmelik bunları sorarken esasında onların vefat etmiş olduğunu bilmekteydi. Bu soruların ardından, “Sofrayı kaldır ey delikanlı!” dedi ve şu şiiri okudu:
Akranlarım git gittiler, tükenip bitti ömürleri,

Geri kaldım ben ama, dâim değilim onlar gibi.

973. Muhammed b. Harb-i Hilâlî’den:

Benden yaşlılar ve gençlere,

Yaşamları ölüm çatıp bitince,

Akranlarım dahi vefat edince,

Geri kalmam acep nasıl olacak?

974. Süleyman el-A‘meş’e Müslim en-Nehhât’ın vefat haberi verilince şöyle dedi: “Bir insanın akranı vefat edince, o da vefat etmiş demektir.”

975. Kâdî Ebû Yusuf’tan: “Akranlarımın vefat etmesi gibi bir şey beni yıkmamıştır.”

976. Eyyûb-i Sahtiyânî şöyle demiştir: “İhvanımdan birinin vefat haberi bana

825

ulaşınca sanki bir âzamı kaybetmiş gibi oluyorum.”

İYİ AMEL İŞLEYENLERİN KABİRDE RAHAT ETMESİ

977. Enes b. Mâlik'ten: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular:

"Mümin vefat ettikten sonra onu üç şey takip eder: Ailesi, malı ve ameli.

826

İkisi geri döner, biri kalır. Ailesi ve malı döner, ameli kalır."

978. Cüneyd b. Muhammed Bağdâdî anlatıyor: Serî-i Sakatî bana dedi ki:

"Kabrini hazine sandığın yap. İçini sana faydası olacak amel-i sâlihlerle doldur.

Çünkü kabrine girdiğinde önceden yaptığın iyi amelleri görmen seni

827

sevindirecektir."

979. Hükemâdan birine, "Nimet içinde en iyi yaşanlar kimlerdir?" diye sordular. O da şu cevabı verdi: "Azaptan emin bir şekilde, toprak içinde sevabı bekleyen bedenlerdir."

980. İbrahim b. Beşşâr anlatıyor: İbrahim b. Edhem'den dinledim: "Şam beldelerinden birine uğramıştım. Orada bir kabristan gördüm. İçinde yüksekçe bir kabir vardı. Üzerinde kitâbesi mevcuttu. Onu okudum, ibretlik güzel bir yazıydı."

(İbn Beşşâr diyor ki): İbrahim b. Edhem gördüğü bu şiiri çok okurdu: *Güzel amelleri yârenidir kabrinde.*

Ondan iyi kim var, keyfi yerinde.

Allah bulunmuştur bol nimette,

Uzandığı yer cennet bahçesinde.

UZUN ÖMÜR SÜRENLERİN ÂHİRETTE

MAZERETİNİN OLMAYACAĞI

981. Abdullah b. Abbas’tan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular:

“Kıyamet günü olunca, ‘Altmış yaşındakiler nerede?’ diye seslenilir. Bu yaş

Allah Teâlâ’nın, ‘Sizi, öğüt alacak olanın, öğüt alacağı kadar bir süre

828

829

yaşatmadık mı?’

buyurduğu yaştır.”

982. Vehb b. Münebbih diyor ki: “Tevrat’ta okudum: Allah Teâlâ’nın bir münadisi vardır, her gece şöyle seslenir: Kırk yaşında olanlar ekindir, hasatları yaklaşmıştır. Elli yaşındakiler! Önden ne gönderdiniz, ardınıza ne bıraktınız?

Hesaba gelin. Altmış yaşında olanlar! (Rab katında) bir özrünüz kalmamıştır.

Yetmiş yaşındakiler! Kendinizi ölmüşlerden sayın (ve onlara katılmaya

830

hazırlanın).”

Ebû Bekir b. Ebû Dârim bu babda şöyle diyor:

Boşa geçip giden şu hayatıma,

Yaş dökmez mi gözlerim acaba?

Ömrüm avuçlarımdan uçtu da,

Yazık ki, hiç olmadan farkında!

Altmışımı devirerek geçtiysem,

Ömrümün çoğunu tükettiysem,

Âhiret için hazırlık etmediysem,

Ne olur ki benim özrüm bilemem.

831

983. Tâvûs b. Keysân diyor ki...

BAŞKA ESERLERDE BEYHAKÎ'NİN KİTÂBÜ'Z-ZÜHD'ÜNE

NİSBET EDİLEN FAKAT YAZMA NÜSHALARINDA

BULUNMAYAN RİVAYETLER

984. ...Yakub b. Humeyd b. Kâsib'den, şöyle dedi: Muhammed b. Halid el-Mahzûmî bizlere haber verdi (ve dedi ki): Süfyân b. Saîd'den, o Zübeyd'den, O

Ebû Vâil'den, o da Abdullah'tan: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu:

832

"Sabır imanın yarısıdır. Yakîn ise tamamıdır."

Yakub b. Humeyd Muhammed b. Halid'den rivayetinde yalnız kalmıştır.

Sahih ve mâruf olan bunun Abdullah b. Mesud'un kendi sözü olduğudur.

Hâfız Ebû Ali-i Nîsâbûrî de şöyle der: "Bu münker bir hadistir. Bu Zübeyd'den ve Süfyân-ı Sevrî'den gelişi itibariyle aslı olmayan bir rivayettir."

985. ...A‘meş’ten, o Ebû Zıbyân’dan, o da Alkame’den: Abdullah şöyle demiştir:

“Sabır imanın yarısıdır. Yakîn ise tamamıdır.”

833

Sahih olan işte budur, yani mevkuf olmasıdır.

986. Ebü’l-Mikdâm Hişâm b. Ziyâd’dan, o Muhammed b. Kâ‘b Kurazî’den, o da İbn Abbas’tan: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Kimi insanların en güçlüsü olmak mesrur ederse Allah’a tevekkül etsin.”

834

Bu hadis sebebiyle Hişâm’ı tenkit etmişlerdir.

987. Abdülaziz b. Ebû Revvâd’dan: Rüyamda Hz. Peygamber’i (s.a.v) gördüm. Ona, “Bana nasihat ediniz yâ Resûlallah” dedim. Şöyle buyurdu:

“İki günü eşit olan aldanmıştır. Günü dünden kötü olan mel‘undur.

İlâvede bulunmayan insan ziyandadır. Ölüm onun için daha hayırlıdır.

835

Cennete iştiyak duyan hayırlara koşar.”

988. Hâfız Ebû Abdullah bize haber verdi (ve dedi ki): Ebû Ahmed Bekr b.

Muhammed-i Sayrafî bizlere rivayet etti (ve dedi ki): Ahmed b. Ubeydullah-ı Nersî bizlere rivayet etti (ve dedi ki): Ebû Ahmed-i Zübeyrî bizlere rivayet etti (ve dedi ki): İmrân b. Zâide b. Neşît bizlere rivayet etti: O babasından, o Ebû Halid-i Vâlibî’den, o da Ebû Hüreyre’den:

Resûlullah (s.a.v), ***“Her kim âhiret ekini isterse, ona ekinini artırırız; her***

kim de dünya ekini isterse, ona da ondan veririz, ama âhirette ona hiç nasip

836

yoktur”

âyetini okuduktan sonra şöyle buyurdu: ***Allah Teâlâ şunu***

buyurmaktadır: “Ey âdemoğlu! *(Başka şeylerden uzaklaşıp)* ***kendini bana***

ibadete ver, ben de gönlünü zenginlikle doldurup ihtiyacını gidereyim. Eğer

böyle yapmazsan kalbini meşgul edici düşüncelerle doldurur, ihtiyacını da

837

gidermem.”

989. Zekeriyya b. Adî anlatıyor: Meryem oğlu İsâ demiş ki: “Ey havâriler topluluğu! Ehl-i dünyanın dünyaları selâmette olduktan sonra dinlerinin zayıflığına razı olmaları gibi, sizler de dininiz selâmette olduktan sonra

838

dünyanı(zı)n düşkünlüğüne razı olun.”

Notlar

[←1]

Geniş bilgi için bk. İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil fi’t-Târîh*, Beyrut 1982, 10/52; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye* (haz. Ahmed Ebû Mülhim ve diğerleri), Beyrut 1988, 12/100; Zehebî, *Siyeru A‘lâmi’n-Nübelâ* (haz. Şuayb el-Arnavut ve diğerleri), Beyrut 1990, 18/163-170; Sem‘ânî, *el-Ensâb* (haz.

Abdullah Ömer el-Bârûdî), Beyrut 1988, 1/438-439; Safedî, *el-Vâfî bi’l-Vefeyât* (haz. Heyet), Beyrut 1991, 6/354; İsnevî, *Tabakatü’ş-Şâfiiyye* (haz.

Kemal Yusuf el-Hût), Beyrut 1987, 1/98-99; Yakut-ı Hamevî, *Mu'cemü'l-Büldân* (haz. Abdülaziz el-Cündî), Beyrut 1990, 1/639; 2/424; Sübkî, *Tabakatü'ş-Şâfiyyeti'l-Kübrâ* (haz. Mahmud Muhammed et-Tanâhî Abdülfettâh Muhammed el-Hulv), Cîze 1992, 4/8-13; İbnü'l-İmâd, *Şezerâtü'z-Zeheb fî Ahbâri men Zeheb* (haz. Abdülkadir el-Arnavut–Mahmud el-Arnavut), Beyrut 1986, 5/248-250; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam fî Târîhi'l-*

Ümem ve'l-Mülûk (haz. Muhammed Abdülkadir Atâ–Mustafa Abdülkadir Atâ), Beyrut 1992 16/97; Süyûtî, *Tabakatü'l-Huffâz*, Beyrut 1994, s. 432-433; Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-Zunûn*, Beyrut 1982, 1/9, 53, 175, 261, 400, 575, 721, 760; 2/1007, 1391, 1455, 1582, 1621, 1726, 1739, 1836, 1957; Taşköprizâde, *Miftâhü's-Saâde*, Beyrut 1985, 2/96, 126, 514-515; Ziriklî, *A'lâm*, Beyrut 1995, 1/116; Necm Abdurrahman Halef, "Mevâridü'l-İmam Beyhakî", *Mecelletü'l-Câmiati'l-İslâmiyye*, 18/65-95; Nuri Topaloğlu, "Beyhakî Hayatı, Eserleri ve Şahsiyeti", *İzmir İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, 1/333-338; Brockelmann, *"Beyhakî", İA*, 2/582; M. Yaşar Kandemir–Y. Şevki Yavuz, *"Beyhakî", DİA*, 6/58-62; ayrıca Beyhakî'nin matbu eserleri ile muhakkiklerin bu eserlere yazdığı giriş yazıları.

[←2]

bk. Beyhakî, *Şuabü'l-Îmân*, 7/259, 409. (M).

[←3]

Kasr-ı emel: İleriye dönük, "Şunu yapacağım, bunu yapacağım" şeklinde planlar yapmamak. (M).

[←4]

Buhârî, İmân, 41; Nikâh, 5; Menâkıbü'l-Ensâr, 47; Bed'ü'l-Vahy, 1; Itk, 6; Hiyel, 1; el-Eymân ve'n-Nüzûr, 23; Müslim, İmâre, 45.

Hâris-i Muhâsibî der ki: "Niyetini tetkik et, iradene bir bak. Çünkü alınacak karşılık niyetledir. Zira Hz. Peygamber (s.a.v), ***'Ameller niyetlere göredir. Herkese niyet ettiği vardır'*** *buyurmaktadır"*

(Muhâsibî, *Risâletü'l-Müsterşidîn*, s. 45) (M).

[←5]

Müddessir 74/56.

[←6]

Tirmizî, Tefsîr, 70; İbn Mâce, Zühd, 35; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/142-143; Dârimî, Rikâk, 16; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/508; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, 6/66; İbn Adî, *el-Kâmil*, 2/1288. Rivayet için bk.

Süyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr*, 8/340.

Ebû Velîd es-Sekâ anlatıyor: Dostlarımız bir gün bana süt gönderdiler. İçimden, "Bunun bana zararı dokunur" dedim. Bir gün Allah Teâlâ'ya dua ederken, "Allahım! Beni mağfiret et! Sen de biliyorsun ki, ben sana bir an olsun şirk koşmadım" diye niyaz ettim. Hâtiften bir ses bana seslendi:

"Sütün geldiği gece de mi?" (Kelâbâzî, *Taarruf*, s. 168) (M).

[←7]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/177, 222; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 267; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/278. Bu rivayet benzer ifadelerle 5, 6, 62, 80, 352, 353, 716, 717 numaralarda geçmektedir. (M).

[←8]

Bu rivayet benzer ifadelerle 4, 6, 62, 80, 352, 353, 716, 717 numaralarda geçmektedir. (M).

Sehâvî *Makasıd*'da (s. 235) şöyle demiştir: Beyhakî'nin *Şuabü'l-Îmân*'ında Şüreyh b. Ubeyd'in mürsel olan şu rivayeti vardır: ***"İslâm garip başladı, başladığı gibi garip olacaktır. O gariplere ne***

mutlu! Dikkat ediniz. Mümin için *(aslında)* ***gariplik yoktur. Yurdundan uzakta vefat eden ve***

ağlayacak yakınları yanında olmayan insana sema ve yeryüzü ağlar.”

[←9]

Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 7/278 (Taberânî, *“el-Mu‘cemü’l-Evsat*’ta rivayet etmiştir” der); Tahâvî, *Müşkilü’l-Âsâr*, 1/298 (ayrıca bk. Elbânî, *Sahîha*, 3/267. M). Bu rivayet benzer ifadelerle 4, 5, 62, 80, 352, 353, 716, 717 numaralarda geçmektedir. (M).

[←10]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 142, 135 (Ebü’d-Derdâ’nın sözü olarak); Abdürrezzâk, *el-Musannef*, 11/178-179; Sehâvî, *Makasıd*, s. 519 (mevkuf münkatı‘ olarak); Beyhakî, *el-Esmâ ve’s-Sıfât*, 1/140.

[←11]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/319; İbn Balabân, *el-İhsân*, 9/176; Tayâlisî, *Müsned*, s. 90; Heysemî, *Keşfü’l-Estâr*, 3/319-320.

[←12]

Tirmizî, Emsâl, 6; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/130, 143; Tayâlisî, *Müsned*, s. 270; Kudâî, *Müsned*, 2/277; İbn Hacer, *Fethu’l-Bârî*, 7/6.

[←13]

İbn Mâce, Tahâret, 4; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/276-277; Münâvî, *Feyzü’l-Kadîr*, 1/497; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/130; Beyhakî, *Sünen*, 1/457.

Vehb b. Münebbih anlatıyor: Allah’ın sâlih bir kulu bir zata uğramış. Onu mahzun ve kederli görünce, “Neyin var, niçin üzgünsün?” diye sormuş. O da, “Falan adamın durumu beni hayrete düşürdü. İbadette senin de bildiğin yüksek derecelere ulaşmıştı. Ancak daha sonra dünyaya meyletti” demiş. Arkadaşı da, “Dünyaya meyledene hayret etme, istikamet üzere durabilene şaşır”

diye onu ikaz etmiş (İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 190, nr. 538) (M).

[← 14]

Sülemî, *Tabakat*, s. 97.

[← 15]

Sülemî, *Tabakat*, s. 77.

[← 16]

Ebû Ali-i Cürcânî diyor ki: “İstikamete talip ol, keramete talip olma! Zira, nefsin keramet talep eder.

Rabbin ise, senden istikamet talep eder. Şu halde, rabbinin talep ettiğini istemek, nefsinin talep ettiğini istemekten daha iyi ve güzel olur” (Eşrefoğlu Rûmî, *Müzekki’n-Nüfûs*, s. 279).

[← 17]

Mutaffifîn 83/4.

[← 18]

811 numarada tekrar gelecek. (M).

[← 19]

Fesevî, *Ma‘rife*, 2/420.

[← 20]

Ebû Hâzim’e, “Ne tür malınız var?” diye sorulunca şu cevabı verdi: “İki tür malım var: Birincisi Allah’a güvenmek; ikincisi de insanların ellerindekilerden ümidi kesmek” (Sülemî, *Kitâbü’l-Mukaddime fi’t-Tasavvuf*, s. 317) (M).

[← 21]

Müminleri kendi nefsine tercih etmek de îsâr olarak adlandırılmaktadır. Bununla ilgili olarak şu örnekleri sunabiliriz:

Ebû Cehm b. Huzeyfe-i Adevî anlatıyor: Yermük Savaşı günü amcamın oğlunu aramaya başladım.

Yanımda bir kırba su ile bir kap vardı. İçimden, “Eğer susuz ise bununla ona su içirir, yüzünü de silerim” diyordum. Onu bulduğumda can çekişmekteydi. “Sana su içireyim mi?” diye sordum. Evet diye işaret etti. Tam o sırada, “Ah” diye inleyen bir adamın sesi geldi. Amcamın oğlu suyu ona içirmemi işaret etti. Yanına vardığımda baktım ki, Amr b. Âs’ın kardeşi Hişâm b. Âs. “Sana su vereyim mi?” diye sordum. “ah” çeken başka birinin sesini işitince suyu ona götürmemi işaret etti.

Yanına vardığımda ruhunu teslim etmişti. Geri dönüp suyu Hişâm’a içirmek için geldiğimde onun da ölmüş olduğunu gördüm. Bu sefer amcaoğlumun yanına vardım, o da vefat etmişti (İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 185; Beyhakî, *Şuabü’l-Îmân*, 3/260).

Rey köylerinden birinde bulunan Ebü’l-Hasan Antâkî’nin evine otuz küsur misafir gelir. Evde de beş

kişiyi bile doyuramayacak birkaç somun bulunmaktadır. Ekmekleri doğrarlar, ortaya koyarlar. Sonra lambayı söndürüp yemek için otururlar. Bir müddet sonra sofradan kalktıklarında bütün ekmekler dokunulmadan ortada durmaktadır. Herkes diğerlerini kendisine tercih etmiş, ekmeklere elini sürmemişti (Sühreverdî, *Avârif*, 3/35).

Bâyezîd-i Bistâmî anlatıyor: Belhli bir genç gibi hiç kimse beni mahcup etmemiştir. Bu genç hacca giderken bize de uğramıştı. Bana, “Ebû Yezîd! Sizce zühdün ölçüsü nedir?” diye sordu. Ben de,

“Bulduğumuzda yeriz, bulamadığımızda da sabrederiz” karşılığını verdim. O da bana, “Bizim Belh’teki köpekler de böyledir” dedi. Ona, “Peki, size göre zühdün ölçüsü nedir?” diye sorduğumda ise şu cevabı verdi: “Bizler bulamadığımızda şükreder, bulduğumuzda da başkalarını kendimize tercih ederiz” (Sühreverdî, *Avârif*, 3/31) (M).

[←22]

İkrime b. Halid anlatıyor: Hafsa, İbn Mu‘tî ve Abdullah b. Ömer Hz. Ömer'le konuştular ve ona,

"Güzel yemekler yesen, bu senin için daha iyi olmaz mı" diye teklifte bulundular. Hz. Ömer onlara dedi ki: "Sizin bana iyi niyetle nasihat etmek istediğinizi biliyorum, ancak arkadaşlarımın (Hz.

Peygamber ve Hz. Ebû Bekir'in) yollarını terkedersem onlarla cennette buluşamam" (Kandehlevî, *Hayâtü's-Sahâbe*, 2/441-442; *Müntehabü'l-Kenz*, 4/441) (M).

[←23]

bk. Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 279.

[←24]

İbrahim b. Edhem'den: "Kalplerimiz üç örtüyle örtülüdür. Bu örtüler kalkmadığı müddetçe kulun kalbi yakîne açılmaz. Bunlar, mevcut olana sevinmek, kaybedilene üzülmek, övülmeyi sevmektir.

Elindekine sevinirsen, hırslı birin demektir. Hırslı kimse ise mahrum kimsedir. Kaybettiğine üzülürsen, kızan birin demektir. Kızan ise azaba dûçar olur. Övgülere sevinirsen, kendini beğeniyorsun demektir. Kendini beğenmek ise amelleri boşa çıkarır" (Ebû Tâlib-i Mekkî, *Kûtü'l-Kulûb*, 1/250) (M).

[←25]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 6/386; *Zikru Ahbâri İsbahân*, 2/141; Vekî, *Zühd*, 1/222; İbn Abdülber, *Câmiu Beyâni'l-İlm*, 2/16 (28 ve 570 numaralarda aynı söz tekrar gelecek) (M).

Hâris-i Muhâsibî diyor ki: "Güzel yorumlayarak kalbini suizandan koru. Kasr-ı emel sahibi ol, hasedi kalbinden def et. İzzeti içinde tutarak kibri uzaklaştır. Seni özür diletecek işleri terket. Seni zora sokacak hallerden kaçın. Selefin yoluna uyarak dini muhafaza et. İlim talep ederek sendeki

kulluk emanetini koru. Hilim ehlinin edeplerini öğrenerek aklını koru. Her durum için nefsini sabra hazırla.

Zikrullah ile halvet yolunu tut. Nimetlerin ardından şükrü mutlaka yerine getir" (Muhâsibî, *Risâletü'l-Müsterşidîn*, s. 89-90) (M).

[←26]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 5/200. Bişr-i Hâfî'nin sözü benzer ifadelerle 29 numarada tekrar gelecek.

(M).

Emîrlerden biri Hâtim-i Esam'ın huzuruna girer ve, "Bir ihtiyacınız var mı, gidereyim?" diye sorar.

O da, "Evet" der. "Nedir?" diye sorunca da, "Ne sen beni gör, ne ben seni göreyim, ne de beni tanı"

karşılığını verir (Gazâlî, *İhyâ*, 2/223, 240) (M).

[←27]

Süfyân-ı Sevrî'nin tarifi 27 numarada geçti, 570 numarada tekrar gelecek. (M).

[←28]

805 numarada tekrar gelecek. (M).

[←29]

Ebû Hüreyre naklediyor: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: ***"Allah Teâlâ kıyamet günü soracak:***

'Ey âdemoğlu! Ben seni ata ve deveye bindirmedim mi, hanımlarla evlendirmedim mi, senin baş

olmana ve ganimet mallarından dörtte bir almana imkân vermedim mi?' Âdemoğlu da, 'Evet'

diyecek. Allah Teâlâ da şöyle buyuracak: 'Ey âdemoğlu! Peki, bunların şükrü nerede?' " (Esed b.

Musa, *Zühd*, s. 68. Keza *Müslim*, Zühd, 16; Tirmizî, Sıfatü'l-Kıyâme, 6; İbn Kesîr, *Tefsîr*, 8/498) (M).

[←30]

46 numarada benzer ifadelerle gelecek. (M).

[←31]

Fesevî, *Ma'rife*, 3/635; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 14/51 (Zührî'nin sözü 45 numarada tekrar gelecek) (M).

[←32]

Bu Bişr-i Hâfî'nin sözü olup benzer ifadelerle 27 numarada geçmiştir. (M).

[←33]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 9/258. Orada şu ilâve vardır: "Bazıları da, 'Karnı doyurmaktan uzak durmaktır'

dediler. Benim düşünceme göre ise zühd, seni Allah'tan meşgul edecek şeylerden uzak durmandır."

[←34]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/337.

[←35]

Sülemî, *Tabakat*, s. 216 (Ebû Ali-i Hummî'den).

Ebû Tâlib-i Mekkî diyor ki: “Zühdün başı âhiret endişesinin kalbe girmesi, daha sonra da Allah’a kulluk yapmanın lezzetinin oluşmasıdır. Dünya düşüncesi kalpten çıkmadıktan sonra âhiret endişesi kalbe girmez. Nefsânî arzuların lezzeti kalpten uzaklaşmadıktan sonra da Allah’a kulluk yapmanın lezzeti kalbe girmez” (Ebû Tâlib-i Mekkî, *Kûtü’l-Kulûb*, 1/249) (M).

[←36]

Sülemî, *Tabakat*, s. 110; Şa‘rânî, *Tabakat*, 1/81; İbnü’l-Mülakkın, *Tabakatü’l-Evliyâ*, s. 321.

[←37]

Yazma nüshada, bu zatın kimin dedesi olduğu kaydedilmemiştir.

[←38]

Hadîd 57/22.

[←39]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/26; 10/137; İbn Asâkir, *Tehzîbü Târîhi Dımaşk*, 2/177.

[←40]

Ebû Tâlib-i Mekkî der ki: “Bir günahtan tövbe edip ibadetin lezzetini alamayan insanın o günahı tekrardan irtikâp etmeyeceğinden emin olunmaz. Keza dünyayı terkettiği halde zühdün lezzetini tatmayan insan tekrardan dünyaya yönelir” (Ebû Tâlib-i Mekkî, *Kûtü’l-Kulûb*, 2/249) (M).

[←41]

Fakr: Allah’a muhtaç olma. (M).

[←42]

Zünnûn diyor ki: “Allah İslâm’ı ilimle süslemiş, edeple yükseltmiş, Takvâyla da ona keremde bulunmuştur” (Sülemî, *Cevâmiu Âdâbi’s-Sûfiyye*, s. 189-190) (M).

[←43]

Sülemî diyor ki: "Zühd ancak sağlam bir tövbe ve rabbe rücû' ettikten sonra gerçekleşir" (Sülemî, *Derecâtü'l-Muâmelât*, s. 168) (M).

[←44]

Ömer b. Hattâb, Kâ'b-ı Ahbâr'a, "Bana takvâdan haber ver" dediğinde, Kâ'b-ı Ahbâr, Ömer b.

Hattâb'a, "Dikenli yoldan hiç geçtin mi?" diye sordu. Hz. Ömer, "Evet" buyurdu. Kâ'b, "Ey Ömer!

O dikenli yolda ne yaptın ve nasıl hareket ettin?" dedi. Hz. Ömer, "Dikenlere basmamak için çekinerek, dikkat ederek yürüdüm" buyurdu. Kâ'b-ı Ahbâr, "Ey Ömer! İşte takvâ da böyledir" dedi (Abdülkadir-i Geylânî, *Gunyetü't-Tâlibîn*, s. 222) (M).

[←45]

İbrahim b. Edhem bir ara hasad işinde çalışıyor, arkadaşlarına yediriyordu. Oruç tutan bu insanlar akşam toplanıyorlardı. Bazı günler İbrahim işten geç dönüyordu. Bir gece, "Gelin biz iftarımızı edelim de, o da bundan sonra acele etsin" dediler. Ardından yemeklerini yiyip yattılar. İbrahim b.

Edhem geldiğinde arkadaşlarının uyuduğunu gördü. İçinden, "Zavallılar! Belki yiyecek bir şeyleri yoktu" diye düşünerek biraz un alıp yoğurdu. Yere çömelmiş ateşe üflerken arkadaşları uyanıverdiler. Ne yaptığını sordular. O da, "Belki iftarlık bir şey bulamadınız da aç yattınız diye düşünmüştüm" dedi. Arkadaşları, "Şuna bakın" dediler. "Biz ona nasıl davrandık, o bize nasıl davranıyor?" (Sühreverdî, *Avârif*, 4/189-190) (M).

[←46]

Fesevî, *Ma'rife*, 3/635 (28 numarada daha önce geçmişti) (M).

[←47]

Süfyân'ın sözü benzer ifadelerle 28 numarada geçmişti. (M).

Rivayete göre Hz. Hasan Kâbe’nin rüknüne yapışıp şöyle niyaz etmiştir: “Allahım! Nimetler verdin, ancak beni şükreden bir kul olarak bulmadın. Musibetlerle imtihan ettin, ama beni sabreden bir kul olarak bulmadın. Ben şükrü terketmeme rağmen sen yine de nimetini benden esirgemedin. Sabrı terkettiğim için musibeti artırarak devam ettirmedin. Allahım! Kerîmden elbette ki sadece kerem gelir” (Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 96) (M).

[←48]

Ra‘d 13/28.

[←49]

Bakara 2/152.

[←50]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/219 (Burada “fakirlikle zenginliğin yanında aynı olması” şeklindedir.

Dımaşk 1985 baskısı) (M).

Ebû Ali-i Rûzbârî anlatıyor: “Muzaffer Kırmîsînî, yanında bir seyyid olduğu halde Remle’ye gelmişti. Her ikisinin de şehrin zenginleri nezdinde büyük bir itibarı vardı. Bu itibar ve mevkilerini kullanarak hiçbir kimsenin yanında bir itibarları kalmayıncaya kadar halka tasaddukta bulundular (sıfırı tükettiler). Artık kendilerine hiçbir kimse, ne dilenme, ne borç, ne de rehin suretiyle bir şey veriyordu. Bu duruma düşünce mânevî halleri düzelmişti” (Serrâc, *el-Lüma‘*, s. 196) (M).

[←51]

Haşr 59/8.

[←52]

Bakara 2/274.

Ömer b. Hattâb 400 dinarı alıp bir keseye koydu ve kölesine, “Bunu Ubeyde b. Cerrâh’a götür teslim et. Ne yapacağını görmek için de bir müddet evinde kal” dedi. Köle parayı alıp ona götürdü ve,

“Müminlerin emîri bununla birtakım ihtiyaçlarınızı görmenizi söyledi” dedi. Ubeyde de, “Allah ona lutfetsin, rahmet etsin” deyip ardından seslendi: “Ey câriye! Buraya gel! Şu 7 dinarı falancaya, şu 5

dinarı filancaya götür” dedi. Böyle dağıta dağıta hepsini bitirdi.

Köle Hz. Ömer’e gelip olup biteni anlattı. Aynı miktarda parayı Muâz b. Cebel için de hazırlamış

olduğunu gördü. Hz. Ömer bu parayı da verdi ve, “Bunu Muâz b. Cebel’e götür teslim et. Ne yapacağını görmek için de bir müddet evinde kal” dedi. Köle parayı alıp ona götürdü ve,

“Müminlerin emîri bununla birtakım ihtiyaçlarınızı görmenizi söyledi” dedi. Muâz da, “Allah ona lutfetsin, rahmet etsin” dedi ve ardından seslendi: “Ey câriye! Buraya gel! Falancaya şu kadar götür, filancanın evine şu miktar götür, falancanın evine şunu götür” dedi. Duruma muttali olan Muâz’ın hanımı seslendi: “Vallahi, biz de miskiniz. Bize de ver.” Kesede sadece 2 dinar kalmıştı. Bunları da ona doğru yuvarladı.

Köle Hz. Ömer’in yanına varıp olan biteni anlatınca Hz. Ömer buna çok sevindi ve şöyle dedi:

“Onlar gerçekten de birbirleriyle kardeştirler” (İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 178-179).

[←53]

Mâide 5/54.

[←54]

Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/92; Beyhakî, *Âdâb*, s. 598-599; *Erbaûn*, s. 103; Münâvî, *Feyzü’l-Kadîr*, 4/434.

[←55]

Müslim, Zikir, 38.

[←56]

Hz. Ebû Bekir şöyle demiştir: “İtaat etmek suretiyle Allah’tan kork. Allah’tan korkarak ona itaat et.

Ellerini müslümanların kanlarından, karnını mallarından, dilini ırzlarından geri çek” (Muhâsibî, *Risâletü’l-Müsterşidîn*, s. 46) (M).

[←57]

Bir Mecûsî Hz. İbrahim’den kendisini yemeğe davet etmesini rica etmiş. Hz. İbrahim müslüman olursan davet ederim demiş. Bunun üzerine Mecûsî yürüyüp gitmiş. Allah Teâlâ Hz. İbrahim’e şöyle vahyetmiş: “Kâfir olmasına rağmen biz onu elli yıldır yediriyoruz. Sen dinini değiştirme şartını koşmadan ona bir lokma ikram etseydin ne olurdu?” Hz. İbrahim hemen Mecûsî’nin ardından koşmuş, sonunda yetişip özür dilemiş. Mecûsî bunun sebebini sorunca, Hz. İbrahim de durumu anlatmış. O da hemen müslüman olmuş (Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 121) (M).

[←58]

Meymûn naklediyor: Muhacirlerden bir zat hızlıca namaz kılan birini görünce onu azarladı. Adam,

“Bir işimi hatırlamıştım da” deyince ona, “Ama en büyük işi zayi ettin” karşılığını verdi (Ahmed b.

Hanbel, *Zühd*, s. 249) (M).

[←59]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/385; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 1/60; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 1/54; Ayrıca bk. Ebû Davud, Salât, 299 (Hadisin bir kısmını rivayet etmiştir); Tirmizî, Daavât, 117 (Hadisin bir kısmını rivayet etmiştir); Nesâî, Mevâkit, 35, 40 (Hadisin bir kısmını

rivayet etmiştir); İbn Mâce, İkâmetü’s-Salât, 148, 182 (Hadisin bir kısmını rivayet etmiştir); Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/3-4 (Hadisin bir kısmını rivayet etmiştir); Tayâlisî, *Müsned*, s. 157

(Muhtasar olarak); Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/15 (Muhtasar olarak).

[←60]

Dikkat edilirse, ilk sorular İslâm’ın başlangıç döneminde Hz. Peygamber’e gelenlerin sordukları sorulardandır. Namaz gibi amellerle ise daha sonraki dönemlere söz konusu olan ibadetlerdir.

Müellif bu sebeple aynı rivayette geçen bu iki hususu telif etme zarureti hissetmiştir. (M).

[←61]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/119; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/219.

[←62]

Hattâbî, *Uzlet*, s. 25; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 85; Ebû Nuaym, *Hilye*, 9/49.

[←63]

Kâ‘b-ı Ahbâr şöyle demiştir: “Allah tarafından dört şey kendisine verilmiş insana âhiret ve dünyanın hayrı ihsan edilmiş demektir: Zikreden dil, şükreden kalp, sabreden beden ve karşılıklı yardımlaşılan mümin eş. Bir de insanın üzerinde borç bulunmaması” (Ebû Davud, *Zühd*, s. 381) (M).

[←64]

Bunu merfû olarak tesbit edemedim. Bilakis İbn Mesud’dan mevkuf olarak geldiğini gördüm: Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 161; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 9/110; Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/133-134; *Heysemî, Mecmau’z-Zevâid*, 1/125-126; 2/189-190.

Hâris b. Kays Cu‘fî şöyle demiştir: “Dünyalık bir iş oldu mu hemen koşuyorsun. Âhiret işi olduğunda ise bekliyorsun. Bir hayra niyetlendiğinde sakın onu erteleme. Namaz kılarken şeytan sana gelip, ‘Mürailik yapıyorsun’ dediğinde namazını iyice uzat.” Vekî‘ b. Cerrâh, *Zühd*, 2/251-252

(M).

[←65]

Tirmizî, İmân, 13. Lafız burada şöyledir: ***“İnsanların benden sonra ifsat ettikleri sünnet****(ler)****imi***

düzeltenlerdir.” Keza bk. Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/10; Kudâî, *Müsned*, 2/138; Hatîb-i Bağdâdî, *el-Câmi‘ li-Ahlâkı’r-Râvî*, 1/112. Bu rivayet benzer ifadelerle 4, 5, 6, 80, 352, 353, 716, 717

numaralarda geçmektedir (M).

Ali Havvâs diyor ki: “Farz olan ibadetler, anahtardır... Sünnet olan ibadetler onun dişleridir. Anahtar dişlerinde eksiklik olursa kilit açılmaz. Açılması için de, başka bir şey yapılamaz. Meğerki o kilit yerinden söküle...” Şa‘rânî, *Velîler Ansiklopedisi*, 4/1477. (M).

[←66]

İbn Adî, *el-Kâmil*, 2/739; Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/200; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 1/172.

[←67]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/244. Bu rivayet 378 numarada tekrar gelecek. (M).

[←68]

Nûr 24/54. Rivayet için bk. Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/244.

[←69]

Hâris-i Muhâsibî’den: “Edebe yapış, nefsinin arzularını ve buğzu terket. Seni kulluk bilincinde tutacak işlere yönel. Rıfk virdin, teenni (ihtiyat) arkadaşın, insanlardan ve günahlardan kaçıp dininin selâmette olması sığınağın, boş vakit ganimetin, dünya bineğin, âhiret de menzilin olsun”

(Muhâsibî, *Risâletü’l-Müsterşidîn*, s. 79-80) (M).

[←70]

Sülemî, *Tabakat*, s. 455.

[←71]

Sülemî, *Tabakat*, s. 268.

Ebû Ubeyd-i Busrî diyor ki: “İbadetlerde edep sahibi olmak, sıcak günler boyunca oruç sebebiyle susuz kalmaktan, gece seherleri değerlendirmekten daha şerefli ve güzeldir. Çünkü edep Allah’a yakınlığı kazandırır. Susuzluk ve sehere kalkmak ise sevap ve ecri gerektirir” (Sülemî, *Cevâmiu Âdâbi’s-Sûfiyye*, s. 190) (M).

[←72]

Ebû Bekir-i Zekkâk anlatıyor: İsrail çölündeydim. Gönlüme hakikat ilminin şeriat ilmine muhalif olduğu düşüncesi geldi. Bir de baktım ki, bir ümmügaylân ağacının altında adamın biri şöyle bağırıyor: “Yâ Ebû Bekir! Şeriata muhalif her hakikat küfürdür” (Serrâc, *el-Lüma‘*, s. 219) (M).

[←73]

Hâris-i Muhâsibî de der ki: “Şunu bilesin ki, nasihat eden seni sevmektedir. Yağcılık yapan ise seni aldatmaktadır. Nasihatini kabul etmeyen ise senin kardeşin değildir. Zaten Hz. Ömer de şöyle demiştir: Birbirlerine nasihat etmeyen toplulukta hayır yoktur. Nasihat edenleri sevmeyenlerde de hayır yoktur” (Muhâsibî, *Risâletü’l-Müsterşidîn*, s. 71) (M).

[←74]

Sülemî, *Tabakat*, s. 210 (“İnsanlara eziyetten el çekmek, tövbe etmek” ilâvesiyle); Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/190.

[← 75]

Sülemî, *Tabakat*, s. 52; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/221.

[← 76]

Hattâbî, *Uzlet*, s. 24.

[← 77]

Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 10/154.

[← 78]

Taberânî hadisi şu lafızlarla rivayet etmiştir: ***“Beş şey sorulmadıkça kıyamet gününde âdemoğlunun***

ayağı rabbin huzurundan gitmez: Ömrünü nerede geçirdi? Gençliğini nerede tüketti? Malını

nereden kazandı? Malını nerede harcadı? Bilgisi olan konularda nasıl davrandı?” (*el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 10/8-9).

[← 79]

Tirmizî, Sıfatü’l-Kıyâme, 2; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 10/8-9; *es-Sagîr*, 1/280; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 12/440; İbn Adî, *el-Kâmil*, 2/763-64. İbn Asâkir, *Târîh*’inde hadisi şöyle rivayet eder: ***“Kıyamet gününde beş şey âdemoğluna sorulmadıkça ayakları rabbin huzurundan***

ayrılmayacaktır: Ömrünü nerede geçirdin? Gençliğini nerede tükettin? Malını nereden

kazandın? Malını nerede harcadın? Bilgin olan konularda nasıl davrandın?” İbn Manzûr şunu da söyler: “Hüseyin b. Kays rivayeti zayıf biridir, metrûktür, değeri olmayan biridir” (İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/281).

Aynı rivayet Abdülkadir Bedrân'ın özetlediği eserde ise şöyledir: ***"Ey âdemoğlu!***

Beş şeyden sorulmadıkça ayakların rabbin huzurundan ayrılmayacaktır..." -bk. *Tehzîb*, 12/5).

Ebû Nuaym hadisi şu lafızlarla rivayet etmiştir: ***"Ey âdemoğlu! Dört şeyden sorulmadıkça***

ayakların rabbin huzurundan ayrılmayacaktır: Ömrünü nerede geçirdin, vücudunu nerede

eskittin, malını nerede kazandın, malını nerede harcadın?" (*Hilye*, 8/73. Keza Âcurrî, *Ahlâku'l-Ulemâ*, s. 56).

[←80]

Tirmizî, İlim, 19; *İlel*, 2/859; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/242; Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr*, 1/119.

Bu rivayet 203 numarada tekrar gelecek (M).

Mâlik b. Dînâr anlatıyor: "Bir hikmetli sözde şuna rastladım: 'Öğrendiklerinle amel etmedikten sonra bilmediklerini öğrenmeye çalışman senin için hayır değildir.' Bu, odun toplayan bir insanın topladıklarını bağlayıp taşımak istemesi, kaldıramayınca da yükün üzerine biraz daha ilâve yapmasına benzemektedir" (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 85).

Ebü'd-Derdâ diyor ki: "Öğrenci olmadıkça âlim olamazsın. Bildiklerinle amel etmedikçe âlim olamazsın" (Vekî' b. Cerrâh, *Zühd*, 2/470).

Muhammed b. Fazl-ı Belhî şöyle demiştir: "İslâm'ın kaybolması dört tür insanla olur: **1.** Bildikleriyle amel etmeyenler. **2.** Bilmedikleriyle amel edenler. **3.** Bilmediklerini öğrenmeyenler. **4.** İnsanların öğrenmesine mâni olanlar" (Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 24).

Huzeyfe'ye, "Münafık kimdir?" diye sorulunca şu cevabı vermişti: "İslâm'ı anlatıp da kendisi amel etmeyen" (Vekî' b. Cerrâh, *Zühd*, 3/786) (M).

[←81]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 104; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 190. Bu rivayet 205 numarada tekrar gelecek (M).

[←82]

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/178-179; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 12/481; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 1/106, 1/156; 7/259. Bu rivayet benzer ifadelerle 4, 5, 6, 62, 352, 353, 716, 717

numaralarda geçmektedir (M).

[←83]

Buhârî, Rikâk, 1; Tirmizî, Zühd, 1; İbn Mace, Zühd, 15; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/344; *Zühd*, s. 35; Dârimî, Rikâk, 2; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 1-2; Vekî' b. Cerrâh, *Zühd*, s. 224-5; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/234; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 10/392; İbn Cümey' Saydâvî, *Mu'cemü'ş-*

Şüyûh, s. 194; Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/174; Hatîb-i Bağdâdî, *el-Fakîh ve'l-Mütefakkih*, 2/87; Beyhakî, *Âdâb*, s. 499; *Kübrâ*, 3/370-371; Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 14/223; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, 1/196-197; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/360; Mizzî, *Tuhfe*, 4/465.

Amr b. Meymûn Evdî anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.v) bir adama şöyle buyurdu: ***"Beş şeyden önce***

beş şeyin kıymetini bil: Vefatından önce hayatının, hastalığından önce sıhhatinin,

meşguliyetinden önce boş vaktinin, ihtiyarlığından önce gençliğinin, fakirliğinden önce

zenginliğinin" **(**Vekî' b. Cerrâh, *Zühd*, 1/223-224) (M).

[←84]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 5/296; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 3/320. Benzer bir rivayet 156 numarada tekrar gelecek.

(M).

[←85]

Vekî‘ b. Cerrâh, *Zühd*, 2/652; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 159.

[←86]

Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 9/106; Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/130; İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 257; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/300.

Hz. Âişe’ye Resûlullah’ın (s.a.v) ev içinde ne ile meşgul olduğu sorulunca şu cevabı verdi: “Hz.

Peygamber (s.a.v) elbise yamar, ayakkabılarının söküklerini diker ve benzeri işlerle meşgul olurdu”

(Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 15. Keza *el-Müsned*, 2/242; Abdürrezzâk, *el-Musannef*, nr. 20492) (M).

[←87]

İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 292.

[←88]

İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 6.

[←89]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/350; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 8/353. Bu ve benzeri rivayetleri bir arada görmek için Ebû Gudde’den tercüme ettiğimiz *İslâm Âlimlerinin Gözüyle Zamanın Kıymeti* adlı güzel esere bakılabilir. İzmir: Işık Yayınları, 1995) (M).

[←90]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 5/201.

[←91]

Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 7/248; Sübkî, *Tabakat*, 2/31; İbnü'l-Cevzî, *Sebât*, s. 94-95.

[←92]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/55.

[←93]

Muâze-i Adeviyye gündüz olunca, "Bugün vefat edeceğim gündür" der ve akşama kadar boş

durmazdı. Akşam olunca da, "Bu gece vefat edeceğim gecedir" der, sabaha kadar yatmazdı. Soğuk günlerde de, uykusu kaçsın diye ince elbiseler giyerdi. Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 302 (M).

[←94]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/17.

[←95]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/12; İbnü'l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 12; Râfiî, *Tedvîn*, 1/211.

[←96]

Aynı rivayet 480 numarada tekrar gelecek. (M).

[←97]

Hûd 11/114. İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 18 (Nuaym b. Hammâd'ın ziyadelerinden); Ebû Nuaym, *Hilye*, 3/102-103, 120; Vekî', *Zühd*, 2/274; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 256; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/475.

Müellif hadisin ardından şöyle söyler: “Bu rivayeti bu haliyle mevkuf olarak gördüm.” Rivayet merfû olarak 510, mevkuf olarak da 511 numarada tekrar gelecektir. (M).

[←98]

Hz. Osman’ın âzatlısı Hânî anlatıyor: Hz. Osman bir kabrin başında durduğunda sakalları ıslanana kadar ağlardı. Ona, “Cenneti hatırladığında ağlamıyorsun da, bundan dolayı niçin ağlıyorsun?” diye sorulunca şu cevabı vermişti: Resûlullah ***‘Kabir âhiret menzillerinin ilkidir. Kişi burada***

kurtulursa sonrası daha kolaydır. Ama kurtulamazsa sonrası daha da ağırdır’ buyurmuştu”

(Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 188-189. Hadis için bk. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/63; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/331; Münzirî, *et-Tergîb ve’t-Terhîb*, 4/361; Buhârî, *et-Târîhu’l-Kebîr*, 8/229; Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2/136) (M).

[←99]

Sülemî, *Tabakat*, s. 139-140; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 3/128.

[←100]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 3/205.

[←101]

Hâris-i Muhâsibî şöyle söylüyor: “Kazanacaklarını ümit ettikleri kazancın tatlılığı sebebiyle, ne sıcak ne soğuk ne yağmur ne hırsız ne de yırtıcı hayvan korkusu yollarından alıkoyar. Allah için amel edip âhiret ticareti yapanın ise ondan daha çok gayretli olması gerekir” (Muhâsibî, *er-Riâye li-Hukûkillâh*, s. 80) (M).

[←102]

Beyhakî, *Âdâb*, s. 495.

[←103]

Yani önceki rivayeti nakleden Hâfız Ebû Abdullah'ın rivayetinde.

[←104]

Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/443.

[←105]

Abdülkadir-i Geylânî der ki: "Bir kimse düşünelim, gece gündüz yol kat eder. Sebebi, bir şahın sevgisidir. Yolda bin türlü korkulu dakikalar geçirir; yemeye ve içmeye önem vermez; tâ o şahın kapısına varıncaya kadar böyle devam eder. Şahın bu gelişten haberi olunca, hizmetçilerini ona karşı çıkarır, ağırlatır. Özel bineklere bindirirler. Sonra hamama götürür, temizler, güzel elbise giydirir, koku sürerler. Daha sonra, şahın huzuruna çıkarırlar. Şah da onu karşısına alır, halini hatırını sorar. Mülkünde olan en güzel nimetleri ona verir. Onun mahbubu olur. O seven kişi, bu güzel hali bulup, şahın sevgilisi olduktan sonra yorgunluk, korku duyar ve geldiği yere dönmek diler mi? Nasıl dilesin, dilemez. Çünkü orada yerli oldu. Hayatı emniyet altına alındı. İş bu misal bir kalbedir. Kalp, Hakk'a vâsıl olduktan sonra, Hakk'a yakınlığından bir yer alır, Hakk'a münâcât eder. Onun yanında emin olur. Onu bırakıp başkasına gitmeyi artık istemez" (Abdülkadir-i Geylânî, *İlâhî Armağan*, s. 344) (M).

[←106]

İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 294 (bir kısmı); İbn Sa'd, *Tabakat*, 7/112; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/219; Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/12/91; Fesevî, *Ma'rife*, 2/75.

[←107]

İbn Sa'd, *Tabakat*, 7/112; Fesevî, *Ma'rife*, 2/76. Bu rivayet 559 numarada tekrar gelecek. (M).

[←108]

Sülemî, *Tabakat*, s. 101; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 3/146.

İbrahim-i Desûkî'ye sordular: "Ne arzu ediyorsun?" Şu cevabı verdi: "Allah Teâlâ neyi diliyorsa, onu istiyorum." Şa'rânî, *Velîler Ansiklopedisi*, 2/597. (M).

[←109]

Zâriyât 51/21. Gerçekten de insanın üzerinde Hak Teâlâ'nın kudretine delâlet eden pek çok işaret vardır, insan bu kudretin alâmetlerinin manzumesidir.

[←110]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/53. Bu rivayet 817 numarada tekrar gelecek.

[←111]

Ebû Davud, Edeb, 11; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/63-164; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, 2/123; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 10/194; *Âdâb*, s. 124.

[←112]

Hatîb-i Bağdâdî, *el-Câmi' li-Ahlâkı'r-Râvî*, 1/115.

[←113]

Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, nr. 1136; İbn Mâce, Edeb, 18; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, 3/443; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 3/235; İbn Mâce, Edeb, 18; Bûsîrî, *Zevâid*, 2/248; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 8/458.

[←114]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 5/54; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 49.

[←115]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/226. Bu rivayet 978 numarada tekrar gelecek. (M).

[←116]

Sülemî, *Tabakat*, s. 157. Cüneyd'den gelen benzer bir rivayet 802 numarada tekrar gelecek. (M).

[←117]

Sülemî, *Tabakat*, s. 158.

[←118]

İbn Asâkir, *Tehzîb*, 5/278.

[←119]

İbn Asâkir, *Tehzîb*, 5/279.

[←120]

Sülemî, *Tabakat*, s. 113.

[←121]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/340.

[←122]

Târık b. Şihâb naklediyor: Hz. Peygamber'in (s.a.v) hayatta kalan sahâbîlerden olan Habbâb'ın ziyaretine geldiler. Ona, "Yâ Ebû Abdullah! Sana müjdeler olsun. Yakında kardeşlerinin yanına varacaksın" dediler. Bu sözler üzerine ağlamaya başladı. Ziyaretçileri onun ve diğer sahâbîlerin ne kadar güzel ameller işlediklerini zikredince, onlara şunu söyledi: "Ağlayışım sabırsızlandığımdan değil! Siz bir topluluğu zikrettiniz ve onların benim kardeşlerim olduğunu ifade ettiniz. Oysa onlar sevaplarını beraberlerinde olduğu gibi götürerek dünyadan göç ettiler. Ben ise, zikrettiğiniz bu amellerin karşılığının, onların ardından elimize geçen dünyalıklar olmasından korkuyorum" (İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 183-184) (M).

[←123]

İbnü’l-Cevzî, *Sîret*, s. 236.

[←124]

Kasas 28/77.

[←125]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 377-378; Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 6/439.

[←126]

İbn Asâkir, *Tehzîbü Târîhi Dımaşk*, 6/338; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 357.

[←127]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/122.

[←128]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 5/296; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 3/320.

[←129]

Sülemî, *Tabakat*, s. 455.

[←130]

Sülemî, *Tabakat*, s. 456.

Ebû Yakub-i Nehrecûrî şöyle demiştir: “Allah’ı sevdiğini iddia ettiği halde, yaptıkları Allah’ın muradına muvafık olmayan insanın iddiası bâtıldır. Allah’ı sevdiğini söyleyip O’ndan korkmayan insan aldanmaktadır” (Sülemî, *Nesîmü’l-Ervâh*, s. 424-425) (M).

[←131]

Saîd b. Müseyyeb’den: “Boş konuşmaktansa, yatsıdan sonra uyumam bana daha iyi geliyor” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 208) (M).

[←132]

Sülemî, *Tabakat*, 1/96.

[←133]

İbn Ebü'd-Dünyâ, *Yakîn*, vr. 10; Ebû Nuaym, *Hilye*, 9/386; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 8/252.

[←134]

İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 374. Benzer bir rivayet 84 numarada daha önce geçmişti (M).

[←135]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/152, 6/376; Vekî', *Zühd*, 3/824; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/507.

[←136]

Mâlik b. Dînâr, Mugîre b. Habîb'e şöyle demiştir: "Yâ Mugîre! Oturduğun kimselere dikkat et. Dinin için sana hayrı dokunmayan insanlarla arkadaşlığı bırak" (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 449).

İbn Mesud (r.a) diyor ki: "Allah'ı zikretmeye yardımcı olanların dışındakilerle arkadaşlık etme" (Ebû Davud, *Zühd*, s. 143: Ukaylî, *Duafâ*, 1/117) (M).

[←137]

Halife Hârûnürreşîd âmâ bir âlim olan Ebû Muâviye-i Darîr'i davet eder. Ona yemek ikram edilmesini emreder. Yemeğini yiyince, Hârûnürreşîd leğende ellerine su döker. Ellerini yıkadıktan sonra, "Ebû Muâviye! Ellerine suyu kimin döktüğünü biliyor musun?" diye sorar. O da, "Hayır"

der. Halife, "Müminlerin emîri döktü" deyince, Ebû Muâviye der ki: "Ey müminlerin emîri! Sen ilme ikram edip ona saygı gösterdin. Sen nasıl ilme

ikram ettiysen, Allah da sana ikram edip seni yüceltsin" (Sühreverdî, *Avârif*, 3/314-315) (M).

[←138]

Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 7/248; Sübkî, *Tabakat*, 2/31; İbnü'l-Cevzî, *Sebât*, s. 94-95.

Hz. Ömer şöyle demiştir: "İbadetlerine devam eden, üstü başı temiz gençleri görmek beni mutlu ediyor" (Vekî' b. Cerrâh, *Zühd*, 3/448) (M).

[←139]

Muâviye b. Kurre anlatıyor: Hasan-ı Basrî'ye geldik ve, "En zor ibadet hangisidir?" diye sorduk. Şu cevabı verdi: "Bizden bazılarına göre, Allah yolunda cihad en zor ibadettir. Bazılarımıza göre en zor ibadet namazdır. Bazılarımıza göre de, bu zekâttır. Bazılarımızca da oruçtur." İçimden,"Ben de düşüncemi söyleyeceğim" diye niyetlendim ve, "Yâ Ebû Saîd! Ben vera'dan daha zor bir ibadet görmedim" dedim. Bana, "Yazık sana! Bunlar vera'sız olur mu hiç" dedi ve ekledi: "Şu gece yarısı kılınan namazdan daha zor bir ibadet bilemiyorum" (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 368) (M).

[←140]

İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 339 (s. 62’de de Nuaym b. Hammâd’ın ziyadesi olarak); Fesevî, *Ma‘rife*, 2/78; Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/238.

[←141]

Hâkim: Hikmet sahibi. (M).

[←142]

Tasavvuftaki ifadesiyle tefrika-cem‘**.**

[←143]

İbn Ebü’d-Dünyâ, *Muhâsebetü’n-Nefs*, s. 129; İbnü’l-Cevzî, *Sîret*, s. 58-59.

[←144]

Aynı şiir 506 numarada tekrar gelecek (M).

[←145]

Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/326; Münâvî, *Feyzü’l-Kadîr*, 4/329; Sehâvî, *Makasıd*, s. 137-139 (nr. 275); Müttakî-i Hindî, *Kenzü’l-Ummâl*, 3/817; 16/74.

[←146]

Hz. Ömer minberde, “İnsan müslüman olmasına rağmen, bir namazı kâmilen Allah için kılamadan saçı sakalını ağartabilir” deyince, “Bu nasıl olur?” diye soruldu. O da şu cevabı verdi: “Namazda huşû ve tevazuya dikkat etmeyerek, bütünüyle rabbine yönelmeyerek” (Gazâlî, *İhyâ*, 1/178) (M).

[←147]

Bûsîrî, *Misbâhu’z-Zücâce*, 2/332. Müellif hadisin ardından bunun iki tarikle daha Ebû Eyyûb’dan rivayet edildiğini söyler. Bunlar için bk. Buhârî, *et-Târîhu’l-Kebîr*, 6/216; İbn Mâce, Zühd, 15; Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/362;

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/412; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/184-185; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 2/332; Süyûtî, *el-Câmiu's-Sagîr*, 1/123; Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr*, 1/419; Bûsîrî, *Zevâid*, 2/332; Sehâvî, *Makasıd*, s. 138 (nr. 275). Bu hadis benzer ifadelerle İbn Ömer vasıtasıyla da Hz. Peygamber'den rivayet edilmiştir (176 numaraya bakınız) (M).

Cüneyd şöyle demiştir: "Namazdaki düşüncen sadece onu kılmak olmasın. Yüce zâtı dışında bir şeyin kendisine vesile olmayacağı Allah Teâlâ ile birlikte olmanın ferah ve sürûrunu hisset. Bunu ruhunda hissetmeden tek düşüncen sadece namazı eda etmek olmasın" (Kelâbâzî, *Taarruf*, s. 160) (M).

[←148]

Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/22; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/229; Süyûtî, *el-Câmiu's-Sagîr*, 2/96; Kudâî, *Müsned*, 2/93-94; Sehâvî, *Makasıd*, s. 226.

[←149]

175 numaraya bakınız (M).

[←150]

Muhammed b. Yusuf Fergânî Hâtim-i Esam'ı (namaz hususunda) vaaz ederken görünce, sorar: "Yâ Hâtim! İnsanlara vaaz ettiğini görüyorum. Peki, kendin güzel namaz kılabiliyor musun?" Hâtim,

"Evet" der. "Peki, nasıl kılıyorsun?" diye sorunca şu cevabı verir: "Namazı eda etmek için kalkarım.

Rabbimden haşyet ederek yürür, O'nun heybetini düşünerek namaza dururum. Rabbimin azametini tefekkür ederek tekbir alır, yavaş yavaş (mânasını düşünerek) kıraat ederim. Huşûyla rükû eder, tevazuyla secde yaparım. Teşehhüdü hakkını vererek ifa eder, sünnete uygun şekilde selâm verir ve namazımı rabbime sunarım. Ömrüm boyunca namazımı kılmaya devam eder, hakkıyla ifa edemedim diye nefsimi kınarım. Havf (korku) ve recâ (ümid) arasında bulunarak, kabul olunmamasından korkar, makbul

olmasını ümit ederim. Namazı bana öğretene şükranlarımı sunar, öğrenmek isteyenlere de öğretirim. Beni hidayete ulaştıran rabbime de hamdederim." Bu karşılık üzerine Muhammed b. Yusuf ona, "Senin gibi bir insanın vaiz olması uygundur" der (Sühreverdî, *Avârif*, 3/240-241; Hücvîrî, *Keşfü'l-Mahcûb*, s. 437) (M).

[←151]

Tirmizî, Zühd, 35; İbn Mâce, Zühd, 4; Ebû Davud-i Tayâlisî, *Müsned*, s. 154; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/255; İbnü'l-Mübârek, s. 54 (Nuaym b. Hammâd'ın ziyadesi olarak); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/242, 253; Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/25; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/123; Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 4/246; Irâkî, *Tahrîcü Ehâdîsi'l-İhyâ*, 3/277. Bu hadis benzer ifadelerle 303 numarada tekrar gelecek (M).

[←152]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/136-137; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/280, 282-283; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 4/32, 10/232; Humeydî, *Müsned*, 2/390-391; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 15/794.

[←153]

İbn Atâ şöyle demiştir: "Namazdaki düşüncen -seni gören zatın heybet ve azametini düşünmeksizin-sadece onu eda etmek olmasın" (Kelâbâzî, *Taarruf*, s. 161) (M).

[←154]

İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 290; Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, 4/45; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 6/54; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/228, 236. İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/31; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s.

182; ayrıca bk. İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 14/26.

[←155]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/16.

[←156]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 385; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 166; Ebû Nuaym, *Hilye*, 5/224; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 5/268; Fesevî, *Ma'rife*, 2/406.

[←157]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 372; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/492; Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/238.

[←158]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/100.

[←159]

Ebû Tâlib-i Mekkî diyor ki: "Hasta leziz yemeklerden nasıl tat alamazsa dünyayı seven insan da ibadetin halâvetini alamaz" (Ebû Tâlib-i Mekkî, *Kûtü'l-Kulûb*, 1/256) (M).

[←160]

Hz. İsâ'nın sözü 636 numarada da gelecek. (M).

Bir zat Abdülkadir-i Geylânî'ye sordu: "Dünya sevgisi beni kapladı. Kalbimden onu atmak istiyorum, yolunu göster; nasıl edeyim?" Ona şunları söyledi: "Dünyaya bir bak; enini boyunu öğren. Sahipleriyle nasıl dalaşıyor, dölleri ile nasıl beleniyor; onlara ne garip hileler yapıyor? Onlara yaptığı hileleri seyret. Onları nasıl azdırıyor ve âniden arkasına atıyor. Onu gözet, kendine yar olan kişilerle uğraşıyor, eğlendiriyor. Sonra onları yükseltiyor. Bir dereceden öbürüne geçiriyor. Aldattığı kimseleri, kandırması kabil olmayanların üzerine salıyor. Boyunlarına bindiriyor. Hazinelerini aldattıklarına veriyor; acayip işlerini onlara gösteriyor. Onlar da bunlara bakarken, varlıklarından uzak olup, ferahlık duyuyorlar. Yüksekte (!) olduklarına inanıp seviniyorlar. İyi geçimlerine kanıyor, dünyanın kendilerine hizmet etmesini bir nimet sayıyorlar. İşte bu halle dünya onları aldattı... Bağladı. Aradan zaman geçti, onları tepe taklak yere vurdu. Kemikleri kırıldı. Parçalandılar ve öldüler. Dünya onların bu halini görüyor

ve gülüyordu. Ayrıca işleri karıştırmakta olan şeytan da yan gelip keyif çatıyordu. Dünyanın işi budur” (Abdülkadir-i Geylânî, *İlâhi Armağan*, s. 136) (M).

[←161]

Sülemî, *Tabakat*, s. 183.

[←162]

İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/6; İbn Balabân, *el-İhsân*, 7/126.

[←163]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 9/249.

[←164]

İbnü’l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 128; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 7/245.

Abdullah b. Abdülmelik anlatıyor: Cemaatle birlikte babamla beraber yürüdüğümüzde (bize bir ağacı göstererek), “Haydi şu ağaca varıncaya kadar rabbinizi tesbih ediniz” derdi. Bizler de ağaca varana kadar tesbih ederdik. Önümüze başka bir ağaç çıktığında, “Hadi şu ağaca varıncaya kadar da tekbir getiriniz” derdi. Biz de ağacın yanına gelene kadar tekbir getirirdik. Babam bunu bize her zaman yaptırırdı (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 327-328) (M).

[←165]

Takvâ: Korkmak, sakınmak, kaçınmak. Allah Teâlâ’nın emrettiklerini yapmada, nehyettiklerinden kaçınmada son derece hassas olmak, ihtiyatlı olmak. (M).

[←166]

Ahzâb 33/70-71. Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 6/667.

[←167]

Hadisi bu lafızla bulamadım (bk. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/83).

Bir adam Ebû Saîd-i Hudrî'ye geldi ve, "Bana nasihat et" dedi. O da şöyle dedi: "Senin sorduğun şeyi daha önce ben Resûlullah'a (s.a.v) sordum: Sana Allah'tan korkmanı tavsiye ederim. Çünkü o herşeyin başıdır." Ebû Saîd daha sonra hadisin devemını zikretmiştir); Taberânî, *el-Mu'cemü's-Sagîr*, 2/342; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 4/215; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 6/116; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 289. Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 7/392-393; Münzirî, *et-Tergîb ve't-Terhîb*, 5/168; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 15/864.

[←168]

Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, s. 300 (nr. 900); İbn Ebû Âsım, *Zühd*, s. 48-49; *es-Sünne*, s. 93-94, 472; Taberî, *Tehzîbü'l-Âsâr*, 1/261. Bu rivayet 197 numarada tekrar gelecek. (M).

[←169]

Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, s. 300, (nr. 900); İbn Ebû Âsım, *Zühd*, s. 48-49; *es-Sünne*, s. 93-94, 472; Taberî, *Tehzîbü'l-Âsâr*, 1/261. Bu rivayet 196 numarada geçti. (M).

[←170]

Tirmizî, Daavât, 44; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/325, 331, 443, 476; İbn Mâce, Cihâd, 8; Nesâî, *Amelü'l-Yevm*, s. 160; İbn Balabân, *el-İhsân*, 1/165, 168; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/98; İbnü's-Sünnî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, s. 187; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 5/251.

[←171]

Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ, 8, 14, 18, 19; Müslim, Fezâil, 168; Mizzî, *Tuhfe*, 9/479; 10/303; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 7/382); Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 13/125.

[←172]

Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 6/431-432; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/257-258; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 8/351, 15/174; Müttakî-i Hindî,

Kenzü'l-Ummâl, 10/182; Irâkî, *Tahrîcü Ehâdîsi'l-İhyâ*, 2/215; Münzirî, *et-Tergîb ve't-Terhîb*, 4/277; 5/21; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/258.

[←173]

Âl-i İmrân 3/102.

[←174]

Tegâbün 64/16.

[←175]

Tirmizî, İlim, 19; *İlel*, 2/859; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/242; Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr*, 1/119.

Bu rivayet 77 numarada geçmişti. (M).

[←176]

İbnü'l-Mübârek'in *Zühd*'ünde tefrişatı "donanımı" şeklinde. Bu rivayet 78 numarada daha önce geçti. (M).

[←177]

İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 63; Fesevî, *Ma'rife*, s. 500.

[←178]

İbn Asâkir, *Tehzîb*, 2/333; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 10 (Nuaym b. Hammâd'ın ziyadelerinden).

[←179]

İbn Sa'd, *et-Tabakat*, 5/374; İbnü'l-Cevzî, *Sîret*, s. 208.

[←180]

İbnü'l-Cevzî, *Sîret*, s. 239.

[←181]

Enfâl 8/29.

[←182]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/356.

[←183]

Sülemî, *Tabakat*, s. 211.

[←184]

Ömer b. Abdülaziz diyor ki: “İlimsiz amel edenin, ifsat ettiği ameli, doğru yaptıklarından çok olur”

(Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 422) (M).

[←185]

Talâk 65/1. Rivayet için bk. Sülemî, *Tabakat*, s. 481.

“Allah’ın koymuş olduğu sınırları gözetmediği halde O’nu sevdiğini iddia eden insan doğru söylememektedir” (Sülemî, *Nesîmü’l-Ervâh*, s. 426) (M).

[←186]

Hac 22/37.

[←187]

Hucurât 49/3.

[←188]

Sehl b. Abdullah-ı Tüsterî’ye, “Nefse en ağır gelen şey nedir?” diye sorulduğunda şu karşılığı verdi:

“İhlâstır. Çünkü onda nefsin hiçbir payı yoktur” (Nevevî, *Bustânü’l-Ârifîn*, s. 70) (M).

[←189]

Müslim b. Yesâr diyor ki: “Kendilerini sadece amellerinin kurtaracağı kimseler gibi amel et. Sadece Allah’ın yazdığının başlarına geldiğini bilen insanların bilinciyle tevekkül et” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 356) (M).

[←190]

Sülemî, *Tabakat*, s. 380; İbnü’l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 105.

[←191]

Nahl 16/128.

[←192]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 4/48 (bir kısmı).

[←193]

Takvânın ileri merhalesi. Şüphelilerden kaçınmak, mubah ve mekruhlarda bile titiz davranmak. (M).

[←194]

İbn Mâce, Zühd, 24; Kudâî, *Müsned*, 1/98-99, 371; Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/365; *Târîhu İsbahân*, 2/302; Beyhakî, *Âdâb*, s. 254, 509; *Erbaûn*, s. 103; Bûsîrî, *Misbâhu’z-Zücâce*, 2/341; Müttakî-i Hindî, *Kenzü’l-Ummâl*, 15/882.

[←195]

Buhârî, İmân, 40; Müslim, Müsâkât, 107; Begavî, *Şerhu’s-Sünne*, 8/12. Bu rivayet benzer ifadelerle 240, 241, 478 numaralarda da geçmektedir. (M).

[←196]

Müslim, Müsâkât, 107. Bu rivayet benzer ifadelerle 239, 241, 478 numaralarda da geçmektedir. (M).

Nevevî hadisin yorumuyla ilgili olarak şöyle söyler: “Bunun mânası şudur: Önceden Arap ve diğer meliklerin her birinin özel koruları bulunur ve insanların girmesini yasaklarlardı. Buralara girenlere ceza uygularlardı. İhtiyatlı davranan insanlar cezaya uğramaktan korkarak bu korulara yaklaşmazlardı. Aynı bunun gibi, Allah Teâlâ’nın da korusu vardır. Bu koru haramlarıdır, yani Allah Teâlâ’nın haram kıldığı masiyetlerdir. Adam öldürme, zina ve benzerleri gibi. Bunların hepsi Allah’ın korusudur. Bir günahı işlemek suretiyle bu koruya giren insan cezaya müstehak olur. Kim de bu koruya yaklaşırsa içine girmesi yakındır. Nefsini ihtiyata alıştıran insan ise koruya yaklaşmaz, koruya yaklaştıracak bir şeye de bulaşmaz, şüpheli bir şeye girmez” *(Şerhu Sahîhi Müslim*, 11/28).

[←197]

Taberânî, *el-Mu‘cemü’s-Sagîr*, 1/51; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 4/74; Süyûtî, *el-Câmiu’s-Sagîr*, 1/554; Münâvî, *Feyzü’l-Kadîr*, 3/424. Bu rivayet benzer ifadelerle 239, 240, 478 numaralarda da geçmektedir. (M).

[←198]

Müttakî-i Hindî, *Kenzü’l-Ummâl*, 6/582; 15/892.

Ebû Tâlib-i Mekkî diyor ki: “Cimrilik dünyaya rağbet edildiğini gösterir. Hırs da cimriliğin alâmetidir. Çünkü hırs dünyaya rağbet edildiğini gösterir. Kanaat cömertliğin alâmetidir. Zira kanaat zühdün kapısıdır. Bu sebepledir ki, ‘İnsanların ellerindekilerden ümidi kesip gönlün cömert olması, insanlara dağıtma cömertliğinden daha faziletlidir’ denilmiştir” (Ebû Tâlib-i Mekkî, *Kûtü’l-Kulûb*, 1/251) (M).

[←199]

Tirmizî, Sıfatü’l-Kıyâme, 22.

[←200]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 3/72; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 357; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/677.

[←201]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/292; İbnü'l-Cevzî, *Sîret*, s. 192; Fesevî, *Ma'rife*, 1/708.

[←202]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/20.

[←203]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/216.

[←204]

Hz. Musa rabbinden bir talepte bulunmuş, fakat bu isteği yerine getirilip karşılanmamış. İsteğini tekrarlayıp mâşallah (Allah dilerse) deyince istediği hemen önünde hazır edilmiş. Bunun üzerine,

"Yâ rabbi! Şu zamandır ihtiyacımı size arzediyorum, ancak bunu şimdi karşıladınız" demiş. Allah Teâlâ ona şöyle vahyetmiş: "Ey Musa! Mâşallah sözünün ihtiyaçların temininde en etkili söz olduğunu bilmiyor musun?" (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 110).

[←205]

Irak topraklarını vakıf arazisi olarak gördüğünden dolayı, buranın mahsulünü yememiş olabilir (M).

[←206]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/76 (Cüneyd'in Hâris-i Muhâsibî'den nakli).

[←207]

Abdürrezzâk, *el-Musannef*, 11/161.

[←208]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/266.

Mâlik b. Dînâr naklediyor: Hz. Ömer Şam bölgesine gelince, şehirleri dolaştı ve Humus şehrinde konakladı. Bu arada şehirdeki fakirlerin listesinin hazırlanarak kendisine getirilmesini emretti. Liste getirilince baktı ki içlerinde şehrin emîri Saîd b. Âmir b. Cüzeym'in de ismi var. "Saîd b. Âmir kimdir?" diye sordu. Humuslular, "Emîrimizdir" karşılığını verdiler. Hz. Ömer, "Emîriniz mi?" diye sorunca, "Evet, emîrimizdir" dediler. Buna şaşıran Hz. Ömer, "Emîriniz nasıl oluyor da fakirdir?

Maaşı nerede, geçimliği yok mu?" diye hayretini izhar etti. Humuslular, "Ey müminlerin emîri!

Yanında bir şey tutmuyor" cevabını verdiler. Bu cevap karşısında Hz. Ömer göz yaşlarını tutamadı.

Ardından 1000 dinar alıp bunları bir keseye koyarak ona gönderdi ve, "Ona benden selâm söyleyin ve ihtiyaçlarını görmen için bunu size müminlerin emîri gönderdi deyin" diye tembihledi. Elçi yanına varıp keseyi takdim etmiş. Saîd içine baktığında altınları görmüş ve innâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn *("Biz Allah içiniz ve biz O'na döneceğiz."* Bakara 2/156) demeye başlamış. Hanımı, "Neyin var efendi! Yoksa müminlerin emîri vefat mı etti?" diye sormuş. O da, "Bundan daha büyüğü oldu"

karşılığını vermiş. Hanımı, "Yoksa büyük bir mûcize mi zuhur etti?" diye sormuş. O yine, "Bundan daha büyüğü oldu" karşılığını vermiş. Hanımı, "Yoksa kıyametin alâmetlerinden biri mi zuhur etti?"

diye yineleyince, o yine, "Bundan daha büyüğü oldu" demiş. Bunun üzerine kadın, "Neyin var?"

diye sormuş. O da, "Dünya bana vardı. Fitne üzerime geldi" cevabını vermiş. Hanımı, "Öyleyse dilediğin gibi kullan" demiş. O da hanımına, "Senin yardımcın var mı?" diye sormuş. "Var"

cevabını alınca, altınları bir çıkına doldurup bağlamış, bunu da bir torbanın içine koymuş. Bilâhare bir İslâm ordusu hazırlayarak paranın tamamını buna harcamış. Hanımı, “Allah sana rahmet etsin.

İstifade etmemiz için bir kısmını saklasaydın ya” diyecek olmuş. Ona şu karşılığı vermiş: “Ben Resûlullah’ın (s.a.v), ***‘Cennet hanımlarından biri dünyadakilere bir görünüverse, yeryüzü misk***

kokusuyla dolardı’ buyurduğunu işitmişim. Vallahi ben seni onlara tercih etmem.” Bu söz üzerine hanımı sükût etmiş (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 272-273. Hadis için bk. Buhârî, Cihâd, 6; Tirmizî, Fezâilü’l-Cihâd, 17; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/141, 147, 157, 264; İbn Kesîr, *Tefsîr*, 7/480; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 10/48; Münzirî, *et-Tergîb ve’t-Terhîb*, 4/532) (M).

[←209]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/110.

Abdülkadir-i Geylânî der ki: “İnsan on şeyi kendi üzerine farz görmeyince vera‘sı tamam olmaz: **1.**

Dilini gıybetten korumak. **2.** Kötü zandan sakınmak. **3.** Alay etmekten, insanlara gülmekten, maskaralıktan sakınmak. **4.** Harama bakmamak, el uzatmamak. **5.** Doğru sözlü olmak. **6.** Kendini beğenmemesi için, Allah Teâlâ’nın üzerinde olan ihsan ve nimetlerini bilmek. **7.** Malını hak, sevap ve taat yolunda sarfedip bozuk yollara, günahlara ve taati engelleyecek işlere harcamamak ve sarfetmemek. **8.** Kendini büyük görmemek, büyüklük ve kibirlik istememek. **9.** Beş vakit namazı vaktinde kılmak, rükû ve secdelerini iyi yapmak. **10.** Ehl-i sünnet ve’l-cemâat mezhebi üzere bulunmaktır (Abdülkadir-i Geylânî, *Gunyetü’t-Tâlibîn*, s. 206-207) (M).

[←210]

İbn Hacer, *Takrîb*, s. 323’te Cez’ diye (M).

[←211]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 240-243.

[←212]

Sülemî'nin rivayetinde şu ilâve vardır. "Havfın alâmeti hüzün, recânın alâmeti taat, zühdün alâmeti de tûl-i emel sahibi olmamaktır" (*Tabakat*, s. 193).

[←213]

Sülemî, *Tabakat*, s. 482.

[←214]

Sülemî, *Tabakat*, s. 404-405; İbnü'l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 22.

[←215]

Meymûn b. Mihrân şöyle demiştir: "Kul ortağını sîgaya çeker gibi nefsini hesaba çekerek, giyiminin, yeme içmesinin nasıl ve nereden geldiğini muhasebe etmedikçe gerçek müttaki olamaz" (Vekî' b.

Cerrâh, *Zühd*, 2/501-502) (M).

[←216]

Bu rivayetin benzeri 403 numarada gelecek. (M).

[←217]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 5/196.

[←218]

Abdürrezzâk, *el-Musannef*, 11/308; Vekî', *Ahbârü'l-Kudât*, 2/343.

[←219]

İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 11; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/425.

[←220]

İmam Şâfiî şöyle demiştir: “Bir âlimin ruhsatlarla meşgul olduğunu görürsen, bil ki, ondan bir şey olmaz. Ruhsat ve tevillerle uğraşan bir âlimden asla hayır gelmez. Yani ulemâ, her sınıftan halkın kendilerine yöneldikleri şahıslardır. Hiçbir kimsenin, hiçbir hususta onların önüne geçmesi câiz değildir. Mücahedede mübalâğa etmeden ve ihtiyatlı davranmadan hak yolda yürümek onlar için mümkün değildir. Ruhsatlar peşinde koşmak, mücahededen kaçan ve kendisi için hafif ve kolay bir yol arayan kimsenin halidir. Şeriat dairesinden çıkmasınlar diye ruhsat talep etmek avamın bir derecesi olarak kabul edilmiştir. Sırlarında ve ruhlarında semeresini bulsunlar diye mücahedeye sıkı bir şekilde devam etmek havasın derecesi sayılmıştır. Ulemâ havastır. Havastan olan bir kimse, avamdan olan bir kimsenin derecesine razı olursa, ondan hiç hayır gelmez” (Hücvîrî, *Keşfü’l-Mahcûb*, s. 215) (M).

[←221]

Sülemî, *Tabakat*, s. 285.

[←222]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 5/196.

[←223]

Şakîk-ı Belhî’nin yanına ihtiyar bir adam gelmiş ve, “Ey şeyh! Günahım pek çok, tövbe etmek istiyorum” demiş. Şakîk, “İyi ama geç kaldın” deyince, ihtiyar, “Hayır, tersine erken bile davrandım” demiş. Şakîk, “Bu nasıl olur?” deyince, ihtiyar şöyle demiş: “Ölümden önce tövbe etmeye teşebbüs eden bir kimse, teşebbüsünde geç bile kalmış olsa, yine de erken davranmış

demektir” (Hücvîrî, *Keşfü’l-Mahcûb*, s. 210).

Hasan-ı Basrî der ki: “Tövbe dört esas üzeredir: **1.** Dil ile istiğfar. **2.** Kalp ile pişmanlık. **3.** Âza ve organlar ile günahları terk. **4.** Günahları bir daha yapmayacağına niyet ve kastetmektir”

(Abdülkadir-i Geylânî , *Gunyetü't-Tâlibîn*, s. 212) (M).

[←224]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/16.

[←225]

Hz. Ali'ye, "Dünyayı bize tarif eder misin?" dediler. O da, "Uzunca mı yoksa kısaca mı tarif edeyim?" dedi. Onlar, "Kısaca" deyince şu tarifi yaptı: "Helâlinden hesap sorulacak, haramından azap görülecek yer" (Ebû Davud, *Zühd*, s. 119; İbn Ebü'd-Dünyâ, *Zemmü'd-Dünyâ*, s. 17; Beyhakî, *Şuabü'l-Îmân*, 7/10622) (M).

[←226]

Sülemî, *Tabakat*, s. 404; Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/362.

[←227]

Kesin, açık bilgi. Üç türlü yakîn olduğu belirtilmiştir: **1.** İlme'l-yakîn: Bir şeyi ilim ve delille kesin olarak bilmek (İstanbul vardır). **2.** Ayne'l-yakîn: Bir şeyin var olduğunu uzaktan görerek ve seyrederek öğrenmek (İstanbul'u uzaktan görmek). **3.** Hakka'l-yakîn: Bir şeyi yaşayarak, içine girerek ve temas ederek öğrenmek (İstanbul'un içinde yaşamak). (bk. Mustafa Kara, Necmüddin-i Kübrâ'nın *Tasavvufî Hayat*'ının sonuna eklediği ıstılahlar listesi, s. 198-199) (M).

[←228]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/215-71; İbn Balabân, *el-İhsân*, 7/32, 8/33; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/54; Kudâî, *Müsned*, 2/201; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/321; İbn Kesîr, Tefsîr, 2/248; Heysemî, *Keşfü'l-Estâr*, 1/111; *Mecmau'z-Zevâid*, 1/153; Süyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr*, 3/564; Sehâvî, *Makasıd*, s. 558-559.

[←229]

Irâkî, *Tahrîcü Ehâdîsi'l-İhyâ*, 4/267; Burada şöyle der: ***"Allah'ı hakkıyla mârifet etmiş olsaydınız***

denizlerde yürürdünüz. Dağlar duanızla erirdi" **(**bk. Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/144).

Beyhakî rivayetin ardından münkatı' olduğunu, bunun mürsel olarak da rivayet edildiğini söyler (bk.

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/156).

[←230]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 57; İbn Ebü'd-Dünyâ, *Yakîn*, vr. 4-5.

Bâyezid'e, "Falan kişi bir gecede Mekke'ye gidiyor diyorlar, ne dersin?" diye sordular. Şu karşılığı verdi: "Şeytan da, Allah'ın lânetine uğramış bir varlık olduğu halde, bir anda doğudan batıya ulaşıyor. Bunda şaşılacak ne var?" Tekrar, "Falan suyun üzerinde yürüyor" dediler. Ona da, "Balık da suda yüzüyor, kuş da havada uçuyor" diye karşılık verdi (Serrâc, *el-Lüma'*, s. 316).

Bâyezid yine şöyle demiştir: "Bir adam suyun üzerine seccade serse, gökyüzünde bağdaş kurup otursa, şeriatın emir ve nehiy çizgisindeki tavrını görmedikçe ona aldanmayın" (Serrâc, *el-Lüma'*, s.

316-317; Beyhakî, *Şuabü'l-Îmân*, 2/301).

Şeyh Ebû Saîd Ebü'l-Hayr diyor ki: "Su üzerinde yürümek kolaydır. Kurbağa ve sığırcık da suda yürürler. Çaylak ve sinek de havada uçarlar. Şeytan da bir nefeste doğudan batıya ulaşır. Bunun gibi şeylerin kıymeti yoktur. Murad odur ki, insanlar arasında bulunup ve hal arasında haşir neşir olup, Allah Teâlâ'dan bir ân gâfil olmamaktır" (İmâm-ı Rabbânî, *Mektûbât*, 5/110'dan nakleden Müstakimzâde Süleyman Sa'deddin Efendi, *Kıymetsiz Yazılar*, s. 196).

Şeyhlerden biri şöyle demiştir: "Cebine bir şey koymadığı halde elini cebine atıp istediğini çıkarabilene şaşılmaz. Fakat cebine bir şey koyup elini

attığında onu yerinde bulamadığında halinde değişiklik olmayana şaşılır” (Serrâc, *el-Lüma‘*, s. 319).

Serrâc diyor ki: Sûfî kisvesine bürünen ya da kendisinin tasavvufa adım attığına işaret eden yahut kendisinin birtakım tasavvufî âdâba sarıldığını vehmeden, ama tasavvufun şu üç esasını sağlamca yerine getirmeyen herkes, yanılgı içindedir. İsterse gökyüzünde yürüsün, hikmet konuşsun. İsterse avam ve havassın kabulüne mazhar olsun. Bu üç esas şunlardır: **1.** Büyük ve küçük, bütün haramlardan kaçınmak. **2.** Kolay ve zor, bütün farzları işlemek. **3.** Hayatın devamı için zaruri olan müstesna, dünyayı ehl-i dünyaya bırakmak (Serrâc, *el-Lüma‘*, s. 414) (M).

[←231]

Bu söz benzer ifadelerle 293 numarada tekrar gelecek. (M).

[←232]

Bu sözün son kısmı 292 numarada geçmişti. (M).

[←233]

İbnü’l-Cevzî, *Sîret*, s. 146. Bu rivayet 411 numarada tekrar gelecek. (M).

[←234]

Bekr b. Abdullah aktarıyor: Havâriler bir gün peygamberlerini kaybetmişler ve aramaya koyulmuşlar.

Onu suyun üstünde yürür bulmuşlar. İçlerinden biri, “Ey Allah’ın peygamberi! Biz de suyun üstünde yürüyerek yanınıza varabilir miyiz?” diye sormuş. O da, “Evet” cevabını vermiş. Havâri yürümek için bir ayağını suya atmış. Diğerini de atayım derken suya batıvermiş. Hz. İsâ da ona, “Ey imanı az! Uzat elini” demiş. “Eğer âdemoğlunun tahıl tanesi veya zerre ağırlığınca yakîni olsaydı, su üstünde yürüyebilirdi” diye eklemiş (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 96) (M).

[←235]

Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/8; şöyle rivayet eder: Hz. Ebû Bekir insanlara hutbe irat etti ve şöyle dedi: “Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: ***Ey insanlar! İnsanlara dünyada yakîn ve*** *(hoşlanılmayan şeylerden)* ***âfiyette olmaktan daha üstün bir hayır verilmemiştir. Allah’tan bu ikisini isteyin.”***

Süyûtî, *Müsnedü Ebû Bekr*, s.192; İbn Balabân, *el-İhsân*, 2/152; şöyle rivayet eder: Ebû Bekir insanlara hutbe irat etti ve şöyle dedi: “Resûlullah (s.a.v) ilk yıl içimizde ayağa kalktı. Üç kez ağlamaktan tıkandı. Sonra şöyle buyurdu: ***Ey insanlar! Allah’tan şerre karşı âfiyette olmayı***

isteyiniz. Çünkü insana *(hoşlanılmayan şeylerden)* ***âfiyette olmaktan sonra yakîn gibisi***

verilmemiştir.”

Ebû Ya‘lâ, *Müsned*, 1/12; Ebû Bekir’den şöyle rivayet etmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: ***“İnsanlara dünyada yakînden sonra*** *(hoşlanılmayan şeylerden)* ***âfiyetle olmaktan***

daha faziletli bir şey verilmemiştir.” 1/114. Hadis burada şöyledir: ***“Yakînden sonra,***

(hoşlanılmayan şeylerden) ***âfiyette olmaktan daha hayırlı bir şey hiç kimseye verilmemiştir.”***

Süyûtî, *Müsnedü Ebû Bekr*, s. 19; burada şöyle rivayet eder: Ebû Bekir minbere çıktı ve şöyle dedi:

“Ey insanlar! Resûlullah’ın (s.a.v) ilk yıl bu ağaç kütükleri üzerinde şöyle buyurduğunu işitim: ***Kula***

güzel bir yakîn ve *(hoşlanılmayan şeylerden)* ***âfiyette olmaktan daha faziletli bir şey verilmemiştir.***

Allah Teâlâ’dan güzel bir yakîn ve âfiyet dileyin. ”

Gazâlî, *İhyâ*, 1/72 ***“Yakîn ve sabırda berkarar olmak size en az verilen şeylerdendir”*** şeklinde. Irâkî bununla ilgili olarak şöyle söyler: ***“Yakîn ve sabırda berkarar olmak size verilen en güzel***

şeylerdendir.” Bu hadisin bir aslını bulamadım, ancak İbn Abdülber Muâz’dan şu hadisi nakletmiştir *: “**Allah yakînden daha az bir şeyi dünyaya indirmemiştir. İnsanlar arasında***

hilimden daha az bir şeyi de taksim etmemiştir.”

[←236]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 3/128; İbnü’l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 47.

[←237]

İnsanlardan uzak durmak, cemiyeti terketmek, bir köşeye çekilmek. (M).

[←238]

Müellif hadisin ardından şöyle söyler: “İsnadı zayıftır, metni de merfû münkerdir” (Rivayet için bk.

İbn Adî, *el-Kâmil*, 6/2434; Süyûtî, *el-Câmiu’s-Sagîr*, 1/591; *Hüsnü’s-Semt fi’s-Samt*, s. 39. Bu rivayet, “Şöyle bir söz söylenirdi” denilerek Vüheyb b. Verd’den nakledilmektedir). 340 numaraya bakınız. (M).

[←239]

Buhârî, Cihâd, 2; Müslim, İmâret, 122, 123.

Bâyezid-i Bistâmî’ye sordular: “Hak Teâlâ katında en sevgili ve en gerçek mümin kimdir?” Şu cevabı verdiler: “Hak Teâlâ katında en sevgili ve gerçek mümin, hiç kimsenin incinmesini istemeyen ve hiç kimseyi incitmeyendir, mazlum olandır. Bilmez misiniz ki, mazlumların duaları Allah Teâlâ indinde makbul ve müstecab olur” (Eşrefoğlu Rûmî, *Müzekki’n-Nüfûs*, s. 519) (M).

[←240]

Kudâî, *Müsned*, 2/262; Sehâvî, *Makasıd*, s. 700. Bu hadis 307 numarada mevkuf olarak gelecek. (M).

[←241]

Abdullah b. Ebû Bekir anlatıyor: Ensardan bir zat Kuf vadisindeki bahçesinde, meyve ve hurma mevsiminde namaz kılmaktaydı. Ağaçların dalları meyvelerin ağırlığıyla aşağıya sarkmıştı.

Namazda bunlara baktı, gördüğü manzara çok hoşuna gitti. Kendisini tekrardan namazına verdiğinde kaç rek'at kılmış olduğunu hatırlayamadı. Kendi kendine, "Bu malım yüzünden fitneye uğradım" dedi ve Osman b. Affân'ın yanına vardı. Durumu ona zikrettikten sonra, "Bu malım artık sadakadır. Bunu hayır yollarına harca" dedi. Hz. Osman da orayı 50.000 dinara sattı. Bu arazinin ismi halk arasında, "Elli bin arazisi" diye anılmaya başladı (İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 186) (M).

[←242]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/252, 255; *Zühd*, s. 11; Humeydî, *Müsned*, 2/404; Hattâbî, *Uzlet*, s.

44;Vekî', *Zühd*, 1/359-360. Bu hadis benzer ifadelerle 177 numarada daha önce geçmişti. (M).

[←243]

Müslim, Fezâilü's-Sahâbe, 232. Bu rivayet benzer ifadelerle 718 numarada tekrar gelecek. (M).

[←244]

Bu ifade *Buhârî*'deki "er-Rikâk" kitabının bablarından bir bölümün başlığıdır. İbn Hacer bu sözün Hz. Ömer'den güvenilir râviler vasıtasıyla İbn Ebû Şeybe'nin *Musannef*'inde (13/275) rivayet edildiğini, fakat senedinde kopukluk olduğunu söyler *(Fethu'l-Bârî*, 11/331). Keza bk. Ahmed b.

Hanbel, *Zühd*, s. 119 (kötü huylardan ifadesiyle); Hattâbî, *Uzlet*, s. 17; İbn Ebû Âsım, *Zühd*, s. 37; Vekî' b. Cerrâh, *Zühd*, 2/514; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/772.

[←245]

İbn Sa‘d, *Tabakat*, 4/161; Hattâbî, *Uzlet*, s. 17; İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 3 (Nuaym b. Hammâd’ın ziyadelerinden); İbn Hibbân, *Ravza*, s. 81; İbn Ebû Âsım, *Zühd*, s. 37; Vekî‘ b. Cerrâh, *Zühd*, 2/517; Müttakî-i Hindî, *Kenzü’l-Ummâl*, 3/772.

[←246]

Buraya kadar olan kısım merfû rivayet olarak 302 numarada geçmişti. (M).

[←247]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 135; Hattâbî, *Uzlet*, s. 18; İbn Ebû Âsım, *Zühd*, s. 36; İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 4 (Nuaym b. Hammâd’ın ziyadelerinden); Vekî‘ b. Cerrâh, *Zühd*, 2/516; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/309; Müttakî-i Hindî, *Kenzü’l-Ummâl*, 3/774.

[←248]

İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 4 (Nuaym b. Hammâd’ın ziyadelerinden); Vekî‘ b. Cerrâh, *Zühd*; 2/520; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/302; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 10/304; Müttakî-i Hindî, *Kenzü’l-Ummâl*, 3/773. Taberânî’nin *el-Mu‘cemü’l-Kebîr’*inde (9/165) Adese olayı şöyle anlatıyor: Kuşu dört günlük yoldaki develerimizin yanında bulunan hizmetçilerimiz getirmişlerdi. Abdullah b.

Mesud da şöyle dedi: “Avlanan bu kuş yerinde olup hiç kelâm etmeden, benimle de kimse konuşmadan Allah’a kavuşmayı arzulardım.”

[←249]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/26.

[←250]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 383; Müttakî-i Hindî, *Kenzü’l-Ummâl*, 3/775.

[←251]

Zünnûn'un benzer sözleri 312 ile 780 numarada da gelecektir. (M).

[←252]

Zünnûn'un benzer sözleri 311 numarada geçti ve 780 numarada gelecektir. (M).

[←253]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/18, 9/366; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 5/285.

[←254]

Hattâbî, *Uzlet*, s. 22; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 5/287.

[←255]

Ebû Osman anlatıyor: Ebû Hafs ile birlikte Ebû Bekir b. Ebû Hanîfe'nin evindeydik. Bu arada yanımızda bulunmayan bir arkadaşımızdan bahsedildi. Ebû Hafs dedi ki: "Bir kâğıt olsaydı da arkadaşımıza bir mektup yazsaydık." Ben, "İşte şurada bir kâğıt var" dedim. O sırada da Ebû Bekir çarşıya çıkmıştı. Ebû Hafs, "Belki de Ebû Bekir vefat etmiştir. Bilemiyoruz, kâğıt vârislerinin mülkiyetine intikal etmiş olabilir" dedi ve mektup yazmaktan vazgeçti (Kelâbâzî, *Taarruf*, s. 165) (M).

[←256]

Bir adam arkadaşının evine gelerek kapısını çalar. Arkadaşı kapıyı açınca ne sebeple geldiğini sorar.

"400 dirhem borcum var, ödeyemiyorum" der. Ev sahibi içeri girip 400 dirhemi tartar ve dışarı çıkıp arkadaşına teslim eder. Ardından eve girer ve hüngür hüngür ağlamaya başlar. Şaşıran hanımı,

"Madem vermek zor geliyordu bir mazeret uydursaydın ya" deyince, ona şu karşılığı verir: "Ben, onun durumuna niçin muttali olamadım da, kapıma kadar gelip ihtiyacını arzetme durumunda kaldı, ona ağlıyorum" (Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 133) (M).

[←257]

Amr b. Mürre anlatıyor: Rebî‘ b. Haysem bir gün hanımına gelmiş ve, “Bana güzel bir yemek hazırla, sevdiğim bir kardeşimi davet etmek istiyorum” demiş. Hanımı da eve çeki düzen verip meclisi hazırlamış, güzel bir yemek yapmış ve, “Arkadaşını çağırabilirsin” demiş. Rebî‘ de sepetçilik yapan âmâ komşusunu çağırmış ve odanın başköşesine oturtmuş. Ardından da hanımına,

“Yemeği getir” diye seslenmiş. Hanımı, “Yemeği bu adam için mi yaptım?” deyince, “Yazık sana.

Ben sana doğruyu söyledim. Bu benim kardeşimdir ve kendisini sevmekteyim” cevabını vermiş, ardından da yemeğin güzel yerinden alıp ona yedirmeye başlamış (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 472) (M).

[←258]

“Biz Allah içiniz ve biz O’na döneceğiz” (Bakara 2/156) (M).

[←259]

Hattâbî, *Uzlet*, s. 66.

[←260]

Sülemî, *Tabakat*, s. 113; İbnü’l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 322.

[←261]

İbnü’l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 162; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/220.

[←262]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/126; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/220.

[←263]

Sülemî, *Tabakat*, s. 50; İbnü'l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 162; Şa'rânî, *Tabakat*, 1/74; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/220.

[←264]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/19, 33.

Esved anlatıyor: Hz. Âişe'ye sordum, "Resûlullah (s.a.v) eve girdiğinde ne ile meşgul olurdu?" Bana şu cevabı verdi: "Ailesinin işlerinde yardımcı olur, namaz vakti geldiğinde de namaza gider, namazını kılardı" (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 15).

Ümmü'd-Derdâ naklediyor: Ebü'd-Derdâ bir gün kızgın bir şekilde eve geldi. "Neyin var?" diye sordum, "Vallahi, cemaatle kıldıkları namaz dışında, insanlarda, Hz. Muhammed'in getirdiği dinle ilgili bir şey göremiyorum" karşılığını verdi (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 202; *el-Müsned*, 6/443) (M).

[←265]

Kesret ve ihtilât: Yaklaşık aynı mânaları ifade eden bu kelimeler, insanlarla haşir neşir olmak, bir arada bulunmak anlamlarında kullanılmaktadır. (M).

[←266]

Sühreverdî, *Avârif*, s. 124 (*İhyâ* kenarı).

[←267]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 324; Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/365.

[←268]

Hattâbî, *Uzlet*, s. 59; Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/384; İbn Hibbân, *Ravza*, s. 81.

[←269]

Bu rivayet 894 numarada tekrar gelecek. (M).

[←270]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/339. Bu rivayet 425 ve 893 numaralarda benzer mânayla gelecek.(M).

[←271]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/339.

[←272]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/339.

[←273]

Sülemî, *Tabakat*, s. 46; Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/354.

Enes b. Mâlik anlatıyor: Ebû Musa ile birlikte geziyorduk. Birtakım insanların ağdalı ağdalı konuşmalarını işitince, "Yâ Enes! Gel rabbimizi zikredelim" dedi. "Bunlar neredeyse dilleriyle semayı yaracaklar. Ey Enes! İnsanları âhiretten geri bıraktıran ve alıkoyan nedir, bilir misin?" Ben de, "Nefsânî istekler ile şeytandır" cevabını verdim. O ise, "Hayır, değil vallahi" dedi. "Önlerine önce dünyanın gelmesi, âhiretle ise daha sonra karşılaşacak olmalarıdır. Eğer âhireti bir görecek olsalardı, ne ondan yüz çevirirler ne de başka şeylere meylederlerdi" (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s.

291-292) (M).

[←274]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/343.

[←275]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 9/264; İbnü'l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 387; Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 15; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 10/249.

Ebû Süleyman Dârânî şöyle demiştir: "Seni Allah'tan meşgul eden her şey dünyadır" (Ebû Tâlib-i Mekkî, *Kûtü'l-Kulûb*, 1/252) (M).

[←276]

İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 15/122; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/500.

[←277]

İmam Şâfiî diyor ki: “Dünya ve âhiretin hayrı beş haslettedir: **1.** Gönül zenginliği. **2.** İnsanlara eziyet vermemek. **3.** Helâl kazanmak. **4.** Takvâ elbisesini giymek. 5. Her hâlükârda Allah Teâlâ’ya güvenmek” (Nevevî, *Bustânü’l-Ârifîn*, s. 82, 130) (M).

[←278]

İbn Hibbân, *Ravza*, s. 85.

[←279]

Buraya kadar olan kısım 300 numarada hadis olarak geçti. (M).

[←280]

İbn Ebü’d-Dünyâ, *Samt*, s. 208-209; Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/153; Hattâbî, *Uzlet*, s. 24-25.

[←281]

Muhakkikin belirttiğine göre, yazma nüshadaki metin tam okunamamıştır. Bu sebeple ibareyi hakkıyla anlamak mümkün olmamıştır. (M).

[←282]

İbnü’l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 394.

[←283]

Sühreverdî, *Avârif*, s. 124 (*İhyâ* kenarı).

[←284]

Hz. İsâ havârilerine sormuş: “Rüzgâr uyuyan kardeşinizin elbisesini açsa ne yaparsınız?” Havâriler,

“Örtüp kapatırız” demişler. Hz. İsâ, “Hayır. Bilakis avretini açarsınız” demiş. Havâriler,

“Sübhânellah! Böyle bir şeyi kim yapar!” diyerek hayretlerini izhar etmişler. Hz. İsâ da şöyle buyurmuş: “Sizden biri kardeşi hakkında bir söz işitir, sonra bir şeyler katıp büyütür ve etrafa yayar (İşte bu onun avretini açmaktır).” Sühreverdî, *Avârif*, 4/192-193. (M).

[←285]

Abdullah-ı Cedelî anlatıyor: Hz. Âişe’ye sordum: “Hz. Peygamber’in (s.a.v) evde ahlâkı nasıldı?”

Bana şunları söyledi: “Hz. Peygamber (s.a.v) insanlar içinde ahlâkı en güzel olan insandı. O çirkin ve kötü sözler kullanmazdı. Çarşılarda bağırmazdı. Kötülüğe karşı kötülükle mukabele etmez, affeder, bağışlardı” (Buhârî, Menâkıb, 23; Fezâilü Ashâbi’n-Nebî, 27; Müslim, Mesâcid, nr. 267, Fezâil, 55; Tirmizî, Birr, 69. (M). Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 14-15: *el-Müsned*, 6/236).

[←286]

Hattâbî, *Uzlet*, s. 72; İbn Hibbân, *Ravza*, s. 83.

[←287]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/116; İbnü’l-Mübârek, *Zühd* (Nuaym b. Hammâd’ın ziyadelerinden), s. 5; Fesevî, *Ma‘rife*, 2/569, 572; İbn Sa‘d, *Tabakat*, 6/183; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/398.

[←288]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 3/223.

[←289]

Burayı Ahmed b. Hanbel'in *Zühd*'ünden ikmal ettik. (M).

[←290]

Allah'ı tesbih ederim. Allah'a hamdolsun. Allah'tan başka ilâh yoktur. Allah en büyüktür.

[←291]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 237. (M).

[←292]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 149 (merfû olarak), s.77 (mevkuf olarak); Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/25; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/392. Bu rivayet benzer ifadelerle 4, 5, 6, 62, 80, 353, 716, 717

numaralarda geçmektedir. (M).

[←293]

Tirmizî, İmân, 13; İbn Mâce, Fiten, 15; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/398; Dârimî, Rikâk, 42; Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 1/118; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, 1/388; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/236; Hattâbî, *Garîbü'l-Hadîs*, 1/174-175; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, 1/298; Sehmî, *Târîhu Cürcân*, s. 217; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 10/122. Bu rivayet benzer ifadelerle 4, 5, 6, 62, 80, 352, 716, 717

numaralarda geçmektedir. (M).

Beyhakî diğer eserlerinde olduğu gibi burada da hadiste geçen garîb kelimeyi açıklamaktadır. Hadiste geçen "ayrılanlar" (nuzzâ') kelimesininin tekilinin nezî' ve nâzi' olduğunu, bunun ailesinden ve akrabasından uzaklaşan garîb anlamına geldiğini söyler. Hadiste geçen, ***"O gariplere ne mutlu!"***

ifadesiyle de, yurtlarını Allah için terkederek hicret edenlerin murad edildiğini belirtir. Biz bu kısmı metne almadık, çünkü bu kelimeler zaten metin içerisinde o yönde tercüme edilmişlerdir. (M).

[←294]

Irâkî, *Tahrîcü Ehâdîsi'l-İhyâ*, 3/4; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/408; 4/431.

[←295]

Müellif hadisin ardından şöyle söyler: "Bu hadisin isnadında zayıflık vardır" (Rivayet için bk. Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 3/523-524).

[←296]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/20; hadis, ***"Allah için** veya **Allah yolunda mücahid"*** ifadesiyle başlar; Tirmizî, Fezâilü'l-Cihâd, 2; Mizzî, *Tuhfe*, 8/262; İbn Hibbân, *Sahîh*, 7/69, 103, 178; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/309; Heysemî, *Mevâridü'z-Zam'ân*, nr. 1624; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 36 (Nuaym b. Hammâd'ın ziyadesi olarak); Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/431; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/21; Heysemî, *Mevâridü'z-Zam'ân*, nr. 25; Taberânî *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 18/309; Heysemî, *Keşfü'l-Estâr*, 2/35; *Mecmau'z-Zevâid*, 3/268; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s.

284-285; *Kitâbü'l-Cihâd*, s. 162; İbn Ebü'd-Dünyâ, *Muhâsebetü'n-Nefs*, s. 102; Sehmî, *Târîhu Cürcân*, s. 201; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/10-11.

[←297]

Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, s. 133; İbn Balabân, *el-İhsân*, nr. 717; Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 13/165; Ebû Davud-i Tayâlisî, *Müsned*, s. 329; İbn Ebü'd-Dünyâ, *Muhasebetü'n-Nefs*, s. 96; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/522.

[←298]

Yusuf 12/52.

[←299]

Yusuf 12/53. Süyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr*, 4/549. Bu konuyla ilgili rivayetler 555, 556, 557, 558

numaralarda da geçmektedir. (M).

[←300]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/226.

[←301]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/226.

[←302]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/226.

[←303]

Sübkî, *Tabakat*, 2/29.

Şeyhlerden ya da dervişlerden biri Cüneyd’e sormuş: “Müridler üzerinde hikâyelerin (kıssaların) tesiri nedir?” Cüneyd şu karşılığı vermiş: “Hikâyeler, müminlerin kalplerini güçlendiren ilâhî askerlerdir.” Kendisine, “Bu konuda delilin var mı?” diye sorulunca da, “Evet” deyip şu âyet-i kerîmeyi okumuş: ***“Peygamberlerin haberlerinden senin gönlünü teskin edeceğimiz her haberi***

(kıssayı) ***sana anlatıyoruz”*** (Hûd 12/120; Serrâc, *el-Lüma‘*, s. 210) (M).

[←304]

Mükâteb: Miktarı belirlenmiş parayı getirdiğinde âzat olmak üzere efendisiyle anlaşan köle. (M).

[←305]

Hadis için bk. Ebû Davud, Itk, 1; Mâlik, *el-Muvatta’*, Hüsnü’l-Huluk, 12; Tirmizî, Büyû‘, 35. Burada şöyle demiştir: “Gerek Resûlullah’ın (s.a.v) ashabından ve gerekse sonrakilerden ilim ehlinin çoğunluğu şöyle demiştir: ‘Üzerinde bedelinden 1 dirhem borç kaldığı müddetçe mükâteb köledir.’

Süfyân-ı Sevrî, Şâfiî, Ahmed ve İshak'ın sözü budur"; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 10/234. Burada şöyle söyler: "Şâfiî önceki döneminde şöyle demişti: Bunu Amr b. Şuayb dışında Hz.

Peygamber'den rivayet eden birini bilmiyorum. Müftîlerin fetvası da bu şekildedir" (Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 9/373).

Rivayet için bk. Sübkî, *Tabakat*, 2/32.

[←306]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/18.

[←307]

Yezîd b. Meysere diyor ki: "Yedi şeyden dolayı ağlanır: Sevinçten, hüzünden, bir şeye sabredememekten, riyadan, acıdan, şükürden, Allah korkusundan. İşte bu sonuncusu sebebiyle gözden dökülen bir damla yaş derya gibi koca ateşi söndürür" (Ebû Davud, *Zühd*, s. 394. Keza Hennâd, *Zühd*, 1/464; Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/235) (M).

[←308]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/18.

[←309]

Kitabın yazma nüshasında hâşiyede şöyle yazılıdır: "Müellifin bu kelâmı aktarmasından, İmam Beyhakî'nin sûfî meşâyih ile sohbette bulunduğu anlaşılmaktadır. Çünkü *el-Hakâik* ve *Tabakatü's-Sûfiyye*'nin sahibi Ebû Abdurrahman-ı Sülemî'den çokça nakilde bulunmaktadır. Aynı şekilde *Risâle*'nin sahibi imam, üstat, Ebü'l-Kasım Kuşeyrî'nin şeyhi üstat Ebû Ali ed-Dekkak'tan da rivayette bulunmaktadır. Beyhakî'nin hocası Ebû Abdullah Hâkim'in de sûfî meşâyihten nakilleri ve onlarla sohbeti vardır. Bu kitaptaki pek çok rivayetten bu anlaşılmaktadır. Durum böyle olmasına rağmen hadisçilerden çok sayıda kimse sûfîlerin meşrebini inkâr eder, kabul etmez. Hatta bazıları Cüneyd-i Bağdâdî, İbn Atâ, Abdülkadir-i Geylânî gibi insanları bile kabul etmezler. Allah Teâlâ sırlarını âli eylesin."

[←310]

Sülemî, *Tabakat*, s. 45; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 5/195.

[←311]

Fudayl b. İyâz diyor ki: “Evet, Firdevs cennetinde bulunmayı, orada nebîler, sıddîklar, şehidler ve sâlihlerle birlikte rahmâna mücâvir olmayı istiyorsun, ancak bunun için hangi ameli işledin, hangi nefsânî arzunu terkettin, hangi öfkene hâkim oldun, aranız kopuk olan hangi akrabanı ziyaret ettin, kardeşinin hangi hatasını affettin, sana yakın olan hangi insandan Allah için uzaklaştın ve sana uzak olan hangi insanla Allah için yakınlık kurdun?” (Gazâlî, *İhyâ*, 2/158) (M).

[←312]

Nûr 24/54. Rivayet için bk. Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/244. Rivayet 64 numarada daha önce geçmişti.

(M).

[←313]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/124.

[←314]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 325.

[←315]

Sülemî, *Tabakat*, s. 97.

[←316]

Sülemî, *Tabakat*, s. 214; Hücvîrî, *Keşfü’l-Mahcûb*, s. 243.

[←317]

Sülemî, *Tabakat*, s. 215.

[←318]

Şam bölgesinde bir dağ (bk. Bekrî-i Endelûsî, *Mu‘cemü Me’sta‘cem*, 4/1162) (M).

[←319]

Sülemî, *Tabakat*, s. 367.

[←320]

Sülemî, *Tabakat*, s. 455. Bu rivayet 518 numarada tekrar gelecek. (M).

[←321]

İbn Asâkir, *Tehzîb*, 5/288.

[←322]

Bu şiirde dünya serveti kemiğe, onun peşinde koşanlar köpeğe benzetilmekte ve hesabının ağır olacağı ima edilmektedir. (M).

[←323]

Tâî’nin benzer bir sözü 425 ve 893 numaralarda gelecek. (M).

[←324]

Bu rivayet 274 numarada daha önce geçmişti. (M).

[←325]

İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 211; İbnü’l-Cevzî, *İlel*, 2/809.

[←326]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 3/157, 7/90; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 28; Ebû Davud, *Merâsîl*, s. 240; İbnü’l-Cevzî, *İlel*, 2/797; Süyûtî, *el-Fethu’l-Kebîr*, 2/116; Râfiî, *Tedvîn*, 2/274; 3/141; 4/135.

[←327]

Beyhakî, *Şuabü’l-Îmân*, 7/323 (nr.10457); Süyûtî, *el-Câmiu’s-Sagîr*, 2/182; Irâkî, *Tahrîcü Ehâdîsi’l-*

İhyâ, 3/216.

[←328]

Hikmet sahibi zatlardan biri diyor ki: “İnsanda bir dil yanında iki göz ve iki kulak yaratılmıştır. İşitip gördükleri konuştuklarından fazla olsun diye” (Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 69) (M).

[←329]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 55; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/195.

[←330]

Enfâl 8/67.

[←331]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 283.

[←332]

İbn Abdülhakem, *Sîretü Ömer b. Abdülaziz*, s. 146. Bu rivayet daha önce 296 numarada geçmişti.

(M).

[←333]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*’de benzerini rivayet etmiştir. s. 260.

[←334]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/152; 6/272; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 270; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/119.

[←335]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 273.

[←336]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/24.

[←337]

Cüneyd halka vaaz ederken büyüklerden biri, “Yâ Ebü’l-Kasım! Allah âlimi ilmin içinde (âmil) görmezse ondan razı olmaz. Sen gerçekten ilmin içinde isen, orada konuşmaya devam et, yok değilsen aşağı in” diye seslendi. Cüneyd hemen yerinden kalkıp aşağı indi ve iki ay evine kapandı.

Daha sonra dışarı çıktı ve, “Hz. Peygamber’in (s.a.v), ***‘Âhir zamanda kavmin önderi onların en***

rezilleri olacaktır’ hadisi bana ulaşmamış olsaydı yanınıza gelmezdim” dedi (Kelâbâzî, *Taarruf*, s.

163) (M).

[←338]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/32.

[←339]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/10; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 2/193.

[←340]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/219.

[←341]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/220.

[←342]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/220. Bir sonraki rivayette geleceği üzere, içeri giren zat dünyalık bir şeyle uğraşmasını uygun görmemiştir. (M).

[←343]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/339. Burada sakalınının darmadağınık olduğunu değil de taranmaya ihtiyacı olduğunu düşünmek yerinde olacaktır. (M). Bu rivayet 893 numarada tekrar gelecek. Ayrıca 402

numarada benzer mânayla da geçmektedir. (M).

[←344]

Bu rivayet 893 numarada tekrar gelecek. 331 numarada da benzer mânayla geçmişti. (M).

[←345]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/196.

[←346]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/22.

[←347]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 6/392.

[←348]

Mâlik'in benzer sözleri 823 ve 824 numalarda gelecek. (M).

[←349]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/363.

[←350]

Amr b. Avf Ensârî anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.v) cizye tahsili için Ubeyde b. Cerrâh'ı Bahreyn'e gönderdi. Ubeyde cizyeyi toplayıp Medine'ye geri döndü. Ensar Ebû Ubeyde'nin gelişini işitince Resûlullah ile birlikte sabah namazını kıldılar. Hz. Peygamber (s.a.v) namazı kılıp camiden ayrılınca karşısına çıktılar. Peygamber Efendimiz onları görünce tebessüm etti ve, ***"Sanırım, Ebû***

Ubeyde'nin Bahreyn'den bir şeyler getirdiğini duydunuz" buyurdu. Onlar da, "Evet yâ Resûlallah" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v) onlara şöyle buyurdu: ***"Size müjde olsun, bunu***

bekleyiniz *(alacaksınız)****. Vallahi ben sizin fakir olmanızdan değil de dünya malının öncekilerde***

olduğu gibi sizin de elinize bolca geçmesinden, onlar gibi sizin de dünya malına dalmanızdan ve

en nihayet onlar gibi helâk olmanızdan korkarım" (Kandehlevî, *Hayâtü's-Sahâbe*, 2/421-422.

Keza Buhârî, Rikâk, 7; Müslim, Zühd, 6) (M).

[←351]

Sülemî, *Tabakat*, s. 13.

Lokman (a.s) oğluna yaptığı nasihatte şunları söylemiş: "Yavrum! Güzel ahlâka sahip olmanın, iyi bir dinî hayat sürme yolunda sağladığı faydalardan biri de zühddür. Kim zühd yolunu tutarsa Allah katındakine talip olur. Allah katındakine talip olan ise Allah için amel eder. Kim de Allah için amel işlerse Allah onu mükâfatlandırır" (Ebû Tâlib-i Mekkî, *Kûtü'l-Kulûb*, 1/263) (M).

[←352]

Yazma nüshanın hâşiyesinde şu not vardır: “Bu mezkûr lafız, yani, ***‘Dünya müminin zindanı,***

kâfirin cennetidir’ hadisi, hadis kitaplarında rivayet edilmiştir. Fudayl b. İyâz da -Allah onun sırrını yüceltsin- muhaddislerden sayılan bir insandır. Hâfız Beyhakî gibiler bu hadisi rivayet edip, sıhhatini onaylamışlardır. Ama Sâgânî gibiler bunu mevzu hadislerden saymışlardır ki, bu sözleri doğru değildir” (bk. *Mevzûâtü’s-Sâgânî*, s. 48).

[←353]

Müslim, Zühd, 1; Tirmizî, Zühd, 16; İbn Mâce, Zühd, 3; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/323, 389, 485; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 6/289; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/604; İbn Hacer, *el-Metâlibü’l-*

Âliye, 3/150; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 10/289; *Keşfü’l-Estâr*, 4/247-248. Bu hadis geniş haliyle 472 ve 818 numaralarda tekrar gelecek. (M).

[←354]

Ebü’d-Derdâ diyor ki: “Bir şahsın sizin en zâhidiniz olduğuna yemin ederseniz, ben de onun en hayırlınız olduğuna yemin ederim” (İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 193) (M).

[←355]

Hz. Âişe (r.anh) anlatıyor: Ensardan bir hanım yanıma gelmişti. Resûlullah’ın (s.a.v) yatağının katlanmış çuhadan olduğunu görünce evine gitti ve içi yün bir yatak gönderdi. Resûlullah eve gelince, ***“Bu neyin nesidir?”*** diye sordu. Ben, “Ensardan falanca kadın yanıma gelmişti; sizin yatağınızı görünce bunu gönderdi” dedim. ***“Onu geri gönder”*** buyurdu. Ben ise göndermedim, çünkü evimde bulunması hoşuma gidiyordu. Ancak Resûlullah (s.a.v) üç kez geri göndermemi isteyerek şöyle buyurdu: ***“Ey Âişe, onu iade et. Vallahi, dilesem, Allah dağlar kadar altın ve***

gümüş verir.” Bunun üzerine geri gönderdim (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 30-31. Keza Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 11/102; Münzirî, *et-Tergîb ve’t-Terhîb*, 4/202; İbn Hacer, *Fethu’l-Bârî*, 11/292) (M).

[←356]

İbrahim-i Teymî diyor ki: “Ashapla sizin aranızda ne kadar da fark var. Dünya onlara yöneldi, onlar ise kaçtılar. O sizden yüz çevirdi, siz ise peşinden koşuyorsunuz” (İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 194) (M).

[←357]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/267; Fesevî, *Ma‘rife*, 2/14.

[←358]

Abdullah b. Mesud anlatıyor: Resûlullah (s.a.v) bir gün hasır üzerinde uyumuş, hasır vücudunun yan tarafında iz yapmıştı. Bunu gören bizler, “Yâ Resûlallah! Müsaade etseniz de altınıza daha yumuşak bir şey sersek” dedik. Resûlullah (s.a.v) ise şöyle buyurdu: ***“Dünyaya benim ne ülfetim var ki!***

Benimle dünyanın misâli, bir yaz günü yolculuk yapıp bir ağacın gölgesinde kestiren, sonra da

orayı terkedip yoluna devam eden yolcuya benzer” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 27. Keza *el-Müsned*, 1/391, 441; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 10/326) (M).

[←359]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 3/194.

[←360]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/10; Sülemî, *Tabakat*, s. 100; İbnü’l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 32; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 3/146.

[←361]

İbnü’s-Semmâk şöyle diyordu: “Zâhid, sevinç ve hüzünlerin kalbinden çıktığı insandır. Böyle biri eline geçen dünyalıkla sevinmez. Dünyalık bir

şeyden de üzülmez. Sabaha çıktığında, elinde bir şey var mı, yok mu aldırmaz” (Ebû Tâlib-i Mekkî, *Kûtü’l-Kulûb*, 1/267) (M).

[←362]

Fütüvvet: Mümin kardeşi adına fedakârlık etmek. (M).

[←363]

Sülemî, *Tabakat*, s. 126. bk. Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/231; İbnü’l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 35; Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 18.

[←364]

Sülemî, *Tabakat*, s. 314; Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/353.

[←365]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 5/235.

[←366]

Sülemî, *Tabakat*, s. 341.

[←367]

Kasas 28/83.

İbnü’s-Semmâk halifelerden birinin huzuruna girer. Halife o an elindeki bardakla su içmektedir.

Halife, “Bana nasihat eder misiniz?” deyince ona sorar: “Susuzluktan kırıldığın bir vakit, bütün servetin karşılığında bu bir bardak suyu vermeyi teklif etseler, hepsini verir miydin?” Halife,

“Verirdim” deyince, İbnü’s-Semmâk, “Peki, halifeliği bırakman karşılığında suyu teklif etseler, ne derdin?” diye sorar. Halife yine, “Hilâfeti bırakırdım” cevabını verir. İbnü’s-Semmâk ona şöyle söyler: “O halde bir bardak su etmeyen mülkünle böbürlenme” (Gazâlî, *İhyâ*, 4/121) (M).

[←368]

Süyûtî'nin *ed-Dürrü'l-Mensûr*, 6/444'te belirttiğine göre, bunu İbn Ebû Hâtim rivayet etmiştir.

[←369]

Nefsimin arzuladığı şeyleri istemeden bana gösterir. (M). Rivayet için bk. Sübkî, *Tabakat*, 1/150; Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/169.

[←370]

İbnü'l-Ebbâr, *Kitâbü'l-Mu'cem fî Ashâbi Ebû Alî es-Sadefî*, s. 256.

[←371]

Bir adam Hasan-ı Basrî'ye sorar: "Ey Ebû Saîd! Ben gecelerimi sağlık ve âfiyet içinde geçiriyorum.

İbadete kalkmak istiyorum. Abdest suyumu da hazırladığım halde kalkamıyorum. Neden acaba?"

Hasan-ı Basrî ona, "Günahların seni tutmuş bırakmıyor" cevabını verir (Sühreverdî, *Avârif*, 3/31) (M).

[←372]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/220. Ömer b. Abdülaziz'den gelen benzer bir şiir için 616 numaraya bakınız.

(M).

Hâris-i Muhâsibî, kulun amele ilk önce nereden başlaması gerektiği sorusuna şu cevabı verir:

"Rabbinin bir kulu olduğunu, efendin ve sahibin Allah'tan korkmadan kurtuluşun olmadığını, O'ndan korktuktan sonra artık senin için helâkın söz konusu olmayacağını bileceksin. Ne için yaratıldığını, bu fâni dünyaya niçin getirildiğini düşünüp tefekkür edeceksin. Ve boş yere yaratılmadığını,

başı boş bırakılmadığını göreceksin. Çünkü sen bu dünyaya sınanıp imtihan edilmek için getirildin. Bakalım O'na itaat mi yoksa isyan mı edeceksin ve buradan ebedî azaba mı ebedî nimete mi erişeceksin? Rabbinin bir kulu olduğunu bilmek, niçin yaratıldığını, neden sınava tâbi tutulduğunu akletmek, sonunun mutlaka ebedî azaba veya sevaba yani ebedî nimetlere varış

olduğunu öğrenmek, başlaman gereken ilk noktadır" (Muhâsibî, *er-Riâye li-Hukûkillâh*, s. 47) (M).

[←373]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/221.

[←374]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/221.

[←375]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 8/252.

[←376]

Müslim, ez-Zühd ve'r-Rekâik, baş tarafında; Tirmizî, Zühd, 16; İbn Mâce, Zühd, 3; Ahmed b.

Hanbel, *el-Müsned*, 2/323, 389, 485; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 6/289; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/604; İbn Hacer, *el-Metâlibü'l-Âliye*, 3/150; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/289; *Keşfü'l-Estâr*, 4/247-248. Bu rivayet 436 ve 818 numaralarda da geçmektedir. (M).

[←377]

Beyhakî, *Menâkıbü'ş-Şâfiî*, 2/180; Râzî, *Menâkıbü'ş-Şâfiî*, s. 319.

Abdullah b. Mesud şöyle demiştir: "Allah'a kavuşmadan mümine rahat yoktur." Vekî' b. Cerrâh, *Zühd*, 1/311. (M).

[←378]

Talâk 65/2. İbn Mâce, Zühd, 24; Dârimî, Rikâk, 16; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/178; *Zühd*, s.

45, 146; İbn Balabân, *el-İhsân*, 8/234; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/492; Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/166; Mizzî, *Tuhfe*, 9/165; Bûsîrî, *Misbâhü'z-Zücâce*, 2/342; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/458; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/524.

[←379]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/278, 447; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/438; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/287; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/191; Beyhakî, *Âdâb*, s. 228; Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr*, 4/117-118 (nr. 4736). Bu rivayet 715 numarada tekrar gelecek. (M).

[←380]

Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/932.

[←381]

Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/74.

Müellif hadisin ardından şöyle söyler: "Abdullah b. Recâ-i Mekkî, bu hadisin rivayetinde tek kalmıştır. Ebû Hâtim'in İbrahim b. Muhammed-i Şâfiî, Ahmed b. Şebîb b. Saîd, İbn Recâ, Abdullah b. Ömer şeklindeki rivayeti onun adını Ubeydullah b. Ömer diye vereninkinden daha sahih gözükmektedir." Bu rivayet benzer ifadelerle 239, 240, 241 numaralarda da geçmektedir. (M).

[←382]

Katâde naklediyor: Mutarrif b. Abdullah bir gün, "İki adam görürsün. Bunlardan biri daha çok namaz kılmasına, oruç tutmasına ve sadaka vermesine rağmen diğeri ondan çok daha faziletlidir" dedi. "Bu nasıl olur?" diye sorulunca şu karşılığı verdi: "Allah'ın haram kıldığı şeylere karşı daha vera' sahibi olduğundan dolayı" (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 343) (M).

[←383]

Aynı rivayet 101 numarada daha önce geçmişti. (M).

[←384]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/347, Bişr b. Hâris'in sözü olarak rivayet edilmiştir.

[←385]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/343. bk. Râfiî, *Tedvîn*, 1/284. Benzer bir söz 989 numarada Hz. İsâ'dan gelecektir. (M).

[←386]

Sülemî, *Tabakat*, s. 96.

[←387]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/230. bk. İbn Asâkir, *Tehzîb*, 6/226; Fesevî, *Ma'rife*, 2/678; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/518.

[←388]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/230. bk. İbn Asâkir, *Tehzîb*, 6/226; Fesevî, *Ma'rife*, 2/678; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/518.

[←389]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/238; Fesevî, *Ma'rife*, 2/678; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/516.

[←390]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/239; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/516.

[←391]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/63; İbnü'l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 321.

[←392]

Asmaî'nin bir bedevîden aktardığı benzer bir nasihat için 705 numaraya bakınız. (M).

[←393]

İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 11 (Nuaym b. Hammâd'ın ziyadelerinden).

[←394]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 106 (bir kısmı).

Ca'fer-i Sâdık'a sorulmuş: "Dua ediyoruz, ancak kabul edilmiyor, nedendir?" O da şu cevabı vermiş:

"Çünkü tanımadığınız bir zata niyaz ediyorsunuz da ondan" (Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 141) (M).

Süfyân-ı Sevrî Râbia'nın yanında, "Allahım, benden razı ol" diye dua edince, Râbia ona şöyle seslenir: "Kendisinden razı olmadığın zattan razı olmasını istemeye utanmıyor musun?" (Kelâbâzî, *Taarruf*, s. 120) (M).

[←395]

Havf: Allah'tan korkmak. (M).

[←396]

Şevk: Allah'a kavuşmaya iştiyak duymak. (M).

[←397]

Recâ: Allah'ın mağfiretini ümit etmek. (M).

[←398]

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/159; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/74; Münzirî, *et-Tergîb ve't-Terhîb*, 5/284; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*,

15/826. Benzer bir rivayet 775 numarada tekrar gelecek. (M).

“Ey müminler! Topluca Allah’a tövbe edin ki felâha eresiniz” (Nûr 24/1). Hâris-i Muhâsibî bu âyetin tefsiriyle ilgili olarak şöyle söyler: “Allah Teâlâ önceki amellerini, günahlarına pişmanlık duyarak ve rablerine tövbe ederek düşünmelerini emretmiştir” (Muhâsibî, *er-Riâye li-Hukûkillâh*, s.

50) (M).

[←399]

Tirmizî, Zühd, 85; İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 11; Begavî, *Şerhu’s-Sünne*, 15/117-118; Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/178.

[←400]

Hz. Ömer şöyle demiştir: “Merhamet etmeyene merhamet olunmaz. Affetmeyen mağfiret olunmaz.

Günahlarına tövbe etmeyen bağışlanmaz. Nefsini korumayan himaye edilmez” (Ebû Davud, *Zühd*, s. 98. Keza İbnü’l-Cevzî, *Târîhu Ömer*, s. 118) (M).

[←401]

“Şüphesiz O kendisine dönenleri bağışlayandır” (İsrâ 17/25). Saîd b. Müseyyeb bu âyetle ilgili olarak şöyle demektedir: “Günah işleyip tövbe eden, sonra tekrar günah işleyip tekrardan tövbe edenleri Allah bağışlar.” Ebû Davud, *Zühd*, s. 351. Keza İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 386 (Hüseyin Mervezî’nin ziyadelerinden); Taberî, *Câmi‘*, 15/51; Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/165; Beyhakî, *Şuabü’l-*

Îmân, 5/7095. (M).

[←402]

Bir gün, Hz. Ali’nin huzurlarına biri geldi ve, “Yâ Ali! Ben bir günah işledim. Ne yapayım?” diye sordu. Hz. Ali, “Tövbe et” buyurdu. “Tövbe ettim, ama tövbemi bozdum.” “Yine tövbe et.” “Ne zamana kadar tövbe

edeyim?” Hz. Ali ona şu karşılığı verdi: “Şeytan, yenilinceye kadar” (Eşrefoğlu Rûmî, *Müzekki’n-Nüfûs*, s. 469-470) (M).

[←403]

Hasan-ı Basrî diyor ki: “Mümin günah işler, ancak buna devamlı üzüntü duyarak cennete girer”

(Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 381. Keza İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 52; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 10/199) (M).

[←404]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/226.

[←405]

Hattâbî, *Uzlet*, s. 80; Ebû Nuaym, *Hilye*, 4/323.

[←406]

“Her can kazandığıyla *(Allah katında)* ***rehin alınmıştır”*** (Müddessir 74/38; ayrıca bk. Tûr 52/21) (M).

[←407]

Aynı şiir daha önce 170 numarada geçmişti. (M).

[←408]

Sûfîlerden biri şöyle demiştir: “Sen bana gazap ederken, insanların beni senden korkuyor görmelerinden sana sığınırım” (Muhâsibî, *er-Riâye li-Hukûkillâh*, s. 234) (M).

[←409]

Hûd 11/114. Müellif, rivayetin ardından, “İsnadı zayıftır” der. Bu rivayetin geçtiği yerlere gelince: Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 12/173-174;

Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 7/39. Bu rivayet mevkuf olarak 102 ve 511 numaralarda geçmektedir. (M).

[←410]

Hûd 11/114. İbnü’l-Cevzî, *İlel*, 2/825; Ukaylî, *Duafâ*, 6/174. Bu rivayet merfû olarak 510, mevkuf olarak da 102 numarada geçmektedir. (M).

[←411]

İbnü’l-Mübârek; *Zühd*, s. 44, Nuaym b. Hammâd’ın ziyadesi olarak; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/145; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 17/284-285; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 10/202; Begavî, *Şerhu’s-Sünne*, 14/339.

[←412]

Tirmizî, el-Birr ve’s-Sıla, 55. Şu ilâve vardır: ***“İnsanlara güzel ahlâkla muamele et”*** (Ahmed b.

Hanbel, *el-Müsned*, 5/153, 158, 177, 236; Dârimî, Rikâk, 74; Ebû Nuaym, *Hilye*, 4/378; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/54; Kudâî, *Müsned*, 1/379; İbnü’l-Ebbâr, *Mu‘cem*, s. 24; Sem‘ânî, *Edebü’l-İmlâ ve’l-*

İstimlâ, s. 37).

[←413]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 75; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 8/119. Buralarda rivayet Musa aleyhisselâmdandır.

Abdülkadir-i Geylânî mücahede için on hasletin gerekli olduğunu söyler: **1.** İster doğru, ister yalan, ister kasten, ister yanlışlıkla Allah Teâlâ’ya and vermemeli, yemin etmemelidir. **2.** İster şaka, ister ciddi olarak yalandan sakınmaktır. **3.** Belli ve açık bir özrü olmadığı ve verdiği sözü yerine getirmeye gücü yettiği halde, sözünde durmamaktan kaçınmaktır. **4.** Mahlûkattan birine lânet ve insanlara eziyet etmekten sakınmaktır. **5.** Kendisine zulmedilse de, insanlardan birine beddua etmekten sakınmaktır. **6.** Ehl-i kıbleden bir kimseye şirk, küfür ve nifak ile asla şahitlik etmemektir.

7. Kalpten veya dıştan bir günah işlememek, haramdan korunmak ve bütün uzuvları günahtan alıkoymaktır. **8.** Az ve çok kendine lâzım olan yiyeceğini insanlara yüklemekten sakınmaktır. **9.**

İnsanlara tamah (hırs, aç gözlülük) etmeyip, insanların elinde bulunan şeyin onlarda olmamasını istememelidir. **10.** Tevazudur (Abdülkadir-i Geylânî, *Gunyetü't-Tâlibîn*, s. 493-494) (M).

[←414]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 9/350; Sülemî, *Tabakat*, s. 18.

[←415]

Ebü'l-Hasan Bûşencî şöyle demiştir: "Nefsini zelil edeni Allah aziz eder. Nefsini aziz edeni Allah insanların gözünde zelil eder" (Sülemî, *Cevâmiu Âdâbi's-Sûfiyye*, s. 342).

Fudayl b. İyâz şöyle demiştir: "Nefsinde bir kıymet görenin tevazudan nasibi yoktur" (Sühreverdî, *Avârif*, 3/5) (M).

[←416]

Sülemî, *Tabakat*, s. 455. Bu rivayet 398 numarada daha önce geçmişti. (M).

[←417]

Şah Şücâ'-i Kirmânî der ki: "Fazilet sahipleri, faziletlerini görmedikleri sürece fazilet sahibidirler.

Faziletlerini gördüler mi, artık faziletleri kalmaz. Velâyet sahipleri, velî olduklarını görmedikleri müddetçe velâyet sahibidirler. Velî olduklarını gördüler mi, artık velîlikleri kalmaz" (Hücvîrî, *Keşfü'l-Mahcûb*, s. 240) (M).

[←418]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/109. Bu rivayet 901 numarada tekrar gelecek. (M).

[←419]

Ebü'l-Mevâhib-i Şâzelî der ki: "Riyakârın alâmeti odur ki, kendisine bir noksanı gösterildiği zaman, nefsinden yana çıkar" (Şa'rânî, *Velîler Ansiklopedisi*, 3/1086) (M).

[←420]

İbn Mâce, Fiten, 16; Bûsîrî, *Zevâid*, 2/295; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/4; 3/270; 4/328; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/36-37, 154, 2/323-324; Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/5, 15; Kudâî, *Müsned*, 2/148, 252.

[←421]

Ebû Nuaym, *Târîhu İsbahân*, 2/66; *Hilye*, 7/122; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/255; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/485, 814; Behşel, *Târîhu Vâsıt*, s. 220; İbn Hacer, *el-Metâlibü'l-Âliye*, 3/186; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 393 (Şeddâd b. Evs'in sözü olarak); İbn Ebû Hâtim-i Râzî, *İlelü'l-Hadîs*, 2/124 (Şeddâd b. Evs'in sözü olarak).

Beyhakî rivayetin ardından hadiste geçen neâyâ'nın neiy kelimesinin çoğulu olup, helâk olan (ölen insan) anlamında olduğunu belirtir. Ayrıca bk. İbnü'l-Esîr, *Nihâye*, 5/85-86; Elbânî, *Sahîha*, 2/20-21. (M).

[←422]

Abdülkadir-i Geylânî der ki: "Sizleri yalancı ve sahtekâr görüyorum. Sözlerinizde ve işlerinizde hep böylesiniz. Gizli yaptığınız işlerde yine öylesiniz. Açık yaptığınız işlerde yine aynı yolu takip etmektesiniz. Sebatlı haliniz yok. Söze gelince bol, fakat sebatsız ve devamsız. Her zaman sözleriniz yalnız kalmakta. Buna iş eklense bile ihlâs olmadığı için bir şeye yaramıyor. Hele tevhid haline hiç yanaştığınız yok" (Abdülkadir-i Geylânî, *İlâhî Armağan*, s. 112) (M).

[←423]

İbn Ebü'd-Dünyâ, *Muhâsebetü'n-Nefs*, s. 97. Merfû olarak: Ebû Davud, Cihâd, 26.

[←424]

Hûd 11/15.

[←425]

Abdülkadir-i Geylânî der ki: “Ey münafıklar! Bulunduğunuz halden dönünüz. Bu kaçak halinizden vazgeçiniz. Halinize şeytan da gülüyor. Neden şeytanı güldürüyorsunuz? Size ayıp değil mi? Siz böyle yaptıkça, şeytan neşeleniyor. Siz, bu durumda ne yapsanız makbul olmaz. Çünkü kıldığınız namaz halk için, tuttuğunuz oruç yine halk için, hiçbiri Hak için değil. Hep işleriniz böyle... Sadaka verseniz halktan fayda umuyorsunuz. Bir düşküne zekât verseniz, karşılığında onu çalıştırmak dilersiniz. Siz alnına kötü damga vurulacak insanlarsınız, ne çare ki, bu âlemde hatalar gizli kalmaya mahkûm... Yakında canınız cehenneme girer; hiç üzülmeyiniz” (Abdülkadir-i Geylânî, *İlâhî Armağan*, s. 71) (M).

[←426]

Rûm 30/39; Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 4/408.

[←427]

Tirmizî, Zühd, 61; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/148; 5/259; *Zühd*, s. 15; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 17/269-270; İbn Ebü’d-Dünyâ, *es-Samt ve Âdâbü’l-Lisân*, s. 175-176; İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 43; Begavî, *Şerhu’s-Sünne*, 14/317; Hattâbî, *Uzlet*, s. 14; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 8/271; İbn Adî, *el-Kâmil*, 5/1813; Beyhakî, *Âdâb*, s. 234; İbn Ebû Âsım, *Zühd*, s. 12; Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/9; Münzirî, *et-Tergîb ve’t-Terhîb*, 5/161.

[←428]

Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 8/197; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 10/299.

[←429]

Buhârî, *Edebü’l-Müfred*, s. 111; Tirmizî, el-Birr ve’s-Sıla, 62; İbn Mâce, Zühd, 29; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/392; *Zühd*, s. 397; Hâkim, *el-*

Müstedrek, 4/324; İbn Ebü'd-Dünyâ, *Samt*, s. 177-178; İbn Balabân, *el-İhsân*, 1/349.

[←430]

Sülemî, *Tabakat*, s. 96.

[←431]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 6/143

[←432]

Halid-i Rib'î anlatıyor: Lokman Hekim marangozluk yapan Habeşli bir köleydi. Bir gün efendisi,

"Bana bir koyun kes" demiş. O da kesmiş. Efendisi, "Bana koyunun en güzel iki parçasını getir"

demiş. O da diliyle kalbini getirmiş. Efendisi, "Bu ikisinden daha güzel bir tarafı yok muydu?" diye hayretini bildirmiş. O da, "Hayır" demiş. Efendisi buna bir şey dememiş. Başka bir zaman yine,

"Bana bir koyun kes" demiş. O da kesmiş. Efendisi, "Onun en kötü iki parçasını at" demiş. O da diliyle kalbini atmış. Buna şaşıran efendisi, "Bana en iyi iki parçasını getirmeni istedim. Diliyle kalbini getirdin. En kötü iki parçasını at dedim, bu sefer yine aynı parçaları, diliyle kalbini attın.

Neden?" diye sormuş. Lokman Hekim ona şu cevabı vermiş: "Bu ikisi temiz olduklarında onlardan güzeli yoktur, ama kötü olduklarında da onlardan kötüsü yoktur" (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 84) (M).

[←433]

Ebû Ali b. Kâtib diyor ki: "Allah korkusu bir kalbe yerleşti mi dil artık boş şeyler konuşmaz"

(Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 31) (M).

[←434]

Sülemî, *Tabakat*, s. 143.

[←435]

İbn Asâkir, *Tehzîb*, 5/278.

[←436]

Denildi ki: “Gözlerin şükrü arkadaşında gördüğün ayıba gözünü kapaman, kulakların şükrü onda işittiğin ayıba kulağını tıkamandır” (Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 95-96) (M).

[←437]

Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 1/220; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 4/248-249.

[←438]

Eskiden mahallelere kanallarla içme suyu sağlanırdı. Muhammed b. İshak geceleyin bu suyu evde saklayıp ihtiyaçları için kullanmadıklarını söylüyor. Gece gereksinim olduğunda su ihtiyaçlarını kuyudan karşıladıklarını ve fazlasını geri döktüklerini, dolayısıyla gereksiz yere evde su tutmadıklarını ifade ediyor. (M).

[←439]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/68.

[←440]

İbn Ebû Hâtim, *Cerh*, 2/294; Fesevî, *Ma‘rife*, 2/254-255; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/340.

[←441]

Abdülkadir-i Geylânî der ki: “Cemaat! Yanınızda İslâm dinine uyan bir haliniz kalmadı ki... Onu, zâhirde elinizden bıraktınız. İç âleminize zaten geçirmediniz. Nefsin hilesine kandınız. Allah’ın hilmine aldandınız. Her gün biraz daha dinden uzaklaştınız. Allah Teâlâ’nın hilmi sayesinde bu âlemde gazaba da uğramadınız. Bir gün burayı bırakır, öbür âleme göçersiniz. O gün mevlâ her yanınızdan tutar, azaba atar” (Abdülkadir-i Geylânî, *İlâhî Armağan*, s. 173) (M).

[←442]

İbn Sa‘d, *Tabakat*, 5/368; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 3/239-240.

[←443]

Dirhemin altıda biri. (M).

[←444]

Şa‘rânî’nin *Tabakat*’ta belirttiğine göre (1/69), İbrahim b. Edhem bu beyitle çok temsil getirirmiş.

Keza bk. Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/10; İbnü’l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 374-375.

Bu beyitte kadının -kendisini sevenler hariç- her hâlükârda içinde rüşvet kokusu olan hediyeleri almaması, bunun yerine sade yemekle yetinmesinin fazileti vurgulanmaktadır.

[←445]

Müslim, Rikâk, 99.

[←446]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/32; Taberânî, *el-Mu‘cemü’s-Sagîr*, 1/240; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 1/82.

[←447]

bk. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/420, 423; Heysemî, *Keşfü'l-Estâr*, 1/82; *Mecmau'z-Zevâid*, 1/188.

[←448]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/420, 423; İbn Ebû Âsım, *es-Sünne*, s. 12.

[←449]

Yazma nüshada hâşiyede şu not vardır: İbn Hacer-i Askalânî *Taglîku't-Ta'lîk* adlı eserinde şöyle demiştir: "Hâkim Ebû Abdullah'ın belirttiğine göre, cumhur mütekaddimîn imamlara göre, sahâbenin tefsirleri merfû hükmündedir. Bazı muhakkikler ise, esbâb-ı nüzûlle ilgili açıklamalarının merfû hükmünde olduğunu söylerler. Ben de diyorum ki: Hâkim'in nakline göre bu söz Resûlullah'tan (s.a.v) gelen merfû hadis hükmünde olmaktadır."

[←450]

Yusuf 12/42. İbn Abbas ve İkrime gibilerin, âyetteki zamirin merciini Hz. Yusuf'a ait ederek yukarıdaki şekilde anladıkları rivayet edilmektedir. Görülen o ki Beyhakî de bunu tercih etmektedir.

Ancak aslolanın, zamirin merciinin Hz. Yusuf'un ricada bulunduğu kimse olduğu da söylenmiştir.

Bu durumda âyet şu meâle gelmektedir: ***"O iki kişiden kurtulacağını sandığı kimseye dedi ki:***

'Beni efendin *(kralın)****ın yanında an*** *(benim suçsuz olduğumu krala hatırlat)****.' Fakat şeytan o***

adama *(Yusuf 'un durumunu)* ***efendisine anmayı unutturdu"*** (bk. İbn Kesîr, *Tefsîr*, 2/591) (M).

[←451]

Yusuf 12/70.

[←452]

Yusuf 12/52.

[←453]

bk. Yusuf 12/24.

[←454]

Yusuf 12/53. Süyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr*, 4/543. Bu konuyla ilgili rivayetler 358, 556, 557, 558

numaralarda da geçmektedir. (M).

[←455]

Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/346. Bu konuyla ilgili rivayetler 358, 555, 557, 558 numaralarda da geçmektedir. (M).

[←456]

Yusuf 12/24.

[←457]

Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/346; Taberî, *Câmi'*, 12/111; Süyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr*, 4/521. Bu konuyla ilgili rivayetler 358, 555, 556, 558 numaralarda da geçmektedir. (M).

[←458]

Yusuf 12/24.

[←459]

Taberî, *Câmi'*, 12/111. Tetkike değer isnadı yoktur. Bu konuyla ilgili rivayetler 358, 555, 556, 557

numaralarda da geçmektedir. (M).

[←460]

İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/472; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 5/269. Bu rivayet daha önce 121

numarada geçmişti. (M).

[←461]

Tûl-i emel: Hiç ölmeyecekmiş gibi ileriye dönük planlar yapmak, ölümü akla getirmemek, dünyaya iyice dalmak. (M).

[←462]

Buhârî, Rikâk, 4. Şu lafızla rivayet etmiştir: Hz. Peygamber (s.a.v) bir çizgi çizdi ve, *“**Bu emel, bu***

da eceldir. İnsan bu hal üzere iken *(emel ederken)* ***yakın çizgi*** *(ecel)* ***ona geliverir”*** buyurdu (bk.

Mizzî, *Tuhfe*, 1/91; Beyhakî, *es-Sünenü’l-Kübrâ*, 3/368).

[←463]

Buhârî, Rikâk, 5; Müslim, Zekât, 115; Tirmizî, Zühd, 28; Sıfatü’l-Kıyâme, 22; İbn Mâce, Zühd, 27; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/119, 192 Begavî, *Şerhu’s-Sünne*, 14/283; Vekî‘ b. Cerrâh, *Zühd*, 2/433-434; İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 87; İbn Hibbân, *Ravza*, s. 129; Kudâî, *Müsned*, 1/349; Beyhakî, *es-Sünenü’l-Kübrâ*, 3/368; *Erbaûn*, s. 50; *Âdâb*, s. 491 (Şöyle rivayet eder: ***“İki şey onda***

genç kalır: Mala karşı hırs, yaşama karşı hırs”).

[←464]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/18; Begavî, *Şerhu’s-Sünne*, 14/285; İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 86.

[←465]

Buhârî, *Edebü’l-Müfred*, s. 88; *et-Târîhu’l-Kebîr*, 3/275; Heysemî, *Keşfü’l-Estâr*, 1/371-372; *Mecmau’z-Zevâid*, 2/325; Müttakî-i Hindî, *Kenzü’l-Ummâl*, 15/382.

[←466]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 320: Ebû Zerr’in Hz. Ömer’e tavsiyesi şeklinde.

[←467]

Buhârî, Rikâk, 4; Vekî‘ b. Cerrâh, *Zühd*, 2/439-441; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 130; İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 68; Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/76; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/281; İbn Hacer, *Fethu’l-Bârî*, 11/236 (Hem mevkuf hem de merfû olarak geldiğini söyler).

[←468]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 6/272; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 48.

[←469]

27 ve 28 numaralı rakamlarda geçti. Ayrıca bk. İbn Ebû Hâtim, *Cerh*, 1/101.

[←470]

Sülemî, *Tabakat*, s. 36.

[←471]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 269.

[←472]

Benzer bir rivayet 575 numarada geçmektedir. (M).

[←473]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/361; İbnü’l-Cevzî, *Sıfatü’s-Safve*, 2/319; *Menâkıbü Ma‘rûfi’l-Kerhî*, s. 101-102.

Benzer bir rivayet 574 numarada daha önce geçti. (M).

[←474]

İbn Asâkir, *Tehzîb*, 6/225.

[←475]

Çünkü herkes nihayetinde istediğini elde ederdi. Keza herkes gururlanılan şeylere sahip olma fırsatını ele geçirirdi. (M). (Avn b. Abdullah'tan gelen benzer bir rivayet için 908 numaraya bakınız) (M).

[←476]

Sülemî, *Tabakat*, s. 243; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 14/392.

[←477]

Sülemî, *Tabakat*, s. 368.

[←478]

Sülemî, *Tabakat*, s. 111.

[←479]

Ebû Tâlib-i Mekkî şöyle demiştir: "Zühdün özü ölümü beklemek ve kasr-ı emel sahibi olmaktır.

Çünkü bu ikisinde mal biriktirmeyi terketmek, amelleri güzel yapmak vardır" (Ebû Tâlib-i Mekkî, *Kûtü'l-Kulûb*, 1/251) (M).

[←480]

Râfiî, *Târîhu Kazvîn*, 1/295 (Burada olayı anlatan Muhammed b. İsmail b. Ebû Fudeyk'tir).

[←481]

İbn Abdürabbih, *el-İkdü'l-Ferîd*, 3/123.

[←482]

Yaşlılık ve vefatı iki ayrı ölüm olarak değerlendiriyor. Yaşlılık vefatın yaklaştığını haber vermesi ve ibadete yöneltmesi nedeniyle ölüme göre daha faydalı ve cömert olmaktadır. Ancak şiirin Arapça'sında geçen 'ecdâ' kelimesini 'ihdâ' diye okuyacak olursak ibare şöyle olur: "Yaşlılık biri değil mi iki ölümden." (M).

[←483]

Muhammed b. Ahmed-i Abbâdî bunu *Tabakatü'l-Fukahâi'ş-Şâfiiyye*'de zikretmiştir (s. 99; Keza bk.

Sübkî, *Tabakat*, 3/171; Sa'lebî, *Yetîmetü'd-Dehr*, 4/413).

[←484]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/136; İbn Balabân, *el-İhsân*, 2/43; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/198; Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/254; Ebû Davud-i Tayâlisî, *Müsned*, s. 169-170; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/214; Beyhakî, *Âdâb*, s. 334. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/288.

[←485]

Kasas 28/24.

[←486]

İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/216; Süyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr*, 6/406

[←487]

Kasas 28/24.

[←488]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/18; Süyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr*, 6/406.

Ebû Talha diyor ki: “Resûlullah’a (s.a.v) açlıktan şikâyet ettik, karınlarımıza bağladığımız taşları bir bir çıkardık. Hz. Peygamber (s.a.v) ise karnından iki taş birden çıkardı” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s.

256) (M).

[←489]

Bekr b. Abdullah-ı Müzenî Basra Mescidi’nde şunu söylemiştir: “Resûlullah’ın (s.a.v) ashabının güzel giyinenleri giyinmeyenleri yermez, güzel giyinmeyenler de giyinenleri ayıplamazdı” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 442) (M).

[←490]

Sülemî, *Tabakat*, s. 78-79.

[←491]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/116; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/217.

[←492]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/123; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/223.

[←493]

Seleme b. Âdem b. Ebû Âmir anlatıyor: Âmir’in kardeşinin kızı bir gün sütlü pide pişirerek iftar etmesi için Âmir’e getirir. Bu arada bir dilenci gelir ve, “Şu aç karnı doyuracak kimse yok mu” diye seslenir. Âmir genç kıza, “Kardeşimin kızı! Bu benimdir değil mi? Dilediğimi yapabilirim değil mi?” diye sorar. Genç kız da, “Elbette” cevabını verir. Âmir de kalkıp pideyi dilenciye verir.

Kızcağız bundan alınır. Âmir de ona, “Haydi bana bir şeyler getiriver” der. O da bir parça hurma getirir. Âmir bunları yiyip üzerine su içer. Ardından ona şöyle seslenir: Kardeşimin kızı! Karın bir kaptır. İçini ne ile doldurursan dolar. Âhiret için önden gönderdiğin yanında azık olarak kalır”

(Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 318-319) (M).

[←494]

Lokman Hekim oğluna şöyle demiş: “Yavrum! Doyduktan sonra yeme. Çünkü doyduktan sonra yemektense bir nebzesini köpeğe vermen senin için daha hayırlıdır” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s.

123) (M).

[←495]

Sülemî, *Tabakat*, s. 13. Burada bir üçüncü huy daha zikreder: Çok konuşmak.

[←496]

Sülemî, *Tabakat*, s. 214.

Kâsım-ı Cûî diyor ki: “Zühd, insanın karnına sahip olduğu kadardır. Karnına ne kadar sahip olursan o kadar zâhidsindir” (Ebû Tâlib-i Mekkî, *Kûtü’l-Kulûb*, 1/252) (M).

[←497]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/223.

[←498]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/125; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 6/80.

[←499]

Sübkî, *Tabakat*, 2/36.

[←500]

Ruveym şöyle demiştir: “Tevazu, gaybı bilen Allah karşısında kalbin kendisini zelil görmesidir”

(Kelâbâzî, *Taarruf*, s. 114) (M).

[←501]

Sülemî, *Tabakat*, s. 37-38.

[←502]

İbnü’l-Cevzî, *Sîret*, s. 257, 261; Fesevî, *Ma‘rife*, 1/588 (Mis‘ar b. Kidâm’dan gelen benzer bir şiir için 468 numaraya bakınız) (M).

[←503]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/272; İbnü’l-Cevzî, *Sıfatü’s-Safve*, 4/271.

[←504]

İmam Şâfiî diyor ki: “Allah’ın, kalbini açıp ilimle nimetlendirmesini isteyen insanın **1.** (İnsanlardan uzaklaşıp) halvete çekilmesi, **2.** Az yemesi, **3.** Sefihlerle birlikte bulunmaktan kaçınması, **4.** İnsaf ve edep sahibi olmayan ilim ehline buğzetmesi gerekir” (Nevevî, *Bustânü’l-Ârifîn*, s. 131) (M).

[←505]

İbrahim b. Havvâs şöyle demiştir: “Kalbin ilâcı beş şeydir: **1.** Tefekkür ede ede Kur’an okumak. **2.**

Karnı boş bırakmak. **3.** Gece ibadete kalkmak. **4.** Seher vakitlerinde tazarru ile rabbe niyaz etmek.

5. Sâlihlerle birlikte oturmak” (Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 28) (M).

[←506]

Amr b. Muhâcir anlatıyor: “Ömer b. Abdülaziz’in halvete çekildiği bir ev vardı. Bu evde Resûlullah’tan (s.a.v) geriye kalan, fistoyla kenarları süslenmiş bir sedir, su içmek için geniş bir kâse, içine bir şeyler koymaya yarayan ağız tarafı kırık bir küp, içi lifle dolu deriden bir yastık, üzerinde Resûlullah’ın (s.a.v) saç döküntüleri bulunan ve Cermek keçelerine benzer bir yaygı bulunuyordu. Ömer b. Abdülaziz Kureyşliler’e şöyle seslenmişti: Ey Kureyşliler! İşte bunlar Allah’ın sizlere ikramda bulunup şereflendirdiği zatın mirası. O, gördüğünüz gibi, böyle bir hayatla dünyadan ayrılmıştır” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 19) (M).

[←507]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/259; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 8/281-282, 254-255; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 9/59; 10/262. Heysemî rivayetle ilgili olarak şöyle der: Bu rivayetin zayıf olduğunu gösteren hususlardan biri de Abdurrahman b. Avf’ın Bedir ve Hudeybiye’ye katılanlardan biri olması yanında cennetle müjdelenen on sahâbîden olmasıdır (Mâlûm olduğu üzere bu on kişi sahâbenin en faziletlileridir). Abdurrahman’ın aşere-i mübeşşereden olması rivayetin sahih olmadığını gösteren delillerdendir. (M).

[←508]

Benzer ifadelerle: Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/217-218; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/305.

[←509]

İbnü’l-Cevzî, *Sîret*, s. 183.

[←510]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/344.

[←511]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/6381.

[←512]

Fesevî, *Ma‘rife*, 2/420.

[←513]

Sübkî, *Tabakat*, 4/5; İsnevî, *Tabakatü’ş-Şâfiiyye*, 1/222.

[←514]

Muhârib b. Disâr şöyle demiştir: “Komşularım haset edip, bunu da nereden almış dememeleri için yeni elbise giymekten kaçınıyorum” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 388) (M).

[←515]

Sa‘d b. İbrahim babasından naklediyor: Abdurrahman b. Avf’ın önüne iftar etmesi için yemek konulunca şöyle söyledi: “Benden daha hayırlı olan Mus‘ab b. Umeyr şehid edildiğinde hırkası kefeni olarak kullanıldı. Başı örtüldüğünde ayakları açıkta kalıyor, ayakları örtüldüğünde de başı açıkta kalıyordu.”

Râvi diyor ki: Zannedersem şunu da söyledi: “Benden daha hayırlı olan Hamza da şehid edildi. Daha sonra dünyanın nimetleri bizlere bolca ihsan edildi, nimetlerini elde ettik. Sevaplarımızın karşılığının dünyada verilmiş olmasından korkar olduk.” Sonra ağlamaya başladı ve yemeği yemedi (İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 183) (M).

[←516]

Ebû Sâlih anlatıyor: Resûlullah bir gün yemeğe davet edildi. Yemeği yedikten sonra Allah’a hamdetti, ardından da şöyle buyurdu: ***“Şu kadar zamandır karnıma sıcak bir yemek inmemişti”***

(İbn Mâce, Zühd, 10; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 17) (M).

[←517]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/370-371; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 2/179; İbnü'l-Cevzî, *Sıfatü's-Safve*, 4/153.

[←518]

Tekâsür 102/1.

[←519]

Müslim, Zühd, 3.

Kays b. Sa'd hastalanmıştı. İhvanı kendisini ziyarette gecikince, niye ziyaretine gelmediklerini sordu.

"Borçlarından dolayı sizden utanıyorlar" dediler. Bunun üzerine, "İhvanı ziyaretten alıkoyan malı Allah rüsvâ etsin" dedi ve bir tellâl gönderip, "Kimin Kays'a borcu varsa onu helâl etmiştir" diye ilân ettirdi. Akşam o kadar çok ziyaretçisi oldu ki, ziyaretçilerden kapının eşiği kırıldı (Sühreverdî, *Avârif*, 3/41) (M).

[←520]

İmâm-ı Rabbânî'den: "Dünya sevgisi bütün günahların başıdır. Dünyayı sevmeyi terketmek ise bütün ibadetlerin başıdır" (İmâm-ı Rabbânî, *Mektûbât*, 1/166) (M).

[←521]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 6/388; ayrıca bk. Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 92; Sehâvî, *Makasıd*, s. 296 (Hz İsâ'nın ilk cümlesi 187 numarada geçmişti) (M).

[←522]

Âl-i İmrân 3/133.

[←523]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/33; İbnü'l-Cevzî, *Sıfatü's-Safve*, 4/356-357.

[←524]

Buhârî, Zekât, 10; Müslim, Zekât, 66-68.

[←525]

Medine Kabristanı. (M).

[←526]

Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/830.

[←527]

İbn Mâce, Mukaddime, 21; Bûsîrî, *Zevâid*, 1/80.

[←528]

Ebû Davud, Et'ime, 17; İbn Mâce, Mukaddime, 21; Ebü'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebî*, s. 170; Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 11/287.

[←529]

İbn Mâce, Mukaddime, 21; Bûsîrî, *Zevâid*, 1/81 (Ahmed b. Menî'in *Müsned*'inde şu lafızla rivayet ettiğini söyler: Hz. Peygamber'in (s.a.v) arkasında yürüdüler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: ***"Önümde yürüyün. Ardımı meleklere bırakın."*** Bu rivayet için bk. Ahmed b.

Hanbel, *el-Müsned*, 3/332; Ebü'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebî*, s. 85; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 15/411.

[←530]

Lokmân 31/19.

[← 531]

Hatîb-i Bağdâdî, *el-Câmi‘ li-Ahlâkı’r-Râvî*, 1/396; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 8/83 (Taberânî, *Evsât*’ta rivayet etmiştir der).

[← 532]

Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 20/259; Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/174; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/350; Mizzî, *Tuhfe*, 8/503; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 5/201.

[← 533]

Hatîb-i Bağdâdî, *el-Câmi‘ li-Ahlâkı’r-Râvî*, 1/396: “Kırbacını üzerlerine kaldırdı” ifadesiyle. Keza, Dârimî, Mukaddime, 46; İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 13 (Nuaym b. Hammâd’ın ziyadelerinden); İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 9/20; 11/107-108.

[← 534]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 16; Dârimî, Mukaddime, 46; Hatîb-i Bağdâdî, *el-Câmi‘ li-Ahlâkı’r-Râvî*, 1/396 (Âsım b. Damre bir grup insanın Saîd b. Cübeyr’in ardından gittiklerini görünce onları bundan men etti ifadesiyle); İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 9/19.

[← 535]

Hatîb-i Bağdâdî, *el-Câmi‘ li-Ahlâkı’r-Râvî*, 1/396.

[← 536]

İbn Asâkir, *Tehzîb*, 5/285.

[← 537]

İbnü’l-Cevzî, *Sîretü ve Menâkibü Ömer b. Abdülaziz*, s. 184; Zehebî , *Siyeru A‘lâmi’n-Nübelâ*, 18/170.

[← 538]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/238; İbn Ebû Hâtim, *Kitâbü'l-Cerh ve't-Ta'dîl*, 1/89.

[←539]

Vehb b. Münebbih aktarıyor: Hz. Musa İsrâiloğulları'na, "Ey İsrâiloğulları! Sizin en hayırlınızı bana getirin" demiş. Onlar da birini getirmişler. Hz. Musa adama sormuş: "En hayırlıları sen misin?" O

da, "Öyle iddia ediyorlar" karşılığını vermiş. Adama, "Git, bana İsrâiloğulları'nın en kötü insanını getir" demiş. Adam gitmiş, bir müddet sonra tek başına gelmiş. Hz. Musa sormuş: "En kötülerini getirdin mi?" Adam, "Kendimi tanıdığım kadar onlardan hiç kimseyi tanımıyorum" cevabını vermiş. Hz. Musa da ona, "Gerçekten de sen en hayırlılarıymışsın" buyurmuş (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 118) (M).

[←540]

Müellif hadisin ardından şöyle söyler: "Bu hadisin senedinde zayıflık var." Rivayet için bk. İbn Adî, *el-Kâmil*, 4/191; Münzirî, *et-Tergîb ve't-Terhîb*, 1/590; Sehâvî, *Makasıd*, s. 308 (nr. 779); İbn Hibbân, *Ravza*, s. 150 ***("Kanaat tükenmeyen bir maldır"*** lafzıyla).

Ebû Bekir b. Münkedir anlatıyor: Şam emîri Habîb b. Ebû Seleme Ebû Zer'e 300 dinar göndererek,

"Bununla ihtiyaçlarını görsün" der. Ebû Zer parayı getirene, "Bunu ona geri götürün. Allah için bizden daha garip birini bulamadı mı? Bizim başımızı sokacağımız evimiz, akşamleyin yanımıza gelen koyun sürümüz, bize hizmet sunan bir de câriyemiz var. Daha fazlasından korkarım" diye mazeret bildirir (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 214) (M).

[←541]

Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, s. 113; Tirmizî, Zühd, 29; İbn Mâce, Zühd, 9; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 3/36; Beyhakî, *el-Erbaûne's-Sugrâ*, s. 87; Ukaylî, *ed-Duafâü'l-Kebîr*, 2/146; Kudâî, *Müsned*, 1/320; İbn Ebû Âsım, *Zühd*, s. 81-82; Humeydî, *Müsned*, 1/208-209. bk. Taberî, *Müntehab* (*Züyûlü Târîhi't-Taberî* içinde), s. 591; İbn Hacer, *İsâbe*, 2/440.

[←542]

İmâm-ı Rabbânî şöyle söyler: “Akl-ı selîmin mevlâsının rızâsı olmayan fâni bir lezzeti tercih etmesi doğru olmaz. Kaldı ki mevlâsı haram lezzetlerin yerine mubah lezzetlerden istifade etmesine izin vermiştir” (İmâm-ı Rabbânî, *Mektûbât*, 1/144) (M).

[←543]

İbn Asâkir, *Tehzîb*, 5/199.

[←544]

İbrahim b. Şeybân’a sorulmuş: “Tevekkül nedir?” O da şu cevabı vermiş: “Allah ile senin arandaki bir sırdır. Sırrına kimsenin muttali olmaması gerekir” (Sülemî, *Cevâmiu Âdâbi’s-Sûfiyye*, s. 320) (M).

[←545]

İbn Asâkir, *Tehzîb*, 5/280.

İbn Mesud diyor ki: “Şeytan her türlü isteğinde kulu yakalamak ister, ancak kul ondan kaçar. Fakat mala geldi mi, onu ensesinden yakalar” (İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 193) (M).

[←546]

Hâtim-i Esam, “Dört ilmi seçince bütünü ile âlemden kurtuldum” dedi. “Bunlar nedir?” sorusuna şu cevabı verdi: “Birincisi: Bildim ki, Allah Teâlâ’nın üzerimde hakkı vardır. Benden başka hiçbir kimse bu hakkı eda etme gücüne sahip değildir. Derhal bu hakkı ödemek için çalışmaya koyuldum.

İkincisi: Kısmetime bir rızkın düştüğünü, hırsla çalışsam bile bunun artmayacağını anladım ve rızkı artırma kaygısından kurtularak rahatladım. Üçüncüsü: Kaçmakla kurtulamayacağım bir şeyin -

ölümün- beni takip etmekte olduğunu anlayınca, derhal ona hazırlık yapmaya başladım.

Dördüncüsü: Her şeyin sahibi olan bir ilâhım var. O benim her halime vâkıftır. İşte bu anlayışa ulaşınca O'ndan utandım. Yapılması uygun olmayan davranışları terkettim. Kul yüce mevlânın kendisine nazar etmekte olduğunu bilirse, kıyamet günü efendisinden utanacağı bir işi yapmaz"

(Hücvîrî, *Keşfü'l-Mahcûb*, s. 92-93) (M).

[←547]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 8/251.

[←548]

İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/579.

[←549]

İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 198-199; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 208; Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/157, 241.

[←550]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/35; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 2/178.

[←551]

Dirhemin altıda biri. (M).

[←552]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/13; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 2/178.

[←553]

Bişr-i Hafî şöyle demiştir: "Zor ameller üçtür: Az malı olduğu zaman cömertlik, yalnız başına iken vera' ve takvâ sahibi olmak, kendinden korkulan kimse yanında hak ve doğru sözü söylemektir"

(Abdülkadir-i Geylânî, *Gunyetü't-Tâlibîn*, s. 202) (M).

[← 554]

Ebû Nuaym, *Hilye* 10/324; İbnü'l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 70; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 4/20, 7/101.

[← 555]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/349. Bu rivayet benzer ifadelerle 696 numarada tekrar gelecek. (M).

Ebü'l-Bahterî anlatıyor: Absoğulları'ndan bir zat, ilminden istifade etmek için Selmân'la arkadaşlık etmiş. Hiçbir işte onu yalnız bırakmamaya gayret ederek Selmân hamur yoğurmuşsa o pişirmiş, Selmân hayvanları sulamışsa o alafı hazırlamış. Nihayet suyu o vakitler kabarmış olan Dicle nehrine varmışlar. Selmân arkadaşına, "Bineğinden in de nehirden iç" demiş. Adam da inip içmiş.

Ona, "Biraz daha iç" demiş. O da biraz daha içmiş. Ona sormuş, "Sence Dicle'nin suyunu ne kadar eksilttin?" Adam, "Hemen hemen hiç eksilmemiştir" cevabını vermiş. Selmân da ona, "İşte ilim de böyledir. Ondan alıp istifade edersin, ancak eksiltmiş olmazsın. O halde sana gerekli olan ilimden istifade edeceğini almaktır" demiş.

Selmân ile arkadaşlık yapan zat sonrasını şöyle anlatır: Den nehrini geçince karşımıza buğday ve arpadan harman yığınları çıktı. Selmân bana dedi ki: "Ey Absoğullu! Buraların hazinelerini bizlere ikram eden Hz. Allah'ın Hz. Peygamber (s.a.v) hayattayken de bu hazinelerden haberdar olduğunu biliyor musun?" Ben de, "Evet biliyorum" cevabını verdim. Sözüne şöyle devam etti: "Zâtından başka ilâh bulunmayan Allah'a andolsun ki, bizler o zamanlar akşama ve sabaha, yanımızda bir ölçek buğday bulunmaksızın çıkardık."

Adam sözüne devam ederek der ki: Yolumuza devam edip Celûlâ'ya geldik. Selmân burada Allah'ın müminlere ihsan ettiği altın ve gümüşten söz ettikten sonra dedi ki: "Ey Absoğullu! Buraların hazinelerini bizlere ikram eden Allah'ın Hz. Peygamber (s.a.v) hayattayken de bu hazinelerden haberdar olduğunu biliyor musun?" Ben de, "Evet biliyorum" cevabını verdim. Sonra şöyle devam etti: "Zâtından başka ilâh bulunmayan Allah'a

andolsun ki, onlar o zamanlar akşama ve sabaha, yanlarında 1 dinar ve 1 dirhem bulunmaksızın çıkarlardı” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 53. Keza Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 10/324; Kandehlevî, *Hayâtü’s-Sahâbe*, 2/429-430) (M).

[←556]

Atâ naklediyor: Hz. Musa, “Yâ rabbi! İnsanların en iyi hükmedeni kimdir?” diye sual etti. Allah Teâlâ ona, “İnsanlara kendisine hükmeder gibi hükmedendir” buyurdu. “Kullarının hangisi en zenginleridir?” diye sordu. Allah Teâlâ, “Kendisine taksim ettiğim rızka en razı olanlarıdır”

buyurdu. “Sizden en çok korkan kulunuz hangisidir?” diye sual etti. Allah Teâlâ, “Beni en iyi bilendir” buyurdu (İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 188) (M).

[←557]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/236; Sülemî, *Tabakat*, s. 225; İbnü’l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 374-375; Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 22.

[←558]

Kün: Ol. (M).

[←559]

Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 3/445.

[←560]

İnsan zenginleştikçe başına gelen musibetler artar. (M).

[←561]

Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 7/76; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 5/203.

[←562]

Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 10/315.

[←563]

Allah Teâlâ, ***“Seni fakir bulup zengin etmedi mi?”*** buyurmaktadır (Duhâ 93/8). Buradaki mâna Allah Teâlâ’nın ihtiyacı kadar bir zenginliği Hz. Peygamber (s.a.v) için münasip gördüğü, ihtiyacının üzerinde bir zenginliği tercih etmediğidir. Nitekim zenginlik kelimesi iki mânaya gelmektedir: **1.** İhtiyacından fazla mal sahibi olmak. **2.** Yetecek kadar mal sahibi olmak. İşte Allah Teâlâ bunu nebîsine vermiştir. Nitekim bir hadiste de şöyle geçmektedir: *“**Allahım! Âl-i***

Muhammed’in rızkını yetecek kadar ver” (Müslim, Zühd, 19).

[←564]

Kâ‘b b. Sevvâr’ın âzatlısı Saîd b. Eymen anlatıyor: Resûlullah ashabına sohbet ederken fakir bir zat gelerek zengin birinin yanına oturdu. Zengin ondan kaçınır gibi elbisesini topladı. Bunu gören Hz.

Peygamber’in (s.a.v) yüzünün rengi değişti ve, ***“Ey falanca! Yoksa zenginliğinin ona gitmesinden,***

fakirliğinin de sana geçmesinden mi korktun?” diye onu azarladı. Adam da, “Yâ Resûlallah!

Zenginlik şer mi ki?” deyince Resûlullah, ***“Elbette. Zenginliğin seni cehenneme çağırırken,***

fakirliği onu cennete çağırmaktadır” buyurdu. Adam, “Peki beni bundan ne kurtarır?” diye sordu.

Hz. Peygamber (s.a.v), ***“Malına ortak etmendir** (faydalandırmandır)**”*** buyurdu. Adam, “Bunu hemen yapayım” dedi. Diğeri ise, “Benim onun zenginliğine ihtiyacım yok” deyiverdi. Bunun üzerine Resûlullah, ***“Kardeşinin bağışlanmasını dile ve onun için dua et”*** buyurdu (Ahmed b.

Hanbel, *Zühd*, s. 66-67; Gazâlî, *İhyâ*, 3/366).

[←565]

Büyüklerden bir zat kibirlenen birine şöyle demiş: “Evvelin pis bir meni, sonun kokuşmuş leş. İkisi arasında ise necâset taşımaktasın” (Sühreverdî, *Avârif*, 3/16) (M).

[←566]

İsmail b. Abdullah b. Ebü’l-Muhâcir anlatıyor: Davud aleyhisselâm çok ağlıyor diye kınanınca şöyle demiş: “Bırakın beni, kemiklerin yakılacağı, sakalların tutuşacağı gün, ***‘Allah’ın kendilerine***

verdiği emirlere baş kaldırmayan, kendilerine buyrulanı yerine getiren pek haşin melekler’

(Tahrîm 66/6) benim için görevlendirilmeden önce, şu ağlama gününde ağlayayım” (Ahmed b.

Hanbel, *Zühd*, s. 112. Keza İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 166) (M).

[←567]

Fesevî, *Ma‘rife*, 2/253. Bu rivayet benzer ifadelerle 674 numarada daha önce geçmişti. (M).

[←568]

Her hususta Allah’a güvenip dayanmak, dünyevî endişelerden uzaklaşmak, her şeyi O’na havale etmek, maişet hususunda kaygı taşımamak. (M).

[←569]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/370; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 2/182; İbnü’l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 8.

[←570]

Dirhemin altıda biri. (M).

[←571]

İbnü’l-Cevzî, *es-Sebât inde’l-Memât*, s. 96; Fesevî, *Ma‘rife*, 2/410.

[←572]

Kehf 18/82.

[←573]

“Artık kazandıkları işlere karşılık az gülsünler, çok ağlasınlar” (Tevbe 9/82).

İbn Abbas bu âyetle ilgili olarak şöyle söylemiştir: “Dünyanın süresi azdır. Diledikleri kadar gülsünler. Ama dünya bitip rabbin huzuruna yürüdükleri zaman hiç kesilmeyecek bir ağlama tutturacaklardır” (Esed b. Musa, *Zühd*, s. 14. Keza İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/418; Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 3/265) (M).

[←574]

Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 5/421 (Âyetin açıklamasıyla ilgili olarak 861 numaraya da bakınız) (M).

Kays b. Ebû Hâzim anlatıyor: Abdullah b. Revâha bir gün ağlamış. Hanımı da ağlamaya başlamış.

Eşine, “Sen niçin ağlıyorsun ki?” diye sormuş. O da, “Senin ağladığını görünce ben de ağladım”

cevabını vermiş. Abdullah ona demiş ki: “Cehenneme gireceğim haber verildi ancak oradan çıkacağım haber verilmedi. Ben bu yüzden ağlıyorum” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 294). ***“Sizden***

cehenneme uğramayacak yoktur” (Meryem 19/71) âyetini kastediyor olsa gerek. (M).

[←575]

Bir adam Hz. Ali’ye gelerek birini gammazlayınca, Hz. Ali ona, “Eğer doğru söylüyorsan (koğuculuk yaptığın için) sana kızarız, yalan

söylüyorsan cezalandırırız, dilersen bu işin üzerine gitmeyiz” der. Adam da, “Ey müminlerin emîri! Ben bu işten vazgeçtim” diyerek pişmanlığını dile getirir (Gazâlî, *İhyâ*, 3/153) (M).

[←576]

Mutarrif b. Şihhîr’in hanımı veya ailesinden biri vefat etmişti. İhvanından bir grup, “Hadi kardeşiniz Mutarrif’e gidelim. Şeytan onunla baş başa kalıp bazı isteklerini yerine getirme fırsatı bulmasın”

dediler. Evine vardıklarında, onu saçlarını yağlamış olduğu halde güzel bir görünümle karşılarında buldular. “Bir şeyden korktuk da! Umarız Allah sizi ondan korumuştur” dediler ve aralarında konuşmuş oldukları şeyi ona aktardılar. Bunun üzerine Mutarrif onlara şunu söyledi: “Dünyanın tamamı benim olsa, kıyamet günü sunulacak bir şerbet karşılığında vermem istense, hepsini verirdim” (İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 187) (M).

[←577]

Enes b. Mâlik anlatıyor: Resûlullah (s.a.v) bir gün şöyle buyurdu: ***“Muhammed’in nefsi kudretinde***

olan Allah’a yemin olsun ki, Muhammed’in hane halkı ne bir sâ‘ (*) tahıl, ne de bir hurma ile

akşama çıkmışlardır.” O vakitler Resûlullah’ın (s.a.v) dokuz hanesi ve dokuz zevcesi bulunmaktaydı (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 16; Keza *el-Müsned*, 3/238) (M). (*) Sâ‘: 2.917 kg.lık, genellikle hububat için kullanılan bir ölçü birimi.

[←578]

İsmail b. Muhammed b. Sa‘d b. Ebû Vakkas anlatıyor: Hz. Ömer’e Bahreyn’den misk ve anber getirildi. O, “Vallahi, güzelce tartacak bir kadın bulsam, bunu müminler arasında taksim etmek isterdim” dedi. Bunun üzerine hanımı Âtike bint Zeyd, “Ben güzel tartarım. Getir de tartayım” dedi.

Hz. Ömer ise, “Hayır olmaz” dedi. Hanımı, “Niye ki?” diye sorunca, Hz. Ömer parmaklarını yanaklarına sürerek şu karşılığı verdi: “Onu alıp bu şekilde yüzüne ve boynuna sürmenden, dolayısıyla diğer müslümanlardan daha fazla istifade etmiş olmandan korkarım” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 175-176) (M).

[←579]

Sa‘d b. Ebû Vakkas anlatıyor: Resûlullah’a (s.a.v), “Yâ Resûlallah! En fazla belâya müptelâ olanlar kimlerdir?” diye sordum. Şöyle buyurdular: *“**Peygamberler, sonra sâlihler, sonra da bunlara en***

çok benzeyenler. Bunlar benzedikleri oranda belâya müptelâ olurlar. Dolayısıyla insan dininin

durumuna göre belâya müptelâ olur. Dini sağlam biriyse, musibeti artırılır; dininde gevşeklik

varsa, musibeti hafif tutulur. Kul, yeryüzünde günahsız olarak yürüyünceye kadar belâlar

üzerine gelmeye devam eder” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 91; Keza, Dârimî, Rikâk, 67; İbn Mâce, Fiten, 23; Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/212; Begavî, *Şerhu’s-Sünne*, 5/246) (M).

[←580]

Abdülkadir-i Geylânî der ki: “Şükür, dil, beden ve kalp ile olur. Dil ile şükür, hudû (Allah korkusu) ve yalvarma ile nimeti itiraftır. Bedenle şükür, her uzvu ne için yaratıldıysa onun için kullanmak, yani ibadet ve taat eylemektir. Kalp ile şükür, daima Allah Teâlâ’nın huzurunda bulunduğunu ve her halde şükrün lâzım olduğunu bilmektir. Kısaca şükür, Allah Teâlâ’ya, verdiği nimetlerle âsi ve günahkâr olmamaktır” (Abdülkadir-i Geylânî , *Gunyetü’t-Tâlibîn*, s. 502) (M).

[←581]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/13.

[←582]

Lokman Hekim oğluna şu nasihati yapmış: “Yavrum! Altın ateşle sınandığı gibi sâlih kul da belâlarla imtihan edilir. Allah sevdiklerini belâlarla imtihan eder. Belâya razı olandan Allah da razı olur, kızana Allah da kızar” (Gazâlî, *İhyâ*, 4/130).

Ahmed b. Hadraveyh der ki: “Sabretmeyi, sabırla başarana sabırlı denir. Yoksa bir yandan sabır, öbür yandan şikâyet edene sabırlı denmez” (Şa‘rânî, *Velîler Ansiklopedisi*, 1/269).

Bişr hastalandı. Tedavi için doktor geldi. Bişr şikâyetlerini doktora anlatmaya başladı.

Çevresindekiler dediler ki: “Yâ Ebû Nasr! Bu söylediklerinin şikâyet olmasından endişe etmiyor musun?” Şu karşılığı verdi: “Hayır, ben sadece kâdirin üzerimdeki kudret âsârını anlatıyorum”

(Serrâc, *el-Lüma‘*, s. 208) (M).

[←583]

Kâ‘b b. Mâlik aktarıyor: Hz. Musa Allah Teâlâ’ya, “Yâ rabbi! Yakındaysanız size sessizce münâcât edeyim. Uzaktaysanız bağırarak niyaz edeyim?” diye sormuş. Allah Teâlâ da ona, “Ey Musa! Ben, beni zikredenin yanındayım” buyurmuş. Hz. Musa, “Yâ rabbi! Bazı hallerde sizi zikretmekten kaçınıyor, şanınıza uygun görmüyoruz” demiş. Allah Teâlâ, “Hangi halde?” diye sormuş. Hz. Musa da, “Cünüpken ve helâdayken” diye karşılık vermiş. Hz. Allah da, “Ey Musa! Beni her hâlükârda (uygun olan şekliyle) zikret” buyurmuş (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 110).

[←584]

Eşrefoğlu Rûmî diyor ki: “Zikrullah, üç mertebe üzerinedir: **1.** Dil iledir ki, gönül ondan gafildir. Bu, avamın zikridir. **2.** Hem dil hem de gönül iledir. Bu, havâssın zikridir. **3.** Hem dil, hem gönül, hem de bütün uzuvlarladır. Bu, hassu’l-havâssındır” (Eşrefoğlu Rûmî, *Müzekki’n-Nüfûs*, s. 384) (M).

[←585]

İbn Mesud anlatıyor: “Şeytan fitneye düşürmek için bir zikir meclisine uğramış, ancak aralarını bozmaya muktedir olamamış. Sonra dünyadan bahseden bir grubun meclisine uğramış, aralarını bozup birbirine düşürmüş, onlar da kavgaya tutuşmuşlar. Zikir meclisindekiler gelip aralarını ayırmışlar da ancak ayrılmışlar” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 229).

Ebû Saîd-i Hudrî’den: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: ***“Allah Teâlâ kıyamet günü, ‘Bir araya***

gelenler bugün kerem ehlinin kimler olduğunu öğrenecektir’ buyuracaktır” Resûlullah’a (s.a.v) soruldu: “Yâ Resûlallah! Kerem ehli kimlerdir?” Hz. Peygamber (s.a.v) de, ***“Zikir meclislerinde***

zikredenlerdir” cevabını verdi (Esed b. Musa, *Zühd*, s. 65-66; Keza Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/68, 75-76; Ebû Ya‘lâ, *Müsned*, nr. 1046, 1403; İbn Balabân, *el-İhsân*, nr. 2320; İbn Adî, *el-Kâmil*, 3/980; Beyhakî, *Şuabü’l-Îmân*, 1/399, nr. 531) (M).

[←586]

Asmaî’nin bir bedevîden aktardığı benzer bir nasihat için 488 numaraya bakınız. (M).

[←587]

Hâris-i Muhâsibî der ki: “Şunu bil ki, sabrın imandaki konumu vücuttaki baş gibidir. Baş kesilince vücut da hayatiyetini kaybeder. Seni kızdıran, onuruna yönelik bir söz işittiğinde affet, duyma. İşte bunlar yapmaya değer işlerdir. Zaten Hz. Ömer de şöyle buyurmuştur: Allah’tan korkan kızgınlık izhar etmez. Allah’tan korkan dilediğini yapmaz. Kıyâmet günü olmasaydı bu gördüklerinizin dışında başka şeyler olurdu (Âhiret korkusu olmadığında herkes fütursuzca hareket eder, hiçbir düzen, güzellik kalmazdı)” (Muhâsibî, *Risâletü’l-Müsterşidîn*, s. 50) (M).

[←588]

Sülemî, *Tabakat*, s. 93.

İbn Şevzeb naklediyor: Geveze kadınlardan bir tanesi Ömer b. Abdülaziz'in hanımının yanına gelmiş. Pejmürde halini görünce, "Sen müminlerin emîrinin hanımısın! Ona yakışır şekilde giyinsene" diye çıkışıp haddini iyice aşmış. Halifenin hanımı ona sormuş: "Kadının, kocasının arzuladığı şekilde süslenmesi gerekmez mi?" Kadın da, "Evet" cevabını verince, ona demiş ki:

"Benim kocam da beni böyle istiyor" (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 409) (M).

[←589]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/25; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/154; Hattâbî, *Uzlet*, s. 16; Sehâvî, *Makasıd*, s. 329; Irâkî, *Tahrîcü Ehâdîsi'l-İhyâ*, 2/34.

[←590]

İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 15/65; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 271.

[←591]

Kûfeli biri Ammâr'ı Hz. Ömer'e gammazlayınca ona şöyle demişti: "Eğer yalan söylüyorsan Allah malını ve çoluk çocuğunu çoğaltsın. Seni ayaklar altına alsın" (Vekî' b. Cerrâh, *Zühd*, 2/417).

[←592]

İbn Asâkir, *Tehzîb*, 6/227.

[←593]

Buhârî, Rikâk, 9.

[←594]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/278, 447; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/438; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/287; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*,

11/191; Beyhakî, *Âdâb*, s. 228; Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr*, 4/117-118 (nr. 4736). Rivayet daha önce 476 numarada geçmişti. (M).

[←595]

Müslim, İmân, 146. Bu rivayet benzer ifadelerle 4, 5, 6, 62, 80, 352, 353, 717 numaralarda geçmektedir. (M).

[←596]

Müslim, İmân, 146. Bu rivayet 4, 5, 6, 62, 80, 352, 353, 716 numaralarda geçmektedir. (M).

[←597]

Buhârî, Rikâk, 35. Bu rivayet benzer ifadelerle 304 numarada geçmişti. (M).

[←598]

Yûnus 10/24.

[←599]

bk. Ezherî, *Tehzîbü'l-Luga*, 5/6; Nevevî, *Şerhu Sahîhi Müslim*, 16/101. İbn Hacer şöyle söyler:

"Beyhakî birinci tevili alarak, bu hadisi *Kitâbü'l-Kadâ'*da, kâdînin iki hasım arasında eşit davranması bahsinde zikretmiştir" (*Fethu'l-Bârî*, 11/335; ayrıca bk. Hattâbî, *Uzlet*, s. 48).

Abdurrahman b. Yezîd anlatıyor: İbn Mesud, "Sizler bugün ashaptan daha uzun bir süre amel etmektesiniz. Daha uzun bir zaman sürecinde namazlar kılmaktasınız. Daha fazla namaz kılmaktasınız. Ancak buna rağmen onlar sizden daha hayırlıydılar" dedi. Ona, "Niçin?" diye sorulunca şu cevabı verdi: "Onlar dünyada sizden daha fazla zâhid idiler ve âhirete daha çok rağbet etmekteydiler" (İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 173) (M).

[←600]

A‘râf 7/187.

[←601]

En‘âm 6/111.

[←602]

bk. İbn Hacer, *Fethu’l-Bârî*, 11/335.

Hâris-i Muhâsibî diyor ki: “Sadece akıllı, bunun yanında müttaki olanlarla birlikte ol. Basiretli âlimlerle birlikte otur. Çünkü Hz. Peygamber’e (s.a.v), “Oturduğumuz kimselerin hangisi hayırlıdır?” diye sorulduğunda, ***“Gördüğünüzde size Allah’ı hatırlatan, konuşması ilminizi***

ziyadelendiren, ameli de âhireti akla getiren kimsedir” (Münâvî, *Feyzü’l-Kadîr*, 3/468) cevabını vermişti (Muhâsibî, *Risâletü’l-Müsterşidîn*, s. 59) (M).

[←603]

Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 10/231; Irâkî, *Tahrîcü Ehâdîsi’l-İhyâ*, 4/54; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 5/274 (Bu zamanınızda beğenmediğiniz şeyler ifadesi, ***‘İnsanlardan kanlarınıza yönelik saldırılar’***

şeklinde); Müttakî-i Hindî, *Kenzü’l-Ummâl*, 11/187 (*Bu zamanınızda beğenmediğiniz şeyler* ifadesiyle nakleder); Hattâbî, *Garîbü’l-Hadîs*, 2/338.

Müellif yukarıdaki hadisin ardından şöyle söyler: “Bu hadisi sadece bu tarikle biliyorum. Metni garîbdir ve Ukaylî bunun rivayetinde teferrüd etmiştir.”

[←604]

Hattâbî, *Uzlet*, s. 79; ayrıca bk. Sehâvî, *Makasıd*, s. 356.

[←605]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/83; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 3/176; İbn Sa'd, *Tabakat*, 6/164-165.

Şehr b. Havşeb anlatıyor: Ölüm meleği Süleyman aleyhisselâmın huzuruna girmiş. Hz. Süleyman ile birlikte oturanlardan birine sürekli bakmaya başlamış. Hz. Süleyman'ın yanından ayrıldıktan sonra adam, "Bu kimdi?" diye sormuş. Hz. Süleyman da, "Ölüm meleği idi" cevabını vermiş. Adam,

"Sanki benim ruhumu almak istermişçesine hep bana bakıyordu" demiş. Hz. Süleman ona, "Ne istiyorsun?" diye sormuş. O da, "Beni rüzgârla Hindistan'a göndermenizi istiyorum" demiş. Hz.

Süleyman da rüzgârı çağırmış, rüzgâr onu alıp Hindistan'a götürüp bırakmış. Ölüm meleği bilâhare tekrardan Hz. Süleyman'ın huzuruna gelince ona sormuş: "Benim meclistekilerden birine neden devamlı bakıyordunuz?" Ölüm meleği de şu cevabı vermiş: "Ona şaşırmıştım. Çünkü ruhunu Hindistan'da almam emredilmişti, ancak sizin yanınızda duruyordu" (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s.

71) (M).

[←606]

İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 65; Ebû Nuaym, *Hilye*, 4/104-105.

[←607]

Benzer mânada: Ebû Nuaym, *Hilye*, 4/104.

[←608]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 3/238; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 6/226.

[←609]

Hattâbî, *Uzlet*, s. 80.

[←610]

Abdürrezzâk, *el-Musannef*, 11/246-247; Hattâbî, *Uzlet*, s. 81; *Garîbü'l-Hadîs*, 2/586.

[←611]

Hattâbî, *Uzlet*, s. 80-81; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 8/703; İbn Hacer, *İsâbe*, 3/327; ayrıca bk. İbn Abdülber, *İstîâb*, 3/327.

[←612]

İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 60-61; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 4/261; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 8/74-75; İbn Hacer, *el-Metâlibü'l-Âliye*, 2/400; Saydâvî, *Mu'cemü'ş-Şüyûh*, s. 103-104; Hayseme b.

Süleyman-ı Tarablusî, *Hayseme b. Süleyman* (hadislerinin bulunduğu eser), s. 209; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 14/578.

[←613]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/344; İbnü'l-Mülakkın, *Tabakat*, s. 118; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 7/77; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 3/242; ayrıca bk. Râfiî, *Tedvîn*, 4/83.

[←614]

Sehâvî, *Makasıd*, s. 357; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 12/351-352.

[←615]

Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 12/491.

[←616]

Hattâbî, *Uzlet*, s. 67; Sübkî, *Tabakat*, 2/320.

[←617]

Sübkî, *Tabakat*, 2/320; Yakut-ı Hamevî, *Mu'cemü'l-Udebâ*, 19/189.

[←618]

Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 10/89; Beyhakî *Âdâb*, s. 145; *Erbaûn*, s. 147.

[←619]

Buhârî, *Edebü'l-Müfred* s. 140-141; Tirmizî, Sıfatü'l-Kıyâme, 55; İbn Mâce, Fiten, 23; Ahmed b.

Hanbel, *el-Müsned*, 2/43, 5/365; Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/365, 5/62; *Târîhu İsbahân*, 1/175; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 10/512; *el-Metâlibü'l-Âliye*, 3/8, 174; ayrıca bk. Saydâvî, *Mu'cemü'ş-Şüyûh*, s. 421; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 8/565.

[←620]

Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/215, 236; Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahîha*, 1/740. (M).

Musa b. Ebû İsâ anlatıyor: Hz. Ömer Hâriseoğulları'nın su temin ettikleri kaynağa gelince Muhammed b. Mesleme'yi gördü. Ona, "Yâ Muhammed! Beni nasıl görüyorsun?" diye sordu. O

da, "Vallahi, seni arzuladığım ve senin için hayır murat edenlerin görmek istediği gibi görüyorum.

Seni (devlete) mal toplamaya karşı kararlı, ona karşı namuslu, taksim etmede de adaletli görüyorum. Eğer haktan meyledecek olursan, eğri okun düzeltme aletinde düzeltildiği gibi seni doğrulturuz" karşılığını verdi. Hz. Ömer, "Nasıl dedin?" diye sorunca, o da, "Eğer haktan meyledecek olursan, eğri okun düzeltme aletinde düzeltildiği gibi seni doğrulturuz" sözünü tekrarladı. Bunun üzerine Hz. Ömer, "Beni haktan sapacak olduğumda düzeltecek insanlar içinde bulunduran rabbime hamdolsun" dedi (İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 179).

Hz. Ömer şunu da demiştir: "Bana kusurlarımı gösterene Allah rahmet etsin" (Serrâc, *el-Lüma'*, s.

133) (M).

[←621]

Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/343; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/283.

[←622]

Dârimî, Mukaddime, 30.

[←623]

Vekî', *Zühd*, 3/853; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 9/412; Hattâbî, *Uzlet*, s. 113; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 5/565. Müellif yukarıda hadisin ardından, "Bu söz Hz. Ali'den de rivayet edilmiştir. Bazı zayıf râviler bunu Abdullah b. Mesud'dan muttasıl senedle rivayet etmişlerdir ancak sağlam değildir" der ve diğer rivayete geçer.

[←624]

Humeydî, *Müsned*, 1/129; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 66; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 165; Vekî, *Ahbârü'l-Kudât*, 1/38. ***"Kim insanların övgüleri peşinde olursa"*** şeklinde; *Zühd*, 3/844; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 11/123.

[←625]

Sehâvî, *Makasıd*, s. 633.

[←626]

Kudâî, *Müsned*, 1/299-300; İbn Adî, *el-Kâmil*, 2/2076. ***"Kim insanların övgüsü peşinde olursa"***

ifadesiyle nakletmiştir; Abdürrezzak, *el-Musannef*, 11/451; Vekî', *Ahbârü'l-Kudât*, 1/38; Heysemî, *Keşfü'l-Estâr*, 4/218; *Mecmau'z-Zevâid*, 10/225; Sehâvî, *Makasıd*, s. 633.

[←627]

Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 15/790. ***"Allah'ın sevgisini kulların övgüsüne tercih eden için..."***

ifadeleriyle; Sehâvî, *Makasıd*, s. 634.

[←628]

Beyhakî, *el-Esmâ ve's-Sıfât*, 2/267; Vekî', *Ahbârü'l-Kudât*, 1/38; Sehâvî, *Makasıd*, s. 633.

Müellif hadisin ardından hadisin râvisi Osman'ın hadisi bazan merfû bazan da mevkuf rivayet ettiğini nakleder.

[←629]

Beyhakî, *el-Esmâ ve's-Sıfât*, 2/267 (mevkuftur der).

[←630]

Kudâî, *Müsned*, 1/301-302; İbn Balabân, *el-İhsân*, 1/274.

[←631]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 164.

[←632]

Kudâî, *Müsned*, 1/300-301; İbn Balabân, *el-İhsân*, 1/247; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/160.

[←633]

Ebû Ali ed-Dekkak anlatıyor: "Bir talebe hocasına sormuş: 'Kul Allah'ın kendisinden razı olduğunu bilebilir mi?' Hocası, 'Hayır. Bunu nasıl bilsin? Allah'ın razı olması gaybe müteallik bir husustur'

cevabını vermiş. Velî bir zat olan talebe, 'Bilir' demiş. Hocası, 'Nasıl bilir?' diye sormuş. O da şu karşılığı vermiş: 'Kalbimin Allah'tan razı olduğunu anlarsam Allah'ın da benden razı olduğunu bilirim.' Hocası da, 'Gerçekten güzel söyledin' demiş" (Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 104) (M).

[←634]

Yakın ifadelerle: Beyhakî, *Menâkibu'ş-Şâfiî*, 2/173.

[←635]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 9/124; Beyhakî, *Menâkibu'ş-Şâfiî*, 2/195.

[←636]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 6/386; 8/338.

[←637]

İbnü'l-Cevzî, *Sîret*, s. 163.

[←638]

Hattâbî, *Uzlet*, s. 72; Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/372.

[←639]

Sülemî, *Tabakat*, s. 11.

[←640]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/220.

[←641]

İbn Asâkir, *Tehzîb*, 3/239.

[←642]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 3/6; Fesevî, *Ma'rife*, 2/237.

[←643]

Enes naklediyor: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: ***"Âdemoğlu kurbanlık koyun gibi kıyamet***

günü rabbin huzurunda durdurulacak. Allah, 'Sana verdiğim mal mülkü ne yaptın?' diye

soracak. O, 'Ey rabbim! Onları biriktirip artırdım. Beni dünyaya çevir de olduğundan daha

fazlasını sana getireyim' cevabını verecek. Allah da ona, 'Malından, önden ne gönderdin?' diye

tekrar soracak. O yine, 'Ey rabbim! Onları biriktirip artırdım. Beni dünyaya çevir de olduğundan

daha fazlasını sana getireyim' diyecek. Allah Teâlâ da, 'Hayır, önden bir şey göndermedin'

buyuracak. Adam sonra hesaba çekilecek. Bir de bakılacak ki bir hayrı yok. Emir verilip

cehenneme atılacak" (Esed b. Musa, *Zühd*, s. 67. Keza Tirmizî, Sıfatü'l-Kıyâme, 6; Münzirî, *et-Tergîb ve't-Terhîb*, 2/545) (M).

[←644]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/21.

[←645]

En'âm 6/68.

[←646]

Nisâ 4/10.

Ebü'l-Mevâhib-i Şâzelî diyor ki: "Arkadaşlık ve sohbet toplantıları için seçtiğim bazı edepli hareketler vardır. Onları burada anlatacağım. Sırası ile: **1.** Dünya ehli ile oturman: Bunlarla otururken, dünyalıklarına gönlünü kaptırma... **2.** Âhiret ehli ile oturman: Bunlarla olurken, Kur'an'ın öğütlerine uy; Resûlullah'ın (s.a.v) edepli hareketlerini özünde uygula... Bilhassa, ebedî âlemi büyük bilmekte kusurlu olma... **3.** Padişahlarla

oturman: Bunlarla olurken, adalet ehli yolunu izle. Akıllı kimselerin siyaset yoluna gir. Ama, bütün bu yoldaki fikirlerini açıklarken, edebini korumayı bil. Özellikle, onların elinde bulunan şeylere karşı, iffet sahibi olmaya bak... **4.** Bilgili kimselerle oturman: Bu zümre ile otururken, sahih rivayetlere göre konuş... Mâlûm, hak mezheplerin, belli sözleri dışına çıkma... Onlara insaflı davran, hevâî işlere göre konuşma. Bilhassa sözde. Yani bir fikirde. Haliyle, doğruya uyarsa... Bu arada cidal olmamalı... Çekişme olmamalı...

Yani, onlardan üstün görünmek hevesi için... **5.** Sûfî ile oturman: Yani, tasavvuf ehli kimselerle...

Evet, bu zümre ile otururken hakiki hallerini görerek otur ki, onların bu halleri, kendilerini inkâra kalkanlara karşı bir hüccettir... İşte... Onların bu hallerini gör; öyle otur... Ama dıştan önce, iç edebini gözeterek... **6.** İrfan sahipleri ile oturman: Bunlarla, arzu ettiğin gibi oturabilirsin... Sebebine gelince: Onların yanında, her şeyin, mârifet yoluna dönük bir yüzü vardır. Ne var ki, durum anlatıldığına göre olmakla birlikte burada da iki şarta riayet etmen gerekir: Saygı ile kelâm etmek, bir de iyi edepli olmak” (Şa‘rânî, *Velîler Ansiklopedisi*, 3/1107-1108) (M).

[←647]

Nûr 24/30.

[←648]

İsrâ 17/36.

[←649]

Enes b. Mâlik naklediyor: Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular: ***“Mi‘raca çıkarıldığım gece bir***

topluluğa uğradım. Dudakları ateşten makaslarla kesilip duruyordu. Cebrâil’e, ‘Bunlar

kimlerdir?’ diye sorduğumda, ‘Bunlar dünyada Allah’ın kitabında, ‘Hiç düşünmüyorlar mı’yı

okudukları halde, insanlara iyiliği emredip kendilerini unutan vaizlerdir' dedi" (Ahmed b.

Hanbel, *Zühd*, s. 76-67).

Cündüb-i Becelî diyor ki: "İnsanlara nasihat edip kendisini unutan insan, başkalarını aydınlatıp kendisini yakan mum gibidir" (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 267) (M).

[←650]

İbn Sîrîn'e, gıybetini yapanı affetmesi söylenince şu cevabı verir: "Gıybeti ben haram kılmadım ki helâl edeyim. Gıybeti haram kılan Allah Teâlâ'dır. Allah Teâlâ'nın haram kıldığını ise asla helâl etmem" (Gazâlî, *İhyâ*, 3/150).

İbrahim b. Edhem bir davete çağrılır. Oturunca insanlar başlarlar gıybet etmeye. Bunun üzerine onları uyarır: "Bizde et ekmekten sonra yenir, ancak siz yemeğe etle başladınız." O bu sözüyle şu âyete işaret ediyordu: "***Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemeği sever mi? İşte bundan iğrendiniz"***

(Hucurât 49/12; Kuşeyrî, *er-Risâle*, s. 69) (M).

[←651]

Koyunun bacağını kıran köle Ebû Zerr'in huzuruna gelir. Ona sorar: "Bu koyunun bacağını kim kırdı?" "Ben kırdım" karşılığını verir. "Niye böyle yaptın?" deyince, "Kasten yaptım" cevabını verir. "Niye ki?" diye sorunca da, "Seni kızdırayım da beni dövesin ve böylece günaha giresin diye"

der. Ebû Zer ise, "Ben de, beni kızdırmak için seni teşvik eden şeytanı kızdıracağım" der ve onu âzat eder (Sühreverdî, *Avârif*, 3/87-88) (M).

[←652]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/240; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 8/333; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 8/435; İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-Mevzûât*, 3/184-185 (Şöyle der: "Bu Resûlullah adına uydurulmuş bir hadistir"); Süyûtî, *el-Leâli'l-Masnûa*, 2/376 (Burada İbnü'l-Cevzî'yi tenkit etmiş ve şöyle demiştir:

“Ben de diyorum ki: Bunun başka bir tariki daha vardır. Beyhakî *Zühd*’de bunu zikretmiştir.” Süyûtî böyle dedikten sonra Beyhakî’nin yukarıdaki metin ve senedini zikreder); Irâkî, *Tahrîcü Ehâdîsi’l-*

İhyâ, 2/197. Bu rivayet başka tarikle de Muâz’dan gelmektedir. bk. Süyûtî, *el-Leâli’l-Masnûa*, 2/377. Benzer bir rivayet 493 numarada daha önce geçmişti. (M).

Sülemî şöyle söyler: “Tövbe, tüm kötü halleri bırakıp bütün güzel hallere yönelmektir. Tövbe, bütün harap olanları imar etmek ve bütün var olan yanlışları yıkmaktır. Tövbe, tabiatı düzeltmektir, ilme tâbi olmaktır. Yine tövbe, kulun yalpalamaktan istikamete dönmesidir. Tövbe, geçen vakitlere hep pişmanlık duymak, yanlış fiilleri ıslah etmekle meşgul olmaktır. Yine tövbe, her kötüden rücû etmek ve nefsi kontrol altında tutarak rücûda istikamet üzere bulunmak, ihmal edilen hususları tedarik etmek, ifsat edilenleri de tashih etmektir” (Sülemî, *Derecâtü’l-Muâmelât*, s. 167) (M).

[←653]

Muhammed b. Sîrîn’e, Allah’a en yakın ve kulu Allah’a en çok yaklaştıran edebin hangisi olduğu soruldu. Şu karşılığı verdi: “Hakk’ın rubûbiyyetini tanımak (mârifet), O’na itaat etmek, genişlik zamanında hamd, darlık zamanında sabretmek” (Serrâc, *el-Lüma‘*, s. 151) (M).

[←654]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 9/279-280; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/98; Irâkî, *Tahrîcü Ehâdîsi’l-İhyâ*, 1/32; Zebîdî , *Şerhu İhyâi Ulûmi’d-Dîn*, 1/232.

[←655]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 3/62; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/98; ayrıca bk. Râfiî, *Tedvîn*, s. 74.

[←656]

Sülemî, *Tabakat*, s. 26.

[←657]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 8/252. Zünnûn'un benzer sözleri 311 ve 312 numaralarda geçmişti. (M).

[←658]

Sûfîlerden biri şöyle demiştir: "İmanın sıdkıyeti, Allah'a tazim etmek ve yine Allah'tan hayâ etmektir" (Kelâbâzî, *Taarruf*, s. 93) (M).

[←659]

İmâm-ı Rabbânî der ki: "Ulemânın vazifesi fetva vermektir. Ehlullahın vazifesi ise ameldir. Bâtına ihtimam göstermek zâhire ihtimam göstermeyi de gerektirir. Bâtına ihtimam gösterip zâhire ihtimam göstermekten âciz olan insan mulhiddir. Bu kimsenin bâtınî halleri de istidracdır. Bâtınî halin sıhhatinin alâmeti, kişinin zâhirde şer'î ahkâmla bezeli olmasıdır. İstikamet yolu da işte budur"

(İmâm-ı Rabbânî, *Mektûbât*, 2/136) (M).

[←660]

Ebû Hüreyre bir gün çarşıya gelir ve oradakilere, "Resûlullah'ın (s.a.v) mirası camide taksim edilirken, siz burada mı duruyorsunuz?" diye seslenir. Halk hemen çarşıyı terkedip mescide koşuşur.

Taksim edilen bir miras olmadığını görünce geri dönerler ve, "Yâ Ebû Hüreyre! Biz camide taksim edilen bir miras falan görmedik" derler. Onlara, "Peki ne gördünüz?" diye sorar. Halk, "Bazılarının Allah'ı zikrettiğini, bazılarının Kur'an okuduğunu gördük" karşılığını verirler. Ebû Hüreyre onlara,

"İşte Resûlullah'ın (s.a.v) mirası budur" der (Gazâlî, *İhyâ*, 1/303) (M).

[←661]

Furkân 25/63.

[←662]

Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 8/55-56; Abdürrezzâk San'ânî, *el-Musannef*, 10/450-451; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/267. Benzer rivayetler 785 ve 786 numaralarda geçmektedir. (M).

[←663]

Müslim, Birr ve's-Sıla, 157; Mâlik, *el-Muvatta'*, Şi'r, 15; Mizzî, *Tuhfe*, 9/417; Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 13/55; İbn Balabân, *el-İhsân*, nr. 364. Benzer rivayetler 784 ve 786 numaralarda geçmektedir. (M).

[←664]

Hadis benzer ifadelerle 784 ve 785 numaralarda da geçmektedir. (M). Hadis bu kıssayla birlikte Müslim, Birr ve's-Sıla, 157'inci numarada geçmektedir.

[←665]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/227; İbn Ebû Âsım, *Zühd*, s. 64; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/248; Zehebî, *Mîzânü'l-İ'tidâl*, 3/563; Süyûtî, *el-Câmiu's-Sagîr*, 1/514; Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr*, 3/260-261; İbn Hacer, *el-Metâlibü'l-Âliye*, 3/206.

[←666]

İbn Mâce, Zühd, 25; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/170; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 154; Ahmed b.

Hanbel, *Zühd*, s. 13; Ebû Nuaym, *Hilye*, 3/80; Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr*, 3/65; Bûsîrî, *Zevâid*, 2/344.

[←667]

Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/378.

Müellif hadisin ardından Buhârî'nin bunu biri mürsel olarak iki yerde rivayet ettiğini söyler.

Rivayetin ikincisinin lafzı şudur: *"**Cennet ehli, kulakları sevdiği övgülerle ölen kimselerdir.**"* İlk rivayet: Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, 2/93. İkinci

rivayet: Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, 2/93; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 60 (Nuaym b. Hammâd'ın ziyadesi olarak); Heysemî, *Keşfü'l-Estâr*, 4/231-232; *Mecmau'z-Zevâid*, 10/272.

Hz. Ömer şöyle demiştir: "Töhmet altında kalabileceği yerlerde bulunan, hakkında suizan besleyeni değil kendisini kınasın" (Gazâlî, *İhyâ*, 2/200) (M).

[←668]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/38; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/272-273; İbn Balabân, *el-İhsân*, 1/292; İbnü'l-Cevzî, *İlel*, 2/826.

[←669]

Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/272; Abdürrezzak, *el-Musannef*, 11/145.

[←670]

Meryem 19/96.

[←671]

Süyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr*, 5/545.

[←672]

İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/373.

[←673]

Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 12/56; Abdürrezzâk, *el-Musannef*, 10/451; Vekî', *Zühd*, 3/847; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/313; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 153; İbn Hacer, *el-Metâlibü'l-Âliye*, 3/172.

[←674]

Meryem 19/96.

[←675]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/345; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 378.

[←676]

Beyhakî, *el-Esmâ ve's-Sıfât*, 2/251; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 3/346; 10/219. Müellif yukarıdaki rivayetin ardından bunun Buhârî'de geçtiğini söyler (bk. Buhârî, Rikâk, 38).

[←677]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/256; Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/5; Heysemî, *Keşfü'l-Estâr*, 4/241-242, 248; *Mecmau'z-Zevâid*, 10/269, 2/247; Kudâî, *Müsned*, 2/327; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/203; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 11/341.

[←678]

bk. Beyhakî, *el-Esmâ ve's-Sıfât*, 2/251; *Erbaûn*, s. 52. bk. Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 5/21; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 11/346.

[←679]

Sülemî, *Tabakat*, s. 161. Cüneyd'den gelen benzer bir rivayet 132 numarada daha önce geçmişti. (M).

[←680]

bk. Beyhakî, *el-Esmâ ve's-Sıfât*, 2/251-252; *Erbaûn*, s. 52; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 11/344. Beyhakî şöyle söyler: ***"Yaptığım bir şeyde böylesine tereddüt etmem"*** ile kastedilen -yine de en iyisini Allah bilir- şudur: Melekleri peyderpey ona göndermesi veyahut Da eceli gelip vefat ettirene kadar, kulunun yapmış olduğu dualar sebebiyle tehlikelerden kurtarıp, nusret etmesidir (Dolayısıyla hadiste geçen tereddüt kelimesi, tereddüt etmek değil, mütemadiyen yardımına gitmek anlamındadır). Bu zikrettiğimiz mânaya Ebû Süleyman Hattâbî ile başkaları da işaret etmiştir (bk.

Erbaûn. Keza bk. Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 5/20).

[←681]

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/244; 264; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 2/248; Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/175; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/229; İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 1/342.

Müellif yukarıdaki hadisin ardından şöyle söyler: "Sülemî'nin rivayetinde, 'Kulumun en iyi ibadeti'

şeklinde geçmektedir."

[←682]

Bu sözüne 28 numarada işaret edilmişti. (M).

[←683]

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/266-267; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 1/57; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 11/43; *el-Îmân*, s. 43; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 106; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/260, 290; Abdürrezzâk, *el-Musannef*, 11/129; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 1/57; Irâkî, *Tahrîcü Ehâdîsi'l-*

İhyâ, 4/220; Taberî, *Müntehab*, *Züyûlü Târîhi't-Taberî* içinde, s. 588.

[←684]

İbnü'l-Cevzî, *İlel*, 2/791.

[←685]

Ebû Davud-i Tayâlisî, *Müsned*, s. 337; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/359; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/349; Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr*, 4/498; Heysemî, *Keşfü'l-Estâr*, 1/318; *Mecmau'z-Zevâid*, 2/211.

[←686]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/78-79, 363; Tayâlisî, *Müsned*, nr. 1741. Rivayet şöyledir: Badiyeden bir adamın yanına vardık. Bedevî bizlere şunu anlattı: "Resûlullah (s.a.v) elimi tuttu ve Allah'ın kendisine öğrettiklerinden bana öğretmeye başladı. Ondan ezberlediklerimin içinde şu sözü de vardı: ***'Allah'tan korkarak bir şeyi bırakırsan, Allah sana mutlaka ondan daha hayırlısını verir' "***

(bk. Mizzî, *Tuhfe*, 11/199; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 5/335; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 412; Vekî b. Cerrâh, *Zühd*, 2/635; Kudâî, *Müsned*, 2/178-179; İbn Hacer, *el-Metâlibü'l-Âliye*, 3/216-217; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/96; Beyhakî, *Âdâb*, s. 509; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/296).

[←687]

Müminin niyeti Allah rızâsı olursa, her yaptığına sevap vardır. Nitekim Hz. Ebû Bekir şöyle demiştir:

"Müminin durumuna hayret ediyorum doğrusu. Ağzına koyduğu lokmada bile ecir vardır" (Vekî' b.

Cerrâh, *Zühd*, 1/325) (M).

[←688]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/323 (kapısında iki sancak ifadesi, elinde iki sancak şeklinde); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 1/132; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 15/400.

[←689]

Taberânî *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/121; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/268; ayrıca bk. Ebû Nuaym, *Hilye*, 6/118; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 5/99; İbn Adî, *el-Kâmil*, 4/1523; Kudâî, *Müsned*, 1/387; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 11/88.

Eserin yazma nüshasında hâşiyede şu not vardır: "Sâgânî bu hadisi mevzular arasında zikretmiştir (*) ancak doğru yapmamıştır. Yaptığı nasıl doğru olsun ki, hadisi Tirmizî *Sünen*'inde rivayet etmiştir.

(**). Aynı şekilde Taberî tefsirinde rivayet etmiştir. (***) Keza Beyhakî'nin hocası Hâkim de rivayet etmiştir. Allah Teâlâ hepsine rahmet etsin." (*) s. 51. (**) *et-Tefsîr*, Bâbu Tefsîri Sûreti'l-Hicr. (***) 14/31-32.

[←690]

17 numarada daha önce geçmişti. (M).

[←691]

Yahya b. Muâz'a, "İnsan ne zaman zâhid olur?" diye sorulduğunda, "Dünyayı talep edenin dünyaya hırsı ne kadarsa onun da dünyayı terketmeye hırsı o kadar olduğunda" cevabını verdi (Ebû Tâlib-i Mekkî, *Kûtü'l-Kulûb*, 1/252) (M).

[←692]

Sülemî, *Tabakat*, s. 18; Ebû Nuaym, *Hilye*, 3/394.

[←693]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/129. Burada kuş yerine ceylân ifadesi geçmektedir.

[←694]

Tirmizî, Kader, 8; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/106, 230; İbn Balabân, *el-İhsân*, 10/278; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/339-340; Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 14/290; İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 325; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/215; İbn Ebû Âsım, *es-Sünne*, 1/175; Beyhakî, *el-Esmâ ve's-Sıfât*, 1/253.

[←695]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/412; İbn Balabân, *el-İhsân*, 2/46-47; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/308, 319; Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 14/239; Kudâî, *Müsned*, 1/258-259; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 3/370; *Âdâb*, s. 501; İbn Ebû Âsım, *Zühd*, s. 61; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/249.

[←696]

Zümer 39/22.

[←697]

Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/311; Süyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr*, 7/219.

Süfyân anlatıyor: Resûlullah'ın (s.a.v) yanında bir adamdan övgüyle bahsedilince Hz. Peygamber (s.a.v), ***"Ölümü hatırlamak babında nasıldı?"*** diye sordu. "Ölümü hatırlayan biri değildi" demeleri üzerine, Resûlullah, ***"Öyleyse bahsettiğiniz gibi biri değilmiş"*** buyurdu (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s.

34-35. Keza İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 90; Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/299) (M).

[←698]

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/305; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/311; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 15/775); Süyûtî, *el-Câmiu's-Sagîr*, 2/655; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 14/446. Şu lafızla rivayet etmiştir: ***"Kim dünyada azık hazırlarsa Allah kıyamette ondan faydalandırır."*** Bu hadis 125 numarada daha önce geçmişti. (M).

[←699]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 6/353; Heysemî, *Keşfü'l-Estâr*, 4/247-248; *Mecmau'z-Zevâid*, 10/289; Sehâvî, *Makasıd*, s. 217; İbn Ebû Âsım, *Zühd*, s. 54; Kudâî, *Müsned*, 1/118; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 6/401; Ebû Nuaym, *Târîhu İsbahân*, 1/340; Sülemî, *Tabakat*, s. 16-17. Bu rivayet 436 ve 472 numaralarda daha önce geçmişti. (M).

[←700]

bk. İbn Manzûr, *Muhtasar*, 7/85; İbn Sa'd, *Tabakat*, 5/396.

[←701]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 8/251-252.

[←702]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/12-13.

[←703]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 319. Mâlik'in benzer sözleri 431'de geçti, 824 numarada tekrar gelecek.

(M).

[←704]

Mâlik'in benzer sözleri 431 ve 823 numalarda geçti.

[←705]

Sülemî, *Tabakat*, s. 77.

[←706]

Ahnef b. Kays diyor ki: "Hesap korkusu beni çok konuşmaktan alıkoyuyor" (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 335-336) (M).

[←707]

Sülemî, *Tabakat*, s. 341; Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/370.

Muâz b. Cebel anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.v) kendisini Yemen'e gönderirken şöyle buyurmuş:

"Konfordan sakın. Çünkü Allah'ın *(güzel)* ***kulları konfor içinde yüzmezler"*** (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 18. Keza Ebû Nuaym, *Hilye*, 5/155; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/250) (M).

[←708]

İbnü'l-Mübârek, *Zühd*, s. 143; Fesevî, *Ma'rife*, 2/420.

[←709]

Ebû Nuaym, *Hilye*,10/325; Sülemî, *Tabakat*, s. 293.

[←710]

Kamer 54/7.

[←711]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 10/5.

[←712]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/240. Rivayet burada, “Meyveyi eline aldı, evirip çevirdi” değil de “yıkadı”

şeklindedir.

İmam-ı Rabbânî şöyle söyler: “İslâm küfrün zıddıdır. Bunun gibi âhiret de dünyanın zıddıdır. İkisi bir arada bulunmaz” (İmâm-ı Rabbânî, *Mektûbât*, 1/144) (M).

[←713]

Sülemî, *Tabakat*, s. 284.

[←714]

Sülemî, *Tabakat*, s. 374. Ebû Nuaym’ın *Hilye*’sinde Hz. Ali’nin sözü olarak geçmektedir. bk. *a.g.e*, 2/370.

[←715]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 4/115.

[←716]

Zilzâl 99/7-8.

[←717]

İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 27; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/59; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 8/90-91; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 7/141; İbn Sa‘d, *Tabakat*, 7/39; Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 8/595; Mizzî, *Tuhfe*, 4/187; ayrıca bk. Taberî, *Müntehab (Züyûlü Târîhi’t-Taberî* içinde), s. 567.

[←718]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 4/127; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 14/11.

[←719]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/212; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 135; Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 8/597.

[←720]

Ahzâb 33/72.

[←721]

İbn Asâkir, *Tehzîb*, 6/200 (Aynı mânada).

[←722]

Nisâ 4/40.

[←723]

İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/349-350; Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 2/541.

[←724]

Nisâ 4/40.

[←725]

Ahmed b. Hanbel aynı lafızla rivayet etmiş, sonra şöyle demiştir: ... Ebû Hüreyre sonra şöyle dedi:

“Bunu Allah’ın kitabında bulmuyor musunuz?” Ona, “Nerede geçiyor?” diye sordum. Şöyle dedi:

“Verdiğinin kat kat fazlasını kendisine ödemesi için Allah’a özel bir borç verecek yok mu? ”

(Bakara 2/245). *“**Allah tarafından verilecek fazla sevap dört milyondan daha fazladır”*** (*Zühd*, s.

173. Keza bk. *el-Müsned*, 2/521-522, 296; Taberî, *Câmi‘*, 5/58; Hatîb-i Bağdâdî, *er-Rihle fî Talebi’l-Hadîs*, s. 132-134; Heysemî, *Keşfü’l-Estâr*, 4/86; *Mecmau’z-Zevâid*, 10/145.

[←726]

Abdullah b. Misver anlatıyor: Bir adam Hz. Peygamber’e (s.a.v) geldi ve, “Yâ Resûlallah! Allah sizi bütün müminlere mübarek kıldı. Bana zatınızdan bir hayır lutfeder misiniz?” diye sordu. Resûl-i Ekrem (s.a.v) ona, ***“Sana yaptığım nasihati tutacak mısın?”*** diye sordu. “Evet” cevabını alınca şöyle buyurdu: *“**Bir iş yapmaya niyetlendiğinde âkıbetini düşün. Eğer doğru bir şeyse yap. Yanlış***

bir şey ise ondan kaçın, bırak” (Vekî‘ b. Cerrâh, *Zühd*, 1/241-242) (M).

[←727]

İbn Ebü’d-Dünyâ, *Muhâsebetü’n-Nefs*, s. 132; Fesevî, *Ma‘rife*, s. 585; İbnü’l-Cevzî, *Sîret*, s. 205.

[←728]

Muhakkıkin de belirttiği gibi mahtut nüshada hâdim (yıkan) ifadesi vardır, ancak rivayetlerin çoğu hâzim (kesen) şeklindedir. Biz de bunu tercih ettik. Zaten müellif de *Şuabü’l-Îmân*’ında hâzim diye zikreder (bk. 826-828, 4833, 10558-10560 nolu hadisler) (M).

[←729]

İbn Adî, *el-Kâmil*, 5/1864.

[←730]

Tirmizî, Zühd, 4; Nesâî, Cenâiz, 3; İbn Mâce, Zühd, 31; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 17; *el-Müsned*, 2/292-293; İbn Balabân, *el-İhsân*, nr. 2992-2995; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/321; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 1/384, 9/470; Kudâî, *Müsned*, 1/391-392.

[←731]

İbn Mâce, Zühd, 31; Bûsîrî, *Misbâhu'z-Zücâce*, 2/348 (Zehebî *Tabakâtü't-Tehzîb*'de, Rezîn *Müsned*'de, Ebû Ya'lâ, *Kitâbü'l-Mevt*'te İbn Ebü'd-Dünyâ rivayet etmiştir derler); Taberânî, *el-Mu'cemü's-Sagîr*, 2/359; Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/33; Heysemî, *Keşfü'l-Estâr*, 2/268-269 (Bezzâr rivayet etmiştir der); *Mecmau'z-Zevâid*, 5/318.

[←732]

Buhârî, Rekâik, 3; Tirmizî, Zühd, 25; İbn Mâce, Zühd, 3; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/24; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/398; İbn Hibbân, *Ravza*, s. 148-149; Beyhakî, *Âdâb*, s. 497-498.

Abdullah'ın sözünde şu ilâveyi nakletmiştir: ***"Çünkü yarın isminin ne olacağını bilmiyorsun"*** (bk.

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 9).

[←733]

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, 1/431; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 15/884-885; Sehâvî, *Makasıd*, s. 225.

[←734]

İbnü'l-Esîr şöyle der: "Kus b. Sâide bir Arap olup, uzun süre yaşayanlardandır. Hikmet, fesahat ve dinî yaşantısıyla meşhur idi. Hz. İsâ'nın havârilerinden Şem'ûn'a yetiştiği söylenir" *(Menâlü't-Tâlib fî şerhi Tıvâli'l-Garâib*, 1/137). Cevherî de şöyle söyler: "Necran piskoposu idi. Sâide aslan isimlerindendir ve erkeklere verilmektedir. İyâdî nisbesi ise İyâd b. Nizâr b. Mead b. Adnan'a nisbetle söylenmektedir" (*Sıhâh*, 3/963).

[←735]

Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 12/88-89; Heysemî, *Keşfü’l-Estâr*, 3/286; *Mecmau’z-Zevâid*, 9/419; Bâkıllânî, *İ‘câzü’l-Kur’ân*, s. 167-169; İbn Adî, *el-Kâmil*, 6/2155-2156; Beyhakî, *Delâilü’n-Nübüvve*, 2/102-104, 113; Taberânî, *Tıvâlât*, 25/230-232; Ebû Nuaym, *Delâilü’n-Nübüvve*, 1/103-104; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 2/281; İbnü’l-Cevzî, *Mevzûât*, 1/213; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/279.

[←736]

Kehf 18/82. Âyette Hızır ile Musa kıssasında geçen, duvarın altındaki iki yetime ait hazineden bahsedilmektedir. (M).

[←737]

İbn Adî, *el-Kâmil*, 6/2089; Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 5/421 (Âyetin açıklamasıyla ilgili olarak 700

numaraya da bakınız) (M).

[←738]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/134; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 4/229; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 163.

[←739]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 146.

[←740]

İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 38 (zevâid kısmında); Ebû Nuaym, *Hilye*, 1/383; İbn Sa‘d, *Tabakat*, 4/339; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 153, 178.

Abdullah b. Mesud oğluna şunu tavsiye etti: “Yavrum! Günahlarını hatırladığında onlara ağla” (Vekî‘

b. Cerrâh, *Zühd*, 1/254-255) (M).

[←741]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/168.

Hz. Peygamber (s.a.v) bir adamın, “Allahım! Ölümü benim için hayırlı kıl” diye dua ettiğini işitince, ona, ***“Hayatı da”*** diye ilâvede bulundu (Vekî‘ b. Cerrâh, *Zühd*, 1/282) (M).

[←742]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/33.

[←743]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/33.

[←744]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/13.

[←745]

Şuarâ 26/227. Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/18.

[←746]

İbnü’l-Cevzî, *Sıfatü’s-Safve*, 4/13.

Nâfi‘ anlatıyor: “İbn Ömer hastayken canı üzüm çekti. 1 dirheme bir salkım üzüm alarak kendisine getirdim. Salkımı avucuna koydum. Bu arada bir dilenci geldi, kapıda dikelip dilendi. İbn Ömer,

“Bunu ona ver” dedi. Ben ise, “Atıştır ondan” dedim. “Hayır, ona ver.” dedi. Ben de salkımı alıp verdim. Ardından 1 dirheme bunu geri satın aldım ve getirip İbn Ömer’in avucuna koydum. Dilenci tekrardan gelip dilendi. İbn Ömer yine, “Bunu ona ver” dedi. Ben de, “Bir tadına bak. Biraz atıştır”

karşılığını verdim. O yine, “Bunu ona ver” deyince tekrardan dilenciye verdim. Ardından 1 dirheme tekrar satın aldım, getirip avucuna koydum.

Dilenci tekrar geldi. İbn Ömer yine ona vermemi söyledi. Ben yine, “Hele bir tadına bak. Biraz atıştır” diyecek oldum ancak, “Ona ver” deyince, salkımı dilenciye verdim ve azarladım: “Yazıklar olsun sana! Üç kez (bir rivayette de dört kez) istemeye utanmıyor musun?” Ardından üzümü ondan tekrardan 1 dirheme satın alıp İbn Ömer’e getirdim de yedi” (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 281; Beyhakî, *Şuabü’l-Îmân*, 3/259-260, nr. 3481) (M).

[←747]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 8/13.

[←748]

Beyhakî, *Menâkıbü’ş-Şâfiî*, 2/293-294; İbnü’l-Cevzî, *Sebât*, s. 97-98.

[←749]

Abdullah b. Abdülhakem, *Sîret*, s. 147-148; İbnü’l-Cevzî, *Sîret*, s. 138; Fesevî, *Ma‘rife*, 1/576, 613-614; İbn Sa‘d, *Tabakat*, 5/372.

[←750]

İbnü’l-Cevzî, *Sîret*, s. 147; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 243.

[←751]

Abdullah b. Abdülhakem, *Sîret*, s. 94; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 243; Fesevî, *Ma‘rife*, 1/594.

[←752]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 258; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 14/444.

[←753]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 6/270. Buradaki sözü kirlenmiş elbiseyi hâlâ giydiği anlamına yormak yerine elbisenin biraz kirlendiğine, tertemiz olmadığına hamletmek yerinde olacaktır. Çünkü temizlikle ilgili hadislerden bîhaber,

İslâm'ın nezafete verdiği değerden uzak olduğunu düşünmek rabbin rızâsını arayan bir insan için yerinde değildir. (M).

[←754]

İbnü'l-Cevzî, *Sebât*, s. 94.

[←755]

Kıyâme 75/29.

[←756]

Vekî', *Zühd*, 1/277; Taberî, *Câmi'*, 29/122. (M).

[←757]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 262.

[←758]

"Biz Allah içiniz ve biz O'na döneceğiz" (Bakara 2/156).

[←759]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 284; İbn Ebü'd-Dünyâ, *Muhâsebetü'n-Nefs*, s. 126.

[←760]

Seleften bir zat şöyle demiştir: "Ehlullah, zâhid olmayanlardan hikmet ve vaaz dinlemeye yanaşmazlardı" (Ebû Tâlib-i Mekkî, *Kûtü'l-Kulûb*, 1/256) (M).

[←761]

Meryem 19/15. İbnü'l-Cevzî, *Sıfatü's-Safve*, 4/441.

[←762]

Burada sakalınının darmadağınık olduğunu değil de taranmaya ihtiyacı olduğunu düşünmek yerinde olacaktır. (M).

[←763]

Bu rivayet 425 numarada geçti. 331 numarada da benzer mânayla geçmişti. (M).

[←764]

Bu rivayet 330 numarada daha önce geçmişti. (M).

[←765]

Mü'minûn 23/100.

[←766]

İbnü'l-Cevzî, *Sıfatü's-Safve*, 3/134-135.

[←767]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 3/9; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/562. Bu rivayet 976 numarada tekrar gelecek.

(M).

[←768]

Sülemî, *Tabakat*, s. 207.

[←769]

Sülemî, *Tabakat*, s. 110; Râfiî, *Tedvîn*, 2/340.

[←770]

Sülemî, *Tabakat*, s. 62.

[←771]

Sülemî, *Tabakat*, s. 96.

[←772]

Vekî‘, *Zühd*, 3/850; İbn Sa‘d, *Tabakat*, 6/185; İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 38 (zevâid kısmında); Fesevî, *Ma‘rife*, 2/564; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 3/393, 14/16. Bu rivayet 522 numarada daha önce geçmişti. (M).

[←773]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 385; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 5/269.

[←774]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 2/204; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 238-240.

[←775]

İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 88, 90; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 371; Ebû Nuaym, *Hilye*, 5/271. Bu rivayetin benzeri 907 numarada gelecek. (M).

[←776]

Ahmed b. Yusuf Zeccâcî diyor ki: “Birbiriyle sohbet eden iki kişi, bir araya gelen ve bir araya gelişleriyle daha önce görünmeyen şeyleri gösterecek kadar güçlenen iki ışık gibidir. İhtilâf ise birbirlerini Allah için seven iki kişinin arasını açan ve her türlü tefrikanın temeli olan şeytan hilesidir” (Serrâc, *el-Lüma‘*, s. 183) (M).

[←777]

Fesevî, *Ma‘rife*, 2/417. Bu rivayetin benzeri 906 numarada geçmişti. (M).

[←778]

İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 4; Ebû Nuaym, *Hilye*, 4/243; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/429. Mis‘ar b.

Kidâm’dan gelen benzer bir rivayet için 579 numaraya bakınız. (M).

[←779]

Şûrâ 42/7. Sülemî, *Tabakat*, s. 296.

Ebû Vâil anlatıyor: Rebî‘ b. Haysem de yanımızda olduğu halde Abdullah b. Mesud’la birlikte gezmeye çıktık. Bir demirciye uğradık. Abdullah ateşteki demire bakmaya başladı. Rebî‘ de baktı, olduğu yerde sallandı, neredeyse düşecekti. Abdullah ile birlikte yolumuza devam ettik. Sonra Fırat’ın kenarında yakılmış büyük bir ateşin yanına vardık. Abdullah ateşin içinin kaynamasını görünce şu âyeti okudu: ***“****(Cehennem ateşi)* ***onları uzak bir yerden görünce, onlar bunun öfkesini***

ve homurtusunu işitirler. *(Elleri boyunlarına zincirlerle)* ***bağlı olarak onun dar bir yerine***

atıldıkları zaman, orada ölümü çağırırlar *(yetiş ey ölüm, nerdesin, gel bizi bu azaptan kurtar derler)****”*** (Furkân 25/12-13). Bunun üzerine Rebî‘ yere yığılıverdi. Tutup evine kadar taşıdık.

Abdullah b. Mesud öğlene kadar başında bekledi, ancak ayılmadı. İkindiye kadar bekledi yine ayılmadı. Akşama kadar bekledi yine ayılmadı. Akşamdan sonra ayıldı da Abdullah evine gidebildi (Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 463) (M).

[←780]

İbn Ebü’d-Dünyâ, *Muhâsebetü’n-Nefs*, s. 81; İbnü’l-Cevzî, *Sebât*, s. 70.

[←781]

Serî-i Sakatî şöyle demiştir: “İhlâs, (Allah’ı bırakıp) insanlar için bir şey yapmaman, onlar sebebiyle bir ameli terketmemen, (memnun etmek için) onlara bir şey vermemen, halini onlara açmamandır”

(Nevevî, *Bustânü’l-Ârifîn*, s. 71) (M).

[←782]

İbnü’l-Cevzî, *Sıfatü’s-Safve*, 4/20.

[← 783]

Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 165.

[← 784]

Hanımı insanın ne zaman vefat edeceğinin bilinmediğini, bu sebeple, “Şu kadar süre yetecek kadar para ver” şeklinde bir miktar belirtmenin anlamsız olduğunu vurgulamak istiyor. (M).

[← 785]

Muhakkikin de belirttiği gibi Arapça ibare oldukça anlaşılmazdır. Verdiğimiz mâna yorumdan ibarettir. (M).

[← 786]

Yezîd kendisine isyan eden Medineliler’i sindirmek için, Müslim b. Ukbe kumandasında 12.000

kişilik bir ordu gönderir. Çok çetin geçen savaş sonunda Medineliler hezimete uğrar. Müslim, Medine’de üç gün süreyle askerlerine her şeyi serbest bırakır. İnsanlar öldürülür, büyük bir yağmalama yaşanır, tecavüzler olur (27 Zilhicce 63/27 Ağustos 683) (M).

[← 787]

İbn Ebü’d-Dünyâ, *Muhâsebetü’n-Nefs*, s. 128-129.

[← 788]

Râfiî, *Tedvîn*, 1/179.

[← 789]

İbn Manzûr, *Muhtasar*, 1/210; Râfiî, *Tedvîn*, 1/180.

[←790]

İbn Asâkir, *Tehzîb*, 6/41.

[←791]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/332; *Zühd*, s. 21-22; Heysemî, *Keşfü'l-Estâr*, 4/78, 152; *Mecmau'z-Zevâid*, 10/203, 334; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/240; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 15/554, 668; Beyhakî, *Âdâb*, s. 502; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 13/256.

[←792]

Müslim, Zikir, 13.

[←793]

İbn Mâce, Zühd, 25; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/416; 6/466; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 14/510; İbn Hibbân, *Sahîh*, 9/239; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/120; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* 10/123; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/178-179; Bûsîrî, *Zevâid*, 2/342-343.

[←794]

Dârimî, Mukaddime, 24; İbn Manzûr, *Muhtasar*, 9/91. Burada geçtiği vechile İbn Asâkir, *Târîh*'inde zikretmiştir. İbaresi söyledir: ***"Birbirinize iyi davranın, zorluklara göğüs gerin, müjdeleyin, nefret***

ettirmeyin" (Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 1/166; *Keşfü'l-Estâr*, 2/267-268; 5/257).

[←795]

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/224; Heysemî, *Keşfü'l-Estâr*, 3/25-26; *Mecmau'z-Zevâid*, 7/214; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/340; Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 11/434; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, 3/261; Askerî, *Tashîfâtü'l-Muhaddisîn*, 1/201; Beyhakî, *el-Esmâ ve's-Sıfât*, 1/253; Irâkî, *Tahrîcü Ehâdîsi'l-İhyâ*, 2/215.

[←796]

İbn Adî, *el-Kâmil*, 2/585; Heysemî, *Keşfü'l-Estâr*, 4/232; *Mecmau'z-Zevâid*, 10/271; Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr*, 5/491.

[←797]

Şuarâ 26/84.

[←798]

Şuarâ 26/84.

[←799]

Mâlik, *el-Muvatta'*, nr. 650

[←800]

Abdürrezzâk, *el-Musannef*, 11/267; Buhârî, *Edebü'l-Müfred* s. 411. Şiirdeki "Selma'dan" ifadesi

"kadınlardan" anlamına alınmalıdır. (M).

[←801]

Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 14/381-382.

[←802]

İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/375; İbn Asâkir, *Tehzîb*, 3/129.

[←803]

İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/231; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 4/98.

[←804]

Bir üstteki dipnota bk.

[←805]

Fesevî, *Ma‘rife*, 1/235.

[←806]

Tirmizî, Zühd, 21; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/40, 43-44, 47-50; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/339; Taberânî, *el-Mu‘cemü's-Sagîr,* 2/301; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/303; İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, 8/256.

[←807]

Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 3/371; *Âdâb*, s. 502.

[←808]

İbn Balabân, *el-İhsân*, 1/352 (***"Ahlâkı en güzel olanlarınızdır"*** ifadesiyle); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 3/371; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 15/667; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/235, 403; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/203; *Keşfü'l-Estâr*, 2/406; 8/22.

[←809]

İbn Mâce, Ta‘bîrü'r-Rü'yâ, 10; Bûsîrî, *Zevâid*, 2/281; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/333; İbn Balabân, *el-İhsân*, 4/277, (İbn Hibbân burada şunu demiştir: "Ebû Seleme 94 (712-13) yılında vefat etmiştir. Talha da Cemel günü, 36 (656) yılında öldürülmüştür"); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 3/273; *Delâilü'n-Nübüvve*, 7/26; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/204.

[←810]

Hz. Peygamber (s.a.v) Medine'ye hicretten sonra muhacir ile ensarı birbirlerine kardeş kılmış, böylece ensarın muhacirleri gözetmesini temin etmişti. (M).

[←811]

Ebû Davud, Cihâd, 29; Nesâî, Cenâiz, 77; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/500, 4/219; Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 15/674, 715; İbn Ebû

Şeybe, *Musannef*, 13/256; İbnü’l-Mübârek, *Zühd*, s. 472.

[←812]

Müttakî-i Hindî, *Kenzü’l-Ummâl*, 15/673; İbn Hibbân, *Kitâbü’l-Mecrûhîn*, 2/267; İbnü’l-Cevzî, *Mevzûât*, 1/178; Râfiî, *Tedvîn*, 2/39.

[←813]

Müttakî-i Hindî, *Kenzü’l-Ummâl*, 15/674; İbnü’l-Cevzî, *Mevzûât*, 1/177; İbn Hibbân, *Kitâbü’l-Mecrûhîn*, 1/168; Süyûtî, *el-Leâli’l-Masnûa*, 1/132 (Enes tarikiyle merfû olarak şu lafızla geldiğini aktarır: ***“Allah erkek ve kadın kullarının İslâm üzere yaşayıp yaşlanmaları ardından onlara azap***

etmeye hayâ eder”).

[←814]

Abraş: Ciltte lekelerin oluşması. (M).

[←815]

Ebû Ya‘lâ, *Müsned*, 7/241-244, 6/351; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 10/205; Ebû Ya‘lâ, *Müsned*, 6/351, 7/241, 242; Heysemî, *Keşfü’l-Estâr*, 6/255-256; *Mecmau’z-Zevâid*, 10/205; Ahmed b.

Hanbel, *el-Müsned*, 2/89; 3/217-218; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 10/205; İbnü’l-Ebbâr, *Mu‘cem*, s.

179-180; İbnü’l-Cevzî, *Mevzûât*, 1/179-180; İbn Hacer, *el-Kavlü’l-Müsedded*, s. 62-63.

[←816]

Bu ifadeler kitabın aslından özetle aktarılmıştır. (M).

[←817]

Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/205, 206; İbnü'l-Cevzî *Mevzûât*, 1/180; Süyûtî, *el-Leâli'l-Masnûa*, 1/141; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, s. 176.

[←818]

Süyûtî, *el-Fethu'l-Kebîr*, 1/74 (Ebû Hüreyre'den, "ömürlerini uzatır" ifadesiyle naklederek ed-Deylemî'ye [*Müsnedü'l-Firdevs*, 1/246] nisbet eder); Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/254.

[←819]

Bu rivayette dünyaya gelmekle insanın imtihana tâbi tutulduğu, dolayısıyla risk yüklendiği vurgulanmaya çalışılmaktadır. Buna rağmen Allah Teâlâ ile Hz. Musa'ya izâfe edilen bu sözler tevil edilebilirlik sınırlarını zorlamaktadır. (M).

[←820]

Tîn 95/4.

[←821]

Tîn 95/5.

[←822]

Tîn 95/6.

[←823]

Müttakî-i Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/556.

[←824]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 6/300.

[←825]

Bu rivayet daha önce 896 numarada geçmişti. (M).

[←826]

Buhârî, Rikâk, 42; Müslim, Zühd, 1; Tirmizî, Zühd, 41; Nesâî, Cenâiz, 52; Beyhakî, *Âdâb*, s. 501; Mizzî, *Tuhfe*, 1/205 (Nesâî'nin *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da rivayet ettiğini söyler).

[←827]

Bu rivayet 131 numarada daha önce geçmişti. (M).

[←828]

Fâtır 35/37.

[←829]

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 11/177-178; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/97 (Taberânî *el-Mu'cemü'l-Kebîr*'de ve *Evsât*'ta rivayet etmiştir der); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 3/370 (İbn Abbas'tan gelen rivayette İbn Abbas şöyle der: Hz. Peygamber (s.a.v) bu sözleriyle yaşlılığı kastetmektedir); Taberî, *Câmi'*, 22/93; Süyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr*, 7/31; Sehâvî, *Makasıd*, s. 126.

[←830]

Ebû Nuaym, *Hilye*, 6/33.

[←831]

Eserin yazma nüshasında neyi söylediği yer almamaktadır.

[←832]

Rivayetin değerlendirmesi için bir sonraki dipnota bakınız. (M).

[←833]

Irâkî, *Tahrîcü Ehâdîsi'l-İhyâ*, 1/72 (Beyhakî'nin *Kitâbü'z-Zühd*'de merfû olarak rivayet ettiğini söyler); Zebîdî, *Şerhu İhyâi Ulûmi'd-Dîn*, 1/408-409

(Beyhakî’nin *Kitâbü’z-Zühd’* de İbn Mesud’dan mevkuf olarak rivayet ettiğini söyler); İbn Hacer, *Fethu’l-Bârî*, 1/48 (Beyhakî’nin *Kitâbü’z-Zühd*’de merfû olarak rivayet ettiğini belirtir). Rivayeti merfû haliyle görmek için bk.

Hatîb-i Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 13/226; Ebû Nuaym, *Hilye*, 5/34; Kudâî, *Müsned*, 1/126; İbnü’l-Cevzî, *İlel*, 2/815; Münâvî, *Feyzü’l-Kadîr*, 4/233; Zebîdî, *Şerhu İhyâi Ulûmi’d-Dîn*, 4/187. Rivayeti mevkuf haliyle görmek için bk. Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, 9/107; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 1/57; İbn Hacer, *Lisânü’l-Mîzân*, 5/152; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/442; İbn Hibbân, *es-Sikât*, 9/285; İbnü’l-Cevzî, *İlel*, 2/815. Sözün özü, bu hadisin merfû olarak rivayeti hatadır.

[←834]

Irâkî, *Tahrîcü Ehâdîsi’l-İhyâ*, 4/244 (Beyhakî *Zühd’* de rivayet etmiştir der); Münâvî, *Feyzü’l-Kadîr*, 6/150 (Beyhakî *Zühd*’de bu hadis sebebiyle Hişâm’ı tenkit etmişlerdir der); Zebîdî, *Şerhu İhyâi Ulûmi’d-Dîn*, 9/388 (aynı şeyi söyler); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/270 [Burada şöyle geçer: Muhammed b. Kâ‘b-ı Kurazî anlatıyor: Ömer b. Abdülaziz’i görmüştüm. Medine’de bizlere Velîd b. Abdülmelik’in emîriydi. Genç idi, yapılı vücudu vardı. Halife olunca Hanâsıra’da huzuruna vardım. Çok sıkıntılar çekmişti, öncekine göre durumu çok değişmiş, çökmüştü. Daha sonra hadisi zikretti. (Hâkim’in burada kısa geçtiği bu rivayetin devamını İbnü’l-Cevzî, *Sîret*’de zikretmiştir: s.

15, 30-31. Ukaylî de *Duafâ* 4/340-341’de rivayet eder. Rivayetin gerisi şöyledir: Gözümü ayırmaksızın ona bakmaya başladım. Bana, “Ey İbn Kâ‘b! Daha önceden bakmadığın bir şekilde bana bakıyorsun” dedi. Ona, “Beni hayrete düşürüyorsunuz” dedim. “Seni hayret ettiren nedir ki?”

diye sordu. Ona dedim ki: “Rengin sararmış, saçların dökülmüş, bedenin çökmüş.” Bana dedi ki:

“Ey İbn Kâ‘b! Ya bir de kabirde görsen nasıl olur? Üç gün sonra gözlerim yanaklarıma akar, burnum kan, ağzım da irin ve kurt dökmeye başlayınca benden daha çok kaçınırdın.” Halife daha sonra, “Bana İbn Abbas’tan naklettiğin bir hadisi tekrar et” dedi. Ben de dedim ki: “Peki, İbn Abbas

Resûlullah'ın (s.a.v) şöyle buyurduğunu bizlere nakletti: ***'Her şeyin bir şereflisi vardır. Meclislerin***

en şereflisi kıbleye dönülen meclistir. Çünkü bir emaneti yüklenip ifa etmek *(namaz kılmak)* ***üzere***

birlikte oturuyorsunuz. Uyuyanın ve abdestsizin arkasında namaz kılmayın. Namazda da olsanız

yılan ve akrebi öldürün, duvarı elbiseyle örtmeyin...').

(Hâkim yukarıda bıraktığımız yerden sözüne şöyle devam eder): Kurazî şunu da rivayetine eklemiştir:

"Kardeşinin kitabına izni olmadan bakan insan cehenneme bakmış gibidir. Kim insanların en

güçlüsü olmak isterse Allah'a tevekkül etsin. Kim de insanların en keremlisi olmak murad ederse

Allah Teâlâ'dan korksun. Kim de insanların kimseye muhtaç olmayanı olmak isterse Allah'ın

katındakine kendi elindekinden daha fazla güvensin." Resûlullah (s.a.v) sonra sordu:

"Şerlilerinizi size haber vereyim mi?" Ashap, "Elbette yâ Resûlallah" dediler. Resûlullah da (s.a.v) şöyle buyurdu: ***"Tek başına yolculuk yapan, yardımı esirgeyen ve kölesini döven. Peki, bundan da***

şerlisini size haber vereyim mi?" Ashap, "Evet yâ Resûlallah" cevabını verdiler. Resûlullah da (s.a.v) şöyle buyurdu: *"**Hatayı affetmeyen, mazereti kabul etmeyen, suçu bağışlamayan. Peki,***

bundan daha şerlisini size haber vereyim mi?" Ashap, "Elbette yâ Resûlallah" dediler. Hz.

Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdular: *"**Hayrı ümit edilmeyen, şerrinden de emin olunmayan kimse.***

Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun, İsâ b. Meryem İsrâiloğulları'nın arasında ayağa kalkıp

dedi ki: Ey İsrâiloğulları! Cahilin yanında hikmetli konuşursanız ona zulmetmiş olursunuz. Ehil

kimseden hikmeti esirgerseniz ona da zulmetmiş olursunuz. Zalime zulmetmeyin, mükâfat da

vermeyin. Yoksa rabbiniz katında ameliniz boşa çıkar. Ey İsrâiloğulları! İşler üç çeşittir: Helâke

götürdüğü açık olan şeyden kaçının. Durumunda ihtilâf edilen şey, onun durumunu Allah'a

havale edin."

Ukaylî de -yukarıda değinildiği gibi- bunu *Duafâ,* 4/340-341'de nakleder. Hadisin sonu şöyledir: ***"Ey***

İsrâiloğulları! Dikkat ediniz! İşler üç çeşittir: Doğruluğu açık olan şey; ona tâbi olun. Helâke

götürdüğü açık olan şeyden kaçının. Durumunda ihtilâf edilen şey; bir bilenine havale edin."

Ukaylî sonra şöyle der: "Bu hadisin sabit olan bir tariki yoktur."

Ebû Nuaym da bunu (*Hilye,* 3/218) şöyle rivayet eder: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular: ***"Kim***

insanların en güçlüsü olmak isterse Allah'a tevekkül etsin. Kim de insanların en keremlisi olmak

isterse Allah'tan korksun. Kim de insanların en kimseye muhtaç olmayanı olmak isterse Allah'ın

katındakine, kendi elindekinden daha fazla güvensin. Şerlilerinizi size haber vereyim mi?..."

İbn Sa‘d, *Tabakat*, 5/370; İbn Adî, *el-Kâmil*, 5/1882; Ebû Nuaym, *Târîhu İsbahân*, 2/363. Buralarda şöyle geçer: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdular: ***“İnsanların en kimseye muhtaç olmayanı olmak***

kimi mesrur ederse Allah’a tevekkül etsin.” İbn Adî, *el-Kâmil*, 5/1882’de şöyle geçer: ***“Kim***

insanların en güçlüsü olmak isterse Allah’a tevekkül etsin. Kim de insanların en keremlisi olmak

isterse Allah’a güvensin. Kim de insanlardan kimseye muhtaç olmayanı olmak isterse Allah

katındakine kendi elindekinden daha fazla güvensin.” İbn Adî, *el-Kâmil*, 7/2569’da ise şöyle geçer: ***“Kimi, insanların en kerem sahibi olmak mesrur ederse Alah’tan korksun. Kimi de***

insanların en güçlüsü olmak mesrur ederse Allah’a tevekkül etsin. Kimi de insanların en kimseye

muhtaç olmayanı olmak mesrur ederse Allah katındakine kendi elindekinden daha fazla

güvensin.”

[←835]

Irâkî, *Tahrîcü Ehâdîsi’l-İhyâ*, 4/335 (Irâkî, Gazâlî’nin, “Bundan dolayı Resûlullah (s.a.v), ***‘İki günü***

eşit olan aldanmıştır. Günü dünden kötü olan mel‘undur’ buyurdu” sözüne dair notunda şöyle der: “Bu rivayeti sadece Abdülaziz b. Ebû Revvâd’ın rüyası olarak biliyoruz. O şöyle demiştir: Rüyamda Hz. Peygamber’i (s.a.v) gördüm. Ona, “Bana nasihat ediniz yâ Resûlallah! dedim. Şöyle buyurdu: ... Sonunda ziyade vardır. Beyhakî bunu *Zühd*’de rivayet etmiştir”; Sübkî, *Tabakat*, 4/177

Irâkî’den nakille şöyle demiştir: ***“İki günü eşit olan aldanmıştır”*** hadisi Abdülaziz b. Ebû Revvâd’dan nakledilir, onun rüyasıdır: Rüyasında

Resûlullah’ı görmüş ve ona bunu sormuştur.

Beyhakî bunu *Zühd*’de böyle rivayet etmiştir”; Ali-i Kârî, *el-Mevdûâtü’s-Sünenü’l-Kübrâ*, s. 113; *el-Esrârü’l-Merfûa*, s. 218-219; Hatîb-i Bağdâdî, *İktizâü’l-İlmi’l-Amel*, s.112 (Velîd b. Sâlih’ten: Bir adamdan, o şöyle dedi: Rüyamda Hz. Peygamber’i (s.a.v) gördüm. Şöyle buyurdu: ***İki günü eşit***

olan aldanmıştır. Yarını, iki günün kötüsü olan mel‘undur. Nefsindeki noksanlığı görmeyen

ziyandadır. Ziyan eden kimse için ölüm daha hayırlıdır.” Ayrıca bk. Zebîdî, *İthâfü’s-Sâde*, 10/267.

[←836]

Şûrâ 42/20.

[←837]

Tirmizî, Sıfatü’l-Kıyâme, 30; İbn Mâce, Zühd, 2; Ahmed b. Hanbel, *Zühd*, s. 36; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/443; Beyhakî, *Âdâb*, s. 495; Münzirî, *et-Tergîb ve’t-Terhîb*, 5/295 (“Beyhakî *Zühd*’de rivayet etmiş, Hâkim isnadı sahihtir demiştir”); Heysemî, *Mevâridü’z-Zam’ân*, s. 613.

[←838]

Süyûtî, *ed-Dürrü’l-Mensûr*, 2/212 (İbn Ebü’d-Dünyâ ve *Zühd*’de Beyhakî’nin rivayet ettiklerini söyler). Benzer bir söz 481 numarada Davud-i Tâî’den geçmişti. (M).

Document Outline

- İÇİNDEKİLER
- TAKDİM
- İMAM BEYHAKÎ
    - Doğumu
    - Yetişmesi
    - Yolculukları
    - Beyhakî'den Hadis Rivayet Edenler
    - Ailesi
    - Vefatı
    - Âlimlerin Övgüleri
    - Şahsiyeti
    - Tasavvuf Yönü
    - Beyhakî ve Şiir
    - Mezhebi
    - Eserleri
- KİTÂBÜ'Z-ZÜHD TERCÜMESİ
- NİYETİN ALLAH RIZÂSI OLMASI
- ŞİRKTEN KAÇINMAK
- İSTİKAMET ÜZERE BULUNMAK
- ZÜHD NEDİR?
- ZÜHDÜN KISIMLARI
- ZÜHD SÜRECİ
- ZÂHİD KİMDİR?
- ZÂHİDLERİN KISIMLARI
- ZÂHİDLERİN AHLÂKI
- TASAVVUF NEDİR?
- SÛFÎLERE BU ADIN VERİLMESİNİN NEDENİ
- İLİM TALEP ETMEK
- ÂLİMLERLE BİRLİKTE OLMAK
- KUR'AN'A TÂBİ OLMAK
- HZ. PEYGAMBER'İN SÜNNETLERİNE UYMAK
- KUR'AN ve HADİS OKUMAK
- BİLDİKLERİYLE AMEL ETMEK

- BİLDİĞİNİ SÖYLEMEYE HIRSLI OLMAMAK
- ALLAH’IN DİNİNDE İNSANLARLA MÜNAKAŞA ETMEMEK
- VAKTİ DEĞERLENDİRMEK
- HER ŞEYİYLE ALLAH’A YÖNELMEK, HER HÂLÜKÂRDA O’NU TALEP ETMEK
- ALLAH’A İBADETE KOŞMAK
- GENÇLİKTE İBADETE YÖNELMEK
- İBADETLERİ İÇTEN VE HAKKIYLA EDA ETMEK
- İBADETLERDEN LEZZET ALMANIN ŞARTI
- İBADETİ ALLAH’IN BİLMESİ YETERLİ
- ALLAH’I ZİKRETMEK
- TAKVÂ
- VERA
- YAKÎN
- UZLET
- ALLAH İÇİN HİCRET ETMEK
- NEFSE TÂBİ OLMAMAK
- NEFSE RAHAT VERMEMEK
- NEFSİN İSTEKLERİNİ YERİNE GETİREMEMEK
- DÜNYAYA BAĞLANMAMAK
- ALLAH SEVGİSİ DÜNYA SEVGİSİYLE BİR ARADA OLMAZ
- DÜNYADA RAHAT YOKTUR
- GÜNAHLARDAN KAÇINMAK
- GÜNAHLARA TÖVBE ETMEK
- GÜNAHLARA AĞLAMAK
- İSYANLA GEÇEN ÖMRE PİŞMANLIK DUYMAK
- GÜNAHLARINI KULLARDAN GİZLEDİĞİ İÇİN ALLAH’A ŞÜKRETMEK
- GÜNAHLARI SEVAPLARLA SİLMEK
- KİBİRDEN KAÇINMAK, TEVAZU SAHİBİ OLMAK
- RİYADAN KAÇINMAK
- DİLE SAHİP OLMAK
- MÂLÂYÂNİDEN KAÇINMAK
- İNSANLARIN KUSURLARINI ARAŞTIRMAMAK
- İSRAFTAN KAÇINMAK
- HELÂL RIZIK PEŞİNDE KOŞMAK
- RÜŞVETTEN KAÇINMAK

- KADINLARDAN UZAK DURMAK
- TÛL-İ EMELDE BULUNMAMAK
- AZ YEMEK, GÜZEL YEMEKLER PEŞİNDE KOŞMAMAK
- AZ UYUMAK
- MAL SEVGİSİNDEN KAÇINMAK-MAL YIĞMAMAK
- NİMETLER İÇİNDE YÜZMEMEK
- SERVETLE MAĞRUR OLMAMAK
- TASADDUK ETMEK
- BULUNDUĞU MAKAMDA DÜNYAYA MEYLETMEMEK, GURURLANMAMAK
- HALE RIZA GÖSTERMEK-KANAATKÂR OLMAK
- FAKİRLİĞE SABRETMEK
- TEVEKKÜL
- BAŞA GELEN BELÂLARA ve İNSANLARIN EZALARINA SABRETMEK
- AİLEYLE İMTİHAN OLUNMA
- İNSANLARIN BOZULMASI
- İNSANLARLA BERABER BULUNMANIN ŞARTI
- ALLAH'IN RIZÂSINI KULLARIN MEMNUNİYETİNE TERCİH ETMEK
- İNSANLARIN DEĞERLENDİRMELERİNE ALDIRMAMAK
- İNSANLARIN ÖVGÜSÜNDEN KAÇMAK, BUNA ÖNEM VERMEMEK
- İYİ İNSANLARLA ARKADAŞLIK YAPMAK
- İYİ KULLARIN ÖZELLİKLERİ
- ALLAH'IN SEVDİĞİNİ KULLAR DA SEVER
- ALLAH'IN SÂLİH KULLARA İKRAMLARI
- ALLAH'IN SEVDİĞİ KULUNA SÂLİH AMELLER İŞLETMESİ
- ÂHİRETE YÖNELMEK
- ÂHİRETTE HER TÜRLÜ AMELİN KARŞILIĞININ GÖRÜLECEK OLMASI
- ÂHİRETTE ALLAH KATINDA SOYUN ÖNEMLİ OLMAMASI
- ALLAH'IN AMELLERİ ZİYADESİYLE MÜKÂFATLANDIRMASI
- ALLAH'IN AZABINDAN KORKMAK, MAĞFİRETİNDEN ÜMİTVAR OLMAK
- ÖLÜM ve SONRASINI AKILDAN ÇIKARMAMAK
- ÖLÜMÜ TEMENNİ ETMEK

- ÖLÜMDEN SONRA HAYIRLA ANILMAK
- YAŞLILIĞIN ÖLÜMÜN HABERCİSİ OLMASI
- İBADETLE GEÇİRİLEN UZUN ÖMÜR
- İNSANIN YAŞITLARINI BİR BİR KAYBETMESİ
- İYİ AMEL İŞLEYENLERİN KABİRDE RAHAT ETMESİ
- UZUN ÖMÜR SÜRENLERİN ÂHİRETTE MAZERETİNİN OLMAYACAĞI
- BAŞKA ESERLERDE BEYHAKÎ’NİN KİTÂBÜ’Z-ZÜHD’ÜNE NİSBET EDİLEN FAKAT YAZMA NÜSHALARINDA BULUNMAYAN RİVAYETLER
- Notlar


KİTABU'Z- ZÜHD VE'L- AHLÂK
Zühd ve Ahlak
ÜMMÜ REYHANE

KİTABU'Z- ZÜHD VE'L- AHLÂK

Zühd ve Ahlak

ÜMMÜ REYHANE

Zühd; kulu Rabbine en fazla yakınlaştıran ibadettir.
Zühd; Rabden razı olmanın en üst seviyesidir.
Zühd; dünyayı ve ahireti hakkıyla tanımak demektir.
Zühd; kulun kalbini ahiret arzusuna ve cennet özlemine yönlendiren en etkili yoldur.

Zühd; helali haram kılmak yada malı zayi etmek değil, Allah'ın elinde bulunana kendi elindekinden daha çok güvenmektir.
Zühd; Allah'ın kullarını süslediği en güzel zinettir.
Zühd; Allah'ın sevdiklerini sevmek , sevmediklerini sevmemektir.
Zühd; kendine acıdığın gibi müslümanlara da acımaktır.
Zühd; Haramlardan kaçındığın gibi, seni ilgilendirmeyen konularda konuşmaktan da kaçınmaktır.
Zühd; bozulmuş, iğrenç kokulu bir leşten sakındığın gibi, çok yemekten de sakınmaktır.
Zühd; ateşten uzaklaştığın gibi, dünyanın çer çöpünden ve zinetinden de uzaklaşmaktır.
Zühd; dünyanın kederini atıp başı dinlemek değil, dünyanın kederini atıp ahiret için yorulmaktır.
Zühd; dünyanın her şeyini küçük ve değersiz, başa gelen her musibeti de basit ve önemsiz gösteren bir bakış açısıdır.
Zühd; kalbinin sana verilenle huzur bulmasıdır.
Zühd; kalbi, eşyadan eşyanın Rabbi olan Allah'a çevirmektir.
Zühd; ahirette faydası olmayacak şeyleri terk etmektir.
Zühd; Rabden gelen nimete de, musibete de aynı oranda sevinmektir.
Zühd; kalp ve beden rahatlığıdır.
Zühd; dünyayı dünyalılara terk etmektir.
Zühd; kabri ve çürümeyi her an hatırda tutmaktır.
Zühd; uzun vadeli emeller ve arzular peşinde koşmamaktır.
Zühd; yarını ömürden saymamaktır.
Zühd; cennet nimetlerini, dünya nimetlerine tercih etmektir.
Zühd; önceki ümmetlerin kurtuluşuna sebep olan ameldir.
Zühd; hayrın tamamının içinde bulunduğu evin tek ve eşsiz anahtarıdır.

"CENNETİ ÖZLEYEN GEREKEN HER ŞEYİ YAPAR!.."

بسم الله الرحمن الرحيم

İÇİNDEKİLER

1-İthaf
2-Önsöz
3-Asrımızın Zâhidi
4-Zühd nedir, zâhid kimdir?
5-Dünyanın Allah katındaki değeri

6-Dünyaya bağlanmamak
7-Dünya sevgisi ile Allah sevgisi bir arada olmaz!
8-İman
9-Niyetin Allah için olması
10-Allah'a kulluk etmenin fazileti
11-Gençlikte ibadet etmenin fazileti
12-Yakîn (sarsılmaz iman)
13-Takva
14-Vera'
15-Salih amel ve gizli zikir
16-Ümit ve korku
17-Tefekkür
18-Tevekkül
19-Güzel Ahlak
20-Anne-babaya iyi davranmak
21-Riya ve kibir
22-Tevazu
23-Sabır
24-Öfke
25-Yumuşaklık-şefkat-merhamet
26-Haya (utanma duygusu)
27-Vakar ve boş şeylerden yüz çevirmek
28-İnsanların kusurlarını araştırmamak
29-Dili korumak
30-Hamd ve şükür
31-Tevbe ve istiğfar
32-Hüzün ve ağlama
33-Tul-i emel (çok yaşama hırsı)
34-Fakirlik
35-Kanaat
36-Gereksiz istek ve arzuların peşine düşmemek
37-Az yemek
38-Az uyumak
39-Az konuşmak ve az gülmek
40-Giyimde sadelik
41-Bina yapımında ve eşyada lüksten kaçınmak
42-İsraf
43-Yetime iyilik yapmak
44-Sadaka ve infak

45-Nafileler ve gece namazının fazileti
46-Nafile oruç tutmanın fazileti
47-İtidal (denge)
48-Fitne döneminde uzlet
49-İslam cemaatinden ayrılmamak
50-Dua ve zikir
51-İlim
52-İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak
53-Hicret
54-Cihad
55-Şehadetin ve şehidliğin fazileti
56-Allah için sevmek ve dostluk kurmak
57-Allah'ın, salih kullarına ikramı
58-Ölüm ve kabir
59-Cennet
60-Cehennem
61-Öğüt ve nasihatler
62-Sonsöz

İTHAF

Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Kim cenneti özlüyorsa, hayır peşinde koşar.
Kim cehennemden korkuyorsa, heva ve hevesinin isteklerinden yüz çevirir.
Kim ölümü gözlüyorsa, lezzetleri terk eder.
Kim de dünyaya karşı zahid olursa, musibetler ona basit ve önemsiz gelir."[1]

Tek derdi cennet olup, cenneti özleyenlere…

"CENNETİ ÖZLEYEN GEREKEN HER ŞEYİ YAPAR!.."

ÖNSÖZ

Allah'a hamd eder, O'ndan yardım isteriz, günahlarımızın bağışlanmasını dileyip O'na yönelir, tevbe ederiz. Nefislerimizin şerrinden ve amellerimizin kötülüğünden O'na sığınırız. Allah kimi doğru yola hidayet ederse onu saptıracak olan yoktur. Kimi de saptırırsa, onu doğru yola hidayet edecek yoktur. Ben şehadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Ve Muhammed (s.a.v) O'nun kulu ve elçisidir.

Allah'ım! Senin kolay kıldığından başka kolay yoktur. Ve sen dilersen her türlü zorluğu kolaylaştırırsın.

Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah'a, salat ve selam zahidlerin lideri Muhammed (s.a.v)'a, O'nun ailesine, ashabına ve kıyamete kadar O'nu kendilerine en güzel örnek edinen müslümanlara olsun. Allah, İslam'ı ve Müslümanları aziz kılsın, küfrü ve kafirleri zelil etsin. (Amin)

Zühd; kulu Rabbine en fazla yakınlaştıran ibadettir.
Zühd; Rabden razı olmanın en üst seviyesidir.
Zühd; dünyayı ve ahireti hakkıyla tanımak demektir.
Zühd; kulun kalbini ahiret arzusuna ve cennet özlemine yönlendiren en etkili yoldur.
Zühd; helali haram kılmak yada malı zayi etmek değil, Allah'ın elinde bulunana kendi elindekinden daha çok güvenmektir.
Zühd; Allah'ın kullarını süslediği en güzel zinettir.
Zühd; Allah'ın sevdiklerini sevmek , sevmediklerini sevmemektir.
Zühd; kendine acıdığın gibi müslümanlara da acımaktır.
Zühd; Haramlardan kaçındığın gibi, seni ilgilendirmeyen konularda konuşmaktan da kaçınmaktır.
Zühd; bozulmuş, iğrenç kokulu bir leşten sakındığın gibi, çok yemekten de sakınmaktır.
Zühd; ateşten uzaklaştığın gibi, dünyanın çer çöpünden ve zinetinden de uzaklaşmaktır.
Zühd; dünyanın kederini atıp başı dinlemek değil, dünyanın kederini atıp ahiret için yorulmaktır.
Zühd; dünyanın her şeyini küçük ve değersiz, başa gelen her musibeti de basit ve önemsiz gösteren bir bakış açısıdır.
Zühd; kalbinin sana verilenle huzur bulmasıdır.
Zühd; kalbi, eşyadan eşyanın Rabbi olan Allah'a çevirmektir.
Zühd; ahirette faydası olmayacak şeyleri terk etmektir.
Zühd; Rabden gelen nimete de, musibete de aynı oranda sevinmektir.
Zühd; kalp ve beden rahatlığıdır.
Zühd; dünyayı dünyalılara terk etmektir.
Zühd; kabri ve çürümeyi her an hatırda tutmaktır.
Zühd; uzun vadeli emeller ve arzular peşinde koşmamaktır.
Zühd; yarını ömürden saymamaktır.
Zühd; cennet nimetlerini, dünya nimetlerine tercih etmektir.
Zühd; önceki ümmetlerin kurtuluşuna sebep olan ameldir.
Zühd; hayrın tamamının içinde bulunduğu evin tek ve eşsiz anahtarıdır.
*****

Çağımız müslümanlarını helak eden, zillete düşüren, kafirler karşısında güçsüz bırakan ve selin üzerindeki çer-çöp haline getiren şey; dünya sevgisi ve ölüm korkusudur. Subhanallah! Ne gariptir ki; müslümanlar içinde bulundukları nimet ve rahatlık yüzünden cenneti özlemez olmuşlar!.. Rablerine kavuşmayı arzulamaz hale gelmişlerdir!..

Dünya hayatında izzet ve şerefe, ahiret hayatında ise cennete ve ebedi nimete ulaşmanın tek yolu; kalplere içirilen dünya sevgisini ve ölümsüzlük hayalini terk etmektir. Dünyaya değer vermeyen ve ölümden korkmayan, ölümü sevgiliye giden yol bilen bir topluluğun önünde elbette hiç kimse duramaz!..

Bir şehid alim vasiyetinde şöyle demektedir:

"Ey İslam davetçileri! Ölüm tutkunu olunuz ki, size onurlu hayat bağışlansın. Sakın boş emeller sizleri aldatmasın. Aldatıcılar Allah ile sizleri aldatmasın. Okuduğunuz kitaplar, devam ettiğiniz nafileler sakın sizi aldatmasın. Büyük işlerden yana sizleri rahatlatan basit işlerle uğraşmaya kalkışmayın. Cihad sizin davetinizin direğidir! Dininizin kalesidir! Şeriatınızın kalkanıdır!

Müslüman kadınlar! Sakın rahat ve lüks düşkünü olmayın! Çünkü rahat ve lüks; cihadın düşmanıdır. Çünkü rahat ve lüks; insanın ruhunu telef eder. Temel ihtiyaçlarınızın fazlası olan şeylerden uzak durun! Zaruri şeylerle yetinin! Çocuklarınızı ağır şartlara, yiğitliğe, kahramanlığa ve cihada alıştırın!.. Bu esaslar üzere eğitin! Evleriniz aslan inlerini andırsın!.. Tağutlar tarafından boğazlansın diye yiyip de semiren tavukların kümesi gibi olmasın!.. Çocuklarınızın kalbine cihad sevgisini, cihad tohumlarını ekin! Yiğit meydanlarında, savaş alanlarında at koşturmak arzusunu, aşkını yerleştirin!

Müslümanların problemlerini yaşayın! Haftada en az bir gün mücahidlerin, muhacirlerin hayatlarına benzeyen bir gününüz olsun. O gün; kuru bir ekmek ve buna birkaç damlayı geçmeyen azıcık çayı katık yapın!

Ey İslam evlatları! Bombaların nağmeleri, topların gürülteleri, uçakların uğultuları, tank sesleri eğitiminizin nağmeleri olsun!.. Dünyanın rahat ve huzuru içerisinde yaşayan, lüks hayat süren ve mideleri şişkin kimselerin nağmeleri ve yatakları sizin büyüyüp gelişeceğiniz yerler olmasın!..

Cihad hayatı en lezzetli hayattır! Sıkıntılara, darlığa sabır ve tahammül; nimet ve lüks içerisinde kalmaktan daha güzeldir. Zühd'den ayrılma, Allah seni sevecektir. İnsanların elinde bulunana da rağbet etme, insanlar seni sevecektir.
Kur'an; ömrün zevki, hayatın tadı, en güzel arkadaştır. Namaz kılmak ve nafile oruç tutmak, seher vakitlerinde istiğfar etmek kalbe bir incelik verir. İbadete lezzet katar."

Böyle bir dönemde "Zühd" konulu bir çalışma yapmanın amacı ve anlamı çok farklıdır. Sadece dilde olan ilim; Allah'ın kulu aleyhindeki delilidir. Ve bunu bilen insanların böyle bir çalışmaya girmesi büyük bir sorumluluktur. Üzerimize çok büyük bir sorumluluk aldığımızı, Allah'ın bu ilimden bizi hesaba çekeceğini, çocukların bile dehşetinden ak saçlı ihtiyarlara döndüğü o günde bu çalışmayı önümüze bırakacağını biliyoruz. İnce ince hesaba çekilmekten Rabbimizin rahmetine, şefkatine ve mağfiretine sığınırız. O dilerse bu ilimle amel etmeyi ve kıyamet günü onun hesabını vermeyi bize kolaylaştırır. Rabbimiz! Ancak sana ibadet eder ve yalnız senden yardım isteriz.

Bu çalışmanın birinci amacı bu… İkinci amacı ise; Rabbimize karşı mazeret hazırlamaktır. "Rabbinize mazeret beyan edelim, bir de umulur ki insanlar sakınırlar diye öğüt veriyoruz." (A'raf 164)

Bu çalışma; biz ve insanlar sakınalım, takva yolunu tutalım diye hazırlanmıştır.

Bu çalışma; insanların Rableri huzurunda hesap için toplanacağı kıyamet gününde sakınanların takvasına şahitlik etmek ve Rabbimize mazeret beyan etmek için hazırlanmıştır.

Rabbimizden bu çalışmayla imanlarımızı, cennet özlemimizi ve cehennem korkumuzu artırmasını istiyoruz. Bizleri dünyanın kölesi olma zilletinden, cennetin efendisi olma izzetine yükseltsin. Ayaklarımızı bu yolda sabit kılsın. Ahirete doğru giden binek konumunda olan dünyada bizleri zühd, iffet ve şerefle yaşatsın. Rengi kan rengi, kokusu misk kokusu bir şehadetle rızıklandırsın ve katında bizleri gülümseyerek karşılasın. (Amin)

Eksiklerimizi, hata ve yanlışlarımızı Rabbimize arz edip, affını ve rahmetini ümit ediyoruz. İyiliklerimiz ve güzelliklerimiz için hamd edip, artırmasını istiyoruz. O dilerse, bu küçük çalışmanın mükafatını katında bizim için büyütür. Ve nice göz aydınlığı, bilinmez nimetler hazırlar.

"Kim dünyada Allah'a karşı mazeret hazırlarsa, Allah onun mazeretini kabul eder."[2]

Ves selamu aleykum ve rahmetullahi ve berakatuh…

Allah'tan gelecek her türlü hayra muhtaç garip kul;

Ümmü Reyhane

07.02.2006
Konya

ASRIMIZIN ZÂHİDİ

Zühd; İslam'ın olmazsa olmaz bir parçasıdır. Zühd; belli bir çağa ve asra hapsedilemez. Zühd; Hz. Adem'le başlayıp kıyamete kadar devam edecek olan çağlar üstü bir yaşam tarzıdır. Okuyup-anlamak, yaşayıp-yaşatmakla sorumlu olduğumuz Kur'an, zâhidlerin örnek hayatlarıyla doludur. Rasulullah (s.a.v)'ı "Zâhidlerin efendisi", ashabını da zühdün vazgeçilmez örnekleri haline getiren Kur'an'dır. Eğer zühd; "Yapılsa da yapılmasa da fark etmez" veya "Yapana sevap vardır, yapmayana ise günah yoktur" şeklinde bir ibadet tarzı olsaydı, hükümleri tazeliğini asla yitirmeyecek olan Kur'an'da anlatılan örnek şahsiyetlerin tümü, özellikle zâhidlerden seçilmezdi. Eğer zühd; fakirlik, yokluk ve sıkıntı anında yapılması gereken bir ibadet olsaydı, Rasulullah (s.a.v) ve ashabı zenginlik, bolluk ve ferahlık anlarında

zühdü yaşamaya devam etmezlerdi. Eğer öyle olsaydı; Kayser ve Kisra'ların fethiyle zühd de ortadan kalkardı.
Zühd; önceki ümmetlerde yaşandığı gibi, bugün de yaşanmalıdır. Kur'an'a iman eden her müslüman, zühdü yaşama konusunda elinden geleni yapmalıdır. Çünkü zühd; bir Kur'an ahlakıdır!.. Böyle olunca asrımızında zâhidleri olmuştur ve olacaktır.
Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. Adem ve Havva gibi, bir hata işleyince "Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer sen bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen, hüsrana uğrayanlardan oluruz" diyebilmek, şeytan gibi günahta ısrar etmemek ve başkalarını suçlamamaktır.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Habil gibi, sahip olduğu nimetlerin en değerlisini muttakice Allah'a sunabilmek ve kıskançlıktan gözü dönmüş kardeşine; "Ben Allah'tan korkarım" diyerek, el kaldırmamaktır.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. Nuh gibi, sabır ve azimle insanlara Rabbini anlatabilmek ve kafirlerin karşı koyuşlarına aldırış etmemektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. İbrahim gibi, ateşe atılmayı göze alarak, putları paramparça edebilmektir. Yine Hz. İbrahim gibi, "Doğrusu ben Rabbime hicret ediyorum" diyerek beldelerden cennetlere doğru hicret edebilmek ve Allah'ın sevgisinin önüne geçebilecek bütün sevgileri kurban etmektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. Hacer gibi, kimsesiz bir çöle bırakıldığında; "Eğer bunu Rabbin emrettiyse, O bizi yalnız bırakmaz" diye zirvede bir tevekkülü yakayabilmektir. Allah'ın kendilerini rızıklandıracağına kesinkes inanmasına rağmen, yavrusu için bıkmadan, usanmadan Safa ile Merve arasında koşmaktır.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. İsmail gibi, Allah'ın iradesine teslim olabilmek ve Allah için bıçağın altına yatarken; "Babacığım! Sana emredileni yap! İnşaallah beni sabredenlerden bulacaksın" demektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. Lut gibi, hayasızlığın ve iffetsizliğin hakim olduğu bir toplumda temiz kalabilmek ve temiz bir toplumun oluşması için çalışmaktır.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. Yakub gibi, kalbinin reyhanı, gönlünün meyvesi, en sevdiği, Yusuf'u elinden alınınca güzel bir sabırla; "Ben hüznümü ve kederimi yalnızca Allah'a şikayet ederim" diyerek sabredebilmektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. Yusuf gibi, iffetsiz kadınların ahlaksızlık tekliflerine karşı zindanı tercih edebilmektir. Yine Hz. Yusuf gibi, kendisine haksızlık yapanların suçlarını yüzlerine vurmayıp; "Bugün size kınama yoktur. Allah sizi affeder" diyerek, intikam almamaktır.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. Davud gibi, şükür üzere bir hayat yaşayabilmektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. Süleyman gibi, yeryüzünde hiçbir kimseye verilmeyen ve verilmeyecek olan bir mülk ve saltanat içinde yaşarken "Bunlar Rabbimin bir lutfudur" diyerek şımarmamak ve nimetin Allah'tan olduğunu itiraf edebilmektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Başsız ve ayaksız bir toplumun dirilmesi için mücadele ederken Hz. Yunus gibi, sabırsızlık örneği göstermemektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. Eyyub gibi, Allah'tan gelen her türlü imtihana sabredebilmek ve isyan etmemektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. Şuayb gibi, atalardan kalma yanlış anlayışları ve putları terk ettiren, ekonominin kulu-kölesi olmayı engelleyen bir namazın sahibi olabilmektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. Şuayb'ın kızları gibi, iffet ve haya sembolü olabilmektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. Musa gibi, döneminin Firavun'una karşı baş kaldırabilmek ve köleleştirilmiş bir toplumu özgürleştirmeye çalışmaktır.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Sihirbazlar gibi, sahip oldukları bilgi sayesinde sihirle mucizeyi, hakla batılı birbirinden ayırt edebilmek ve Firavun'un tehdidi karşısında; "Elinden geleni yap! Senin hükmün ancak bu dünyada geçer" diyebilmektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Firavun'un karısı Hz. Asiye gibi, "Rabbim! Bana katında bir köşk yap. Beni Firavun'dan ve onun amelinden kurtar" diye dua ederek, Firavun'un sarayında müslümanca ayakta kalabilme mücadelesi vermektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. Zekeriyya gibi, yürekten dua edebilmek ve; "Rabbim! Ne zaman sana dua etsem beni mahçup etmedin, utandırmadın, eli boş çevirmedin" diyerek, Rabbinin rahmetinden asla ümit kesmemektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. Yahya gibi, kitap ve hikmetle hareket edebilmek, aynı zamanda da ince kalpli, yumuşak huylu ve iffetli olmaktır.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Meryem'in annesi Hanne gibi, yıllar sonra Rabbinin verdiği yavruyu, henüz doğmadan yine O'na adayıp; "Rabbim! Benden kabul eder misin?" diyebilmektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Meryem gibi, hiçbir kadının denenmediği zor imtihana tabi tutulduğunda, Rabbinin emrine boyun eğen adak çocuk olabilmektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. İsa gibi, annesine karşı itaatkar olabilmek, öleceği ve yeniden dirileceği günde esenlik müjdesini almaya layık bir hayat yaşamaktır.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Hz. İsa'nın Havarileri gibi, "Allah'a giden yolda benim yardımcılarım kimlerdir?" sorusuna; "Biz Allah'ın taraftarlarıyız" diye cevap verebilmektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Ashab-ı Kehf gibi, sayılarına ve silahlarına bakmadan büyük bir imparatorluğa baş kaldırabilmek ve imanları uğruna depdebeli ve şaşalı saray hayatını ve nimetlerini terk edip mağaraya hicret edebilmektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Yasin suresindeki koşan adam gibi, peygamberlerin dışlandığı bir ortamda müslüman kimliğini ortaya koyabilmek ve ölümü göze alarak peygamberlerden yana bir tavır sergilemektir. Yine mü'min adam gibi, şehrin bir ucundan cennetin kokusuna doğru koşabilmek ve şehadeti hak etmektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Lokman (a.s) gibi, Allah'a şirk koşmayan, anne-babasına itaat eden, yaptığı en küçük iyilik ve kötülüğün hesabını vereceğini bilen, namazı kılan, iyiliği emreden, kötülükten sakındıran, başına gelen sıkıntılara sabreden, insanlara karşı kendisini üstün görüp kibirlenmeyen, alçak gönüllü, mütevazi ve ideal çocuklar yetiştirebilmektir.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Ashab-ı Uhdud tarafından işkenceye tabi tutulan mü'min erkek ve kadınlar gibi, Aziz ve Hamid olan bir Rabbe iman edebilmek ve ateşten hendeklerle karşılaşmayı imanın bedeli saymaktır.*

Asrımızda zahid olabilmek;

- *Rasulullah (s.a.v) gibi, rahmet ve hoşgörü abidesi olabilmektir.*
- *Rasulullah (s.a.v) gibi, Kur'an ahlakıyla ahlaklanabilmektir.*
- *Rasulullah (s.a.v) gibi, "Rabbim! Beni miskin olarak yaşat, miskin olarak öldür ve miskinlerle beraber haşret" diyerek, miskinleri sevebilmektir.*
- *Rasulullah (s.a.v) gibi, zulmetmekten ve zulme uğramaktan Allah'a sığınmaktır.*
- *Rasulullah (s.a.v) gibi, rahmet ve savaş peygamberi olabilmektir.*
- *Rasulullah (s.a.v) gibi, kimliğine bakmadan mazlumların ve yetimlerin haklarını savunabilmektir.*

- *Rasulullah (s.a.v) gibi, dünya ve nimetleri ayaklarının altına serilmesine rağmen, cenneti tercih edebilmektir.*
- *Rasulullah (s.a.v) gibi, "Benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm alemlerin Rabbi Allah içindir" diyebilmektir.*

Ümmü Reyhane
1- ZÜHD NEDİR, ZAHİD KİMDİR?

1- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Yüce Allah şöyle buyurdu:
Mü'min kulum bana en çok, dünyaya değer vermeyerek (zühd) yaklaşır. En güzel de, ona farz kıldığım şeyleri yerine getirmekte gösterdiği titizlikle bana ibadet eder."[3]

2- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Gerçek zahidlik; helal bir şeyi haram kılmak veya dünya malını terk etmek demek değildir. Fakat gerçek zahidlik; Allah'ın elindeki güç ve nimetlere kendi elinin altındakilerden daha fazla güvenmektir. Bir de, başa gelen bir bela ve sıkıntıdan dolayı elde edeceğin sevabı, yanındaki bela ve sıkıntıdan dolayı kaybettiğin maldan daha üstün görmendir."[4]

3- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Zühd; seni yaratan Allah'ın sevdiklerini sevmen, sevmediklerini ise sevmemen, kendine acıdığın gibi, müslümanlara da acıman, haramlardan kaçındığın gibi, seni ilgilendirmeyen konularda konuşmaktan da sakınman, bozulmuş, iğrenç kokulu bir leşten kaçındığın gibi, çok yemekten de sakınman, ateşten uzaklaştığın gibi, dünyanın çer çöpünden ve zinetinden de uzaklaşman ve dünyadaki emelini kısa tutmandır."[5]

4- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Bu ümmetin öncekileri zühd ve sarsılmaz bir imanla (yakin) kurtuluşa ermişlerdir. Sonrakiler ise cimrilik ve boş ve gereksiz ümitler yüzünden helak olacaktır."[6]

5- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Dünya hayatında zühd, insanın kalp ve bedenini rahatlatır. Dünya hayatına aşırı yönelmek ise, dert ve sıkıntısını çoğaltır."[7]

6- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Allah kullarını zühdden daha güzel bir zinetle süslememiştir."[8]

7- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanların en zâhidi; kabri ve çürümeyi unutmayan, dünya süslerinin en kıymetlilerini terk eden, ebedi olan cennet nimetlerini, fani ve geçici olan dünya nimetlerine tercih eden, yarını ömründen saymayan ve kendini ölmüş biri gibi kabul edendir."[9]

8- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanlar senin elinden ve dilinden güvende olmadıkça gerçek müslüman olamazsın! İlminle amel etmedikçe gerçek alim olamazsın! Vera (Allah'ın haramlarını işlemekten sakınma duygusu) sahibi olmadıkça gerçek abid olamazsın! Gereksiz konularda susmadıkça, tefekkürü çoğaltıp, gülmeyi de azaltmadıkça gerçek zahid olamazsın! Çünkü çok gülmek kalbi fesat eder.(Kalbe güzel duyguların girmesine engel olur.)"[10]

9- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim dünyada zâhid olursa, Allah ona bilmediklerini öğretir. Onu ulaşmadığı doğrulara hidayet eder. Onu basiretli kılar ve kalbinin körlüğünü giderir."[11]

10- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mütevazi (alçak gönüllü) olmadıkça, zâhid olamazsınız."[12]

11- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanların en faziletlisi; dünyaya değer vermeyen (zâhid) mü'mindir."[13]

12- Rasulullah (s.a.v)'a:

- Hangi mü'min daha faziletlidir? diye soruldu. Rasulullah (s.a.v):
- İçinde kin ve hasedin olmadığı hüzünlü kalbin sahibi mü'min, cevabını verdi. Soranlar:
- Bu özellikte biri aramızda yok , bundan sonra hangi mü'min daha faziletlidir? diye sordular. Rasulullah (s.a.v):
- Dünyaya karşı zahid, ahirete karşı istekli olan, cevabını verdi. Soranlar:
- Bu özellikler de Rafi' bin Hadiyc'den başka kimsede yok. Bundan sonra hangi mü'min daha faziletlidir? diye sordular. Rasulullah (s.a.v):
- Güzel ahlak sahibi mü'min, cevabını verdi."[14]

13- Bişr bin Haris şöyle anlatıyor:

"Fudayl bin Iyaz bana:
- Ey Bişr! Yüce Allah'tan razı olmanın en üst seviyesi; zühd ehli olmaktır, dedi. Ben:
- Ey Ebu Ali! Bu nasıl gerçekleşir? diye sordum. Bana şu cevabı verdi:
- Allah'ın sana vermesi ile vermemesinin senin kalbinde eşit olmasıdır."[15]

14- Fudayl bin Iyaz şöyle dedi:

"Şer ve kötülüklerin tamamı bir eve konulmuş, anahtarı da dünya sevgisi yapılmıştır. Hayrın tamamı da bir eve konulmuş, anahtarı da zühd yapılmıştır."[16]

15- Ebu Vakid el-Leysi şöyle dedi:

"Biz bütün hayırlı amelleri işledik. Ama dünyada zühdden daha çok ahiret arzusuna götüren bir amel görmedik."[17]

16- Ahmed bin Ebu'l-Havari şöyle dedi:

"Dünyayı hakkıyla tanıyan, ona yönelmeyip zahidlik yapar. Ahireti hakkıyla tanıyan ona yönelir. Yüce Allah'ı hakkıyla tanıyıp bilen ise, O'nun rızasını her şeye tercih eder."[18]

17- Bilal bin Sa'd şöyle dedi:

"Allah bize dünyaya aşırı bir şekilde yönelmeyip, zahid olmayı emrettiği halde, dünyaya gereksiz yere rağbet etmemiz bize günah olarak yeter."[19]

18- Yusuf bin Esbat şöyle dedi:

"Sıkıntılara sabreden, istek ve arzularını terk eden, yediğinin helal olmasına dikkat eden kimse zühdün esasını yakalamış demektir."[20]

19- Muhammed bin Fazl şöyle dedi:

"Zühd; dünyayı küçümseyip ona hakir gözle bakmak, tamamen dünya sevgisinden yüz çevirmek, dünyanın hiçbir şeyini büyük ve kıymetli görmemektir. Kim dünyanın bir şeyini gerçek güzellik olarak görürse ona değer vermiş olur."[21]

20- Süfyan-ı Sevri şöyle dedi:

"Dünyaya değer vermemek; kepekli ekmek yiyip aba giymek değildir. Gerçek zahidlik; uzun vadeli emeller peşinde koşmamaktır."[22]

21- İbni Hafif şöyle dedi:

"Zühd; kulun sahip olduğu dünya malı elinden çıktığında bir rahatlık duymasıdır."[23]

22- Ebu Bekir Şibli şöyle dedi:

"Zühd; kalbi eşya sevgisinden uzak tutup, eşyanın Rabbi olan Allah'a çevirmektir."[24]

23- Ebu Süleyman Darani şöyle dedi:

"Zahid; dünyanın kederini atıp başını dinleyen değildir. Çünkü bu rahatlıktır. Zahid; dünyanın kederini atıp ahiret için yorulan kimsedir."[25]

24- İbni Teymiye şöyle dedi:

"Zühd; ahirette sana fayda vermeyecek şeyleri terk etmen, vera' ise; ahirette zararından korktuğun şeyleri terk etmendir."[26]

2- DÜNYANIN ALLAH KATINDAKİ DEĞERİ

"Bilin ki dünya hayatı ancak bir oyun, eğlence, bir süs, aranızda bir övünme ve daha çok mal ve evlat sahibi olma yarışından ibarettir. Tıpkı bir yağmur gibidir ki, yağmurun bitirdiği ürünler ziraatçilerin hoşuna gider. Sonra bu bitkiler kurur da sen onun sapsarı olduğunu görürsün; sonra da çer çöp olur. Ahirette ise çetin bir azap vardır. Yine orada Allah'ın mağfireti ve rızası vardır. Dünya hayatı aldatıcı bir faydalanmadan başka bir şey değildir."[27]

"Fakat siz (ey insanlar!) dünya hayatını tercih ediyorsunuz. Oysa ahiret daha hayırlı, daha devamlıdır."[28]

25- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ahiret nimetleri karşısında dünya nimetlerinin durumu; ancak birinizin parmağını denizin içine daldırması gibidir. Artık o kimse parmağının ne kadar su ile döndüğüne bir baksın."[29]

26- Sehl bin Sa'd (r.a)'dan;

"Biz Zu'l-Huleyfe'de Rasulullah (s.a.v) ile beraberdik. Yürürken şişkinlikten ayağı havaya kalkmış, murdar bir koyun leşiyle karşılaştık. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Şu murdar koyun leşinin sahibinin yanında ne kadar kıymetsiz olduğunu görüyor musunuz? Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki; Allah katında dünya, sahibi yanında şu davarın kıymetsiz oluşundan daha da kıymetsizdir. Eğer dünya Allah katında bir sivrisineğin kanadı kadar değerli olsaydı, ondan hiçbir kafire bir yudum su bile vermezdi."[30]

27- Bir adam Rasulullah (s.a.v)'a geldi ve bir ihtiyacını söylemek için bekledi. Rasulullah (s.a.v):

- Yiyeceğiniz var mı? diye sordu. Adam:
- Evet, cevabını verdi. Rasulullah (s.a.v):
- Onu pişiriyor, kokuluyor ve baharatlıyorsunuz değil mi? diye sordu. Adam yine:
- Evet, cevabını verdi. Rasulullah (s.a.v):
- İçeceğiniz var mı? diye sordu. Adam:
- Evet, cevabını verdi. Rasulullah (s.a.v):
- Onu mayalıyor, soğutuyor, süzüyor ve kokuluyorsunuz değil mi? diye sordu. Adam:
- Evet, cevabını verdi. Rasulullah (s.a.v):
- Bu ikisini bir midede topluyorsunuz değil mi? diye sordu. Adam:
- Evet, cevabını verdi. Rasulullah (s.a.v) bu defa:
- O ikisinin dönüp dolaşacağı yer neresi? diye sordu. Adam:
- Allah ve Rasulü daha iyi bilir, dedi ve bu sözünü üç defa tekrarladı. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
- O ikisinin dönüp dolaşacağı yer, dünyanın haline benzer. Tuvalet ihtiyacı için evinin arkasına gittiğinde, onun pis kokusundan burnunu elinle tıkayarak geri dönersin."[31]

28- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'a yemin olsun ki, ahiretin yanında dünya ancak bir tavşanın nefesi kadardır. Ey Allah'ın kulları! Allah'ın koyduğu sınırlara dikkat edin! Sınırlara dikkat edin! Ve Rabbiniz olan Allah'tan yardım isteyin."[32]

29- Rasulullah (s.a.v) Hendek kazımı sırasında Abdullah bin Revaha'ya ait olan şu beyiti söylüyordu:

"Allah'ım hayat ancak ahiret hayatıdır

Sen Ensar ve Muhacirin durumlarını düzelt."[33]

30- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Dünya mü'minin zindanı, kâfirin de cennetidir."[34]

31- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Gücünüzün yettiği kadar gönlünüzü dünya kaygılarına ve dertlerine kapılmaktan koruyun. Çünkü kimin en büyük derdi dünya nimetlerini elde etmek olursa, Allah onun gereksiz

meşguliyetini artırır, fakirliğini gözünün önüne koyar. Kimin de en büyük derdi ahiret nimetlerini kazanmak olursa, Allah onun dünyalık işlerini toparlayıp düzene koyar ve gönlünü zengin kılar. Her hangi bir kul bütün gönlüyle Allah'a yönelirse, Allah mü'minlerin kalplerini sevgi ve şefkatle o kula yöneltir. Ve böylece her türlü hayrı en süratli bir şekilde ona ulaştırır."[35]

32- Yüce Allah Davud (a.s)'a şöyle vahyetti:

"Ey Davud! Dünya köpeklerin üzerine üşüşüp sürüklendiği bir leşe benzer. Sen de bir köpek gibi onlarla beraber onu sürüklemek ister misin?"[36]

33- Ebu Derda (r.a) Şam mescidinin merdivenlerinde durdu ve şöyle seslendi:

- *Ey Şam halkı! Sizin için samimi olan bir kardeşinizi dinlemez misiniz? Muhakkak ki, sizden öncekiler dünya malını çok topluyor, çok sağlam binalar yapıyor ve çok uzağı emel ediyorlardı. Onların topladıkları helak oldu, yaptıkları binalar mezar oldu, amelleri de sadece aldanma oldu."*[37]

34- Ebu Musa el-Eş'ari (r.a) şöyle dedi:

"Biz dünyadan hüzün verici bir yorgunluk veya sürekli beklenen bir fitneden başkasını ummuyoruz."[38]

35- Ebu Sinan şöyle dedi:

"Allah şöyle buyurmuştur; Ey dünya! Mü'min kuluma acı ve zorlu ol ki sana sabretsin. Ona tatlılaşırsan onu fitneye düşürürsün. Ey Âdemoğlu! Kendini tamamen bana ibadet etmeye ver ki, gönlünü zenginlikle doldurayım, fakirliğini de gidereyim. Eğer böyle yapmazsan, kalbine meşguliyetler verir, fakirliğini de gidermem."[39]

3- DÜNYAYA BAĞLANMAMAK

"Size verilen şeyler, dünya hayatının geçim vasıtası ve süsüdür. Allah katında olanlar ise, daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Hâla buna aklınız ermeyecek mi?"[40]

"Ey insanlar! Allah'ın va'di gerçektir, sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve o aldatıcı (şeytan) da Allah ile sizi kandırmasın! Çünkü şeytan, sizin düşmanınızdır, siz de onu düşman sayın. O, kendi taraftarlarını ancak ateş ehlinden olmaya çağırır."[41]

"Her kim bu çarçabuk geçen dünya nimetlerini isterse, dilediğimiz kimseye dilediğimiz kadarını dünyada hemen verir, sonra da onu, kınanmış ve kovulmuş olarak gireceği cehenneme sokarız. Kim de ahireti diler ve bir mümin olarak bunun için gereği gibi çalışırsa, işte bunların çalışmaları makbuldür."[42]

36- Ömer bin Hattab (r.a)'den;

"Ben Rasulullah (s.a.v)'ın yanına girmiştim. O bir hasır üzerinde uzanmış yatıyordu. Üzerinde belden aşağısını örten bir elbise vardı, bundan başka da hiçbir şey yoktu. Bir de baktım ki, hasır onun mübarek bedenine iz yapmış. Odanın bir köşesinde bir ölçek arpa ve biraz da deri tabaklamada kullanılan selem ağacı meyvesi vardı. Henüz tabaklanmamış bir deri de

duvarda asılıydı. Bu durum karşısında gözlerim yaşardı ve ağladım. Rasulullah (s.a.v) benim ağladığımı görünce:

- Seni ağlatan nedir ey Hattab'ın oğlu? diye sordu. Ben de:

- Ey Allah'ın Rasulü! Nasıl ağlamayayım, şu hasır bedeninde iz yapmış, odanın kenarında gördüğümden başka da bir azığın yok. Oysa Kisra ve Kayser (İran ve Bizans'ın kralları) meyveler ve pınar başındadırlar. Sen ise Allah'ın peygamberi ve seçkin kulusun, azığın da işte budur, dedim. Rasulullah (s.a.v):

- Ey Hattab'ın oğlu! Dünya onların, ahiret de bizim olsa buna razı olmaz mısın? diye sordu. Ben de:

- Razı olurum, dedim."[43]

37- Bir gün bir adam Rasulullah (s.a.v)'a gelerek:

- Ey Allah'ın Rasulü! Bana öyle bir amel göster ki, onu yaptığım zaman hem Allah hem de insanlar beni sevsin, dedi. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:

- Dünyaya rağbet etme ki, Allah seni sevsin. İnsanların elinde bulunan nimetlere de gözünü dikme/beklentili olma ki, insanlar seni sevsin."[44]

38- Abdullah b. Mes'ud (r.a)'dan;

"Peygamber (s.a.v) bir hasırın üzerine yattı ve hasır derisine iz yaptı. Bunun üzerine ben:

- Anam-babam sana feda olsun ey Allah'ın Rasulü! Keşke bize izin versen de senin için daha iyi bir yatak sersek , dedim. Bunun üzerine O:

- Dünyadan bana ne? Benim dünya ile beraberliğim; ancak bir ağacın gölgesinde biraz dinlenip sonra yoluna devam edecek olan bir yolcunun beraberliği kadardır, buyurdu."[45]

39- Abdullah İbni Ömer (r.a)'den;

"Rasulullah (s.a.v) iki omzumdan tuttu ve:

- Ey Abdullah! Dünyada bir garip veya bir yolcu gibi ol ve kendini daima kabir halkından biri olarak say, buyurdu."[46]

40- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Dünya bana yeşil ve tatlı olarak geldi. Başını kaldırıp bana süslendi. Ben de ona:

- Seni istemiyorum, dedim. O da:

- Sen benden kurtulabilirsin, ama başkası kurtulamaz, dedi."[47]

41- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cebrail bana yeryüzü hazinelerinin anahtarlarını getirdi. Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, onlara elimi uzatmadım." (Ravi şöyle diyor; eğer onlarda bir hayır görseydi, elbette onlara elini uzatırdı.)"[48]

42- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Günahların en büyüğü; dünya sevgisidir."[49]

43- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah bir kulu sevdiği zaman onu dünyadan korur, tıpkı birinizin hastasını sudan ve zararlı şeylerden koruduğu gibi…"[50]

44- *Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:*

"Âdemoğlunun iki vadi dolusu altını olsa, bununla beraber bir üçüncüsünü ister. Onun gözünü ancak toprak doyurur. Yine de Allah kendisine dönüp tevbe edenlerin tevbesini kabul eder."[51]

45- *Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:*

"Dinar, dirhem ve süslü elbisenin kulu olan kimse yerde sürünsün ve baş aşağı yuvarlansın. Vücuduna diken batınca da cımbızla çıkaracak bir kimseyi dahi bulamasın."[52]

46- *Rasulullah (s.a.v) şöyle dua ederdi:*

"Allah'ım! Bana iman eden ve benim senin Rasulün olduğuma şehadet eden kimseye sana kavuşmayı sevdir, ölümünü kolay ve acil kıl. Malını da azalt. Bana iman etmeyen ve benim senin Rasulün olduğuma şehadet etmeyen kimseye ise, sana kavuşmayı sevdirme, ömrünü uzat ve ölümünü zorlaştır. Malını da çoğalt."[53]

47- *Rasulullah (s.a.v) ashabıyla beraber "Baki el-Ğarkad" mezarlığına gitti. Onlara:*

- *Ey kabir halkı! Size selam olsun! Sizden sonra olacak nice (şerli) işlerden Allah'ın sizi kurtardığını bir bilseniz… dedi. Sonra sahabelere döndü ve şöyle buyurdu:*
- *Şu kabirlerde yatanlar benim yanımda sizden daha hayırlıdırlar. Sahabeler:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Onlar bizim kardeşlerimizdir. Onların müslüman olduğu gibi, biz de müslüman olduk. Onların hicret ettiği gibi, biz de hicret ettik. Onların cihad ettiği gibi, biz de cihad ettik. Nihayet ecelleri geldi ve böylece dünyadan ayrıldılar. Biz de ecelimizin içinde kaldık. Onları bizden hangi şey daha hayırlı kılıyor? diye sordular. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:*
- *Onlar bu dünyadan mükâfatlarından bir pay almadan gittiler. Ben de bu durumlarına şahidim. Halbuki siz mükâfatınızın payını aldınız. Benden sonra da neler yapacağınızı bilemem."*[54]

48- *Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:*

- *İran ve Bizans fethedilse siz ne durumda olursunuz? Abdullah b. Amr (r.a):*
- *Allah'ın emrettiği gibi oluruz, dedi. Rasulullah (s.a.v):*
- *Bundan başka bir şey yapmaz mısınız? Yarışırsınız! Sonra birbirinizi kıskanır, haset edersiniz! Sonra birbirinize sırt çevirirsiniz! Sonra birbirinize küsersiniz! Ve bunlara benzer şeyler yaparsınız! Sonra muhacirlerin fakirleri gider de, onları birbirlerine vali yaparsınız, buyurdu."*[55]

49- *Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:*

"Dünyada misafir gibi olun. Mescidleri kendinize ev edinin. Kalplerinizi duyarlılık ve inceliğe alıştırın. Çok düşünün ve ağlayın. Arzu ve istekleriniz sizi ihtilafa düşürüp, kendinize yabancılaştırmasın."[56]

50- *Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:*

"Mal ve makam düşkünü bir adamın dinine verdiği zarar, koyun sürüsüne saldıran iki aç kurdun sürüye verdiği zarardan daha büyüktür."[57]

51- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kıyamet yaklaştıkça insanların dünyaya karşı hırsları artar, bu durum onları Allah'tan uzaklaştırdıkça uzaklaştırır."[58]

52- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanların altın ve gümüş biriktirme konusunda birbirleriyle yarıştıklarını görürsen Allah'a şöyle dua et:

"Allah'ım! İslam'ı yaşama konusunda senden sebat ve devamlılık isterim. Senden; olgunluğun gerektirdiği şeyleri, verdiğin nimetlere şükretmeyi, beni denediğin imtihana sabretmeyi, sana güzelce ibadet etmeyi, belirlediğin kadere razı olmayı isterim. Senden; her türlü kötü düşünceden selamette olan bir kalp, doğru bir dil, bildiğin bütün hayırları bana vermeni, bildiğin bütün şerlerden beni korumanı ve bildiğin günahlarımı bağışlayıp affetmeni isterim."[59]

53- Rasulullah (s.a.v) "Çoklukla övünmeniz sizi oyaladı" (Tekasür 1) ayetini tefsir ediyordu. Şöyle buyurdu:

- Ademoğlu "malım malım" deyip durur. Ona; "Ey Ademoğlu! Yiyip tükettiğin, giyip eskittiğin ve sadaka verip ahirete gönderdiğinden başka malın var mı?" denir."[60]

54- Talha bin Amr el-Basri şöyle anlatıyor:

"Medine'ye geldiğimde orada hiçbir yakınım yoktu. Bize iki günde bir hurma veriliyordu. Bir gün Rasulullah (s.a.v) bize namaz kıldırdı. Daha namaz biter bitmez arkadan birisi yüksek sesle:

- Ey Allah'ın Rasulü! Hurma karınlarımızı yakıp kavurdu, keten elbiselerimiz paramparça oldu. Ne olacak bizim halimiz? diye bağırdı. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) bir hutbe düzenledi. Allah'a hamd ve sena ettikten sonra:

- Vallahi eğer sizin için et ve ekmek bulsaydım sizi mutlaka onlarla doyururdum. Öyle bir zamana ulaşacaksınız ki, önünüze kap kap yemekler taşınacak. Kabe'nin örtüsü gibi elbiseler giyeceksiniz, buyurdu. Oradakiler:

- Ey Allah'ın Rasulü! O gün mü bizim için daha hayırlı, yoksa bugün mü? diye sordular. Rasulullah (s.a.v):

- Siz bugün o günkünden daha hayırlısınız. Siz bugün o günkünden daha hayırlısınız. O gün birbirinizin boynunu vuracaksınız, buyurdu."[61]

55- Rasulullah (s.a.v) bir gün Cebrail (a.s) ile birlikte Safa'ya çıktı. Rasulullah (s.a.v) ona:

- Seni hak üzere gönderen Allah'a yemin olsun ki! Muhammed'in ailesi hiçbir akşama ne bir avuç kavut ne de un ile ulaşmıştır, dedi. Rasulullah (s.a.v) sözünü bitirir bitirmez gökyüzünden aşağı düşen bir şeyin sesiyle korkup irkildi. Cebrail (a.s)'e:

- Yoksa Allah kıyametin kopmasını mı emretti? diye sordu. Cebrail (a.s) de:

- Hayır, gelen İsrafil'dir. Allah bu sözlerini duyunca sana İsrafil'i gönderdi, cevabını verdi. İsrafil (a.s) Rasulullah (s.a.v)'ın yanına geldi ve:

- Allah senin sözlerini işitince beni yeryüzünün anahtarlarıyla beraber sana gönderdi. Eğer istersen, Tihame dağlarını zümrüt, yakut, altın ve gümüş haline getirip sana sunayım. İstersen hükümdar peygamber, istersen de kul peygamber olabilirsin, dedi. Bu sırada Cebrail (a.s) Rasulullah (s.a.v)'a mütevaziliği seçmesini işaret etti. Rasulullah (s.a.v) da üç defa:

- Kul peygamber olmak isterim, buyurdu."[62]

56- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sizin en hayırlınız; dünyaya karşı kalben en soğuk davranan, ahirete karşı da en istekli olanınızdır."[63]

57- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Dünyadan sakının. Kötü kadınlardan da sakının. Çünkü şeytan size hücum etmek için sürekli pusuda bekler. Şeytanın takva sahiplerini avlamak için kötü kadınlardan daha sağlam bir ağı yoktur."[64]

58- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Her ümmetin bir fitnesi (imtihanı) vardır. Benim ümmetimin fitnesi de; maldır."[65]

59- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelecek ki, onların bütün gayretleri mideleri, şerefleri dünyalıkları, kıbleleri kadınları, dinleri dirhem ve dinarlarıdır. Onlar yaratıkların en kötüsüdürler ve onların Allah katında hiçbir nasipleri yoktur."[66]

60- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ey Aişe! Eğer cennette bana kavuşmak istiyorsan, dünyadan bir yolcunun azığı kadar bir miktar sana yetsin, zenginlerle beraber olmaktan sakın, bir elbiseyi de yama yapıncaya kadar eskimiş sayma."[67]

61- Osman bin Mazun ölüm anındayken Rasulullah (s.a.v) onun yanına gelmişti. Alnından öpmek için eğilirken şöyle buyurdu:

- Allah sana rahmet etsin ey Osman! Ne sen dünyadan bir şey koparabildin, ne de dünya senden!"[68]

62- Hz. Aişe (r.a) şöyle demiştir:

"Rasulullah (s.a.v) vefat ettiğinde geriye ne para, ne pul, ne koyun ve ne de deve bırakmıştır. Hiçbir vasiyette de bulunmamıştır."[69]

63- Rasulullah (s.a.v) Aişe'nin yanına girdi. Kapısında üzerinde canlı resimleri bulunan bir perde gördü. Bunun üzerine:

- Ey Aişe! Onun yerine başkasını as! Çünkü onu görünce dünyayı hatırladım, buyurdu."[70]

64- el-Ameş'den;

"Rasulullah (s.a.v)'ın ashabı Medine'ye gelince, fakirlikten sonra hayatın nimetlerine kavuşmuşlardı. Bu durum onların ibadetten gevşemelerine sebep olmuştu. Bunun üzerine;

"İman edenlerin Kur'an ile kalplerinin yumuşama zamanı gelmedi mi?" (Hadid 16) ayeti nazil oldu."[71]

65- Ebu Ubeyde (r.a) ağlarken kendisine neden ağladığı soruldu:

- Ağlıyorum, çünkü bir gün Rasulullah (s.a.v) bize, ileride bir çok fetihler kazanılacağından, hatta Şam'ın da fethedileceğinden bahsetti ve sonra şöyle buyurdu:

"Ey Ebu Ubeyde! Eğer o zamana kadar yaşarsan sana üç hizmetçi yeter. Birisi sana hizmet eder. Birisi seninle yolculuk eder. Diğeri de evdeki ailene ve çoluk çocuğuna hizmet eder.

Sana üç tane de hayvan yeter. Birisine kendin binersin, birisiyle yük taşırsın, birisine de kölen biner."

Şimdi evime bakıyorum, kölelerle dolu. Ahırıma bakıyorum, at ve hayvanlarla dolu. Bütün bunlardan sonra Rasulullah (s.a.v)'ın yanına ne yüzle gideyim. O bize şöyle buyurmuştu:

"İçinizden en çok sevdiğim ve bana en çok yakın olacak kimseler; bana kendilerini bıraktığım halde kavuşanlardır."[72]

66- Selman-ı Farisi hastalandı. Sa'd bin Ebi Vakkas da onu ziyarete gitti. Selman'ın ağladığını görünce:

- Kardeşim! Seni ağlatan nedir? Sen Rasulullah (s.a.v)'la arkadaşlık etme şerefine kavuşmadın mı? diye sordu ve şöyle değil mi, böyle değil mi, diyerek onun faziletlerini saydı. Selman da:

- Ben ne dünyaya olan düşkünlüğümden, ne de ahiretten hoşlanmadığım için ağlıyorum. Ama Rasulullah (s.a.v) bana bir tavsiyede bulunmuştu. Şimdi ise ben kendimi bu tavsiyenin sınırlarını aşmış olarak görüyorum, dedi. Sa'd:

- Rasulullah (s.a.v) sana ne tavsiyede bulunmuştu? diye sordu. Selman da:

- O bana "Bir hayvan üzerinde yolculuk eden bir yolcunun azığı kadar azık sana yeter" diye tavsiyede bulunmuştu. Halbuki ben kendimi o tavsiyenin sınırlarını kesinlikle aşmış olarak görüyorum. Sana gelince ey Sa'd! Hüküm vereceğin zaman hükmünde, mal taksim edeceğin zaman dağıtımında, bir şeye niyetlendiğin zaman da azmin konusunda Allah'tan kork, O'nun azabından sakın! dedi.

(Ravilerden Sabit dedi ki: "Selman (r.a) vefat ettiğinde yanında sadece yirmi küsür dirhemlik bir nafakasının olduğu haberi bana ulaştı.)"[73]

67- İbrahim bin Abdurrahman bin Avf (r.a), Muaviye'nin halifeliği sırasında onun huzuruna girdiğini anlattı ve:

"Özel odaya girdim. Şam halkından bir topluluğa selam verdikten sonra oturdum. Onlardan biri:

- Ey Genç! Sen kimsin? diye sordu. Ben de:

- Ben Abdurrahman bin Avf'ın oğlu İbrahim'im, cevabını verdim. O:

- Allah babana rahmet etsin. Ben "Allah'a yemin ederim ki Rasulullah (s.a.v)'ın ashabıyla karşılaşacağım, onlarla görüşüp konuşacağım" diyerek Osman bin Affan (r.a)'ın halifeliği zamanında Medine'ye geldim. Abdurrahman bin Avf dışındaki

ashabla karşılaştım. Onun Medine'nin bahçelik yerlerinde kendisine ait bir arazide olduğunu öğrendim. Bineğime binerek oraya gittim. Bir de baktım ki; o üst elbisesini çıkarmış, elindeki demir kürekle suyu arklara sevk ederek araziyi suluyordu. Beni görünce utandı ve elindeki küreği bırakıp gömleğini aldı. Ona selam verdim ve:

- Sana bir şey sormak için gelmiştim. Ama ondan daha tuhaf bir şeyle karşılaştım. Size, bize gelenden fazla bir şey geldi mi? Siz, bizim öğrendiğimizden başka bir şey öğrendiniz mi? diye sordum. Abdurrahman bin Avf:

- Bize de sadece size gelen geldi. Biz de sadece sizin öğrendiğinizi öğrendik, cevabını verdi. Ben bu defa:

- Neden biz dünyada azla yetiniyoruz da, siz ona yöneliyorsunuz? Biz cihad konusunda hızlı davranıyoruz da, siz gevşek davranıp ağırdan alıyorsunuz? Hâlbuki siz bizden önce gelenlerimiz, bizim seçkinlerimiz ve Peygamberimizin (s.a.v) ashabısınız, dedim. Bunun üzerine O:

- Bize de sadece size gelen geldi. Biz de sadece sizin öğrendiğinizi öğrendik. Fakat sıkıntılarla, darlıkla denendik, sabrettik de; genişlikle ve bollukla denenince sabredemedik, cevabını verdi."[74]

68- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a)'a İran hükümdarının hazineleri getirildi. Abdullah bin Erkam (r.a):

- Taksim edinceye kadar onları Beytu'l-Mâl'e mi koyacaksın? diye sordu. Ömer (r.a):

- Hayır! Allah'a yemin ederim ki, onu verip bitirinceye kadar hiçbir çatı altına koymayacağım, dedi ve mescidin ortasına koydu. Geceyi onu bekleyerek geçirdiler… Sabah olunca üzeri açıldı. Kırmızı ve beyaz mücevherlerden pırıl pırıl parlayan şeyleri görünce Ömer (r.a) ağladı. Abdurrahman bin Avf (r.a) ona:

- Ey mü'minlerin emiri! Neden ağlıyorsun? Allah'a yemin ederim ki, bugün şükür günüdür, sevinç günüdür, mutluluk günüdür, dedi. Ömer (r.a) ise:

- Yazık sana!.. Muhakkak ki şunlar hangi topluma verildiyse aralarında düşmanlık ve kin baş göstermiştir, dedi."[75]

69- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) Şam'a geldiği zaman şehri şöyle bir dolaştı ve Hıms'ın yanına oturdu. Bu arada kendisine fakir fukaranın listesinin yapılmasını emretti. Liste getirilince bir de baktı ki, şehrin valisi Said bin Amir bin Cezim de listede yer alıyor. Hemen:

- Kim bu Said bin Amir, idareciniz mi? diye sordu. Halk:

- Evet, cevabını verdiler. Bunun üzerine Hz. Ömer şaşkınlık içinde:

- Sizin idareciniz nasıl fakir olabilir? O maaş almıyor mu? diye sordu. Halk:

- Ey mü'minlerin emiri! O elinde hiçbir şeyi tutmaz, dediler. Bunu duyan Hz. Ömer ağlamaya başladı ve bin dinar parayı bir keseye koyup ona gönderdi.

- Benden ona selam söyleyin ve; "Mü'minlerin emiri ihtiyaçlarınızı karşılamanız için bu parayı size gönderdi" deyin, dedi. Elçi parayla Said'in yanına gelince Said:

- "İnna lillahi ve inna ileyhi raciun (Biz Allah'a aitiz ve O'na döneceğiz)" ayetini

tekrarlamaya başladı. Hanımı:

- Ne oluyor? Yoksa mü'minlerin emiri mi öldü? diye sordu. O:

- Hayır, ondan daha büyük bir şey oldu, cevabını verdi. Hanımı bu defa:

- Yoksa kıyametin alametleri mi ortaya çıktı? diye sordu. O:

- Hayır, ondan daha büyük bir şey oldu, cevabını verdi. Hanımı şaşkınlıkla:

- Öyleyse neyin var? diye sordu. O:

- Dünya bana fitne getirdi ve dilediğimi yapmamı söyledi, dedi. Sonra bir İslam ordusu hazırlayarak bütün parasını oraya harcadı. Hanımı:

- Allah sana rahmet etsin! Keşke bizim de faydalanacağımız bir miktar para ayırsaydın, deyince o:

- Ben Rasulullah (s.a.v)'ın şöyle buyurduğunu işittim; "Eğer cennet kadınlarından biri yeryüzü ehline görünse, yeryüzü misk kokusuyla dolardı" Ben seni onlara tercih edecek değilim, dedi. Bunun üzerine eşi sustu."[76]

70- Kisranın şahsi eşyası getirilip Hz. Ömer'in önüne konuldu. O sırada Suraka bin Malik oradaydı. Ömer Kisra bin Hürmüz'ün bileziklerini kaldırıp Suraka'nın eteğine attı, o da bilezikleri kaldırıp kollarına taktı. Bilezikler Suraka'nın omuzlarına yetişti. Ömer bilezikleri Suraka'nın kollarında görünce:

- Allah'a şükürler olsun. Kisra'nın bileziklerini Müdlic oğulları kabilesinden Suraka bin Malik gibi bir bedevi arabın kollarında görüyorum, dedikten sonra:

- Allah'ım ben öyle biliyorum ki, senin peygamberin varlıklı olup varlığını senin yolunda ve kullarına dağıtmayı arzu ediyordu. Fakat sen onun hakkında iyilik dileyip, dünya varlığını ondan uzak tuttun. Allah'ım! Ben öyle biliyorum ki, Ebu Bekir de varlıklı olup varlığını senin yolunda harcamayı ve senin kullarına dağıtmayı arzu ediyordu. Sen onun da hakkında iyilik dileyip dünya varlığını ondan uzak tuttun. Allah'ım! Bu dünya varlığının benim için de bir tuzak olmasından sana sığınıyorum, dedi ve ondan sonra; "Onlar kendilerine verdiğimiz mal ve evlat ile iyiliklerine acele ettiğimizi mi sanıyorlar? Hayır, onlar işin farkında değillerdir." (Mü'minun 55-56) mealindeki ayeti okudu."[77]

71- Abdurrahman bin Avf oruçluydu. Akşam yemek getirilip önüne konulunca:

- Mus'ab bin Umeyr şehid düştü. Benden çok üstün bir kimse olduğu halde öyle bir kefene sarıldı ki, başı örtülse ayakları, ayakları örtülse başı açıkta kalıyordu. Hamza da şehid düştü. O da benden iyiydi. Sonra dünya nimetleri arttıkça arttı. İyiliklerimizin karşılığının bu dünyada bize verilmiş olmasından korkarım, dedi ve o kadar ağladı ki, artık yemek yiyemedi."[78]

72- İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Siz bugün Rasulullah (s.a.v)'ın ashabından daha uzun süre çalışıyor, daha çok namaz kılıyorsunuz. Halbuki onlar sizden daha hayırlıydılar.

- Niçin, diye sorulunca, şöyle cevap verdi:

- Çünkü onlar dünyaya karşı sizden daha zahid davranıyor, azla yetiniyorlar ve ahirete daha çok yöneliyorlardı."[79]

73- Ebu Derda (r.a) şöyle dedi:

"Eğer Ebu Zer beni dövse, elimi kırsa yine de ona karşı içimde kötü bir şey hissetmem. Çünkü ben Rasulullah (s.a.v)'ın şöyle buyurduğunu duydum:

"Yer-gök Ebu Zer'den daha doğru sözlü birini görmemiştir. Kim dünyaya karşı en az meyleden birini görmek isterse, Ebu Zer'e baksın."[80]

74- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) şöyle dedi:

"Dünyada az ile yetinmek, kalp ve beden için rahatlıktır."[81]

75- Ebu Hureyre (r.a) kızına şu tavsiyede bulunmuştur:

"Kızım! Altın takma, ipek de giyme. Çünkü bunların seni ateşe sevk etmesinden korkuyorum."[82]

76- Ebu Derda (r.a) şöyle dedi:

"Ey oğlum! İnsanlarda gördüğün her şeye bakıp imrenme. Çünkü kim insanlarda gördüğü her şeye bakıp imrenirse sıkıntısı artar, öfkesi dinmez. Her kim de Allah'ın nimetini yalnız yiyecek ve içecek olarak görürse, ilmi az, azabı hazır demektir. Dünyaya karşı ihtiyaçsız davranmayanın dünyası yok demektir."[83]

77- Hasan Basri şöyle dedi:

"Ey Ademoğlu! Daha ne zamana kadar sabah-akşam eve gelip de ailenize; "Yemek getirin" diyeceksiniz? Hayatı hep yiyerek mi geçireceksiniz? Sen senden sonra malınla beraber başka bir erkeğe veya başka bir kadına gidecek birisi için mi mal biriktiriyorsun? Ey Ademoğlu! Malım, malım diyorsun, ama yiyip tükettiğin, giyip eskittiğin ve infak edip önden gönderdiğinden başka senin hiçbir malın yoktur."[84]

78- Bilal bin Sa'd şöyle dedi:

"Rahman'ın kulları! Günahlardan uzak olsanız, Rabbinize karşı hiç günah işlemeseniz, Allah'a itaati terk etmeseniz ve sadece Allah'a itaat etmek için çalışsanız bile, dünyaya olan sevginiz size kötülük olarak yeter. Ancak yüce Allah affeder ve bağışlarsa müstesna."[85]

79- Fudayl bin Iyaz şöyle dedi:

"Pişman olmadan önce düşünün! Amel işlemeye bakın. Dünyaya aldanmayın. Çünkü sağlam olan bozulup dağılır, yeni olan eskir, nimetler tükenir, gençlik ihtiyarlığa döner."[86]

80- İbrahim et-Teymi şöyle dedi:

"Sizinle ashab arasında ne kadar da çok fark var. Dünya onlara yöneldi, onlar kaçtılar. Sizden yüz çevirdi, siz ise onun peşine düştünüz."[87]

81- Ebu Mes'ud el-Ensari (r.a) şöyle dedi:

"Vallahi dünyadan ahirete bir dinar dahi götüremezsiniz. Sizden öncekilerin bıraktığı gibi siz de onları bırakıp gideceksiniz. Onlar da sizin çekiştiğiniz gibi dünya için çekişmişlerdi.

Ve sizin aldandığınız gibi aldanmışlardı. Sizin dininizi ve dünyanızı helak ettiğiniz gibi, onlar da dinlerini ve dünyalarını helak etmişlerdi."[88]

82- Emevi Halifesi Süleyman bin Abdulmelik'in ilk konuşması şuydu:

"Dilediğini yapan, dilediğini yükselten, dilediğini alçaltan, dilediğine veren, dilediğine vermeyen Allah'a hamd olsun. Şüphesiz dünya aldanma yurdudur, batıl, süslenmiş ve yerini ahirete bırakacak olan bir konaktır. Dünya ağlayanı güldürür, güleni ağlatır. Emin olanı korkutur, korkanı emin kılar. Malı mülkü olanı muhtaç eder, fakir olanı mala boğar. İçindekileri evirir, çevirir ve onlarla istediği gibi oynar. Ey Allah'ın kulları! Allah'ın kitabını rehber edinin. Şüphesiz Kur'an kendisinden önceki kitapları ortadan kaldırmıştır, onu ise başka hiçbir kitap neshedemeyecektir. Ey Allah'ın kulları! Çalışın, amel edin. Çünkü bu Kur'an aydınlığın karanlığı ortadan kaldırdığı gibi, şeytanın kurduğu tuzağı ve hileyi ortadan kaldırır."[89]

83- İbrahim Teymi şöyle dedi:

"Şu kimseye ne kadar acınsa azdır; yüce Allah dünyada kendisine mal verir. Ancak kıyamet günü günahı kendisine, menfaati başkasına ait olarak gelir. Yine şu kimseye de ne kadar acınsa azdır; Allah dünyada kendisine köle verir. Köle kıyamet günü ondan daha faziletli biri olarak gelir. Şu kimseye de ne kadar acınsa azdır; Allah kendisine kör bir komşu nasip eder. Kıyamet günü komşusunun gözleri görürken, kendisi kör olarak gelir. Dünya sizden öncekilerin üzerine gelirdi. Onlar ise dünyadan kaçarlardı. Şimdi dünya sizden kaçıyor, sizler ise hırsla onun peşinden koşuyorsunuz. Sizlerle öncekiler arasında ne kadar da çok fark var!"[90]

4- ALLAH SEVGİSİYLE DÜNYA SEVGİSİ BİR ARADA OLMAZ!

"De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız kazandığınız mallar, zarar etmesinden korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız evler size Allah'tan, Resûlünden ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, artık Allah emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah fâsıklar topluluğunu hidayete erdirmez."[91]

"Kim ahiret kazancını istiyorsa, onun kazancını arttırırız. Kim de dünya kârını istiyorsa ona da dünyadan bir şeyler veririz. Fakat onun ahirette hiçbir nasibi yoktur."[92]

84- Rasulullah (s.a.v) Mus'ab bin Umeyr'e baktı. Üzerinde beline bağlamış olduğu bir koç derisi vardı. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) yanındakilere şöyle buyurdu:

- Allah'ın kalbini imanla nurlandırdığı şu adama bakın. Ben onu en iyi yiyecek ve giyeceklerle besleyen anne-babasının yanındayken görmüştüm. Yine ben onu, üzerinde iki yüz dirheme satın alınan güzel bir elbiseyle görmüştüm. İşte Allah ve Rasulünün sevgisi onu bu gördüğünüz şeylere muhtaç etti."[93]

85- Hz. Ali bir dönem aşırı derecede maddi sıkıntıya düşmüştü. Hanımı Hz. Fatıma'ya:

- Rasulullah (s.a.v)'a gidip bir şeyler istesen, dedi. O da kalkıp Rasulullah (s.a.v)'a gitti ve kapısını çaldı. O sırada Rasulullah (s.a.v)'ın yanında cariyesi Ümmü Eymen vardı. Kapının çalındığını duyunca:

- Bu, kızım Fatıma'nın kapıyı çalışına benziyor. Acaba bir şey mi oldu? Bu saatte gelmek onun adeti değildir, buyurdu. Fatıma içeri girdiğinde:

- Ey Allah'ın Rasulü! Meleklerin yiyeceği, tehlil (La ilahe illallah; Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur), tesbih (Subhanallah; Allah'ı bütün eksik sıfatlardan uzak tutarım) ve tahmid (Elhamdu lillah; Bütün hamd ve övgüler Allah'adır)'dir. Peki biz insanların yiyeceği nedir? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da:

- Beni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'in aile halkı otuz günden beri yemek pişirmek için ocak yakmadılar. Ama bize bazı keçiler geldi. Eğer istersen onlardan beş tanesinin sana vereyim, istersen de Cebrail'in bana öğrettiği beş kelimeyi sana öğreteyim, buyurdu. Hz. Fatıma da:

- Hayır! Keçileri istemiyorum, bana o beş kelimeyi öğret, dedi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) da:

- "Ey evvellerin evveli! Ey ahirlerin ahiri! Ey sarsılmaz kuvvet sahibi! Ey zavallıların acıyanı! Ey merhametlilerin en merhametlisi!" de, buyurdu. Hz. Fatıma da ayrılarak eve geldi. Hz. Ali:

- Ne yaptın? diye sordu. Hz. Fatıma da:

- Buradan dünyayı istemek için gitmiştim, ama sana ahireti getirdim, cevabını verdi. Hz. Ali de:

- Bu gün senin en hayırlı günündür, dedi."[94]

5- İMAN

"İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece "İman ettik" demeleriyle bırakılıvereceklerini mi sandılar? Andolsun ki, biz onlardan öncekileri de imtihandan geçirmişizdir. Elbette Allah, doğruları ortaya çıkaracak, yalancıları da mutlaka ortaya koyacaktır."[95]

"İmanlarını bir kat daha arttırsınlar diye müminlerin kalplerine güven indiren O'dur. Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır. Allah bilendir, her şeyi hikmetle yapandır. (Bütün bu lütuflar) mümin erkeklerle mümin kadınları, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetlere koyması, onların günahlarını örtmesi içindir. İşte bu, Allah katında büyük bir kurtuluştur."[96]

"Muhammed Allah'ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükûya varırken, secde ederken görürsün. Allah'tan lütuf ve rıza isterler. Onların nişanları yüzlerindeki secde izidir. Bu, onların Tevrat'taki vasıflarıdır. İncil'deki vasıfları da şöyledir: Onlar filizini yarıp çıkarmış, gittikçe onu kuvvetlendirerek kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş bir ekine benzerler ki bu, çiftçilerin de hoşuna gider. Allah böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle kâfirleri öfkelendirir. Allah onlardan inanıp iyi işler yapanlara mağfiret ve büyük mükâfat vaat etmiştir."[97]

"Müminler ancak, Allah anıldığı zaman yürekleri titreyen, kendilerine Allah'ın âyetleri okunduğunda imanlarını artıran ve yalnız Rablerine dayanıp güvenen kimselerdir. Onlar

namazlarını dosdoğru kılan ve kendilerine rızık olarak verdiğimizden (Allah yolunda) harcayan kimselerdir. İşte onlar gerçek müminlerdir. Onlar için Rableri katında nice dereceler, bağışlanma ve tükenmez bir rızık vardır."[98]

86- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İman; temenni, bir takım boş şeylerle oyalanma ve hoşlanmayla değildir. Fakat iman; kalpte yerleşen ve amellerle tasdik edilen şeydir."[99]

87- "Hanzala el- Katib et-Temimi el-Üseyyidi (r.a)'den;

"Biz Rasulullah (s.a.v)'ın yanındaydık. Bize cenneti ve cehennemi öyle hatırlattı ki, gözlerimizle görür gibi olduk. Sonra ben kalkıp ailemin ve çocuklarımın yanına gittim, o halimi unutup gülmeye ve eğlenmeye başladım. Biraz sonra kendimi toparlayıp Rasulullah (s.a.v)'ın yanındayken içinde bulunduğumuz hali hatırladım. Hemen evden çıktım. Yolda Ebu Bekir'e rastladım. Ona içinde bulunduğum durumu anlatarak:

- *Münafık oldum! Münafık oldum! dedim. Ebu Bekir de:*
- *Evet, bizler de ailelerimizle ve çocuklarımızla gülüp eğleniyoruz, dedi. Sonra ben gidip durumumuzu Rasulullah (s.a.v)'a anlattım. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:*
- *Ey Hanzala! Sizler her zaman benim yanımdaki halinizde olsaydınız, melekler yataklarınızın üzerinde ve yollarda sizinle tokalaşırlardı. Ey Hanzala! Bazen öyle, bazen böyle."*[100]

88- Rasulullah (s.a.v) Haris bin Malik (r.a)'e:

- *Nasılsın ey Haris? diye sordu. O da:*
- *Mü'minim ya Rasulullah! cevabını verdi. Rasulullah (s.a.v):*
- *Hakikaten mü'min misin? diye sordu. O:*
- *Hakikaten mü'minim cevabını verdi. Rasulullah (s.a.v):*
- *Her doğrunun bir belirtisi vardır. Senin bu sözlerinin belirtisi nedir? diye sordu. O:*
- *Gönlüm dünyadan uzaklaştı. Gecelerimi uykusuz, gündüzlerimi aç ve susuz geçirmeye başladım. Sanki ben Aziz ve Celil olan Rabbimin Arşına bakıyorum. Sanki cennet halkının cennetteki gezintilerini seyrediyorum. Ve sanki ateş ehlinin uğultularını işitiyorum, dedi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:*
- *İşte Allah'ın kalbini nurlandırdığı bir mü'min!"*[101]

89- Bir adam Rasulullah (s.a.v)'a:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Zerre miktarı hayır işleyen ve zerre miktarı şer işleyen bunların karşılığını mutlaka görür mü? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da:*
- *Evet, buyurdu. Adam:*
- *Vah kötülüklerim! diyerek oradan ayrıldı. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:*
- *İşte bu adam iman etti."*[102]

90- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v)'a vesvese hakkında sordular. Ve şöyle dediler:

- Ey Allah'ın Rasulü! İçimizden geçenleri söylemektense, gökten düşüp parçalanmak veya ateşte yakılmak bize daha sevimli gelir. Bu duruma ne dersin? Rasulullah (s.a.v) da şöyle cevap verdi:

- İşte gerçek iman budur!"[103]

91- Sa'saa (r.a)'nın dedesi, Rasulullah (s.a.v)'ın yanına girdi. O'nun "Kim zerre miktarı hayır işlerse onun karşılığını, kim de zerre miktarı bir şer işlerse onun karşılığını görür" (Zilzal 7-8) ayetini okuduğunu işitince ayağa fırladı ve:

- Vallahi bu bana yeter! Bu bana yeter! Artık bundan başkasını işitmemiş olmama önem vermem! diyerek gitti."[104]

92- Rasulullah (s.a.v), "Allah kimin göğsünü İslam'a açarsa, o Rabbinden bir nur üzere değil midir? Allah'ı anmaktan uzaklaşıp kalpleri katılaşanlara yazıklar olsun! İşte onlar apaçık bir sapıklık içindedirler." (Zümer 22) ayetini okudu ve:

- Nur göğse inerse orada büyür ve genişler, buyurdu. Orada bulunanlar:

- Bunun belirtisi nedir? diye sordular. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Aldanma yurdu olan dünyadan ebedilik yurdu olan ahirete yönelmek, ölüm gelmeden önce ölüme hazırlanmaktır."[105]

93- Rasulullah (s.a.v) bir seferinde huzuruna giren Muaz'a:

- Ey Muaz! Dün gece nasıl sabahladın? diye sordu. Muaz da:

- Mü'min olarak sabahladım, cevabını verdi. Rasulullah (s.a.v) da:

- Her sözün bir hakkı vardır. Her hakkın da bir hakikati vardır. Söyle bakalım senin bu sözünün hakikati nedir? diye sordu. Muaz da şunları söyledi:

- Ey Allah'ın Rasulü! Sabahleyin uykudan uyandığımda akşama, akşamladığımda da sabaha ulaşamayacağımı düşünüyorum ve bir adım attığımda ikincisini atamayacağımı aklımdan çıkarmıyorum. Ben beraberlerinde peygamberleri ve Allah'tan başka tapmış oldukları putlar olduğu halde yüzüstü, amel defterlerini okumaya çağrılan ümmetleri ve cehennemliklerin cezalarıyla cennetliklerin mükâfaatlarını görür gibi oluyorum. Bunun üzeine Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:

- Sen bu işin hakikatini anlamışsın. Sakın ondan ayrılma!"[106]

94- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"En hayırlı azık; takvadır. Kalbe konulan en hayırlı şey ise; şüpheden uzak, şirkten uzak bir imandır."[107]

95- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah katında amellerin en faziletlisi; içinde hiçbir şüphe bulunmayan bir imandır."[108]

96- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şüphesiz insanların kalpleri de rutubet alan bir demirin paslanması gibi paslanır.

- Ey Allah'ın Rasulü! Öyleyse kalplerin cilası nedir? diye soruldu. Şöyle buyurdu:

- Sık sık ölümü hatırlamak ve Kur'an okumaktır."[109]

97- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Birinizin elbisesinin eskidiği gibi göğsündeki imanı da eskir. Öyleyse Allah'tan kalplerinizdeki imanı tazelemesini isteyin."[110]

98- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'minin durumu; ekine benzer. Rüzgarlar onu bir o tarafa, bir bu tarafa eğer, doğrultur, bazen yere yatırır. Nihayet ona ölüm gelir. Kafirin durumu ise; "Ladin" ağacına benzer. Ona hiçbir şey isabet edip eğemez. Sonunda o bir defada kökünden kopar, mahvolur gider."[111]

99- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'min ve iman; at ile onu bağlayan ipe benzer. At döner dolaşır, sonunda bağlı olduğu yere gelir. Mü'min de hata eder, sonra imana döner. Öyleyse yemeğinizi Allahtan korkanlara yedirin, iyiliğinizi de mü'minlere yapın."[112]

100- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ümmetim hakkında en çok şunlardan korkuyorum: Şişmanlık, uykuya düşkünlük, tembellik ve iman zayıflığı."[113]

101- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'minin haline şaşarım! Eğer kendisini sevindirecek bir şey olursa, hamd eder, böylece kendisi için hayır olur. Eğer başına hoşlanmadığı bir sıkıntı isabet ederse, sabreder bu da kendisi için hayır olur. Bu durum sadece mü'mine mahsustur."[114]

102- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Yaptığı iyiliğe sevinen ve yaptığı kötülüğe üzülen kişi mü'mindir."[115]

103- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sizden birine ben, babasından, çocuğundan ve bütün insanlardan daha sevgili olmadıkça o kimse tam mü'min olamaz."[116]

104- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'minin firasetinden (ileri görüşlülük) korkun. Çünkü o olaylara Aziz ve Celil olan Allah'ın nuruyla bakar."[117]

105- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'minlerin iman bakımından en olgun olanı; ahlak bakımından en güzel olanlarıdır."[118]

106- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İman iki bölümdür. Yarısı sabır, yarısı da şükürdür."[119]

107- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kalbi istikamet (doğruluk) üzere olmadıkça kulun imanı tam olmaz. Kalbinin istikameti de dilinin istikameti olmadan olmaz."[120]

108- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şu üç kimsenin imanları olgunlaşmıştır:

1-Allah yolunda hiçbir kınayıcının kınamasından korkmayan.

2-Amelinde asla gösteriş yapmayan

3-Biri dünya diğeri ahiretle ilgili iki işle karşılaştığında ahiretle alakalı olanı dünya işine tercih edip onu yapan."[121]

109- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şu beş şey imandandır. Kimde bunlardan bir şey bulunmazsa, olgun imana sahip değildir:

1-Allah'ın emirlerine teslim olmak.

2-Allah'ın takdirine razı olmak.

3-İşinin sonunu Allah'a havale etmek.

4-Allah'a güvenmek.

5-Musibetin geldiği ilk anda sabır göstermek."[122]

110- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Üç şey imandandır:

1-Haram işlemekten utanmak,

2-Dinde ince anlayış sahibi olmak,

3-İlim konusu hariç, ısrarla haklı olduğunu kabul ettirmeye çalışmamak. Bunlar, kişinin dünyalığını azaltan ve ahiret azığını artıran şeylerdendir. Fakat ahirette arttırdıkları dünyada eksilttiğinden fazladır.

Şu üç şey de münafıklık özelliğidir:

1-Ahlâksız sözler konuşmak

2-Hayâsızca davranışlar yapmak

3-Cimrilik."[123]

111- Rasulullah (s.a.v)'a:

- Mü'min korkak olur mu? diye soruldu.

- Evet, buyurdu.

- Mü'min cimri olur mu? diye soruldu.

- Evet, buyurdu.

- Mü'min yalancı olur mu? diye soruldu.

- Hayır, buyurdu."[124]

112- Rasulullah (s.a.v) yanında oturan ashabına şöyle sordu:

- Yaratıklar arasında imanı en üstün olanların kimler olduğunu bilir misiniz? Biz:

- Meleklerdir, dedik. O:

- Onların elbette iman etmeleri gerekir. Onlardan başka? Buyurdu. Biz:

- Peygamberlerdir, dedik. O:

- Onların zaten iman etmeleri gerekir. Onlardan başka? Buyurdu. Sonra:

- Yaratıklar arasında imanları en üstün olan kimseler, henüz dünyaya gelmemişlerdir.

Onlar beni görmedikleri halde bana iman eden, üzeri yazılı bir takım kağıtlar (Kur'an sayfaları) görüp de onlarda yazanların gereğince amel eden bir kısım insanlardır. İşte bunlar bütün yaratıklar arasında imanları en üstün olanlardır."[125]

113- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) bir veya iki arkadaşının elinden tutar ve:

"Kalkın gidelim de imanımızı artıralım, derdi. Sonra bir kenara çekilerek Allah'ı zikretmeye başlarlardı."[126]

114- Ebu Derda (r.a)'den;

"Abdullah İbnu Ravaha (r.a) elimden tutar ve şöyle derdi:

- Gel, bir müddet imanımızı tazeleyelim! Muhakkak ki kalp; tencerenin iyice kaynadığı zamandan daha hızlı alt-üst olur."[127]

115- Ebu Derda (r.a) Medine halkına şöyle seslendi:

- Ey Medine halkı! Sizin üzerinizde neden imanın tatlılığını göremiyorum? Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, eğer mağara ayısı imanı tatmış olsaydı, elbette onun üzerinde imanın tatlılığı görülürdü." [128]

116- Hasan Basri şöyle dedi:

"Mü'min; Aziz ve Celil olan Allah'ın buyurduğu şeyin, buyurduğu gibi olduğunu bilendir. Mü'min; amel bakımından insanların en iyisi, korku bakımından en şiddetlisidir. Malından dağ kadar infak etse bile, sonucunu görmeden emin olamaz. İyiliği, ibadeti ve güzel hali arttıkça, Allah'tan ayrı kalma korkusu da artar. Ve; "Kurtulamıyorum, kurtulamıyorum!" der. Münafık ise; "İnsanların günahları daha çok , elbette benim günahlarım bağışlanır. Amellerimin kötülüğü bana bir zarar veremez" der ve Allah hakkında boş zanlarda bulunur."[129]

6- NİYETİN ALLAH İÇİN OLMASI

"Bir şeyi açığa vursanız da, gizleseniz de şüphe yok ki Allah, her şeyi gayet iyi bilmektedir."[130]

"Allah, gözlerin hain bakışını ve kalplerin gizlediğini bilir."[131]

117- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'minin niyeti amelinden daha önemlidir."[132]

118- Rasulullah (s.a.v) Tebuk gazvesinden dönerken şöyle buyurdu:

"Medine'e bizden geride kalan öyle kimseler vardır ki, geçtiğimiz her vadide, aştığımız her dağda bizimle beraber yürüyormuş gibi sevap kazanırlar. Çünkü onları bizimle beraber gelmekten engelleyen şey; bir takım mazeretleri mazeretleridir.[133]

119- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Gelmesinde hiçbir şüphe bulunmayan kıyamet gününde, Allah bütün öncekileri ve sonrakileri topladığında, bir çağrıcı şöyle seslenecektir:

- Kim Allah için yaptığı bir ibadete başka birisinin rızasını karıştırmışsa, sevabını o kimseden istesin. Çünkü Allah kendisine ortak koşulmasından uzaktır, hiçbir ortağa ihtiyacı yoktur."[134]

120- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Güzel niyet sahibini cennete girdirir."[135]

121- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah şüphesiz sizin şekillerinize ve mallarınıza bakmaz, ancak amellerinize ve kalplerinize bakar."[136]

122- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ümmetim hakkında en çok korktuğum şey; Allah'a ortak koşmalarıdır. Ben güneşe, aya veya putlara tapacaklarını söylemiyorum. Fakat Allah'ın rızası dışında yapılan amelleri ve gizli arzuları kastediyorum."[137]

123- Ebu Said el- Hudri (r.a)'den;

"Biz kendi aramızda Mesih-i Deccal'in fitnesi hakkında konuşurken Rasulullah (s.a.v) çıktı geldi ve:

- *Size Mesih-i Deccal'in fitnesinden daha korkunç bir şeyi bildireyim mi? diye sordu. Biz:*
- *Evet, ey Allah'ın Rasulü, haber ver, dedik. Şöyle buyurdu:*
- *Mesih-i Deccal'in fitnesinden daha korkunç olan şey; gizli şirktir. Bir kimse namaz kılarken, kendisine birisi baktığı için namazını güzelleştirir."*[138]

124- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bu ümmeti Allah katındaki şerefli mertebeleriyle ve yardımıyla müjdeleyin. Fakat onlardan her kim, ahirete yönelik ameli dünyalık mal ve makam kazanmak için yaparsa, onun ahirette mükâfattan hiçbir payı olmayacaktır."[139]

125- Ebu Zer (r.a)'den;

"Ben Rasulullah (s.a.v)'a:

- *Bir adam Allah rızası için bir amel işler. İnsanlar da bu ameli sebebiyle o kimseyi severler. Bu durum hakkında ne buyurursun? diye sordum. Rasulullah (s.a.v):*
- *Bu sevgi, mü'minin ahirette kavuşacağı müjdenin daha dünyadayken karşılığını görmesidir, buyurdu."*[140]

126- Ebu Hureyre (r.a)'den;

"Bir adam:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Ben bir amel işlerim, sonra bu amel insanlar tarafından duyulur, bu da benim hoşuma gider. Bu durum hakkında ne buyurursunuz? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:*
- *Senin için iki sevap vardır. Gizli yapma sevabı ve açıktan yapma sevabı… "*[141]

127- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanlar ölürken taşıdıkları niyetleri üzere diriltilirler."[142]

128- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) şöyle dua ederdi:

"Ey Rabbim! Amelimi salih amellerden kıl. Ve sadece senin yapılan amellerden için kıl. Hiç kimse için onda bir çıkar kılma."[143]

129- Übey bin Ka'b (r.a) şöyle dedi:

"Her kim sabaha ulaşır da, en büyük derdi Allah'ın rızasından başka bir şey olursa, Allah'tan hiçbir şey beklemesin."[144]

130- Ebu Ubeyde İbni Ukbe şöyle dedi:

"Kim amelinin tamamlanmasından hoşlanırsa, niyetini güzelleştirsin! Muhakkak ki Allah niyetini güzelleştiren kula mükâfatını verir."[145]

131- Ebu Mes'ud el-Ensari (r.a), yardıma ihtiyacı olan birine yardım etmişti. Evine geldiğinde o adamın kendisine bir hediye gönderdiğini gördü.

- Bunu kim göndermiş? diye sordu.

- Yardım ettiğin adam, cevabını verdiler. Bunun üzerine:

- Onu hemen gönderin, onu hemen gönderin! Ben yaptığım şeyin karşılığını dünyada almam, dedi."[146]

7- ALLAH'A KULLUK ETMENİN FAZİLETİ

"Ey iman edenler! Rükû edin, secdeye kapanın, Rabbinize ibadet edin, hayır işleyin ki kurtuluşa eresiniz."[147]

"(O) göklerin, yerin ve ikisi arasındaki şeylerin Rabbidir. Şu halde O'na kulluk et; O'na kulluk etmek için sabırlı ve metânetli ol. O'nun bir adaşı (benzeri) olduğunu biliyor musun? (Asla benzeri yoktur)."[148]

"(Ey Allah'a ortak koşanlar!): Siz de O'ndan başka dilediğinize tapın! De ki: Gerçekten hüsrana uğrayanlar, kıyamet günü hem kendilerini, hem de ailelerini ziyana sokanlardır. Bilesiniz ki, bu apaçık hüsrandır. Onların üstlerinde ateşten tabakalar, altlarında da (öyle) tabakalar var. İşte Allah kullarını bununla korkutuyor. Ey kullarım! Yalnızca benden korkun."[149]

132- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah bana mal biriktirmemi ve tacirlerden olmamı emretmedi. Ama bana; "Rabbini hamd ile tesbih et, secde edenlerden ol ve ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et" (Hicr 98) diye vahyetti."[150]

133- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Yüce Allah şöyle buyurdu; kulumun bana yapmış olduğu ibadetin en sevimlisi; bana karşı samimi olmasıdır."[151]

134- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İçinizden ölen herkes mutlaka pişman olacaktır. Orada bulunanlar:

- Ey Allah'ın Rasulü! Pişmanlığının sebebi nedir? diye sordular. Rasulullah (s.a.v) şöyle cevap verdi:

- İyilik yapan kimse iyiliğini artırmadığı, kötülük yapan kimse de kötüğünden

vazgeçmediği için pişman olur."[152]

135- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennetteki bir derecenin üstündeki dereceden farkı, yerle gök arası gibidir. Kul gözünü kaldırdığında gözünü alan bir şimşekle karşılaşır. Korkarak:

- Bu nedir? diye sorar. Ona:

- Bu kardeşin falanın nurudur, diye cevap verilir. O da:

- Kardeşim falan mı? Biz dünyadayken onunla beraber amel ederdik. Bana böyle üstün mü kılınmış, der. Şöyle cevap verilir:

- O senden amel bakımından daha faziletliydi. Sonra da razı olması için o kişinin kalbine rıza konur."[153]

136- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kişi ibadetlerine karşı gevşek davrandıkça, Allah da onu kuruntu (kendini cennetlik iyi bir insan görme) hastalığına müptela kılar."[154]

137- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Fitne ve kargaşa dönemlerinde ibadet etmek, bana hicret etmek gibi sevaptır."[155]

138- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şöyle düşünün; sizin iki köleniz olsa, bunlardan biri, emrettiği zaman sahibine itaat etse, bir şey emanet ettiğinde tam olarak teslim etse ve efendisi yanında olmadığı zaman ona sadık kalsa. Diğeri de efendisi kendisine bir şey emrettiği zaman bundan hoşlanmasa, bir şey emanet ettiğinde ona hilekârlık etse ve yanında bulunmadığı zaman ona hıyanet etse, şimdi bu ikisi bir olur mu? Sahabeler:

- Hayır ya Rasulullah! dediler. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Sizler de Allah'ın katında işte böylesiniz."[156]

139- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bu zamanda beğenmediğiniz bazı olaylar, değiştirdiğiniz amelleriniz yüzünden ortaya çıkmaktadır. Amelleriniz hayır olsa, onlar da öyle olacaktır. Eğer yaptıklarınız şer olursa, ne yazık ki zamanınızdaki işler de öyle olacaktır."[157]

140- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Evinden dışarı çıkan herkesin kapısında iki sancak bulunur. Bir sancak meleğin elinde, bir sancak şeytanın elinde olur. Eğer Allah'ın razı olduğu bir şey için evinden çıkarsa, melek sancağıyla onu takip eder ve evine dönünceye kadar meleğin sancağının gölgesinde olur. Eğer Allah'ın kızdığı bir şey için evinden çıkarsa, şeytan sancağıyla onu takip eder ve evine dönünceye kadar şeytanın sancağının gölgesinde olur."[158]

141- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim Allah katındaki yerini bilmek isterse, Allah'ın kendi yanındaki yerine baksın. Çünkü Allah kuluna, onun kendisine verdiği değeri verir."[159]

142- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Hasta olmadıkları halde insanların kendilerini hasta zannettikleri topluluğa Allah rahmet etsin!" (Hasan Basri bunu şöyle açıkladı: "İbadet onları yormuştur da, insanlar onları hasta zannetmişlerdir.")[160]

143- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ölümü arzulamayın. Çünkü onun sıkıntısı çok şiddetlidir. Kişinin ömrünün uzun olup Allah'a tevbe etmesi ve yönelmesi mutluluk sebebidir."[161]

144- Cabir bin Abdullah (r.a)'dan;

"Rasulullah (s.a.v)'la karşılaştım ve ona:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Nasıl sabahladınız? diye sordum. Şöyle buyurdu:*
- *Oruç tutmamış ve hastayı ziyaret etmemiş bir kimseden daha hayırlı olarak , bunları yapmış halde sabahladım."*[162]

145- Ebu Derda (r.a) şöyle dedi:

"Üç şey olmasaydı bir gün bile yaşamak istemezdim:

1-Allah için şiddetli sıcakta oruç tutmak

2-Gecenin yarısında secde etmek

3-Hurmanın iyisini seçer gibi sözlerin en iyisini seçen bir toplulukla oturup kalkmak."[163]

146- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) şöyle dedi:

"Eğer Allah için secdeye kapanıyor, meyvelerin en güzelleri seçildiği gibi en güzel sözleri seçerek konuşan topluluklara katılıyor, Allah yolunda cihada çıkıyor olmasaydım hemen Allah'a kavuşmayı isterdim."[164]

147- Ebu Müslim el-Havlani yaşlanıp iyice zayıflayınca biri ona:

- Yaptığınız amelleri biraz azaltsanız… dedi. O da şu cevabı verdi:
- Siz süvarileri baskına gönderdiğiniz zaman onlara; "hayvanları sıkmayın, onlara yumuşak davranın" demez misiniz? Ama onlar düşman hedefini görünce bu söylediklerinizin hiçbir etkisi kalmaz değil mi?
- Evet.
- İşte ben de hedefi (cenneti kazandıracak yolları) gördüm."[165]

148- Süleyman İbnu Muğayra öyle anlattı:

"Basra halkından ibadet konusunda çok gayretli olan bir adam vardı. Ona:

- Biraz kendine acısan… dediler. Buna karşılık olarak o şöyle dedi:
- Rabbim tarafından bana biri gelse ve Allah'ın bana azap etmeyeceğini söylese bile, yine de ibadet etmeye devam ederim.
- Neden?
- Elimde kendimi mazur gösterecek bir şey bulunsun diye."[166]

149- Ferve bin Nevfel el-Eşcai şöyle anlattı:

"Habbab ile komşuyduk. Bir gün mescidden çıkarken elimden tuttu ve bana şöyle dedi:

- Ey delikanlı! Güç yetirebildiğin amellerle Allah'a yaklaşmaya çalış. Ama bil ki, sen Allah'a kendi kitabı olan Kur'an'dan daha sevimli bir amelle yaklaşamazsın."[167]

150- Hasan Basri şöyle dedi:

"Mü'min dünyada gariptir. Zilleti onu düşürmez, izzeti onu ümitlendirmez. Bütün insanların bir hali, mü'minin de bir hali vardır. Başkaları başka başka şeylere yönelirken, o daima Allah'a yönelir."[168]

151- Halid bin Ma'dan şöyle dedi:

"Birinize bir hayır kapısı açılırsa hızla ona doğru koşsun. Çünkü o kapının ne zaman kapanacağı bilinmez."[169]

152- Bilal bin Sa'd şöyle dedi:

"Ey Rahman'ın kulları! Bizden birine:

- Ölümü istiyor musun? diye sorulsa,
- Hayır, der.
- Niçin? diye sorulsa,
- Amel etmek istiyorum, der.
- O halde amel et, dense,

- *İleride, der. Hem ölmeyi istemez, hem de amel etmeyi. Onun en çok hoşlandığı şey; Allah'a kulluğun ertelenmesidir. Ama dünyalık bir şey oldu mu ertelenmesini hiç istemez."*[170]

153- Zunnun-i Mısri şöyle dedi:

"Kendisini kötü duygu ve düşüncelerden temizleyip Rabbinin kapısında durana ne mutlu! Bedenini ibadete alıştırana ne mutlu! Hayatı boyunca Allah'a itaat edene ne mutlu!"[171]

154- Huleyd el-Usari sabah namazını kıldıktan sonra güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikrederdi. Sonra ailesinden iki yastık ister, bir odaya girer, kapısını kapatır ve şöyle derdi:

- *Merhaba size ey Rabbimin melekleri! Allah'a yemin olsun ki, bugün sizi hep hayırlara şahit kılacağım. Daha sonra namaz vakti gelinceye ya da gözleri kapanıncaya kadar, "Bismillah, subhanallahi vel hamdu lillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber" der dururdu."*[172]

155- Hasan Basri şöyle dedi:

"Birisinin dünyalık işlerde yarıştığını görürsen, onu ahiret işlerinde yarışmaya teşvik et."[173]

156- Hasan Basri şöyle dedi:

"Şeytan seni Allah'a itaatte devamlı görürse, kaybını arayan biri gibi sık sık seni yoklar. Sonunda sıkılır ve seni terk eder. Eğer seni bazen öyle, bazen şöyle görürse hakkında ümit besler."[174]

8- GENÇLİKTE İBADET ETMENİN FAZİLETİ

"Hakikaten onlar, Rablerine inanmış gençlerdi. Biz de onların hidayetlerini arttırdık. Onların kalplerini metîn kıldık." (Kehf 13-14)

157- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Gençlerinizin en hayırlıları; ihtiyarlar gibi ölümü düşünen, gençlik heveslerine yenik düşmeyen ve gaflette boğulmayanlardır. İhtiyarlarınızın en kötüleri de; gaflet ve isteklerine uymada gençlere benzeyenlerdir."[175]

158- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kul şu beş şeyden sorguya çekilmedikçe kıyamet gününde ayakları olduğu yerden kıpırdamaz.

1-Ömrünü nerede tükettiğinden

2-Gençliğini nerede harcadığından
3-İlmiyle ne amel ettiğinden
4-Malını nereden kazanıp, nereye harcadığından
5-Bedenini nerede yıprattığından."[176]

159- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Genç yaşta ibadetle meşgul olan kimsenin, ihtiyarlığında ibadetle meşgul olan kimseye olan üstünlüğü; peygamberlerin diğer insanlara olan üstünlükleri gibidir."[177]

160- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah şöyle buyuruyor:

- *Benim belirlediğim kadere iman eden, indirdiğim kitabın hükümlerine razı olan, verdiğim rızka kanaat eden, istek ve arzularını benim için terk edebilen genç, katımda bazı meleklerim gibidir."*[178]

161- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki Allah, gençliğini Allah'a itaat yolunda harcayan genci sever."[179]

162- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Rabbin olgun davranan gençten hoşlanır."[180]

163- Fudayl bin Iyaz şöyle dedi:

"Pişman olmadan önce düşünün! Amel işlemeye bakın. Dünyaya aldanmayın. Çünkü sağlam olan bozulup dağılır, her yeni olan eskir, nimetler tükenir, gençlik de ihtiyarlığa döner."[181]

164- Hasan Basri şu tembihi çokça yapardı:

"Gençler! Yönünüzü ahirete çevirin. Ahireti çokça isteyin. Biz ahireti isteyenin ahiretle beraber dünyayı elde ettiğini çok gördük. Ama dünyayı isteyenin dünyayla beraber ahireti elde ettiğini görmedik."[182]

165- Yusuf bin Esbat şöyle dedi:

"Genç bir kişi ibadet ettiğinde, şeytan:

- *Bakın bakalım, bunun yiyeceği nereden geliyor? diye sorar. Eğer yiyeceği haram yoldan geliyorsa:*
- *Bırakın onu, onunla ilgilenmeyin. Şimdilik gayret edip çabalasın. Size gerek yok. Fitne olarak o kendisine yeter, der."*[183]

166- Ebu Abdullah el-Mukri anlatıyor:

"Yanımızda gece teheccüd namazı kılan bir delikanlı vardı. Namazını bitirince benim anlamadığım bazı şeyler söylerdi. Karanlık bir gecede kalktım ve beni göremeyeceği bir yere gizlenerek onu dinledim. Gözyaşları içinde hüzünlü bir sesle şöyle diyordu:

- Kendime cennette olduğum, meyvelerinden yediğim, elbiselerinden giydiğim, hurilerle beraber olduğum şeklinde bir örnek verdim. Yine kendime cehennemde olduğum, zakkum ağacından yediğim, kaynar sudan içtiğim ve vucuduma vurulan prangalarla titrediğim şeklinde bir örnek verdim. Sonra kendime döndüm; "Şimdi bunlardan hangisini istersin?" diye sordum. Bana; "Dünyaya döndürülüp amel işlemeyi ve böylece cenneti kazanmayı" dedi. Ben de ona; "Şimdi emniyettesin, çalış işte" dedim."[184]

9- YAKÎN (sarsılmaz iman)

"Yine onlar, sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler; ahiret gününe de kesinkes inanırlar. İşte onlar, Rablerinden gelen bir hidayet üzeredirler ve kurtuluşa erenler de ancak onlardır."[185]
"Gerçek öyle değil! Kesin bilgi ile bilmiş olsaydınız, mutlaka cehennem ateşini göreceksiniz. Sonra ahirette onu çıplak gözle göreceksiniz. Nihayet o gün (dünyada yararlandığınız) nimetlerden elbette hesaba çekileceksiniz."[186]

167- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Allah'ı hakkıyla tanısaydınız, hiçbir cehalete yer bırakmayan bir ilme sahip olurdunuz. Allah'ı hakkıyla tanısaydınız, duanızla dağlar yerinden oynardı. Kendisine sarsılmaz bir iman (yakin) verilen insana çok şey verilmiş demektir."[187]

168- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Kur'an'ı öğrendiğiniz gibi yakîni de öğrenin. Tâ ki onu tanıyıncaya kadar çünkü ben de onu öğrenmeye çalışıyorum."[188]

169- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Dikkat edin! İnsanlara yakin (sarsılmaz iman) ve afiyetten daha hayırlı hiçbir şey verilmemiştir. Bu ikisini Aziz ve Celil olan Allah'tan isteyin."

Hasan Basri şöyle devam etti:

- Rasulullah (s.a.v) doğru buyurmuştur. Sarsılmaz iman ile cehennemden kaçılır. Sarsılmaz iman ile cennet istenir. Sarsılmaz iman ile hoşlanılmayan şeylere sabredilir. Sarsılmaz iman ile farzlar yerine getirilir."[189]

170- Bir adam malı içinde bulunan yüz köleyi azat etti. Bu durumu bir arkadaşı Abdullah İbni Mes'ud (r.a)'a haber verdi. İbni Mes'ud (r.a) o adam için hayırla dua etti ve:

- Size bundan daha hayırlısını haber vereyim mi? İnsandan hiçbir zaman ayrılmayan iman ve birinizin sürekli Allah'ı anarak O'nu gündende

tutmasıdır."[190]

171- Ömer bin Abdulaziz Hasan Basri'ye bir mektup göndererek, kendisine kısa ve özlü bir nasihatte bulunmasını rica eder. O da ona şöyle cevap yazar:

- Hem seni hem de sana uyanları düzeltecek olan en önemli şey; zühddür. Zühd, sarsılmaz imanla (yakin) elde edilir. Sarsılmaz iman ise, düşünüp tefekkür etmekle elde edilir. Düşünüp tefekkür etmek ise, ibret almakla elde edilir. Dünyayı bir düşünecek olsan, kendini ona feda etmeye değmediğini anlarsın. Şüphesiz dünya; bela ve musibet yeridir. İğreti ve geçici bir yurttur."[191]

172- Zunnun-i Mısri şöyle dedi:

"Şu üç şey sarsılmaz imanın (yakin) alametlerindendir: İnsanlarla fazla ihtilafa girip tartışmamak. Verdikleri hediye sebebiyle onları aşırı derecede övmemek, görünüşleri veya davranışları sebebiyle onları kınamamak. Üç şey de sarsılmaz imanın en sarsılmazının alametlerindendir: Her şeyde Allah'ın gücünü ve hâkimiyetini görmek. Her durumda Allah'a sığınmak. Her halde Allah'ı zikredip gündemde tutmak."[192]

173- Ser-i Sakati şu tavsiyede bulundu:

"İmanın zayıflamasına sebep olacak düşünceleri uzun süre kalbinde tutma. Çünkü imanın zayıflığı, bütün günah, sıkıntı ve kederlerin kaynağıdır. Bunun yerine sarsılmaz imana (yakin) götüren şeylerle kalbini meşgul et. Çünkü sarsılmaz iman (yakin) insanı her durumda Allah'a itaate yönlendirir. Bütün sıkıntı ve kederlerden uzaklaştırır. Bütün korkulardan emin kılar. Sevince ve mutluluğa ulaştırır. Rasulullah (s.a.v)'dan de bu şekilde rivayet edilmiştir.

"Kula sarsılmaz imandan (yakin) daha üstün hiçbir hayır verilmemiştir."[193]

10- TAKVA

"Ey Adem oğulları! Size ayıp yerlerinizi örtecek giysi, süslenecek elbise yarattık. Takvâ elbisesi... İşte o daha hayırlıdır. Bunlar Allah'ın âyetlerindendir. Belki düşünüp öğüt alırlar."[194]

"Rabbinizin bağışına ve takvâ sahipleri için hazırlanmış olup genişliği gökler ve yer kadar olan cennete koşun!

O takvâ sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever.

Yine onlar ki, bir kötülük yaptıklarında, ya da kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen tevbe-istiğfar ederler. Zaten günahları

Allah'tan başka kim bağışlayabilir ki! Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde, bile bile ısrar etmezler.
İşte onların mükâfatı, Rableri tarafından bağışlanma ve altlarından ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetlerdir. Böyle amel edenlerin mükâfatı ne güzeldir!"[195]
"İşte bu, bir hatırlatmadır. Doğrusu Allah'a karşı gelmekten sakınan takva sahiplerine güzel bir gelecek vardır. Kapıları yalnızca kendilerine açılmış Adn cennetleri vardır. Onlar koltuklara yaslanıp kurularak orada bir çok meyveler ve içecekler isterler. Yanlarında, eşlerinden başkasına bakmayan, kendilerine yaşıt güzel eşler vardır. İşte, hesap günü için size va'dolunan şeyler bunlardır. Şüphesiz bu, bizim verdiğimiz rızıktır. Ona bitmek ve tükenmek yoktur."[196]

174- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Kime rızık olarak takva verilmişse, ona dünya ve ahiretin rızkı verilmiş demektir."[197]

175- Rasulullah (s.a.v)'a:
- *İnsanların hangisi daha faziletlidir? diye soruldu. O:*
- *Kalbi mahmum ve dili doğru olan mü'min kişi, buyurdu. Yine:*
- *Dili doğru olanın ne anlama geldiğini biliyoruz. Ama mahmum kalp nedir? diye sordular. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:*
- *Mahmum kalp; Allah'tan korkan, tertemiz, içinde günah, zulüm, yaratıklara kötülük etmek , kin ve de haset duygusu bulunmayan kalptir."*[198]

176- Yezid bin Seleme Cufi (r.a)'den;
"Rasulullah (s.a.v)'a:
- *Ey Allah'ın Rasulü! Sizden bir çok hadis dinledim. Ancak hadisin başını öğrenirken sonu aklımdan gidiyor. Bana unutmayacağım bir şey söyler misiniz? dedim. Şöyle buyurdu:*
- *Bildiğin şeylerde Allah'tan kork!"*[199]

177- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Dikkat edin! İnsanlar akrabalık yönüyle birbirlerine yakın olsalar da, içinizdeki dostlarım muttaki olanlardır. Bazı insanlar kıyamet günü amelleriyle gelmezler. Dünyayı omuzlarınıza yüklenmiş olarak gelirsiniz de; "Ey Muhammed!" diyerek benden yardım istersiniz. Ben de böylelerine sırtımı dönerim. (Rasulullah (s.a.v) bu sözünden sonra her iki tarafa da sırtını döndü.)"[200]

178- Rasulullah (s.a.v) Muaz bin Cebel'i Yemen'e gönderdi. Yolculuk zamanı gelince Rasulullah (s.a.v) Muaz'ı uğurlamaya geldi. Muaz:
- *Ey Allah'ın Rasulü! Ben gidiyorum, bana nasihat eder misiniz? dedi.*

Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Ey Muaz! Gücün yettiğince Allah'tan kork! Gücün yettiği kadar Allah için hayırlı ameller işle. Her ağaç ve taşın yanında Allah'ı an. Bir günah işlersen arkasından hemen tevbe et. Gizli olan günahın ardından gizli olarak, açık olan günahın ardından da açık olarak tevbe et… "[201]

179- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'ın sana emrettiği farzları işle ki, insanların en çok ibadet edenlerinden olasın. Sana yasakladığı haramlardan sakın ki, insanların en takvalılarından olasın. Senin için takdir ettiği kısmetine razı ol ki, insanların en zenginlerinden olasın."[202]

180- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Üç özellik vardır ki, bunlar kimde bulunursa o kişi sevabı hak eder ve imanını olgunlaştırır;

1-İnsanlarla güzel geçineceği bir ahlak

2-Kendisini Allah'ın yasaklarından alıkoyan bir takva

3-Cahillerin kabalığına aldırış ettirmeyen bir hilim (ağırbaşlılık)"[203]

181- Ebu Said el-Hudri (r.a)'ye bir adam geldi ve:

- Ey Ebu Said! Bana nasihatte bulun, dedi. Ebu Said ona:

- Ben de Rasulullah (s.a.v)'a senin dediğin gibi demiştim. O da şöyle buyurmuştu; sana Allah'tan korkmanı tavsiye ederim. Çünkü takva; her şeyin başıdır. Sana cihad etmeyi tavsiye ederim. Çünkü cihad; bu dinin ruhbanlığı (en fazla sevap kazanma aracı) dır. Sana Allah'ı anmayı ve Kur'an okumayı tavsiye ederim. Çünkü o; senin gök ehli arasındaki ruhundur ve yer ehli arasında da hayırla anılmana vesiledir. Hak olan şeyi söylemek dışında sana susmayı tavsiye ederim. Çünkü sen ancak onunla şeytanı yenersin."[204]

182- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kul, sakıncalı olan şeyden korktuğundan dolayı sakıncasız şeyi terk etmedikçe müttaki derecesine ulaşamaz."[205]

183- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ben öyle bir ayet biliyorum ki, insanların hepsi ona tutunmuş olsalardı hepsine yeterdi. Sahabeler:

- Ey Allah'ın Rasulü! O hangi ayettir? diye sordular. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- "Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder ve onu ummadığı yerden rızıklandırır." (Talak 2-3)[206]

184- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Nerede olursan ol, Allah'tan kork! Yaptığın kötülüğün ardından hemen bir iyilik yap ki, Allah onu silsin ve insanlara karşı güzel ahlakla davran."[207]

185- en-Nevvas bin Sem'an (r.a)'den;

"Rasulullah (s.a.v)'a günahın ne olduğunu sordum. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:

- İyilik; ahlak güzelliğidir. Günah ise; kalbini rahatsız eden ve insanların duymasından hoşlanmadığın şeydir."[208]

186- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah takva sahibi olup da kendilerini gizleyen dostlarını sever. Onlar; yokluklarında insanlar tarafından aranmazlar. Varlıklarında da tanınıp çağrılmazlar. Onların kalpleri tozlu karanlığın içinden çıkan hidayet kandilleri gibidir."[209]

187- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kur'an, Aziz ve Celil olan Allah'tan korkan bir kimseden daha etkili olarak hiçbir kimseden işitilemez."[210]

188- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Dikkat edin! Size en hayırlılarınızı bildireyim mi? Sahabeler:

- Evet, ey Allah'ın Rasulü! Bildir, dediler. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

- Sizin en hayırlılarınız; görüldükleri zaman Allah'ı hatırlatan kimselerdir."[211]

189- Bir adam Ebu Hureyre'ye:

- Takva nedir? diye sordu. Ebu Hureyre:

- Dikenli bir yola girsen ne yaparsın? dedi. Adam:

- Dikeni görünce ya yan çizerim, ya üstünden atlarım, ya da geri dururum. edi. Ebu Hureyre:

- İşte takva budur! dedi."[212]

190- Ebu Said el-Hudri (r.a) şöyle dedi:

"Siz gözünüze kıl kadar küçük görünen bazı ameller işliyorsunuz, oysa biz Rasulullah (s.a.v) döneminde onları azaba götüren amellerden sayardık."[213]

191- Malik bin Dinar (r.a) "Eğer biz Kur'an'ı dağlara indirseydik Allah korkusundan paramparça olurlardı." (Haşr 21) ayetini okuduktan sonra ağlayarak şöyle dedi:

- Vallahi Kur'an karşısında kalbi etkilenmeyen ve ürpermeyen bir kul Kur'an'a iman etmiş olmaz."[214]

192- Ubey bin Ka'b (r.a) şöyle dedi:

"Sizden biri Allah için bir şeyi terk ederse, Allah ondan daha hayırlısını hiç ummadığı yerden ona verir. Ve yine önemsemeden, nereden geldiğine dikkat etmeden bir şey alırsa, Allah hiç ummadığı yerden ona daha ağırını yükler."[215]

193- Fudayl bin Iyaz şöyle dedi:

"Dost olarak Allah yeter. Arkadaş olarak Kur'an yeter. Nasihat edici olarak ölüm yeter. İlim olarak Allah'tan korkmak (takva) yeter. Allah'tan gafil olmak da kişiye cehalet olarak yeter."[216]

194- Avf İbni Abdullah'den;

"Bir adam oğluna şöyle nasihat ediyordu:

- Ey oğulcuğum! Sana Allah'tan korkmayı tavsiye ederim. Eğer bugünün senin için dünden, yarının da bugünden daha hayırlı olmasına güç yetirebiliyorsan, bunu mutlaka yap! Namazını dünyaya veda eden bir kimsenin namazı gibi kıl. İhtiyaçlarını ısrarla elde etmekten, insanlardan istemekten sakın! Çünkü bu fakirliğin ta kendisidir. Özür dilenecek şeyleri de yapma!"[217]

195- İbnu'l- İfriki, Süfyan-ı Sevri'ye yazdığı mektupta şöyle diyordu:

"Yüce Allah'tan korkmanı, dünyanın basit işleriyle uğraşmak yerine ahiretin büyük işleriyle meşgul olmanı sana tavsiye ederim. Selametle… "[218]

11- VERA' (haramdan ve harama götüren şeylerden sakınmak)

196- Rasulullah (s.av.) şöyle buyurdu:

"Kim cenneti özlüyorsa, hayır peşinde koşar. Kim cehennemden korkuyorsa, heva ve hevesinin isteklerinden yüz çevirir. Kim ölümü gözlüyorsa, lezzetleri terk eder. Kim de dünyada zahid olursa, musibetler ona basit ve önemsiz gelir"[219]

197- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İmanın son noktası; vera'dır. Kim Allah'ın kendisine vermiş olduğu rızka kanaat ederse cennete girer. Kim de cennete girmek isterse, şüphesiz Allah'ın dinini yaşama uğrunda hiçbir kınayıcının kınamasına aldırmaz."[220]

198- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah korkusu her hikmetin başıdır. Günah ihtimali olan şeylerden sakınma (vera') ise; amellerin en soylusudur."[221]

199- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kıyamet gününde Allah'a en yakın olanlar; vera' ve zühd sahibi olanlardır."[222]

200- Ebu Hureyre (r.a)'den;

"Bir gün, Rasulullah (s.a.v) sahabelerine:

- Kim benden şu söyleyeceğim kelimeleri öğrenip, onlarla amel edecek ve onları amel edecek kimselere öğretecek? diye sordu. Ben hemen atılıp:

- Ben! Ey Allah'ın Rasulü! dedim. Rasulullah (s.a.v) elimden tuttu ve şu beş şeyi saydı:

1-Haramlardan sakın ki, Allah'ın en çok ibadet eden kulu olasın!

2-Allah'ın sana ayırdığına razı ol ki, insanların en zengini olasın!

3-Komşuna iyilikte bulun ki, mü'min olasın!

4-Kendin için istediğini başkaları için de iste ki, müslüman olasın!

5-Çok gülme. Çünkü çok gülmek kalbi öldürür."[223]

201- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Helal ve haram bellidir. Ama bu ikisi arasında insanların çoğunun bilmediği şüpheli şeyler vardır. Kim şüpheli şeylerden sakınırsa, dinini ve haysiyetini korumuş olur. Kim de şüpheli şeylerin ardına düşerse, bu kimsenin durumu; yasak bölgenin etrafında koyun otlatan çobanın durumuna benzer. Şunu iyi bilin ki, her hükümdarın bir yasak bölgesi vardır. Allah'ın yeryüzündeki yasak bölgesi ise; belirlemiş olduğu haramlarıdır. Dikkat edin, vücutta bir et parçası vardır. Eğer o düzelirse, bütün vücut düzelir. Eğer o bozulursa, bütün vücut bozulur. Dikkat edin! O; kalptir."[224]

202- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Tedbir almak gibi akıllılık, günah ihtimali olan şeylerden sakınmak gibi vera', güzel ahlak gibi şeref yoktur."[225]

203- Aişe (r.a) şöyle dedi:

"Kim devamlı olarak Allah yolunda çalışan kimseyi geçmekten hoşlanırsa, kendisini günahlardan uzak tutsun. Çünkü siz az günahtan daha hayırlı bir şeyle Allah'ın huzuruna çıkamazsınız."[226]

204- Aişe (r.a) şöyle dedi:

"İnsanlar dinlerinin en büyük bölümünü, yani verayı kaybettiler."[227]

205- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Muhakkak ki mü'min günah işlediği zaman, sanki kendisini üzerine çökmesinden korktuğu bir kayanın altında gibi hisseder. Kafir de bir günah işlediği zaman, günahını sanki burnuna konan bir sinek gibi görür."[228]

206- Bir adam Yunus bin Ubeyd'e geldi ve:

- Sen Yunus bin Ubeyd misin? diye sordu. O:

- Evet, dedi. Adam:

- Seni görmeden canımı almayan Allah'a hamd olsun, dedi. O:

- Derdin nedir? diye sorunca adam:

- Size bir şey sormak istiyorum. Dedi. O:

- Akılınıza takılanı sorun, dedi. Adam:

- Veranın hedefi nedir, diye sordu. O:

- Her an kendini hesaba çekebilmek ve her türlü şüpheden uzaklaşmaktır, cevabını verdi. Adam bu defa:

- Peki, zühdün gayesi nedir? diye sordu. O da:

- Dünya sevgisine meylettiren rahatı terk etmektir, cevabını verdi."[229]

207- İbrahim Havas'a vera' soruldu. Şöyle cevap verdi:

- Öfkelense de, sakin de olsa kulun her zaman hak üzere konuşması ve Allah'ı razı etmeye özen göstermesidir."[230]

208- Muhammed b. Ali el-Kettani şöyle dedi:

"Tehlikelerle dolu bu hidayet yoluna giren insanın dört şeye ihtiyacı vardır; onu koruyacak olgunluğa, yönlendirecek ilme, haramlardan uzak tutacak veraya, Allah'a yaklaştıracak zikre."[231]

209- Ser-i Sakati şöyle dedi:

"En güzel şeyler şu beş şeydir; günahlara ağlamak, hataları düzeltmek, görünmeyenleri bilen yüce Allah'a itaat etmek, kalbi kirlerden temizlemek, canının her istediğini yapmaya kalkmamak."[232]

210- Hasan Basri, Rasulullah (s.a.v)'ın ashabını kastederek şöyle dedi:

"Vallahi öyle topluluklara ulaştım ve içlerinden bazılarıyla arkadaşlık yaptım. Onlar karşılaştıkları bir dünyalık maldan dolayı sevinmez, kaçırdıkları bir dünyalıktan dolayı da üzülmezlerdi. Dünya onların gözünde şu topraktan daha basitti. Onlardan birisi elli sene yaşar, gereksiz yere ne bir elbise diktirir, ne altına bir yatak alır, ne de özel olarak ailesine bir yemek yapmasını emrederdi. Gecenin bir bölümünde namaza durur, boyunlarını büker ve gözyaşlarını akıtarak kurtuluşları için Rablerine yalvarırlardı. Bir iyilik yaptıklarında şükreder ve kabul edilmesi için Allah'a dua ederlerdi. Bir kötülük yaptıklarında ise, hüzünlenir ve Allah'tan bağışlanma dilerlerdi. Vallahi onlar günahlardan sadece Allah'ın bağışlaması ile kurtulabileceklerine inanırlardı. Size gelince; ömrünüz kısa, ameliniz azdır. Ölüm her zaman ensenizde ve önünüzde azap vardır. Öyleyse gece gündüz Allah'tan bağışlanma dileyin."[233]

211- Bilal ibnu Sa'd şöyle dedi:

"Suçun küçüklüğüne bakma, fakat kime isyan ettiğine bak."[234]

212- Musa bin Yesar şöyle anlattı:

"Musa (a.s):

- Ey Rabbim! Arşın gölgesinde gölgelendireceğin ehlin kimlerdir? diye sordu. Allah da şöyle buyurdu:

- Onlar; temiz kalpli olup birbirlerini sadece benim için seven kimselerdir. Onlar; ben anıldığım zaman beni zikreden, zikrettikleri zaman da zikirleriyle anıldığım kimselerdir. Onlar; sıkıntılı anlarında abdestlerini güzelce alırlar ve kedilerin yuvalarına koşuşu gibi beni zikretmeye koşarlar. Küçük bir çocuğun insanların sevgisiyle dolu olduğu gibi onlar da benim sevgimle dopdoludurlar. Haramlarım helal kılındığı zaman kaplanın çatışma anındaki kızgınlığı gibi kızar ve sinirlenirler."[235]

12- SALİH AMEL VE GİZLİ ZİKİR

"Allah kimin gönlünü İslâm'a açmışsa o, Rabbinden bir nûr üzerinde değil midir? Allah'ı anmak hususunda kalpleri katılaşmış olanlara yazıklar olsun! İşte bunlar apaçık bir sapıklık içindedirler."[236]

"Kendi kendine, yalvararak ve ürpererek , yüksek olmayan bir sesle sabah akşam Rabbini an. Gafillerden olma. Kuşkusuz Rabbin katındakiler O'na kulluk etmekte kibirlenmezler, O'nu tesbih eder ve yalnız O'na secde ederler."[237]

213- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'ı mütevazi bir anışla anın!

- Mütevazi anış nedir? diye soruldu, şöyle cevap verdi:

- Gizli zikirdir (Allah'ı daima hatırda tutmak)."[238]

214- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kul Allah'a, gizli yapılan secdelerden daha faziletli ve üstün bir şeyle yaklaşamaz."[239]

215- Bir adam Rasulullah (s.a.v)'a:

- Amellerin hangisi daha faziletlidir? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) şöyle cevap verdi:

- Daima Allah'ı anarak O'nu gündemde tutmandır."[240]

216- Rasulullah (s.a.v)'a:

- Ey Allah'ın Rasulü! Hangi haccın mükafatı daha büyüktür? diye soruldu.
- Allah'ı en çok zikreden (anıp hatırlayan) kimsenin haccı, diye cevap verdi. Sonra:
- Hangi namazın mükafatı daha büyüktür? diye soruldu.
- Allah'ı en çok zikreden (anıp hatırlayan) kimsenin namazı, diye cevap verdi. Sonra:
- Hangi orucun mükafatı daha büyüktür? diye soruldu.
- Allah'ı en çok zikreden (anıp hatırlayan) kimsenin orucu, diye cevap verdi. Sonra
- Hangi mücahidin mükafatı daha büyüktür, diye soruldu.
- Allah'ı en çok zikreden (anıp hatırlayan) mücahidin, diye cevap verdi. Bunun üzerine Ebu Bekir ve Ömer (r.a) şöyle dediler:
- Allah'ı çokça zikredenler (anıp hatırlayanlar), bütün hayırları alıp götürdüler."[241]

217- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Zikrin hayırlısı gizli olanı, rızkın hayırlısı da yeteri kadar olanıdır."[242]

218- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Münafıklar sizi riyakar zannedecek kadar Allah'ı anmayı çoğaltın."[243]

219- Hz. Osman (r.a) şöyle dedi:

"Eğer kalpleriniz tertemiz olsaydı Allah'ı zikredip anmaya doyamazdınız."[244]

220- Muhammed İbnu Ziyad'dan;

"Ebu Umame (r.a)'ı gördüm. Mescidde secdelerinde ağlayıp dua eden bir adama gelerek:

- Bana bak! Şu yaptığını evinde yapsaydın ya! dedi."[245]

13- ÜMİT VE KORKU

"Onlar öyle kimseler ki, Allah anıldığı zaman kalpleri titrer; başlarına gelene sabrederler, namaz kılarlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah için harcarlar."[246]

"Onlar Allah'ın gözetilmesini emrettiği şeyleri gözeten, Rablerinden sakınan ve kötü hesaptan korkan kimselerdir."[247]

"Korkuyla ve umutla Rablerine yalvarmak üzere (ibadet ettikleri için), vücutları yataklardan uzak kalır ve kendilerine verdiğimiz rızıktan Allah yolunda harcarlar."[248]

221- Rasulullah (s.a.v) orta ve işaret parmağını göstererek:

- Allah'a yemin olsun ki benim gönderilmem ile kıyametin arası bu kadar yakındır. (Cabir (r.a) şöyle dedi:) Rasulullah (s.a.v) kıyameti hatırladığı zaman gözleri kızarır, sesi yükselir ve öfkesi artardı. Sanki gece veya gündüz aniden baskın yapacak bir ordudan korkutur gibi olurdu."[249]

222- Rasulullah (s.a.v) ölmek üzere olan bir gencin yanına geldi ve ona:

- Kendini nasıl hissediyorsun? diye sordu. Genç:

- Bir taraftan günahlarımdan korkuyorum, bir taraftan Allah'ın rahmetini umuyorum, cevabını verdi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Ümit ve korkunun kalpte birleştiği bu gibi anlarda Allah o kulunu umduğuna ulaştırır, korktuğundan emin kılar."[250]

223- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sakın sizden biriniz Allah hakkında güzel zan beslemekten başka bir hal üzere ölmesin."[251]

224- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'min Allah katındaki azabın şiddetini bilse, cehennemden kurtulmayı çok istediği için neredeyse cenneti ümit edemezdi. Kafir de Allah katındaki rahmeti bilse, cennetten asla ümidini kesmezdi."[252]

225- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Nasıl sevinç ve mutluluk içinde olabilirim ki, Sur'u üfleyecek olan onu eline almış ve kulağıyla Allah tarafından verilecek emri beklemeye başlamıştır. Bu sözler Rasulullah (s.a.v)'ın ashabına çok ağır geldi. Rasulullah (s.a.v) da:

- "Hasbunallah ve nı'mel vekil (Allah bize yeter! O ne güzel vekildir!)" deyin, buyurdu."[253]

226- Rasulullah (s.a.v) minberde:

- Sizi cehennemin ateşine karşı uyarıyorum, buyuruyordu. Bu sözü o kadar çok tekrarladı ki bu sırada sırtındaki elbisenin bir ucu omzundan aşağı düşmüştü."[254]

227- Rasulullah (s.a.v) "Hiç şüphesiz bizim yanımızda onlar için hazırlanmış boyunduruklar, yakıcı bir ateş, boğazdan geçmez bir yiyecek ve acı verici bir azap vardır" (Müzzemmil 12-13) ayetini okumuş ve bayılıp yere düşmüştür."[255]

228- Hz. Ebu Bekir (r.a) Rasulullah (s.a.v)'a:

- Ey Allah'ın Rasulü! Yaşlandınız, deyince Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Beni Hud, Vakıa, Amme ve Tekvir sureleri ihtiyarlattı."[256]

229- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim amelinin en hayırlısı üzerine ölürse, onun için hayır umun. Kim de amelinin en kötüsü üzerine ölürse, onun için de korkun ama ümidinizi kesmeyin."[257]

230- Aişe (r.a)'den;

"Rasulullah (s.a.v) bana:

- Ey Aişe! Küçümsenen günahlardan sakın! Çünkü Allah tarafından onları araştıran bir melek vardır, buyurdu."[258]

231- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah korkusundan ağlayan kişi, sağılan süt tekrar memeye dönmedikçe cehennem ateşine girmeyecektir. Allah yolunda bulaşan tozla cehennem dumanı da asla bir araya gelmeyecektir."[259]

232- Aişe (r.a)'den;

"Ben Rasulullah (s.a.v)'a:

- Ey Allah'ın Rasulü! "Verdiklerini (zekat ve sadakları) kalpleri titreyerek, korkarak verirler" (Mü'minun 60) ayetinde geçen korkma, zina eden, hırsızlık yapan ve içki içen kişi için midir? diye sordum. O da:

- Hayır, ey Ebu Bekir'in kızı! Ama o; kendisinden kabul edilmeyecek korkusuyla oruç tutan, sadaka veren ve namaz kılan kimsedir, buyurdu."[260]

233- Rasulullah (s.a.v) şöyle dua ederdi:

"Allah'ım! Ağlayan dişler ateşe, gözyaşları kana dönmeden önce bana senin korkundan heder olan göz ihsan et."[261]

234- Ömer İbnu'l- Hattab (r.a), Ka'b (r.a)'a:

- Ey Ka'b! Bizi uyar ve korkut, dedi. Kab şöyle dedi:

- Vallahi Allah'ın kendilerini yarattığı günden beri ayakta duran melekler vardır, daha bellerini eğmemişlerdir. Onların bir kısmı rukudadır, bellerini doğrultmamışlardır. Bir kısmı da secdedir, başlarını kaldırmamışlardır. Nihayet sura son defa üflenir. Hep beraber şöyle derler; "Seni tesbih ederiz. Sana hamd ederiz. Sana layık olduğun şekliyle ibadet edemedik."

Vallahi bir adamın o gün yetmiş peygamberin ameline denk ameli olsa, o günün şiddetinden dolayı amelini az görürdü. Vallahi, cehennem ehlinin vücutlarından çıkan irinle dolu bir kova, güneşin doğduğu tarafa sarkıtılsa, batıdaki bir kavmin kafataslarının kemikleri onun pis kokusundan çatlardı!.. Vallahi cehennem sesli olarak bir nefes alıp verse, ne Allah'a yakın olan melekler ne de diğerleri kalır, hepsi diz üstü

çöküp kendi dertlerine düşerek; "Nefsim, nefsim" derlerdi. Hatta İbrahim (a.s), oğlu İshak'ı unutup; "Rabbim! Ben senin dostun İbrahim'im" derdi.
Ka'b (r.a)'ın bu sözleri orada bulunanları ağlattı. Yüksek sesle hıçkırmaya başladılar. Bunu gören Ömer:

- Ey Ka'b! Bizi müjdele, dedi. Ka'b anlatmaya şöyle devam etti:
- Müjdeler olsun! Allah'ın 314 şeriatı vardır. Onlardan birisiyle gelen herhangi bir kimseyi, kendisine ortak koşmaması şartıyla mutlaka cennete girdirecektir. Ona rahmet edecektir. Vallahi eğer siz Allah'ın rahmetinin tamamını bilseydiniz, salih amel işlemekte gevşek davranırdınız. Vallahi cennet kadınlarından biri kapkaranlık bir gecede dünya semasından görünseydi, elbette onun sebebiyle yeryüzü dolunay halindeki ayın aydınlatmasından daha çok aydınlanırdı. Ve yeryüzünde yaşayanların hepsi onun yaydığı güzel kokuyu duyarlardı. Vallahi cennet ehlinin elbiselerinden bir elbise, dünyada açılsa, elbette ona bakan bayılır ve gözleri dayanamazdı."[262]

235- Abdullah İbni Ömer (r.a) bir gün soğuk su içti ve ağlamaya başladı. Ağlaması gittikçe arttı. Kendisine neden ağladığı sorulunca şöyle dedi:

- Allah'ın; "Artık kendileriyle arzu ettikleri şey arasında perde çekilmiştir" (Sebe 54) ayetini hatırladım ve anladım ki cehennemlikler soğuk sudan başka bir şey istemezler. Nitekim Allah başka bir ayette onların cennet ehline "suyunuzdan veya Allah'ın size verdiği rızıktan biraz da bize gönderin" (A'raf 50) diyeceklerini haber veriyor. İşte bunu hatırladığım için ağladım."[263]

236- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) yaralanınca ona süt gönderildi. Sütü içtiğinde, yarasından dışarı çıktı. O sırada:

- Allahu Ekber! Allahu Ekber! dedi. Orada bulunanlar onu övmek için konuşmaya başladılar. Bunun üzerine şöyle dedi:
- Dünyadan çıkarken, geldiğim gibi çıkmak isterdim. Bugün güneşin üzerine doğduğu ve battığı yerler benim olsa, beklenen korkudan kurtulmak için elbette hepsini fidye olarak verirdim."[264]

237- Ömer (r.a) ölüm anında:

- Oğlum! Yüzümü yere koy, umulur ki Allah bana merhamet eder, dedi ve iki yanağına toprak sürdü. Sonra şiddetli bir baygınlık geldi. Oğlu başını kaldırdı ve kucağına koydu. Ömer ayıldı ve:
- Yüzümü toprağa koy, umulur ki Allah bana merhamet eder, dedi. Sonra:
- Eğer affedilmezse, eğer bağışlanmazsa Ömer'e de yazık, anasına da yazık! dedi."[265]

238- Ebu Derda (r.a) hastayken arkadaşları onun ziyarete geldiler ve:

- Neden şikâyetçisin ey Ebu Derda? diye sordular. Ebu Derda:

- Günahlarımdan, diye cevabını verdi.

- Canın bir şey çekiyor mu? diye sordular.

- Evet, canım cennet çekiyor, cevabını verdi."[266]

239- Amr İbnu'l-As (r.a) vefat ederken ağladı. Oğlu Abdullah (r.a) ona:

- Niçin ağlıyorsun? Ölüm acısına dayanamadığın için mi? diye sordu. O:

- Hayır! Vallahi onun için ağlamıyorum. Fakat ondan sonrası için… cevabını verdi. Abdullah (r.a) bu defa:

- İyi bir hal üzereydin, dedi ve Peygamber (s.a.v) ile beraberliğinden ve Şam'daki fetihlerinden bahsetmeye başladı. Amr İbnu'l-As:

- Bunların hepsinden daha önemli olan "Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına" şehadeti unuttun. Ben üç durumda bulundum. Her şeyden önce kafirdim ve Rasulullah (s.a.v)'a düşmanlıkta insanların en şiddetlisiydim. O zaman ölseydim cehennem bana vacip olurdu.

Rasulullah (s.a.v)'a biat ettiğimde ise, insanlar içinde O'ndan en çok haya eden bendim. Utancımdan yüzüne doya doya bakamadım. O zaman ölseydim insanlar; "Amr'a müjdeler olsun! İslam'a girdi. İyi bir hal üzereydi ve hallerin en hayırlısı üzere öldü" derler ve benim için cennet umulurdu.

Bundan sonra bazı şeylere bulaştım. Bilmiyorum aleyhime mi, lehime mi? Öldüğümde benim için ağlamayın ve ardımdan meşaleler (mumlar) yakmayın. Gömleğimi üzerime bağlayın. Çünkü ben Rabbimin huzuruna suçlu olarak çıkacağım. Üzerime tamamen toprak dökün. Kabrimin üzerine ağaç veya taş koymayın. Beni gömdüğünüzde de, bir deveyi kesip parçalayacak kadar bir süre yanımda oturun ki, oraya sizinle alışayım, dedi."[267]

240- İbni Ömer (r.a), "Siz içinizdekileri gizleseniz de açığa çıkarsanız da Allah sizi hesaba çekecektir." (Bakara 284) diye başlayan iki ayeti okuduğunda hep ağlar sonra da:

- Bu ağır bir hesaptır, derdi."[268]

241- Ebu Hureyre (r.a) hastayken ağlayınca:

- Niçin ağlıyorsun? diye soruldu. Şu cevabı verdi:

- Yolculuğumun uzun, azığımın az olmasına ağlıyorum. Zorlu bir çıkışın ardından aşağı inen biri olarak sabahladım. Cennete mi, cehenneme mi hangisine götürüleceğimi bilemiyorum."[269]

242- Hasan Basri şöyle dedi:

"Ademoğlu! Sen iki bineğe bindirilmiş gidiyorsun. Gece seni gündüze, gündüz de geceye taşıyor. Yolun sonunda seni ahirete teslim edecekler. Senden daha çok tehlikede olan başka kim var?"[270]

243- Ata Selimi, kendine acımıyor diye kınanınca şöyle dedi:

"Ölüm omzumdayken, kabir evim olmuşken, cehennem önümdeyken ve Rabbimin bana nasıl muamele edeceğini bilmezken amellerden geri kalmamı mı istiyorsunuz? "[271]

244- Ebu Muhammed Ceriri şöyle anlattı:

"Vefatı anında Cüneyd'in başında beklemekteydim. Cuma günüydü. Kur'an okuyordu. Ona:

- *Ey Ebu Kasım! Kendini yorma, dedim. Bana:*
- *Ebu Muhammed! Amel defterim dürülmek üzereyken, şu anda buna benden daha muhtaç birini biliyor musun? dedi."*[272]

13- TEFEKKÜR

"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde aklıselim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır. Onlar, ayakta dururken, otururken, yanları üzerine yatarken (her vakit) Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler (ve şöyle derler:) Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Seni tesbih ederiz. Bizi cehennem azabından koru!"[273]

"Dünya hayatının durumu, gökten indirdiğimiz bir su gibidir ki, insanların ve hayvanların yiyeceklerinden olan yeryüzü bitkileri o su sayesinde gürleşip birbirine girer. Nihayet yeryüzü zinetini takınıp, (rengârenk) süslendiği ve sahipleri de onun üzerinde kudret sahibi olduklarını sandıkları bir sırada, bir gece veya gündüz ona emrimiz (âfetimiz) gelir de onu sanki dün yerinde yokmuş gibi kökünden koparılarak biçilmiş bir hale getiririz. İşte iyi düşünecek kavimler için âyetlerimizi böyle açıklıyoruz."[274]

245- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bir saat Allah'ın gücü, cenneti ve ateşi hakkında düşünüp tefekkür etmek , bir geceyi namazla geçirmekten daha hayırlıdır."[275]

246- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Susması tefekkür, bakışı ibret olan ve amel defterinde çokça istiğfar bulunan kimse kurtuluşa ermiştir."[276]

247- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'ın yarattığı şeyler hakkında düşünüp tefekkür edin. Ama Allah'ın zatını düşünmeyin! Çünkü siz onu hakkıyla takdir etmeye güç yetiremezsiniz."[277]

248- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kalplerinizi gözleme alıştırın. Tefekkürü ve ibret almayı çoğaltın."[278]

249- Rasulullah (s.a.v) bir cenazeyi takip ederken susar ve çok düşünürdü. Sahabeler Rasulullah (s.a.v)'ın kendi kendine ölünün durumunu, ona neyin verileceğini, nelerden sorguya çekileceğini düşündüğü kanaatindeydiler."[279]

250- Ümmü'd-Derda (r.a)'ya:

- Ebu'd-Derda'nın en fazla yapmış olduğu ibadet neydi? diye sordum. O:

- Düşünmek ve ibret almaktı, diye cevap verdi."[280]

251- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) şöyle dedi:

"Sevdiğim ya da sevmediğim bir hal üzere sabahlamış olmama önem vermem. Çünkü hayır, sevdiğimde mi, sevmediğimde mi bilmiyorum."[281]

252- Ebu Derda (r.a) şöyle dedi:

"Üç şey hayretime gider, üç şey de beni ağlatır.

1-Ölüm peşinde olduğu halde dünyaya hiç ölmeyecekmiş gibi bağlanan

2-Her yaptığından haberdar olunduğundan gafil olan

3-Allah'ın kendisinden razı olup olmadığını bilmemesine rağmen kahkahayla gülen.

İşte bu üç şey hayretime gider.

1-Dostlarımın; Rasulullah (s.a.v) ve O'nun ashabının ayrılışı

2-Ölüm sarhoşluğunda ortaya çıkacak olan korku

3-Tüm gizliliklerin ortaya döküleceği gün Aziz ve Celil olan Allah'ın huzurunda durdurulmam, sonra da cennete mi, cehenneme mi gireceğimi bilememem. İşte bu üç şey de beni ağlatır."[282]

253- Büdeyl şöyle dedi:

"Kim Rabbini tanırsa onu sever, kim dünyayı tanırsa ona rağbet etmez (zahid olur). Mü'min gaflete düşecek kadar eğlenmez. Tefekkür edince de hüzünlenir."[283]

14- TEVEKKÜL (Allah'ı vekil tayin etmek ve O'na güvenmek)

"De ki: Allah'ın bizim için yazdığından başkası bize asla erişmez. O bizim mevlâmızdır. Onun için müminler yalnız Allah'a dayanıp güvensinler."[284]

"Bir kısım insanlar, müminlere: "Düşmanlarınız olan insanlar, size karşı asker topladılar; aman sakının onlardan!" dediklerinde bu, onların imanlarını bir kat daha

arttırdı ve "Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir!" dediler."[285]

"Yüz çevirirlerse de ki: Allah bana yeter. O'ndan başka ilâh yoktur. Ben sadece O'na güvenip dayanırım. O yüce Arş'ın sahibidir."[286]

254- Halid'in oğulları Habbe ve Seva' (r.a)'dan;

"Rasulullah (s.a.v) bir şeyi tamir etmekle meşgulken onun yanına gittik. İşinde biz de ona yardımcı olduk. Sonra bize şöyle buyurdu:

- *Yaşadığınız sürece rızık konusunda ümitsiz olmayın. Çünkü insan annesinden çıplak ve kırmızı olarak doğar. Sonra Allah Azze ve Celle onu rızıklandırır."*[287]

255- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Eğer siz Allah'a hakkıyla tevekkül etseydiniz, sabah yuvalarından aç çıkıp, akşam kursakları dolu olarak dönen kuşları rızıklandırdığı gibi sizi de rızıklandırırdı."[288]

256- Bir adam Rasulullah (s.a.v)'a gelerek:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Devemi bağlayıp da mı Allah'a tevekkül edeyim, yoksa salıp da mı? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da:*
- *Önce deveni bağla, sonra Allah'a güvenip dayan, buyurdu."*[289]

257- Ebu Bekir (r.a) şöyle anlattı:

"Hicret yolculuğunda Rasulullah (s.a.v)'la beraber mağarada saklanıyorduk. Başımı kaldırdığımda bizi arayan müşriklerin ayaklarını tepemde gördüm. Ve:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Eğer şu adamlardan biri eğilip aşağıya baksa mutlaka bizi görür, dedim. Rasulullah (s.a.v) da:*
- *Üçüncüleri Allah olan iki kişinin yalnız olduğunu mu zannediyorsun? buyurdu."*[290]

258- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah katında kuvvetli mü'min, zayıf mü'minden daha hayırlıdır. Her ikisinde de hayır vardır. Sana fayda sağlayacak şeylere sarıl ve gevşeklik gösterme. Eğer bir şey seni engellerse "Allah'ın takdiri, O dilediğini yapar" de. "Keşke şöyle yapsaydım şöyle olurdu" sözünden sakın. Çünkü "keşke" sözü şeytanın vesvesesine yol açar."[291]

259- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki insanın kalbinin her kötülük vadisine doğru bir meyli vardır. Kimin kalbi bütün kötülük şubelerine yönelirse, Allah onun hangi kötülük vadisinde helak olduğuna aldırmaz. Kim de Allah'a tevekkül eder, O'na yönelirse, Allah bütün bu şubelerde ona yeter."[292]

260- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Allah Yusuf'a rahmet etsin! Eğer "Efendinin yanında beni hatırla" sözünü söylemeseydi, hapiste o kadar süre kalmazdı. (Sadece Allah'tan yardım isteseydi, daha erken çıkardı.) (Ravi Hasan (r.a) burada ağlayarak şöyle demiştir: Başımıza bir iş geldiği zaman hemen insanlara koşuyoruz.)"[293]

261- Meryem oğlu İsa (a.s) şöyle buyurdu:
"Allah için çalışın! Mideleriniz için çalışmayın! Sabah gidip akşam gelen şu kuşlara bakın!.. Ne ekiyorlar ne de biçiyorlar. Allah onları rızıklandırıyor. Eğer bizim karnımız bu kuşların karınlarından daha büyük derseniz, şu vahşi sığırlara ve merkeplere bakın. Onlar da sabah gidip akşam geliyorlar. Ne ekiyorlar ne de biçiyorlar. Allah onları da rızıklandırıyor. Dünyanın fazlalıklarından sakının!.. Çünkü dünyanın fazlalığı Allah yanında azaptır."[294]

262- Yahya b. Mürre şöyle anlatıyor:
"Hz Ali geceleri mescide gidip nafile namaz kılardı. Biz de onu korumak için nöbet tutardık. Bir defasında namazını bitirdikten sonra yanımıza gelerek

- *Burada niçin bekliyorsunuz? diye sordu.*
- *Seni korumak için, dedik.*
- *Peki, beni göktekilere karşı mı yoksa yerdekilere karşı mı koruyorsunuz? diye sorduğunda ise:*
- *Seni yerdekilere karşı koruyoruz, diye karşılık verdik. Bunun üzerine o şunları söyledi:*
- *Şunu iyi bilin ki, gökte hüküm verilmedikçe yeryüzünde hiçbir şey olmaz. Eceli gelinceye kadar herkes iki melek tarafından korunup muhafaza edilmektedir. Eceli geldiğinde ise melekler o kişiyi eceliyle baş başa bırakırlar. Benim üzerimde de Allah tarafından görevlendirilen çok kuvvetli bir koruyucu vardır. Ecelim geldiğinde bu koruyucu aramızdan çekilecektir. Şunu da iyi bilin ki, kişi başına gelmesi takdir olunan şeylerin gelip kendisini bulacağına ve takdir olunmayan şeylerin ise asla başına gelmeyeceğine inanmadıkça imanın tadına varamaz."*[295]

263- Vefatı ile sonuçlanan hastalığında Osman bin Affan, Abdullah İbni Mes'ud'un ziyaretine geldi. Ona:

- *Neden şikayetçisin? diye sordu. İbni Mes'ud:*
- *Günahlarımdan şikayetçiyim, cevabını verdi. Osman:*
- *Canın bir şey istiyor mu? diye sordu. İbni Mes'ud:*
- *Rabbimin rahmetini istiyorum, cevabını verdi. Osman:*

- Sana bir doktor çağırmayalım mı? diye sordu. İbni Mes'ud:
- Beni hasta eden zaten o doktordur, cevabını verdi. Osman:
- Senden sonra kızlarının faydalanması için Beytu'l-Mal'den onlara paylarının verilmesini emredeyim mi? diye sordu. İbni Mes'ud:
- Benden sonra kızlarımın fakir düşeceğini mi sanıyorsunuz? Ben onlara her gece Vakıa suresini okumalarını emrettim. Çünkü ben Rasulullah (s.a.v)'ın şöyle buyurduğunu işittim; "Kim her gece Vakıa suresini okursa, o ebediyyen fakir kalmaz."[296]

264- Bir adam Hasan Basri'ye gelerek:

- Yolculuğa çıkacağım. Bana yol azığı verir misin? Dedi. Hasan Basri de şöyle dedi:
- Kardeşim! Her işini Allah'a havale et ki, Allah da nerede olursan ol sana yetişsin."[297]

265- Ser-i Sakati şöyle anlatıyor:

"Bir gün mezarlığa gitmek için evden çıktım. Oraya geldiğimde Behlul Dana'yı orada buldum. Ayaklarını bir kabre uzatmış, toprakla oynuyordu.

- Sen de mi buradasın? diye sordum.
- Bana eziyet etmeyenlerin yanında oturuyorum. Yanlarına gelmediğim zaman da beni kınamıyorlar, diye cevap verdi. Ona:
- Ey Behlul! Ekmek fiyatları arttı, dedim. Şöyle cevap verdi:
- Allah'a yemin ederim ki, buna hiç önem vermiyorum. Çünkü bizim yapmamız gereken emrolunduğumuz gibi Allah'a kulluk etmek. O'nun yapması gereken de bizi rızıklandırmasıdır."[298]

266- Ebu Hazim şöyle dedi:

"Benim görüşüme göre eşya iki çeşittir. Biri benim, diğeri ise benim olmayandır. Benim olan, rüzgarın kuyruğunda olsa da elbette bana ulaşır, onu alırım. Benim olmayana gelince, bütün insanlar onu bana vermek için toplansalar bile buna güçleri yetmez. Bu durumda niye üzülüp kederleneyim?"[299]

267- Salih bin Mismar vefat ettiğinde geriye 1 dirhem ve 4 danik[300] bırakmıştı. Vefatı anında:

- Annenin ve kız kardeşinin bakımını istediğin birine vasiyet et, denilince şu cevabı vermişti:
- Allah varken, onları başka birine vasiyet etmekten haya ederim."[301]

15- GÜZEL AHLAK

“Gerçekten sen yüce bir ahlak üzeresin.”[302]

“Andolsun ki, Allah’ın rasulünde sizin için, Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah’ı çokça ananlar için güzel bir örnek vardır.”[303]

268- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim.”[304]

269- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Kıyamet günü mizanda güzel ahlaktan daha ağır gelen hiçbir şey yoktur.”[305]

270- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Mü’minlerin iman bakımından en mükemmeli; ahlakı en güzel olandır. Sizin en hayırlınız ise; hanımlarına karşı en hayırlı olanınızdır.”[306]

271- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Bir mü’min güzel ahlakı sayesinde, geceyi ibadetle geçiren kimsenin derecesine ulaşır.”[307]

272- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“İslam ahlakının en faziletlisi; insanların senin dilinden zarar görmemeleri için susmandır.”[308]

273- Rasulullah (s.a.v):

- Bana en sevgili olanınızı ve kıyamet günü konum bakımından bana en yakın olanınızı size haber vereyim mi? buyurdu. Orada bulunanlar sustular. Bunun üerine Rasulullah (s.a.v) bu sözü iki veya üç defa tekrarladı. Topluluk:

- Evet ey Allah’ın Rasulü, haber ver, dedi. Rasulullah (s.a.v) da:

- Ahlak bakımından en güzel olanınızdır, buyurdu.”[309]

274- Rasulullah (s.a.v)’a:

- Kişinin cennete girmesine en çok sebep olan amel hangisidir? diye soruldu. Rasulullah (s.a.v):

- Takva ve güzel ahlak, buyurdu. Yine:

- Kişinin cehenneme girmesine en çok sebep olan şey hangisidir? diye soruldu. Rasulullah (s.a.v) da:

- Dil ve ferc (cinsel organ).”[310]

275- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Mü’min kişiye verilmiş olan şeylerin en hayırlısı; güzel bir ahlaktır. Kişiye verilmiş şeylerin en kötüsü ise; güzel bir beden içerisindeki kötü bir kalptir.”[311]

276- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kıyamet günü Allah katında yeri en kötü olan insan; kötü ahlakı sebebiyle insanların kendisini terk ettikleri kimsedir."[312]

277- *Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:*

"En güzel huylar on tanedir. Bunlar bazen babada bulunur çocukta bulunmaz, bazen çocukta bulunur babada bulunmaz. Kölede bulunur efendide bulunmaz. Allah bunları, mutluluğunu istediği kimselere verir. Bu güzel huylar şunlardır:

1- Doğru sözlü olmak.

2- Cesaret.

3- İsteyene vermek.

4- İyilikle karşılıkta bulunmak.

5- Emaneti korumak.

6- Akrabalara iyilikte bulunmak.

7- Komşunun hatasına göz yummak.

8- Arkadaşının ayıbını görmezlikten gelmek.

9- Misafiri ağırlamak.

10- Utanma duygusu (haya). Bu ise hepsinin başıdır."[313]

278- *Enes bin Malik (r.a) şöyle anlattı:*

"Rasulullah (s.a.v)'ın yanında oturuyorduk.

- Şimdi cennetlik bir adam gelecek, buyurdu. O anda bir adam geldi. Sakalından abdest suyu damlıyordu. Ayakkabılarını da sol eline almıştı. Ertesi gün yine otururken Rasulullah (s.a.v) aynı şeyi söyledi ve o adam geldi. Üçüncü gün yine aynısı oldu. Adam kalkınca Abdullah bin Amr da arkasından kalktı ve adamı takip etti. Ona:

- Babamla tartıştım ve üç gün eve girmeyeceğime yemin ettim. Eğer bu süre boyunca beni yanında barındırmayı uygun görürsen seninle birlikte kalmak istiyorum, dedi. Adam:

- Evet, olur, cevabını verdi.

(Abdullah üç gün onunla beraber gecelediğini söyler ve şöyle anlatırdı:)

- Onun geceleyin ibadet için kalktığını hiç görmedim. Ancak yatağında sağa sola dönerken Allah'ı zikrederdi. Sonra sabah namazına kalkardı. Ondan hayırdan başka bir söz işitmedim. Üç gece geçmişti ve neredeyse amelini azımsamıştım. Sonunda:

- Ey Allah'ın kulu! Benimle babam arasında ne kırgınlık ne de dargınlık geçti.

Ama ben Rasulullah (s.a.v)'ın üç defa; "Şimdi cennetlik bir adam gelecek" dediğini duydum, üçünde de sen çıktın geldin. Ancak seni büyük bir amel işlerken görmedim. Seni Rasulullah (s.a.v)'ın dediği mertebeye ulaştıran şey nedir! dedim. O:

- Gördüğünden başka bir şey yok. Ama ben hiçbir müslümana karşı kalbimde kin beslemem ve Allah'ın ona verdiği hayrı haset etmem, dedi. Ben de:

- İşte seni o dereceye ulaştıran budur! dedim."[314]

279- Hz. Aişe (r.a)'ye Rasulullah (s.a.v)'ın ahlakı sorulduğunda şöyle cevap verdi: "Kaba-saba biri değildi, çarşı ve pazarlarda insanlarla tartışmaz, kötülüğe kötülükle karşılık vermez, affeder ve hoş görülü davranırdı."[315]

280- Hz. Aişe (r.a)'ye:

- Rasulullah (s.a.v)'ın ahlakı nasıldı? diye soruldu. O da:

- Siz Kur'an okumuyor musunuz? O'nun ahlakı Kur'an'dı, cevabını verdi."[316]

281- Ebu Derda (r.a) şöyle dedi:

"Kul, ahlakını kötüleştirdikçe Allah'tan uzaklaşmaya devam eder."[317]

282- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a), Ebu Musa el-Eş'ari'ye mektubunda şöyle nasihat etti:

"Allah'a yemin olsun ki, sen ahiretteki mükafatlara ancak dünyaya karşı zahid olarak ulaşabilirsin. Sakın ha, güzel ahlakla kötü ahlakı birbirine karıştırma!"[318]

283- Ümmü Derda (r.a) şöyle anlatıyor:

"Bir gece Ebu Derda namaz kılıyordu. Sonra ağlamaya başladı ve sabah oluncaya kadar şu şekilde dua etti:

- Ey Allah'ım! Benim yaratılışımı güzel yaptığın gibi, ahlakımı da güzelleştir. Ben:
- Ey Ebu Derda! Bu gece sadece ahlakının güzel olması için dua ettin. Bunun sebebi nedir? diye sordum. O da:
- Ey Ümmü Derda! Muhakkak ki müslüman kul ahlakını güzelleştirdikçe, güzel ahlakı sebebiyle sonunda cennete girdirilir. Bir kul ahlakını kötüleştirdikçe de, kötü ahlakı sebebiyle sonunda cehenneme girdirilir. Müslüman kul uykusunda iken bile günahları bağışlanır, dedi. Ben:
- Ey Ebu Derda! Kul uykusunda iken günahları nasıl bağışlanır? diye sordum. O da:
- Müslüman kardeşi gece kalkar, namaz kılar. Aziz ve Celil olan Allah'a dua eder. Allah onun kendisi için yapmış olduğu duayı kabul eder. Sonra kardeşi için Allah'a dua ederek bağışlanma diler. Allah kardeşi için yapmış olduğu duayı da kabul eder, cevabını verdi."[319]

16- ANNE- BABAYA İYİ DAVRANMAK

"Biz insana, anne-babasına iyi davranmasını tavsiye ettik. Eğer onlar, seni hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme. Dönüşünüz ancak banadır. O zaman size yapmış olduklarınızı haber vereceğim."[320]

"Rabbin sadece kendisine kulluk etmenizi, anne-babanıza iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri eya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine "Öf" bile deme. Onları azarlama, ikisine de güzel söz söyle. Onları esirgeyerek alçak gönüllülükle üzerlerine kanat ger ve; "Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara öyle rahmet et" diye dua et."[321]

"Ey Rabbimiz! Beni, anne-babamı ve tüm mü'minleri hesap gününde bağışla."[322]

284- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Yazıklar olsun ona! Yazıklar olsun ona! Yazıklar olsun ona! Sahabeler:

- Ey Allah'ın Rasulü! Kime yazıklar olsun? diye sordular. Rasulullah (s.a.v) da:

- Anne-babasına veya bunlardan birine yaşlılık zamanında ulaşıp da cehenneme giren kimseye yazıklar olsun! buyurdu."[323]

285- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Anne-babasına iyi davranan kimseye ne mutlu! Aziz ve Celil olan Allah onun ömrünü artırsın."[324]

286- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Hem Rabbine, hem de anne-babasına itaat eden kul, en yüksek mertebededir."[325]

287- Rasulullah (s.a.v) bir gün yanındakilere:

- Size büyük günahların en büyüğünü haber vereyim mi? buyurmuş ve bunu üç kere tekrar etmişti. Onlar:

-Evet! deyince:

-Allah'a ortak koşmak, anne-babanın haklarını gözetmemek, haksız yere cana kıymak! buyurdu. Bu sırada dayanmış durumdaydı, doğrulup:

-Haberiniz olsun! Yalan söz, yalan şahitlik! dedi ve bunu o kadar tekrar etti ki, "Keşke artık sussa" temennisinde bulunduk."[326]

288- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şu üç kişi cehennem ateşinden korunmazlar: Yaptığı iyiliği başa kakan, anne ve babasına karşı gelen, içki içmeye devam eden."[327]

289- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Evlat, anne-babasının hakkını hiçbir zaman ödeyemez. Ancak onları köle pazarında köle olarak bulur, sonra da satıp hürriyetlerine kavuşturursa ödeyebilir."[328]

290- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şu üç duanın kabul edileceğine dair hiçbir şüphe yoktur; mazlumun duası, yolcunun duası, anne-babanın evladına duası."[329]

291- Rasulullah (s.a.v)'a bir adam geldi ve:

- Ey Allah'ın Rasulü! Annem ve babam öldükten sonra, onlar adına yapabileceğim her hangi bir iyilik kaldı mı? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:

- Evet, dört şey kaldı:

1. Onlara hayır dua etmek ve onlar için bağışlanma dilemek.

2. Varsa verdikleri sözleri yerine getirmek

3. Onların sadık arkadaşlarına ikramda bulunmak

4. Ana-babandan dolayı akraba olduğun kimselerle akrabalık ilişkilerini devam ettirmek."[330]

292- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İyiliklerin en güzeli; kişinin babasının sevdiği kimselerle bağlarını koparmamasıdır."[331]

293- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sevabı en hızlı ve çabuk verilen davranış; iyilik yapmak ve akrabalarla iyi ilişkileri sürdürmektir. Cezası en çabuk verilen kötülük ise; zulüm ve akrabalarla ilişkiyi kesmektir."[332]

294- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Herkes iyilik yaparsa biz de iyilik yaparız, herkes kötülük yaparsa biz de kötülük yaparız diyen şahsiyetsiz kimseler gibi olmayın. Fakat kendinizi iyilik yapanlara karşı iyilik yapmaya, kötülük yapanlara karşı ise haksızlık yapmamaya hazırlayın."[333]

295- Bir adam Ebu Derda (r.a)'ya gelerek:

- *Annem hanımımı boşamamı emrediyor. Ne yapayım? diye sordu. Ebu Derda (r.a) da:*
- *Ben Rasulullah (s.a.v)'in şöyle buyurduğunu işittim; "Anne-baba cennete girmeye sebep olan cennet kapılarının en hayırlısıdır. İstersen onların haklarını yerine getirmeyerek o kapıyı kaybet, istersen de onların haklarını gözeterek o kapıyı koru ve elde etmeye çalış."*[334] [335]

296- "Ebu Hureyre (r.a), arazisine girince, annesinin kapısının önünde durur ve yüksek sesle şöyle derdi:

- *Ey anneciğim! Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun. Annesi ise şöyle derdi:*
- *Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi senin de üzerine olsun ey yavrucuğum. Ebu Hureyre tekrar annesine:*
- *Ey anneciğim! Küçükken beni terbiye edip, yetiştirdiğin gibi, Allah da sana merhamet etsin, derdi. Annesi de şöyle cevap verirdi:*
- *Yavrucuğum, Allah seni de hayırla mükâfatlandırsın ve yaşlılığımda bana iyilik yaptığın gibi, Allah da senden razı olsun. Ebu Hureyre bunu her evine girişinde ve çıkışında yapardı."*[336]

297- Yemen'li bir adam annesini sırtına almış bir şekilde tavaf ederken şu beyiti okuyordu:

"Annemin itaatkar bir devesiyim ben
Onun diğer binekleri usansa da usanmam ben… "

Sonra Abdullah İbni Ömer (r.a)'e geldi ve:

- *Ey İbni Ömer! Böyle yapmakla annemin hakkını ödemiş oldum mu? diye sordu. İbni Ömer de:*
- *Hayır! Doğum anındaki tek bir inlemesinin karşılığını bile ödeyemedin, cevabını verdi."*[337]

17- RİYA VE KİBİR

"Hiç şüphesiz Allah, onların gizleyeceklerini de açıklayacaklarını da bilir. O, büyüklük taslayanları asla sevmez."[338]

"Andolsun ki Allah, birçok yerde (savaş alanlarında) ve Huneyn savaşında size yardım etmişti. Hani çokluğunuz size kendinizi beğendirmiş, fakat sizi hezimete uğramaktan kurtaramamıştı. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti, sonunda (bozularak) gerisin geri dönmüştünüz.

Sonra Allah, Rasulü ile müminler üzerine sekînetini (sükûnet ve huzur duygusu) indirdi, sizin görmediğiniz ordular (melekler) indirdi de kâfirlere azap etti. İşte bu, o kâfirlerin cezasıdır."[339]

298- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kalbinde hardal tanesi ağırlığı kadar kibir bulunan kimse cennete giremeyecektir. Kalbinde hardal tanesi ağırlığı kadar iman bulunan kimse de cehenneme ebedî olarak girmeyecektir."[340]

299- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim Allah için bir derece alçak gönüllülük gösterirse, buna karşılık Allah onu bir derece yükseltir. Kim de Allah'ın emrine karşı gelerek bir derece kibirlenirse, Allah onu bir derece alçaltır, sonunda onu aşağıların en aşağısında kılar."[341]

300- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah şöyle buyurdu:

"Büyüklük ve azamet bana ait sıfatlardır. Kim bu iki sıfattan birisinde benimle yarışmaya kalkarsa o kimseyi cehenneme atarım."[342]

301- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Zorba ve böbürlenen bir takım kimseler kıyamet gününde küçük karıncalar şeklinde getirilirler ve insanlar ayaklarıyla onları çiğnerler. Bu Allah'ın onlara hiçbir değer vermeyişindendir. Sonunda insanlar arasında hüküm verilip tamamlanır ve bu kimseler Naru'l-Enyar'a götürülürler.

- *Ey Allah'ın Rasulü! Naru'l-Enyar nedir? diye sorulunca şöyle cevap verdi:*

- Cehennem halkının sıkılıp suyunun çıkarıldığı yerdir."[343]

302- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'ın övgüsünü kulların övgüsüne tercih edene, insanların vereceği sıkıntıya karşı Allah ona yeter."[344]

303- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah azgınlık ve kibirden dolayı elbisesini yerde sürükleyen kimseye rahmet nazarıyla bakmaz."[345]

304- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez. Orada bulunan bir adam:

- Ey Allah'ın Rasulü! Ama insan elbisesinin ve ayakkabının güzel olmasından hoşlanır. Bu da kibir midir? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:

- Şüphesiz ki Allah güzeldir, güzelliği sever. Kibir ise; hakkı kabul etmemek ve insanları küçük görmektir."[346]

305- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'ı razı etme adına insanların kızmalarına aldırış etmeyen kimseye, o insanlara karşı Allah yeter. İnsanları memnun etme adına Allah'ı kızdırmayı önemsemeyen kimseyi ise, Allah o insanların eline bırakır."[347]

306- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kibirlenmekten sakının. Çünkü kul kibirlenmeye devam ettikçe Allah onun hakkında şöyle buyurur:

- Kulumu zorbalar listesine yazın!"[348]

307- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim bir kula karşı büyüklük taslarsa, Allah onu zelil kılar."[349]

308- Mikdat bin Esved (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v) beni bir iş başına görevlendirdi. İşimi bitirip geri döndüğümde Rasulullah (s.a.v):

- Başkanlığı nasıl buldun? diye sordu. Ben de şöyle cevap verdim:

- Ey Allah'ın Rasulü! Sanki bütün insanlar emrime verilmiş gibi hissettim. Vallahi yaşadığım müddetçe hiçbir işin başında olmak istemem."[350]

309- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanların dünya için aşırı bir şekilde koşuştuklarını görürsen, sen hemen ahiret için çalış! Her dağ ve taşın yanında Allah'ı anıp hatırla. Sen onu anıp hatırladığında, O da seni anıp hatırlar. Müslümanlardan hiç kimseyi küçük görme! İnsanların küçük gördüğü bir müslüman, Allah katında büyük bir değere sahiptir."[351]

310- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Yünden elbise giyen, koyun güden, merkebe binen, köle ve zayıf kimselerin davetlerine icabet eden kimsede kibir yoktur."[352]

311- Rasulullah (s.a.v)'ın bir devesi vardı. Adı "Adba' " idi. Hiçbir yarışta geçilemezdi. Bir gün altında genç bir devesi olan bir bedevi geldi. Yapılan yarışta Rasulullah (s.a.v)'ın devesini geride bıraktı. Bu durum müslümanların ağırına gitti. Rasulullah (s.a.v) onların yüzlerinden durumu anlayınca gelerek:

- Ey Allah'ın Rasulü! Şu bedevi Adba'yı geçti. Nasıl olur? diye sordular. Rasulullah (s.a.v) da şöyle cevap verdi:

- Dünyada yükselttiği her şeyi alçaltması Allah'ın bir kanunudur."[353]

312- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Her kim ibadetini insanlara duyurmak isterse, Allah o kimseyi istediğine ulaştırır. Her kim de gösteriş yaparsa, Allah ona gösterişinin cezasını verir."[354]

313- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Kıyamet günü Allah kulları arasında hükmetmek için iner. Her ümmet de diz üstü çökmüş halde bekler. İlk çağırılan kişi Kur'an'ı ezberleyen kişi olur. Sonra malı çok olan kişi, sonra da Allah yolunda şehid edilen kişi… Allah, Kur'an'ı ezberleyen kimseye şöyle sorar:

- Ben sana peygamberime indirmiş olduğum Kur'an'ı öğretmedim mi? O kişi:
- Evet ey Rabbim, öğrettin, der. Allah:
- Peki sana öğrettiğimle ne yaptın? diye sorar. O kişi:
- Gece-gündüz elimden bırakmadım, devamlı senin kitabını okudum, cevabını verir. Allah:
- Yalan söyledin! buyurur. Melekler de:
- Yalan söyledin! derler. Sonra Allah:
- Sen "Falan ne güzel Kur'an okuyor" desinler diye okudun, nitekim insanlar da öyle dediler, buyurur. Sonra malı çok olan adam getirilir. Allah ona da sorar:
- Ben sana çokça mal ve mülk vermedim mi, seni kimseye muhtaç olmayacak duruma getirmedim mi? O kişi:
- Evet ey Rabbim, der. Allah:
- Peki sana verdiğim mal ile ne yaptın? diye sorar. O kişi:
- Sadakalar, zekatlar verdim, akrabaya ikram ettim, diye cevap verdi. Allah:
- Yalan söyledin! buyurur. Melekler de:
- Yalan söyledin! derler. Sonra Allah:

- Sen "Falan kimse ne kadar da cömert" desinler diye sadaka verdin, nitekim insanlar da öyle dediler. Sonra Allah yolunda şehid olan kimse getirilir. Allah ona da sorar:

- Sen neden öldürüldün? O kişi:

- Senin yolunda savaşırken öldürüldüm, diye cevap verir. Allah:

- Yalan söyledin! buyurur. Melekler de:

- Yalan söyledin! derler. Sonra Allah:

- Sen "Falan kimse ne kadar kahraman, ne kadar cesur" desinler diye savaştın, nitekim insanlar öyle de dediler. (Sonra Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:)

- Ey ebu Hureyre! İşte o üç kişi var ya, cehennemin tutuşturucularıdır!"[355]

314- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kıyamet günü azabı en şiddetli olan; hiçbir hayra, iyi özelliğe sahip olmadığı halde kendisini insanlara hayırlı ve iyi gösteren kimsedir."[356]

315- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a), Muaz bin Cebel (r.a)'e uğradı. Baktı ki ağlıyor.

- Ey Muaz! Seni ağlatan nedir? diye sordu. Muaz şöyle cevap verdi:

- Beni ağlatan şu kabrin sahibinden (Rasulullah (s.a.v)) duyduğum bir hadistir. O şöyle buyurmuştu: "Riyanın en küçüğü bile Allah'a şirk koşmaktır. Allah'ın en çok sevdiği kullar, takva sahipleridir. Kendilerini gizleyen, ortalıkta görünmedikleri zaman aranmayan, ortaya çıktıklarında ise tanınmayanlardır. (Reklam ve propaganda yaptırmayanlardır.) Bunlar hidayetin imamları, ilmin kandilleridir."[357]

316- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) şöyle dedi:

"İnsanlardan bazıları vardır ki, mütevazi görünmek için yünden elbise giyerler. Ama kalpleri kendini beğenmişlik ve kibir duygularıyla doludur."[358]

317- Ebu'd-Derda (r.a) şöyle dedi:

"Münafıklık huşuundan Allah'a sığının!

- O nedir? diye soruldu. Şöyle cevap verdi:

- Kalpte huşu olmamasına rağmen, bedende, görünüşte huşu olmasıdır."[359]

318- Hüseyin bin Ali (r.a) fakirlerin yanından geçerken onların sohbetlerine katılmış ve "Allah kibirlenenleri sevmez" (Nahl 23) ayetini okumuştur."[360]

319- Meryem oğlu İsa (a.s) şöyle buyurdu:

"İnsanları bırak rahat içinde yaşasınlar. Sen kendinle ilgilen. Övgülerini beklemediğin gibi, kınamalarına da aldırma. Sen sorumlu olduğun şeye bak."[361]

320- Hasan Basri şöyle dedi:

"Bir adam Kur'an-ı Kerim'i ezberlerdi de komşuları hissetmezlerdi. Yine fıkıhta büyük bir dereceye ulaşırdı da, insanlar hissetmezlerdi. Evinde misafirleri olduğu halde uzun namaz kılsa bile, misafirleri hissetmezlerdi. Biz öyle toplumlara ulaştık ki, onlardan biri gizli yapmaya gücü yeten bir şeyi asla açığa çıkarmazdı. Duayı bütün benlikleriyle yaparlardı da, sesleri işitilmez, ancak kendileriyle Allah arasında bir fısıltı olurdu. Bu durum Allah'ın; "Rabbinize yalvararak ve gizli olarak dua edin" (Araf 55) ayetinde buyurması sebebiyledir. Ve yine bu durum, Allah'ın salih ve sözünden razı olduğu kulu Zekeriya (a.s)'ı hatırlatıp; "Rabbine gizlice nida etti" (Meryem 3) buyurması sebebiyledir."[362]

321- Hasan Basri Rasulullah (s.a.v)'ın ashabını kastederek şöyle dedi:
"Öyle bir topluluk gördüm ki, herkes yaptığı ameli gizli tutar, ilan etmezdi. Çünkü onlar şeytana saklı olan amelin gizli olan amel olduğunu bilirlerdi. Ziyaretçileri olurdu ama kıldıkları namazı dahi onlara göstermezlerdi."[363]

322- Haris bin Kays el-Cufi şöyle dedi:
"Ahiret işi oldu mu, dur ve onunla ilgilen. Dünya işi olduğu zaman seni ilgilendirmiyorsa geç git. Bir hayır yapmak istediğin zaman erteleme, hemen yap. Namaz kılarken şeytan gelir de; "Sen gösteriş yapıyorsun" derse namazını uzat."[364]

323- Muhammed İbni Vasi şöyle dedi:
"Lokman (a.s) oğluna şu nasihatte bulundu; Ey oğulcuğum! Allah'tan kork ve sakın. Kalbin günahkar olduğu halde insanların sana ikram etmeleri için, kendini Allah'tan korkuyor gösterme!"[365]

324- Fudayl bin Iyaz şöyle dedi:
"Elinden geliyorsa insanlar arasında meşhur olmamaya çalış. Yüce Allah katında övülen bir kul olduktan sonra, insanlar tarafından bilinmemen, övülmemen veya kötülenmen senin için önemli olmasın."[366]

325- Mutarrıf İbni Abdullah İbni Şihhir şöyle dedi:
"Geceyi namazla geçirip, kendimi beğenerek kalkmak yerine geceyi uyuyarak geçirip, pişman olarak sabahlamak benim için daha iyidir."[367]

326- Ebu Osman-i Hırı şöyle dedi:
"Kendisinde bir hata gördüğü halde, buna hüzünlenip kurtulmaya çalışmayan insanın, hatasını görmesinin sadece onun kibir ve günahta ısrar etmesine sebep olmasından korkarım."[368]

327- Mücahid şöyle dedi:

"Her insanın perçeminden tutan iki melek vardır. Kibirlendiği zaman alnını yere sürter, alçak gönüllü olduğu zaman da yukarı kaldırır."[369]

328- Bişr b. Haris şöyle dua ederdi:

"Allah'ım! Beni dünyada şöhrete ulaştırırsan ahirette rezil edersin. Şöhreti benden çekip al."[370]

18- TEVAZU (Alçak gönüllülük)

"Rahmân'ın(has) kulları onlardır ki, yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) "Selam!" derler (geçerler)"[371]

"Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez."[372]

"Sakın onlardan bazı gruplara verdiğimiz dünya malına göz dikme, onlardan dolayı üzülme ve müminlere karşı da alçak gönüllü ol."[373]

329- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah bana; "Alçak gönüllü olun ve birbirinize zulmetmeyin" diye vahyetti."[374]

330- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Müslüman kardeşini küçümsemek bir kişiye kötülük olarak yeter."[375]

331- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim gücü yettiği halde tevazu göstererek lüks elbise giymeyi terk ederse, Allah kıyamet günü onu bütün mahlukatın huzurunda çağırır ve dilediği cennet elbisesinden giyinmesi için onu serbest bırakır."[376]

332- Enes bin Malik (r.a)'den;

"Rasulullah (s.a.v) hastayı ziyaret eder, cenazeyi takip eder, kölenin davetine katılır ve merkebe binerdi. O Kurayza ve Nadir günü bir merkep üstündeydi. Hayber günü de burnuna hurma yaprağından yapılma bir yuların takılı bulunduğu bir merkep üstündeydi. Altında ise hurma yaprağından yapılmış kaba ve sert bir semer vardı."[377]

333- Enes İbni Malik (r.a)'den;

"Rasulullah (s.a.v) bir kişiyle tokalaştığı zaman, o kişi elini çekmedikçe kendisi elini çekmezdi. Bir kimse yüzünü çevirmeden, o kendi yüzünü çevirmezdi. Beraber oturduğu kimsenin yanından kalkmak için ondan önce dizlerini yerinden kaldırmazdı."[378]

334- Enes bin Malik (r.a)'den;

"Medine halkından yaşlı bir kadın Rasulullah (s.a.v)'ın elinden tutar ve kendi işi, ihtiyacı için Medine'nin herhangi bir semtine götürünceye kadar Rasulullah (s.a.v),

mübarek elini yaşlı kadının elinden çekip almazdı."[379]

335- Enes bin Malik (r.a) şöyle dedi:

"Hiç kimse ne kadar istese de benim dostumun (Rasulullah (s.a.v) olmasını istediği gibi olamaz. O bana ne "Öf" dedi, ne de "Bunu niçin yaptın?" dedi."[380]

336- Enes bin Malik (r.a) şöyle dedi:

"Rasulullah (s.a.v)'ı bir Yahudi, arpa ekmeği ve biraz bozulmaya başlamış et bulunan bir yemeğe davet etmiş, Rasulullah (s.a.v) da onun davetine icabet etmişti."[381]

337- Hz. Aişe'ye Rasulullah (s.a.v)'ın evde nelerle meşgul olduğu soruldu. Hz. Aişe şöyle cevap verdi:

- Rasulullah (s.a.v) evde elbise yamar, ayakkabı tamir eder ve buna benzer işlerle meşgul olurdu."[382]

338- Ebu Hureyre (r.a) şöyle dedi:

"Rasulullah (s.a.v) kesinlikle hiçbir yemeği kötülemezdi. Canı istediği zaman yer, canı istemezse de geri çekilirdi."[383]

339- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"İlim kaynakları, hidayet kandilleri, evlerinizin çulları ve gecenin lambaları olun! Yepyeni kalpleriniz ve eskimiş elbiseleriniz olsun ki, gök ehli tarafından tanınasınız. Yer ehli tarafından ise bilinmeyesiniz."[384]

340- Aişe (r.a) şöyle dedi:

"Elbette siz ibadetlerin en faziletlisi olan tevazudan habersiz yaşıyorsunuz."[385]

341- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) asla hiçbir yemeği kınamaz ve kötülemezdi. Bir gün kölelerinden Yerfa:

- Ona öyle bir yemek yapacağım ki, bu sefer kınayacak, dedi. Ve ekşi bir süt hazırlayıp Ömer'e ikram etti. Ömer sütten biraz içti ve yüzünü buruşturduktan sonra:

- Aziz ve Celil olan Allah'ın şu rızkı ne kadar da güzel, dedi."[386]

342- Cuma günü minber üzerinde hutbe verirken, Osman bin Affan (r.a)'ın üzerinde dört veya beş dirhem olan kalın bir Aden elbisesiyle, bir Kufe kaftanından başka bir şey yoktu. Osman bin Affan halifeyken mescidde yatıyor ve kalkarken vucudunda hasırın iz yaptığını gören halk:

- İşte bu mü'minlerin emiridir! Bu mü'minlerin emiridir! diyerek onu birbirlerine gösteriyorlardı."[387]

343- İbni Ömer (r.a) Mekke ile Medine arasında gidip gelirken yemeğinden cüzamlıyı ve abraşı veya herhangi bir hastalığa uğramış kimseyi çevirmez,

hatta onunla beraber sofraya otururdu. Bir gün sofrasında otururken Medine'nin efendilerinden iki kişi çıkageldiler. Selam verdiler. Orada bulunanlar da "Hoş geldiniz" diyerek selamlarını aldılar, sonra onlara sofrada yer açtılar. Bunun üzerine İbnu Ömer (r.a) güldü. Bu iki efendi onun gülmesine şaşırdı ve:

- Ey Ebu Abdurrahman! Gülüyorsunuz, Allah sizi güldürsün ama gülmenizin sebebi nedir? diye sordular. O da:

- Şu oğullarımın haline şaşıp gülüyorum. Ağızları açlıktan kanayanlar gelir, onlara cimrilik ederler. Sofrada darlık gösterip eziyet ederler. O kadar ki, onlardan biri iki kişilik yer tutabilse, onlara eziyet etmek için bunu yapardı. Siz ikiniz geldiniz. Yanınızda bol miktarda azığınız olduğu halde, size hemen sofrada yer açtılar, buyur ettiler. Yemeklerini istemeyene yediriyorlar, isteyenden men ediyorlar, dedi."[388]

344- Hasan Basri şöyle dedi:

"Rasulullah (s.a.v)'ın önünde insanları engellemek için kapılar kapatılmaz, kapıcılar dikilmezdi. Ona yemeği büyük tencerelerle getirilmezdi. Rasulullah (s.a.v) insanlara açıkça görünür, onlardan gizlenmezdi. İsteyen onunla her zaman görüşebilirdi. Vallahi o yerde oturur, yemeği yere konur, sert elbise giyer ve merkebe binerdi. Bineğinin arkasına da başkasını bindirirdi. Ve yine vallahi o yemekten sonra elini de yalardı."[389]

345- Hasan Basri şöyle dedi:

"Rasulullah (s.a.v)'a yemek getirildiği zaman, yere konulmasını söyler ve:

- Ben de herkes gibi yiyip içen, oturup kalkan bir kulum, derdi."[390]

346- Rasulullah (s.a.v)'ın ashabından fazilet sahibi birisi kendisinin övüldüğünü duyunca şöyle dua ederdi:

- Allah'ım! Beni bunların söylediklerinden sorumlu tutma, bilmedikleri şeylerden dolayı da beni affet."[391]

347- Süleyman İbnu Muğayra Sabit'den şöyle rivayet eder:

"Mez'ur ile oturuyordum. Yanımızdan biri geçti ve:

- Cennet ehlinden iki kişiye bakmak isteyen şunlara baksın!.. dedi. Mez'ur'un yüzündeki hoşnutsuzluğu fark ettim. Hemen başını göğe kaldırdı ve:

- Allah'ım! Elbette sen bizi biliyorsun!.. Ama onlar bizi bilmiyorlar, dedi."[392]

19- SABIR[393]

"(Rasulüm!) Söyle: Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah'ın (yarattığı) yeryüzü geniştir. Yalnız sabredenlere, mükâfatları hesapsız ödenecektir."[394]

"(Rasulüm!) Şimdi sen sabret. Çünkü Allah'ın va'di gerçektir. Günahının bağışlanmasını iste. Sabah-akşam Rabbini hamd ile tesbîh et."[395]

"Sabret! Senin sabrın da ancak Allah'ın yardımı iledir. Onlardan dolayı kederlenme; kurmakta oldukları tuzaktan kaygı duyma! Çünkü Allah, (kötülükten) sakınanlar ve güzel amel edenlerle beraberdir."[396]

348- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Duyduğu eziyete karşı Allah'tan daha sabırlı hiçbir kimse yoktur. İnsanlar Allah'a ortak koşarlar ve O'na çocuk isnat ederler. Yine de O, onların hepsine afiyet verip, rızıklandırmaya devam eder."[397]

349- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sabır ve dua mü'minin ne güzel silahıdır!"[398]

350- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sabır imanın yarısıdır, yakin (sarsılmaz iman) ise imanın tamamıdır."[399]

351- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanlar içerisinde en şiddetli sıkıntılarla karşılaşanlar; peygamberlerdir. Sonra da derecelerine göre diğer insanlar gelir. Kişi dinine bağlılığına göre sıkıntıyla karşılaşır. Dinine bağlılığı kuvvetli ise, sıkıntısı da şiddetli olur. Dinine bağlılığı zayıf ise, sıkıntısı da az ve hafif olur. Günahsız bir şekilde dünyadan ayrılıncaya kadar sıkıntı ve musibetler, mü'min kulun yakasını bırakmaz."[400]

352- "Rasulullah (s.a.v) insanların yaptıkları kötülüklere karşı en sabırlı olandı."[401]

353- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sabretmek ve ecrini sadece Allah'tan beklemek; kişinin boynunu ateşten kurtaran amellerdendir. Allah bu ameller sayesinde kulunu hesaba çekmeden cennete girdirir."[402]

354- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'ın bir kula fakirlik ve hastalık verdiğini gördüğünüzde, mutlaka Allah'ın onu günahlarından arındırmak istediğini anlayın."[403]

355- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'minin başına gelen her dert, sıkıntı, bitkinlik, hastalık, incinme, kaygı hatta onu tedirgin eden bir üzüntü bile onun günahlarının dökülmesine sebep olur."[404]

356- Ata bin Rabah şöyle anlatıyor:

"İbni Abbas (r.a) bana:

- *Sana cennetlik bir kadın göstereyim mi? diye sordu. Ben:*
- *Evet göster, dedim. O da parmağıyla bir kadını işaret ederek şöyle anlattı:*
- *İşte şu siyah kadın. Bir gün Rasulullah (s.a.v)'ın yanına geldi ve:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Beni sara nöbeti tutuyor ve elbiselerim açılıyor. Benim için Allah'a dua etseniz, dedi. Rasulullah (s.a.v) da:*
- *İstersen sabret, cennet senin olsun, istersen de sana şifa vermesi için Allah'a dua edeyim, buyurdu. Kadın:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Sabrederim ama elbiselerimin açılmaması için Allah'a dua et, dedi. Rasulullah (s.a.v) da dua etti."*[405]

357- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennette bir ağaç vardır. Adı; "Bela ve musibet ağacıdır." Kıyamet günü, dünyada iken çokça bela musibete uğramış kimseler o ağacın altına getirilir. Onlar için mizan kurulmaz, hesap tutulmaz. Ecir ve mükafat, yağmurun yağışı gibi ardı ardına onların üzerine yağar. Allah şöyle buyurmuştur; "Muhakkak ki biz sabredenlerin mükafatlarını kendilerine hesapsız bir şekilde ödeyeceğiz." (Zümer 10)"[406]

358- Habbab bin Eret (r.a) şöyle anlattı:

"Rasulullah (s.a.v) hırkasını başına yastık yapmış Kabe'nin gölgesinde dinlenirken onun yanına geldik. Ve müşriklerden gördüğümüz işkencelerden şikayet ederek:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Bizim için duâ edip, Allah'tan yardım istemeyecek misin? dedik. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:*
- *Sizden önceki ümmetler içinde Allah'a iman eden bir adam tutuklanır ve kazılan bir çukura konurdu. Sonra da bir testereyle başından aşağıya ikiye biçilir, eti ve kemiği demir taraklarla taranırdı. Fakat bütün bu yapılanlar onu dininden döndüremezdi. Yemin ederim ki, Allah bu dini mutlaka üstün kılacaktır. Öyle tek başına bir atlı Allah'tan ve sürüsüne kurt saldırmasından başka hiçbir şeyden endişe etmeksizin Sana'dan Hadramut'a kadar gidecektir. Ama siz acele ediyorsunuz, sabırsızlanıyorsunuz… "*[407]

359- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Yüce Allah şöyle buyuruyor; kimin iki sevgili gözünü aldığımda, karşılığını benden bekleyerek sabrederse, onun için cennet dışında hiçbir ödüle razı olmam."[408]

360- Rasulullah (s.a.v) çocuğunun kabrinin başında yüksek sesle ağlayan bir kadının yanından geçerken kadına:

- Allah'ın gazabından kork ve sabret! Buyurdu. Kadın:

- Benden uzaklaş! Benim başıma gelen musibet senin başına gelmedi!.. Dedi. Halbuki kadın Rasulullah (s.a.v)'ı tanımıyordu. Kadına:

- O peygamberdi, denildi. Bunun üzerine kadın telaşla Rasulullah (s.av.)'in kapısına geldi ve hemen huzuruna girdi.

- Ey Allah'ın Rasulü! Sizi tanıyamadım, beni affedin, dedi. Rasulullah (s.a.v) da:

- Gerçek sabır; ilk bela anında gösterilen sabırdır, buyurdu."[409]

361- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cibril bana geldi ve şöyle dedi:

- Rabbin sana selam ediyor ve şöyle buyuruyor: "Ancak zenginlikle iman üzere olan kimseler vardır, eğer onlara fakirlik versem elbette küfre girerlerdi. Ancak fakirlikle iman üzere olan kimseler vardır, eğer onlara zenginlik versem elbette küfre girerlerdi. Ancak hastalıkla iman üzere olan kimseler vardır, eğer onlara sağlık versem elbette küfre girerlerdi. Ancak sağlıkla iman üzere olan kimseler vardır, eğer onlara hastalık versem elbette küfre girerlerdi."[410]

362- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Biriniz başına gelen sıkıntı ve musibetten dolayı sakın ölümü istemesin. Eğer bunu mutlaka yapacaksa, "Allah'ım! Yaşamak benim için hayırlıysa beni yaşat, ölmek benim için hayırlıysa beni öldür" desin."[411]

363- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şu üç şeyle kul dünya ve ahiretin bol nimetlerine kavuşur: Belâya karşı sabır, kadere razı olmak, refah ve bolluk anında duâ."[412]

364- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Haya (utanma duygusu) zinettir, takva şereftir, en hayırlı binek; sabırdır. Sıkıntı anında kurtuluşu beklemek ise; Allah'a ibadet etmektir."[413]

365- Ebu Zer (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v) parmaklarını birbirine geçirerek bana:

- Ey Ebu Zer! Kötü bir toplum içinde bulunduğunda ne yaparsın? Buyurdu. Ben:

- Ey Allah'ın Rasulü! Bana ne yapmamı tavsiye edersiniz? diye sordum. Şöyle buyurdu:

- Sabret, sabret, sabret. İnsanlara ahlaklarına göre güzel muamele edin. Ancak kötü ameller yaptıklarında onlara muhalefet edin."[414]

366- Osman (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v) ile beraber el-Batha mevkisinde yürüyorduk. Sonunda Ammar ile anne-babasının işkence gördükleri yere geldik. Ebu Ammar şöyle dedi:

- Ey Allah'ın Rasulü! Durumumuzu görüyorsun… Rasulullah (s.a.v) da:

- Sabret, buyurdu. Sonra:

- Ey Allah'ım! Yasir ailesini bağışla, diye dua etti. Nitekim öyle de oldu."[415]

367- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) şöyle dedi:

"Biz yaşamamızın hayırlısını "sabır" ile bulduk."[416]

368- Abdurrahman bin Avf (r.a), Osman bin Affan (r.a)'e bir arazisini kırk bin dinara sattı. Daha sonra da onun parasını Zühre oğullarından fakirlere, bazı muhtaçlara ve Rasulullah (s.a.v)'ın eşlerine gönderdi. Aişe kendi payını görünce:

- Bunu kim gönderdi? diye sordu.

- Abdurrahman bin Avf, cevabını verdiler. Bunun üzerine:

- Rasulullah (s.a.v); "Benden sonra size sadece sabredenler acır, merhamet eder" buyurmuştu. Allah, Avf'ın oğlunu cennet ırmaklarından içirsin, dedi."[417]

369- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) şöyle dedi:

"Sabır iki çeşittir. Birincisi; başa gelen sıkıntılara sabretmektir, ki bu güzel bir sabırdır. Bundan daha güzel olanı ise; Allah'ın haramlarını işlememe konusunda sabretmektir."[418]

20- ÖFKE

"O takvâ sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever."[419]

"Onlar, büyük günahlardan ve hayasızlıktan kaçınırlar; kızdıkları zaman da insanların kusurlarını bağışlarlar."[420]

370- Bir adam Rasulullah (s.a.v)'a gelerek:

- Ey Allah'ın Rasulü! Bana tavsiyede bulun, dedi. Rasulullah (s.a.v) da ona:

- Öfkelenme! Öfkelenme! Buyurdu ve bunu defalarca tekrar etti."[421]

371- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah şöyle buyurdu:

- Kim öfkelendiği zaman beni hatırlayarak kendisine hakim olursa, öfkelendiğim zaman ben de onu hatırlarım. Ve helak ettiklerimin arasında onu helak etmem."[422]

372- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim intikam almaya gücü yettiği halde öfkesini yutarsa, Allah onu kıyamet günü bütün yaratıkların huzurunda çağırır ve onu dilediği huriyi seçmesi için serbest bırakır."[423]

373- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Öğretin, kolaylaştırın, zorlaştırmayın! Biriniz öfkelendiği zaman sussun! Biriniz öfkelendiği zaman sussun! Biriniz öfkelendiği zaman sussun!"[424]

374- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kulun Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla yuttuğu bir öfke yudumundan Allah katında sevabı daha fazla olan hiçbir yudum yoktur."[425]

375- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Hiddet ve öfke; Kur'an hamillerinden, göğüslerinde bulunan Kur'an'ın izzeti için çekilip alınır."[426]

376- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ümmetimin en hayırlıları; öfkelendikleri zaman öfkelerini yatıştıran sert ve keskin tabiatlı kimselerdir."[427]

377- Rasulullah (s.a.v), bir taş havanı aralarında nöbetleşe döven bir gruba rastladı ve onlara:

- Siz kuvveti bu ağır taşı kaldırmak mı zannediyorsunuz? Asıl kuvvet; sizden birinizin öfkeyle dolup da öfkesini yenmesidir."[428]

378- Rasulullah (s.a.v)'ın yanında iki kişi birbirlerine sövüyorlardı. Adamlardan birinin yüzü kıpkırmızı olmuş, boyun damarları şişmişti. Bunu gören Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Ben bir söz biliyorum, eğer bu adam o sözü söylemiş olsaydı bu öfke hali hemen kendisinden kaybolurdu. O söz; "Euzu billahi mineş şeytanir racim (Kovulmuş ve taşlanmış şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım)" sözüdür."[429]

379- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) şöyle dedi:

"Kul bir anlık öfkesini yutmasından daha hayırlı olarak ne bir yudum süt ne de bir yudum bal şerbeti yudumlamıştır."[430]

380- Abdullah bin Muhammed b. Münazil öyle anlatıyor:

"Ebu Salih'ten öğüt isteyince şu nasihati yaptı:

- Elinden geliyorsa dünyalık bir şey sebebiyle kızma."[431]

21- YUMUŞAKLIK- ŞEFKAT- MERHAMET

"Andolsun size kendinizden öyle bir Peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, müminlere karşı çok şefkatlidir, merhametlidir."[432]

"Sonra da iman edenlerden, birbirlerine sabrı tavsiye edenlerden ve birbirlerine acımayı öğütleyenlerden olmaktır."[433]

381- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki Allah yumuşak huyludur. Yumuşak huyluluğu sever. Şiddet ve kabalığa vermediği şeyleri, yumuşak söz ve davranışa verir."[434]

382- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah gökleri ve yeri yarattığı gün yüz rahmet yarattı. Bunun bir parçasını yeryüzünde bıraktı. İşte anne yavrusuna, hayvanlar ve kuşlar birbirlerine bu rahmet sebebiyle şefkat eder ve acırlar. Allah doksan dokuz rahmeti de kıyamet gününe ertelemiştir. Kıyamet günü olunca Allah yüz rahmeti bu rahmetle tamamlar."[435]

383- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah yaratıkları yarattığı zaman kendisi için; "Rahmetim öfkemi geçmiştir" diye yazdı."[436]

384- İbni Ömer (r.a)'den;

"Biz savaşların birinde Rasulullah (s.a.v)'ın yanında bulunuyorduk. Bir kavme uğrayarak:

- Bunlar kimdir? diye sordu. O kavim:
- Biz Müslümanlarız, cevabını verdiler. Bir kadın da tandırına yakacak atmakla meşguldü, yanında da bir oğlu vardı. Ateşin alevi yükselince kadın çocuğunu oradan uzaklaştırdı. Sonra Rasulullah (s.a.v)'ın yanına geldi ve:
- Sen Allah'ın Rasulü müsün? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da:
- Evet, buyurdu. Kadın tekrar:
- Anam-babam sana feda olsun! Allah merhametlilerin en merhametlisi değil mi? diye sordu. Rasulullah (s.a.v):
- Evet, buyurdu. Kadın tekrar:
- Allah kullarına annenin yavrusuna olan şefkatinden daha şefkatli değil mi? diye sordu. Rasulullah (s.a.v):
- Evet, buyurdu. Kadın:

- Ama hiçbir anne yavrusunu ateşe atmaz? Dedi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) uzun süre başını yere eğip ağladı. Sonra şöyle buyurdu:

- Şüphesiz Allah hak yoldan sapıp O'na itaat etmeyen ve tevhid kelimesini söylemekten yüz çeviren azgın kullarından başkasına azap etmeyecektir."[437]

385- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Rabbiniz gerçekten çok merhametlidir. Kim bir iyilik yapmaya kesin karar verir de onu yapamazsa, ona bir iyilik sevabı yazılır. Kim de bir kötülük yapmaya karar verir de onu yapamazsa, ona da bir iyilik sevabı yazılır. Eğer yaparsa bir kötülük günahı yazılır veya Allah onu siler, affeder. Allah sadece helak olmayı hak edenleri helak eder."[438]

386- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah, şefkatli bir çobanın koyunlarını tehlikeli yerlerden uzaklaştırdığı gibi, kulunu himaye eder."[439]

387- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennete ancak onu isteyen ve özleyen girdirilir. Cehennemden ancak ondan korkan ve kaçan uzaklaştırılır. Ve ancak merhamet edene merhamet edilir."[440]

388- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kime, yumuşak huylu olmaktan bir pay verilmişse, ona hayırdan nasibi verilmiş demektir. Kim de yumuşak huyluluk payından mahrum kılınmışsa, hayırdan nasip alamamış demektir. Kıyamet günü, müminin tartıda en ağır gelen iyi ameli güzel ahlâktır. Şüphesiz ki Allah, güzel ahlaka aykırı kötü iş işleyip, çirkin söz söyleyene öfkelenir."[441]

389- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah bir aile halkı hakkında hayır dilerse, onları birbirlerine karşı yumuşak huylu ve anlayışlı kılar."[442]

390- Enes bin Malik (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v) oğlu İbrahim can verirken onun yanına geldi. Oğlunun durumunu görünce gözleri yaşardı. Bunun üzerine orada bulunan Abdurrahman bin Avf:

- Ey Allah'ın Rasulü! Sen de mi ağlıyorsun? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da:

- Ey İbni Avf! Bu gözyaşları merhamettendir. Muhakkak ki göz yaşarır, kalp hüzünlenir. Ama biz Rabbimiz razı olmayacağı bir şey söylemeyiz. Ey İbrahim! Biz senin ayrılığından dolayı gerçekten hüzünlüyüz, buyurdu."[443]

391- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim insanlara merhamet etmezse, Allah da ona merhamet etmez."[444]

392- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'minler birbirlerine karşı; yumuşak başlı develer gibi, çekildikleri zaman boyun eğen, bir kaya üzerine bile çöktürülebilen, sakin ve yumuşak huylu kimselerdir."[445]

393- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'min; hem başkalarıyla iyi geçinen hem de kendisiyle iyi geçinilen kimsedir."[446]

394- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İhtiyaçlarınızı ümmetimin merhametli olanlarından isteyin ki, isteğiniz yerine getirilsin ve umduğunuza ulaşasınız. Çünkü Allah şöyle buyuruyor:

- Benim rahmetim, kullarımdan merhametli olanların yanlarındadır. İhtiyaçlarınızı katı kalplilerden istemeyin. Çünkü isteğiniz yerine getirilmez ve umduğunuza ulaşamazsınız. Allah şöyle buyuruyor:

- Benim öfkem, kullarımdan katı kalpli olanların yanlarındadır."[447]

395- Abdulkays Eşecc (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v) bana şöyle buyurdu:

- Gerçekten sende Allah'ın sevdiği iki huy var. Ben dedim ki:

- Ey Allah'ın Rasulü, bunlar hangi huylardır? Rasulullah (s.a.v):

- Bunlar yumuşak huyluluk ve hayadır, buyurdu. Dedim ki:

- Bunlar bende eskiden beri mi var, yoksa yeni mi bulunuyor?

Rasulullah (s.a.v.):

- Eskiden beri... buyurdu. Ben de:

- Beni iki ahlâk üzere yaratıp da onları seven Allah'a hamd olsun, dedim."[448]

396- Rasulullah (s.a.v)'ın yanına bedevilerden bir grup insan geldi ve şöyle dediler:

- Ey Allah'ın Rasulü! Sizler çocuklarınızı öper misiniz? Rasulullah (s.a.v) da:

- Evet, buyurdu. Onlar:

- Ama biz vallahi çocuklarımızı öpmeyiz, dediler. Rasulullah (s.a.v) da:

- Allah sizin kalplerinizden merhameti söküp aldıysa ben ne yapabilirim? Buyurdu."[449]

397- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Merhamet ancak mutsuz ve kötü kimseden çekilip alınır."[450]

398- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ümmetimin en hayırlıları; alimlerdir. Alimlerin de en hayırlıları; merhametli olanlardır. Dikkat edin! Allah cahilin bir tek günahını affetmeden önce, alimin kırk günahını affeder. İyi dinleyin! Merhametli alim, kıyamet günü nuruyla etrafını aydınlatarak gelir. Öyle ki, doğu ve batı arasındaki yaratıklar, onun parlak bir yıldız gibi etrafı aydınlatan ışığında yürürler."[451]

399- Rasulullah (s.a.v.), iki şey arasında seçim yapma durumunda kalırsa günah olmadığı sürece bunların en kolay olanını seçerdi. Eğer günah olacaksa bu işten insanların en uzak duranı O olurdu. Rasulullah (s.a.v.) kendisi için intikam almazdı. Ancak Allah'ın haramlarından biri çiğnendiği zaman, Aziz ve Celil olan Allah için intikam alırdı."[452]

400- Hz. Aişe (r.a) şöyle dedi:

"Rasulullah (s.a.v) ne bir kadına ne de bir hizmetçiye vurmuştur. Ancak Allah yolunda cihad edilirse o başka! Başına gelen hiçbir musibetten dolayı intikam almamıştır. Ancak Allah'ın haramlarından bir şey çiğnenince Allah için intikam alırdı."[453]

401- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) şöyle dedi:

"Tevbe edenlerle beraber oturup kalkın. Çünkü onlar kalpçe en yumuşak olanlardır."[454]

402- Habib İbnu'l-Hucri'l-Kaysi şöyle derdi:

"İlmin süslediği iman, amelin süslediği ilim ne kadar güzeldir! Yumuşaklığın süslediği amel ne kadar güzeldir! İlmin üzerine yumuşaklığın ilave edilmesi kadar hiçbir şey başka bir şeyin üzerinde güzel olmamıştır!"[455]

22- HAYA (utanma duygusu)

"Şeytanın peşinden gitmeyin; zira şeytan sizin açık bir düşmanınızdır. O size ancak kötülüğü, hayasızlığı ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri söylemenizi emreder."[456]
"İman edenlerin arasında çirkin şeylerin ve hayasızlığın yayılmasını arzulayan kimseler için dünyada da ahirette de çetin bir ceza vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz."[457]

403- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Haya insana ancak hayır getirir."[458]

404- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İman ve haya birbirinden ayrılmayan iki dostturlar. Biri gidince diğeri de peşinden gider."[459]

405- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şüphesiz her dinin kendine özgü bir huyu ve karakteri vardır. İslam'ın kendine özgü huyu ve karakteri ise; hayadır."[460]

406- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Peygamberlerden insanlara ulaşan sözlerden biri de; "Utanmıyorsan dilediğini yap" sözüdür."[461]

407- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Haya, imandan bir parçadır. İman sahibi de cennettedir. Hayâsızlık da cefadan bir parçadır. Cefa eden kimse de ateştedir."[462]

408- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah bir kula buğzedince ondan haya duygusunu çekip alır. Haya duygusu ondan çekilip alınınca, çirkin huylara sahip, kendisinden nefret edilen bir kişi olur. Sonra Allah o kimseden emanete riayet etme özelliğini çekip alır. Emanete riayet etme özelliği ondan çekilip alınınca, merhamet ve acıma duygusu da ondan çekilip alınır. Merhamet ve acıma duygusu çekilip alınınca, boynundan İslam halkası çıkarılır. Boynundan İslam halkası çıkarılınca da, ona ancak inatçı bir şeytan yoldaşlık yapar."[463]

409- Rasulullah (s.a.v) perde arkasındaki bakire kızdan daha utangaçtı. Hoşlanmadığı bir şey gördüğü zaman biz onu yüzünden anlardık."[464]

410- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bu ümmetten ilk kaldırılacak olan şey; haya (utanma duygusu) ve emanettir"[465]

411- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Haya (utanma duygusu) insan olsaydı, mutlaka salih bir kimse olurdu. Hayasızlık insan olsaydı, mutlaka kötü bir kimse olurdu."[466]

412- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Haya on parçadır. Dokuzu kadınlarda, biri de erkeklerdedir."[467]

413- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Çirkin söz ve davranış kimde bulunduysa, mutlaka onu çirkinleştirdi. Haya da kimde bulunduysa, mutlaka onu süsledi."[468]

414- Bir adam Rasulullah (s.a.v)' e gelerek:

- Ey Allah'ın Rasulü! Bana tavsiyede bulun, dedi. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Sana, kavminin içerisindeki salih bir kimseden haya ettiğin gibi Allah'tan da haya etmeni tavsiye ediyorum."[469]

415- Rasulullah (s.a.v):

- Hepiniz cennete girmeyi ister misiniz? diye sordu.

- Evet, ya Rasulullah! diye cevap verdiler. Rasulullah (s.a.v):

- Öyleyse dünyalık arzu ve isteklerinizi azaltın. Ecellerinizi gözünüzün önüne dikin. Ve Allah'tan gerektiği gibi haya edin, buyurdu.Sahabeler:

- Ey Allah'ın Rasulü! Biz Allah'tan haya ediyoruz, dediler. Rasulullah (s.a.v):

- Allah'tan haya etmek bu şekilde değildir. Allah'tan haya etmek ; kabirleri ve çürümeyi unutmamanız, karnı ve onun içine aldıklarını (mide ve cinsel organ), başı ve onun içine aldıklarını (göz,kulak ve dil) muhafaza etmenizdir. Kim ahiret nimetini isterse, dünya süsünü terk eder. İşte o zaman kul gerektiği gibi Allah'tan hayâ etmiş olur ve Aziz ve Celil olan Allah'ın dostluğuna kavuşur, buyurdu."[470]

416- Behz bin Hakim (r.a) şöyle anlatıyor:

"Bir gün Rasulullah (s.a.v)'a gelerek:

- Ey Allah'ın Rasulü! Örtülmesi gereken yerlerimizi kimlere karşı örtelim? diye sordum. Bana:

- Hanımından ve cariyenden başka örtülmesi gereken yerlerini kimseye gösterme, buyurdu. Ben:

- Erkeklerin arasında olursak nerelerimizi örtelim? diye sordum. Bana:

- Gücün yettiğince avret yerlerini herkesten koru, buyurdu. Ben yine:

- Kişi tek başına olursa nerelerini örtmeli? diye sordum. Bu defa da:

- Kendisinden haya edip utanılmaya en çok layık olan Allah'tır, buyurdu."[471]

417- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanlara öyle bir zaman gelir ki, çocuklarının eğitimi konusunda şeytan onlara ortak olur. Sahabeler:

- Ey Allah'ın Rasulü! Bu gerçekten olur mu? diye sordular. Rasulullah (s.a.v):

- Evet, buyurdu. Sahabeler:

- Peki şeytanın çocuklarımızın eğitimi konusunda bize ortak olduğunu nasıl anlayacağız? diye sordular. Rasulullah (s.a.v) da:

- Çocuklarınızda haya (utanma), merhamet ve acıma duygularının az olduğunu

görürseniz, şeytan onların eğitimi konusunda size ortak olmuş demektir, buyurdu."[472]

418- "Kurayza savaşı gününde Ensardan Hallad isminde bir kişi öldürüldü. Annesine:

- Ey Ümmü Hallad! Oğlun öldürüldü! dediler. Kadın yüzünü kapatıp, örtüsüne bürünerek dışarıya çıktı. Ona:

- Oğlun öldürüldü, sen ise hala yüzünü kapatıyorsun, dediler. Kadın da cevap olarak:

- Oğlumu kaybettiysem hayamı da kaybetmedim ya! dedi. Bu olay Rasulullah (s.a.v)'a anlatılınca:

- Dikkat edin! Hallad'a iki şehidin mükafatı kadar mükafat vardır. Çünkü onu ehl-i kitap öldürmüştür, buyurdu."[473]

419- Hasan, Osman bin Affan (r.a)'ın hayasından bahsetmiş ve:

"Eğer o kapıları kilitli bir evde olsa, yıkanmak için elbiselerini tamamen çıkarmaz, hayası belini doğrultmasına engel olurdu."[474]

420- Ubeyd bin Umeyr şöyle dedi:

"Allah'tan haya etmeyi, insanlardan utanmaya tercih ediniz."[475]

23- VAKAR VE BOŞ ŞEYLERDEN YÜZ ÇEVİRMEK

"Rahman'ın has kulları, yalan yere şahitlik etmezler, boş sözlerle karşılaştıklarında vakar ile oradan geçip giderler."[476]

"İnsanlardan öylesi var ki, herhangi bir ilmî delile dayanmadan Allah yolundan saptırmak ve sonra da onunla alay etmek için boş ve gereksiz sözleri satın alır. İşte onlara rüsvay edici bir azap vardır."[477]

421- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kişinin kendisini ilgilendirmeyen boş söz ve davranışları terk etmesi Müslümanlığının güzelliğindendir."[478]

422- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İyilik; elbisenin ve zinetin güzel olması değildir. Asıl iyilik; kişinin iç huzur ve vakar (ağır başlılık, onur) sahibi olmasıdır."[479]

423- Ebu İdris el-Havlani şöyle anlatıyor:

"Dımeşk mescidine gittim. Orada otuz küsür sahabenin oturup konuşmakta olduklarını gördüm. Rasulullah (s.a.v)'ın bir hadisini müzakere ediyorlardı. Aralarında esmer,

dişleri son derece parlak, konuşması tatlı, yüzü pırıl pırıl bir genç de vardı. Ağır başlılığıyla dikkat çeken bu genç oradaki topluluğun yaşça en küçüğüydü. Kendisine bir şey sorulmadıkça hiç konuşmuyordu. Topluluk anlaşmazlığa düştüğünde ise ona müracat ediyorlar, o da anlaşmazlıklarını gideriyordu. Yanımda oturan adama:

- Bu genç kimdir? diye sordum. Bana:

- Muaz bin Cebel'dir, cevabını verdi."[480]

424- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Kıyamet gününde günahı en fazla olan kimse; dünyada iken batıla, boş ve gereksiz işlere en çok dalandır."[481]

425- Abdullah İbni Mübarek'den;

"Ma'mer'e; "Biz ona (Yahya) hikmeti çocukken verdik" (Meryem 12) ayeti hakkında sordum. Şöyle cevap verdi:

- Bize ulaştığına göre Zekeriya (a.s)'ın oğlu Yahya (a.s)'a çocuklar gelerek; "Haydi gel beraber oynayalım" dediklerinde; "Ben oyun için yaratılmadım" cevabını verirdi."[482]

426- Abdurrahman bin Mehdi anlatıyor:

"Mekke'de Süfyan-ı Sevri ile beraber oturuyorduk. Birden yerinden sıçradı ve:

- Gündüz vazifesini yapıyor, geçip gidiyor, biz ise boş oturuyoruz, dedi."[483]

427- Yahya bin Muaz-ı Razi şöyle demiştir:

"Günlerini batıl şeylerle geçiren, azalarını ahiretini helak edecek şeylerde kullanan ve işlediği günahlara tevbe etmeden ölen kimse aldanmıştır."[484]

428- Zunnun-i Mısri şöyle dedi:

"Kim kendini düzeltirse rahat eder. Kim Rabbe yakınlaşırsa yakınlaştırılır. Kim içini temizlemeye gayret ederse kalbi temizlenir. Kim Allah'a tevekkül ederse ona güven verilir. Kim kendisine faydası olmayan gereksiz şeylerle ilgilenirse, kendisine faydası olan şeyleri kaybeder."[485]

24- İNSANLARIN KUSURLARINI ARAŞTIRMAMAK

"Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz değil mi? O halde Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah, tevbeyi çok kabul edendir, çok esirgeyicidir."[486]

429- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kendi ayıbını görüp insanların ayıbını görmeyenlere ne mutlu! Miskin olmadığı halde Allah için alçak gönüllü olanlara ne mutlu! Helalinden kazandığı bir malı infak edenlere ne mutlu! İlim, hilim ve hikmet ehli ile beraber oturup kalkanlara ne mutlu! Sünnete uyup, bid'atlere sapmayanlara ne mutlu!"[487]

430- Süleym ibni Cabir el-Hüceymî (r.a) şöyle anlatıyor:

- Peygamber (s.a.v.)'e gittim; o bir hırka içinde dizlerini dikerek oturmuştu. Hırkanın saçakları ayakları üzerindeydi. Ben dedim ki :

- Ey Allah'ın Resulü bana öğüt ver. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:

- Allah'tan korkup takvaya sarıl. Kuyudan su çekmek isteyen kardeşinin kovasına kendi kovandan su boşaltmak veya kardeşinle güler yüzle konuşmak şeklinde de olsa hiçbir iyiliği küçümseme. Elbiseni yere sarkıtıp sürümekten sakın; çünkü bu kibirdendir ve Allah bunu sevmez. Eğer bir kimse sende bildiği bir kusurla seni ayıplarsa, sen onda bildiğin bir kusurla onu ayıplama, ona kötü söyleme. Seni kötüleyeni bırak, söylediğinin günahı onundur, mükâfatı ise senindir. Asla hiç bir şeye de (insan olsun, hayvan olsun veya başka bir şey olsun) sövme."

Süleym demiştir ki:

- Bundan sonra ne bir insana sövdüm, ne de bir hayvana."[488]

431- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Affetmek kulun ancak izzetini artırır. Öyleyse affedin ki, Allah da sizi aziz kılsın. Mütevazi olmak da kulun ancak yüceliğini artırır. Öyleyse mütevazi olun ki, Allah da sizi yüceltsin."[489]

432- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kıyamet gününde bir münadi şöyle seslenir:

- İnsanları affedenler, kusurları bağışlayanlar neredeler? Rabbinize doğru gelin ve mükafatlarınızı alın! Affeden her müslümanı cennete koyması Allah'ın kendi üzerine yazmış olduğu bir haktır."[490]

433- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sizden her biriniz Ebu Damdam gibi olmaktan aciz mi? O her evinden çıkışında:

- Allah'ım! Ben kendimi ve itibarımı sadaka olarak sana hibe ettim, derdi. Ve kendisine kötü söz söyleyene kötü söz söylemez, zulmedene zulmetmez ve vurana vurmazdı."[491]

434- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Kendisinden özür dileyen müslüman kardeşinin özrünü kabul etmeyen kimsenin üzerinde de kardeşinin işlediği hata gibi bir hata olur.”[492]

435- Ömer İbnu'l- Hattab (r.a) şöyle dedi:

“Merhamet etmeyen kimseye merhamet edilmez, insanların kusurlarını örtmeyen kimsenin de Allah ayıplarını örtmez, insanları affetmeyen kimse de Allah tarafından affedilmez ve kendisini haramlardan sakındırmayan kimse de ahirette cehennem ateşinden korunmaz.”[493]

436- İbni Abbas (r.a) şöyle dedi:

“Arkadaşının ayıplarını anlatmak istediğin zaman, kendi ayıplarını hatırla.” [494]

437- Malik bin Enes (r.a) şöyle dedi:

“Meryem oğlu İsa'nın kavmine şöyle dediği haberi bana ulaştı:

- Allah'ı zikretmenin dışında gereksiz yere çok konuşmayın! Yoksa kalpleriniz katılaşır. Katı kalp, Allah'tan uzaktır, fakat siz bilmezsiniz. Sanki insanların ilahı sizmişsiniz gibi insanların kusurlarını araştırmayın! Kullar gibi kendi günahlarınıza bakın! İmtihan edilenlere merhamet edin. Afiyet halinde de Allah'a hamd edin!”[495]

438- Amr İbnu'l- As (r.a) şöyle dedi:

“Şu üç şeye son derece hayret ederim:

1-Ona kavuşacak olduğu halde kaderden kaçan kimse.

2-Kardeşinin gözündeki çapağı görüp ayıplar da, kendi gözündeki kütüğü görmez, onu kusur saymaz.

3-Bineğinin boynundaki eğriliği tüm gayretiyle düzeltir de, kendisindeki eğriliği düzeltmez.”[496]

439- Vehb İbni Münebbih şöyle dedi:

“Musa (a.s) İsrailoğullarına:

- Bana en hayırlı adamınızı getirin, dedi. Onlar da getirdiler. Musa (a.s) getirilen adama dönüp:

- Sen İsrailoğullarının en hayırlısı mısın? diye sordu. Adam:

- Öyle iddia ediyorlar, cevabını verdi. Bunun üzerine Musa (a.s):

- Öyleyse git bana İsrailoğullarının en kötüsünü bul getir, dedi. Adam gitti, bir süre sonra yanında kimse olmadığı halde geri geldi. Musa (a.s):

- Bana İsrailoğullaırının en kötüsünü getirdin mi? diye sordu. Adam:

- Kendi durumumu bildiğim kadar, onlardan hiçbirisinin durumunu bilmiyorum,

dedi. Musa (a.s) da:

- Sen onların en hayırlısısın, diye karşılık verdi."[497]

440- Zunnun-i Mısri şöyle dedi:

"İnsanların ayıplarına gözlerini diken kimse kendi hatasını görmez. İlgi ve alakasını cehennemden kurtulmaya ve Firdevs cennetine kavuşmaya yönelten kimse dedikodudan uzak kalır. İnsanlardan kaçan kimse onların şerrinden emin olur. Kim de sahip olduğu nimetlere şükrederse, yüce Allah ona olan nimetini artırır."[498]

25- DİLİ KORUMAK

"Andolsun, insanı biz yarattık ve heva ve hevesinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız. İki melek (insanın) sağında ve solunda oturarak yaptıklarını yazmaktadırlar. İnsanın yanında söylediği her şeyi gözetleyip yazmaya hazır bekleyen bir melek vardır."[499]

441- Rasulullah (s.a.v) uzun süre eliyle dilini tuttu, sonra şöyle buyurdu:

"Sizin için şundan (dilden) korkuyorum. Allah, hayır söyleyip mükafat kazanan veya şer söylemekten vazgeçip selamete ulaşan kula merhamet etsin."[500]

442- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanoğlunun sabahladığı her gün bütün organlar dile yalvararak şöyle derler:

- Bizim hakkımızda Allah'tan kork! Çünkü biz sana bağlıyız. Eğer sen doğru olursan, biz de doğru oluruz. Eğer sen eğri olursan, biz de eğri oluruz."[501]

443- Rasulullah (s.a.v)'a;

- Ey Allah'ın Rasulü! Bana kendisine sarılacağım bir amel emret, dedim. Şöyle buyurdu:
- "Rabbim Allah'tır" de, sonra dosdoğru ol. Ben yine:
- Ey Allah'ın Rasulü! Benim hakkımda en çok korktuğunuz şey nedir? diye sordum. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) dilini tutarak:
- İşte budur, buyurdu."[502]

444- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim dilini tutarsa, Allah onun ayıbını örter. Kim öfkesini tutarsa, Allah da ona karşı azabını tutar. Kim de dünyada Allah'a karşı geçerli mazeret hazırlarsa, Allah onun mazeretini kabul eder."[503]

445- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim gereksiz ve günah kazandıran sözlerden dillini korursa, her türlü sıkıntıdan ve günahtan kurtulur."[504]

446- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Hikmetli (vahyi hayata aktarma bilgisi) söz mü'minin yitiğidir. Onu nerede bulursa almaya en çok hak sahibi de odur."[505]

447- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah her konuşan dilin yanındadır. Öyleyse kişi Allah'tan sakınsın ve ne konuştuğuna dikkat etsin."[506]

448- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Haklı olduğu halde tartışmayı terk eden kimseye cennetin kenarında bir ev, şaka da olsa yalan söylemekten vazgeçen kimseye cennetin ortasında bir ev, ahlakını güzelleştiren kimseye ise cennetin en yüksek derecesinde bir ev verileceğine ben kefilim."[507]

449- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kişinin her duyduğunu söylemesi kendisine yalan olarak yeter."[508]

450- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kul yalan söylediğinde, yaptığı şeyin kötü kokusundan dolayı melek ondan tam bir mil uzaklaşır."[509]

451- Abdullah bin Amir (r.a) şöyle anlatıyor:

"Bir gün Rasulullah (s.a.v) bizim evimizde oturuyordu. O sırada annem beni çağırarak:

- *Gel, sana bir şey vereceğim, dedi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v):*
- *Ona ne vereceksin? diye sordu. Annem:*
- *Hurma vereceğim, dedi. Rasulullah (s.a.v) da:*
- *Eğer "Sana bir şey vereceğim" deyip de, çocuğuna bir şey vermezsen bu söz senin aleyhinde yalan olarak yazılır, buyurdu."*[510]

452- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Yalan söylemek üç yerde caizdir; Bir kimse hanımını memnun etmek için yalan söyleyebilir, savaşta İslam ordusunun güç ve kuvvetini büyük göstermek konusunda yalan söylenebilir, müslümanların arasını düzeltmek için de yalan söylenebilir."[511]

453- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kimin yanında müslüman kardeşinin gıybeti yapılır da gücü yettiği halde onun gıybetinin yapılmasına engel olmaz veya onu savunmazsa, Allah o kimseyi dünyada da ahirette de zelil eder."[512]

454- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Her kim din kardeşinin ırz ve şerefine yönelik sataşmaları geri çevirirse Allah da kıyamet gününde cehennem ateşini onun yüzünden uzaklaştırır."[513]

455- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanları güldürmek için yalan söyleyen kimseye yazıklar olsun! Yazıklar olsun! Yazıklar olsun!"[514]

456- Rasulullah (s.a.v)'ın yanında bir adamdan söz ettiler ve:

- Yedirilmedikçe yemez! Bindirilmedikçe binmez! dediler. Rasulullah (s.a.v):

- Kardeşinizi kendisinde bulunan bir özellikle gıybet ettiniz, buyurdu."[515]

457- Hz. Aişe (r.a)'dan;

"Kadın veya erkek birini Rasulullah (s.a.v)'ın yanında taklit etmeye başladım. Bana:

- Karşılığında bana bir çok şey de verilecek olsa, ben hiçbir kimseyi taklit etmeyi sevmem! buyurdu."[516]

458- Rasulullah (s.av.) bir mecliste bulunuyordu. Başını göğe kaldırdı, sonra indirdi, sonra yine kaldırdı. Bu hareketi kendisine sorulunca da:

- Şu topluluk Allah'ı anıyorlardı. Bunun üzerine meleklerin taşıdıkları sekinet (rahmet ve huzur) kubbe gibi onların üzerine indi. Bu sekinet onlara iyice yaklaşmıştı ki, içlerinden bir adam batıl bir söz söyledi. Böylece sekinet hemen onların üzerinden kaldırıldı, buyurdu."[517]

459- Rasulullah (s.a.v)'a:

- Ey Allah'ın Rasulü! Bizden birisi arzuladığı bir şey için "arzulamıyorum" derse bu yalan olarak yazılır mı? diye soruldu. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Yalan yalan olarak yazılır, hatta yalancık da yalancık olarak yazılır."[518]

460- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şüphesiz rivayetçilerin en kötüleri; yalan rivayet edenlerdir. Yalanın ne ciddisi ne de şakası olur. İnsan çocuğuna söz verip de onu yerine getirememezlik edemez. Muhakkak ki doğruluk iyiliğe, iyilik ise cennete götürür. Yalan da haktan ayrılmaya, haktan ayrılmak ise cehenneme götürür. Gerçek şu ki, doğru sözlü olanlar için; "Doğru söyledi, sözünde durdu" denilir. Yalancılar için ise; "Yalan söyledi, sözünde durmadı" denilir. Kişi doğru söyleye söyleye sonunda Allah katında "Sıddık: Sözü ve işi hep doğru olan, doğruluktan ayrılmayan" olarak yazılır. Yine kişi yalan söyleye söyleye sonunda Allah katında "Kezzab: Çok yalan söyleyen, işi gücü hep yalan olan kişi"

olarak yazılır. Size asıl iftiranın ne olduğunu haber vereyim mi? İnsanların arasını bozmak için söz taşımaktır."[519]

461- Ümmü'l-A'la (r.a) Rasulullah (s.a.v)'a biat eden Ensar kadınlarındandı. Şöyle anlattı:

- Muhacirlerin yerleştirilmesinde kura çekiliyordu. Osman İbni Mazun (r.a)'un yerleştirilmesi bize düşmüştü. Sonradan Osman İbni Mazun (r.a) hastalandı. Ona baktık, nihayet vefat etti. Onu elbiselerine sardık. Rasulullah (s.a.v) yanımıza geldi. Ben Osman İbni Mazun (r.a) hakkında:

- Allah sana rahmet etsin ey Ebu Saib! Allah'ın sana ikram ettiğine şahitlik ederim, dedim. Rasulullah (s.a.v):

- Nereden biliyorsun? buyurdu. Ben de:

- Vallahi bilmiyorum ya Rasulullah! cevabını verdim. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v):

- Gerçek ve apaçık hakikat olan ölüm ona gelmiştir. Muhakkak ki ben onun için hayır umarım. Vallahi ben Allah'ın elçisi olduğum halde bana ve size ne yapılacağını bilmiyorum, buyurdu. Ben:

- Vallahi bundan sonra asla kimseyi temize çıkarmayacağım, dedim. Sonraki günlerde rüyamda bana Osman bin Mazun (r.a)'a ait iki pınar gösterildi. Hemen Rasulullah (s.a.v)'a gelip haber verdim:

- İşte bu onun amelidir, buyurdu."[520]

462- İbnu Cüvey (r.a)'den;

"Medine mescidine gittim. Yaşlı bir adam beni:

- Ey anamın oğlu! diyerek çağırdı. Ben ise onu tanımıyordum. Şöyle dedi:

- Sakın bir kimseye; Vallahi Allah seni ebediyen bağışlamayacak ve ebediyen cennete sokmayacak, deme! Ben:

- Allah sana rahmet etsin! Sen kimsin? diye sordum. O da:

- Ben Ebu Hureyre'yim, cevabını verdi. Ona:

- Bu sözü öfkelendiğimizde ailemize, eşimize veya hizmetçimize söyleriz, dedim. Ebu Hureyre (r.a) şöyle dedi:

- Ben Rasulullah (s.a.v)'ın şöyle buyurduğunu işittim; "İsrail oğullarından iki adam birbirlerini seviyorlardı. Biri ibadet konusunda gayretli, diğeri ise günahkârdı… İbadet konusunda gayretli olan:

- Şu durumunu düzelt, diyordu. Günahkar da:

- Beni Rabbimle baş başa bırak, cevabını veriyordu. Bunun üzerine o:

- Vallahi Allah seni ebediyen bağışlamayacak, seni ebediyen cennete

sokmayacak, dedi. Allah iki melek gönderdi ve ikisinin de ruhlarını aldı. İkisi de Allah'ın huzurunda bir araya geldiler. Allah günahkar olana:

- Rahmetim sebebiyle cennete gir, buyurdu. Diğerine ise:
- Kulumdan rahmetimi engellemeye gücün yeter mi? diye sordu. O da:
- Hayır ya Rabbi! Cevabını verince, Allah:
- Onu ateşe götürün, buyurdu." (Ebu Hureyre şöyle devam etti) Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, elbette o adam dünyasını ve ahiretini helak eden bir söz söyledi."[521]

463- İbni Abbas (r.a)'ı Kabe'nin ruknu ile kapısı arasında ayakta ve dilinin ucunu eliyle tutmuş bir şekilde gördüm. Şöyle diyordu:

- Yazık sana! Hayır söyle, sevap kazan! Veya şer olanı söylemekten vazgeç, selamette ol! Kendisine:
- Ey İbni Abbas! Niye dilini elinle tutuyorsun? diye soruldu. O:
- Bana kulun kıyamet günü diline kin beslediğinden daha çok hiçbir organına kin beslemeyeceği haberi ulaştı, cevabını verdi."[522]

464- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Hayrı söyleyin ki hayırla tanınıp bilinesiniz! Onu hayatınıza geçirin ki, hayır ehlinden olasınız! Aceleci ve tohumu ortaya saçan gibi çok dedikoducu olmayınız!"[523]

465- Abdullah İbni Amr (r.a) şöyle dedi:

"Kesin bir ilim veya delil üzere olmadığın şeyi bırak. Seni ilgilendirmeyen şey hakkında konuşma. Paranı koruduğun gibi dilini de koru. Kazandığın sevabı da (başa kakmayarak ve reklamını yapmayarak) muhafaza et."[524]

466- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Dilden daha uzun süre hapsedilmesi gereken hiçbir organ yoktur."[525]

467- Mekhul (r.a)'e bir adam:

- Falan kimse senin aleyhinde konuştu, dedi. O da:
- Allah ona merhamet etsin! Çünkü o şeytanın teşvikine kapılarak aldandı, dedi."[526]

26- HAMD VE ŞÜKÜR

"O daima diridir; O'ndan başka hiçbir ilah yoktur. O halde dinde ihlâslı ve samimi kişiler olarak O'na dua edin. Her türlü hamd ve övgü âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur."[527]

"Artık, Allah'ın size verdiği rızıktan helâl ve temiz olarak yiyin, eğer gerçekten yalnız Allah'a ibadet ediyorsanız, O'nun nimetine şükredin."[528]

"Hatırlayın ki Rabbiniz size: Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetimi) artıracağım ve eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir! diye bildirmişti."[529]

468- Rasulullah (s.a.v), "Müslüman olmamdan dolayı Allah'a hamd olsun" diyen birini işitti. Bunun üzerine:

- Muhakkak ki sen, Allah'a büyük bir nimetten dolayı hamd ediyorsun, buyurdu."[530]

469- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Altın ve gümüş yok olsun, helak olsun! Bunun üzerine Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) şöyle sordu:

- Ey Allah'ın Rasulü! Sen "Altın ve gümüş yok olsun" diyorsun. Peki biz ne yapalım? Ne yapmamızı emredersin? Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Allah'ı sürekli hatırda tutan bir kalbiniz, şükreden bir diliniz, ahiretiniz için size yardımcı olacak bir eşiniz olsun."[531]

470- Rasulullah (s.a.v) ashabından biri ile karşılaştı. Ona:

- Nasıl sabahladın? diye sordu. Adam:

- Sapasağlam! Cevabını verdi. Rasulullah (s.a.v) yine:

- Nasıl sabahladın? diye sordu. Adam tekrar:

- Sapasağlam! Cevabını verdi. Rasulullah (s.a.v) yine:

- Nasıl sabahladın? diye sordu. Adam bu defa:

- Allah'a hamd ederim. Hayır üzere sabahladım, cevabını verdi. Rasulullah (s.a.v) da:

- İşte benim senden istediğim buydu, buyurdu."[532]

471- Rasulullah (s.a.v) bazen ayakları şişinceye kadar uzun uzun namaz kılardı. Kendisine:

- Ey Allah'ın Rasulü! Allah senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışlamışken niye kendini bu kadar yoruyorsun? diye soruldu. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v):

- Şükreden bir kul olmayayım mı? cevabını verdi."[533]

472- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kul kıyamet gününde dünyada kendisine verilen nimetlerden dolayı sorguya çekilirken ona:

- Bedenine sıhhat vermedik mi? Seni buz gibi sularla kandırmadık mı? diye

sorulacaktır."[534]

473- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İki özellik vardır ki, bunlar kimde bulunursa Allah onu şükreden ve sabreden kul olarak yazar. Bu özellikler kimde de bulunmazsa, Allah onu şükredici ve sabredici olarak kaydetmez. Bunlar: Dini konusunda kendisinden daha üstün olana bakıp onu örnek alan; dünyası konusunda ise kendisinden daha aşağıda olanlara bakıp kendisine verdiği üstünlükten dolayı Allah'a hamd eden kişi. İşte Allah, bu kimseyi şükredici ve sabredici olarak yazar.

Dini yaşayışta kendisinden daha aşağıda olana bakıp onu örnek alanı ve dünyası konusunda ise, kendisinden daha yukarıda olana bakıp elde edemedikleri şeyler için hasret çeken kimseyi, Allah şükredici ve sabredici kul olarak yazmaz." [535]

474- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bir kulun çocuğu öldüğü zaman Allah meleklerine:

- Kulumun çocuğunu aldınız mı? diye sorar. Melekler:

- Evet, derler. Allah:

- Onun gönlünün meyvesini mi aldınız? diye sorar. Melekler:

- Evet, derler. Allah:

- Peki kulum ne yaptı? diye sorar. Melekler:

- Sana hamdetti ve "Biz Allah'a aitiz ve O'na döneceğiz" dedi, derler. Bunun üzerine Allah şöyle buyurur:

- Kuluma cennette bir ev yapın, adını da "Hamd evi" koyun."[536]

475- Ömer ibnu'l-Hattab (r.a)'a bir adam selam verdi. O da selamını alarak:

- Nasılsın? diye sordu. Adam:

- Elhamdulillah, Allah'a hamd ederim, cevabını verdi. Bunun üzerine Ömer:

- Ben de zaten Allah'a hamdetmen için sormuştum, dedi."[537]

476- Abdullah İbni Ömer (r.a) şöyle dedi:

"Bir günde, birçok defa birbirimizle karşılaşıp halimizi sormayı düşünürdük. Bunu da sadece Allah'a hamd edelim diye isterdik."[538]

477- Aişe (r.a)'ın yanında bir yemek yenmişti. O:

- Yemeğe katık ilave edin, dedi. Onlar:

- Neyi ilave edelim? diye sordular.

- Yemekten kalkarken Allah'a hamd edin, diye cevap verdi."[539]

478- Musa (a.s) Allah'a:

- Ey Rabbim! Bana verdiğin nimetleri küçük görüp dururken ve sen de benim

yaptığım bütün işlere rağmen beni cezalandırmazken, ben sana nasıl şükredebilirim? diye sordu. Allah da:

- İşte şimdi bana şükrettin ey Musa, buyurdu."[540]

27- TEVBE VE İSTİĞFAR

"Ey iman edenler! Samimi bir tevbe ile Allah'a dönün. Umulur ki Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter. Peygamberi ve O'nunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı günde Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar. Onların önlerinden ve sağlarından (amellerinin) nûrları aydınlatıp gider de, "Ey Rabbimiz! Nûrumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü sen her şeye kadirsin" derler."[541]

"Allah'ın kabul edeceği tevbe, ancak bilmeden kötülük edip de sonra tez elden tevbe edenlerin tevbesidir; işte Allah bunların tevbesini kabul eder; Allah her şeyi bilendir, hikmet sahibidir. Yoksa kötülükleri yapıp yapıp da içlerinden birine ölüm gelip çatınca "Ben şimdi tevbe ettim" diyenler ile kâfir olarak ölenler için (kabul edilecek) tevbe yoktur. Onlar için acı bir azap hazırlamışızdır."[542]

479- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kul tevbe edince Allah Azze ve Celle birinizin kaybolan hayvanını bulduğu andaki duyduğu sevinçten daha çok sevinir."[543]

480- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Âdemoğullarının hepsi çokça hata işlerler. Hata işleyenlerin en hayırlısı ise; hatalarından dönüp tevbe edenlerdir."[544]

481- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah müslüman kulun tevbesini ruhu boğazına gelmedikçe kabul eder."[545]

482- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Batı yönünde bir kapı vardır. Bir süvari kırk yada yetmiş yıl yürüse de o kadar mesafeye ulaşamaz. Allah gökleri ve yeri yarattığı gün o kapıyı da yaratmış ve tevbe için devamlı olarak açık bırakmıştır. Güneş batıdan doğuncaya kadar da o kapı kapanmayacaktır."[546]

483- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Hatalarınız göğe ulaşsa sonra tevbe etseniz yine de Allah kulun tevbesini kabul eder."[547]

484- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Mü’min günah işlediği zaman kalbinde siyah bir iz olur. Sonra o kişi Allah’tan bağışlanma dileyip tevbe ederse kalbi cilalanıp temizlenir. İşte Allah’ın kitabında “Hayır! Kazandıkları kalplerini paslandırıp karartmıştır” (Mutaffifin 14) ayetinde buyurduğu “ran (paslanma)” budur.”[548]

485- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Mü’min; kulluk elbisesi günahlarla yıprandığında onu tevbeyle yamayandır. Asıl mutlu kişi ise; tevbesi üzere ölendir.”[549]

486- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyuru:

“Ümmetimin hepsi affedilmiştir. Yalnız açıktan açığa günah işleyenler müstesna! Açık günahlardan biri de, kulun geceleyin bir amel işlemesi, sonra Allah onu örtbas ettiği halde sabahlamasıdır. Fakat kul:

- *Ey falan! Ben dün şöyle şöyle yaptım, der. Oysa Allah onun günahını örtbas etmişti. İşte Rabbi günahını örtbas ettiği halde sabahlar ve Allah’ın örtbas ettiğini ortaya çıkarır.”*[550]

487- Huzeyfe (r.a)’den;

“Rasulullah (s.a.v)’ın yanına gelerek:

- *Ey Allah’ın Rasulü! Başka insanlara iyi davranırken, aileme karşı kırıcı ve kötü sözlüyüm. Bu duruma ne dersin? diye sordum. O da şöyle buyurdu:*
- *İstiğfar ne güne duruyor? Gerçekten ben günde yüz defa istiğfar ederek , Allah’tan bağışlanmamı isterim.”*[551]

488- Rasulullah (s.a.v) şöyle dua ederdi:

“Allah’ım! Beni iyilik yaptıkları zaman sevinen, kötülük yaptıkları zaman ise bağışlanma dileyen kullarından eyle.”[552]

489- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Bir adam günah işler de, o günah sebebiyle cennete girer.

- *Nasıl cennete girer? diye soruldu, şöyle cevap verdi:*
- *Gözünün önünde günahı sabit durur, günahını unutmaz, onun için daima üzülür. Sonunda cennete girer.”*[553]

490- Abdullah İbni Mes’ud (r.a) şöyle dedi:

“Eğer benim günahlarımı ve hatalarımı bilseydiniz, sizden iki kişi bile bana uymazdı. Yeter ki Allah benim günahlarımdan veya hatalarımdan birisini bağışlasın da, insanlar bana “Tezek oğlu Abdullah” deseler de benim için hiç önemi yok.”[554]

491- Abdullah İbni Mes’ud (r.a) dua ederken şöyle derdi:

"Ey Rabbim! Korkarak, umarak, affını isteyerek ve azabından endişe ederek sana yalvarıyorum."[555]

492- Abdullah ibnu Amr ibnu'l-As (r.a) şöyle dedi:

"Elbette mü'min, serçenin yakalandığı zamanki halinden daha şiddetli bir şekilde hatadan çırpınıp kurtulmak ister."[556]

493- Ubeyd İbnu Umeyr "Muhakkak ki Allah kendisine çokça dönenleri bağışlayandır" (İsra 25) ayeti hakkında:

- Onlar yalnızlıkta günahlarını hatırlayan ve Allah'tan bağışlanma dileyen kimselerdir, dedi."[557]

494- Hasan Basri şöyle dedi:

"Mü'min günah işler, günahından duyduğu üzüntü sebebiyle de cennete girer."[558]

495- Rebi bin Haysem arkadaşlarına şöyle dedi:

- Bilir misiniz, dert nedir, deva nedir, şifa nedir? Onlar:

- Hayır, cevabını verince şöyle dedi:

- Dert; günahtır, deva; istiğfardır, şifa da; dönmemek üzere tevbe etmektir."[559]

28- HÜZÜN VE AĞLAMA[560]

"Yaklaşan yaklaştı.
Onu (vaktini) Allah'tan başka açığa çıkaracak yoktur.
Şimdi siz bu söze (Kur'an'a) mı şaşıyorsunuz?
Gülüyorsunuz da ağlamıyorsunuz!
Ve siz gaflet içinde oyalanmaktasınız!
Haydi Allah'a secde edip O'na kulluk edin!"[561]

"De ki: Siz ona ister inanın, ister inanmayın; şu bir gerçek ki, bundan önce kendilerine ilim verilen kimselere o (Kur'an) okununca, derhal yüz üstü secdeye kapanırlar. Ve derlerdi ki: Rabbimizi tesbih ederiz. Rabbimizin vâdi mutlaka yerine getirilir. Ağlayarak yüz üstü yere kapanırlar. (Kur'an okumak) onların saygısını artırır."[562]

"(Ya'kub:) Ben hüznümü ve kederimi sadece Allah'a şikayet ediyorum. Ve ben sizin bilemeyeceğiniz şeyleri Allah tarafından biliyorum, dedi."[563]

"(Cennettekiler şöyle) derler: Bizden hüznü gideren Allah'a hamd olsun. Doğrusu Rabbimiz çok bağışlayan, çok nimet verendir."[564]

496- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah korkusundan bir sinek başı kadar gözyaşı döken kimseye, Allah cehennem ateşini haram kılar."[565]

497- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kur'an'ı okuyun ve ağlayın. Eğer içinizden ağlamak gelmiyorsa, ağlamak için uğraşın."[566]

498- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanların en güzel Kur'an okuyanı; okurken en çok hüzünlenen kimsedir."[567]

499- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Hüzünlü olun! Çünkü hüzün kalbin anahtarıdır. Biz:

- Ey Allah'ın Rasulü! Hüzün nasıl olur? diye sorduk. Şöyle buyurdu:

- Kendinizi (kıtlık ve savaş zamanları için) açlığa alıştırın ve susuz kalmayı öğrenin!"[568]

500- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki Allah her hüzünlü kalbi sever."[569]

501- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah, aşırı şefkatinden ve Allah korkusundan dolayı mahzun olan kalbi sever."[570]

502- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kalplerinizin yumuşadığı rikkat anlarını ganimet bilin ve fırsatını kaçırmayın (dua edin). Çünkü onlar birer rahmettir."[571]

503- el- Bera (r.a)'den;

"Biz Rasulullah (s.a.v) ile beraber bir cenazedeydik. Rasulullah (s.a.v) kabrin kenarına oturdu. O kadar çok ağladı ki, toprak onun gözyaşlarıyla ıslandı. Daha sonra şöyle buyurdu:

- Ey kardeşlerim! İşte bunun gibi bir son için hazırlanın."[572]

504- Abdullah ibni Mes'ud (r.a)'den;

"Rasulullah (s.a.v) bana:

- Ey ibni Mes'ud! Bana Kur'an oku, buyurdu. ben de Nisa suresini okumaya başladım. Nihayet, "Her ümmetten bir şahit, seni de onların üzerine şahit getirdiğimiz gün onların halleri nice olacak?" (Nisa 41) ayetine geldiğim zaman O'nun gözlerinden yaşlar aktığını gördüm."[573]

505- Mutarrıf babasından rivayet etti:

"Rasulullah (s.a.v)'a namaz kılarken geldim. Onun içinde tencerenin kaynaması gibi bir kaynama sesi vardı. Yani ağlıyordu."[574]

506- "Sizden cehenneme uğramayacak hiçbir kimse yoktur" (Meryem 71) ayeti nazil olunca, Abdullah bin Ravaha evine gitti ve ağlamaya başladı. Hanımı geldi, o da ağladı. Hizmetçisi geldi, o da ağladı. Sonunda bütün ev halkı gelip ağlamaya başladı. Gözyaşları biraz kesilince Abdullah bin Ravaha:

- Ey ailem! Sizi ağlatan nedir? diye sordu. Onlar da:

- Bilmiyoruz, senin ağladığını görünce biz de ağlamaya başladık, dediler. O ise:

- Rasulullah (s.a.v)'a, içinde Aziz ve Celil olan Rabbimin cehenneme gireceğimi haber verdiği ama oradan çıkacağımı bildirmediği bir ayet nazil oldu. İşte beni ağlatan budur, dedi."[575]

507- Malik bin Dinar (r.a) şöyle dedi:

"Bir evde oturulmadığı zaman harabe olduğu gibi, bir kalpte de eğer hüzün yoksa o kalp harabe demektir."[576]

508- Malik bin Dinar (r.a) şöyle dedi:

"Dünyaya üzülmen ahiret hüznünü kalbinden çıkarır. Dünyaya sevinmen de ahiret sevgisini kalbinden uzaklaştırır."[577]

509- Yahya İbnu Ebi Kesir'den;

"Ka'b (r.a), bir adamın Kur'an okuyuşunu veya duasını işitti. Dinlemeye çalıştı, sonra şöyle diyerek yürüdü:

- Kıyamet gününden önce kendilerine ağlayanlara ne mutlu!"[578]

510- Hasan Basri şöyle rivayet etti:

"Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu: "Dünya mü'minin zindanı, kafirin cennetidir." (Hasan Basri (r.a) şöyle dedi; Vallahi mü'min dünyada ancak mahzun olarak sabahlar. Nasıl mahzun olmasın ki, Aziz ve Celil olan Allah'tan cehenneme gireceği haberi gelmiş, çıkacağı haberi ise gelmemiştir. Vallahi hastalıklarla, sıkıntılarla, hoşlanmadığı şeylerle karşılaşacak, kendisine zulmedilecek, kimseden yardım görmeyecek. Bundan dolayı Allahtan sevap umacak. Dünyadan ayrılıncaya kadar da daima mahzun ve korkar olacaktır. Ancak oradan ayrıldığı zaman rahata ve ikrama kavuşacaktır."[579]

29- TUL-İ EMEL (Çok yaşama hırsı)

"Yemin olsun ki, sen onları yaşamaya karşı insanların en düşkünü olarak bulursun. Putperestlerden her biri de bin sene yaşamayı ister. Oysa yaşatılması hiç kimseyi azaptan uzaklaştırmaz. Allah onların yapmakta olduklarını eksiksiz görür."[580]

511- Rasulullah (s.a.v) elindeki değnekle toprağın üzerine kare biçiminde bir şekil,

o şeklin ortasına bir çizgi, ortadaki çizginin yanına doğru çizgiler ve kare biçimindeki o şeklin dışına bir çizgi çizdi. Sonra bize dönerek:

Ecel (ölüm)

Sıkıntı ve belalar

İnsanın (sınırsız) arzu ve istekleri

Ecel (ölüm)

Sıkıntı ve belalar

İnsanın (sınırsız) arzu ve istekleri

- Bunun ne olduğunu biliyor musunuz? diye sordu. Biz:

- Allah ve Rasulü daha iyi bilir, dedik. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- İnsan karenin orta çizgisidir. O çizginin yanına doğru olan çizgiler, insanın başına gelen sıkıntılardır. Bu sıkıntılar her yerden onu çevirir. Biri isabet etmezse diğeri isabet eder. Kare biçimindeki şekil de, onu çevreleyen eceldir. Karenin dışındaki çizgi de, emeldir."[581]

512- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ümmetim hakkında en çok korktuğum şey; kişinin arzu ve isteklerine uyması ve ölümsüzlük hayalidir."[582]

513- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şu dört şey kişinin kötülüğünün alametleridir:

1-Allah için göz yaşı akıtmaması

2-Kalbinin katılığı ve İslamî konularda hassasiyet göstermemesi

3-Hırs

4-Tul-i emel (Uzun süre yaşama arzusu)."[583]

514- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İhtiyar kimsenin kalbi şu iki şeyde gençtir; yaşama arzusu ve çok mal sevgisi… "[584]

515- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ne kadar yaşarsan yaşa, sonunda öleceksin! Ne kadar seversen sev, sonunda ayrılacaksın! Ne kadar çalışırsan çalış, sonunda karşılığını göreceksin!"[585]

516- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Utanmıyor musunuz? Yiyemeyeceğiniz şeyleri topluyorsunuz. İçinde uzun süre yaşayamayacağınız yapıları bina ediyorsunuz! Ulaşamayacağınız şeyleri istiyorsunuz! Bütün bunlardan utanmaz mısınız!"[586]

517- Ali bin Ebi Talib (r.a) Ömer İbnu'l-Hattab (r.a)'a nasihat ederken şöyle dedi:

- İki dostuna (Rasulullah (s.a.v) ve Hz. Ebu Bekir'e onlar gibi) kavuşmak istiyorsan, kasr-ı emel (dünyadan beklentin az olsun) sahibi ol, doyuncaya kadar yeme, elbisen eskiyince ters çevirip giy, gömleğini yama ve ayakkabıların yırtılınca onları dikip giymeye devam et. Böyle yaparsan onlara kavuşursun."[587]

518- Ali İbnu Ebi Talib (r.a) şöyle dedi:

"Sizin için sadece şu iki şeyden korkuyorum; uzun emel, arzu ve isteklerin esiri olmak. Uzun emel, ahireti unutturur. Arzuların esiri olmak ise, haktan uzaklaştırır. Dünya arkasını dönerek gitmiş, ahiret de yüzünü çevirmiş gelmektedir. Her ikisinin de kendisine ait oğulları vardır. Siz ahiret oğullarından olun, dünya oğullarından olmayın. Elbette bugün amel var, hesap yok. Yarın ise hesap var, amel yok."[588]

519- Ebu Zerr (r.a) şöyle dedi:

"Bir gün gelip ölmesi için çocuklar doğuruyorsunuz. Yıkılması için binalar imar ediyorsunuz. Yok olacak şeyler için hırsla çalışıp, kalıcı olan şeyleri terk ediyorsunuz. Hoşlanılmayan şu üç şeyin ne kadar da güzel olduğuna dikkat edin; fakirlik, hastalık ve ölüm."[589]

520- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Bugün sabaha çıkan herkes bu dünyada misafirdir. Yanındaki mal ödünçtür. Misafir ise yolcudur, emanet de iade edilecektir."[590]

521- Fudayl bin Iyaz şöyle dedi:

"İnsan ne kadar uzun emeller kurarsa, amelini de o derece kötü yapar."[591]

522- Şumayt bin Aclan şöyle dedi:

"Mü'min kendine şöyle demelidir; ömür üç gündür. Dün içindekilerle beraber geçip gitti. Yarın ise sadece bir emeldir. Büyük bir ihtimalle sen ona yetişemeyeceksin. Eğer yarına çıkarsan, yarın zaten rızkıyla beraber gelecektir. Ancak yarından önce değerlendirilmesi gereken bir gündüz ve gece vardır. Pek çok kimse bu ikisinde ölüp gitmişlerdir. Belki sen de aynı akıbete uğrayacaksın. Yaşanılan günü düşünmek yeter."[592]

30- FAKİRLİK

"(Yapacağınız hayırlar,) kendilerini Allah yoluna adamış, bu sebeple yeryüzünde kazanç için dolaşamayan fakirler için olsun. Bilmeyen kimseler, iffetlerinden dolayı onları zengin zanneder. Sen onları simalarından tanırsın. Çünkü onlar yüzsüzlük ederek istemezler. Yaptığınız her hayrı muhakkak Allah bilir."[593]

523- Muaz bin Cebel (r.a)'den; Rasulullah (s.a.v) bana:

- Sana cennetin padişahlarının özelliklerini bildireyim mi? diye sordu. Ben:

- Evet, bildir ey Allah'ın Rasulü, dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

- Toplumun gözünde zayıf ve güçsüz olan, eski iki parça elbiseye bürünen, kendisine hiçbir değer verilmeyen, iltifat edilmeyen, eğer bir konuda Allah adına yemin edecek olsa, Allah'ın yeminini doğru çıkardığı adam, cennetin padişahıdır."[594]

524- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Benim gözümde kendisine en çok gıpta edilen mü'min; dünyada yükü hafif, namazdan nasibi fazla olan, rızkı kendisine yetecek derecede çok olmadığı halde Allah'a kavuşuncaya kadar buna sabreden, insanlar arasında parmakla gösterilecek derecede tanınmayan, musibeti dünyada iken verilen, ölümü çabuk , mirası ve ardından ağlayanı az olan kimsedir."[595]

525- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'minlerin fakirleri cennete zenginlerden beş yüz yıl önce girerler."[596]

526- Ebu Said el- Hudri (r.a)'den;

"Miskinleri (fakirleri) seviniz! Çünkü ben Rasulullah (s.a.v)'ın şöyle dua ettiğini işittim:

- Allah'ım! Beni miskin olarak yaşat, miskin olarak öldür ve beni miskinlerle beraber haşret."[597]

527- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ümmetimden öyle kimseler vardır ki, birinizin kapısına gelip bir dinar istese vermezsiniz. Bir dirhem istese yine vermezsiniz. Bir kuruş istese yine vermezsiniz. Fakat o Allah'tan cenneti isteyecek olsa, hemen verir. Eğer Allah'tan dünyayı isteyecek olsa vermez. Dünyayı o kişiye vermemesi onu küçük gördüğü için değildir. Öyle kimseler eski elbise giyerler, kimse onlara iltifat etmez. Ama bir konuda Allah'a yemin edecek olsalar Allah onların yeminlerini doğru çıkarır."[598]

528- Rasulullah (s.a.v) ashabı ile sohbet ederken fakir bir kişi geldi ve zengin bir adamın yanına oturdu. Zengin olan adamın adeta elbiselerini toplar gibi fakirden çekinmesi Rasulullah (s.a.v)'ın yüzünün değişmesine sebep oldu.

- Ey falan! Senin zenginliğinin ona gitmesinden mi yoksa onun fakirliğinin sana bulaşmasından mı endişe ettin? diye çıkıştı. Adam:

- Ey Allah'ın Rasulü! Zenginliğin zararı mı var? dedi. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:

- Evet, zararı var! Zenginliğin seni ateşe çağırırken, fakirliği onu cennete çağırır. Adam:

- Öyleyse beni ateşten ne kurtarır? diye sordu. Rasulullah (s.a.v):

- Kardeşinin başını sıvazlayıp gönlünü alman seni ateşten kurtarır, cevabını verdi. Adam:

- Öyleyse hemen yapayım, demesi üzerine fakir adam:

- Hayır, hayır! Benim buna ihtiyacım yok , dedi. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:

- Kardeşin için Allah'tan bağışlanma dile ve ona dua et."[599]

529- Rasulullah (s.a.v) insanlara namaz kıldırırken bazı kimseler açlıktan dolayı güçleri kesilip yere düşerlerdi. Bunlar Suffe ashabındandı. Bir gün bedeviler:

- Yahu bunlar da deli midir nedir? deyince, Rasulullah (s.a.v) namazı bitirip Suffe ashabına şöyle buyurdu:

- Eğer Allah'ın sizler içinkendi katında neler hazırladığını bir bilseydiniz, fakirliğinizin ve düşkünlüğünüzün daha da artmasını isterdiniz."[600]

530- Mus'ab bin Sa'd (r.a) şöyle anlattı:

"Babam, kendisini Rasulullah (s.a.v)'ın ashabı içinde bulunan fakirlerden daha üstün sandı. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Allah, bu ümmete güçsüzlerin namazları, duaları ve samimiyetleri sebebiyle yardım eder."[601]

531- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Fakirlik mü'minde atın yanağına bağlanmış olan güzel bir gemden daha üstün ve daha süslüdür."[602]

532- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kimin namazı güzel, malı az, çoluk-çocuğu kalabalık olursa, insanların da gıybetini yapmazsa biz onunla cennette şöyle beraber olacağız. (Rasulullah (s.a.v) bunu söylerken işaret parmağıyla orta parmağını gösteriyordu.)"[603]

533- Rasulullah (s.a.v)'ın yanından zengin bir adam geçti. Bunun üzerine O yanında bulunanlara:

- Bu zengin adam hakkında ne dersiniz? diye sordu. Sahabeler:

- Bu adam insanların en şereflilerindendir. Bir kadına talip olsa evlenmesine izin verilir. Birine aracı olsa, aracılığı kabul edilir. Bir şey söylese sözü dinlenir, dediler. Rasulullah (s.a.v) sustu. O sırada yanlarından fakir bir adam geçti. Rasulullah (s.a.v) yine sordu:

- Peki, bu adam hakkında ne dersiniz? Sahabeler:

- Bu adam müslümanların fakirlerindendir. Bir kadına talip olsa, evlenmesine izin verilmez. Birine aracı olmak istese, aracılığı kabul edilmez. Ve bir şey söylese, sözü dinlenmez, dediler. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v):

- Bu adam, diğer adam gibi dünya dolusu adamdan daha hayırlıdır, buyurdu."[604]

534- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ümmetim için şu üç şeyden korkuyorum:

1-Alimin ayağının kaymasından

2-Münafığın Kur'an'la mücadele (zıtlaşma) etmesinden

3-Dünyanın boyunlarınızı kırıp da kendinizi fakir görmenizden ve birbirinizi suçlamanızdan."[605]

535- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah kıyamet günü kullarından aynı konumda olan ama biri fakirlikle, diğeri ise zenginlikle imtihan edilmiş iki kulu diriltir. Darlık içinde olan cennete yönelir. Kapılarına geldiği zaman oradan geri dönmez. Melekler ona:

- Buyur, derler. Kılıcı omzunda olduğu halde şöyle der:

- Şu kılıç bana dünyada cihad edeyim diye verildi. Ben de ölünceye kadar onunla mücadele ettim. Kılıcını bekçilere atar ve yürür. Kimse onu geri çevirmez ve cennete girmekten alıkoymaz. O da cennete girer ve bir müddet orada eğlenir. Sonra bolluk içinde olan din kardeşi gelir. O fakir de ona:

- Ey falan! Seni cennete önce girmekten engelleyen şey neydi? diye sorar. O da:

- Bana ancak şimdi izin verildi. O kadar bekledim ki, eğer ekşi ot yemiş üç yüz yük devesi olsaydı ve beşer beşer su içmeye gelselerdi, benim terimden kanmış olarak dönerlerdi, cevabını verir."[606]

536- Ebu Zer (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v) bana:

- Ey Ebu Zer! Mesciddeki en zengin adamı bana göster, buyurdu. Ben de baktım ve üzerinde kaftan bulunan bir adamı işaret ederek:

- İşte bu ey Allah'ın Rasulü! dedim. Bunun üzerine:

- Mesciddeki en fakir adamı bana göster, buyurdu. Baktım, üzerinde yırtık pırtık bir elbise bulunan bir adamı göstererek:

- İşte bu ey Allah'ın Rasulü! dedim. Rasulullah (s.a.v) fakir adama işaret ederek:

- Şu adam var ya, Allah katında şu zengin gibi bir dünya dolusu adamdan daha

değerlidir, buyurdu."[607]

537- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Rüyamda cennete girdiğimi gördüm. Cennetin en üst derecelerinde fakir muhacirler ile müslümanların çocukları vardı. En az olanlar ise, zenginler ve kadınlardı.

- Zenginleri ve kadınları neden cennette az görüyorum? diye sordum. Bana şöyle cevap verildi:

- Zenginler kapıda mallarından sorguya çekiliyorlar. Kadınlara gelince, şu iki kırmızı şey, yani altınla ipek onları helak etmiştir.

Daha sonra cennetin sekiz kapısının birinden çıktım. Ümmetimi tek tek bana göstermeye başladılar. Ancak Abdurrahman bin Avf'ı göremedim. Tam ümidimi kesmiştim ki onu da gördüm. Beni görünce ağlamaya başladı.

- Ey Abdurrahman! Neden ağlıyorsun? diye sordum. Şöyle dedi:

- Seni hak üzere gönderen Allah'a yemin ederim ki, seni göremeyince bir daha asla göremeyeceğimi zannettim. Ben:

- Niye ki? diye sorunca şöyle cevap verdi:

- Malımın çokluğundan dolayı, size gelinceye kadar sorguya çekiliyordum."[608]

538- Ebu Said (r.a) şöyle anlattı:

"Muhacirlerden yoksul bir grupla beraberdim. Yeterli elbiseleri olmadığı için çıplaklıklarını birbirleriyle örtüyorlardı. Biri de bize Kur'an okuyordu. Derken Rasulullah (s.a.v) gelip yanımıza oturdu. Kur'an okuyan kimse okumasını kesti. Rasulullah (s.a.v) selam verip şöyle sordu:

- Burada ne yapıyordunuz? Biz:

- Ey Allah'ın Rasulü! Birimiz Kur'an okuyor, diğerleri de ondan dinliyorlardı, dedik. O da:

- Kendileriyle birlikte sabretmekle emrolunduğum ümmetimden böylelerini yaratan Allah'a hamd olsun, buyurdu. Sonra tam ortamıza oturup eliyle işaret etti. Bunun üzerine hepimiz O'nun etrafında halka olduk ve yüzlerimizi O'na doğru çevirdik. Rasulullah (s.a.v)'ın o toplulukta benden başka kimseyi tanıdığını sanmıyorum. Sonra şöyle buyurdu:

- Ey muhacir yoksullar! Kıyamet gününde tam bir nura kavuşacağınıza sevinin! Cennete zenginlerden yarım gün önce gireceksiniz! Bu yarım gün, dünya günleriyle tam beş yüz yıldır."[609]

539- Rasulullah (s.a.v) Basra halkıyla anlaşma yapmış ve onlara A'la b. Hadrami'yi vali olarak göndermişti. Ebu Ubeyde de Bahreyn'den mallar

getirdi. Derken Ensar bunu duydu ve Rasulullah (s.a.v) ile beraber sabah namazına geldi.

Rasulullah (s.a.v) namazı kılınca oradan ayrıldı, onlar da O'nun önüne çıktılar. Rasulullah (s.a.v) gülümsedi ve:

- Zannederim siz Ebu Ubeyde'nin Bahreyn'den bir şeylerle geldiğini duydunuz, buyurdu. onlar da:
- Evet, ey Allah'ın Rasulü, dediler. Rasulullah (s.a.v) da:
- O halde sevinin ve sizi sevindirecek şeyi ümit edin! Ben sizin için fakirlikten korkmuyorum. Ama sizden öncekilerin ayaklarının altına dünyanın serilmesi gibi sizin ayaklarınızın altına da dünyanın serilmesinden, onların dünya için yarıştıkları gibi sizin de yarışmanızdan ve dünyanın onları helak ettiği gibi sizi de helak etmesinden korkuyorum, buyurdu."[610]

540- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Gariplere müjdeler olsun! Biz:

- Garipler kimlerdir ey Allah'ın Rasulü? diye sorduk. Rasulullah (s.a.v):
- Birçok kötü insan içinde az olan salih kişilerdir. Onlara isyan edenler, itaat edenlerden daha çoktur, buyurdu.

Bir başka gün yine Rasulullah (s.a.v)'ın yanındaydık , şöyle buyurdu:

- Kıyamet günü ümmetimden nurları güneş gibi parlayan bir kısım insanlar gelecek. Biz:
- Ey Allah'ın Rasulü! Onlar kimlerdir? diye sorduk. Şöyle cevap verdi:
- Onlar; ümmetimin fakir muhacirleridir ki, onlar sebebiyle çirkin şeylerden korunulur. Onlardan her biri, ihtiyacını insanlara bildirmeden içinde saklayarak ölür ve yeryüzünün dört bir tarafından dirilerek haşrolunurlar."[611]

541- Nukade el- Esedi (r.a)'den;

- Rasulullah (s.a.v) beni bir adama göndererek ondan meniha (geçici bir süre için karşılıksız sütünden yararlanılacak) bir dişi deve istedi. Adam bu isteği yerine getirmedi. Sonra Rasulullah (s.a.v) beni başka bir adama gönderdi. Adam Rasulullah (s.a.v)'a sağmal bir deve gönderdi. Rasulullah (s.a.v) daveyi görünce:
- Allah'ım! Bu deveyi ve onu göndereni bereketlendir, diye dua etti. Bunun üzerine ben:
- Ey Allah'ın Rasulü! Deveyi getirene de dua etsen, dedim. O:
- Allah'ım! Deveyi getireni de, buyurdu. Sonra devenin sağılmasını emretti. Bunun üzerine deve sağıldı ve bol süt verdi. Rasulullah (s.a.v) davesini

göndermeyen adam için:

- Allah'ım! Falanın malını çoğalt, diye diğeri için de:

- Allah'ım! Falanın rızkını gün be gün eyle, diye dua etti."[612]

542- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Garibin ölümü şehidliktir."[613]

543- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İyilik yapmak suretiyle fakirlerin yanında bir yatırımınız bulunsun. Çünkü kıyamet günü zenginlik sırası onlarındır."[614]

544- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim kendi menfeatine ters düşmesine rağmen insanlara insaflı davranırsa yüksek cennetleri hak eder. Kime de fakirlik zenginlikten daha sevimli gelirse, Harameyn (Mekke-Medine) halkı ne kadar çalışırlarsa çalışsınlar, ona verilen hayra ulaşamazlar."[615]

545- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Âdemoğlunun hoşuna gitmeyen iki şey vardır. Biri ölüm. Oysa ölüm fitneden daha hayırlıdır. İkincisi, mal azlığıdır. Oysa az malın hesabını vermek daha kolaydır." [616]

546- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şu üç kişi hesapsız olarak cennete gireceklerdir:

1-Elbisesini yıkadığı zaman yerine giyecek elbisesi olmayan

2-Ocağının üzerinde iki kap bir araya gelmeyen

3-Kendisine hangi içeceği içmek istediği sorulmayan (sudan başka seçeneği olmayan)."[617]

547- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kimin üzerinde Allah'ın nimetleri görünürse Allah'a çokça hamd etsin. Dert ve sıkıntıları artan kimse çokça istiğfar etsin. Fakirlikten kurtulmak isteyen kimse de; "La havle vela guvvete illa billah" (Güç ve kuvvet ancak Allah iledir) sözünü çokça söylesin."[618]

548- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah yolunda benim kadar hiç kimse insanlar tarafından korkutulmadı. Allah yolunda kimse benim kadar eziyete uğramadı. Gecesi ve gündüzüyle tam bir ay bende ve Bilal'de, Bilal'in koltuğunun altında bulunan yiyecekten başka bir şey yoktu."[619]

549- Hz. Aişe (r.a) şöyle dedi:

"Allah'a yemin olsun ki, aylar geçer de Muhammed (s.a.v)'ın evine ekmek girmediği olurdu.

- Ey mü'minlerin annesi! Rasulullah (s.a.v) bu müddet içinde ne yer, ne içerdi? diye soruldu. Şöyle dedi:

- Allah kendilerini hayırla mükâfatlandırsın. Ensar'dan sütü bulunan komşularımız vardı. Onlar Rasulullah (s.a.v)'a süt hediye ederlerdi."[620]

550- Bir gün Rasulullah (s.a.v)'a sıcak bir yemek getirildi. Yedikten sonra şöyle buyurdu:

- Allah'a hamd olsun! Şu ve şu kadar zamandır karnıma sıcak bir yemek girmemişti."[621]

551- Ömer (r.a) insanların dünyadan elde ettiklerini anlattı ve şöyle dedi:

"Rasulullah (s.a.v)'ın gün boyu açlıktan kıvranıp da karnını doyuracak adi bir hurmayı bulamadığını görmüşümdür."[622]

552- Enes bin Malik (r.a) şöyle dedi:

"Rasulullah (s.a.v) Allah'a kavuşuncaya kadar halis buğday unundan yapılmış ince yufka ekmeği ve kızartılmış körpe kuzu kebabı yemedi."[623]

553- Ebu Hureyre bir gün önlerinde kebap yemeği bulunan bir topluluğa uğramıştı. Onlar Ebu Hureyre'yi de kebap yemeye davet etmişler, fakat o kebap yemeği kabul etmeyip:

- Rasulullah (s.a.v) şu dünyadan arpa ekmeği ile karnı doymadan çıkıp gitti, dedi."[624]

554- Ebu Esma şöyle anlattı:

"Ebu Zer Rebeze'de sürgünde iken onun yanına gittim. Siyah, çirkin ve güzel kokulardan yoksun bir hanımı vardı. Bize:

- Şu siyah kadın bana ne diyor, biliyor musunuz? Bana Irak'a gitmemiz gerektiğini söylüyor. Çünkü Irak'a gittiğimizde oranın halkı bize yardım edecekmiş. Halbuki benim sevgili dostum Rasulullah (s.a.v)'ın bana haber verdiğine göre; "Cehennem köprüsünün yanı başında kaygan bir yol vardır. Eğer yükünüz hafif olursa, o yolun tehlikesinden kurtulma ümidiniz daha fazla olur."[625]

555- Utbe bin Ğazvan minber üzerinde bize bir hutbe okudu. Hutbesinde şöyle diyordu:

"Ben Rasulullah (s.a.v)'la birlikte yedi kişilik bir grup içerisindeki durumumuzu hatırlıyorum da, o zaman ağaç yaprağından başka yiyeceğimiz yoktu. Hatta ağaç

yapraklarını yediğimiz için ağızlarımızın etrafı yara olmuştu."[626]

556- *Ca'fer bin. Ebi Talib (r.a) fakirleri çok sever, onların yanında oturur, onlarla konuşur sohbet ederdi. Rasulullah (s.a.v) onu "Ebu'l-Mesakin (miskinlerin babası)" diye isimlendirirdi."*[627]

557- *Ebu Derda (r.a) şöyle dedi:*

"Allah'a karşı tevazu (alçak gönüllülük) olduğu için fakirliği, Rabbime kavuşmayı özlediğim için ölümü, günahlarıma kefaret olduğu için de hastalığı seviyorum."[628]

558- *Ka'b bin Malik (r.a) şöyle dedi:*

"İnsanlar diriltildikleri zaman, bir çağrıcı şöyle seslenir:

- Bugün ayrılış günüdür. Nerede bedenlerini yataklarından uzaklaştıranlar? Nerede Allah'ı ayaktayken, otururken ve yatarken zikredenler?

O sırada cehennem boynunu uzatır ve:

- Bana üç kişiyi yutmam emredildi; Allah ile beraber başka bir ilah kabul eden, inatçı zorba ve haksız yere haddi aşan. Elbette ben babayı oğuldan, oğlu babadan ayırırım, der.

Fakir müslümanların da cennete götürülmeleri emredilir. Ama o üç kimse geride bırakılır. Bunun üzerine onlar şöyle derler:

- Bizi geride bırakıyorsunuz, ama bizler ne mal sahibiydik ne de idareciydik!"[629]

559- *Sehl bin Sa'd şöyle dedi:*

"Biz Cuma günü olunca sevinirdik, dedi. Kendisine:

- Neden? diye sorulunca şöyle dedi:

- Bizim yaşlı bir ninemiz vardı. Pazı köklerini alıp bir tencereye doldurur, üzerine de arpa öğütüp ilave ederdi. Vallahi o yemeğin içinde ne kuyruk yağı ne de iç yağı bulunurdu. Cuma namazından çıktıktan sonra ona uğrayıp selam verirdik. O da bize yemeğinden ikram edip yedirirdi. Onun için Cuma gününün gelişine çok sevinirdik."[630]

560- *Davud (a.s) şöyle dua ederdi:*

"Ey Allah'ım! Seni unutturacak kadar beni fakir kılma. Azgınlaştıracak kadar da zengin kılma."[631]

561- *Hasan Basri Rasulullah (s.a.v)'ın ashabını kastederek şöyle dedi:*

"Öyle bir topluluk gördüm ki, helal mal edinmek isteselerdi elbette edinebilir, zengin olabilirlerdi. Kendilerine; "Neden dünyadan nasibinizi almıyorsunuz?" diye sorulduğunda, "Biz kalbimizi bozmasından korktuğumuz için zengin olmak istemiyoruz" diye cevap verirlerdi."[632]

31- KANAAT

"Bu dünya hayatı sadece bir eğlenceden, bir oyundan ibarettir. Ahiret yurduna (oradaki hayata) gelince, işte asıl yaşam odur. Keşke bilmiş olsalardı!"[633]

562- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İslam yoluna giren ve yeterli rızkı olup da, ona kanaat eden kimseye ne mutlu!"[634]

563- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'minlerin en hayırlıları; kanaatkar olanları, en kötüleri ise; aç gözlü olanlarıdır."[635]

564- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kıyamet gününde her zengin ve her fakir dünyadayken rızkının yetecek kadar verilmiş olmasını temenni edecektir."[636]

565- Rasulullah (s.a.v) şöyle dua ederdi:

"Allah'ım! Muhammed ailesinin rızkını yetecek kadar kıl."[637]

566- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Zenginlik mal çokluğunda değil, gönül tokluğundadır."[638]

567- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Dünya işlerinde kendinizden aşağı olanlara bakın, sizden yukarı olanlara bakmayın. Çünkü bu, Allah'ın nimetlerini küçümsememeniz için daha güzeldir."[639]

568- Hakim bin Hızam (r.a)'den;

"Ben Rasulullah (s.a.v)'dan bir şeyler istedim, bana verdi. Sonra yine istedim, yine verdi. Sonra yine istedim, bu defa bana şöyle buyurdu:

- *Ey Hakim! Bu mal çekicidir, tatlıdır. Ancak kim onu tok gözlülükle alırsa, ona hayır ve bereket verilir. Kim de onu aç gözlülükle alırsa, ona hayır ve bereket verilmez ve yiyip de doymayan kimse gibi olur. Veren el, alan elden daha hayırlıdır."*[640]

569- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim başına gelen bir fakirliği, halinden şikayet ederek insanlara bildirir ve onlardan bir şeyler isterse, onun fakirliği giderilmez. Kim de durumunu sadece Allah'a arz ederse, Allah er veya geç onu rızıklandırır ve fakirliğini giderir."[641]

570- Şakik bin Seleme şöyle anlatıyor:

"Ben bir arkadaşımla beraber Selman-ı Farisi'nin yanına geldim. Selman:

- *Eğer Rasulullah (s.a.v) tekellüfü (misafire ikram etmekte aşırıya gitmek) yasaklamasaydı, size tekellüf yapardım, dedi ve bize su ile tuz getirdi. Arkadaşım:*
- *Ah, keşke tuzun yanında bir de kekik otu olsaydı, dedi. Selman hemen matarasını rehin olarak göndererek, karşılığında kekik otu satın aldı. Yemekte sonra arkadaşım şöyle dua etti:*
- *Verdiği rızka karşı bizi kanaatkar kılan Allah'a hamd olsun. Bunun üzerine Selman şöyle dedi:*
- *Eğer Allah'ın sana verdiği rızka kanaat etseydin, şimdi bizim mataramız rehin olmayacaktı."*[642]

571- Sa'd (r.a) oğluna şu nasihatte bulundu:

"Ey oğlum! Allah'tan zenginlik isterken, kanaati de beraberinde iste. Çünkü kanaati olmayan bir kimse hiçbir zaman zengin olamaz."[643]

32- GEREKSİZ İSTEK VE ARZULARIN PEŞİNE DÜŞMEMEK

"Hevâ ve hevesini tanrı edinen ve Allah'ın (kendi katındaki) bir bilgiye göre saptırdığı, kulağını ve kalbini mühürlediği, gözünün üstüne de perde çektiği kimseyi gördün mü? Şimdi onu Allah'tan başka kim doğru yola eriştirebilir? Hâla ibret almayacak mısınız?"[644]

"Rabbinin makamından korkan ve kendimi kötü arzulardan uzaklaştırmış kimse için şüphesiz cennet onun yegâne barınağıdır."[645]

"(Bununla beraber) kendimi temize çıkarmıyorum. Çünkü benlik aşırı şekilde kötülüğü emreder; Rabbimin acıyıp koruduğu kimse. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayan, pek esirgeyendir."[646]

572- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Dikkat edin!.. Dünyada doymuş ve nice nimetlere gark olmuş birçok kimse vardır ki, kıyamet gününde aç ve çıplaktırlar.

Dikkat edin!.. Dünyada nice aç kimseler vardır ki, kıyamet gününde doymuş ve nimetlere gark olmuş olacaklardır.

Dikkat edin!.. Nice kimseler kendi istek ve arzularını bir kenara bırakıp onu horlarken, gerçekte ona ikramda bulunmaktadır.

Dikkat edin!.. Allah'ın Rasulüne ganimet olarak ihsan ettiği nimetler içinde yüzüp, O'nun rızası dışında tasarrufta bulunan nice kimseler vardır ki, bunların Allah katında hiçbir nasipleri yoktur.

Dikkat edin!.. Cennet ameli dağ başında bir zorluk, cehennem ameli ise ovada bir kolaylıktır.

Dikkat edin!.. Nice anlık şehvetler vardır ki, uzun bir üzüntüye sebep olurlar."[647]

573- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Gerçek mücahid; nefsinin isteklerine karşı cihad ederek günahlardan uzak durmak için mücadele eden kimsedir."[648]

574- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Kim dünyada Allah'ın diniyle meşgul olan kimselerden olursa, Allah'ın kıyamet günü ilgilendiği kimselerden olur. Kim de dünyada sadece kendi arzu ve istekleriyle ilgilenen kimselerden olursa, Allah'ın kıyamet günü kendi haline terk ettiği kimselerden olur."[649]

575- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Ahiret ticaretinde en fazla zararda olan kimse; dünyevi emellerine ulaşmak için kendisini yiyip bitiren, arzularına kavuşma konusunda zamanın kendisine yardım etmediği (zamanını iyi değerlendirmeyen), azıksız olarak dünyadan ayrılan ve elinde kendisine mazeret olabilecek hiçbir delil bulunmadığı bir halde Allah'ın huzuruna çıkarılan kimsedir."[650]

576- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Benden sonra ümmetim hakkında üç şeyden korkuyorum:
1-Heva ve heveslerinin kendilerini şaşırtması.
2-Mide düşkünlüğü ve şehvetlerine uymaları.
3-Hakikati bilip öğrendikten sonra gaflete düşmeleri."[651]

577- Rasulullah (s.a.v) Muaz bin Cebel'i Yemen'e gönderirken ona şöyle buyurdu:

"Lüks ve israf içinde yaşanılan refahtan sakın! Çünkü Allah'ın gerçek kulları nimetler içinde yüzmezler."[652]

578- Zübeyr bin Avvam (r.a)'den;
"Sonra o gün bütün nimetlerden mutlaka sorguya çekileceksiniz." (Tekasür 8) ayeti inince ben:

- Ey Allah'ın Rasulü! Biz hangi nimetin hesabından sorguya çekileceğiz? Bizdeki nimet sadece iki siyah şey olan, hurma ve sudur, dedim. Rasulullah (s.a.v) da:

- Bilmiş olunuz ki, o nimetlerden de sorulacaksınız, buyurdu."[653]

579- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İki nimet vardır ki, insanların çoğu onda aldanırlar; sıhhat ve boş vakit."[654]

580- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Ümmetimin nimetler içerisinde yüzenlerinin en kötüleri; çeşit çeşit yiyecek ve giyecek isteyen, konuşurken de sözlerini süsleyerek konuşanlardır."[655]

581- Bir gün Rasulullah (s.a.v)'a badem ezmesi getirilmişti.

- *Bu nedir? diye sordu.*
- *Badem ezmesidir, cevabını verdiler. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:*
- *Onu benden uzaklaştırın! Çünkü o, gününü gün edenlerin içeceğidir."*[656]

582- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Üç kişi vardır ki, Allah onları sever. Üç kişi vardır ki, Allah onlara öfkelenir. Allah'ın sevdiği üç kişi şunlardır:

1-Bir ihtiyaç sahibi, aralarında akrabalık bağı bulunmayan bir topluluğun yanına ihtiyacını arz etmek için gelir. Onlar da hiçbir şey vermeden geri çevirirler. Topluluğun arkasında oturan kişi, gizlice ayrılıp ona ihtiyacı olan şeyi verir. Bu iyiliği sadece Allah ve verdiği kimse bilir.

2-Bir grup insan gece boyunca yol alırlar. Öyle ki uyku kendilerine en sevimli ve dengi bulunmaz bir nimet haline gelir. Uzanıp yatarlar. Aralarından biri kalkar Allah'a yalvarır ve O'nun ayetlerini okur.

3-Bir ordu birliğiyle beraber düşmanla karşılaşan, yenilgiye uğradıkları halde, kendisi geri çekilmeyip düşmanla göğüs göğse çarpışıp şehit düşen veya zafere ulaşan kimse.
Allah'ın öfkeleneceği üç kimse ise: Zina eden ihtiyar, kibirli fakir ve zalim zengindir."[657]

583- Ebu Vail (r.a) şöyle anlattı:

"Biz Habbab (r.a)'ı hastalığında ziyarete gitmiştik. O şöyle dedi:

- *Bizler Allah'ın rızasını isteyerek Peygamber (s.a.v) ile birlikte Medine'ye hicret ettik. Artık ecir ve mükafatımız Allah katındaydı. Biz muhacirlerden bazı kimseler bu hicretin dünya ücretinden hiçbir şey almadan geçip gittiler. İşte onlardan biri de Mus'ab bin Umeyr'dir. Mus'ab Uhud günü şehid edildi ve arkasında çizgili bir yün kumaştan başka bir şey bırakmadı. Biz o tek kumaşla onu defnetmeye çalıştık. Başını örttüğümüz zaman ayakları açıkta kalıyor, ayaklarını örttüğümüz zaman başı açıkta kalıyordu. Rasulullah (s.a.v) bize şehidin başını kumaşla, ayaklarını da ızhır otuyla örtmemizi emretti. Biz muhacirlerden kimi de hicretin meyvelerinin toplanma zamanına ulaştı ve o şimdi bu meyveleri toplamaktadır!"*[658]

584- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) şöyle dedi:

"Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekin. Çünkü bu hesabınız için kolaylık sağlar. Günahlarınız tartılmadan önce, amellerinizi tartın. "Büyük arz olunuş günü" için çeyiz hazırlayın. "O gün Allah'a arz olunursunuz. Hiçbir gizliniz kalmaz." (Hakka 18)"[659]

585- Ebu Bekir (r.a) ölüm halindeyken Selman (r.a) yanına girdi ve:

- Ey Rasulullah (s.a.v)'ın halifesi! Bana tavsiyede bulunur musun? dedi. Bunun üzerine Ebu Bekir (r.a) şöyle dedi:

- Aziz ve Celil olan Allah dünya nimetlerini önünüze serecek. Ondan sadece ihtiyacınız kadarını alın. Kim sabah namazını kılarsa o Allah'ın koruması altındadır. Allah'ın koruması altındayken O'nunla yaptığın kulluk anlaşmasını bozma. Yoksa Allah seni yüz üstü ateşe fırlatıp atar."[660]

586- Ebu Derda (r.a) şöyle dedi:

"Dikkat edin!.. Görünüşte kendini aşağılamasına rağmen, kendisine ikram eden nice kimseler vardır! Dikkat edin!.. Elbisesini beyazlatmasına rağmen, dinini kirleten nice kimseler vardır!"[661]

587- Huzeyfe İbnu'l-Yeman (r.a) şöyle dedi:

"Muhakkak ki, hak (İslam'ı yaşamak) ağırdır ve zordur. Zorluğuna rağmen sonucu kolaydır ve övgüye değerdir. Ve muhakkak ki, batıl bir dini yaşamak basit ve kolaydır. Kolaylığına rağmen sonucu zordur ve etrafa kötülük saçar. Küçük günahları terk etmek, tevbe etmekten daha kolay ve daha hayırlıdır. Nice anlık şehvetler var ki, arkasında uzun süren bir hüzün bırakır."[662]

588- Rebeze'de Ebu Zer'in yanına bir grup kimse uğradılar ve ona yiyecek, içecek bir şeyler vermeyi teklif ettiler. Bunun üzerine o:

- Yanımızda sütünü sağdığımız bir keçi, sağa sola giderken üzerine bineceğimiz bir eşek ve hizmetimizi gören bir köle var. Bir de fazladan abaye (cübbe) var, ben de onun hesabından korkuyorum."[663]

589- Allame Muhammed bin Fazl şöyle dedi:

"İnsana hayret doğrusu! Allah'ın evine varmak için vadileri, ıssız yolları, çölleri aşar gider. Çünkü orada peygamberinin izleri vardır. Bu insan nasıl olur da kalbine varmak için benliğini ve onun isteklerini aşıp geçmez. Çünkü kalpte Rabbinin kudret izleri vardır."[664]

590- Hasan Basri Rasulullah (s.a.v)'ın ashabını kastederek şöyle dedi:

"Öyle bir topluluk gördüm ki, bazı dönemler içlerinden biri yetmiş sene geçse ailesinden özel olarak iştahını çeken bir yemek istemez, hatta bazen yatacak yastık bulamazlardı. Bir şeyler yedikleri zaman da karınlarında taş gibi bir şeyler hissederlerdi."[665]

33- AZ YEMEK

"Doğrusu Allah, inanıp yararlı işler işleyenleri içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyar. Durakları ateş olduğu halde kafirler, zevklenirler ve hayvanlar gibi yerler."[666]

591- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'min bir mideyi doldurmak için, kafir ise yedi mideyi doldurmak için yer."[667]

592- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bu ümmete, peygamberlerinin vefatından sonra gelen ilk bela çok yemek ve hırstır. Çünkü bir kavmin karnı doyunca bedenleri kuvvetlenir, kalpleri zayıflar ve şehevi duyguları artar."[668]

593- Ebu Cuhayfe (r.a) şöyle anlatıyor:

"Bir gün et ve ekmekten yapılmış bir tirit yedim. Sonra da Rasulullah (s.a.v)'ın yanına geldim ve geğirmeye başladım. Rasulullah (s.a.v) da bana şöyle buyurdu:

- Ey Ebu Cuhayfe! Geğirtini bizden uzak tut. İnsanların dünyada en çok doyanları, ahirette en çok aç kalanları olacaklardır."[669]

594- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kıyamet gününde şişman ve iri-yarı bir adam getirilecek, fakat Allah katında hiçbir değeri olmayacaktır."[670]

595- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Hikmetin (yerli yerince konuşup hareket etmek) nuru; fazla yememektir. Dinin başı; dünyaya kul-köle olmayı terk etmektir. Allah'a yakınlaşmanın yolu; zavallıları sevmek ve onlara yakınlaşmaktır. Allah'tan uzaklaşmanın yolu ise; insanın günahta güçlü kılacak kadar çok doymasıdır. Karınlarınızı aşırı bir şekilde doyurmayın, yoksa göğüslerinizdeki hikmetin nuru söner. Hikmetin ışığı mü'minin kalbinde bir kandil gibi yayılır."[671]

596- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Âdemoğlu karnından daha kötü bir kap doldurmamıştır. Belini doğrultacak kadar birkaç lokmacık ona yeter. Birkaç lokma ile yetinmeyecekse, hiç olmazsa midesini üçe ayırsın; üçte birini yemeğe, üçte birini içeceğe/suya, üçte birini de nefesine."[672]

597- Rasulullah (s.a.v) bir grup arkadaşı ile beraber Ebu Heysem (r.a)'e gitti.

Evine geldiğinde Ebu Heysem'in hanımına:

- Ebu Heysem nerelerde? diye sordu. Hanımı da:
- Bizim için içecek bir şeyler getirmeye gitti, cevabını verdi. Onlar böyle konuşurlarken Ebu Heysem geldi. Ve hanımına:
- Vah zavallı kadın! Yoksa Rasulullah (s.a.v)'a ikram edecek bir şey bulamadın mı? diye çıkıştı. Kadın:
- Hayır, cevabını verince:
- Öyleyse kalk bize bir şeyler hazırla, dedi. Kadın arpa ekmeği hazırlarken Ebu Heysem de Rasulullah (s.a.v) ile arkadaşlarına ikram etmek için bir koyun kesti. Koyun etini pişirdikten sonra misafirlerinin önüne koydu. Arkasından da soğuması için bekletilmiş bir testiden su ikram etti. Rasulullah (s.a.v) ve beraberindekiler sularını içtikten sonra Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
- Kıyamet günü bunlardan dolayı sorguya çekileceksiniz!"[673]

598- "Rasulullah (s.a.v)'a büyük bir kap içerisinde bir miktar bal ile süt getirildi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Ne güzel. Bir içimde iki çeşit içecek ve bir bardakta iki çeşit katık. Hayır, benim ona ihtiyacım yoktur. Yanlış anlamayın. Ben ona haramdır demiyorum. Fakat kıyamet günü Allah'ın beni dünyanın ihtiyaçtan fazla olan nimetlerinden sorumlu tutmasını istemiyorum. Ben Allah için tevazu ederim. Kim Allah için tevazu ederse Allah o kimseyi yüceltir. Ve kim de kibirlenirse Allah o kimseyi alçaltır. Kim geçimde orta yollu davranırsa Allah o kimseyi zengin kılar. Kim ölümü çok hatırlarsa Allah o kimseyi sever."[674]

599- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ben açlığımı ne ile giderdiğime önem vermem!"[675]

600- Aişe (r.a)'dan;

"Biz, Muhammed (s.a.v)'ın ev halkı olarak ateş yakmadan tam bir ay geçirdiğimiz olurdu da o dönemde yiyeceğimiz; yalnızca kuru hurma ve su idi."[676]

601- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a)'a kızı Hafsa (r.a) gelerek:

- Şu giydiğin elbiseden daha yumuşağını giysen, şu yediğin yemekten daha iyisini yesen olmaz mı? Allah sana arzı açtı ve rızkı genişletti." Dedi. O da:
- Söylediklerine karşı seninle çekişeceğim, diyerek hemen Rasulullah (s.a.v)'ın durumunu ve zorluklar içindeki yaşayışını hatırlattı. Bunları anlatmaya devam edince Hafsa (r.a) ağlamaya başladı. Sonunda Ömer (r.a):
- Ben Rasulullah (s.a.v)'ı ve Ebubekir'i bu zor yaşama tarzında takip edeceğim. Umulur ki, sonunda onların ulaştığı ikramlara ve bolluğa yine onlarla beraber

kavuşurum, dedi."[677]

602- Abdullah İbni Ömer (r.a)'ın oğlu Hamza şöyle anlattı:

"Abdullah İbni Ömer (r.a)'in yanında ne kadar çok yiyecek olursa olsun, yemek yemiş ise, üzerine bir şey yiyerek karnını doldurmazdı. İbnu Mati' hastalığında onu ziyarete gelmişti. Yanına girdiğinde onu çok zayıflamış gördü. Hanımı Safiye bintu Ebi Ubeyd (r.a)'ya:

- Ona yemek yapsanız da, vücudu yerine gelse, dedi. O da:

- Elbette biz yemek yapıyoruz. Ama o ailesinden ve etrafındakilerden hiçbirini atlamaksızın hepsini yemeğe davet ediyor. Siz bu konuda onunla konuşsanız… dedi. Bunun üzerine İbnu Mati' ona:

- Ey Ebu Abdurrahman! Yeseniz de biraz kendinize gelseniz, dedi. O da:

- Muhakkak ki seksen yaşıma geliyorum. Ömrüm boyunca karnımı bir kere bile tamamıyla doldurmadım. Şimdi ise ömrümden çok az bir zaman kalmışken doymamımı istiyorsun? dedi."[678]

603- Rasulullah (s.a.v)'ın ashabından Abdullah İbnu'l-Haris İbni Cezi'z-Zebidi (r.a)'nin huzuruna iki adam girdi. Onlara:

- İkiniz de hoş geldiniz, dedi ve üzerine dayandığı yastığı verdi. Onlar da:

- Biz bunu istemiyoruz. Faydalanacağımız bir şey dinlemek için geldik, dediler. O da:

- Misafirine ikram etmeyen ne Muhammed (s.a.v)'in ne de İbrahim (a.s)'in ümmetindendir. Atının yularını tutmuş olduğu halde Allah yolunda geceyi geçiren, birkaç parça şey ve soğuk suyla iftar eden kimseye ne mutlu! "Ey çocuk! Şunu koy, şunu kaldır" diye hizmetçisine emredip, öküz gibi yiyen, yediklerini birbirine karıştıran ve bu nimetler içinde de Allah'ı anmayanlara yazıklar olsun!"[679]

604- Cabir bin Abdullah (r.a) yanında bir miktar etle beraber Ömer İbnu'l-Hattab (r.a)'e uğradı. Ömer (r.a):

- Ey Cabir! Bu ne? diye sordu. Cabir (r.a):

- Canım et çekti de satın aldım, cevabını verdi. Bunun üzerine Ömer (r.a) şöyle dedi:

- Sen canının çektiği her şeyi alır mısın? Şu ayette sözü edilen kimselerden olmaktan hiç korkmuyor musun? "Dünyadaki hayatınızda bütün güzel şeylerinizi harcadınız, tükettiniz, onların zevkini sürdünüz…" (Ahkaf 20)"[680]

605- Hz. Ömer (r.a) zamanında insanlar bir dönem kıtlığa uğradılar. Bütün

insanlar yiyinceye kadar, Ömer (r.a) ne yağ ne de yağlı bir şey yedi."[681]

606- Ebu Derda (r.a) şöyle dedi:

"Birinizin ailesine her zaman misafir olması ne kadar da kötü!.. Dikkat edin!.. Herkes bulduğunu yesin!"[682]

607- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Kıyamet gününde istisnasız herkes dünyadayken çok az yemiş olmayı temenni edecektir. Midesinde rahatsızlığı olmadığı sürece sabah ve akşam az yemek, kişiye hiçbir zarar vermez."[683]

608- Bir adam Abdullah İbni Ömer (r.a)'e:

- Sana bir mide ilacı yapayım mı? diye sordu. İbni Ömer:

- Yapacağın bu ilaç neye yarar? dedi. Adam:

- Midene bir yemek dokunduğu zaman rahatlatır, hazmı kolaylaştırır, dedi.

Bunun üzerine İbni Ömer (r.a) şöyle dedi:

- Ben dört aydır karnımı tam bir şekilde doyurmadım. Bulamadığım için değil, ama bazen karnını doyurabilen, bazen de aç kalan bir toplulukla beraber yaşadığım için yemiyorum."[684]

609- Ali bin Ebi Talib (r.a)'ın önüne faluzec (undan yapılan bir tatlı) getirilmişti. O:

- Sen güzel kokulu, hoş tatlı ve güzel renklisin. Ama ben daha önce alışmadığım bir şeye kendimi alıştırmaktan hoşlanmıyorum, dedi."[685]

610- Hasan Basri Rasulullah (s.a.v)'ın ashabını kastederek şöyle dedi:

"Öyle bir topluluk gördüm ki, ne doğru dürüst giyecek bir elbise, ne de üzerinde yatacak bir yatak gördüler. Evine gelip hanımına; "Şu yemeği yap" diye emreden olmamıştır. Yedikleri zaman da doymazlardı. Allah'a andolsun ki, kişinin karnını doyurduktan sonra yemeye devam etmesi, o son yediğini köpeğe atmasından daha kötüdür."[686]

611- Hasan Basri şöyle dedi:

- Oruç tut ama orucunda haddi aşma!

- Oruçta haddi aşmak nedir? diye soruldu. Şöyle cevap verdi:

- Bir adamın "Yarın oruç tutmak istiyorum, benim için şunu, şunu hazırlayın" demesidir."[687]

612- Hasan Basri et ve ekmek yiyordu. O sırada bir adam geldi. Ona:

- Hürlerin yemeğine buyur, dedi. Adam:

- Ben iyi yemiştim, onun için yiyemem, dedi. Bunun üzerine Hasan Basri:

- Subhanallah! Müslüman nasıl olur da yemek yemeye gücü yetmeyecek kadar yemek yer? dedi."[688]

613- Ser-i Sakati şöyle anlattı:

"Yanına uğrayanlar Utbe-i Gulam'ın iri tuzla arpa ekmeği yediğini gördüler. Yemeğinin sadeliğinden söz ettikleri zaman o şöyle dedi:

- Evet, ahiretteki kebap ve ziyafetlere ulaşıncaya kadar böyle idare edeceğiz."[689]

34- AZ UYUMAK

"Şüphesiz ki Allah'a isyandan sakınanlar, cennetlerde ve pınar başlarında bulunacaklar. Rablerinin kendilerine verdiğini alarak . Kuşkusuz onlar, bundan önce dünyada güzel davrananlardı. Geceleri pek az uyurlardı. Seher vakitlerinde de istiğfar ederlerdi."

[690]

614- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Cennette içinden dışı, dışından içi görünen köşkler vardır. Bir bedevi:

- Ey Allah'ın Rasulü! Bu köşkler kimler içindir? diye sorunca şöyle buyurdu:

- Güzel konuşan, başkalarına ikramda bulunan, oruca devam eden, Allah için herkes uykudayken kalkıp namaz kılanlar için!"[691]

615- "Abdullah (r.a) Rasulullah (s.a.v)'ın yanında, uykuda kalıp sabah namazına kalkamayan bir adamdan söz etti. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- İşte bu kimse şeytanın bir veya iki kulağına işediği bir kimsedir."[692]

616- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah katında büyük bir öfkeye sebep olan özellikler şunlardır; acıkmadan yemek , uyku ihtiyacı olmadan uyumak , bir şeye çok hayret etmeden gülmek , bir nimete kavuştuğunda (Allah'a hamdetmek yerine) çığlık atmak."[693]

617- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah şu üç kişiyi sever, onlara güler ve onları müjdeler:

1-Bir düşman topluluğuyla karşılaştığı zaman öldürülünceye kadar savaşan kimse. Allah onun hakkında şöyle buyurur:

- Şu kuluma bakın! Benim rızam için canını nasıl da feda etti.

2-Güzel bir eşi ve yumuşak bir yatağı olduğu halde gece namaza kalkan kimse. Allah onun hakkında da şöyle buyurur:

- Şu kuluma bakın! Zevkini terk edip beni zikrediyor. Eğer isteseydi derin bir

uykuya dalardı.

3-Bir toplulukla beraber yolculuk yapan, onlar uykusuz kalıp uykuya daldıkları zaman bollukta ve darlıkta geceyi ibadetle geçiren kimse."[694]

618- Fudayl bin Iyaz şöyle dedi:

"Şu iki huy kalbi karartır; çok uyumak ve çok yemek."[695]

619- Vehb İbni Münebbih şöyle dedi:

"İnsanlardan şeytana en sevimli olanlar; çok yiyen ve çok uyuyan kimselerdir."[696]

35- AZ KONUŞMAK VE AZ GÜLMEK

"Kazanmakta olduklarının cezası olarak, artık az gülsünler, çok ağlasınlar."[697]

620- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şüphesiz ben sizin görmediklerinizi görür, işitmediklerinizi işitirim. Gökler adeta gıcırdadı, gıcırdaması da onun hakkıdır. Gökyüzünün dört parmak bir yer bile kalmaksızın her yerinde Allah'a secde eden melekler vardır. Allah'a yemin ederim ki, eğer benim bildiklerimi bilmiş olsaydınız az güler, çok ağlardınız. Yataklar üzerinde kadınlarla beraber olmaktan zevk duymazdınız. Evlerinizden yollara çıkıp yüksek sesle Allah'a yalvarırdınız. Ben kesilen bir ağaç olmayı temenni ederdim."[698]

621- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Siz kendisine dünyaya rağbet göstermeme ve az konuşma özelliği verilen bir adam gördüğünüz zaman ona yaklaşın, onunla dostluk kurun. Çünkü o kimse olayları hikmetle (vahyin istediği şekilde) değerlendirir."[699]

622- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İyiliği emredip kötülükten alıkoyması ve Allah'ı zikretmesi dışında, Ademoğlunun her konuştuğu aleyhinedir."[700]

623- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim gülmeyi çoğaltırsa, insanlar tarafından önemsiz görülür ve ciddiye alınmaz. Kim çok şaka yaparsa, heybeti gider. Kim mizahla çok uğraşırsa, vakarı gider. Kim aç karnına su içerse, kuvvetinin yarısını kaybeder. Kim çok konuşursa, yanlışı çok olur. Yanlışı çok olanın hatası çok olur. Hatası çok olan kimseye de, ateş daha layıktır."[701]

624- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Size en kolay ve bedeninize en hafif gelen ibadeti haber vereyim mi? Bu; hayır konuşmanın dışında susmak ve güzel ahlaklı olmaktır."[702]

625- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Gereksiz ve günaha götüren konularda susan kurtulur!”[703]

626- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Kişiyi ilgilendirmeyen konularda susmak hikmettir ve bunu gerçekleştiren yapan çok azdır.”[704]

627- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Çok gülmeyin. Çünkü çok gülmek kalbi öldürür.”[705]

628- Aişe (r.a) şöyle dedi:

“Ben Rasulullah (s.a.v)’ın hiçbir zaman küçük dili görünecek kadar güldüğünü görmedim. Onun gülmesi, ancak tebessümdü.”[706]

629- Avn (r.a) şöyle dedi:

“Rasulullah (s.a.v) ancak tebessüm ederek gülerdi. Bir kimseye de yöneldiği zaman bütün vücuduyla yönelirdi.”[707]

630- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“İki çeşit gülme vardır; kişi görmeyi arzuladığı bir din kardeşiyle aniden karşılaşır ve sevincinden güler. Bu Allah’ın sevdiği gülmedir. Allah’ın gazap ettiği gülme ise; kişi incitici, kaba ve boş bir sözü hem gülmek hem de başkalarını güldürmek için söyler. Bu yüzden yetmiş sene cehennem uçurumundan aşağı yuvarlanır.”[708]

631- Ebu Derda (r.a) şöyle dedi:

“Konuşmayı öğrendiğiniz gibi susmayı da öğrenin. Muhakkak ki en büyük yumuşak huyluluk; kişinin kendisini ilgilendirmeyen konularda susmasıdır. Konuşmaktan daha çok susmaya istekli olun. Kendinizi ilgilendirmeyen şeyler hakkında da kesinlikle konuşmayın.”[709]

632- Ali bin Ebi Talib (r.a) şöyle dedi:

“Kendisini ilgilendirmeyen konularda susması, kişiyi cennete davet eden bir davranıştır.”[710]

633- Hasan Basri şöyle dedi:

“Biz öyle bir topluluk gördük ki, az konuşur, çok iş yaparlardı. Şimdiki insanlar az amel ediyorlar fakat çok konuşuyorlar.”[711]

634- Ebu Amr-ı Evzai şöyle dedi:

“Ölümü çokça gündemde tutup hatırlayan kimseye az bir dünyalık yeter. Konuştuklarının amelinden sayılacağını bilen kimse de az konuşur.”[712]

36- GİYİMDE SADELİK

635- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sade giyinmek imandandır! Sade giyinmek imandandır! Sade giyinmek imandandır!"[713]

636- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim intikam almaya gücü yettiği halde öfkesini yenerse, Allah kıyamet gününde dilediği huriyi seçme konusunda onu serbest bırakır. Kim de gücü yettiği halde güzel elbise giymeyi terk ederse, Allah kıyamet gününde ona iman elbisesi giydirir. Kim de Allah için bir köleyi evlendirirse, Allah kıyamet gününde onun başına saltanat tacı koyar."[714]

637- Rasulullah (s.a.v)'a ipek bir ferruc (yırtmaçlı kaftan) hediye edilmişti. Onu giydi, sonra namaz kıldı. Namazdan sonra hoşlanmamış bir tavır içinde elbiseyi bedeninden şiddetle çıkardı ve:

- Bu, muttakilere yaraşmaz! buyurdu."[715]

638- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kulları içinde Allah'ın en çok nefret ettiği kimse; kılık kıyafeti amelinden daha hayırlı olan kimsedir. Kılık kıyafeti peygamberlerinki gibi, ameli ise günahkar ve zalim kimselerin ameli gibidir."[716]

639- Bera bin Azib (r.a) şöyle anlattı:

"Rasulullah (s.a.v)'a bir ipek kumaş hediye edildi de bizler hemen ona ellerimizle dokunmaya ve onun güzelliğine hayret etmeye başladık. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v):

- Sizler buna hayret mi ediyorsunuz? Buyurdu. Biz:

- Evet, çok beğendik , dedik. Rasulullah (s.a.v) da:

- Sa'd İbni Muaz'ın cennetteki mendilleri bundan daha hayırlıdır."[717]

640- Ümmü Seleme (r.a) şöyle anlattı:

"Rasulullah (s.a.v) gecenin bir yarımında uyandı ve şöyle diyordu:

- La ilahe illallah! Bu gece ne fitneler indirildi! Ve ne hazineler de indirildi! Mü'minlerin anneleri olan hanımlarımı kim uyandırır? Dünyada nice giyinik kadınlar vardır ki, kıyamet gününde çıplaktırlar!"[718]

641- Aişe (r.a) şöyle dedi:

"Rasulullah (s.a.v)'ın kimseye hakaret ettiğini görmediğim gibi kendisi için fazladan ikinci bir elbisenin katlanıp muhafaza edildiğini de görmedim."[719]

642- Aişe (r.a) şöyle anlattı:

"Yeni bir elbise giymiştim. Ve elbise hoşuma gittiği için dönüp dönüp kendime bakıyordum. Babam bana:

- *Neden bu kadar kendine bakıyorsun? Yüce Allah sana bakmaz, dedi. Ben de:*
- *Niçin? diye sordum. Babam da:*
- *Dünyanın her hangi bir süsü yüzünden kulun içine kendini beğenme duygusu girerse, o süsü terk edinceye kadar Allah'ın onun yüzüne bakmayacağını sen bilmiyor musun? Dedi. Bunun üzerine o elbiseyi hemen bir yoksula verdim. Babam bana:*
- *Şimdi yaptığın davranışı Allah belki önceki davranışına keffaret kılar, dedi."*[720]

643- Ahnef bin Kays şöyle anlattı:

"Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) bizi Irak seferine gönderdi. Biz de gittik ve Allah bize Irak'ın ve Acem ülkesinin fethini nasip etti. Bu arada çok sayıda İran ve Horasan halkının giydiği beyaz elbiseler ele geçirip her birimiz bir takım giydik. Medine'ye geldiğimizde Ömer bizden yüz çevirip bizimle konuşmadı. Bu durum karşısında biz üzüldük ve oğlu Abdullah'a gittik. Abdullah o sırada mescidde oturuyordu. Ona babasından gördüğümüz asık surat ve soğukluğu anlattık. Bize:

- *Mü'minlerin emiri üzerinizde gördüğü bu elbiseden dolayı sizden yüz çevirmiştir. O giydiğiniz elbiseyi ne Rasulullah (s.a.v)'ın ne de Ebubekir'in üzerinde görmüştür, dedi.*

Bunun üzerine evlerimize gidip o elbiseleri çıkardık , herkes eski ve Ömer'in her zaman üzerindede gördüğü elbiseleri giydikten sonra tekrar onun yanına geldik. Ömer bu defa bizi görünce kalktı ve teker teker selamladı. Sonra da yeni görmüş gibi her birimizin boynuna ayrı ayrı sarıldı. Onun yanından ayrıldıklarında sahabeler şöyle konuşmaya başladılar:

- *Bu adamın aşırı zühdü ve halifeliğe yakışmayan kılık-kıyafeti utanç vericidir. Sırtındaki cübbe on iki yerinden yamalı. Allah onun eliyle Kisra ve Kayser'in topraklarını, doğu ve batı ülkelerini müslümanların emrine verdi. Arap ve Acem hangi heyet gelse, onu bu on iki yerden yamalı cübbe içinde gördüler. Ona söyleseniz de; kendisini biraz daha heybetli gösteren bir elbise giyse ve sabah-akşam sofra kurulmasını emretse ve hem kendisi hemde Muhacir ve Ensar o sofradan yese… Siz Allah'ın Rasulü ile beraber savaşlara katılmış değerli kimselersiniz. Onu bu konuda uyarsanız, herhalde sizi kırmaz. Sahabelerin hepsi:*

- Bunu ona ya Ali bin Ebi Talip yada kızı Hafsa söyleyebilir. Çünkü Ali onun kayın pederidir. Hafsa da Rasulullah'ın eşidir. Rasulullah (s.a.v)'ın hatırı için onu kırmaz, diye düşündüler. Ve gidip durumu Ali'ye anlattılar. Ali:
- Ben bunu yapamam! Ama siz Rasulullah (s.a.v)'ın eşlerine gidin. Onlar mü'minlerin anneleridir, onlar söyleyebilirler, dedi. Bunun üzerine Aişe ve Hafsa'nın yanına gittiler. Onların isteklerini dinleyen Aişe:
- Mü'minlerin emiriyle ben konuşurum, dedi. Hafsa da:
- Dinleyeceğini zannetmiyorum, dedi. Sonra kalkıp Ömer'in yanına gittiler. Ömer onları saygıyla karşıladı. Aişe:
- Ey mü'minlerin emiri! İzin verirsen, seninle biraz konuşmak istiyorum, dedi. Ömer de:
- Emret ey mü'minlerin annesi, seni dinliyorum, diye karşılılk verdi. Aişe de şöyle anlatmaya başladı:
- Dünya Rasulullah (s.a.v)'ı Rasulullah (s.a.v) da dünyayı istemedi. Sade ve temiz bir hayat yaşadı. Sonunda Allah onu katına yükseltti. Ondan sonra Ebubekir de onun izinden giderek , aynen onun sünnetini uyguladı. Küfrün ve kafirlerin kökünü kazıdı. Batıl ehlinin delillerini yok etti. Hakkı ve adaleti hakim kıldı. Malı herkese eşit bir şekilde taksim etti. Ve böylece Allah'ın hoşnutluğunu kazandı. Allah da onu en yüce cennette Peygambere kavuşturdu. O da hayatı boyunca dünyayı istememiş, dünya da onu istememişti. Şimdi de Allah senin elinle Kisra ve Kayser'in hazinelerini müslümanlara kazandırdı. Onların altınları getirilip senin önüne dökülüyor. Bütün doğu ve batı halkları sana boyun eğiyorlar. Allah İslam'ın şerefini daha da yüceltsin. Müslümanlardan yardımını esirgemesin. Amin… Ey mü'minlerin emiri! Arap ve Acem heyetler kafileler halinde gelerek seni ziyaret ediyorlar. Oysa senin üzerinde şu on iki yerinden yamalı olan cübbeden başka bir şey yok. Seni daha çok heybetli gösteren ve halifeliğe yakışan bir kıyafet giysen... Bir de, sabah ve akşam hem senin, hem de Muhacir ve Ensarın yemesi için sofra kurulmasını emretsen olmaz mı? Ömer Aişe'nin bu sözlerini işitince ağlamaya başladı ve ona:
- Sana soruyorum, Allah için doğru söyle; Rasulullah (s.a.v) vefat edinceye kadar hiç buğday ekmeğinden doyasıya yedi mi? Üç gün ard arda buğday ekmeği buldu mu? Hem öğlen, hem de akşam yemek yedi mi? diye sordu. Aişe de:
- Hayır, cevabını verdi. Ömer tekrar:
- Sana soruyorum; Rasulullah (s.a.v)'ın yerden bir karış yüksekte bir kez olsun

yemek yediğini gördün mü? O hep yemeğin önüne bırakılmasını, eğer sofra kurulmuşsa da sofranın kaldırılmasını emretmiyor muydu? diye sordu. Bu defa Aişe ve Hafsa:

- Allah şahittir ki, evet, dediler. Ömer tekrar:

- İkinizde Rasulullah (s.a.v)'ın eşleri ve mü'minlerin annelerisiniz. Bütün Müslümanlarda, özellikle benim üzerimde hakkınız çoktur. Ama siz bana dünya sevgisini tavsiye ediyorsunuz. Ben Rasulullah (s.a.v)'ın kaba yünden bir cübbe giydiğini biliyorum. Cübbenin sertliğinden vücudu kaşınıyordu. Siz de bilmez misiniz? diye sorudu. İkisi birden:

- Allah şahittir ki, evet, dediler. Ömer tekrar:

- Ey Aişe! Sen Rasulullah (s.a.v)'ın tek kat bir aba üzerinde yattığnı bilmiyor musun? O aba da senin odandaki kaba kıldan yapılmış bir çul parçasıydı. Gündüzleri sergi, geceleri yatak olarak kullanıyordunuz. Çoğu kez yanına geldiğimizde yattığı hasırın vücuduna iz yaptığnı görürdük, dedi. Sonra Hafsa'ya döndü ve:

- Ey Hafsa! Sen bir gece kilimi iki kat yaparak Rasulullah (s.a.v)'ın altına sermiştin. Yatağı yumuşak olduğu için O da sabaha kadar uyumuş ve Bilal'in ezan sesiyle ancak uyanabilmişti. Uyandığı zaman sana; "Ey Hafsa! Bu gece başıma neler getirdiğini gördün mü? Altıma yumuşak yatak sermişsin, ben de sabaha kadar uyanamadım. Benim dünya ile ne ilgim var? Ey Hafsa! Neden beni yumuşak yataklarda gaflete sürüklüyorsunuz?" buyurmuştu. Bunları bana sen anlattın. Rasulullah (s.a.v) Allah'ın bütün günahlarını bağışladığını bildiği halde, akşamları aç yatıyor, gece namaz için kalkıyordu. Vefat edinceye kadar ibadet etmekten, dua etmekten, yalvarmaktan ve ağlamaktan ayrılmamıştı. Vallahi Ömer hiçbir zaman lezzetli yemek yemeyecek, yumuşak elbise giymeyecek, tuz ile zeytin yağından başka iki çeşidi bir arada bulundurmayacaktır, dedi. Bunun üzerine Aişe ve Hafsa Ömer'e bir şey söylemeden kalktılar ve durumu ashaba anlattılar. Ömer de vefat edinceye kadar bu durumunu değiştirmedi."[721]

644- Hişam şöyle anlattı:

"Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) Şam'a geldiği zaman temizleyip yıkamam için gömleğini bana gönderdi. Gömleğin alt kısmı yırtılmıştı. Gömleği temizledim, yamadım ve ona ketenden bir gömlek daha dikip ikisini beraber ona gönderdim. Gömlekler Ömer'e getirilince keten gömleğe eliyle dokunarak baktı, sonra:

- Bu çok yumuşak, dedi ve onu atarak kendi gömleğini aldı. Sonra da:

- Bu ter için daha iyi, dedi."[722]

645- Ali bin Ebi Talip (r.a)'a:

- Gömleğine neden yama yapıyorsun? diye sorulunca:
- Kalbim huşu içinde olsun, mü'minler de örnek alsınlar, diye cevabını verdi."[723]

646- Kuseyr bin Ubeyd (r.a) şöyle anlatıyor:

"Mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin hücresine gittim. Bana:

- Biraz bekle de elbisemin yırtığını dikeyim. Ondan sonra konuşalım, dedi. Ben:
- Ey mü'minlerin annesi! Senin bu yaptığını insanlara söylesem senin cimri olduğunu sanırlar, dedim. Hz. Aişe de:
- Eski elbisesi olmayanın yeni elbisesi de olmaz, dedi."[724]

647- İbni Büreyde şöyle dedi:

"Babam bana dedi ki; eğer sen bizi peygamberimizle beraber bulunduğumuz bir sırada, yağmura tutulduğumuz zaman görseydin bizim koyun gibi koktuğumuzu hissederdin. Bizim elbiselerimiz yün, yiyeceğimiz de, hurma ile suydu."[725]

648- İbni Mesruk şöyle anlatıyor:

"Abdullah İbni Dinar'a:

- Ömer (r.a)'ın oğlu Abdullah'ın yemeği nasıldı? diye sordum.
- Bize tirit yedirirdi, doymazsak başka bir yemek ilave ederdi, cevabını verdi. Bu defa:
- Giyimi nasıldı? diye sordum.
- Değeri yirmi dirhem olan, iki parçadan ibaret bir elbise giyerdi. Ve yine değeri on dirhem olan, iki parçadan oluşan bir elbise giyerdi, cevabını verdi."[726]

37- BİNA YAPIMINDA VE EŞYADA LÜKSTEN KAÇINMAK

649- Abdullah bin Ömer (r.a)'den;

"Biz kendimize ait (ahşap veya kamıştan) bir kulübeyi tamir etmekle meşgulken Rasulullah (s.a.v) yanımızdan geçti ve:

- Bu nedir? diye sordu. Ben de:
- İyice çürüyüp, eğilen kulübemizdir. Biz de onu tamir ediyoruz, dedim. Bunun üzerine O şöyle buyurdu:
- Ölümün ondan daha çabuk ve hızlı yetişeceğini zannediyorum."[727]

650- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bulunduğunuz yerin dışında bir yerde gelir getiren bir arazi edinmeyin. Bu sizin dünyaya yönelmenize sebep olur. Medine'de olana Medine'deki gelir getiren yeri, Razan'da olana da Razan'daki gelir getiren yeri yeter."[728]

651- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsana her yaptığı şeyden mükâfat (sevap) verilir; ancak binaya yaptığı harcamadan dolayı her hangi bir sevap verilmez ."[729]

652- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Hoşa gidecek dört şey vardır:

1-Sizi ilgilendirmeyen konularda susmak ki o, hikmetin başıdır

2-Tevazu (alçak gönüllülük)

3-Allah'ı zikretmek

4-Mal ve eşyanın azlığı."[730]

653- Hz. Aişe (r.a) şöyle dedi:

"Ensar'dan bir kadın yanıma gelmişti. Rasulullah (s.a.v)'ın yatağının katlanmış bir örtüden ibaret olduğunu görünce, hemen çıkıp evine gitti ve içi yünle doldurulmuş bir yatakla geri döndü. Rasulullah (s.a.v) geldiği zaman:

- *Bu nedir? diye sordu. Ben:*
- *Ensar'dan falan kadın yanıma gelmişti. Senin yatağını görünce bunu getirdi, dedim. Bana:*
- *Onu geri gönder, buyurdu. Ben ise göndermedim. Çünkü böyle bir yatağın evimde olması hoşuma gidiyordu. Rasulullah (s.a.v) ısrarla ban üç defa onu geri vermemi söyledi ve:*
- *Ey Aişe! Allah'a yemin ederim ki, eğer istesem Allah altın ve gümüş dağlarını benimle beraber yürütür, buyurdu. Bunun üzerine ben de yatağı geri gönderdim."*[731]

654- Aişe (r.a)'den;

"Rasulullah (s.a.v)'ın üzerinde yattığı yatak ; içi hurma yaprağı ile dolu, tabaklanmış bir deriydi."[732]

655- Ali bin Ebi Talib (r.a)'den;

"Rasulullah (s.a.v)'ın kızı Fatıma düğün gecesi bana gönderildi. Zifaf gecesi yatağımız bir koç derisinden ibaretti."[733]

656- İbni Ömer (r.a)'den;

"Ben Rasulullah (s.a.v) döneminde kendimi yağmurdan ve güneşten koruyacak bir evi kendi elimle yapmıştım. O evin yapımında Allah'ın hiçbir kulu bana yardım etmedi. (Çünkü evin basitliğinden dolayı yardıma gerek yoktu.) O anki çalışmam hala gözümün önündedir."[734]

657- Yahya İbnu Ebi Kesir'den;

"Ebu Zer'in yanına girdim. Tenceresinin altını yağmurda ıslanmış odunla tutuşturmaya çalışıyor ve bir yandan da dumandan gözyaşları akıyordu. Hanımı ona:

- *Senin bunu yapmanı gerektirmeyecek kadar imkanın var! İsteseydin senin yerine bunu başkası da yapardı, dedi. O:*
- *Ben Ebu Zer'im! Bu da benim hayatım! İstersen razı olursun, istersen seni Allah'ın himayesine bırakarak boşarım, diyerek sanki kadının ağzına bir taş tıkadı. Nihayet tenceredeki pişince bir sahan getirip içine kurumuş ekmeği kırdı. Sonra tenceredekini getirip üzerine döktü. Daha sonra hanımının yanına gelip:*
- *Buyur, dedi. Hep beraber yedik. Sonra cariyesine:*
- *Bize içecek ver, dedi. Cariye de bize keçilerinin sulandırılmış sütünden ikram etti.*
- *Ey Ebu Zer! Evinde rahat bir yaşam sürseydin ya! dedim. O da:*
- *Ey Allah'ın kulları! Hesabını verebilir miyim ki bundan fazlasını istiyorsunuz?! Şu üzerinde uyuduğumuz yatak, şu serdiğimiz aba, şu giydiğimiz elbise, şu içinde yemek pişirdiğimiz çömlek, şu içinde yemek yediğimiz sahan, şu yağ kabımız, şu da içinde un bulunan çuval. Benim için bundan daha fazlasını mı istiyorsunuz? dedi. Ben:*
- *Sana verilen maaş dört yüz dinar… Oldukça yüksek bir seviyedesin. Peki bu maaş nereye gidiyor? diye sordum. Şöyle cevap verdi:*
- *Senden asla gizlemeyeceğim. Benim şu köyde otuz atım var. Maaşım gelince onlar için saman ve bakıcıları için erzak, ailem için de nafakasını satın alırım. Eğer bir şey kalırsa onu bozdurur, cariyenin yanına şuraya koyarım. Ailemin ete ihtiyacı olursa ondan alırlar. Başka bir şeye ihtiyacı olursa yine o paradan alırlar. O atlara Allah yolunda süvariler temin ederim. Ebu Zer ailesinde dirhem de dinar da bulunmaz."*[735]

658- Huzeyfe, Selman'a:

- *Ey Ebu Abdurrahman! Sana bir ev yapayım mı? diye sordu. Bu teklif Selman'ın hoşuna gitmedi. Huzeyfe:*
- *Acele etme! Sana öyle bir ev yapacağımki onun eni, boyu ve yüksekliği tam*

senin boyun kadar olacak. Yatıp uzandığında da, kalktığında da başın duvarlarına değecek, dedi. Bunun üzerine Selman:

- Tam benim düşündüğüm gibi düşünmüşsün, dedi. Huzeyfe de Selman'a anlattığı gibi bir ev yaptı."[736]

659- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a), Ebu Ubeyde bin Cerrah'a gittiğinde onun bir deve bellemesini altına sererek ve bir heybeyi de kendisine yastık yaparak uzandığını gördü. Ona:

- Allah senden razı olsun! Sen de diğer arkadaşların gibi niçin biraz olsun mal biriktirmedin? dedi. Ebu Ubeyde de şöyle cevap verdi:

- Ne gerek var? Benim yatmam için bu yeterli değil midir?"[737]

660- Selman-ı Farisi (r.a) Beni Kinde kabilesinden bir kızla evlendi ve kızın babasının evinde zifafa girdi. Zifaf gecesi arkadaşları da Selman'la beraber kızın evine kadar gittiler. Selman:

- Allah ecrinizi versin, siz geri dönün, diyerek bazı beyinsizlerin yaptığı gibi onları içeriye almadı. İçeri girdiğinde evin süslenmiş ve duvarlarına perdeler asılmış olduğunu gördü.

- Evinizi sıtma mı tuttu, yoksa Kabe buraya mı geldi? diye sordu. Onlar:

- Ne evimizi sıtma tutmuş, ne de Kabe buraya gelmiştir, dediler. Selman kapı perdesi hariç duvardaki bütün perde ve süsleri indirmedikçe içeriye girmedi. Odaya girdiğinde bir çok eşya ve mal gördü. Bunun üzerine:

- Bunlar kimin? diye sordu. Ona:

- Senin ve eşinindir, cevabını verdiler. Selman:

- Dostum Rasulullah (s.a.v) bana dünya varlığının ancak bir yolcuya yetecek kadar olmasını tavsiye etmiştir, dedi. Daha sonra evde bazı hizmetçiler gördü.

- Bunlar kimindir? diye sordu. Ona:

- Senin ve eşinindir, cevabını verdiler. Selman:

- Dostum Rasulullah (s.a.v) bana bu kadar fazla hizmetçi edinmemi emretmedi. Sadece kendileriyle evlenebileceğim veya kendilerini evlendirebileceğim kadar hizmetçiyi yanımda bulundurmamı emretti. Eğer bu sayının dışına çıkarsam, onlar da kötü yola düşerlerse, buna ben sebep olduğum için işledikleri günahın sorumluluğu en az onlar kadar bana da düşer, dedi. Sonra orada bulunanlara:

- Siz beni eşimle yalnız bırakmaz mısınız? dedi. Onlar da:

- Peki, deyip çıktılar. Selman kalkıp kapıyı kapattı, perdeyi indirdi ve gelip eşinin yanına oturdu. Elini başına koydu, hayır ve bereket için dua etti. Sonra:

- Sana bir şey söylesem beni dinler misin? diye sordu. Eşi:

- Seninle evlenen kimse elbette seni dinler, cevabını verdi. Selman:
- Dostum Rasulullah (s.a.v) bir kadınla evlenirsem, onunla yapacağım ilk şeyin Allah'ı anmak ve O'na ibadet etmek olmasını emretti, dedi. Bunun üzerine birlikte namaz kılmak için kalktılar. Uzun bir süre namaz kıldıktan sonra namazgahtan çıktılar. Sonra Selman zifafa girdi. Sabah olunca arkadaşları:
- Ey Selman! Eşini nasıl buldun? diye sordular. Selman onlardan yüz çevirdi. Sonra tekrar sordular, yine yüz çevirdi. Sonra tekrar sordular, yine yüz çevirdi. Nihayet:
- Allah kapıyı, perdeyi ve örtüyü bunların ardında yapılanların gizli kalması için yaratmıştır. İnsan sadece görebileceği şeyleri sorabilir. Bunun dışındaki şeyleri sormaya hakkı yoktur. Ben Rasulullah (s.a.v)'ın; "Böyle mahrem şeyleri söyleyen kimseler, yolun ortasında birbirlerinin üzerine çıkan iki eşeğe benzer" buyurduğunu işittim, dedi."[738]

661- Salim bin Abdullah (r.a) şöyle anlattı:

"Düğünümde babam bir çok kimseyi çağırmıştı. Onların arasında Ebu Eyyub el-Ensari de vardı. Ebu Eyyub geldiği zaman duvarlarımızın yeşil perdelerle süslenmiş olduğunu görünce başını eğdi ve babama:

- Ey Abdullah! Siz de mi duvarlara perde asıyorsunuz? diye sordu. Babam utanarak:
- Ey Ebu Eyyub! Kadınlarla başa çıkamadık, dedi. Ebu Eyyub da:
- Pek çok kimse kadınlarla başa çıkamasa da senin kadınlarla başa çıkamayacağını sanmazdım. Bu durumda ben ne sizin evinize girer ne de yemeğinizden yerim, dedi."[739]

38- İSRAF

"Ey Adem oğulları! Her secde edişinizde güzel elbiselerinizi giyin; yeyin, için, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez."[740]

"Bir de akrabaya, yoksula, yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma. Zira böylesine saçıp savuranlar şeytanların dostlarıdırlar. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür."[741]

662- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Yiyin, için, sadaka verin ve giyinin. Ancak kibirlenmeyin ve israf etmeyin. Şüphesiz Allah nimetinin eserini kulunun üzerinde görmek ister."[742]

663- Rasulullah (s.a.v) bir adamı abdest alırken gördü ve ona:

"İsraf etme, israf etme, buyurdu."[743]

664- Rasulullah (s.a.v), Ensardan bir adamın evinin önünden geçerken, kapının üzerine bina edilmiş olan kubbeyi gördü. Medine'deki evlerde böyle bir kubbe yoktu.

- Bu nedir? diye sordu. Orada bulunanlar:

- Falanın yaptırdığı kubbedir, diye cevap verdiler. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Böyle gereksizce binaya harcanan her mal, kıyamet günü yapan için bir vebaldir.

Rasulullah (s.a.v)'ın bu sözü Ensardan olan ev sahibi adama ulaşınca hemen o kubbeyi yıktı. Bir süre sonra Rasulullah (s.a.v) tekrar oradan geçti ve kubbeyi göremedi. Orada bulunanlara kubbenin ne olduğunu sordu. Onlar:

- Sahibi senin sözünü duyunca, kubbeyi yıktırdı, dediler. Rasulullah (s.a.v) da:

- Allah o adama rahmet etsin! Allah o adama merhamet etsin, diye dua etti."[744]

665- Aişe (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v) benim bir günde iki defa yemek yediğimi görünce şöyle buyurdu:

- Ey Aişe! Dünyayı karnına doldurdun. Karnını doldurmaktan başka bir meşguliyetinin olmasını istemez misin? Bir günde iki defa yemek yemek israf sayılır. Allah ise israf edenleri sevmez."[745]

666- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) oğlu Abdullah'ın yanına girdi ve onun yanında bir parça et gördü:

- Bu et de neyin nesi? diye sordu. Abdullah:

- Canım çekti de, cevabını verdi. Bunun üzerine Ömer şöyle dedi:

- Sen her canının çektiği şeyi yer misin? Kişiye israf olarak her canının çektiğini yemesi yeter."[746]

667- Abdullah İbni Ömer'in yanına oğlu geldi ve:

- Elbisemin alt tarafı parçalandı. Bana yeni bir elbise alsan, dedi. O da:

- Onu sök, altını üstüne çevir. Allah'ın kendilerine verdiği rızkı, karınlarına ve sırtlarına tahsis eden israfçılardan olmaktan sakın! dedi."[747]

668- Said b. Cübeyr (r.a)'den;

"Ebu Süfyan'ın oğlu Yezid'in çeşitli yemekler yediği haberi Hz. Ömer (r.a)'e ulaştı. Yezid'in Yerfe' adındaki kölesine:

- Onun akşam yemeği hazırlandığı zaman bana haber ver, dedi. Köle de akşam yemeği hazırlanınca haber verdi. Ömer (r.a) gelerek selam verdi ve içeriye girmek için izin istedi. İzin verilince içeriye girdi. Bu sırada Yezid'in akşam yemeği getirildi. Önce tirit getirildi. Ömer (r.a) onunla beraber tiritten yedi. Sonra kebap getirildi. Yezid elini uzattı. Ömer (r.a) elini çekti. Sonra:

- Allah Allah! Ey Yezid! Yemekten sonra bir başka yemek öyle mi? Ömer'in canını elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, siz ashabın yolundan uzaklaşarak muhalefet ederseniz, insanlar da size kendi alışkanlıklarından dolayı muhalefet ederler, dedi."[748]

669- Ebu Said el-Hudri bir ziyafete çağrıldı. Ziyafette sarı ve yeşil gibi renk renk , çeşit çeşit yemekleri görünce:

- Niçin bu kadar israf ediyorsunuz? Rasulullah (s.a.v)'ın sabah yemeği yediği zaman akşam yemeğini yemediğini, akşam yemeği yediği zaman da öğle yemeğini yemediğini bilmiyor musunuz?[749]

39- YETİME İYİLİK YAPMAK

"Öyleyse yetimi sakın ezme. El açıp isteyeni de sakın azarlama. Ve Rabbinin nimetini sürekli gündemde tut."[750]

"Hayır! Doğrusu siz yetime ikram etmiyorsunuz,
Yoksulu yedirmeye birbirinizi teşvik etmiyorsunuz,
Haram helâl demeden mirası yiyorsunuz.
Malı aşırı biçimde seviyorsunuz.
Ama yeryüzü parça parça döküldüğü,
Rabbin(in emri) geldiği ve melekler saf saf dizildiği zaman (her şey ortaya çıkacaktır).
O gün cehennem getirilir, insan yaptıklarını birer birer hatırlar. Fakat bu hatırlamanın ne faydası var!
(İşte o zaman insan:) "Keşke bu hayatım için bir şeyler yapıp gönderseydim!" der.
Artık o gün, Allah'ın edeceği azabı kimse edemez.
0'nun vuracağı bağı kimse vuramaz."[751]

670- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Müslümanların evlerinin en hayırlısı; içinde yetime iyilik yapılan evdir. Müslümanların evlerinin en kötüsü ise; içinde yetime kötülük yapılan evdir."[752]

671- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim sadece Allah rızası için bir yetimin başını okşarsa elinin değdiği saç teli sayısınca ona sevap verilir. Kim de yetim kız ya da erkek bir çocuğa güzel davranırsa onunla ben cennette şu ikisi gibi birbirimize yakınız. (Rasulullah (s.a.v) bunu söylerken işaret parmağı ile orta parmağını gösteriyordu.)"[753]

672- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki cennette "Daru'l-Ferah (Sevinç Köşkü)" denilen bir köşk vardır. O köşke sadece, mü'minlerin yetimlerini sevindirenler gireceklerdir."[754]

673- Adamın biri Rasulullah (s.a.v)'a geldi ve kalbinin katılığından şikayette bulundu. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Eğer kalbinin yumuşamasını ve Allah tarafından ihtiyaçlarının giderilmesini istiyorsan yetimlere şefkatle davran. Onların başlarını okşa, kendi yemeğinden onlara da yedir. Böylece hem kalbin yumuşar hem de ihtiyaçların giderilir."[755]

674- Beşir bin Akrabe el-Cuheni şöyle anlatıyor:

"Uhud gününde Rasulullah (s.a.v)'ı durdurarak:

- Babam nerede? diye sordum.

- O şehid oldu, Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, buyurdu. Bunun üzerine ben ağlamaya başladım. O zaman Rasulullah (s.a.v) beni kucakladı, başımı okşadı ve:

- Aişe senin annen, ben de senin baban olsam istemez misin? buyurdu."[756]

675- İbni Ömer (r.a) yemek yiyeceği zaman daima etrafındaki yetimleri çağırırdı. Bir gün yemeğe oturacağı zaman bir yetime haber gönderdi ama onu bulamadı. Süt kabını içmek için eline aldığında o yetim çıkageldi, sütü ona uzattı ve:

- Al bunu iç. Seni aramıştım ama bulamamıştım, dedi."[757]

40- SADAKA VE İNFAK

"Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve rızık olarak yerden size çıkardıklarımızdan hayra harcayın. Size verilse, gözünüzü yummadan alamayacağınız kötü malı, hayır diye fakirlere vermeye kalkışmayın. Biliniz ki Allah zengindir, övgüye

lâyıktır. Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve size cimriliği telkin eder. Allah ise size katından bir mağfiret ve bir lütuf vâdeder. Allah herşeyi kuşatan ve herşeyi bilendir.

"Onlar, kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler."Biz sizi Allah rızası için doyuruyoruz; sizden ne bir karşılık ne de bir teşekkür bekliyoruz.Biz, çetin ve belâlı bir günde Rabbimizden (O'nun azabına uğramaktan) korkarız" (derler). İşte bu yüzden Allah onları o günün fenalığından korur; (yüzlerine) parlaklık, (gönüllerine) sevinç verir. Sabretmelerine karşılık onlara cenneti ve (cennetteki) ipekleri lütfeder."[758]

676- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Güneşin her doğuşunda güneşin yanında duran iki melek insanlar ve cinler dışında bütün mahlûkatın duyabileceği bir şekilde şöyle seslenirler:

- Ey insanlar! Rabbinize koşun. Az ama yeterli olan rızık, çok olup oyalayan rızıktan daha hayırlıdır.

Güneşin her batışında da güneşin yanında duran iki melek insanlar ve cinler dışında bütün mahlûkatın duyabileceği bir şekilde şöyle seslenirler:

- Allah'ım! İnfak edenin malını artır. Cimrilik edenin ise malını yok et."[759]

677- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Hased (çekememezlik); ateşin odunu yiyip bitirdiği gibi sevapları yer bitirir. Sadaka da; suyun ateşi söndürdüğü gibi hatayı yok eder. Namaz; mü'minin nurudur. Oruç da; ateşten koruyucu kalkandır."[760]

678- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Malı sağından, solundan, önünden ve arkasından infak edenler hariç, dünyalığı çok olanlara yazıklar olsun!"[761]

679- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"En faziletli sadaka; sıhhatin yerinde ve dünya malına karşı aşırı istekliyken, zenginliği arzulayıp fakirlikten korkarken verdiğin sadakadır. Sadakanı can boğaza gelip de "Şu şey falanın olsun, şu şey filanın olsun" deyinceye kadar geciktirme. O zaman o mallar senin değil, zaten onların olmuştur."[762]

680- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki Allah infak edilmesini sever, cimriliği sevmez. İnfak et ve yemek yedir. Bazı istekler konusunda aşırı ısrarcı olma, yoksa isteğine ulaşmak sana zorlaşır. İyi bil ki, Allah şüpheli şeylere tedbirli bir bakışla bakılmasını sever. Şehvetlerin geldiği anda,

olgun akılla hareket edilmesini sever. Bir yılanı veya akrebi öldürmek şeklinde de olsa cesareti sever."[763]

681- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şu üç şeyin gerçek olduğunu bilirim: Kişi kendisine yapılan bir haksızlığı affederse, Allah bundan dolayı mutlaka onun izzetini artırır. Kişi malını artırmak niyetiyle dilenciliğe başlarsa, Allah bu yüzden mutlaka onun fakirliğini artırır. Kişi sadaka vermek için bir girişimde bulunursa, bununla da Allah'ın rızasını gaye edinirse, Allah mutlaka onun malını bereketlendirerek artırır."[764]

682- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Musibetleri, hastalıkları ve sadakayı gizlemek iyi insan olmanın sırlarındandır."[765]

683- Rasulullah (s.a.v)'ın ev halkı bir koyun kesmişlerdi. Hepsini infak etmişler sadece kürek kemiği kalmıştı. Rasulullah (s.a.v):

- Ey Aişe! Koyundan geriye ne kaldı? diye sordu. Aişe:
- Yalnız kürek kemiği kaldı, cevabını verdi. Rasulullah (s.a.v) da:
- Hayır, kürek kemiğinin dışında hepsi bize kaldı, buyurdu."[766]

684- Ensar'dan bir adam Rasulullah (s.a.v)'a gelerek:

- Ey Allah'ın Rasulü! Bana ne oluyor da ölümü sevmiyorum? diye sordu. Rasulullah (s.a.v):
- Malın var mı? buyurdu. Adam:
- Evet, var, cevabını verdi. Rasulullah (s.a.v):
- Öyleyse malını kendinden önce gönder (infak et), buyurdu. Adam:
- Ey Allah'ın Rasulü! Buna gücüm yetmez, dedi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
- Kişi malıyla beraberdir. Onu önceden gönderirse, ona kavuşmak ister. Geride bırakırsa da onunla beraber geride kalmak ister."[767]

685- Yetimin biri Rasulullah (s.a.v)'a gelerek:

- Ey Allah'ın Rasulü! Falancanın bahçesindeki bir hurma ağacı yere yıkıldı. Emredin de, o ağacı bana versin, ben de bahçemin duvarına koyayım, dedi. Rasulullah (s.a.v) adamı çağırıp:
- Ağacını şu adama verirsen ben de sana cennette bir hurma bahçesi verileceğine kefil olurum, buyurdu. Ama adam bu teklifi kabul etmedi. Bunun üzerine Ebu Dahdah adama:
- Ağacını bana ver, ben de sana bahçemi vereyim, dedi. Adam bunu memnuniyetle kabul etti. Sonra Ebu Dahdah Rasulullah (s.a.v)'a giderek:

- Ey Allah'ın Rasulü! Ben o adamın ağacını hurma bahçem karşılığında satın aldım. Sana veriyorum, sen de adamı çağırıp ona ver, dedi. Rasulullah (s.a.v) Ebu Dahdah'ın bu hareketine o kadar sevindi ki, üst üste:

- Ebu Dahdah cennette nice büyük ve değerli hurma ağaçlarına sahip oldu, buyurdu. Daha sonra Ebu Dahdah bahçesine gitti ve hanımına:

- Bahçeden çık. Ben bahçeyi cennette bir ağaç karşılığında sattım, dedi. Hanımı da:

- Ne kadar karlı bir alışveriş yapmışsın, dedi."[768]

686- Rasulullah (s.a.v), Hz. Ali (r.a)'a geldi. Kapısında gereksiz yere asılan bir perde görünce geri döndü. Perdenin değeri en fazla dört dirhem ederdi. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a) onu takip etti ve:

- Ey Allah'ın Rasulü! Neden döndünüz? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da:

- Onu satıp da Allah yolunda infak edemez miydiniz? buyurdu."[769]

687- Rasulullah (s.a.v) bir gün Bilal'in yanına girdi. Ve onun yanında bir miktar hurma olduğunu gördü. Bunun üzerine ona:

- Bu nedir? diye sordu. Bilal:

- Saklayıp bir kenara koyduğum bir miktar hurma, cevabını verdi. Rasulullah (s.a.v) da:

- Cehennem ateşinin senin için hazırlanmış buhar olmasından korkmuyor musun? Onu infak et ey Bilal! Arşın sahibinin seni yoksul bırakmasından endişelenme! buyurdu."[770]

688- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şeytanın develeri de olur, evleri de. Bir adamın güzel develeri vardır, binmeye bile kıyamaz. Yolda devesi olmayan yorgun bir kardeşine rastlar da binmesi için develerden birini ona vermez. İşte bu; şeytanın devesidir. Şeytanın evlerine gelince; ipek ve benzeri kumaşlarla örtülüp süslenen, develerin üzerinde kadınların binmesi için konulan şu hevdeçlerdir."[771]

689- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Yanımda Uhud dağı kadar altın olsa, ondan bir parçayla bile üç gün geçirmek istemem. Ancak bir borcu ödemek için ayıracağım bunun dışındadır."[772]

690- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Miskin; bir iki lokma veya bir iki hurma için kapı kapı dolaşan kimse değildir. Asıl miskin; ihtiyacını karşılayacak bir şeyi bulunmadığı halde durumu bilinmediği için

kendisine sadaka verilmeyen ve kendisi de kalkıp insanlardan bir şey istemeyen kimsedir."[773]

691- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Yemeğinizi takva sahiplerine yedirin. İyiliklerinizi de mü'minlere yapın."[774]

692- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim bir hastayı canının istediği şeylerle doyurursa, Allah da onu cennet meyveleriyle doyurur. Kim de susayan bir müslümana su içirirse, Allah da kıyamet günü cennet içecekleri ile onun susuzluğunu giderir."[775]

693- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Hanginizin gücü hazinesini gökte bulundurmaya yeterse, bunu yapsın!.. Çünkü orası öyle bir yer ki; onu ne güve yer ne de hırsızlık ulaşır. Elbette herkesin kalbi hazinesinin yanındadır."[776]

694- Hasan Basri Rasulullah (s.a.v)'ın ashabını kastederek şöyle dedi:

"Öyle bir toplulukla karşılaştım ki, kendilerinden bir şey isteyeni mutlaka az veya çok bir şeyle gönderirlerdi. Ailelerine de kapıya gelenleri reddetmemelerini emrederlerdi."[777]

695- Süfyan bin Uyeyne bir âlimin şöyle dediğini rivayet eder:

"Muhakkak ki Allah size dünyayı borç olarak verdi ve onu sizden borç olarak istedi. Siz onu gönül hoşluğu ile verirseniz, Allah size "bir iyilikten on-yedi yüz- hatta daha fazlasıyla" kat kat mükâfat verir. Eğer onu sizden istemediğiniz halde alırsa, siz de sabreder, mükâfatını Allah'tan beklerseniz, sizin için Allah'ın rahmeti olur ve size mutlaka hidayetini verir."[778]

41- NAFİLELER VE GECE NAMAZININ FAZİLETİ

"Rahman'ın has kulları gecelerini Rablerine secde ederek ve kıyam durarak geçirirler."[779]
"Ey örtünüp bürünen (Rasulüm)! Birazı hariç, geceleri kalk namaz kıl. Gecenin yarısı kadar. Yahut bunu biraz azalt. Ya da bunu çoğalt ve Kur'an'ı tane tane oku. Doğrusu biz sana sorumluluğu ağır bir söz vahyedeceğiz. Şüphesiz gece kalkışı, (kalp ve uzuvlar arasında) tam bir uyum ve sağlam bir kıraat için daha elverişlidir. Zira gündüz vakti, sana uzun bir meşguliyet var. Rabbinin adını an. Bütün varlığınla O'na yönel."[780]

696- Rebia bin Ka'b el-Eslemi (r.a) şöyle anlatıyor:

"Bir gün Rasulullah (s.a.v) ile beraber geceledim. Abdest ve taharette lazım olan şeyleri O'nun önüne getiriyordum. Bunun üzerine bana:

- Benden ne istersin? buyurdu. Ben de:

- Cennette seninle beraber olmayı isterim, dedim. Bu defa:

- Bundan başka ne istersin? buyurdu. Ben yine:

- Cennette seninle beraber olmak dışında bir şey istemiyorum, dedim. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v):

- Öyleyse çokça secde ederek isteğinin gerçekleşmesi konusunda bana yardımcı ol, buyurdu."[781]

697- Rasulullah (s.a.v) yanındakilere şöyle sordu:

- Allah'ın günahları ne ile sildiğini ve dereceleri ne ile yükselttiğini size haber vereyim mi? Sahabeler:

- Evet ya Rasulullah! dediler. Buyurdu ki:

- Her türlü zorluklara rağmen abdesti en güzel bir şekilde almak, mescidlere namaz kılmak için giderken adımları çoğaltmak, bir namazdan sonra diğer namazı kılmak için büyük bir arzuyla beklemek. İşte tüm bunlar, sizin ibâdetler konusunda en büyük cihadınızdır."[782]

698- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kendisini namaz ve zikir için mescidlere adayan kimseyi, Allah, gurbetten gelen yakınını sevinç ve güler yüzle karşılayan kimse gibi yakınlıkla karşılar."[783]

699- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim kurallarına uyarak namaza devam ederse, o kıyamet günü onun için bir ışık, bir delil ve cehennem ateşinden kurtarıcı olur. Kim de namaza devam etmezse, o onun için ne ışık, ne kurtarıcı, ne de delil olur. Ve o kişi kıyamet günü (cehennemde) Karun, Firavun, Haman ve Ubey bin Halef ile beraberdir!"[784]

700- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kişi namazını güzel kılıp, secde ve rukuları tam olarak yerine getirirse, namaz ona:

- Benim hakkımı gözettiğin gibi Allah da seni koruyup gözetsin, der ve o namaz Allah'ın katına kabul edilmiş olarak yükseltilir. Namazını güzel kılmayıp, secde ve rukularını tam olarak yerine getirmezse, namaz ona:

- Benim hakkımı gözetmediğin gibi Allah da seni gözetmesin, der. Sonra o namaz eski elbisenin dürüldüğü gibi dürülür ve onun yüzüne fırlatılır."[785]

701- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Gece kalkıp namaz kılan, sonra hanımını uyandıran, uyanmadığı takdirde de yüzüne su serpen adama Allah merhamet etsin. Yine gece kalkıp namaz kılan, sonra kocasını uyandıran, uyanmadığı takdirde de yüzüne su serpen kadına Allah merhamet etsin."[786]

702- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Allah rahmetini şu üç grup üzerine bol bol yağdırır:
1-Namaz için saf tutanlar.
2-Gece yarısı namaza kalkanlar.
3-Yalın kılıç Allah yolunda savaşanlar."[787]

703- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Bir kimsenin kıldığı namaz onu çirkin ve kötü davranışlardan alıkoymuyorsa, bu namaz sadece onun Allah'tan uzaklaşmasına sebep olur."[788]

704- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Bir kul namaz kıldığı yerde abdestini bozmadan ve dünyalık konuşmadan oturduğu sürece melekler onun için dua eder ve:
- Allah'ım! Onu bağışla, derler."[789]

705- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Kim abdestli olarak yatarsa onun saçlarında bir melek geceler ve gece hangi saatte uyanırsa uyansın, onun için mutlaka şöyle dua eder:
- Allah'ım! Bu kulunu bağışla, çünkü o temiz olarak yattı."[790]

706- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Bu ümmetten kaldırılacak ilk şey; emanet ve huşudur. Öyle bir zaman gelecek ki, bir tek huşu sahibi bile göremeyeceksin."[791]

707- Rasulullah (s.a.v)'ın ayakkabısının bağı koptu. Onu yeni bir şeyle bağladı. Namaz kılarken de ona bakmaya başladı. Namazını bitirince ashabına:
- Şunu çözün de, yerine eskisini bağlayın, buyurdu. Sahabeler:
- Neden ey Allah'ın Rasulü? diye sordular. Rasulullah (s.a.v):
- Çünkü namaz kılarken ona bakmaya başladım, cevabını verdi."[792]

708- Rasulullah (s.a.v) bir gün üzerinde damga şekilleri bulunan bir elbise içinde namaz kılmıştı. Namaz kılarken elbisenin üzerindeki damga şekillerine gözü takıldı. Selam verdikten sonra:
- Benim şu elbisemi Ebu Cehm'e geri götürün de, Adiy bin Ka'b oğullarından Ebu Cehm ibni Cehm İbni Huzeyfe İbni Ğanim'in elbisesini bana getirin. Çünkü bu elbise biraz önce beni namazda meşgul etti, buyurdu."[793]

709- Abdullah bin Amr (r.a)'den;
"Rasulullah (s.a.v) gece kalkıp namaz kılmaya bizi çok teşvik ederdi. Öyle ki:
- Bir rekat da olsa gece kalkıp namaz kılın, buyururdu."[794]

710- Ebu Müslim (r.a) şöyle anlattı:

"Ebu Zer (r.a)'e:

- Gece namazının hangisi daha faziletlidir? diye sordum. Bana:

- Ben de bu soruyu Rasulullah (s.a.v)'a sormuştum. Bana şöyle buyurdu;

"Gecenin yarısında veya sonunda. Ama bunu yapanlar ne kadar da azdır!"[795]

711- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Her gece düzenli olarak namaz kılan ama bir gece uykusu kendisini yenen her kişiye mutlaka namazının ecri yazılır ve uykusu da Allah tarafından kendisine verilmiş bir sadaka olur."[796]

712- Abdullah İbni Amr İbni As (r.a)'dan; Rasulullah (s.a.v) bana şöyle buyurdu:

"Ey Abdullah! Falan kimse gibi olma, o gecenin bir bölümünü namaz kılarak geçirirdi de sonradan bunu bıraktı."[797]

713- Abdullah ibni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Kim namaz kılar da, kıldığı namaz onu iyiliğe yöneltmez ve kötülükten de uzaklaştırmazsa, namazı sadece kendisini Allah'tan uzaklaştırmaya yarar."[798]

714- Damra't-İbnu Habib İbni Süheyb (r.a) Ebu Reyhane'nin kölesinden rivayet eder:

"Ebu Reyhane Rasulullah (s.a.v)'ın ashabındandı. Cihada gitmiş olduğu ordudan döndü. Ailesine geldi ve akşam yemeğini yedi. Sonra abdest suyu istedi, abdest aldı ve seccadesine yöneldi. Kur'an'dan bir sûre okudu, sonra başka bir sûre… Yerinden ayrılmadı… Her sûreyi bitirdiğinde diğerine başladı, nihayet müezzinin ezan sesini duyunca elbisesini giydi. Bu sırada hanımı yanına geldi ve:

- Ey Ebu Reyhane! Cihad ettin, cihadda yoruldun. Sonra bana geldin. Benim senden aldığım hiçbir şey olmadı… dedi. O da:

- Evet, vallahi hatırlamadım! Seni hatırlasaydım elbette üzerimde bir hakkın olurdu, dedi. Hanımı:

- Ey Ebu Reyhane! Seni bu kadar meşgul eden nedir? diye sordu. Ebu Reyhane (r.a) şöyle cevap verdi:

- Kalbim Allah'ın anlattığı cennetteki elbiselere, eşlere, nimetlere ve lezzetlere daldı. Nihayet müezzini duydum."[799]

715- İsmail İbni Ubeyd'den;

"Abdullah İbni Ömer (r.a)'e şöyle sordum:

- Namaz kılan bir kimse için uzun zaman ruku mu, yoksa uzun zaman secde mi daha faziletlidir? O da şöyle cevap verdi:

- Ey kardeşimin oğlu! İnsanın hataları başındadır. Secdeler hataları dökerler."[800]

716- Selman (r.a) şöyle dedi:

"Bir adam ıssız bir çölde abdest alır, su bulamazsa teyemmüm eder. Sonra namaz için ezan okur, sonra kamet getirip namaz kılarsa, elbette iki tarafında görebildiği yere kadar, Aziz ve Celil olan Allah'ın (melek) ordularından bir safa imamlık eder."[801]

717- Muaz bin Cebel (r.a) oğluna şu nasihatte bulundu:

"Yavrum! Namaz kıldığın zaman son namazını kılıyor gibi kıl. Bir daha namaza dönebileceğini düşünme. Yavrum! Haberin olsun ki, mü'minler yaptıkları ve yapmayı düşündükleri iki iyilik arasında ölürler."[802]

718- Adiyy bin Hatem (r.a) şöyle dedi:

"Her namaz vakti girdiğinde, ben mutlaka namaza karşı istekli ve hazır olurum."[803]

719- Hz. Hüseyin'in oğlu Ali abdest aldığı zaman sapsarı kesilirdi. Ailesi bunun sebebini sorunca:

- Kimin huzuruna çıkacağım, biliyor musunuz? derdi."[804]

720- Ebu Hureyre (r.a) gecenin ilk üçte birinde, hanımı diğer üçte birinde, oğlu da diğer üçte birinde geceyi ibadetle geçirir ve sırayla uyurlardı."[805]

721- Hasan Basri bir gün çarşıdaki gereksiz ve boş konuşmaları dinleyince şöyle dedi:

- Bana öyle geliyor ki, bunların geceleri kötü olduğu için gündüzleri de böyle kötüdür. Gecelerini ibadetle değerlendirmedikleri için, gündüzlerinde bir hayır göremiyorlar."[806]

722- Hişam bir adamın hızlıca namaz kıldığını ve dua ettiğini görünce adamı çağırarak:

- Senin Rabbine ihtiyacın yok mu? Ben dualarımda ondan tuz bile istiyorum, dedi."[807]

723- Amr İbnu Raşid el-Leysi'den;

"Vallahi ben Mahreme'nin önünde namaz kılıyordum. Tavuk gagalamasına benzer hızlı bir şekilde, bir genç namazı kıldım. Hafifçe bana vurdu ve:

- Kalk namaz kıl! Dedi. Ben de:

- Allah seni affetsin, ben namaz kıldım, dedim. O:

- Yalan söylüyorsun! Vallahi sen namaz kılmadın! Vallahi kılmadıkça yerinden ayrılamazsın! Dedi. Kalktım ve düzgün bir şekilde namaz kıldım. Bunun üzerine şöyle dedi:

- Vallahi biz burada bakıp dururken ve gücümüz yeterken Allah'a isyan edemezsin!"[808]

42- NAFİLE ORUÇ TUTMANIN FAZİLETİ

"(Canlarını ve malların cennet karşılığında Allah'a satanlar); tevbe edenler, ibadet edenler, hamdedenler, oruç tutanlar, rükû edenler, secde edenler, iyiliği emredip kötülükten alıkoyanlar ve Allah'ın sınırlarını koruyanlardır. O müminleri müjdele!"[809]

724- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennette Reyyân denilen bir kapı vardır. Oradan sadece oruçlular girer. Oruçlular girdiklerinde kapı kapanır, artık kimse oradan giremez."[810]

725- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah yolunda bir gün oruç tutan kimseyi Allah, bu bir günlük oruç sebebiyle cehennem ateşinden yetmiş yıl uzak tutar."[811]

726- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Oruç ile Kur'an kıyâmet gününde mü'min kula şefaat edecekler. Oruç:

- *Ey Rabbim! Ben onu gündüzleri yemekten ve şehvetlerinden men ettim, onun için beni, onun hakkında şefaatçi kıl, diyecek. Kur'an da:*
- *Ben onu geceleri uykusuz bıraktım, beni de onun hakkında şefaatçi kıl, diyecek."*[812]

727- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Namazda Kur'an okumak, namaz dışında Kur'an okumaktan daha faziletlidir. Namaz dışında Kur'an okumak, Allah'ı zikretmekten daha faziletlidir. Allah'ı zikretmek de, sadakadan daha faziletlidir. Sadaka da, oruçtan daha faziletlidir. Oruç; cehennem ateşine karşı bir kalkandır. Oruçlunun uykusu ibadet, nefes alıp vermesi tesbihtir. Kim oruçlu olursa, bütün azaları onun için tesbih ederler. Gökler onun için aydınlanır. Göklerde bulunan her melek onun için istiğfar eder. Eğer oruçlu kimse tesbih (Subhanallah) ve tehlil (La ilahe illallah) ederse, yetmiş bin melek onu karşılar ve güneş batıncaya kadar o tesbih ve tehlili yazmaya devam ederler. Amel edilmeyen sözün bir değeri yoktur. Amel ve söz de ancak niyetle değer kazanır. Söz, amel ve niyet de ancak sünnete (Rasulullah (s.a.v)'ın yaşam tarzına) uygun olursa geçerlidir. Kim sahip olduğu az rızka rağmen Allah'tan razı olursa, Allah da amellerinin az olmasına rağmen ondan razı olur."[813]

728- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Her oruçlunun kabul edilen bir duası vardır. Öyleyse orucunu açmak istediği zaman ilk lokmada şöyle desin:

- *Allah'ım! Her şeyi kaplayan rahmetinle beni bağışlamanı isterim."*[814]

729- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Nice oruç tutanlar vardır ki, oruçlarından sadece açlıkları yanlarına kar kalır. Nice gece namaza kalkanlar vardır ki, namazlarından sadece uykusuzlukları yanlarına kar kalır."[815]

730- Amir İbnu Abdi Kays ölüm anında ağlamaya başladı. Kendisine:

- Neden ağlıyorsun? diye soruldu. O da:
- Ölüm acısına tahammül edemediğim için veya yaşama hırsından dolayı ağlamıyorum. Sadece şiddetli sıcaklarda tutulan oruçlara ve kış gecelerinde kılınan namazlara veda ettiğim için ağlıyorum."[816]

43- İTİDAL (denge)

"İşte böylece sizin insanlığa şahitler olmanız, Rasulün de size şahit olması için sizi de bir ümmet kıldık."[817]

731- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Amel ve ibadetlerinizde orta yollu hareket edin, aşırı gitmekten sakının. Çünkü hiçbirinizi ameli kurtaramaz. Orada bulunanlar:

- Ey Allah'ın Rasulü! Seni de mi amelin kurtaramaz? diye sordular. Şöyle buyurdu:
- Evet, Allah'ın rahmet ve lutfu kuşatmadıkça, beni de yaptığım amelim kurtaramaz."[818]

732- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İlim amelden daha üstündür. Amellerin en hayırlısı; orta olandır. Allah'ın dini aşırı sert ve aşırı yumuşak olanın arasındadır. İyilik; iki kötülük olan ifrat ve tefritin ortasındadır. Buna ancak Allah'ın yardımıyla ulaşılabilir. En kötü yürüyüş; yorucu yük yüklenerek yürümektir."[819]

733- Bir gün üç kişi Rasulullah (s.a.v)'ın ibadetini sormak ve öğrenmek için Rasulullah (s.a.v)'ın hanımlarının evlerine gelmişlerdi. Bunlara Rasulullah (s.a.v)'ın ibadetinin ne kadar ve nasıl olduğu hanımları tarafımdan haber verilince bunu azımsayarak:

- Biz nerde, Rasulullah (s.a.v) nerde? Muhakkak ki Allah, peygamberinin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışlamıştır, dediler. İçlerinden birisi:
- Ben geceleri daima namaz kılacağım, dedi. Ötekisi de:
- Ben de ömür boyu oruç tutacağım, dedi. Diğeri de:
- Ben de ömür boyu kadınlardan ayrı yaşayacağım, hiç evlenmeyeceğim, dedi.

Onlar böyle konuşurken Rasulullah (s.a.v) yanlarına gelerek şöyle buyurdu:

- Siz şöyle şöyle diyen kimselersiniz değil mi? Fakat şunu bilin ve iyi düşünün ki; ben sizin Allah'tan en çok korkanınız ve en ileri seviyede takva sahibi olanınızım. Bununla birlikte gecenin bir kısmında namaz kılarım, bir kısmında da uyurum. Bazen oruç tutarım, bazen de tutmam, kadınlarla da evlenirim. İşte benim sünnetim (yaşam tarzım) budur. Her kim benim sünnetimden yüz çevirirse o benden değildir."[820]

734- Ebû Akreb (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v.)'e oruç tutmak hakkında sordum.

- Her aydan bir gün oruç tut, buyurdu. Ben:

- Anam-babam sana feda olsun! Bu sayıyı bana artır, dedim. Rasulullah (s.a.v):

- Bu sayıyı bana artır! Bu sayıyı bana artır! diyerek benim sözlerimi aynı şekilde tekrarladı ve; öyleyse her aydan iki gün oruç tut, buyurdu. Ben:

- Anam-babam sana feda olsun! Bu sayıyı bana artır, çünkü ben kendimi kuvvetli buluyorum, dedim. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v):

- Ben kendimi kuvvetli buluyorum! Ben kendimi kuvvetli buluyorum! dedi ve sustu. Ben de artık artırmayacağını zannettim. Sonra şöyle buyurdu:

- Her aydan üç gün oruç tut."[821]

735- Ümmü Seleme (r.a)'den;

"Rasulullah (s.a.v)'ın ruhunu alıp götüren Rabbime yemin ederim ki, O ömrünün son zamanlarında namazlarının çoğunu oturarak kılıyordu. Ona en sevimli olan ibadet; az da olsa devamlı yapılan ibadet idi."[822]

736- Ya'la İbnu Mümellek, Ümmü Seleme (r.a)'ye Rasulullah (s.a.v)'ın namaz kılışını ve Kur'an okuyuşunu sordu. O da şöyle cevap verdi:

- Sizinle onun namazı arasında ne benzerlik var!.. O namaz kılar, sonra kıldığı kadar da uyurdu. Sonra uyuduğu kadar namaz kılar, sonra kıldığı kadar da uyurdu. Sabah oluncaya kadar O'nun namazı böyleydi. (Sonra O'nun Kur'an okuyuşunun da tane tane, anlaşılan bir okuyuş olduğunu anlattı.)"[823]

737- Rasulullah (s.a.v)'ın yanında bir adam birini övdü. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) tekrar tekrar:

- Yazık sana! Arkadaşının boynunu kestin! Arkadaşının boynunu kestin! Biriniz mutlaka birini övecekse, "Ben falanı şöyle zannediyorum. Allah ona

kafidir. Allah'a karşı hiçbir kimseyi temize çıkaramam" desin," buyurdu."[824] (Bu hadiste Rasulullah (s.a.v) bir kimseyi aşırı bir şekilde övmenin kötülüğünü vurgulayarak "Arkadaşının boynunu kestin" buyurmuştur. Bu ifade de; "Arkadaşını böyle övmekle gurur ve kibire yönlendirebilirsin, bu da onun boynunu vurmak gibidir" anlamına gelir.)

738- Ebu Ma'mer'den;

"Bir adam kumandanlardan birini aşırı derecede övmeye başladı. Bunun üzerine Mikdad onun yüzüne toprak serperek:

- Rasulullah (s.a.v) bize, övgücülerin (meddahların) yüzlerine toprak saçmamızı emretti, dedi."[825]

739- Bilal İbni Sa'd şöyle dedi:

"Ben ashaba ulaştım. Onlar çeşitli işleri, meşguliyetleri için gayretle, azimle çalışıyorlardı. Birbirlerine gülümseyerek davranıyorlardı. Fakat gece olduğunda ruhban gibi (ibadetle meşgul) oluyorlardı."[826]

740- Abdullah el-Müzeni şöyle dedi:

"Rasulullah (s.a.v)'ın ashabından iyi giyinenler iyi giyinmeyenleri kınamaz, iyi giyinmeyenler de iyi giyinenleri kınamazlardı."[827]

741- Ahnef bin Kays şöyle dedi:

"Bizler Hz. Ömer'in yemeğini görürdük. O bazen taze et, bazen kurutulmuş et, bazen de yağ yerdi."[828]

44- FİTNE DÖNEMİNDE UZLET

"Madem ki siz onlardan ve onların Allah'ın dışında tapmakta oldukları varlıklardan uzaklaştınız, o halde mağaraya sığının ki, Rabbiniz size rahmetini yaysın ve işinizde sizin için bir fayda ve kolaylık sağlasın."[829]

742- Rasulullah (s.a.v) bir kargaşa ve fitneden söz etti ve onun yakında olacağını söyledi. Bunun üzerine:

- Ey Allah'ın Rasulü! O kargaşa ve fitne döneminde insanların en hayırlısı kimlerdir? diye sordum. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Koyunlarıyla birlikte dağlarda yaşayan, hayvanlarının hakkını ödeyip Allah'a ibadet eden kişi ile atının dizginini elini almış kimsedir. Kendisi düşmanını, düşmanı da kendisini korkutur."[830]

743- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Önünüzdeki zamanlarda gece karanlığı gibi her tarafı kuşatan fitneler olacak. O zaman kişi mü'min olarak sabahlayıp, kafir olacak akşamlayacak. O zamanda oturan ayakta durandan, ayakta duran yürüyenden, yürüyen koşandan daha hayırlıdır. Sahabeler:

- *Ey Allah'ın Rasulü! O zaman nasıl davranmamızı emredersin? diye sordular. Şöyle buyurdu:*
- *Siz evinizin serilip bir daha da kaldırılmayan sergisi gibi devamlı evinizde oturun."*[831]

744- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İbadet yeri olarak mü'minin evi ne kadar da güzeldir!"[832]

745- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanlara öyle bir zaman gelecek ki, dinini yaşamak için bir dağdan başka bir dağa, bir mağaradan başka bir mağaraya kaçanlar hariç, müslüman, dinini koruyamayacak. Bu zaman geldiğinde elde edilen (haram ve haksız) kazanç, Allah'ı öfkelendirecek hale gelecek. İnsanın helakı eşinin ve çocuklarının elinden olacak. Anne-babası olmazsa helakı akrabalarının ve komşularının elinden olacak."[833] *(Kişi eşi ve çocukları için çalışacak ama kendi ahiretini tehlikeye atacaktır.)*

746- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanlar öyle bir zamana ulaşacaklar ki, kişi uzak tutulmak ile günahı işlemek arasında tercihte bırakılacak. Bu zamana ulaşanlar uzak tutulmayı günah işlemeye tercih etsinler."[834]

747- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah, muttaki, gönlü zengin, kendi halinde işi ve ibadetiyle meşgul olan kulunu sever."[835]

748- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Salihler ardı ardına gider. Geriye arpa ve buğdayın döküntüsü gibi kıymetsiz insanlar kalır. Allah da bunlara hiç değer vermez."[836]

749- Abdullah bin Amr şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v) parmaklarını birbirine geçirdi ve bana:

- *Ey Abdullah bin Amr! Sözleri ve emanetleri birbirine karışmış hale gelen, işe yaramaz ve değersiz insanların arasında bulunduğun zaman nasıl hareket edeceksin? diye sordu. Ben:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Bana nasıl davranmamı tavsiye edersiniz! dedim. Şöyle buyurdu:*

- Tanıdığınla iyi ilişkilerini devam ettirir, tanımadığından uzak durursun. Seçtiğin iyi kimseleri kabul eder, kötü kimseleri ve toplumu terk edersin."[837]

750- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Tek başına olmak, kötü bir arkadaşla olmaktan daha hayırlıdır. İyi bir arkadaşla olmak, yalnızlıktan daha hayırlıdır. Hayır söz söylemek, susmaktan daha hayırlıdır. Susmak ise kötü söz söylemekten daha hayırlıdır."[838]

751- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) şöyle dedi:

"Uzlette (yalnızlıkta) kötü insandan ve kötü ahlaktan rahat etme vardır."[839]

752- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Ben dünyadan erken yola çıkıp erkenden dönen bir süvari gibi tek başına ayrılıp gitmeyi isterim."[840]

753- Bir adam Vehb İbni Münebbih'e gelerek:

- İnsanlar batıla daldılar. Bunun üzerine ben de kendi kendime "Onlarla oturup kalkmayayım" dedim, dedi. O:
- Böyle yapma!.. İnsanlar senden ayrılamaz. Sen de insanlardan ayrılamazsın. Onların sana ihtiyaçları, senin de onlara ihtiyacın var. Fakat onların arasında işiten bir sağır, gören bir kör, konuşabilen bir sukut edici ol, dedi."[841]

754- Abdullah bin Avn şöyle dedi:

"Üç şeyi hem kendim hem de kardeşlerim için isterim; Kur'an okumayı, hadis okumayı, insanın kendine yönelmesini, kendisiyle baş başa kalmasını, hayır olan konular dışında insanlardan tamamen yüz çevirmesini."[842]

755- Ahnef bin Kays'a:

- Neden insanların arasına karışmıyorsun? diye soruldu. O da şöyle cevap verdi:
- İnsanların işine karışmakta mükâfat vardır. Bunu terk etmekte ise bir günah yoktur. Benim ise iki prensibim var; yanımdan kalkan kimsenin gıybetini yapmam ve bana karışmayanların işine asla karışmam. (Bana nasihat etme samimiyetinde bulunmayanların işine karışmam.)"[843]

756- Fudayl bin Iyaz şöyle dedi:

"İnsanlara karışan, şu iki şeyden birinden kurtulamaz. Ya onlar batıla daldıkları zaman o da onlarla beraber batıla dalar. Yada yanındakilerde bir günah gördüğünde veya işittiğinde susar da böylece günaha girer."[844]

45- İSLAM CEMAATİNDEN AYRILMAMAK

"Ey iman edenler! Allah'tan O'na yaraşır biçimde korkun ve ancak müslümanlar olarak ölün. Ve topluca Allah'ın ipine (Kur'an'a) sarılın, ayrılmayın."[845]

757- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Benden bir söz işitip de onu başkalarına iletmek için ezberleyenin Allah yüzünü ağartsın. Çünkü nice bilenler vardır, fakat fakih (dinde derin ve ince anlayış sahibi) değildirler. Yine nice kimseler vardır ki, kendilerinden daha fakih olan kimselere ilim aktarırlar. Şu üç özellik hangi mü'minin kalbinde bulunursa onun kalbi asla kararmaz. Bunlar; Allah için samimi olarak amel etmek , idarecilere nasihat etmek ve cemaate devam etmektir. Çünkü cemaatin duası; geriden gelenleri de içine alır. Kimin derdi ahiret olursa Allah onun iki yakasını bir araya getirir. Zenginliğini gönlüne yerleştirir. Ve dünya alçalmış bir vaziyette onun ayağına gelir. Kimin de derdi dünya olursa, Allah onun dünya işlerini darmadağın eder. Fakirliğini gözünün önüne diker. Kendisini devamlı fakir görür. Dünyadan da nasip olarak yalnızca kendisine ne takdir edilmişse o kadarını verir."[846]

758- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'ın rahmet eli cemaatin üzerindedir."[847]

759- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cemaatle beraber olmak rahmettir, cemaatten ayrılmak ise azaptır."[848]

760- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah sizin için şu üç şeyden razı olur; kendisine ibadet etmenizden, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanızdan ve Allah'ın ipine topluca sarılıp ayrılmamanızdan. Sizin için şu üç şeyden de hoşnut olmaz; insanların gıybetini yapmanızdan, gereksiz komularda çok soru sormanızdan ve malı gereksiz yere harcamanızdan."[849]

761- Rasulullah (s.a.v)'ın ashabından biri tatlı su kaynağı bulunan bir vadiye uğradı. Orası çok hoşuna gitti ve:

- Keşke insanlardan uzaklaşsam da bu vadide ibadet etsem. Ama bunu Rasulullah (s.a.v)'dan izin almadan yapmayacağım, dedi. Ve gidip durumu Rasulullah (s.a.v)'a anlattı. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Böyle yapma. Çünkü sizden birinizin Allah yolunda cihad etmesi, evinde yetmiş yıl namaz kılmasından daha üstündür. Allah'ın sizi affetmesini ve cennete koymasını istemez misiniz? Öyleyse Allah yolunda savaşın. Allah yolunda bir deve sütü sağımı kadar savaşan kimseye cennet vacip olur."[850]

762- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bir köyde veya bir çölde üç kişi bir arada bulunur da, cemaatle namaz kılmazlarsa bil ki, şeytan onlara üstün gelmiştir. Bu nedenle sen cemaatten ayrılma. Çünkü kurt, sürüden ayrılan koyunu kapar."[851]

763- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanların arasına girip de onların sıkıntılarına sabreden mü'minin mükafatı, insanların arasına girmeyen ve onların eziyetlerine sabretmeyen mü'minin mükafatından daha fazladır."[852]

764- Ebu'l-Aliye şöyle dedi:

"Birbirlerinden ayrılanlar hakkında birçok hadis işittim. Onların hepsi de çok şiddetliydi. İşittiklerimin en hafifi; "Müslümanlar birbirlerinden ayrı kaldıkları sürece hak yoldan da uzaklaşmaya devam ederler" hadisidir."[853]

46- DUA VE ZİKİR (Allah'ı anıp gündemde tutmak)

"Kullarım sana, beni sorduğunda (söyle onlara): Ben onlara çok yakınım. Bana dua ettiği vakit dua edenin duasına karşılık veririm. O halde kullarım da benim davetime uysunlar ve bana inansınlar, umulur ki doğru yolu bulurlar."[854]

"Kendi kendine, yalvararak ve ürpererek, yüksek olmayan bir sesle sabah akşam Rabbini an. Gafillerden olma. Kuşkusuz Rabbinin katındakiler (melek) O'na kulluk etmekten kibirlenmezler, O'nu tesbih eder ve yalnız O'na secde ederler."[855]

"Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, duanızı kabul edeyim. Çünkü bana ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar aşağılanarak cehenneme gireceklerdir."[856]

765- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sizden birinize dua kapısı açılmışsa, muhakkak ki ona rahmet kapısı açılmıştır. Allah'a en sevimli dua; kendisinden afiyet istenmesidir. Muhakkak ki dua; başa gelen ve gelmeyen her bela ve musibete fayda verir. Öyleyse ey Allah'ın kulları! Dua edin! Size dua etmek düşer."[857]

766- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Dua; mü'minin silahı, dinin direği, göklerin ve yerin nurudur."[858]

767- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Gecenin son üçte biri geldiği zaman Rabbimiz dünya semasına iner ve şöyle buyurur:

- Yok mu dua eden? Duasını kabul edeyim. Yok mu benden isteyen? İsteğini vereyim. Yok mu bağışlanma isteyen? Onu bağışlayayım."[859]

768- "Rasulullah (s.a.v) bir adamın; "Allah'ım! Şehadet ederim ki, sen kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayan Allah'sın! Doğurmayan, doğurulmayan, hiçbir eşi ve benzeri olmayan tek ve birsin! Herkesin kendisine muhtaç olduğu, ama kendisi hiçbir kimseye ihtiyaç duymayan Samed'sin! Senden istiyorum!" diye dua ettiğini duydu ve şöyle buyurdu:

- Canımı elinde bulunduran Allah'a yemin olsun ki, bu adam Allah'ın ism-i A'zam'ı ile dua etmiştir. O isimle dua edildiğinde Allah duaları kabul eder. Onunla istendiğinde Allah istekleri verir."[860]

769- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim sıkıntılı durumlarında duasının kabul edilmesinden, sıkıntısının giderilmesinden hoşlanırsa, rahat ve bolluk durumlarında çokça dua etsin!"[861]

770- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kabul edileceğine kesin inanarak Allah'a dua edin. Ve iyi bilin ki, Allah ne istediğinden gafil ve umursamayan bir kalbin duasını kabul etmez."[862]

771- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'min bir kul Allah'a dua ettiği zaman, Allah Cebrail'e şöyle der:

- Onun duasını hemen kabul etme. Çünkü ben onun sesini işitmekten hoşlanıyorum. Facir bir kimse Allah'a dua edince de:

- Onun ihtiyacını hemen gör! Çünkü ben onun sesini duymak istemiyorum! der."[863]

772- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki Rabbiniz Hay'dır, (diridir, hayat verendir) Kerim'dir, (şereflidir). Dua eden kulunun elini, ümitlerini boşa çıkarmış bir şekilde geri çevirmekten haya eder."[864]

773- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kalbinizin yumuşadığı (rikkat) anlarını ganimet bilin. Bu vakitleri dua için iyi değerlendirin."[865]

774- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kulun Rabbine en çok yakın olduğu hal, secde halidir. Öyleyse secdede duayı çoğaltın."[866]

775- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bütün ihtiyaçlarınızı Allah'tan isteyin. Hatta kaybolan ayakkabı bağınızı ve ihtiyacınız olan tuzu bile..."[867]

776- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanların en acizi; dua etmekten aciz olandır."[868]

777- Rasulullah (s.a.v) yakınlarının başına bir sıkıntı geldiği zaman:

- Namaz kılın, namaz kılın! Dua edin! diye seslenirdi."[869]

778- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bir kul namaz kılar da Allah'tan cenneti istemezse, cennet ona:

- Yazıklar olsun şuna! Allah'tan cenneti istemesi gerekmez miydi? der. Namazdan sonra cehennemden de Allah'a sığınmazsa, cehennem de ona:

- Yazıklar olsun şuna! Cehennemden Allah'a sığınması gerekmez miydi? der."[870]

779- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Şüphesiz Allah temizdir, ancak temiz ve şirkten uzak olan ibadeti kabul eder. Allah peygamberlere emretmiş olduğu gerçekleri, mü'minlere de emretmiştir. O şöyle buyurmuştur: "Ey Rasuller! Temiz ve helal rızıklardan yiyin ve faydalı ameller işleyin. Doğrusu ben yaptıklarınızı çok iyi bilirim" (Mü'minun 51) Ayrıca O: "Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz ve helal olanlarından yiyin" (Bakara 172) buyurmuştur.

Saçı başı dağınık, toz toprak içinde bir adam yolculuğunu uzatarak geliyor ve ellerini göğe uzatarak:

- Ya Rabbi! Ya Rabbi, diyor. Oysa yediği haram, giydiği haram, içtiği haram, beslendiği haramdır. Şimdi bunun duası nasıl kabul olunur?"[871]

780- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Dilenci kapıda durduğu zaman rahmet onunla beraber durur. Kim onu kabul ederse rahmeti de kabul etmiş olur. Kim de onu reddederse rahmeti reddetmiş olur. Kim bir zavallıya merhamet nazarıyla bakarsa, Allah da ona rahmet nazarıyla bakar. Kim namazı uzatırsa, Allah, insanların huzurunda durdurulacağı hesap gününde onun yükünü kolaylaştırır. Kim de dua etmeyi çoğaltırsa melekler şöyle derler:

- Bu tanıdık bir ses! Duası kabul edilmiş ve isteği yerine getirilmiştir."[872]

781- Ümmü Seleme (r.a)'ya:

- Ey Mü'minlerin annesi! Rasulullah (s.a.v.), senin yanında olduğu zaman en çok hangi duayı yapardı? diye soruldu. Şöyle cevap verdi:

- Çoğunlukla yaptığı duâ şuydu:

"Ey kalpleri evirip çeviren Rabbim, benim kalbimi dinin üzere sabit kıl." Ben kendisine:

- Ey Allah'ın Rasulü! Niçin bu duayı yapıyorsunuz? diye sordum. Şöyle buyurdu:

- Her insanın kalbi Allah'ın parmaklarının arasındadır. Dilediğini düzeltir,

düzgün yola koyar dilediğini ise kalbini kaydırarak yoldan çıkarır. Sonra Âl-i Imrân suresi 8. ayetini okudu:

"O derin kavrayış sahipleri Allah'a şöyle yalvarırlar: "Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi eğriltme, bize katından bir rahmet ver, şüphesiz bağışı en çok olan sensin ."[873]

782- Bir adam Rasulullah (s.a.v)'a geldi ve:

- Ey Allah'ın Rasulü! Yolculuğa çıkmak istiyorum bana dua eder misiniz? Dedi. Rasulullah (s.a.v):

- Allah senin takvanı artırsın, buyurdu. Adam:

- Ey Allah'ın Rasulü! Biraz daha, dedi. Rasulullah (s.a.v):

- Allah senin günahlarını bağışlasın, buyurdu. Adam yine:

- Anam-babam sanan feda olsun ey Allah'ın Rasulü, biraz daha, dedi. Rasulullah (s.a.v):

- Her nerede olursan ol, Allah sana hayırlı işleri kolay kılsın."[874]

783- Rasulullah (s.a.v) şöyle dua ederdi:

"Allah'ım! Beni senin sevginle ve sevgisi senin yanında bana fayda verecek kimsenin sevgisiyle rızıklandır. Allah'ım! Sevdiğim mal, evlat ve sıhhatten bana ne verdiysen, onu senin sevdiğin konularda bana güç ve kuvvet yap. Allah'ım sevdiklerimden neyi benden aldıysan, onları sevdiğin ibadet ve kulluk konusunda bana kuvvet kıl."[875]

784- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Davud (a.s) şöyle dua ederdi:

- Ey Rabbim! Senin sevgini bana canımdan, kulağımdan, gözümden, ailemden ve buz gibi sudan daha sevimli kıl."[876]

785- Rasulullah (s.a.v) şöyle dua ederdi:

"Allah'ım! Beni salih amel işlemekten engelleyen dünyadan sana sığınırım. Ölümden sonraki hayat için hayırlı işlerden beni alıkoyan hayattan da sana sığınırım."[877]

786- Rasulullah (s.a.v) şöyle dua ederdi:

"Allah'ım! Sevgini bana en sevimli şey kıl. Korkunu benim için en çok korkulan şey kıl. Sana kavuşmaya olan özlemimle dünyaya olan ihtiyaç bağlarımdan kurtar. Dünya ehlinin gözlerini nasıl dünyalarıyla aydınlatıyorsan, benim gözlerimi de ibadetinle aydınlat."[878]

787- Rasulullah (s.a.v)'ın şu duayı yapmadan bir meclisten kalktığı az görülürdü:

"Allah'ım! Sana karşı işlenecek günahlarla aramıza perde olacak korkundan, bizi cennetine ulaştıracak itaatinden, dünya sıkıntılarına tahammül etmemizi kolaylaştıracak olan yakînden (sarsılmaz iman) bize bir parça ver. Yaşattığın sürece kulaklarımız, gözlerimiz ve gücümüzden bizleri faydalandır. Onları bizden sonraya bırak. Bize zulmedenlere ve düşmanlarımıza karşı bize yardım et. Bizi dinimizde fitneye düşürme. Dünyayı en büyük hedef ve amacımız kılma. İlmimimizi de ona ait kılma. Bize acımayanları üzerimize musallat etme."[879]

788- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kimin üzüntüsü ve hüznü çok olursa şöyle dua etsin; "Allah'ım! Ben senin kulunum. Kadın ve erkek kullarının çocuğuyum. Perçemim senin elindedir. Hakkımda verdiğin hükmün geçerlidir. Şüphesiz hükmün de adaletlidir. Kendini isimlendirdiğin, kitabında indirdiğin, kullarından birine öğrettiğin veya katındaki gayb ilminde gizlediğin sana ait olan bütün isimlerinin hakkı için senden isterim. Kur'an'ı kalbimin baharı, göğsümün nuru eyle. Onunla kederlerimi yok et, hüznümü sürgün eyle." Kim Allah'a böyle dua ederse, Allah onun sıkıntısını giderir ve hüznünü sevince çevirir."[880]

789- Rasulullah (s.a.v) şöyle dua ederdi:

"Allah'ım! Bir yavru nasıl korunursa, senden beni öylece korumanı isterim."[881]

790- Rasulullah (s.a.v) şöyle dua ederdi:

"Ey Rabbim! Senden düzgün bir yaşayış, temiz bir ölüm, yüz kızartmayan ve mahcup etmeyen bir geri dönüş isterim."[882]

791- Rasulullah (s.a.v) şöyle dua ederdi:

"Allah'ım! Ben ancak bir insanım. Bu sebeple hangi müslümana lanet etmiş, kötü söz söylemiş veya kırbaçla vurmuşsam, sen bunları kıyamet günü onun için bağış, rahmet ve sana yakınlaşmasına vesile kıl."[883]

792- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah mü'min kulunu kıyamet günü karşısına çıkarır, huzurunda durdurur. Ve:

- *Ey kulum! Ben sana; "Bana dua et, duanı kabul edeyim" diye vaatte bulundum. Sen de bana dua ettin değil mi? der. Kul:*
- *Evet ya Rabbi! diye karşılık verir. Allah:*
- *Kulum! Sen falan gün başına gelen bir sıkıntıdan dolayı bana dua ettin, ben de duanı kabul ettim, değil mi? diye sorar. Kul:*
- *Evet ya Rabbi! diye karşılık verir. Allah:*
- *Kulum! Falan gün başına gelen bir sıkıntıdan dolayı bana dua ettin, ben de senin sıkıntını gidermedim, öyle değil mi? diye sorar. Kul:*

- Evet ya Rabbi! diye karşılık verir. Allah:

- Kulum! Ben o duana karşılık sana cennette şu ve şu makamları, nimetleri hazırladım. Ey kulum! Falan gün bir ihtiyacın için bana dua ettin, ihtiyacının verildiğini gördün, değil mi? diye sorar. Kul:

- Evet ya Rabbi! diye karşılık verir. Allah:

- Ey kulum! Falan gün sen bana bir ihtiyacının karşılanması için dua ettin de ihtiyacın karşılanmadı, değil mi? diye sorar. Kul:

- Evet ya Rabbi! diye karşılık verir. Allah:

- İşte ben bu duana karşılık cennette sana şu makamları hazırladım, der. Böylece Allah kulun yapmış olduğu bütün duaları orada gündeme getirir. Bu duaların bir kısmını ya dünyada kabul etmiş ya da ahirete ertelemiştir. Mü'min kul o zaman:

- Keşke dualarımdan hiçbirisi dünyada iken kabul edilmeseydi! der."[884]

793- "Ömer ibnu'l-Hattab (r.a), Rasulullah (s.a.v)'dan umre için izin istedi. Rasulullah (s.a.v) da:

- Kardeşim! Duana bizi de ortak et, duanda bizi unutma, diyerek ondan dua istedi."[885]

794- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'ın yeryüzünde dolaşıp zikir meclisleri arayan melekleri vardır. Allah'ı gündemde tutup O'nu zikreden bir topluluk buldukları zaman; "Gelin, gelin bulduk" diye birbirlerine seslenirler. Sonra gelip o meclisin etrafında otururlar. Kanatlarını dünya göğüne kadar gererek orayı kuşatırlar. Onları en iyi bilen Allah olduğu halde Rableri onlara sorar:

- Kullarım ne diyorlar?

- Kulların seni tesbih ediyorlar, tekbir getiriyorlar, sana hamd ediyorlar ve seni yüceltiyorlar.

- Peki, onlar beni gördüler mi?

- Hayır, vallahi seni görmediler.

- Ya beni görseler durumları nasıl olurdu?

- Seni görseler daha çok ibadet ederler, daha çok tesbih ve hamd ederlerdi.

- Peki, onlar ne istiyorlar?

- Cenneti istiyorlar.

- Peki, onlar cenneti gördüler mi?

- Hayır, vallahi görmediler.

- Ya onu görseler durumları nasıl olurdu?

- Onu görseler ona karşı arzuları ve rağbetleri daha çok olurdu.

- Onlar neden sığınıyorlar?

- Cehennemden sığınıyorlar.

- Onu gördüler mi?

- Hayır, vallahi onu görmediler.

- Onu görselerdi durumları nasıl olurdu?

- Onu görselerdi ondan daha çok korkar, daha çok kaçarlardı.

- Sizi şahit tutarak söylüyorum; ben onları bağışladım! Bunun üzerine meleklerden birisi şöyle der:

- Ama içlerinde seni anmak için değil, başka bir işi için gelip oturan falan kimse de var. Allah şöyle buyurur:

- Böyle bir topluluğun arkadaşları da kötü olmaz!"[886]

795- Rasulullah (s.a.v) bir gün yanındakilere:

" Müferridler geçmişlerdir, buyurdu. Orada bulunanlar:

- Ey Allah'ın Rasulü! Müferridler kimlerdir? diye sordular. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

- Onlar Allah'ı anmayı kendilerine şiar edinenlerdir. Allah'ı anmak onların yüklerini ve ağırlıklarını sırtlarından atar. Ve kıyamet gününde Allah'ın huzuruna hafif olarak gelirler.[887]

796- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah, kıyamet günü yüzleri ayın on dördü gibi aydınlık , inciden minberler üzerinde oturan ve herkes tarafından gıptayla izlenilen bir topluluk gönderecektir. Onlar ne peygamberlerdir, ne de şehidlerdir." Bunun üzerine bir bedevi hemen dizleri üstüne çöktü ve Rasulullah (s.a.v)'a yalvardı:

- Ey Allah'ın Rasulü! Ne olur, onları bize anlat da bilelim! Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Onlar; çeşitli kabilelerden, çeşitli ülkelerden Allah için birbirlerini sevip bir araya gelen ve samimiyetle Allah'ı anan kimselerdir."[888]

797- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Gafiller arasında Allah'ı anan kimse, savaştan kaçanların arasında tek başına sebat eden kimse gibidir. Gafiller arasında Allah'ı anan kimse, çorak bir arazide tek başına duran yeşil bir ağaç gibidir. Gafiller arasında Allah'ı anan kimse, karanlık evdeki lamba gibidir. Gafiller arasında Allah'ı anan kimseye Allah cennetteki yerini o kişi ölmeden gösterir. Ve onu yarattıkları sayısınca bağışlar."[889]

798- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'ın anmanın dışında çok konuşmayın. Allah'ı anmanın dışında çok konuşmak kalbi katılaştırır. Şunu iyi bilin ki, insanların Allah'a en uzak olanı; kalbi katı olanlardır."[890]

799- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim bir mecliste Allah'ı anmadan oturup kalkarsa Allah'tan nasibini alamamış, Allah'ın lutfuna nail olamamıştır. Kim yattığı yerde Allah'ı anmazsa, Allah'tan nasibini alamamış, Allah'ın lutfuna nail olamamıştır. Kim yürüdüğü yerde Allah'ı anmazsa, Allah'tan nasibini alamamış, Allah'ın lutfuna nail olamamıştır."[891]

800- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Dikkat edin! Amellerinizin en hayırlısını, Allah katında en değerlisini, altın ve gümüş dağıtmaktan daha hayırlı ve derecelerinizi daha çok yükselten, düşmanla karşılaşıp sizin onların boyunlarını, onların da sizin boyunlarınızı vurmanızdan daha hayırlı bir şeyi size haber vereyim mi? Sahabeler:

- Evet, deyince Rasulullah (s.a.v.) da:

- Her zaman ve her yerde Allah'ı devamlı hatırlayıp gündemde tutmaktır, buyurdu."[892]

801- Ebu Hureyre (r.a):

"Rasulullah (s.a.v) yanımıza geldi ve:

- Kalkanlarınızı alın, buyurdu. Biz:

- Çıkıp gelmiş bir düşmana karşı mı ya Rasulallah? diye sorduk. O:

- Cehenneme karşı kalkanlarınızı alın! "Subhanallah, velhamdulillah, ve la ilahe illallahu vallahu ekber vela havle vela kuvvete illa billah (Allah'ı bütün eksikliklerden uzak tutarım. Bütün hamd ve övgüler Allah'a aittir. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Güç ve kuvvet ancak Allah iledir)" deyin. Çünkü bunlar kıyamet günü öne geçiriciler, kurtarıcılar ve uzaklaştırıcılardır. İşte onlar kalıcı salih amellerdir! buyurdu.[893]

802- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İsra gecesinde İbrahim (a.s)'i gördüm. Bana dedi ki:

- Ümmetine benden selam söyle. Onlara cennetin çok güzel olduğunu, toprağının misk, suyunun çok tatlı ve güzel olduğunu, dümdüz yer olduğunu, dikilen ağaçlarının ise şu cümleler olduğunu bildir; "Subhanallahi vel hamdu lillahi vela ilahe illallahu vallahu ekber (Allah'ı bütün eksik sıfatlardan uzak tutarım. Bütün hamd ve övgüler Allah'a aittir. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Allah en büyüktür)"[894]

803- Ebu Zer (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v)'a:

- Ey Allah'ın Rasulü! Bana bir tavsiyede bulun, dedim.

- Bir kötülük işlediğin zaman hemen arkasından bir iyilik işle, buyurdu. Ben:

- Ey Allah'ın Rasulü! "La ilahe illallah" (Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur) demek de iyiliklerden midir? diye sordum.

- Evet, hem de iyiliklerin en faziletlisidir, cevabını verdi."[895]

804- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şu üç grup insan İblis'in (şeytan) ve ordularının şerrinden emin kılınmıştır:

1-Gece ve gündüz sürekli Allah'ı ananlar

2-Seherlerde istiğfar edenler

3-Allah korkusundan gözyaşı dökenler."[896]

805- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim istiğfara çokça devam ederse, Allah onun her üzüntüsünü sevince çevirir. Her sıkıntısına bir çare bulur. Ve onu ummadığı yerden rızıklandırır."[897]

806- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Amel defterinde çokça istiğfar bulunan kimseye müjdeler olsun!"[898]

807- Bir adam:

- Ey Allah'ın Rasulü! "el-Evvah" kimdir? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) şöyle cevap verdi:

- el-Evvah; huşu sahibi, çok dua eden ve yalvarandır. Sonra şu ayeti okudu: "Muhakkak ki İbrahim evvah ve halimdir." (Tevbe 114)"[899]

808- Sa'd b. Ebi Vakkas'ın oğlu şöyle anlattı:

- Ben "Allah'ım! Senden cenneti, nimetlerini, güzelliklerini, şunu ve bunu isterim. Ateşten, zincirlerinden, bukağılarından, şundan ve bundan da sana sığınırım" diye dua ederken babam duydu ve şöyle dedi:

- Oğlum! Ben Rasulullah (s.a.v)'ın şöyle buyurduğunu duydum: "İlerde duada aşırı giden, haddi aşan bir topluluk olacaktır." Sen sakın onlardan olma! Çünkü sana cennet verilecekse içindekilerle beraber verilecektir. Eğer cehennemden kurtarılırsan, içindeki bütün şerlerden de kurtarılmış olacaksın."[900]

809- Ebu Bekir (r.a) şöyle dua ederdi:

"Allah'ım! Senden benim için hayırlı olanı, sonu hayırlı olanı isterim. Allah'ım! Bana en son vereceğin hayrı, senin rızan ve Naim cennetlerinin yüksek dereceleri

kıl."[901]

810- Ömer (r.a) bir adamın:

- Allah'ım! Beni azlardan kıl, diye dua ettiğini duydu ve:

- Ey Allah'ın kulu! Azlar nedir? diye sordu. Adam da:

- Allah'ın; "Onunla (Hz. Nuh) beraber ancak çok az kimse iman etmiştir." (Hud 40) "Kullarımdan şükredenler ne de azdır." (Sebe 13) ayetlerini duymadın mı? dedi. Bunun üzerine Ömer (r.a) de:

- Herkes Ömer'den daha fakih (dinde derin ve ince anlayış sahibi), dedi."[902]

811- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) şöyle dedi:

"Allah'ın zikrine sarılın, çünkü o şifadır. İnsanları gündeme getirmekten de kaçının, çünkü o hastalıktır."[903]

812- Enes bin Malik (r.a) şöyle anlatıyor:

"Ebu Musa el-Eş'ari ile beraber bir yolculuğa çıkmıştım. İnsanların gereksiz ve boş konuşmalara daldıklarını görünce Ebu Musa bana:

- Ey Enes! Gel de Rabbimizi zikredip analım. Bu insanlar neredeyse dilleriyle göğü yaracaklar, dedi. Sonra:

- Ey Enes! İnsanları ahiretten alıkoyan şeyin ne olduğunu biliyor musun? diye sordu. Ben:

- Şeytan ve heva, hevesleri, diye cevap verdim. O da:

- Hayır! Allah yemin ederim ki, dünyaya ahiretten daha çok öncelik verdikleri için böyle yapıyorlar. Oysa iyi düşünseler dünyaya bu kadar çok meyletmezlerdi, dedi."[904]

813- Ebu Derda (r.a) şöyle dedi:

"Allah'ı anarak O'nu sürekli gündemde tutanlar, cennete gülümseyerek gireceklerdir."[905]

814- Hz. Aişe (r.a), "Allah bize lutfetti de bizi iliklere işleyen azaptan korudu" (Tur 27) ayetini okuduktan sonra:

- Ey Rabbim! Bana iyilikte bulun ve beni iliklerime işleyecek bir azaptan koru, diye dua ederdi."[906]

815- Ebu Derda (r.a) şöyle dedi:

"Ya ellerinizi açar Allah'a yalvarırsınız, ya da doğru yoldan saparsınız."[907]

816- Malik bin Dinar (r.a) şöyle dua ederdi:

"Allah'ım! Kalbimizi sana yönelt ki, seni iyi tanıyalım. Sana verdiğimiz söze uygun davranalım. Senin tavsiyelerini yerine getirelim. Allah'ım! Bize iman güzelliği

ver, takva elbisesini giydir. Allah'ım! Ölmeden önce tevbe ediyoruz. Allah'ım! Bize dünya ve ahiretin hayırlarını getirecek bir şekilde bak. (Burada durur ve şöyle derdi; benim dünya hayrından parayı kastettiğimi mi zannediyorsunuz? Hayır, ben salih ameli kastediyorum.) Sana kavuşuncaya kadar salih amel işlememi nasip et ve o gün benden razı ol. Ey arzın ve semanın sahibi! Sana yöneliyor ve senden korkuyoruz."[908]

817- Ömer bin Abdulaziz şöyle dua ederdi:

"Allah'ım! İnsanlardan iyi olanların iyiliklerini artır. Kötü olanları ise tevbeye yönelt ve rahmetinle onları kuşat."[909]

818- Vehb ibni Münebbih şöyle dedi:

"Amelsiz dua eden yaysız ok atan gibidir."[910]

47- İLİM

"Yoksa geceleyin secde ederek ve kıyamda durarak ibadet eden, ahiretten çekinen ve Rabbinin rahmetini dileyen kimse (o inkarcı gibi) midir? (Rasulüm!) De ki: Hiç (Allah'ı) bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakkıyla düşünür."[911]

"Tevrat'la yükümlü tutulup da onunla amel etmeyenlerin durumu, ciltlerce kitap taşıyan eşeğin durumu gibidir. Allah'ın âyetlerini yalanlamış olan kavmin durumu ne kötüdür! Allah, zalimler topluluğunu doğru yola iletmez."[912]

819- Bir adam Medîne'den Şam'da bulunan Ebu Derda'nın yanına geldi. Ebu Derda:

- *Ey kardeşim! Seni buraya kadar getiren sebep nedir? diye sordu. Adam:*
- *Rasulullah (s.a.v.)'dan rivâyet ettiğini haber aldığım bir hadistir, diye cevap verdi. Ebu Derda:*
- *Bundan başka bir iş için gelmedin mi? diye sordu. Adam:*
- *Hayır, dedi. Ebu Derda bu defa:*
- *Ticaret için de mi gelmedin? diye sordu. Adam:*
- *Hayır! Sadece o hadisi öğrenmek için geldim, dedi. Bunun üzerine Ebu Derda şöyle dedi:*
- *Ben Rasulullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Kim ilim elde etmek için bir yola girerse, Allah onu cennete giden yola iletir. Melekler ilim öğrencisinin razı olması için kanatlarını indirirler. Göktekiler, yerdekiler hatta denizdeki balıklar bile ilim öğrencisinin bağışlanması için Allah'a yalvarırlar. Alim bir kişinin ilimsiz ibadet eden birine olan üstünlüğü, ayın diğer yıldızlara olan*

üstünlüğü gibidir. Alimler peygamberlerin varisleridirler. Peygamberler miras olarak ne dinar ne de dirhem bırakırlar; onlar miras olarak sadece ilim bırakmışlardır. Kim ilimden nasibini alırsa çok büyük hayırlara kavuşmuş olur."[913]

820- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İlim iki çeşittir:

1-Kalpte olan ilim ki, bu faydalı ilimdir.

2-Dilde olan faydasız ilim ki, bu da Allah'ın insanoğlunun aleyhindeki delilidir."[914]

821- Rasulullah (s.av.) şöyle buyurdu:

"Allah kimin hayrını isterse, onu dinde fakih (dinde derin ve ince anlayış sahibi) kılar ve ona olgun olmasını ilham eder."[915]

822- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim, alimlerle tartışıp boy ölçüşmek, cahillerle mücadele edip onlara üstün gelmek, insanların da dikkatini çekmek için ilim öğrenirse, Allah onu cehenneme girdirir."[916]

823- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Anlamı düşünülmeden okunan Kur'an'da hayır yoktur. İlimsiz, cahilce yapılan ibadette de hayır yoktur. Gerçek fakih şu üç özelliğe sahip olan kişidir:

1-İnsanları Allah'ın rahmetinden ümitsizliğe düşürmeyen

2-Allah'ın azabından da emin kılmayan

3-İnsanları Kur'an'dan başka kaynaklara yönlendirmeyen."[917]

824- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Dikkat edin! Evlerin hayırdan en boş olanı; Allah'ın kitabından boş olan evdir. Muhammed'in canını elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, mutlaka şeytan, içinde Bakara suresi okunan evden onu duymamak için kaçar."[918]

825- Sehl İbnu Sa'd es-Saidi (r.a) şöyle anlattı:

"Biz Kur'an okurken Rasulullah (s.a.v) yanımıza geldi ve şöyle buyurdu:

- Allah'a hamd olsun! Allah'ın kitabı birdir. İçinizde hayırlılar vardır. İçinizde kırmızı ve siyah renkte olanlar vardır. Okuyun!..Okuyun!.. Onun harflerini ok doğrultur gibi dosdoğru okuyan, fakat okuduğu gırtlaklarından aşağıya inmeyen, mükafatlarını acele almak isteyip, geriye bırakmayan kavimler gelmeden onu önce okuyun!.."[919]

826- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim Kur'an okursa, ihtiyacı olan şeyi yalnızca Allah'tan istesin. Çünkü ileride öyle insanlar gelecektir ki, Kur'an okuyup, karşılığında insanlardan dünyalık

isteyeceklerdir."[920]

827- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ziyafet veren herkes, ziyafetine gelinmesini ister. Allah'ın ziyafet sofrası da; Kur'an'dır. Onu asla terk etmeyiniz."[921]

828- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sizden biri Rabbiyle konuşmak isterse Kur'an okusun."[922]

829- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kur'an öyle bir zenginliktir ki, artık onun ötesinde bir fakirlik ve onun dışında bir zenginlik yoktur."[923]

830- Haris bin A'ver şöyle anlattı:

"Mescide uğradım cemaati bazı dedikodulara dalmış buldum ve Ali bin Ebi Talib'in yanına girerek şöyle dedim:

- *Ey müminlerin emiri! İnsanların lüzumsuz dedikodulara daldıklarını görmüyor musunuz? Bunun üzerine Ali:*
- *Gerçekten böyle yapıyorlar mı? diye sordu. Ben de:*
- *Evet, dedim: Bunun üzerine Ali şöyle dedi:*
- *Rasulullah (s.a.v)'ın şöyle buyurduğunu işittim:*

"Dikkat edin büyük bir fitne olacaktır!" Ben de:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Bu fitneden kurtuluş nasıl olacaktır? diye sordum. Şöyle buyurdu:*
- *Bu fitneden kurtulmanın yolu Allah'ın Kitabına sımsıkı sarılmakla olacaktır. Çünkü sizden önceki ümmetlerin haberi, sizden sonrakilerin haberi, aranızdaki anlaşmazlıkların çözümü ondadır. O hak ile batılı birbirinden ayıran kesin bir hüküm olup şaka ve saçmalama değildir. Her kim zorbalık yaparak ondan uzaklaşırsa, Allah onun işini bitirir. Her kim de doğru yolu o Kuran'dan başkasında ararsa, Allah onu sapıklığa düşürür. O, Allah'ın sağlam ipidir ve hikmet dolu sözleridir. O sırat-ı müstakim'dir. O Kuran arzu ve isteklerin bozamadığı, dillerin karışıklığa düşüremediği, ilim adamlarının kendisine doyamadığı, fazla tekrarlanmakla eskimeyen ve bıkkınlık vermeyen, hayranlık veren yönleri bitip tükenmeyen öyle bir kitaptır ki: Cinlerden bir grup onu dinleyince şöyle demek zorunda kalmışlardır: "Biz ne müthiş bir Ku'ran dinledik, doğruyu eğriden ayırt etme bilincine ulaştıran bir Kuran ve böylece ona iman ettik. Artık bundan sonra Rabbimizden başkalarına ilahlık yakıştırmayacağız." (Cin 1-2) Ona dayanarak konuşan doğru söz söylemiştir.*

Onunla amel eden sevap kazanır. Onunla hükmeden adaletli davranmış, ona davet eden de doğru yola davet etmiş olur. Ey A'ver bu sözleri iyi dinle"[924]

831- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'ın anılmadığı bir meclisten ayrılıp kalkan topluluk, ancak bir eşek leşinin başından kalkmış gibidir ve onlar için yalnız pişmanlık vardır."[925]

832- Ebû Hureyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Kıyamet günü Kur'an getirilecek ve:

- Ey Rabbim beni okuyup hayatını bana göre yaşayan bu kulunu giydir, diyecek. Böylece o kimseye keramet (şeref) tâcı giydirilecek. Sonra Kur'ân:

- Ey Rabbim! Ona verdiğin nimeti artır, diyecek. Böylece ona cennet elbisesi giydirilecek. Sonra Kur'ân:

- Ey Rabbim ondan razı ol, diyecek. Allah da ondan razı olacak. Sonra:

- Ey kul, oku ve yüksel! denilecek. Böylece okuduğu her bir ayetle iyilik, sevap ve mükafatları artırılacaktır."[926]

833- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Her kim hayırda bir çığır açar ve açtığı bu çığırda kendisine uyulursa, kendi sevâbı ile birlikte kendisine uyanların sevapları kadar sevap alacaktır bu arada diğer uyan kimselerin sevaplarından da hiçbir şey eksilmeyecektir. Kim de kötü bir çığır açar ve bu çığırda kendisine uyulursa, kendi günahı ile birlikte kendisine uyanların günahlarından hiçbir şey eksiltilmeksizin hepsinin günahı kadar günah kazanacaktır."[927]

834- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Dikkat edin! Sizden birinizi; emrettiğim veya yasakladığım konulardan birisi kendisine ulaşınca koltuğuna yaslanmış durumda iken; "Biz Allah'ın kitabında ne bulursak ona uyarız (hadisleri tanımayız) derken" bulmayayım."[928]

835- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ahir zamanda bazı insanlar ortaya çıkar; din ile dünyayı bozarlar. İnsanlara karşı koyun postu giymiş gibi yumuşaktırlar, dilleri baldan daha tatlıdır. Kalpleri ise, kurtların kalbi gibidir. Allah şöyle buyurur:

- Bana güvenip de aldanıyor musunuz? Veya bana karşı cüret mi ediyorsunuz? Şanıma yemin ederim ki, ben şunlara kendilerinden önce öyle bir imtihan göndereceğim ki, onlardan yumuşak huylu olanları bile şaşkına çevrilecekler."[929]

836- Bir adam Rasulullah (s.a.v)'a gelerek:

- Ey Allah'ın Rasulü! Ben falan kabilenin hissesini satın aldım, sonra onu satarak şu kadar kâr ettim, dedi. Rasulullah (s.a.v) da:

- Sana bu ticaretinden daha fazla kazanç sağlayacak bir şeyi haber vereyim mi? buyurdu. Adam:

- Ey Allah'ın Rasulü! Böyle bir şey var mıdır? diye sorunca, Rasulullah (s.a.v):

- Evet, bir kişi on ayet öğrenirse, onun kârı daha fazla olur, buyurdu. Bunun üzerine adam gitti, on ayet öğrendi, sonra da gelip Rasulullah (s.a.v)'a haber verdi."[930]

837- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Tüccarlar denizlerde dolaştığı ve atlar Allah yolunda savaşa daldığı sürece İslam üstünlük sağlar. Sonra Kur'an okuyan ve:

-İçimizde kim en çok ve en iyi Kur'an okuyor? İçimizde kim daha bilgilidir, fakih (keskin anlayış ve kavrayış sahibi)tir? diyen bir topluluk ortaya çıkar. Rasulullah (s.a.v) sahabelere şöyle sordu:

-Onlarda hayır var mıdır?

-Allah ve Rasulü daha iyi bilir.

-Bunlar sizin içinizdendir. Bunlar bu ümmettendir. Ve onlar ateşin yakıtlarıdır."[931]

838- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kıyamete yakın zamanlarda yaşları genç, beyinsizce hayaller peşinde koşan bazı kimseler çıkacak, bunlar aynı zamanda Kur'an okuyacaklar fakat okudukları Kur'an, köprücük kemiklerinden aşağı geçmeyecektir. İnsanların en hayırlısı olan Muhammed (s.a.v.)'in sözlerini söyleyecekler fakat okun yaydan çıktığı gibi İslam dininden çıkacaklardır."[932]

839- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Yüce Allah Musa (a.s)'a şöyle vahyetti; her kim namazdan sonra Ayete'l-Kürsi'yi (Bakara 255) okumaya devam ederse, ben de ona şükredenlere verdiğim nimetin daha fazlasını, peygamberlerin mükafatını ve sıddıkların amellerini veririm. Sağımı rahmet ile üzerine yayarım. Onu cennetime koymamı engelleyen şey ise ölüm meleğinin ona gelmeyişi, yani hayatta oluşudur. Musa (a.s) da:

- Ey Rabbim! Bunu okumanın faziletini ve mükafatını duyan buna devam etmez mi? diye sordu. Allah da şöyle buyurdu:

- Hayır! Ben bu ayeti okumaya devam etme özelliğini, kullarımdan ancak bir peygambere veya bir sıddıka (işinde ve sözünde doğru) veya sevdiğime veya yolumda öldürülmesini istediğim kimseye veririm."[933]

840- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Kur'an ehli; insanlar uyudukları zaman gecenin kıymetini, insanların yiyip içtikleri zaman gündüzün değerini, insanlar sevinç ve mutluluk içindeyken hüznün anlamını,

insanlar dilleri sebebiyle hata işlerken susmayı, insanlar aldanıp oyalanırken huşu içinde olmayı bilmelidir. Kur'an ehline; gözü yaşlı, hüzünlü, vakarlı ve hikmetli olmak yaraşır. Kur'an ehline; kaba, gafil, sırıtkan ve haşin olmak yakışmaz."[934]

841- Abdullah İbni Ömer (r.a) şöyle dedi:

"Ben uzun bir ömür sürdüm. Bizler Kur'an öğrenmeden önce imanı örnenip, iman ederdik. Sonra Rasulullah (s.a.v)'a inen surelerdeki helal ve haramları, emir ve yasakları öğrenirdik. Daha sonra öyle kimseler gördüm ki, henüz tam olarak iman etmeden, Kur'an'ı başından sonuna kadar okur da, onun emir ve yasaklarını bilmez. Çürük hurmaları saçtığı gibi saçar, gider."[935]

842- Abdullah ibni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Allah korkusu kişiye ilim olarak , Allah'ın azabından emin olmak da cahillik olarak yeter!"[936]

843- Ebu Derda (r.a) şöyle dedi:

"Allah'ı anmak ve Allah'ı anmaya götüren şeyler dışında, dünya ve içindekiler lanetlenmiştir. Alim ve ilim öğrenen hayırda ortaktırlar. İlimle alakası olmayan diğer insanlar ise oradan buraya aç olarak dolaşıp duran yaratıklar gibidirler. Onlarda hiçbir hayır yoktur."[937]

844- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Kur'an-ı Kerim kaldırılmadan önce onu okuyun! Çünkü o kaldırılmadan kıyamet kopmaz."

- *İnsanların göğüslerinde ezber olan şey nasıl kaldırılır? diye soruldu. Şöyle cevap verdi:*
- *İnsanların üzerinden bir gece geçer ve göğüslerinde olan ayetler kaldırılır. Bu hal üzere sabahlarlar ve "Sanki hiçbir şey bilmiyoruz" derler. Sonra da kendilerini şiire kaptırırlar."*[938]

845- Malik bin Dinar (r.a) şöyle dedi:

"Ey Kur'an hamilleri (sorumluluğunu taşıyanlar)! Kur'an kalbinize ne ekti? Şunu iyi bilin ki, Kur'an mü'minin ilkbaharıdır. Tıpkı yerin baharının yağmur olduğu gibi. Gökten yağmur iner, tohum olan yere isabet eder. Tohum yerin sertliğine aldırmadan yeşerir. İşte Kur'an da mü'minin kalbinde öyle tohum eker. Ey Kur'an hamilleri! Kur'an kalbinizde neler ekti? Nerede bir sureyi, iki sureyi ezberleyenler? Onlarla ne kadar amel ettiniz?"[939]

846- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"İlim aradığınız zaman Kur'an'ı inceleyin ve araştırın!.. Çünkü önceki ve sonraki toplumların ilmi ondadır."[940]

847- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Kalpler birer kaptır. Onları Kur'an'la meşgul edin, başka şeylerle meşgul etmeyin."[941]

848- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"İlim, çok rivayette bulunmakla uğraşmak değildir. Asıl ilim; Allah'tan korkup sakınmaktır."[942]

849- Ebu Derda (r.a) şöyle dedi:

"En çok korktuğum şey; Allah ile karşılaştığımda bana; "Ey kulum! Biliyordun, fakat bildiğinle ne kadar amel ettin?" diye sormasıdır."[943]

850- Abdurrahman ibnu Ebi Leyla şöyle dedi:

"Ben Rasulullah (s.a.v)'ın 120 kadar arkadaşına şu mescidde ulaştım. Onlardan her hadis anlatan, kardeşinin kendi yerine anlatmasını, her fetva veren de kendi yerine bu işi kardeşinin yapmasını arzu ederdi."[944]

851- Yezid ibnu Ebi Habib şöyle dedi:

"Alim ve fakih bir kimsenin imtihanı; kendi yerine konuşacak biri olduğu halde, dinlemekten daha çok konuşmanın ona hoş gelmesidir. Çünkü dinlemekte selamet ve ilim yönünden artış vardır. Dinleyen zaten konuşanın ortağıdır. Konuşmakta ise; Allah'ın koruması dışında şaşırmak, sözü süslemek, fazlalaştırmak veya eksiltmek vardır.

Bu alimlerin bir kısmı, insanların bir kısmını şerefleri, mal ve makam yönünden üstün olmaları sebebiyle kendisiyle konuşmaya daha çok hak sahibi sayar da, miskinleri hor ve hakir görür, onları ilme layık görmez.

Alimlerden, ilmini saklayan ve öğretmeyi kayıp görenler de vardır. İlmin sadece kendisinde bulunmasını arzu eder. Onlardan bir kısmı, ilminde sultan gibi davranır ve bir sözünün reddolunmasına kızar. Onlardan bir kısmı, kendini fetva makamında görür. Eğer kendisine bilmediği bir mesele sorulursa "bilmiyorum" demekten utanır. Olmayan bir şeyi ortaya atar ve böylece gereksiz yere yük altına girenlerden yazılır. Onlardan bir kısmı, her işittiğini rivayet eder. O kadar ki, sözünün desteklenmesi için Yahudi ve Hıristiyanların sözlerini aktarır."[945]

852- Hasan Basri şöyle dedi:

"Kim Allah katındaki değerinin ne olduğunu bilmek isterse kendisini Kur'an'a arz etsin."[946]

853- Hasan Basri şöyle dedi:

"Bir adam ilim öğrenmek isterse, onun huşuunda, bakışında, dilinde, elinde, namazında, sözünde ve dininde bu hareketinin etkisi hemen görülür."[947]

854- Abdu'l-Ata et-Teymi şöyle dedi:

"İnsanlardan kime ilimden kendisini hüzünlendirip ağlatmaya sebep olacak şeyler verilmemişse, kendisine faydalanacağı bir ilim verilmemiş demektir. Çünkü Allah alimleri anlatmış ve; "Deki, ister ona inanın, ister inanmayın. Şu bir gerçek ki, bundan önce kendilerine ilim verilen kimselere o Kur'an okununca derhal yüz üstü secdeye kapanırlar. Ve derler ki; Rabbimizi tesbih ederiz. Rabbimizin vadi mutlaka yerine

getirilir. Ağlayarak yüz üstü secdeye kapanırlar ve Kur'an okumak onların huşusunu artırır." (İsra 107-109) buyurmuştur."[948]

855- Hasan Basri'ye:

- Alimin cezası nedir? diye soruldu.

- Kalbinin ölmesidir, cevabını verdi.

- Kalp ne ile ölür? Sorusuna ise:

- Ahiret için yapılması gereken işlerle dünyalık elde etmeye çalışmakla, cevabını verdi."[949]

856- ed-Dehhak şöyle dedi:

"Kur'an öğrenip de unutan bir kimse, onu mutlaka işlediği bir günah sebebiyle unutmuştur. Bu ise Allah'ın; "Başınıza gelen her musibet kendi ellerinizle işledikleriniz sebebiyledir. Bununla beraber Allah bir çoğunu da affeder." (Şura 30) ayetiyle belirtilmiştir. Kur'an'ı unutmak ise musibetlerin en büyüklerindendir."[950]

857- Hasan Basri şöyle dedi:

"İlmin en faziletlisi; takva ve tevekküldür."[951]

858- İbni Şihab ez-Zühri şöyle dedi:

"Sünnetlere sarılmak kurtuluştur. İlim süratli bir şekilde kaldırılır. İlmin yüceltilmesi, dinin ve dünyanın sebatıdır. Dinin tamamen gitmesi de ancak ilmin gitmesiyledir."[952]

48- İYİLİĞİ EMRETMEK VE KÖTÜLÜKTEN SAKINDIRMAK

"Sizden, hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir."[953]

859- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanlardan öyleleri vardır ki, hayrın anahtarı, şerrin de kilitleridirler. Yine insanların öyleleri de vardır ki, şerrin anahtarı, hayrın da kilitleridirler. Allah'ın, hayrın anahtarlarını eline verdiği kimseye müjdeler olsun! Allah'ın, şerrin anahtarlarını eline verdiği kimseye de yazıklar olsun!"[954]

860- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Canımı gücü ve kudretiyle elinde tutan Allah'a yemin ederim ki; ya iyiliği emreder, kötülükten sakındırırsınız ya da Allah yakında üzerinize bir belâ gönderir, sonra Allah'a duâ edersiniz de duânız kabul edilmez."[955]

861- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Din; samimiyettir. Biz:

- Ey Allah'ın Rasulü! Kime karşı? diye sorunca, şöyle buyurdu:

- Allah'a, Rasulüne, kitabına, müslümanların önderlerine ve tüm müslümanlara karşı…"[956]

862- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sizin her biriniz müslüman kardeşi için bir aynadır. Onda hoşuna gitmeyen bir şey görürse, onu kardeşinden uzaklaştırsın."[957]

863- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Miraç gecesi cehennemde bir kavimle karşılaştım. Ellerinde ateşten makaslar vardı. Ve dudaklarını parçalıyorlardı.

- Bunlar kim? diye sordum. Bana:

- Bunlar dünyada Allah'ın kitabını okudukları halde, insanlara nasihat edip, iyiliği emreden ama kendilerini unutan kimselerdir. Hiç akıllarını kullanmıyorlar mı? diye cevap verildi."[958]

864- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim bir kötülük görürse onu eliyle değiştirsin. Eğer buna gücü yetmezse diliyle değiştirsin. Buna da gücü yetmezse kalbiyle buğzetsin. Bu ise imanın en zayıf derecesidir."[959]

865- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İslam garip olarak başladı ve başladığı gibi de garip olacaktır. Gariplere ne mutlu!

- Garipler kimlerdir ey Allah'ın Rasulü! diye soruldu. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Sünnetlerimi uygulayıp, onları Allah'ın kullarına öğretenlerdir."[960]

866- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ümmetimin en hayırlıları; insanları Allah'a çağıran ve onları Allah'ın seveceği durumlara teşvik edenlerdir."[961]

867- Enes bin Malik (r.a)'den, Rasulullah (s.a.v)'a:

- Ey Allah'ın Rasulü! Kendimiz yapmadıkça insanlara iyiliği emretmeyelim mi? Kendimiz uzaklaşmadıkça da insanları kötülükten sakındırmayalım mı? diye sorduk. O da:

- Kendiniz yapamıyorsanız bile insanlara iyiliği emredin. Kendiniz uzak duramıyorsanız bile insanları kötülükten sakındırın, buyurdu."[962]

868- Alkame (r.a) şöyle anlatıyor:

"Bir gün Rasulullah (s.a.v) minbere çıkıp, müslümanların bazılarından övgüyle bahsetti. Sonra şöyle buyurdu:

- *Bazı kimselere ne oluyor da komşularına dini öğretmiyorlar? Onları bilgilendirmiyorlar, onlara öğüt vermiyorlar, onlara iyiliği emretmiyorlar ve kötülükten sakındırmıyorlar? Yine bazı kimselere de ne oluyor da, komşularından bilgi sormuyorlar? Onlardan dini öğrenmeye çalışmıyorlar ve onlardan öğüt almıyorlar? Vallahi, o kimseler ya komşularını bilgilendirirler, onlara dini öğretirler, onlara öğüt verirler, iyiliği emrederler ve kötülükten sakındırırlar, diğerleri de komşularından bilgi alırlar, onlardan dinlerini öğrenirler ve onlardan öğüt alırlar yada kendilerini cezalandırma konusunda acele edeceğim. Rasulullah (s.a.v) bunları söyledikten sonra minberden indi ve:*
- *Bu topluluk hakkında ne düşünüyorsunuz? dedi ve sonra şöyle buyurdu:*
- *Bunlar Eş'ari' lerdir. Onlar bilgili bir topluluktur. Onların gerek bedevi, gerekse su kenarında oturan bilgiden yoksun komşuları vardır. Rasulullah (s.a.v)'ın bu sözleri Eş'ari'lere ulaşınca Rasulullah (s.a.v)'a gelerek:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Bazı kimselerden övgüyle söz etmişsin, bizden ise yergiyle söz etmişsin. Bizim durumumuz nedir? diye sordular. Rasulullah (s.a.v) da:*
- *Vallahi, o kimseler ya komşularını bilgilendirirler, onlara dini öğretirler, onlara öğüt verirler, iyiliği emrederler ve kötülükten sakındırırlar yada kendilerini cezalandırma konusunda acele edeceğim, buyurdu. Bunun üzerine:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Biz mi başkalarını zeki ve kavrayışlı yapcağız? dediler. Rasulullah (s.a.v) da yine aynı sözleri tekrarladı. Eş'ari'ler de:*
- *Biz mi başkalarını zeki ve kavrayışlı yapacağız? sözlerini tekrarladılar. Rasulullah (s.a.v) yine aynı sözleri tekrarladı. Bu kez onlar:*
- *Bize bir yıl süre tanı, dediler. Rasulullah (s.a.v) da, komşularına ilim öğretmeleri, onları din konusunda bilgilendirmeler ve onlara öğüt vermeleri için onlara bir yıl süre tanıdı. Sonra da şu ayeti okudu: "Allah'tan gelen gerçekleri örtbas etmeye şartlanmış olan şu İsrailoğulları Dâvud ve Meryemoğlu İsa'nın diliyle lânetlenmişlerdir. Bu onların isyan etmeleri ve hak, adâlet sınırlarını aşmalarındandır." (Maide 78)"*[963]

869- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İsrailoğullarının dindeki bozuklukları şöyle başlamıştır. Bir adam başka birine rastlar ve: "Hey arkadaş, Allah'tan kork ve yapmakta olduğun şeyi terket, çünkü o işi yapmak sana helal değildir" derdi. Ertesi gün aynı işi yaparken tekrar o adamla karşılaşır ve onu yaptığı kötülükten yasaklamadığı gibi onunla yiyip içmekten ve birlikte olmaktan

da çekinmezdi. Onlar böyle yapınca Allah, onların kalplerini birbirine benzetti". Sonra Rasulullah (s.a.v) şu âyeti okudu: "Allah'tan gelen gerçekleri örtbas etmeye şartlanmış olan şu İsrailoğulları Dâvud ve Meryemoğlu İsa'nın diliyle lânetlenmişlerdir. Bu onların isyan etmeleri ve hak, adâlet sınırlarını aşmalarındandır. Onlar birbirlerini işledikleri kötülüklerden vazgeçirmeye çalışmadılar. Yaptıkları şey gerçekten ne kötü idi ve şimdi onlardan birçoğunun Allah'tan gelen gerçekleri örtbas edenlerle dost olduklarını görebilirsin. Benliklerinin onlar için önceden hazırladığı şey ne kadar kötüdür ki Allah onlara gazap etmiştir, onlar azapta ebedî kalacaklardır. Eğer onlar Allah'a ve kendilerine gönderilen peygambere ve ona indirilen her şeye gerçekten inansalardı; Allah'tan gelen gerçekleri örtbas edenleri dost edinmezlerdi. Ama onların çoğu Allah'ın koyduğu sınırları aşan kimselerdir." (Mâide 78-81) Bu ayetleri okuduktan sonra Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu: "Hayır Allah'a yemin ederim ki ya iyiliği emreder kötülüklerden sakındırır, zalimin elini tutup zulmünden el çektirir, hakka döndürüp hak üzerinde tutarsınız, ya da Allah kalplerinizi birbirine benzetir de İsrâiloğullarına lânet ettiği gibi size de lânet eder."[964]

870- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Ümmetim dünyaya fazlasıyla değer verirse, İslam'ın heybeti onlardan çekilip alınır. İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma görevini ümmetim terk ederlerse, vahyin bereketinden mahrum bırakılırlar. Birbirlerine dil uzatınca da, Allah katındaki değerleri düşer."[965]

871- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Allah bir kulun hayrını dilediği zaman, kalbinde ona iyiliği emreden ve kötülükten sakındıran bir vaiz (öğüt veren) yaratır."[966]

872- Muaz bin Cebel (r.a) şöyle dedi:
"Kur'an-ı Kerim; bir elbisenin eskiyip artık birbirini tutmaz hale gelmesi gibi bir takım insanların kalplerinde eskiyecektir. Onlar bu kitabı okuyacaklar, fakat ona karşı kalplerinde ne bir istek duyacaklar nede ondan lezzet alacaklar. Onlar kurt kalpleri üzerine koyun postları giyerler. Amelleri hep umuttur. Amellerine "Acaba kabul edilir mi?" diye bir endişe karıştırmazlar. Eğer kusurlu hareket ederlerse; "İleride daha güzeline ulaştırılırız" derler. Eğer hata işlerlerse; "İleride günahlarımız bağışlanacak. Çünkü biz Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmuyoruz" derler."[967]

873- Muaz bin Cebel (r.a) şöyle dedi:
"Sizden sonra fitneler olacaktır. O zaman mal çoğalacak, Kur'an açılacak, mü'min-münafık, erkek-kadın, köle-hür, küçük-büyük herkesin elinde Kur'an olacak. İçlerinden biri şöyle diyecek:

- Ben Kur'an okuyorum, buna rağmen insanlar bana tabi olmuyorlar. Ben onlara Kur'an'dan başka bir şey uydurmadıkça da, bana tabi olmazlar. Sizler böyle bir kişinin uydurduklarına tabi olmayın! Çünkü onun ortaya attığı sapıklıktır!"[968]

874- Abdullah b. Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Münafıklarla ellerinizle cihad edin! Eğer buna gücünüz yetmiyorsa hiç olmazsa onlara bakarken yüzünüzü ekşitmek suretiyle kendilerine buğzettiğinizi belli edin."[969]

875- Huzeyfe (r.a.) şöyle dedi:

"Öyle bir gün gelecektir ki halkın gözünde en hayırlı ve iyi kimseler, iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma işini yapmayan kişiler olacaktır."[970]

876- Ebu'd-Derda (r.a.) şöyle buyuruyor:

"Ben bazı iyilikleri yapamıyorsam da başkalarını iyilik yapmaya teşvik ediyorum. Bunun için de Allah'tan sevap bekliyorum."[971]

49- HİCRET

"Allah yolunda hicret eden kimse, yeryüzünde barınacak bir çok yer ve bolluk bulur. Kim Allah ve Rasulü uğrunda hicret ederek evinden çıkar da sonra kendisine ölüm yetişirse artık onun mükafatı Allah'a aittir. Allah da çok bağışlayan ve merhamet edendir."[972]

"İman edip de Allah yolunda hicret edenler, cihad edenler, hicret edenleri barındıranlar ve onlara yardım edenler var ya, işte onlar gerçek mü'minlerdir! Onlar için bağışlanma ve bol rızık vardır."[973]

877- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"En faziletli iman; insanların senden emin olmasıdır. En faziletli müslümanlık; elinden ve dilinden insanların güvende olmasıdır. En faziletli hicret; Allah'ın yasaklarından uzaklaşmandır. En faziletli cihad; Allah yolunda şehid edilmen ve atının öldürülmesidir. En faziletli zühd; kalbinin sana verilenle huzur bulmasıdır. Allah'tan istenecek en faziletli şey; dünya ve ahirette afiyettir.[974]

878- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İslam garip başladı, garip olarak devam edecektir. Ne mutlu gariplere! Orada bulunanlar:

- Ey Allah'ın Rasulü! Garipler kimlerdir? diye sordular, şöyle buyurdu:

- Kabilelerinden vazgeçip (Allah için) hicret edenlerdir."[975]

879- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ameller ve eylemler, ancak niyetlere göre değerlendirilir. Kim Allah ve Rasulü için hicret ederse o, Allah ve Rasulü için hicret sevabını alır. Kim de elde etmek istediği dünya malı, ya da evleneceği kadın için hicret ederse onun hicretinin karşılığı da hicret ettiği şeydir."[976]

880- Bir adam Rasulullah (s.a.v)'a gelerek:

- *Ey Allah'ın Rasulü! İslam'ın alametleri nelerdir? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da şöyle cevap verdi:*
- *"Aziz ve Celil olan Allah rızası için müslüman oldum, küfrü, isyanı terk ettim" demen, namazı kılman, zekatı vermen, müslümanların mallarının, canlarının ve namuslarının birbirlerine haram olduğunu, müslümanların birbirlerine yardım eden kardeşler olduklarını kabul etmen ve müşriklerin arasında müslüman olduktan sonra onları terk edip müslümanların içine gelmeyen kimsenin hiçbir amelini Allah'ın kabul etmeyeceğini bilmendir."*[977]

881- Rasulullah (s.a.v) şöyle dua etti:

"Allah'ım! Ashâbımın hicretini kararlı kıl; onları topukları üzerinde tekrar geriye döndürme."[978]

882- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Eğer hicret şerefi olmasaydı, ben muhakkak Ensar'dan bir fert olmak isterdim."[979]

883- Beşir bin Füdeyk (r.a) Rasulullah (s.a.v)'a gelerek:

- *Ey Allah'ın Rasûlü! İnsanlar, hicret etmeyen kimselerin helak olacaklarını iddia etmektedirler. Siz bu konuda ne buyuruyorsunuz? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da:*
- *Ey Füdeyk! Namazı kıl, zekatı ver ve kötülüklerden de uzaklaş! Bundan sonra nerede bulunursan bulun muhacir sayılırsın" buyurdu."*[980]

50- CİHAD

"Ey iman edenler! Sizi acıklı bir azaptan kurtaracak ticareti size göstereyim mi? Allah'a ve Rasulüne iman eder, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edersiniz. Eğer bilirseniz bu sizin için daha hayırlıdır.

Bu takdirde O sizin günahlarınızı bağışlar ve sizi altından ırmaklar akan cennetlere, Adn (mutluluk merkezi) cennetlerindeki güzel meskenlere yerleştirir. İşte en büyük kurtuluş budur!

Seveceğiniz başka bir şey daha var; Allah'tan yardım ve yakın bir zafer! Mü'minleri müjdele!"[981]

"Yoksa Allah içinizden cihad edenleri ve bu yolda sabredenleri belli edip ortaya çıkarmadan cennete gireceğinizi mi sandınız?"[982]

"O halde kafirlere boyun eğme ve Kur'an'la onlara karşı büyük bir cihad ile mücadele et."[983]

884- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah yolunda bir sabah veya akşam yürüyüşü dünya ve içindeki her şeyden daha hayırlıdır. Vallahi sizden birinizin cennette kamçısının kapladığı yer kadar bir yeri olması dünya ve içindeki her şeyden daha hayırlıdır."[984]

885- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim cihad etmeden veya cihad etmeyi içinden geçirmeden ölürse, o nifaktan bir şube üzerine ölmüştür."[985]

886- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah yolunda cihad edin. Çünkü Allah yolunda cihad etmek; cennet kapılarından bir kapıdır. Allah bu amel sebebiyle kişiyi gam ve kederden kurtarır."[986]

887- İbnu'l-Hasasiyye (r.a) anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v)'a biat etmek için geldim. Bana, Allah'tan başka ilah olmadığına ve kendisinin de O'nun kulu ve Rasulü olduğuna şehadet etmemi, namazı ikame etmemi, zekatı vermemi, İslam'ın farz kıldığı haccı yerine getirmemi, Ramazan ayında oruç tutmamı ve Allah yolunda cihad etmemi şart koştu. Ben de:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Bunlardan ikisine gücüm yetmez. Onlar da; cihad ve sadakadır. Çünkü insanlar savaştan kaçana Allah'ın gazap ettiğini söylüyorlar. Ben ise savaşa katılırsam içimi korku kaplar ve ölmeyi istemem. Sadakaya gelince, benim malım küçük bir koyun sürüsü ve on deveden ibarettir. Bunlar da ailemin geçim kaynağı ve bineğidir, dedim. Rasulullah (s.a.v) elimi tuttu, salladı ve şöyle buyurdu:*
- *Sadaka yok, cihad yok… O halde nasıl cennete gireceksin? Bunun üzerine:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Tamam, sana biat ediyorum, dedim ve hepsi için biat ettim."*[987]

888- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Her ölen kimsenin amel defteri kapanır ancak Allah yolunda kalbi cihâda bağlı olarak ölen kimse müstesna. Onun ameli kıyamet gününe kadar çoğalıp artar ve o kimse kabir fitnesinden emin kılınır."[988]

889- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Obur hayvanların yiyecek çanağına üşüştüğü gibi diğer milletlerin de sizin üzerinize üşüşmeleri yakındır. Denildi ki:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Bu durum o gün azlığımızdan dolayı mı başımıza gelecek? Rasulullah (s.a.v):*
- *Hayır! O gün sizler çok olacaksınız. Ama selin üzerindeki çer çöp gibi dağınık ve zayıf olacaksınız. Allah sizin korkunuzu düşmanlarınızın kalbinden çıkaracak ve sizin kalplerinize vehn atacaktır, buyurdu. Oradakiler:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Vehn nedir? diye sordular. Rasulullah (s.a.v) da:*
- *Dünya sevgisi ve ölümden hoşlanmamaktır, buyurdu."*[989]

890- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennet kılıçların gölgeleri altındadır." [990]

891- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'a, iki damladan ve iki adımdan daha sevimli hiç bir şey yoktur. Bu iki damla; Allah korkusuyla akıtılan gözyaşı ve Allah yolunda akıtılan kandır.

İki adım ise; Allah yolunda cihada çıkmak üzere atılan adım ve Allah'ın farzlarından birini yerine getirmek için atılan adımdır." [991]

892- Rasulullah (s.a.v)'a:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Hangi iş cihada denk olabilir? diye soruldu. Rasulullah (s.a.v):*
- *Sizin ona gücünüz yetmez, buyurdu. İki veya üç defa aynı soru tekrar edilince şöyle buyurdu:*
- *Allah yolunda cihad eden kimsenin örneği; Mücahid cihaddan dönünceye kadar, bıkmadan usanmadan gecelerini namaz, gündüzlerini oruçla geçiren kimsenin örneği gibidir."*[992]

893- Numan bin Beşir (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v)'ın minberinin yanındayım. Bir adam:

- *Müslüman olduktan sonra, hacılara su dağıtma işi salih amel olarak bana yeter. Bunun dışında bir amel işlememem önemli değil, dedi. Bir başkası:*
- *Müslüman oladuktan sonra, Mescid-i Haram'ı onarma işi salih amel olarak bana yeter. Bunun dışında bir amel işlememem önemli değil, dedi. Bir başkası da:*
- *Hayır! Allah yolunda cihad etmek bu söylediğiniz amellerden daha üstündür, dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer müdahale ederek:*

- Bugün Cuma günü. Rasulullah (s.a.v)'ın minberinin yanında seslerinizi yükseltmeyin. Namaz kılındıktan sonra ben Rasulullah (s.a.v)'a giderek anlaşmazlığa düştüğünüz bu konuyu O'na sorarım, dedi. Hemen ardından Allah şu ayeti indirdi: "Sizler hacılara su dağıtmayı ve Mescid-i Haram'ı onarmayı Allah'a ve ahiret gününe iman edip de Allah yolunda cihad edenlerin ameliyle bir mi tutuyorsunuz? Halbuki bunlar eşit değildir. Allah zalimler topluluğunu hidayete ulaştırmaz." (Tevbe 19)"[993]

894- Bir adam Rasulullah (s.a.v)'a gelerek amellerin en faziletlisini sordu. Rasulullah (s.a.v).

-Namaz, dedi. Adam:

-Sonra hangisi, diye sordu. Rasulullah (s.a.v):

-Cihad etmektir, dedi. Adam:

-Ama benim anne-babam var, dedi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v):

-Anne-babana iyilik etmeni tavsiye ediyorum, buyurdu. Adam da:

-Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, onları bırakıp kesinlikle cihad edeceğim, dedi. Rasulullah (s.a.v) da:

-Sen bilirsin, buyurdu.[994]

895- Enes bin Malik (r.a) anlatıyor:

"Harise bin Süraka (r.a)'nın annesi Ümmü Rübeyy binti Bera (r.a), Rasulullah (s.a.v)'a geldi ve:

- Ey Allah'ın Rasulü! Bana Harise'nin durumunu haber ver. Oğlum Bedir'de müslümanlar tarafından atılan bir okla öldürüldü. Eğer cennetteyse sabrederim, eğer cennette değilse onun için gücüm yettiği kadar ağlarım, dedi. Rasulullah (s.a.v) da:

- Ey Ümmü Harise! İyi bil ki, cennetler çeşit çeşittir. Senin oğlun Harise ise, en yüce cennet olan Firdevs-i A'la'dadır, buyurdu."[995]

896- "Rasulullah (s.a.v) Bedir'de insanları cihâda teşvik etti, cenneti hatırlattı. Bu sırada Ensâr'dan biri, elindeki hurmaları yiyordu. Birden:

- Ben şunları bitirinceye kadar oturacak olursam dünyaya fazla hırs göstermiş olacağım, dedi ve elindeki hurmaları fırlatarak kılıcını çekip öldürülünceye kadar savaştı."[996]

897- Bedevilerden bir kişi Rasulullah (s.a.v)'a gelerek iman etti, ona tabi oldu. Ve:

- Seninle beraber hicret edeceğim, dedi. Rasulullah (s.a.v) da onun hakkında sahabîlerden bazılarına tavsiyede bulundu. Hayber savaşı olunca Rasulullah

(s.a.v) ganimet aldı. Ganimeti taksim etti ve o bedevi adama da bir pay ayırdı. Kendisine vermeleri için payını arkadaşlarına verdi. Adam arkadaşlarının develerini gütmekten döndüğü zaman payını kendisine verdiler. Adam:

- Bu nedir? diye sordu. Arkadaşları:

- Rasulullah (s.a.v) sana bu payı ganimetten ayırdı, dediler. Bedevi:

- Ben bunun için peygambere tâbi olmadım. (Boğazına işaret ederek) Vallahi ben şurama, bir ok isabet etsin, öleyim ve cennete gireyim diye peygambere tabi oldum, dedi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) da:

- Eğer sen doğru söylüyorsan Allah sana bu isteğini verecektir, dedi. Sonra düşmanla savaşmaya başladılar. Bedevî boğazına saplanan bir ok ile şehid düştü. Ok tam işaret ettiği noktaya isabet etmişti. Arkadaşları onu sırtlayıp getirdiler. Rasulullah (s.a.v):

- Bu o bedevi mi? diye sordu. Sahabeler:

- Evet, o, dediler. Rasulullah (s.a.v):

- O Allah'a doğrulukla bağlandı, Allah da onu doğruladı! buyurdu. Sonra onu kendi cübbesiyle kefenledi, önüne alarak namazını kıldı ve şöyle dua etti:

- Ey Allah'ım! Bu senin kulundur. Yolunda hicret etmiş ve şehid olarak öldürülmüştür. Ben de onun hakkında şahidim."[997]

898- Bedir günü Rasulullah (s.a.v) ashabına baktı. Üç yüz küsür kişiydiler. Müşriklere baktı, onlar da bin küsür kişiydiler. Sırtında abası ve izarı vardı. Kıbleye yönelerek şöyle dua etmeye başladı:

- Ey Allah'ım! Bana vaadettiğini yerine getir. Ey Allah'ım! Eğer müslümanlardan olan bu grubu helâk edersen yeryüzünde sana ibadet eden hiç kimse kalmayacak! Rasulullah (s.a.v) sürekli bu şekilde Rabbinden yardım istiyordu. Öyle ki abası sırtından düştü. O sırada Ebubekir yanına gelerek abasını tekrar omuzlarına koydu. Sonra arkasında durdu ve:

- Ey Allah'ın Rasulü! Rabbine bu kadar yalvarman yeterlidir. Elbette Rabbin sana olan va'dini yerine getirecektir, dedi. Bunun üzerine Allah; "…Böylece Allah suçlular istemese de hakkı gerçekleştirmek ve batılı ortadan kaldırmak istiyor. Hani siz Rabbinizden yardım istiyordunuz. O da; "ben peşpeşe gelen bin melekle size yardım edeceğim" diyerek duanızı kabul buyurdu." (Enfal: 8-9) ayetlerini indirdi."[998]

899- Enes bin Malik (r.a) anlatıyor:

"Huneyn savaşında Ümmü Süleym'in yanında bir hançer vardı. Eşi Ebu Talha hançeri görünce Rasulullah (s.a.v)'ın yanına gelerek:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Ümmü Süleym yanına hançer almış, dedi. Rasulullah (s.a.v) da:*
- *Ey Ümmü Süleym! Bu hançer de ne? diye sordu. Ümmü Süleym:*
- *Eğer müşriklerden biri yanıma gelirse, bu hançerle onun karnını deşeceğim, cevabını verdi. Ümmü Süleym'in bu cevabı karşısında Rasulullah (s.a.v) güldü. Sonra Ümmü Süleym:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! İslam'a girmeleri sebebiyle azat olunan ve savaşta iken senin yanından kaçanları öldür, dedi. Rasulullah (s.a.v) da:*
- *Ey Ümmü Süleym! Şüphesiz Allah bize yetti ve en iyisini yaptı, buyurdu."*[999]

900- Ümmü Atiye (r.a) anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v) ile birlikte yedi savaşa katıldım. Ordunun konakladığı yerlerde geri hizmetinde kalır, orduya yemek yapar, yaralıları tedavi eder, hastalarla ilgilenirdim."[1000]

901- Hz. Ömer (r.a) Medine kadınları arasında pek çok örtü dağıtmıştı. Geriye çok kaliteli bir örtü kaldı. Bunun üzerinde yanında bulunanlardan birisi Hz. Ali'nin kızı Ümmü Gülsüm'ü kastederek:

- *Ey mü'minlerin emiri! Bunu da Rasulullah (s.a.v)'ın kızına versen, dedi. Hz. Ömer de:*
- *Ümmü Salit buna daha layıktır, dedi. Ümmü Salit, Rasulullah (s.a.v)'a biat eden Ensar kadınlarındandı. Hz. Ömer devamla:*
- *O, Uhud savaşında su kaplarıyla bize su taşırdı, dedi."*[1001]

902- "Rasulullah (s.a.v) döneminde bir kadın Allah yolunda cihada çıktı. Bu kadının on iki tane keçisi vardı. Cihaddan zaferle döndüğünde, keçilerinden biriyle tarağının kaybolduğunu gördü. Bunun üzerine ellerini açarak şöyle dua etti:

- *Ey Rabbim! Sen sadece senin rızan için cihada çıkan mücahidin, eğer öldürülse cennete girdireceğine, eğer onu öldürmezsen zafer ve ganimetle sağ-salim yurduna döndüreceğine kefil olmuştun. Ve onun geride bıraktığı ailesiyle malının korumasını üzerine almıştın. Oysa benim bir keçim ve tarağım kayıp. Bunları senden istiyorum. Bu duasından sonra kadın kaybettiği keçisiyle tarağına kavuştu. Rasulullah (s.a.v) bu olayı ashabına anlattı. Daha sonra onlara bir evi işaret ederek:*
- *İsterseniz gidin bir de kadına sorun, buyurdu. Ancak sahabeler:*
- *Sen Allah'ın Rasulü olduğun halde bize haber vermişken, biz senin söylediğine inanmayacak mıyız? dediler ve kadına gidip sormadılar."*[1002]

903- Abdullah İbnu Ömer (r.a) şöyle anlattı:

"Bedir günü Rasulullah (s.a.v)'a gösterilerek savaşa katılıp katılamayacağım soruldu. O da yaşımı küçük görerek müsaade etmedi. Bunun üzerine o kadar üzüldüm ve ağladım ki bu yüzden sabaha kadar uyuyamadım. Bütün ömrüm boyunca böyle bir gece geçirdiğimi hatırlamıyorum. Ertesi sene gösterildiğimde Rasulullah (s.a.v) savaşa katılmama izin verdi. Ben Allah'a bunun için çok hamdettim"[1003]

904- Haris b. Hişam, Mekke'den çıkıp cihad için sınıra gitmek istediğinde Mekke'liler çok üzüldüler. Öyle ki canlı hiç bir kimse kalmamak üzere; onu uğurlamaya çıktılar. O, El-Batha mevkisinin en üst noktasına geldiğinde durdu. Halk da etrafında durup ağladı. Halkın üzüldüğünü görünce:

- Ey insanlar! Allah'a yemin ederim ki, Mekke'den gitmem, aranızda kalmak istemediğim veya kendim için daha uygun bir yer bulduğumdan değildir. Fakat İslâm gelince Kureyşlilerden bazı kimseler ona kucak açtılar. Halbuki kabilenin ileri gelen hatırı sayılır kimselerinden değildiler. Vallahi eğer Mekke'nin bütün dağları altın olsa ve onlar da bizim olsa ve hepsini de Allah yolunda harcasak, yine de onların bir günlük hayatları kadar üstünlük elde edemeyiz. Dünyada bu fırsatı kaçırdık, hiç olmazsa ahirette onlara ortak olmaya çalışalım" dedi ve Şam'a doğru gitti. Kendisi gittikten sonra, arkasından ağırlığı da gitti ve bir savaşta şehid oldu."[1004]

905- Abdullah b. Amr b. As'ın yanına Yemenlilerden birkaç kişi geldi ve ona:

- Müslüman olmuş, müslümanlığını güzel yapmış, hicret etmiş, hicretini de güzel yapmış, cihad etmiş, cihadını da güzel yapmış, sonra Yemen'deki anne-babasına gitmiş, onlara da iyilikte bulunmuş, merhamet etmiş bir kimse hakkında senin fikrin nedir? Ne diyorsun? diye sordular. Abdullah b. Amr da onlara:

- Siz ne diyorsunuz? diye sordu. Onlar:

- Bizim görüşümüze göre bu kişi topukları üzerine geri dönmüştür, dediler. Abdullah b. Amr:

- Hayır! O cennettedir. Fakat ben size topukları üzerine geri döneni haber vereyim; o müslüman olmuş bir kişidir. Müslümanlığını güzel yapmıştır. Hicret etmiş, hicretini de güzel yapmıştır. Cihad etmiş, cihadını da güzel yapmıştır. Sonra Şam çiftçilerinden birisinin tarlasını haraç ve vergisiyle beraber elinden alır ve kendini tamamen ekip biçmeye vererek cihadı bırakır. İşte topukları üzerine gerisin geri dönen bu kişidir, dedi."[1005]

906- Amr bin Utbe'nin amcasının oğlu şöyle anlatıyor:

"Beraber güzel bir otlağa gelmiştik. Amr bin Utbe:

- Bu ne güzel otlakmış! Keşke şimdi birisi Allah için savaşa çağırsa, ben de atıma binip katılsam ve şehid olsam, sonra da buraya getirilip defnedilsem, dedi. Daha o öyle derken birisi işgal edilen bir köy için savaşa çağırdı ve ilk hareket eden de Amr bin Utbe oldu. Babası Utbe bu haberi alınca kendisine haber gönderdi. Ama ona yetişemedi. Amr bin Utbe önce küçük bir yara aldı.

- Olur ki Allah bu küçük yarayı benim için mübarek kılar. Beni gömülmek istediğim o yere yürüyerek götürün. Eğer yaşarsam kaldırır, götürürsünüz, dedi. Fakat o yere geldiğinde vefat etti. Allah ona rahmet etsin."[1006]

907- Sıla bin Eşyem bir oğlu ile beraber savaşa katılmıştı. Oğluna:

- Yavrum! İlerle ve savaş ki seninle Rabbimin rızasına kavuşayım, dedi. Oğlu şehid edilinceye kadar savaştı. Sonra kendisi ilerledi ve o da şehid edildi. Kadınlar da hanımı Muaze el-Adeviyye'nin yanına gittiler. Muaze onlara:

- Eğer beni kutlayıp tebrik etmek için geldiyseniz, hoş geldiniz. Yok, eğer başka bir şey için geldiyseniz, o zaman geri dönün, dedi."[1007]

908- İbnu Yahya şöyle anlattı:

"Bir savaştaydık. Amr:

- Kanın kırmızılığı beyaz elbisenin üzerine ne kadar da yakışır! dedi. Babası bunu duyunca:

- Allah adına yemin veriyorum; atından ineceksin! Dedi. O da atından inip saftan uzaklaştı. Kalkıp namaza durdu ve dua etmeye başladı. Babası yanındakilere:

- Şu oğlum Amr, bana karşı Rabbinden yardım istiyor, dedi sonra da:

- İstersen kalk ve atına geri bin evladım! Dedi. O da bindi ve çok geçmeden şehid oldu."[1008]

909- Ebu Cuheyfe şöyle anlattı:

"Allah yolunda cihad etmek için Mihran'a yönelmiştik. Bizimle beraber Ezd kabilesinden Ebu Usame denilen bir adam vardı. Birden ağlamaya başladı. Biz:

- Sabırsızlıktan dolayı mı ağlıyorsun? diye sorduk. O da:

- Hayır! Ama oğlum Usame'yi evde bıraktım. Onun da benimle olmasını ve cennete beraber gitmeyi ne kadar isterdim, diye karşılık verdi."[1009]

51- ŞEHADETİN VE ŞEHİDLİĞİN FAZİLETİ

"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanmayın. Bilakis onlar diridirler; Rableri yanında rızıklanmaktadırlar.
Allah'ın, lütuf ve kereminden verdikleri ile sevinçli bir halde, arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehit kardeşlerine de hiçbir korku ve hüznün bulunmadığı müjdesinin sevincini duymaktadırlar.
Onlar, Allah'tan gelen nimet ve keremin; Allah'ın, müminlerin ecrini zayi etmeyeceği müjdesinin sevinci içindedirler."[1010]
"Allah müminlerden, mallarını ve canlarını, kendilerine verilecek cennet karşılığında satın almıştır. Çünkü onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler, ölürler. (Bu), Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da Allah üzerine hak bir vaaddir. Allah'tan daha çok sözünü yerine getiren kim vardır! O halde O'nunla yapmış olduğunuz bu alış verişinizden dolayı sevinin. İşte bu, gerçekten büyük kazançtır."[1011]

910- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bir kimse Allah'a inanır, peygamberlerini doğrular ve sadece Allah yolunda cihad etmek için evinden çıkarsa, Allah o kimseyi, şehid olursa cennete koymayı, gazi olursa, sevap ve ganimete nail olarak evine döndürmeyi üzerine almıştır. Muhammed'in hayatı elinde olan Allah'a yemin ederim ki, Allah yolunda yaralanan bir kimse, kıyamet günü yaralandığı şekilde gelir. Yarasının rengi kan rengi, kokusu ise misk kokusudur. Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, eğer benden ayrı kalmak istemeyen bazı mü'minler olmasaydı, Allah yolunda savaşa giden hiçbir seriyyeden geri kalmazdım. Fakat savaşa çıkmak için imkan bulamayan, benim de kendilerine bir şey veremediğim ve benden ayrı kalmak istemeyen mü'minler var. Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, Allah yolunda cihad ederek öldürülmemi, sonra tekrar dirilip tekrar öldürülmemi, sonra yine dirilip yine öldürülmemi arzu ederdim"[1012]

911- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah yolunda ilk safta ve yüzünü çevirmeden öldürülünceye kadar savaşıp şehid olanlar, cennetin en yüksek köşklerinde buluşacaklardır. Rabbin onlara rahmetiyle gülecektir. Yüce Allah mü'min kuluna gülerse artık ona hiçbir hesap yoktur."[1013]

912- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kardeşleriniz Uhud'da şehid edilince, Allah onların ruhlarını yeşil kuşların içine koydu. Onlar cennet nehirlerine gelir, cennet meyvelerinden yer ve Arşın gölgesine asılmış altın kandillere inerler. Yedikleri ve içtikleri şeylerin lezzetini, kaldıkları yerin güzelliğini görünce:

- Savaştan geri durmamaları ve cenneti küçümseyip ona karşı isteksiz

olmamaları için kardeşlerimize bizim ölmediğimizi ve cennette diri olarak rızıklandırıldığımızı kim haber verecek? dediler. Allah:

- Sizin durumunuzu onlara ben haber vereceğim, dedi ve şu ayeti indirdi: "Allah yolunda öldürülenleri ölüler sanmayın! Bilakis onlar diridirler, Allah'ın, lütuf ve kereminden kendilerine verdikleri ile sevinçli bir halde Rableri yanında rızıklanmaktadırlar. Arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehid kardeşlerine de hiçbir korkunun ve hüznün bulunmadığı müjdesinin sevinci içindedirler." (Ali İmran 169)" [1014]

913- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bir gece iki adam gelerek beni bir ağaca çıkardılar. Sonra öyle bir eve götürdüler ki, ondan daha güzelini görmedim. Bana:

- Bu ev şehidlerin evidir, dediler." [1015]

914- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şehitler Allah katında yedi özelliği sahip olacaklardır:

1-Kanının ilk damlası yere düştüğünde affedilir,

2-Cennetteki yerini görür,

3-İman elbisesi giydirilir,

4-Kabir azabından kurtulur,

5-Kıyametin korkunç halinden güvende olur,

6-Başına dünya ve dünyadakilerden daha hayırlı olan yakuttan vakar tacı konur.

7-Yetmiş iki huri ile evlendirilir ve akrabasından yetmiş iki kişiye şefaat eder." [1016]

915- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim şehid olmayı sadakatle isterse, şehidlik kendisine verilir." [1017]

916- Rasulullah (s.a.v) mescidde namaz kıldırırken bir adam geldi. Safa durduğu zaman:

- Allah'ım! Salih kullarına verdiğin şeylerin en faziletlisini bana ver, diye dua etti. Rasulullah (s.a.v) namazı bitirince:

- Az önce dua eden kimdi? diye sordu. Adam:

- Bendim ya Rasulullah! dedi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Bu duan sebebiyle Allah yolunda cihad ederken atın yaralanacak ve Allah yolunda şehid edileceksin. İşte o zaman Allah sana en faziletlisini verecektir." [1018]

917- Enes bin Malik (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v) bazen Ümmü Haram binti Milhan'ın evine gelirdi. O sırada Ümmü Haram, Ubade bin Samit'in hanımıydı. Yine bir gün Rasulullah (s.a.v) onun yanına geldi. Ümmü Haram O'na yemek yedirdi ve saçlarını taradı.[1019] Ardından Rasulullah (s.a.v) uyudu, sonra da gülerek uyandı. (Ümmü Haram şöyle anlatır) Ben:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Neden gülüyorsun? diye sordum. O da:*
- *Ümmetimden bir takım kimselerin Allah yolunda cihada çıktıkları bana gösterildi. Padişahların tahtları üzerinde kuruldukları gibi, denizin üzerinde tahtalarına kurularak gidiyorlardı, buyurdu. Ben:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Beni de onlardan kılması için Allah'a dua etsen, dedim. Rasulullah (s.a.v) da dua etti. Sonra başını yastığa koydu, bir süre uyudu sonra tekrar gülerek uyandı. Ben yine:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Neden gülüyorsun? diye sordum. O da:*
- *Ümmetimden bir takım kimselerin Allah yolunda cihada çıktıları bana gösterildi, buyurdu. Ben:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Beni de onlardan kılması için Allah'a dua etsen, dedim.*
- *Sen öncekilerdensin, buyurdu. Sonunda Ümmü Haram, Muaviye bin Ebi Süfyan'ın valiliği döneminde deniz savaşına katıldı. Denizden karaya indiği sırada bineğinden düşerek şehid oldu."[1020]*

918- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennete giren hiçbir kimse dünyaya geri dönmek istemez. Çünkü yeryüzünde bulunan her şey cennette de vardır. Ancak şehid, şehitlik mertebesinin yüksekliğini gördüğü için dünyaya on kez dönüp, her seferinde öldürülüp şehid düşmeyi ister."[1021]

919- Abdullah bin Amr'dan; Rasulullah (s.a.v) şöyle sordu:

- *Ümmetimden cennete girecek ilk zümrenin kimler olduğunu biliyor musun? Ben:*
- *Allah ve Rasulü daha iyi bilir, dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu:*
- *Muhacirler kıyamet günü cennetin kapılarına gelirler. Kapıların açılmasını isterler. Bekçiler:*
- *Siz hesaba çekildiniz mi? diye sorarlar. Onlar da:*
- *Biz neyin hesabını vereceğiz? Kılıçlarımız Allah yolunda sürekli omzumuzdaydı, derler. Bunun üzerine kapılar onlara açılır. İnsanlar cennete girmeden kırk yıl önce onlar orada kalırlar."[1022]*

920- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şehid ölüm acısını, ancak birinizin çimdikten duyduğu acı kadar hisseder."[1023]

921- Bir adam Rasulullah (s.a.v)'a:

- Ey Allah'ın Rasulü! Neden şehid dışında kalan mü'minler kabirde sorguya çekilirler? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:
- Şehidin ölüm anında tepesinde kılıcın parıltısını hissetmesi kendisine sorgu olarak yeter."[1024]

922- Zırh giymiş bir adam Rasulullah (s.a.v)'a gelerek:

- Ey Allah'ın Rasulü! Müslüman mı olayım, hemen savaşa mı katılayım? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da:
- Önce müslüman ol, sonra savaş, buyurdu. Adam müslüman oldu, savaştı ve şehid oldu. Rasulullah (s.a.v) onun hakkında şöyle buyurdu:
- Az çalıştı ama çok kazandı!"[1025]

923- Hz. Ömer bir hutbesinde:

"Adn cennetlerinde bir saray vardır. Onun beş yüz kapısı vardır. Her kapısında beş bin huri durur. Oraya ancak bir peygamber girebilir! Hz. Ömer bunu söyledikten sonra Rasulullah'ın kabrine bakarak:

- Ey bu kabrin sahibi! Sana afiyet olsun! dedikten sonra; "Veya oraya bir sıddık girebilir!" dedi. Sonra Hz. Ebubekir'in kabrine baktı:

- Sana da afiyet olsun ey Ebu Bekir! dedi. Sonra; "Veya şehid girebilir!" dedi. Sonra kendisine yönelerek:

- Ey Ömer! Şehidlik senin eline nereden geçecek?" dedi. Sonra da:

- Beni Mekke'den Medine'ye hicret için çıkaran Allah'ın bana şehidlik mertebesini vermeye de gücü yeter, dedi."[1026]

924- Zeyd b. Erkâm şöyle anlatıyor:

"Ben Abdullah b. Revaha'nın elinde yetişen bir yetimdim. Mute seferinde beni bineğinin arkasına alarak götürdü. Allah'a yemin ederim ki, o gece sabaha kadar şiirler okudu ve devesine hitaben de şöyle bir şiir okudu:

"Beni günlerce uzaktan savaş meydanına götürünce

Artık sana başka bir yolculuğu teklif etmeyeceğim.

Çünkü benim arzum;

Allah yolunda şehid olup ailemin yanına bir daha dönmemektir.

Kardeşlerim dönerken,

Beni Şam ülkesinde toprağa verip kimsesiz ve yalnız bırakmaları tek dileğimdir.
İşte o zaman, arkamda bahçe, servet ve mal kalmış umurumda değildir."
Ben bunu duyunca, ağladım. Beni kamçısıyla dürterek:

- Neden ağlıyorsun? Sen sağ-sâlim evine döndükten sonra, Allah'ın bana şehidlik vermesinin sana ne zararı var? dedi."[1027]

925- Nu'man bin Mukarrin katıldığı bir savaşı ve yanında bulunanlardan kimlerin öldürüldüğünü Hz. Ömer'e anlatınca, Ömer:

- Sonra ne oldu onu söyle? Dedi. O da:

- Ey mü'minlerin emiri! Daha sonra sizin tanıdığınız bir kimse öldürülmedi, dedi. Bu söz üzerine Hz Ömer ona şöyle dedi:

- Yazıklar olsun! Onlara şehadeti ikram eden Allah onları bilirken, Ömer'in annesinin oğlu onları tanısa ne olur, tanımasa ne olur?"[1028]

926- Amr bin Utbe şöyle dedi:

"Allah'tan üç şey istedim. İkisini verdi, üçüncüsünü de vereceğini ümit ediyorum. Dünyada zahid olmayı, başıma gelip geçen hiçbir musibete aldırmamayı istedim, bunu verdi. Namaz için bana kuvvet vermesini istedim, bunu da verdi. Bir de şehid olmayı istedim, onu da vereceğini ümit ediyorum."[1029]

927- Mutarrıf şöyle dedi:

"Ölüm insanların içinde bulundukları nimeti bozuyor. Allah'tan öyle bir nimet (şehadet) isteyin ki, içinde ölüm olmasın."[1030]

52- ALLAH İÇİN SEVMEK VE DOSTLUK KURMAK

"Sizin dostunuz ancak; Allah'tır, Rasulüdür ve iman edenlerdir. Onlar ki, Allah'ın emirlerine boyun eğerek namazı kılar, zekatı verirler. Kim Allah'ı, Rasulünü ve iman edenleri dost edinirse, bilsin ki üstün gelecek olanlar şüphesiz Allah'ın taraftarlarıdır."[1031]

928- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İslam'ın en sağlam kulpu; Allah yolunda karşılıklı dostluk kurmak, Allah yolunda düşmanlık beslemek, Allah için sevmek ve Allah için kin beslemektir."[1032]

929- Şürahbil İbnu Samit, Amr İbnu Abse es-Sülemi (r.a)'yi çağırarak:

- Ey İbnu Abse! Bizzat Rasulullah (s.a.v)'dan işittiğin, ona hiçbir ilavede bulunmadığın ve senden başka da hiç kimsenin işitmediği bir hadisi bana

söyleyebilir misin? dedi. O da şöyle söyledi:

- Evet, Rasulullah (s.a.v)'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Allah şöyle buyurdu; benim sevgimi, benden dolayı birbirlerini sevenler hak etmiştir. Benim sevgimi, benden dolayı birbirlerini ziyaret edenler hak etmiştir. Benim sevgimi, benden dolayı birbirlerine yardım edenler hak etmiştir. Benim sevgimi, benden dolayı birbirlerini candan sevenler ve birbirlerine ilgi gösterenler hak etmiştir. Benim sevgimi, benden dolayı birbirlerine bol bol verenler hak etmiştir."[1033]

930- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah bir kulunu sevdiği zaman Cibril'i çağırıp:

- Ben falan kulumu seviyorum, sen de onu sev, buyurur. Cibril de onu sever. Sonra gök yüzüne şöyle seslenir:

- Allah falan kulunu seviyor, siz de onu sevin! Bunun üzerine gök ehlinin hepsi o kimseyi severler. Sonra da o kul, yeryüzündeki insanlar tarafından da sevilir. Yine Allah bir kulundan nefret ettiği zaman Cibrili çağırıp:

- Ben falan kulumdan nefret ediyorum, sen de ondan nefret et, buyurdur. Cibril de ondan nefret eder. Sonra gök yüzüne şöyle seslenir:

- Allah falan kulundan nefret ediyor, siz de ondan nefret edin! Bunun üzerine gök ehlinin hepsi o kimseden nefret ederler. Sonra da o kul, yeryüzündeki insanlar tarafından nefretle karşılanır."[1034]

931- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Gerçekten yüce Allah kıyamet günü şöyle buyuracaktır: "Birbirlerini benim sonsuz büyüklüğüm adına sevenler bugün neredeler? Benim sahip olduğum gölgeden başka hiçbir gölgenin olmadığı bu günde onları ben bu gölgelerde gölgelendireceğim."[1035]

932- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah yolunda birbirlerini sevenler cennette kızıl yakuttan yapılmış bir direk üzerinde dururlar. O direğin tepesinde yetmiş bin köşk vardır. O köşklerde oturanlar cennet ehline yukarıdan bakarlar. Güneşin dünya ehline parladığı gibi onların güzelliği cennet ehline güzel görünür. Cennet ehli derler ki:

- Gelin gidelim, Allah için dünyada birbirlerini sevenlere bakalım. Bunun üzerine onların güzelliği cennet ehline güneşin parlaması gibi görünür. Onların sırtlarında yemyeşil sündüsten (ince atlas) biçilmiş elbiseler vardır. Alınlarında da; "Allah için birbirlerini sevenler" yazılıdır."[1036]

933- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'ın kulları arasında bir grup vardır ki, onlar ne peygamberlerdir ne de şehidlerdir. Ama kıyamet günü Allah katındaki makamlarının yüceliği sebebiyle peygamberler de,

şehidler de onlara imrenirler.
-Ey Allah'ın Rasulü! Onlar kimlerdir? diye sordular. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
-Onlar aralarında ne kan bağı ne de birbirlerine bağışladıkları bir mal olmadığı halde, Allah'ın ruhu olan, Kur'an adına birbirlerini sevenlerdir! Allah'a yemin ederim ki, onların yüzleri kesinlikle nurdur. Onlar bir nur üzeredirler. İnsanlar korkarken onlar korkmazlar, insanlar üzülürken onlar üzülmezler."
Bu sözlerden sonra Rasulullah (s.a.v) şu ayeti okudu:

"Dikkat edin! Allah'ın dostlarına hiçbir korku ve hüzün yoktur.(Yunus 62)"[1037]

934- Enes bin Malik (r.a)'den, Bir adam Rasulullah (s.a.v)'a gelerek:

- Ey Allah'ın Rasulü! Kıyamet ne zaman kopacak? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da:
- Sen kıyamet için ne hazırladın? diye sordu. Adam da:
- Bir hazırlığım yok. Ama ben Allah ve Rasulünü seviyorum, cevabını verdi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
- Kişi sevdiğiyle beraberdir! (Enes bin Malik (r.a) der ki: "İslam'dan sonra en çok Rasulullah (s.a.v)'ın "Kişi sevdiğiyle beraberdir" sözüne sevindik.")[1038]

935- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Kişi dostunun dini üzeredir. Öyleyse kişi kiminle dostluk kuracağına dikkat etsin."[1039]

936- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Arkadaşların en hayırlısı; sen Allah'ı andığında sana yardım eden, unuttuğunda da sana Allah'ı hatırlatan kimsedir."[1040]

937- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Ruhlar hazırlanmış bir ordu gibidir. Orada tanışanlar (birbirlerine ısınıp ülfet sağlayanlar), bu dünyada da birbirleriyle tanışıp kaynaşırlar. Orada tanışmayanlar ise, bu dünyada da birbirleriyle uyuşup anlaşamazlar."[1041]

938- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"Başınıza öyle bir zaman gelecek ki, şu üç şeyden daha değerli hiçbir şey olmayacaktır;
1-Helal para
2-Cana yakın bir din kardeşi
3-Uygulanan bir sünnet."[1042]

939- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
"İki müslüman karşılaşınca tokalaşarak birbirlerinin hal ve hatırlarını sorarlarsa, Allah o ikisinin arasına yüz rahmet indirir. Yüz rahmetin doksan dokuzu, o ikisinden en

sevecen, en güler yüzlü, en çok iyilik yapanı, müslüman kardeşinin isteğini en güzel şekilde yerine getiren içindir."[1043]

940- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah için birbirlerini seven iki kişinin en faziletlisi, muhakkak ki arkadaşına sevgisi daha çok olandır."[1044]

941- Rasulullah (s.a.v) bir savaştaydı. Müşriklerden bir adam, müslümanlardan biriyle çarpışmak için meydana çıktı. Müşrik, müslümanlardan çıkan adamı şehid etti. Sonra müslümanlardan bir adam daha çıktı, onu da şehid etti. Sonra gelip Rasulullah (s.a.v)'in önünde durarak:

- Ne uğrunda savaşıyorsunuz? diye sordu. Orada bulunanlar:

- Dinimiz; Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve Rasulü olduğuna şehadet edilinceye kadar müşriklerle savaşmamızı ve Allah'ın hakkını ödememizi emrediyor, dediler. Adam:

- Vallahi bu güzel bir şey! Ben buna iman ettim, dedi. Sonra müslümanların tarafına geçti, müşriklerle şehid oluncaya kadar savaştı. Defnedilirken, müslüman olmadan önce öldürdüğü iki arkadaşıyla beraber kabre konuldu. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Bunlar cennetliklerden birbirlerini en çok sevenlerdir."[1045]

942- Ebu Zer (r.a)'den;

"Rasulullah (s.a.v)'a;

- Ey Allah'ın Rasulü! Bir insan bir topluluğu seviyor ama onların ameli gibi ameli yok. Bunun durumu ne olacak? diye sordum. Rasulullah (s.a.v):

- Sen Ebu Zer! Sevdiğin kimse ile beraber olacaksın! buyurdu. Ben:

- Öyleyse ben Allah ve Rasulünü seviyorum! dedim. Rasulullah (s.a.v) da:

- Sen sevdiğin kimseyle beraber olacaksın! buyurdu."[1046]

943- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Eğer biri doğuda, diğeri de batıda olan iki kul birbirlerini Allah için severlerse, Allah kıyamet günü onları bir araya getirir ve:

- İşte bu benim için sevdiğin kimsedir, buyurur."[1047]

944- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şu üç şey seni Müslüman kardeşine samimi olarak sevdirir:

1-Karşılaştığında selam verirsin

2-Bir toplulukta otururken geldiğinde ona yer açarsın

3-Onu en çok sevdiği ismiyle çağırırsın."[1048]

945- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İki müminin ruhları, daha sahipleri birbirini görmeden bir günlük mesafeden birbirleriyle karşılaşıp, birbirlerine ülfet ederler."[1049]

946- Ebu Salim el-Ceyşani, Ebu Ümeyye'yi evinde ziyaret etti ve şöyle dedi:

- Ebu Zer (r.a)'den, Rasulullah (s.a.v)'ın şöyle buyurduğunu işittim; "Sizden biriniz arkadaşını sevince, onun evine gitsin ve onu Allah için sevdiğini söylesin." Ben de işte bundan dolayı seni evinde ziyarete geldim."[1050]

947- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İki arkadaş ancak Allah'ın koyduğu bir emniyet ile oturup kalkarlar. Öyleyse birinin arkadaşına hoşlanmadığı bir şey söylemesi helal olmaz."[1051]

948- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İki müslüman karşılaştıklarında birbirleriyle musafaha ederlerse, daha elleri birbirinden ayrılmadan günahları bağışlanır."[1052]

949- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bir adam hasta olan bir kardeşini ve herhangi bir kardeşini ziyaret ettiği zaman, Allah o adama şöyle der: "Güzel ve hoş bir iş yaptın. Adımların ve yürüyüşün de hoş oldu. Cennette kendine bir köşk edindin."[1053]

950- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Müslüman yokluğunda kardeşi için yaptığı dua ettiği reddedilmez. Dua edenin yanında görevli bir melek vardır. Kişi her ne zaman kardeşi için hayır dua ederse, o melek; "Amîn. Sana da o hayrın bir benzeri verilsin" der."[1054]

951- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah için sevdiğim bir kardeşime bir lokma yedirmem, bir miskine bir dirhem vermemden bana göre daha sevimlidir.

Allah için sevdiğim bir kardeşime bir dirhem vermem, bir miskine on dirhem vermemden bana göre daha sevimlidir.

Allah için sevdiğim bir kardeşime on dirhem vermem, bir miskine yüz dirhem vermemden bana göre daha sevimlidir."[1055]

952- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu yalnız bırakmaz. Kim bir müslüman kardeşinin ihtiyacını giderirse, Allah da onun ihtiyacını giderir. Kim bir müslüman kardeşinin dünya sıkıntılarından bir sıkıntısını giderirse, Allah da onun kıyamet sıkıntılarından bir sıkıntısını giderir. Kim müslüman kardeşinin bir ayıbını örterse, Allah da kıyamet gününde onun bir ayıbını örter."[1056]

953- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'min kardeşinin gönlünü sevinçle doldurmak, Allah'ın mağfiretini gerektiren davranışlardandır."[1057]

954- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bir müslümanı sevindirmek veya onun bir sıkıntısını gidermek veya borcunu ödemek veya karnını doyurmak Allah katında amellerin en sevimlilerindendir."[1058]

955- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim bir mü'mini sevindirirse, Allah da kıyamet günü onu sevindirir."[1059]

956- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kimin iki gömleği varsa birini olmayan kardeşine giydirsin."[1060]

957- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Dostuna gıyabında yardım eden kimseye Allah dünyada da ahirette de yardım eder."[1061]

958- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim bir mü'mini korkutursa, Allah onu kıyamet gününde korktuklarından emin kılmaz. Kim de bir mü'mini küçük düşürmeye çalışırsa, Allah da kıyamet gününde onu zillet makamına oturtur ve rezil eder."[1062]

959- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'min başkalarına çabuk ısınan ve kendisine çabuk ısınılan kimsedir. Başkalarına ısınamayan ve kendisine de ısınılamayan kimsede hayır yoktur. İnsanların en hayırlısı; insanlara en çok faydası dokunandır."[1063]

960- "Zeyd b. Harise şehid olduğu zaman Rasulullah (s.a.v) onun evine gitti. Zeyd'in kızı ağlayarak Rasulullah (s.a.v)'ın kucağına atıldı. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) ağladı ve ağıdı şiddetlenerek arttı. Orada bulunan Sa'd b. Ubade:

- Ey Allah'ın Rasulü! Bu da ne, ağlıyor musun? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da:

- Bu gözyaşı, dostun dosta duyduğu özlemdir, buyurdu."[1064]

961- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bir müslümanın diğer müslüman kardeşi üzerinde altı hakkı vardır:

1– Karşılaştığında kendisine selam vermek.

2– Davet ettiğinde davetine katılmak.

3– Nasihat istediğinde nasihat etmek.

4– Aksırınca "Elhamdülillah" (Bütün hamd ve övgüler Allah'a aittir) derse, "Yerhamükallah" (Allah sana merhamet etsin) diye dua etmek.

5– Hastalandığında kendisini ziyaret etmek.

6– Öldüğünde cenazesine katılmak."[1065]

962- "Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) başına bir sıkıntı ve bela geldiğinde kardeşinin ölümünü kastederek:

- Ben kardeşim Zeyd'in ölümüne bile sabrettim, derdi. Bir gün kardeşinin katiliyle karşılaştı ve ona:

- Sana yazıklar olsun! Öyle bir kardeşimi öldürdün ki, saba (doğu) rüzgarının her esişinde onu hatırlıyorum, dedi." [1066]

963- İbni Abbas (r.a) şöyle dedi:

"Allah için sev! Allah için buğzet! Allah yolunda düşmanlık et. Allah yolunda dostluk et. Çünkü sen Allah'ın dostluğuna ancak bununla ulaşabilirsin. Bir adamın namazı ve orucu çok olsa bile, bu söylenenleri yapmadıkça imanın lezzetini tadamaz. Bugün insanların kardeşliği, dostluğu dünya için olmuştur ve bu kardeşlik kıyamet günü onlara hiçbir fayda sağlamayacaktır."[1067]

964- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) geceleyin kardeşlerinden birini hatırlar ve:

- Bu gece ne kadar uzun bir gece, derdi. Sabah namazını kılar kılmaz özlediği kardeşine gider, karşılaşınca da ona sarılır ve kucaklardı."[1068]

965- Malik bin Dinar (r.a) şöyle dedi:

"Nice insanlar var ki, kardeşleriyle buluşmak isterler, onları ziyaret etmek isterler. Meşguliyetler onları engeller. Fakat ayrılığın olmadığı cennette buluşmayı ümit ederler. Ben de sizinle Tuba gölgesinde, abidler istirahatgahında buluşmayı Allah'tan istiyorum."[1069]

966- Muaz bin Cebel (r.a) şöyle dedi:

"Bir din kardeşini sevdiğin zaman, onunla tartışma; onunla beraber kötü işler yapma ve onun hakkında başkasına, (nasıl birisidir diye) sorma. Belki karşılaştığın kimse

onun düşmanı olur da, onda olmayan şeyleri iftira atarak sana bildirebilir. Böylece seninle o din kardeşinin arasını açabilir."[1070]

967- İbni Abbas (r.a) şöyle dedi:

"Nimet inkâr edilir, iyiliklere nankörlük yapılır, akrabalık bağları koparılır. Ama biz kalplerin birleşmesi gibi bir şey görmedik. Allah kalpleri birleştirir. Kalpler birbirine yaklaştığında onları hiçbir şey ayıramaz. Sonra şu ayeti okudu; "Yeryüzünde olan her şeyi harcasaydın yine de onların kalplerini birleştiremezdin. Fakat Allah onların kalplerini birleştirdi."(Enfal 63)"[1071]

968- Abdullah İbni Abbas (r.a) şöyle dedi:

"Allah'ın kalplerini birleştirdiği kimseler; Allah yolunda birbirlerini sevenlerdir."[1072]

969- Ömer Şam'a gittiği zaman Şam halkı ile ileri gelenleri onu karşılamaya çıktılar. Ömer bineğinden inmeden onlara:

- Benim kardeşim nerede? diye sordu. Onlar:

- Senin kardeşin kim? Dediler. Ömer de:

- Kardeşim; Ebu Ubeyde bin Cerrah'tır, dedi. Onlar da:

- Şimdi gelecek, dediler.

Ebu Ubeyde gelince Ömer bineğinden indi, onu kucakladı ve birlikte Ebu Ubeyde'nin evine gittiler."[1073]

970- Enes bin Malik (r.a) şöyle dedi:

"Rasulullah (s.a.v) sahabelerden her iki kişi arasında kardeşlik kurmuştu. Bu iki kişi bir gece birbirlerini görmeseler, gece onlara uzun gelirdi. Sabırsızlık, özlem ve sevgiyle birbirlerine görmeye giderek hallerini sorarlardı. Kişi kardeşinin durumundan üç gün habersiz kalmazdı."[1074]

971- Abdullah İbni Mes'ud'un yanına arkadaşları uğramıştı. Abdullah İbni Mes'ud onlara:

- Siz zaman zaman aranızda toplanıp sohbet ediyor musunuz? diye sordu. Onlar:

- Biz toplanıp sohbet etmeyi hiç bırakmıyoruz, cevabını verdiler. Abdullah bu defa:

- Peki birbirinizi ziyaret ediyor musunuz? diye sordu. Onlar:

- Evet ey Ebu Abdurrahman! Bizden birisi kardeşini birkaç gün görmese, Kufe'nin ta kenar mahallelerine kadar yaya olarak gider ve kardeşinin halini sorardı, cevabını verdiler. Bu cevaptan sonra Abdullah İbni Mes'ud şöyle dedi:

- *Siz birbirinizi ziyaret ettiğiniz sürece iyilik, huzur, bolluk ve mutluluk içinde yaşarsınız."*[1075]

972- Ammar bin Yâsir (r.a), arkadaşları kendisini beklerken onların yanlarına geldi.

- Ey Emir! Geciktin, dediler. O da:

- Dikkat edin, ben size bir hadis anlatacağım: Öncekilerden sizin bir kardeşiniz vardı ki O Musa (a.s)'dır. O:

- Ey Rabbim! Sana en sevgili olan kulunu bana bildir, dedi. Allah:

- Niçin? diye sorunca:

- Senden dolayı onu seveyim, diye cevap verdi. Allah:

- Yakında yeryüzünün bir tarafında bana ibadet eden bir adam senin karşına çıkacak. Onun bir kardeşi yeryüzünün diğer tarafındadır; kendisini tanımadığı halde onu işitir. Ona bir bela isabet edince, sanki kendisine isabet etmiş gibi olur. Ona bir diken batsa sanki kendisine batmış gibi olur. Onu, ancak benim için sever. İşte bu, kullarımdan bana en sevgili olanıdır, buyurdu. Sonra Musa (a.s):

- Ey Rabbim! İnsanları yarattın sonra onlardan bazılarını ateşe koydun? dedi. Bunun üzerine Allah:

- Ey Musa! Bir ekin ek, diye vahyetti. Musa (a.s) ekin ekti, suladı, ona özen gösterdi. Nihayet hasat edip harman etti. Allah:

- Ekinin ne oldu ey Musa? diye sordu. O da:

- Kaldırdım, cevabını verdi. Allah:

- Ondan geriye ne bıraktın? diye sordu.

- Hiçbir işe yaramayan kısmını bıraktım, cevabını verdi. Allah da:

- Elbette Ben de ateşe kendisinde hiçbir hayır olmayan, hiçbir işe yaramayan kimseleri atacağım, buyurdu."[1076]

973- Ebu Cehm İbnu Huzeyfeti'l-Adevi şöyle anlattı:

"Yermuk savaşı günü amcamın oğlunu aramaya çıktım. Yanımda bir kırba su ve bir kap vardı. "Eğer hala yaşıyorsa ona bir parça su vereyim ve yarasını sileyim" dedim. Onu can çekişirken buldum.

- Sana su vereyim, dedim.

- Evet, dedi. Tam o sırada yan taraftaki bir adamdan:

- Ah! diye bir ses işittik. Amcamın oğlu suyu ona götürmemi işaret etti. Gittim, Amr İbnu'l-As'ın kardeşi Hişam İbnu'l-As'mış.

- Sana su vereyim mi! dedim.

- Ah! diye feryat eden başka bir adamı işitti. Sonra:

- *Suyu ona götür, diye işaret etti. Suyu alıp onun yanına geldim, baktım ki ölmüş… Sonra tekrar Hişam'ın yanına geldim, o da ölmüş… Sonra amcamın oğlunun yanına geldim, o da ölmüş…"*[1077]

974- Hasan Basri şöyle dedi:

"Mü'min mü'minin parçasıdır. İhtiyacı beraber, derdi beraberdir. Onun sıkıntısını giderir. Sevinciyle sevinir, hüznüyle hüzünlenir. O kardeşinin aynasıdır. Onda hoşlanmadığı bir şey görse, engel olur, onu düzeltir ve hak yola yöneltir. Gizlide de açıkta da onu korur. Muhakkak ki, sana dostundan dolayı bir nasip vardır. Sevdiğin kişiyi hatırlamandan dolayı da sana bir nasip vardır. Öyleyse kardeşlerini, arkadaşlarını ve oturacağın yerleri iyi seç!"[1078]

975- Hasan Basri 'den;

"Ashaptan biri diğeriyle karşılaşınca içinden şöyle dua ederdi:

- *Allah'ım! Beni de onu da bağışla. Beni de onu da cennete girdir. Ama insanlar paraya kul olunca birbirlerine samimiyetle dua etmekten ne kadar da uzaklaştılar!.."*[1079]

976- Salih bin Halid şöyle dedi:

"Niçin insan kardeşini asık bir suratla karşılar ki? Kardeşini güler yüzle karşıla. Eğer sende bir hayır ve iyilik varsa ona da sirayet etsin."[1080]

977- Bir adam Hasan Basri'ye:

- *Kalbimin katılığını sana şikayet ediyorum, dedi. Hasan Basri de ona:*
- *Öyleyse Allah'ı ananlara kalbini aç ve yaklaştır, diye tavsiyede bulundu."*[1081]

978- "Enes b. Malik ile kardeşi, Irak'ta düşman kalesinin önündeydiler. Düşmanlar, başı çengelli bir zinciri ateşte kızdırdıktan sonra aşağıya sarkıtıp zincirin başındaki çengelle Enes b. Malik'i ansızın yukarıya çektiler. Berâ da hemen sıçrayıp o kızgın zincire yapıştı. Avuçları cayır cayır yanarken, bütün gücüyle zinciri çekti. Zincirin öbür ucundaki ip koptu da Enes kurtuldu. Sonra Berâ'nın ellerine baktık. Avuçları tamamen yanmış, bembeyaz kemikleri görünüyordu."[1082]

53- ALLAH'IN, SALİH KULLARINA İKRAMI

"Müslüman erkekler ve müslüman kadınlar, mü'min erkekler ve mü'min kadınlar, itaate devam eden erkekler ve kadınlar, doğru erkekler ve doğru kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, mütevazi erkekler ve mütevazi kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar,

namuslarını koruyan erkekler ve namuslarını koruyan kadınlar, Allah'ı çokça anan erkekler ve çokça anan kadınlar var ya, işte Allah bunlar için bir bağışlanma ve büyük bir mükafat hazırlamıştır."[1083]

979- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şüphesiz Allah şöyle buyurmuştur:

- Kim benim dostuma düşmanlık yaparsa, ben de ona harp ilan ederim. Kulum bana en güzel, kendisine farz kıldığım şeyleri yerine getirerek yaklaşır. Bundan sonra farzların dışındaki nafilelerle sürekli bana yaklaşmaya devam eder. Sonunda ben onu severim. Onu sevdiğimde ise, onun gören gözü, işiten kulağı, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum. Benden bir şey isterse, istediğini kendisine veririm. Bir şeyden bana sığınırsa, sığındığı şeyden onu korurum. Mü'min kulumun canını almak dışında yapacağım hiçbir işte tereddüt etmedim. Çünkü kulum ölümden hoşlanmıyor, ben de onun haşlanmadığı şeyi istemiyorum."[1084]

980- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah şöyle buyuruyor:

- Ey Ademoğlu! Bana ibadete yönel ki, ben de senin gönlünü zenginlikle doldurayım ve fakirliğine engel olayım. Eğer bana ibadetle meşgul olmazsan, ellerini meşguliyetle doldurur, fakirliğine de engel olmam."[1085]

981- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sizden her kim içiyle ve dışıyla müslüman olursa, yaptığı her hayıra en az on katından, yedi yüz katına kadar sevap yazılır. İşlediği her günah da sadece bir katıyla yazılır. Bu durum, Allah'a kavuşuncaya kadar böyle devam eder."[1086]

982- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanların memnuniyetsizliğine rağmen Allah'ın rızasını kazanmaya çalışan kimseden, hem Allah razı olur hem de insanları ondan razı eder. Allah'ı öfkelendirerek insanların hoşnutluğunu kazanmaya çalışan kimseden de, hem Allah hoşnut olmaz hem de ona karşı insanlarda nefret uyandırır."[1087]

983- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim her konuda Allah'ı doğrularsa, gerçek kurtuluşa ulaşır. Kim Allah'ı hakkıyla tanırsa, ondan korkar ve sakınır. Kim Allah'ı severse, O'na karşı hayalı olur. Kim Allah'ın kendisi için ayırdığı rızka razı olursa, o zengindir ve insanlara minnet etmez. Kim Allah'tan korkarsa, Allah onu korktuklarından emin kılar. Kim Allah'a itaat ederse gerçek anlamda kazanır. Kim Allah'ı velî (karar almaya yetkili) kabul ederse, Allah ona yeter. Kimin uyku ve uyanıklık halindeki tek hedefi "La ilahe illallah" davası olursa, dünya hayatı onu ahirete doğru teşvik eder ve onu muhtaç duruma düşmekten korur."[1088]

984- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim Allah'tan korkarsa, Allah her şeyi ondan korkar hale getirir. Kim de Allah'tan korkmazsa, Allah onu her şeyden korkar hale getirir."[1089]

985- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah bir kulu sevdiği zaman onu çalıştırır. Sahabeler:

- Ey Allah'ın Rasulü! Nasıl çalıştırır? diye sordular. Şöyle cevap verdi:

- Ölmeden önce onu salih amel işleme konusunda başarılı kılar."[1090]

986- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'a yemin olsun ki, Allah hiçbir sevdiğine azap etmez. Ancak dünyada bir takım sıkıntılarla imtihan edebilir."[1091]

987- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Gücünüzün yettiği kadar gönlünüzü dünya kaygılarına ve dertlerine kapılmaktan koruyunuz. Çünkü kimin en büyük derdi dünya nimetlerini elde etmek olursa, Allah onun gereksiz meşguliyetini artırır, fakirliğini gözünün önüne koyar. Kimin de en büyük derdi ahiret nimetlerini kazanmak olursa, Allah onun dünyalık işini toparlar, gönlünü zengin kılar. Her hangi bir kul bütün gönlüyle Allah'a yönelirse, Allah mü'minlerin kalplerini sevgi ve şefkatle o kula yöneltir. Böylece Allah, her türlü hayrı en süratli bir şekilde ona ulaştırır."[1092]

988- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennet ehli, Allah'ın, kendilerinin de işittiği hayırlı övgülerle kulaklarını doldurduğu kimselerdir. Cehennem ehli ise, Allah'ın, kendilerinin de işittiği yergilerle kulaklarını doldurduğu kimselerdir."[1093]

989- Rasulullah (s.a.v) ashabına şöyle sordu:

- Aranızda Allah'ın en çok sevdiği kimseyi size haber vereyim mi? Sahabeler Rasulullah (s.a.v)'ın birinin adını söyleyeceğini zannettiler. Ve:

- Elbette ya Rasulullah! dediler. Rasulullah (s.a.v):
- Aranızda Allah'ın en çok sevdiği kimse, insanların en çok sevdiği kimsedir. Peki, size Allah'ın aranızda en çok kin beslediği kimseyi haber vereyim mi? buyurdu. Sahabeler yine Rasulullah (s.a.v)'ın birinin adını söyleyeceğini zannettiler ve:
- Elbette ya Rasulullah! dediler. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:
- Aranızda Allah'ın en çok kin beslediği kimse, insanların en çok kin beslediği kimsedir."[1094]

990- Bir adam Rasulullah (s.a.v)'a:
- Ey Allah'ın Rasulü! Allah katında ne durumda olduğumu nasıl bilebilirim? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:
- Ahirete yönelik işlerden her hangi bir işi yapmak istediğin zaman sana kolaylaştırıldığını, dünyaya yönelik herhangi bir işi yapmak istediğin zaman da sana zorlaştırıldığını görürsen, bil ki sen muhakkak iyi bir hal üzeresin. Ahirete yönelik işlerden herhangi bir işi yapmak istediğin zaman sana zorlaştırıldığını, dünyaya yönelik işlerden herhangi birini yapmak istediğin zaman da sana kolaylaştırıldığını görürsen, bil ki sen muhakkak kötü bir hal üzeresin."[1095]

991- Saffan İbnu Muharrriz şöyle dedi:
"Ben Abdullah İbni Ömer (r.a) ile beraber yürürken bir adam gelerek ona:
- Ey İbni Ömer! Rasulullah (s.a.v) fısıldaşma hakkında ne buyuruyordu? diye sordu. İbni Ömer şöyle cevap verdi:
- Ben şöyle buyurduğunu işittim; "Mü'min Rabbine çok yaklaşır. Sonunda Allah onun üzerini örter ve amel defterini hatırlatarak:
- Şu yaptığını biliyor musun, şunu hatırlıyor musun? diye sorar. O da:
- Evet Rabbim biliyorum, diye cevap verir. Allah yine:
- Biliyor musun, diye sormaya devam eder. Kul:
- Evet Rabbim biliyorum, der. Bu durum Allah onu istediği dereceye ulaştırıncaya kadar devam eder. Sonra Allah:
- Bunu senin için örttüm, şunu senin için bağışlıyorum, buyurur ve ona iyiliklerinin defteri verilir. Kafire gelince, Allah şahitlerin huzurunda onu çağırır. "Şahitler de; şunlar Rableri hakkında yalan uyduranlardır. Allah'ın laneti zalimlerin üzerine olsun, derler." (Hud 18)"[1096]

54- ÖLÜM VE KABİR

"Herkesin ölümü Allah'ın iznine bağlıdır. Ölüm belli bir süreye göre yazılmıştır. Her kim sadece dünya nimetini isterse, kendisine ondan veririz. Her kim de ahiret sevabını isterse ona da bundan veririz. Biz şükredenleri mükafatlandıracağız."[1097]

"Deki; kendisinden kaçtığınız ölüm muhakkak sizi bulacaktır. Sonra da görüleni ve görülmeyeni bilen Allah'a döndürüleceksiniz de O size bütün bu yaptıklarınızı haber verecektir."[1098]

"Kabirlerde bulunanlar diriltilip dışarı atıldığı ve kalplerde gizlenenler ortaya döküldüğü zaman, insan halinin nasıl olacağını düşünmez mi? Şüphesiz o gün Rabbin onlardan tamamen haberdardır."[1099]

992- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Lezzetleri kesen ölümü çokça hatırlayınız."[1100]

993- Ensar'dan bir adam gelerek Rasulullah (s.a.v)'a selam verdi. Sonra:

- Ey Allah'ın Rasulü! Mü'minlerin hangisi daha faziletlidir? diye sordu. Rasulullah (s.a.v):

- Ahlakı en güzel olan, buyurdu. Adam:

- Peki, mü'minlerin hangisi daha akıllıdır? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:

- Ölümü en çok hatırlayan ve ölümden sonrası için en güzel şekilde hazırlanandır."[1101]

994- Rasulullah (s.a.v)'ın yanında bir adamdan övgüyle söz edildi. Rasulullah (s.a.v):

- Ölümü hatırlama konusunda ne durumdaydı? diye sordu.

- Çok fazla hatırlamazdı, dediler. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v):

- Öyleyse söylediğiniz gibi biri değilmiş, buyurdu."[1102]

995- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'ı görüyormuşçasına ibadet et. Sen O'nu görmesen de O seni görmektedir. Abdestini tam ve güzel bir şekilde al. Mescide girdiğin zaman ölümü hatırla. Çünkü ölümü hatırlayan kimsenin namazı güzel olur. Namazını, dünyaya veda eden bir adamın son namazı gibi kıl. Özür dileyeceğin şeyleri de yapmaktan sakın."[1103]

996- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ahir zaman yaklaşınca birinizin tepsiden hurmaların en iyisini seçtiği gibi ölüm de ümmetimin en iyilerini seçer."[1104]

997- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İyiler nesil nesil ölüp gidecek. Geriye arpa artığı gibi hiçbir işe yaramayan artıklar kalacak."[1105]

998- Rasulullah (s.a.v) şöyle dua ederdi:

"Allah'ım! Benim, senin rasulün olduğumu bilen kimseye ölümü sevdir."[1106]

999- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ölüm mü'min için bir hediyedir."[1107]

1000- Aişe (r.a)'den; Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Her kim Allah'a kavuşmaktan hoşlanırsa, Allah da ona kavuşmaktan hoşlanır. Her kim de Allah'a kavuşmaktan hoşlanmazsa, Allah da ona kavuşmaktan hoşlanmaz. Bunun üzerine ben:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Allah'a kavuşmaktan hoşlanmamak, ölümden hoşlanmamaktır. Oysa hiçbirimiz ölümden hoşlanmayız, dedim. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:*
- *Hayır, bu durum kişinin öleceği anda olur. Ölüm döşeğinde kişi Allah'ın rahmet ve mağfiretiyle müjdelendiği zaman, Allah'a kavuşmaktan hoşlanır. Allah da ona kavuşmaktan hoşlanır. Ölüm döşeğinde kişi Allah'ın azabıyla müjdelenince ise, Allah'a kavuşmaktan hoşlanmaz. Allah da ona kavuşmaktan hoşlanmaz."*[1108]

1001- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Mü'minin ruhu kıyamet günü cesedine dönünceye kadar cennet ağaçlarında rızıklanan bir kuştur."[1109]

1002- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Her çalışanın bir amacı vardır ve bütün çabaların en son amacı; ölümdür."[1110]

1003- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kul ile cennet arasında yedi sarp yokuş vardır. Bunların en kolay geçileni ölümdür. En zor olanı ise; mazlumun zalimin yakasına yapıştığı günde hesap vermek için Allah'ın huzurunda dikilmektir."[1111]

1004- Aişe (r.a)'dan;

"Ben Rasulullah (s.a.v)'a:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Kıyamet günü insanlar nasıl haşredilecekler? diye sordum. O:*
- *Yalın ayak ve çıplak olarak, buyurdu. Ben:*
- *Kadınlar da mı çıplak olacaklar? diye sordum. O:*
- *Kadınlar da, buyurdu. Ben:*

- Peki, utanılmaz mı? diye sordum. O:

- Ey Aişe! Haşrın (yeniden dirilme) şiddetinden insanların birbirlerine bakmak akıllarına bile gelmez, buyurdu."[1112]

1005- Rasulullah (s.a.v) "Alemlerin Rabbi için insanların ayağa kalktıkları gün…" (Mutaffifin 6) ayeti hakkında şöyle buyurmuştur:

- Onların her biri iki kulağının yarılarına kadar tere batmış olarak ayakta dururlar."[1113]

1006- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah'ın kıyamet günü mü'minlere ilk soracağı soruyu ve onların da ilk verecekleri cevabı size haber vermemi ister misiniz? Biz:

- Evet, ey Allah'ın Rasulü! dedik. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Allah mü'minlere; "Bana kavuşmayı istemiş miydiniz?" diye sorar. Onlar da; "Evet Rabbimiz" diye cevap verirler. Bu defa Allah; "Niçin?" diye sorar. Onlar da; "Senin affını ve bağışını umduk" derler. Bunun üzerine Allah; "Affım ve bağışım muhakkak ki size vacip olmuştur" buyurur."[1114]

1007- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Biriniz öldüğü zaman varacağı yer sabah akşam kendisine gösterilir. Ölen kimse cennet ehlinden ise, kendisine cennetliklerin makamlarından bir makam gösterilir. Eğer ölen kimse cehennem ehlinden ise, kendisine cehennem çukurlarından bir çukur gösterilir. Ve ona; "İşte kıyamet günü diriltilinceye kadar senin durağın burasıdır" denilir."[1115]

1008- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ahiret duraklarından gördüklerim arasında en şiddetlisi; kabirdir. Bir cenazeyi defnettikten sonra da:

- Kardeşiniz için Allah'tan bağışlanma dileyin. Allah'ın onu sabit kılmasını isteyin. Çünkü o şimdi sorguya çekiliyor."[1116]

1009- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Hastaları ziyaret edin, cenazeleri takip edin ki, bu size ahireti hatırlatsın."[1117]

1010- Rasulullah (s.a.v.), mescide girdiğinde bazı insanların dişleri görünecek derecede güldüklerini gördü ve şöyle buyurdu:

- Eğer sizler ölümü çok sık hatırlamış olsaydınız bu durumda olmazdınız. Öyleyse tüm lezzetleri yok eden ölümü çokça hatırlayın!

Kabir, her gün şöyle diyerek konuşur:

- Ben yalnızlık eviyim, ben tek kişilik evim, ben toprak eviyim, ben kurtçukların

evciyim! Mü'min kul toprağa defnedildiğinde kabir ona şöyle diyecektir:

- *Merhaba, hoş geldin! Üzerimde yürüyenlerin en sevgilisi olduğuna göre bugün benim himayem altına girdin, sana ne yapacağımı göreceksin! Sonra o kabir, o kimse için gözünün görebildiği kadar genişleyecek ve cennete doğru bir kapı açılacaktır. İsyankâr ve kâfir bir kul da kabre konulduğunda kabir ona şöyle diyecektir:*
- *Sana rahat ve huzur yok. Sen iyi bir durumda bana gelmedin. Üzerimde yürüyenlerin en sevimsizi ve kızdığım da sensin. Şimdi sana ne yapacağımı göreceksin.*

Sonra kabir o kimseyi o kadar şiddetli sıkıştırır ki, kaburgaları birbirine geçer. Sonra o kimseye yetmiş tane yılan musallat edilir ki, o yılanlardan biri toprağa üflese, o toprak kıyamete kadar hiçbir şey bitirmez. Bu yılanlar onu, hesaba çekilinceye kadar sokar ve ısırırlar, paramparça ederler.

Kabir, ya cennet bahçelerinden bir bahçe veya cehennem çukurlarından bir çukurdur."[1118]

1011- Ömer (r.a)'den;

"Rasulullah (s.a.v) bana:

- *Ey Ömer! Dört arşın uzunluğunda, iki arşın eninde olan çukura girdiğin ve Münker ile Nekir'i gördüğün zaman senin halin nasıl olur? Buyurdu. Ben:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Münker ile Nekir nedir? diye sordum.*
- *Münker ile Nekir; insanı kabirde sorguya çekmek için gelen iki melektir. Saçları yerde sürünür, sesleri gök gürlemesini andırır, gözleri şimşek gibi parlar. Kabri azı dişleriyle eşerler. Beraberlerinde öyle bir tokmak vardır ki, eğer bütün Mina halkı bir araya gelseler yine de o tokmağı yerinden kaldıramazlar. Oysa o tokmak onlara bir değnek hafifliğinde gelir. Seni imtihan edecekler. Eğer onlara cevap veremez veya kekelersen, ellerindeki o tokmakla sana öyle bir vuracaklar ki, bir vuruşta kül olacaksın, buyurdu. Ben:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! O zaman ben, şimdiki halimde mi olacağım? diye sordum. Rasulullah (s.a.v) da:*
- *Evet, buyurdu. Ben de:*
- *O zaman ben onlara cevap veririm, dedim.*
- *Ey Ömer! Beni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, Cibril bana şöyle dedi: "Bu iki melek imtihan için geldiklerinde Ömer onlara*
- *Benim Rabbim Allah'tır! Peki sizin Rabbiniz kimdir? Benim peygamberim Muhammed'dir! Sizin peygamberiniz kimdir? Benim dinim İslam'dır! Sizin dininiz nedir? der. Onlar da:*

- Hayret doğrusu! Biz mi seni imtihan etmeye gönderildik, sen mi bizi? derler."[1119]

1012- Osman bin Affan (r.a) bir mezar başında durduğu zaman sakalı gözyaşlarıyla ıslanıncaya kadar ağlardı. Bu sebeple kendisine:

- Sen cenneti ve cehennemi hatırlayınca ağlamıyorsun da, neden kabir korkusundan dolayı ağlıyorsun? diye soruldu. Şöyle cevap verdi:
- Ben Rasulullah (s.a.v)'ın şöyle buyurduğunu duydum: "Muhakkak ki kabir ahiret duraklarından ilk duraktır. Eğer kişi onun azabından kurtulursa, ondan sonraki durakları daha kolay geçer. Eğer kişi onun azabından kurtulamazsa, ondan sonraki duraklar daha şiddetli olur. Kabir kadar korkunç ve feci hiçbir manzara görmedim."[1120]

1013- Rasulullah (s.a.v)'ın ashabından kendisiyle alay edilen bir kadın vefat etti. Bilal (r.a):

- Zavallı kadın istirahata kavuştu, dedi. Rasulullah (s.a.v) da:
- Sadece günahları bağışlanan istirahata kavuşur, buyurdu."[1121]

1014- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sakın sizden biriniz başına gelen bir sıkıntıdan dolayı ölümü temenni etmesin. Eğer mutlaka ölümü temenni etmek zorunda kalırsa, şöyle desin:

- Allah'ım! Yaşamak benim için hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat ve ölüm benim için hayırlı olduğu zaman beni öldür."[1122]

1015- Rasulullah (s.a.v)'ın vefatından sonra Hz. Fatıma Enes (r.a)'e:

- Ey Enes! Rasulullah'ın üzerine toprak attınız, onu gömdünüz, artık gönlünüz rahat mı? dedi ve şöyle devam etti.

"Ey Rabbinin kendisine yaklaştırdığı babam!
Ey durağı Firdevs cenneti olan babam!
Ey Cebrail'e ölüm haberini verdiğimiz babam!
Ey Rabbinin davetine icabet eden babam!"[1123]

1016- Abdullah İbni Mes'ud (r.a) şöyle dedi:

"Dünyanın iyileri gitti, kötüleri geride kaldı. Bugün ölüm her mü'min için cennettir."[1124]

1017- Ebu Hureyre (r.a) şöyle dedi:

"Hz. Osman evinde kırk gün muhasara altında tutuldu. Bana kendisini sahur vaktinde uyandırmamı söyledi. Seher vakti olunca geldim ve:

- Ey mü'minlerin emiri! Allah sana rahmet etsin, sahur oldu, dedim. Bunun

üzerine yüzünü meshederek şöyle dedi:

- Subhanallah! Ey Ebu Hureyre! Rüyamı kestin. Rasulullah (s.a.v)'ı görüyordum. O bana; "Yarın bizimle iftar edeceksin" buyurdu, dedi. Ve ertesi gün öldürüldü."[1125]

1018- Ebu Derda (r.a) şöyle dedi:

"Ey Âdemoğlu! Yere ayağını basabildiğin kadar bas. Çünkü o yakında senin kabrin olacaktır. Ey Âdemoğlu! Senin hayatın sayılı günlerden ibarettir. Her geçen gün bir parçanı götürür. Ey Âdemoğlu! Annenden doğduğun günden beri ömrün bitip durmaktadır."[1126]

1019- Abdullah b. Ömer (r.a) güzel bir hırka giyinmiş olarak bir topluluğa uğradı. O gelirken oradakilerden biri şöyle dedi:

- Eğer hırkasını ondan alırsam bana ne vereceksiniz? Oradakiler de ona verecek bir şey belirlediler. Adam İbni Ömer'in yanına geldi ve:

- Ey Ebu Abdurrahman! Bu giydiğin hırka benimdir, dedi. Şaşıran İbni Ömer:

- Ama ben onu daha dün satın aldım, dedi. Adam:

- Ben sana söyledim, artık onu zor giyersin, dedi. Bu söz üzerine İbni Ömer vermek için hırkasını çekip çıkardı. Bu arada etraftakiler gülmeye başladılar. İbni Ömer:

- Niçin gülüyorsunuz? diye sordu. Onlar da:

- Bu adam gevezenin biridir, sana şaka yapıyor, dediler. Bunun üzerine İbni Ömer adama dönerek şunları söyledi:

- Kardeşim! Ölümün önünde olduğunu bilmiyor musun? Ölümün nerede, sabah mı, akşam mı, gece mi, gündüz mü geleceğini bilmiyorsun. Bunun ardında kabir, korkunç manzaralar ve Münker ile Nekir var. Devamında da kıyamet gelecek. Gevezeler de o gün elbette Allah'ın huzuruna çıkacak.

İbni Ömer bu sözleriyle oradakileri ağlattı, sonra yoluna devam etti."[1127]

1020- Osman bin Ebi'l-As, bir gün cenazedeyken çökmüş bir kabir gördü. Orada da akrabalarından bir adam vardı. Onu çağırarak:

- Şu evi nasıl görüyorsun? diye sordu. Adam:

- Dar, karanlık, kuru, içinde yemek, içmek ve evlenmek olmayan bir ev, cevabını verdi. Osman (r.a) da:

- İşte bu senin asıl evindir, dedi. Bunun üzerine adam:

- Allah'a yemin olsun ki doğru söylüyorsun! Buradan döndüğüm andan itibaren bu evin güzel olması için çalışacağım, dedi."[1128]

1021- Hasan Basri şöyle dedi:

"Ölüm dünyanın gerçek yüzünü ortaya çıkarıyor ve akıl sahiplerinde mutluluk bırakmıyor. Ah, ölüm ne güzel nasihattir. Bir de kalpleri diri bulabilse…"[1129]

1022- Hasan Basri'nin yanında ölüm acısından bahsedildi, o da şöyle dedi:

"Vallahi bu kolay ve sevindirici bir şey değildir. Müslümanın asıl sevinçli günü; ecelinin yaklaştırıldığı, hatırından çıkardığı gerçek dönüş gününün kendisine hatırlatıldığı ve hatalarının bağışlandığı gündür."[1130]

1023- Rebi bin Haysem şöyle dedi:

"Mü'minin gıyabında ölümden daha hayırlı bir bekleyeni yoktur."[1131]

1024- Hayseme bin Abdurrahman (r.a) karşılaştığı bir savaşçıya:

- Ölüme karşı arzun nasıl? diye sordu. Savaşçı:

- Ölümü sevmiyorum, diye karşılık verince şöyle dedi:

- Bu senin için büyük bir eksikliktir."[1132]

1025- Yezid bin Temim şöyle dedi:

"Kur'an'ın ve ölümün ikaz edemediği kimseyi, gözünün önünde dağların birbirine girmesi de ikaz edemez."[1133]

1026- Zubeyd şöyle dedi:

"Abdurrahman bin Esved'le her karşılaştığımızda; 'Allah'la karşılaşmaya hazır olun!' derdi."[1134]

1027- Zeyd bin Elsem şöyle anlattı:

"Bir adam kabirleri kendine mesken tuttu diye kınanınca şöyle dedi:

- Onlar sadık dostlardır, onlardan ibret alıyorum."[1135]

55- CENNET

"Şüphesiz ki muttakiler Rablerinin kendilerine verdiklerine sevinerek cennetlerde ve nimet içindedirler. Çünkü Rableri onları cehennem azabından korumuştur.

Onlara; yaptıklarınıza karşılık sıra sıra dizilmiş koltuklara yaslanarak afiyetle yiyin, için denilir. Ayrıca biz onları ceylan gözlü hurilerle evlendirdik.

İman eden ve soylarından gelenler de, imanda kendilerine tabi olanlar var ya, işte biz onların nesillerini de kendilerine kattık. Onların amellerinden hiçbir şeyi eksiltmedik. Herkes kazandıklarına karşı bir rehindir.

Onlara canlarının istediği meyve ve etten bol bol verdik. Orada karşılıklı kadehlerden içerler. Ama içki yüzünden ne saçmalama vardır ne de günaha girme

Hizmetlerine verilmiş saklı inci gibi gençler etraflarında dönüp dolaşırlar. Cennettekiler birbirlerine şöyle sorarlar. Derler ki; daha önce biz ailemizin arasında

korku içindeydik. Allah bize lutfetti de, bizi vücudun içine işleyen azaptan korudu. Gerçekten biz bundan önce ona yalvarıyorduk. Çünkü O; iyilik eden ve merhamet edendir."[1136]

"İnsanoğlu, var edilip bahse değer bir şey olana kadar, şüphesiz, uzun bir zaman geçmemiş midir?

"Şüphesiz iyiler kafur katılmış bir tastan içerler.

Bu ancak Allah'ın kullarının taşıra taşıra içebileceği bir pınardır.

Onlar verdikleri sözleri yerine getirirler, fenalığı yaygın olan bir günden korkarlar.

Onlar içleri çektiği halde, yiyeceği yoksula, öksüze ve esire yedirirler.

"Biz sizi ancak Allah rızası için doyuruyoruz, bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz. Doğrusu biz çok asık suratların bulunacağı bir günde Rabbimizden korkarız" derler.

Allah da onları bu yüzden o günün fenalığından korur; onların yüzüne parlaklık ve neşe verir.

Sabırlarının karşılığı, cennet ve oradaki ipeklerdir.

Meyve ağaçlarının gölgeleri üzerlerine sarkmış ve onların koparılması kolaylaştırılmıştır.

Çevrelerinde gümüş kaplar ve billur kaseler dolaştırılır.

Billurları gümüş gibi parlaktır, onları ölçüp ölçüp dağıtırlar.

Orada, zencefil karışık bir tasla içirilirler.

O pınara "Selsebil" denir.

Yanlarında ölümsüz gençler dolaşır; onları gördüğünde saçılmış birer inci sanırsın.

Oranın neresine baksan, nimet ve büyük bir saltanat görürsün."[1137]

1028- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Yüce Allah şöyle buyurdu: "Ben salih kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı, hiçbir insanın hatırına getirip hayal edemediği nimetler hazırladım buyurdu."[1138]

1029- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kim Allah'ın azabından korkup sakınırsa cenneti elde etmek için hemen yola koyulur. Kim de yola koyulursa arzusuna kavuşur. Ama dikkat edin! Allah'ın ticaret için ortaya koyduğu malı çok pahalıdır. Dikkat edin! Allah'ın ticaret malı; cennettir!"[1139]

1030- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah cennet ve cehennemi yaratınca Cibril'i cennete göndererek:

- *Cennet ve orada cennetlikler için hazırladıklarıma bak, buyurdu. Cibril gidip döndükten sonra:*

- İzzet ve kuvvetine yemin ederim ki, cenneti işiten herkes mutlaka oraya girmeye çalışır, dedi. Allah'ın emri ile cennet, insana ağır gelen ameller ve ibadetlerle çevrelendikten sonra Cibril'e:
- Tekrar oraya git cennet ehli için neler hazırladığımı gör, dedi. Cibril gitti, cennetin, insanın hoşlanmadığı şeylerle çevrelendiğini oraya girmek için ağır görevler gerektiğini görünce Allah'a dönerek:
- İzzet ve kuvvetine yemin ederim ki, oraya hiç kimsenin girmemesinden korkarım, dedi. Bunun üzerine Allah:
- Bir de git cehennemi ve orada cehennemlikler için neler hazırladığımı gör, buyurdu. Gidip cehennemde birbirinin üzerinde ateşleri görünce; dönüp:
- İzzet ve kuvvetine yemin erdim ki, onu işiten hiç kimse oraya girmek istemez, dedi. Allah'ın emri ile hemen cehennemin etrafı ve ona giden yollar insana hoş gelen fakat onu günaha sokan güzel şeylerle bezendiğini görünce Rabbine dönerek:
- İzzet ve kuvvetine yemin ederim ki cehennemden kimse kurtulamaz. Mutlaka oraya girer, dedi."[1140]

1031- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Bırak , insanlar iyi ameller işlesinler! Şüphesiz ki cennet yüz derecedir. Her iki derecenin arası ve her iki derece arasındaki mesafe gökle yer arası kadardır. Firdevs, cennetin en ortası ve en üstün derecedir. Onun üzerinde Rahman'ın Arşı vardır. Cennetin nehirleri oradan fışkırır. Allah'tan istediğiniz zaman Firdevs'i isteyin."[1141]

1032- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennetteki nimetlerden bir tırnağın taşıyabileceği kadar az bir şey dünyaya gösterilmiş olsaydı gökler ve yeryüzü her tarafıyla süs içerisinde kalırdı. Cennetliklerden bir kişi dünyaya bir baksa ve bileziklerinden biri dünyaya görünse güneşin, yıldızların ışığını silip süpürdüğü gibi o da güneşin ışığını silip süpürürdü."[1142]

1033- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennet ehlinin içinde bulunduğu nimet hariç her nimet geçicidir. Cehennem ehlinin üzüntüsü hariç her üzüntü de sona erer."[1143]

1034- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennetlikler cennete girince Allah onlara:

- Size vermemi istediğiniz bir şey var mı? diye soracak. Onlar da:
- Ey Rabbimiz! Sen yüzlerimizi ak etmedin mi, bizi cennete koyup cehennemden kurtarmadın mı? Daha ne isteriz ki, derler. Bunun üzerine Allah cennet ehlinin

gözlerindeki perdeyi kaldırıverir de, onlara verilen en güzel ve en değerli şey Rablerine bakmak olur." [1144]

1035- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Şüphesiz, benim havuzum, Eyle'den Aden'e kadar olan mesafeden daha uzundur. Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, muhakkak onun kaseleri ve kadehleri yıldızların sayısından daha çoktur. Sütten daha beyaz ve baldan daha tatlıdır. Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, bir adamın yabancı develeri kendi havuzundan kovduğu gibi ben de birtakım adamları havuzumdan kovarım, buyurdu. Bunun üzerine sahabeler:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Sen bizi tanıyacak mısın? diye sordular O da:*
- *Evet. Siz benim yanıma abdest izinden yüzleriniz, kollarınız ve ayaklarınız nurlu olarak geleceksiniz. Bu işaret sizden başka hiçbir kimsede olmayacaktır, buyurdu."* [1145]

1036- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennete girecek olan ilk gurubun şekli ve görüntüsü ayın dolunay gecesindeki görüntüsü gibidir. Orada tükürme, sümkürme ve tuvalete çıkma ihtiyacı yoktur. Kullandıkları kaplar altından, tarakları altın ve gümüşten, buhurdanlıkları ise öd ağacındandır. Terleri misk gibidir. Onlardan her bir kişinin iki eşi vardır. Güzelliklerinden dolayı etlerinin altından baldırlarının iliği görülür. Cennetliklerin aralarında anlaşmazlık , birbirlerine karşı kin besleme yoktur. Kalpleri tek bir kalp gibidir. Sabah akşam Allah'ı tesbih ederler." [1146]

1037- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennetlikler, birbirlerinin köşklerini derece farklılığından dolayı ufukta batmakta ve doğmakta olan yıldızları görür gibi göreceklerdir. Sahabeler:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Onlar peygamberlerin köşkleri midir? diye sordular. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:*
- *Canımı kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, o köşkler; peygamberlerin, Allah'a ve eygamberlerine inanan tüm insanlarındır."* [1147]

1038- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah Adn cennetini yarattı. Onun ağaçlarını kendi eliyle dikti. Sonra ona:

- *Konuş, buyurdu. O da:*
- *Muhakkak ki mü'minler kurtuluşa ermiştir, dedi."* [1148]

1039- Rasulullah (s.a.v) bir gün ashabına şöyle sordu:

- *Kıyamet gününde Allah'ın gölgelendireceği kişilerin ilki kimdir biliyor*

musunuz? Sahabeler:

- Allah ve Rasulü daha iyi bilir, karşılığını verdiler. Şöyle buyurdu:

- Hak ile karşılaşınca kabul eden, kendisinden bir şey istenince cömert olan, insanlar için hüküm verirken, adeta kendi aleyhine hüküm verir gibi hükmedenlerdir."[1149]

1040- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Üç şey vardır ki, onlar kimde bulunursa, Allah, onun hesabını kolaylaştırır, onu rahmetiyle cennete koyar. Bu özellikler şunlardır: Sana vermeyene verirsin, sana zulmedeni affedersin, seninle bağlarını koparanla sen iyi ilişkilerini sürdürürsün." [1150]

1041- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah kıyamet gününde insanları kulakların duyacağı ve gözlerin göreceği tek bir alanda toplayacaktır. Herkes hazır olduğunda bir çağrıcı kalkar ve:

- Bollukta ve darlıkta Allah'a hamd edenler neredeler? diye seslenir. Sayıları az olan bu topluluk kalkarlar ve hiçbir hesaba çekilmeden cennete girerler. Çağrıcı bu defa:

- Vücutlarını yataklarından uzaklaştırarak, korku ve ümitle Rablerine yalvaranlar ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan infak edenler (Secde 16) neredeler? diye seslenir. Sayıları az olan bu topluluk da kalkarlar ve hiçbir hesaba çekilmeden cennete girerler. Sonra çağrıcı:

- Şimdi de kendilerini hiçbir ticaretin ve alışverişin Allah'ı anmaktan alıkoymadığı kimseler (Nur 37) kalksın, diye seslenir. Sayıları az olan bu topluluk da kalkarlar ve hiçbir hesaba çekilmeden cennete girerler. Sonra diğer insanlar kalkarlar ve hesaba çekilirler."[1151]

1042- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennette en aşağı derecede olan kimsenin elde ettiği mülkünün mesafesi bin senelik yoldur. Mülkünde yer alan şeyler; hanımları, bahçeleri, sürüleri, hizmetçileri ve tahtlarıdır. Cennetliklerden Allah katında en değerli olanı ise; sabah-akşam Rabbinin yüzünü seyredenlerdir."[1152]

1043- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennetliklerin başlarında taçlar vardır. Bu taçların üzerindeki incilerin en değersizi bile, doğu ile batı arasını aydınlatacak kadar parlaktır."[1153]

1044- Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Cennet'te hurîlerin toplantı yerleri vardır. Hiçbir yaratığın daha önce benzerini işitmedikleri bir sesle şu şekilde şarkı söylerler:

"Biz ebedî kalanlarız, asla yok olmayacağız
Biz nimet içinde olanlarız, asla zorluk görmeyeceğiz
Biz memnun olanlarız, asla öfkelenmeyeceğiz
Kendileri için yaratıldığımız ve bizim için yaratılan kimselere ne mutlu."[1154]

1045- Said bin el-Müseyyeb (r.a)'den;

"Bir gün Ebu Hureyre'ye rastladım. Bana:

- Allah'tan beni ve seni cennet çarşılarında beraber kılmasını isterim, dedi. Ben:

- Cennette çarşı var mı? diye sordum. O da:

- Rasulullah (s.a.v) bana şu haberi vermiştir:

"Cennet ehli cennete girdikleri zaman amellerinin çokluk derecesine göre makamlarına yerleşirler. Sonra dünya günlerinden Cuma günü kadar bir süre onlara izin verilir de, Allah'ı ziyaret ederler. Allah onlar için Arş'ını açar ve cennet bahçelerinden bir bahçede onlara görünür. Cennet halkı için nurdan koltuklar, inciden koltuklar, yakuttan koltuklar, zebercedden koltuklar, altından koltuklar ve gümüşten koltuklar konulur. Cennet ehlinin makam yönünden en aşağı derecede olanları ise misk ve kafur yığılmış tepecikler üzerinde otururlar. Bunlar koltuklarda oturanların kendilerinden daha üst derecede olduklarını düşünmezler. Ben:

- Ey Allah'ın Rasulü! Cennette Rabbimizi görecek miyiz? diye sordum. O:

- Evet! Güneşi veya dolunay gecesinde ayı görme konusunda bir endişeniz var mı? Buyurdu. Biz:

- Hayır, onları açıkça görürüz, dedik. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- İşte bunun gibi Rabbinizi görme konusunda bir endişeniz olmayacak. Ve orada bulunan herkesle Allah konuşacaktır. Hatta Allah birine:

- Ey falan! Şöyle şöyle yaptığın günü hatırlıyor musun? diye soracak. Adam da:

- Ey Rabbim! Sen beni bağışlamadın mı? diyecek. Allah da:

- Evet, bağışladım. Sen şu mertebene sadece benim bağışımın bolluğuyla ulaştın, buyuracaktır.

Cennet ehli bu durumdayken üzerlerini bir bulut kaplayacak. Ve o ana kadar hiç duymadıkları güzel bir koku yağdırmaya başlayacak. Sonra Allah onlara:

- Sizin için hazırlamış olduğum nimetlere gidin. Canınızın istediği, arzuladığınız her şeyi alın, buyuracaktır. (Rasulullah (s.a.v) şöyle devam etti:)

- Bunun üzerine meleklerin kuşattığı bir çarşıya varacağız. Hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiç kimsenin hayal dahi edemediği şeyler o çarşıda bulunur. O çarşıda ne bir şey satılır nede bir şey satın alınır.

Arzuladığımız şeyler bizim için köşklerimize nakledilir. Cennet halkı birbirlerini o çarşıda görürler. Yüksek makam sahibi bir kişiyle, daha alt makamdaki bir kimse karşılaşırlar. Makamı daha düşük olan kimse diğerinin üstündeki elbiseyi beğenir. Bu düşünce belirdiği anda kendi üzerindeki elbise gözüne beğendiği elbiseden daha güzel görünür. Bunun sebebi de cennette hiçbir kimsenin üzülmemesi içindir.

Sonra çarşıdan köşklerimize döneceğiz. Eşlerimiz bizi karşılayarak:

- Merhaba! Hoş geldiniz. Allah'a yemin olsun ki, bizden ayrıldığınızdan beri güzelliğinize güzellik katılmış, kokunuz daha da güzelleşmiş, derler. Biz de:
- Bugün biz Rabbimiz olan Cebbar'ı ziyaret ettik , onun bulunduğu mecliste oturduk. Şu gördüğünüzden daha üstün bir güzellik ve daha güzel bir kokuyla dönmeyi hak ediyoruz, diyeceğiz."[1155]

1046- Ali (r.a.)' den; Rasulullah (s.a.v)'a:

- Ey Allah'ın Rasulü! "Ey Muhammed! Sen insanlara, takva sahiplerini Rahman olan Allah'ın huzurunda gruplar halinde toplayacağımız, suçluları da susuz olarak cehenneme süreceğimiz kıyamet gününü hatırlat" (Meryem Sûresi/ 85-86) ayetindeki gruplar halinde toplanacak olanlar kimlerdir? diye sordum, şöyle açıkladı:
- Kuvvet ve iradesi sayesinde yaşadığım Allah'a yemin ederim ki onlar mezarlarından çıkınca altın eğerli, kanatlı develere bindirilirler. Ayakkabılarının yüzleri nur gibi parlar. Devenin her adımı gözün gördüğü yere kadar uzanır. Cennete vardırdıklarında kanatları altından olan kapının üzerinde kırmızı yakuttan bir halka görürler. Cennetin kapısının önünde iki pınar vardır. Onların birinden içince sevinçten yüzleri ışıldar. Diğerlerinden de abdest alırlar, güzelce taranmış saçlarının şekli bir daha bozulmaz. Halkasına vurup kapıyı çaldıklarında öyle güzel bir ses çıkar ki o halkanın sesini bir işitsen ey Ali! Sesi işiten güzel cennet kadınları kocalarının geldiğini anlayınca hemen hizmetçilerini kapıyı açmaya gönderirler. Allah onları öyle güzel yaratmıştır ki, eğer kendi kendilerini görseler güzelliğine vurulur yere kapanırlar. Giden hizmetçi:
- Ben senin işlerini yapmakla görevli hizmetçinim, der.

Hizmetkârın peşinden eşinin yanına gidince, nadide güzel hemen otağından çıkar çıkmaz kocasının boynuna sarılır:

- Sen benim sevgilimsin. Ben de senin sevgilinim. Ben senden memnunum. Asla gücenmeyeceğim, seni hiç üzmeyeceğim hep yanında kalacağım. Asla

ayrılmayacağım, der. Oradan öyle bir eve girer ki, tavanının yüksekliği yüz bin arşın inci ve yakuttan yapılmıştır. Birbirine benzemeyen, birbirinden güzel kırmızı, yeşil ve sarı renkli koridorlardan geçer yatak odasına girer. Orada ne görsün! Büyük bir karyola, üzerine yetmiş kat yatak serilmiş, her yatağın üzerinde yetmiş tane hanımı var, her hanım yetmiş kat entari giyinmiş. Elbiseler o kadar zarif ve ince, hanımları da o kadar güzel ve parlak ki, bakınca yetmiş kat elbiseden bacak kemiklerinin içindeki ilikleri görülür. Bir gece gibi zamanda hanımlarının hepsinin yanına varır.

Evlerin altından birbirine benzeyen ırmaklar akar. Bunların bir kısmından tertemiz sular akar. Kimisinden arıdan çıkma değil de, Allah'ın kudretiyle özel bir şekilde yaratılan süzülmüş bal şerbetleri akar. Bir takım ırmaklardan da davarlardan sağılandan özel yaratılmış sütler akar.

Canları yemek isteyince beyaz kuşlar gelir, hemen kanatlarını kaldırırlar. Onlar da istedikleri yerin etlerinden yerler. Daha sonra kuşlar uçar giderler. Orada dallarda sallanan meyveler de vardır. Canları isteyince dallar yaklaşır, dilerlerse ayakta veya oturarak istedikleri meyvelerden yerler, inci tanesi gibi hizmetçiler de hizmete hazır dururlar. İşte Allah Rahman Suresi 54. ayette bunu bildirmiştir. "Orada, örtüleri parlak atlastan yataklara yaslanırlar; iki cennetin meyvelerini de kolayca toplarlar." [1156]

1047- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kıyamet gününde dünyanın en çok nimete ermiş, en rahat insanı getirilir ve Allah:

- Şunu bir defa ateşe daldırın, buyurur. Tek bir defa ateşe sokulup çıkarılır. Sonra getirilir ve Allah:

- Ey Âdemoğlu! Hiç nimet gördün mü? Hiç iyi gün geçirdin mi? diye sorar. O:

- Şanına yemin olsun ki, hayır, görmedim, der. Sonra Allah:

- Atın bunu cehenneme, buyurur. Sonra dünyanın en çok sıkıntı görmüş olan insanı getirilir. Allah:

- Onu bir defa cennete girdirip çıkarın, buyurur. Ve cennete tek bir defa girdirilip çıkarılır. Sonra getirilir ve Allah:

- Ey Âdemoğlu! Hiç sıkıntı gördün mü? Bundan önce hoşlanmadığın bir şeyle karşılaştın mı? diye sorar. O:

- Şanına yemin olsun ki, hayır! Bundan önce hiç hoşlanmadığım bir şey ile karşılaşmamıştım, der." [1157]

1048- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Musa peygamber, Rabbine cennetliklerin makamı en düşük olanını sordu. Allah da şöyle buyurdu:

- *Bu, cennetlikler cennete girdikten sonra cennete gelen bir kimsedir. Kendisine; "Haydi cennete gir" denilir, o da; "Ey Rabbim! Nasıl gireyim? Herkes yerine yerleşmiş, alacağını almış" der. Allah; "Sana, dünya krallarından bir kralın mülkü kadar verilse razı olur musun?" buyurur. O da; "Evet ey Rabbim razı olurum" der. Allah; "Bununla beraber bir misli daha, bir misli daha, bir misli daha, bir misli daha, bir misli daha senindir" buyurur. O kimse; "Tamam ey Rabbim, razı oldum" der. Allah; "Bunun on katı daha senindir. Ayrıca canının çektiği, gözünün hoşlandığı her şey de senindir" buyurur. O da; "Razı oldum ey Rabbim" der. Musa peygamber bu defa:*
- *Ey Rabbim! Cennetliklerin makamı en düşük olanı böyleyse, makamı en yüksek olanı nasıldır? diye sordu. Allah da şöyle buyurdu:*
- *O kimselere ikram edilecekleri kendi elimle hazırladım ve ikramlarının üzerini kapatıp mühürledim. Şimdiye kadar onları ne bir göz görmüş, ne bir kulak işitmiş ne de bir insanın kalbi hayal etmiştir."*[1158]

1049- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennet ehli cennete girdikleri zaman kardeşler birbirlerine özlem duyarlar. Birinin koltuğu yürür, öbürünün koltuğuna doğru, öbürünün koltuğu da diğerinin koltuğuna doğru ve bir yerde birleşirler. Biri diğerine:

- *Bizi Allah ne zaman bağışlamıştı bilir misin? der. Arkadaşı:*
- *Falanca falanca yerde bulunduğumuz gün, o gün Allah'a yalvarmıştık, O da bizi bağışlamıştı, diye cevap verir."*[1159]

1050- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennet için kolları sıvayacak yok mu? Çünkü cennetin hiçbir örneği, benzeri yoktur. Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki o, pırıldayan bir nur, sallanıp dalgalanan güzel kokulu bir yeşillik, yükseltilmiş bir köşk, şırıl şırıl akan bir nehir, olgun bir meyve, güzel ve alımlı bir eş, çeşit çeşit elbiselerdir. Ebedi bir makamda, meyve, yeşillik, nimet, zevk ve sefa içinde, yüksek değerli selamet ve esenlik kaynağı bir yurttur, buyurdu ve cihadı hatırlatıp anlatarak ona teşvik etti. Bunun üzerine:

- *Evet, ey Allah'ın Rasulü, cennet için kolları biz sıvıyoruz, dediler. Rasulullah (s.a.v.):*
- *İnşallah deyin buyurdu. Onlar da:*
- *İnşallah dediler"*[1160]

1051- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah her gün cennete şöyle buyurur:

- Sana girecek olanlar için güzelleş! Ardından cennetin güzelliği daha çok artar. İşte seher vaktinde insanların hissettiği serinliğin sebebi budur."[1161]

1052- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennet ve cehennemin yalvarmadıkları bir gün yoktur. Cennet her gün:

- Ey Rabbim! Meyvelerim olgunlaştı, ırmaklarım şırıl şırıl akıyor, dostlarımı özledim! Bana ehlimi hemen gönder, diye yalvarır. Cehennem ise:

- Ey Rabbim! Sıcağım arttı, dibim derinleşti, korlarım büyüdükçe büyüdü, bana ehlimi hemen gönder, diye yalvarır."[1162]

1053- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennet size ayakkabınızın bağından daha yakındır. Cehennem de öyle… "[1163]

1054- Enes bin Malik (r.a) şöyle anlatıyor:

"Amcam Enes bin Nadr Bedir savaşında bulunamadı. Bu durum kendisine çok ağır geldi. Ve:

- Ey Allah'ın Rasulü! Müşriklerle yapılan ilk savaşta bulunamadım. Fakat bir savaş daha olursa, o savaşta neler yapacağımı Allah mutlaka gösterecektir, dedi. Daha sonra Rasulullah (s.a.v) ile birlikte Uhud savaşına katıldı. Sa'd bin Muaz ile karşılaştı veona:

- Ey Ebu Amr! Nereye böyle? diye sordu. Sonra da:

- Ah! Cennetin kokusu… Ben Uhud'un ardından cennetin kokusunu hissediyorum, dedi. Sonra düşman saflarının arasına daldı ve şehid oldu. Vücudunda seksen küsür kılıç, mızrak ve ok darbesi bulundu. Kızkardeşi halam Rübeyy binti Nadr; "Kardeşimi ancak parmak uçlarından tanıyabildim" demiştir. Bunun üzerine Allah; "Mü'minler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice yiğitler vardır. Onlardan kimi adağını yerine getirip şehid olmuştur, kimi de şehadeti beklemektedir. Sözlerini hiçbir şekilde değiştirmemişlerdir."[1164]

1055- Enes bin Malik (r.a)'den;

"Bi'ri Maune günü dayım Haram bin Milhan, mızrakla vurulduğu zaman bedeninden fışkıran kanı yüzüne ve başına sürerek şöyle haykırmıştır:

- Kabe'nin Rabbine yemin olsun ki, cenneti kazandım!.."[1165]

56- CEHENNEM

"Sûra üfürülür, işte bu geleceği va'dedilen gündür.
Herkes yanında bir sürücü ve şahitle beraber gelir.

Andolsun, sen bundan gafletteydin! Biz senin perdeni kaldırdık, bugün artık gözün keskindir!

Yanındaki arkadaşı; işte yanımdaki hazır der.

Haydi her inatçı kafiri, hayra bütün gücüyle engel olanı, azgın şüpheciyi cehennem atın! Allah ile beraber başka bir ilah edineni şiddetli azaba atın!

Arkadaşı (şeytan) der ki; Rabbimiz! Onu ben azdırmadım. Fakat kendisi derin bir sapıklık içindeydi.

O esnada Allah şöyle buyurur; huzurumda çekişmeyin! Ben size daha önce uyarı göndermiştim! Benim huzurumda söz değiştirilmez ve ben kullarıma zulmedici de değilim.

O gün cehenneme; doldun mu? denir. O da; daha var mı? der."[1166]

"O gün yalan sayların vay haline!

Haydi yalanladığınız azaba doğru gidin!

Üç kola ayrılmış, ama ne gölgelendiren ne de alevden koruyan bir gölgeye girin! O, saray gibi kocaman kıvılcımlar saçar. Her bir kıvılcım, sanki birer sarı deve gibidir.

O gün yalan sayanların vay haline!

İşte bu ayrım günüdür! Sizi ve sizden öncekileri bir araya getirdik. Azaptan kurtulmak için bir hileniz varsa, haydi gösterin hilenizi!

O gün yalan sayanların vay haline!"[1167]

"Şu iki grup, Rableri hakkında tartışan iki hasımdır. İnkar edenler için ateşten elbiseler biçilmiştir. Onların başlarından aşağı kaynar su dökülecektir!

Bununla, karınlarının içindeki organlar ve derileri eritilecektir!

Bir de onlar için demirden kamçılar vardır!

Duydukları acıdan dolayı cehennemden her çıkmak istediklerinde oraya geri döndürülürler ve; "Tadın bu yakıcı azabı" denilir."[1168]

1056- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cehennem gibisini görmedim! Ondan kaçması gerekenler, kaygısızca uyuyorlar. Cennet gibisini görmedim! Ona koşması gerekenler de kaygısızca uyuyorlar/uyuşuk davranıyorlar." [1169]

1057- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sizin şu ateşiniz cehennem ateşinin yetmiş parçasından bir parçadır. Bunlardan her bir parça dünya ateşine denktir."[1170]

1058- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cehenneme büyük bir kaya atılır. Yetmiş yıl aşağı iner de, hala dibine ulaşamaz."[1171]

1059- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sırat köprüsü cehennemin üstüne sa'dân (denilen bir bölgenin) dikenleri gibi dikenler üzerine kurulup konulur. Sonra insanlar onun üzerinden geçmeye başlarlar. Onlardan kimisi sapasağlam bir şekilde geçip kurtulur. Kimisi dikenlerden yara almış halde geçip kurtulur. Kimisi de o dikenlere takılarak cehenneme baş aşağı yuvarlanır."[1172]

1060- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Eğer cehennemliklerin yiyeceği olan zakkumdan, dünyaya tek damla damlatılacak olsaydı, bu dünya ehlinin yiyeceklerini bozardı. Öyleyse, yiyecek ve içeceği zakkumdan olan cehennemliğin hali ne olur siz düşünün!" [1173]

1061- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Eğer bu mescidde yüz bin yada daha fazla kişi bulunsaydı, aralarında da cehennemden bir adam bulunsa ve bir soluk alsaydı, onun soluğundan mescidde bulunanların hepsi mescidle beraber yanıp kül olurlardı."[1174]

1062- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cehennemlikler cehenneme atıldığında cehennem üç defa:

- *Daha var mı, daha var mı? diyecek. Nihayet Rabbi gelecek ve ayağını onun üzerine koyacak. O zaman toplanıp büzülecek ve:*
- *Yeter, yeter, yeter, diyecek!"*[1175]

1063- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cennetlikler cennete, cehennemlikler de cehenneme konuldukları zaman ölüm getirilir. Cennetle cehennemin arasına konup orada kesilir. Sonra bir seslenici şöyle seslenir:

- *Ey cennet ehli! Artık ebedi kalmak var, ölüm yok! Ey ateş ehli! Artık ebedi kalmak var, ölüm yok! Bununla cennetliklerin mutluluğu, cehennemliklerin de üzüntüsü artar."* [1176]

1064- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cehennemde en hafif azap gören kimsenin ayağına ateşten bir ayakkabı giydirilir ve bu ayakkabıların hararetinden tencerenin kaynaması gibi beyni kaynamaya başlar. Öyle dayanılması imkansız bir acı duyar ki, azap yönünden insanların en hafifi olduğu halde, kendinden daha şiddetli azap gören kimsenin olmadığını zanneder."[1177]

1065- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cehennem ehli cehenneme girdikleri zaman orada asla ölmeyeceklerdir. İnsanlardan bazılarına ise, cehennem ateşi günahları nispetinde isabet edecektir. Bu sebeple onlar orada yakılacaklar. Sonunda kömür haline geldiklerinde, bazı mü'minlere

şefaat etmeleri için izin verilecek ve o kimseler ateşten bölük bölük çıkarılıp cennetin nehirlerine saçılacaklar. Cennet ehline de:

- Şunların üzerine biraz su serpin, denilecek. Cennetlikler de onların üzerlerine su serpecekler. Etleri, bitki tohumunun selin süprüntüsü arasında bitmesi gibi yeniden bitip gelişecektir."[1178]

1066- Rasulululláh (s.a.v):

- Hazn kuyusundan Allah'a sığının, buyurdu. Sahabeler:

- Ey Allah'ın Rasulü! Hazn kuyusu nedir? diye sordular. Rasulullah (s.a.v) da:

- Cehennemde bir deredir ki, onun şiddetinden cehennem her gün dört yüz kere Allah'a sığınır, buyurdu. Sahabeler bu defa:

- Ey Allah'ın Rasulü! Oraya kimler girecektir? diye sordular. Rasulullah (s.a.v) da:

- Burası, sadece gösteriş için Kur'an okuyanlar için hazırlanmıştır. Allah'ın en sevmediği hafızlar ve ilim adamları; gafil ve zalim başkan ve idarecilere yaklaşıp onlardan menfaat sağlayanlardır, buyurdu."[1179]

1067- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kıyamet günü cehennemden gören iki gözü, işiten iki kulağı, konuşan bir dili olan bir grup yaratık çıkar ve şöyle der:

- Ben üç kişiye vekil tayin edildim; her inatçı zorbaya, Allah ile birlikte başkalarına ilahlık yakıştırana, resim ve heykel yapana."[1180]

1068- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Cehennem halkından olup, henüz benim görmediğim iki grup vardır. Birincisi; ellerinde sığır kuyrukları gibi kamçılarla insanları dövenler ve halka zulmedenlerdir. İkincisi ise; giyinik çıplaklar ve başlarını deve hörgücü gibi yükselten kadınlardır. İşte onlar cennete giremeyecekler, onun kokusunu da duyamayacaklardır. Oysa cennetin kokusu beş yüz yıllık mesafeden duyulur.[1181]

1069- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kıyamet gününde ölüm alaca bir koç gibi getirilip cennetle cehennem arasında durdurulacak ve onların gözleri önünde kesilecektir. Eğer sevinçten ölecek bir kişi olsaydı, o anda cennetlikler ölürlerdi. Ve eğer üzüntü ve kederden ölecek bir kişi olsaydı, cehennemlikler ölürlerdi."[1182]

1070- Hafsa (r.a)'dan, Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnşaallah Bedir'e ve Hudeybiye'ye katılanlardan hiç birinin ateşe girmeyeceğini umuyorum. Ben:

- Ey Allah'ın Rasulü! Allah; "Sizden cehenneme varmayacak olan hiçbir kimse

yoktur. Bu durum, Rabbin katında kesinleşmiş bir hükümdür" (Meryem 71) buyurmadı mı? diye sordum. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:

- Sen Allah'ın; "Sonra biz Allah'tan korkup sakınanları kurtarır, zalimleri ise topluca orada bırakırız" (Meryem 72) buyurduğunu duymadın mı?"[1183]

1071- "Ensardan bir genç vardı. Kendisindeki Allah korkusunun etkisiyle cehennemden her söz edildiğinde ağlardı. Öyle ki nihayet evden çıkamaz oldu. Bir gün Rasulullah (s.a.v) genci ziyaret etmek için evine gitti. Genç, Rasulullah (s.a.v)'ı görünce kalkıp onu kucakladı ve daha Peygamber (s.a.v)'ı bırakmadan düşüp öldü. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Ateş korkusu kardeşinizin ciğerlerini parçaladı. Onu korku öldürdü. Cenazesini kaldırın. Canımı kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, Allah onu korktuğu ateşten korumuştur. Herhangi bir şeyi bulacağını uman kimse, o şeyi arar ve bulur. Herhangi bir şeyden korkan kimse de, o şeyden kaçar." [1184]

1072- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Gücünüzün yettiği kadar ibadet ederek cenneti isteyin, gücünüzün yettiği kadar da haram olan şeylerden uzak durarak cehennemden kaçın. Çünkü cenneti isteyen ve cehennemden kaçan kimse gecenin tamamını uyuyarak geçirmez. Şüphesiz ahiret saadeti, günahkârların hoşuna gitmeyen, tembellere ağır gelen ibadetlerle çevrelenmiş, dünya ise gafillere hoş gelen boş ve değersiz istek ve arzularla çevrelenmiştir. Bunlar sizi ibadetlerden ve ahiret hazırlığından alıkoymasın." [1185]

1073- Ömer İbnu'l-Hattab (r.a) şöyle derdi:

"Cehennemi çokça hatırlayın! Çünkü onun sıcaklığı çok şiddetli, dibi derin, kamçı ve balyozları da demirdendir."[1186]

1074- İbni Abbas (r.a) bazen yatağına girdiği zaman kendisini tavaya giren bir dane gibi hisseder ve:

- Allah'ım! Ateş korkusu uykumu kaçırdı, der sonra da kalkar namaz kılardı."[1187]

57- ÖĞÜT VE NASİHATLER

"Öyleyse sen öğüt ver (hatırlat). Çünkü öğüt (hatırlatma), mü'minlere fayda verir."[1188]

1075- Muaz bin Cebel (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v) elimden tutarak bir müddet yürüdü. Sonra şöyle buyurdu:

- Ey Muaz! Sana Allah'tan korkmanı, doğru sözlü olmanı, verdiğin sözde durmanı, emanete riayet etmeni, hainliği terk etmeni, yetime merhamet etmeni,

komşuları korumanı, öfkene hakim olmanı, yumuşak sözlü olmanı, selamı yaymanı, imama (İslam cemaatinin meşru imamları) tabi olmanı, geniş bir şekilde Kur'an bilgisine sahip olmanı, ahireti sevmeni, hesaptan endişe etmeni, kasr-ı emel sahibi (dünyaya karşı beklentisiz) olmanı, amelini güzel yapmanı tavsiye ederim. Bir müslümana sövmekten, yalancıyı tasdik etmekten, doğru söylenen bir sözü yalanlamaktan, adil devlet başkanına isyan etmekten, yeryüzünde fesat çıkarmaktan seni men ederim. Ey Muaz! Her ağaç ve taşın yanında Allah'ı an. Her günahının ardından da tevbe et. Açık olan günahının ardından açık olarak, gizli olan günahının ardından da gizli olarak tevbe et…"[1189]

1076- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sanki hak ve hakikati uygulamak, bizden başkalarının görevi… Sanki bu dünyada ölüm, bizim dışımızdakilerin yazgısı…

Sanki bizim cenaze törenini yapıp defnettiğimiz ölüler bir yolculuğa çıktılar da, bir müddet sonra bize dönecekler… Onları kabirlerine indirir, sanki onlardan sonra hiç ölmeyecekmişçesine miraslarını yeriz! Öğüt veren her şeyi unutmuş, uyarılara kulak asmamış, bizi tehlikeye düşürüp cehennem sürükleyen her şeye güven beslemişiz!

Başkalarının ayıbını bırakıp kendi ayıbı ile meşgul olan, helalinden kazandığı malı hayır yolunda harcayan, ilim ve hikmet ehli ile oturup kalkan, alçak karakterli ve günahkâr tabiatlı kimselerden uzak duranlara ne mutlu!

Ve ne mutlu o kimseye ki, hakka boyun eğer, kibirlenmez, huyunu güzelleştirir, malının fazlasından infak eder, sözünün fazlasını tutar ve sünnetle yetinip bid'atle uğraşmaz!.."[1190]

1077- Ebu Zer (r.a)'den;

"Rasulullah (s.a.v)'a:

- *Ey Allah'ın Rasulü! Bana tavsiyede bulunun, dedim.*
- *Sana Allah korkusunu (takvayı) tavsiye ederim; çünkü o her şeyin başıdır, buyurdu.*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Biraz daha nasihat et, dedim. Bunun üzerine:*
- *Kur'an okumayı ve Allah'ı anmayı hiç bir zaman ihmal etmemeni tavsiye ederim. Çünkü bu senin için yeryüzünde bir nur, göklerde ise bir azıktır, buyurdu. Ben nasihati biraz daha artırmasını istediğimde:*
- *Çok gülme; çünkü bu kalbi öldürür ve yüzdeki nuru giderir, buyurdu. Ben nasihati yine artırmasını istedim. Bu kez:*
- *Cihadı asla terk etme! Çünkü bu ümmetimin ruhbanlığıdır (Allah'a yaklaşma*

vesilesi), buyurdu. Ben yine artırmasını istedim.

- *Kendini uzun süre susup konuşmamaya alıştır! Çünkü bu, şeytanı kovar ve dinini koruma hususunda sana yardımcı olur, buyurdu. Ben nasihati yine artırmasını istedim.*
- *Fakirleri sev ve onlarla oturup kalkmayı sürdür, buyurdu. Ben yine nasihati artırmasını istedim.*
- *Her zaman senden daha aşağıda olanlara bak; sakın senden daha üstün olanlara bakma! Çünkü bu senin Allah'ın nimetlerini küçümsememen için daha uygundur, buyurdu. Ben nasihati yine artırmasını istedim.*
- *Acı da olsa her zaman hakkı söyle, buyurdu. Ben yine nasihati artırmasını istedim.*
- *Sende bulunan ayıplardan dolayı başkalarına suçlama. Senin işlediğin hataları işleyenlere buğzetme. Çünkü sende bulunan ayıpları görmeyip de aynı ayıplardan dolayı başkalarını kötülemen, işlediğin bir suçtan dolayı başkalarına kızman ayıp olarak sana yeter, buyurdu. Sonra da mübarek elleriyle göğsüme vurarak şunları söyledi:*
- *Ey Ebu Zerr! Tedbir almak gibi akıllılık, Allah'ın haramlarından sakınmak gibi takva ve güzel ahlak gibi şeref yoktur."*[1191]

1078- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Rabbinize yönelin! Az ve yeterli olan mal, çok ve kulluktan alıkoyan maldan daha hayırlıdır. Ey insanlar! Önünüzde iki tepe vardır. Hayır tepesi ve şer tepesi… Şer tepesinde olan şeyler insanlara daha sevimli kılınmıştır. Yarım hurmayla da olsa, kendinizi cehennem ateşinden koruyun."[1192]

1079- Ebu Zer (r.a) şöyle anlattı:

"Dostum Rasulullah (s.a.v) bana şu yedi şeyi tavsiye etti:

1-Muhtaçları sevip onlara yaklaşmamı,

2-Hali vakti benden daha iyi durumda olanlarla değil, benden daha düşkünlerle ilgilenmemi,

3-Bana karşı haksızlık yapsalar da, akrabalarımı ziyaret etmemi,

4-"La havle vela guvvete illa billâh (Güç ve kuvvet ancak Allah iledir)" sözünü çok söylememi,

5-Sonucu acı da olsa ancak doğruyu konuşmamı,

6-Allah yolunda hiç kimsenin kötü sözüne ve kınamasına aldırmamamı,

7-Halktan hiçbir şey istemememi."[1193]

1080- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Beş şey gelmeden önce beş şeyin kıymetini bil:

1-Ölüm gelmeden önce hayatının.

2-Hastalık gelmeden önce sağlığının.

3-Meşguliyet gelmeden önce boş vaktinin.

4-İhtiyarlık gelmeden önce gençliğinin.

5-Fakirlik gelmeden önce zenginliğinin."[1194]

1081- Abdullah İbni Ömer (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v) bize yönelerek şöyle buyurdu:

- Ey muhacirler topluluğu! Şu beş şey başınıza geldiği zaman sizde hiçbir hayır kalmaz. O döneme ulaşmanızdan Allah'a sığınırım. O beş şey şunlardır:

1-Bir toplumda zina ve fuhuş açık bir şekilde işlendiğinde, muhakkak ki o toplumun içinde Taun hastalığı ve kendilerinden önceki millerlerde görülmemiş hastalıklar ortaya çıkar.

2-Bir toplum, ölçü ve tartıda adaletsizlik yaparsa, muhakkak ki, kıtlık, geçim zorluğu ve başlarındaki idarecilerin zulmüyle cezalandırılırlar.

3-Bir toplum, mallarının zekatını vermekten çekinirse, muhakkak ki yağmurun yağdırılmaması ve kıtlıkla cezalandırılırlar. Ve neredeyse hayvanları olmasa kendilerine yağmur yağdırılmaz.

4-Bir toplum, Allah'a ve Rasulüne vermiş oldukları sözü bozarlarsa, muhakkak ki Allah, o toplumun başına kendilerinden olmayan bir düşmanı musallat eder. Ve o düşman, toplumun elinde ne varsa alır.

5-Bir toplumun idarecileri Allah'ın kitabıyla hükmetmedikleri, ondan işlerine geleni aldıkları zaman, Allah onların azabını kendi içlerinden verir. Onları aralarındaki fitne, fesat ve anarşiyle cezalandırır."[1195]

1082- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ümmetim şu on beş özelliğe sahip olurlarsa kendilerine bela iner.

-Ey Allah'ın Rasulü! O özellikler nelerdir? diye soruldu. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:

1- Para ve mal belirli kişiler arasında dönüp dolaştığı,

2- Emanetlere önem verilmediği,

3- Zekat angarya olarak görüldüğü,

4- İlim dinden başka bir gaye ve hedef için öğrenildiği,

5- Kişi hanımının sözünü dinleyip annesine karşı geldiği,

6- Arkadaşına iyi davranıp babasına saygısızlık yaptığı,

7- Mescidlerde Allah ve Rasulünün istemediği sesler ve gürültüler yükseldiği,

8- Fasık adamın toplumun başına geçtiği,

9- En alçak ve değersiz kimsenin millete önder olduğu,

10- Şerrinden korkulduğu için azgın kimselere ikram edildiği,

11- Şarkıcı kadınlar çoğaldığı,

12- Çalgı aletleri yaygınlaştığı,

13- İçkiler içildiği,

14- Erkekler tarafından ipek elbiseler giyildiği,

15- Bu ümmetin sonradan gelen nesilleri atalarına lanet okuduğu vakit…

İşte o zaman imansızlık ve küfür rüzgarları, depremler, yere batmalar, şekil ve şahsiyet değişiklikleri, gökten taş yağdırılması ve ipliği kesilen eskimiş bir kolyenin tanelerinin ardı sıra gitmesi gibi birbiri takip eden felaketler, bela ve musibet beklesinler."[1196]

1083- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"İnsanların en soylusu olmak isteyen kimse; Allah'tan korksun!
İnsanların en kuvvetlisi olmak isteyen kimse; Allah'a dayanıp, güvensin!
İnsanların en zengini olmak isteyen kimse ise; Allah'ın elindekine, kendi elindekinden daha çok güvensin!"[1197]

1084- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah, kendi gölgesinden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı kıyamet gününde şu yedi grup insanı arşının gölgesinde gölgelendirecektir. Bunlar;
1-Adaletli devlet başkanı
2-Allah'a ibadet içerisinde yetişen genç
3-Kalbi mescidlere bağlı kişi
4-Allah için birbirlerini seven, Allah için bir araya gelen ve Allah için ayrılan iki kişi
5-Makam ve mevki sahibi, güzel bir kadın kendisine ahlaksızlık teklif ettiğinde; "Ben Allah'tan korkarım" diyen adam
6-Sağ elinin verdiği sadakayı sol eli bilmeyecek kadar gizli veren kimse
7-Tenha bir yerde Allah'ı zikrederek gözleri yaşaran kimse."[1198]

1085- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Yedi şey başınıza gelmeden hayırlı ameller işlemekte acele edin:

1-Unutturucu fakirlik

2-Azgınlaştıran zenginlik

3-Bedeni fesat eden hastalık

4-Aklı gideren ihtiyarlık

5-Ani gelen ölüm

6-Deccal; bu beklenen bir şerdir.

7-Kıyamet; bu ise hepsinden daha kötü ve daha acıdır."[1199]

1086- Rasulullah (s.a.v) bir gün ashabına:

- *Herhangi birinizin ailesi, malı ve amelleriyle neye benzediğini biliyor musunuz? diye sordu. Sahabeler de:*
- *Allah ve Rasulü daha iyi bilir, dediler. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:*
- *Sizin herhangi birinizin malı, ailesi ve amelleriyle olan örneği, üç kardeşi olan adamın durumuna benzer; Adamın birinin üç kardeşi vardı. Bu kişi vefat edeceği sırada kardeşlerinden birini çağırarak:*
- *Gördüğün gibi artık ölüyorum. Aramızda bu kadar senelik bir kardeşlik var. Şimdi söyle bakalım bu kardeşlik gereği benim için ne yapacaksın? diye sordu. Kardeşi de:*
- *Hastalığın süresince sana bakar ve seni hiç yalnız bırakmam. Öldüğünde de seni yıkar, kefenler, kabrine varıncaya kadar tabutunu taşırım. Daha sonra da seni hayırla anar ve soranlara övgüyle anlatırım, cevabını verir. Bu kardeş; o kişinin ailesi (gibi) dir. Siz bu kardeşi nasıl buluyorsunuz? Sahabeler:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Onu faydalı bir kardeş olarak görmüyoruz, dediler. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:*
- *Ölüm döşeğinde yatmakta olan o kişi, ikinci kardeşini çağırarak ona:*
- *Benim ölmek üzere olduğumu görüyorsun. Aramızda bunca senelik kardeşlik ve hak var. Bunun gereği olarak benim için ne yapacaksın? dedi. O da:*
- *Sana ancak diriler arasında bulunduğun sürece herhangi bir faydam dokunabilir. Öldüğünde yollarımız ayrılacak, sen başka bir bir yola gideceksin ben başka bir yola... Bu durumda senin için ne yapabilirim? cevabını verdi. İşte bu kardeşi de onun malı (gibi) dır. Bu kardeşi nasıl buluyorsunuz? Sahabeler:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! Biz bu kardeşi de faydalı biri olarak görmüyoruz, dediler.*

Rasulullah (s.a.v) şöyle devam etti:

- *Ölüm döşeğindeki adam üçüncü kardeşine de:*
- *Görüyorsun ki artık ölüyorum. Diğer iki kardeşimin verdiği cevabı da duydun. Peki sen kardeşlik gereği benim için ne yapacaksın? diye sordu. Üçüncü kardeşi de şunları söyledi:*
- *Ben onlara benzemem. Kabre girdiğinde ve tek başına kaldığında sana yoldaşlık yaparım. Tartı ve hesap gününde terazinin iyilikler kefesini ağırlaştırırım. Sahabeler buna:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! O güzel bir kardeş ve iyi bir arkadaştır, dediler. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v):*
- *İşte gerçek kardeş budur, buyurdu. O zaman Abdullah b. Kürz adlı sahabe kalkarak:*
- *Ey Allah'ın Rasulü! İzin verirseniz bu anlattıklarınızı şiirleştireyim, dedi. Rasulullah (s.a.v) da:*
- *Evet yapabilirsin, buyurdu. Abdullah b. Kürz o geceyi evinde geçirerek ertesi gün Hz. Peygamber'in huzuruna çıktı. Sahabeler de oraya topladılar. Abdullah şu şiiri okudu:*
- *"Ben, ailesi, malı ve elleriyle yaptığı ameller olmak üzere üç kardeşi olan ve öleceği sırada onları çağırarak kendilerine şöyle diyen kişi gibiyim:*

"Bugün başıma gelen şu çetin günde bana yardımcı olunuz. Bu gün çok uzun ve korkunç bir ayrılığın başlangıcıdır. Bu konuda bana ne gibi bir yardımda bulunabilir siniz?". Bunun üzerine kardeşlerden biri şöyle dedi:

"Ben, hayatta olduğun sürece sana itaat eder ve her dediğini yaparım. Fakat ayrılık vakti geldiğinde senin için hiçbir şey yapamam. Eğer benden bir şey isteyeceksen şimdi istemelisin. Çünkü seninle birlikte gelecek olsam birçok tehlikelere atılmış olurum. Eğer gidecek olursan sakın beni arkanda bırakma. Ölmeden önce beni, halini ıslah etmek için harcamalısın". İkinci kardeşse şunları söyledi:

"Ben seni cidden sever ve fazilet bakımından diğerlerinden üstün tutarım. Senin için yorulur ve sana nasihat ederim. Ancak ölüm geldiğinde senin için ona karşı koyamam; bu konuda elimden ağlamaktan başka bir şey gelmez. Evet, vefat ettiğinde hıçkıra hıçkıra ağlar, soran olduğunda seni överim. Cenazene katılıp diğerleriyle birlikte seni son ikametgahına kadar taşırım. Oraya yerleştiğinde evime geri dönerek sanki hiç bir şey olmamışçasına ve seninle aramızda dostluk ve kardeşlik yokmuşçasına işimin başına geçerim". İşte bu kardeş o kişinin ailesidir, birincisi ise onun malıydı. Bu ikisinin ölen kişiye en ufak bir faydaları dokunmadı. Sıra üçüncü kardeşe geldiğinde o şunları söyledi:

"Ben senin için gerçek bir kardeşim. Korkunç ve tehlikeli anlarında benim gibi bir dost ve kardeş bulamazsın. Kabrinde seni yalnız bırakmam ve her türlü tehlikeye karşı savunurum. Kıyamet gününde hesaplar görülürken iyiliklerini artırmak için terazinin kefesine otururum. Bunun için de sakın beni unutma ve kıymetimi bil. Çünkü ben senin için daima şefkatli ve seni hiç bir zaman mahcup etmeyecek bir nasihatçiyim". İşte bu kardeş de insanın kendisi için önden gönderdiği salih amelleridir. İnsan yaptığı iyilikleri ahirette bulacaktır". Bu şiiri dinleyen Rasulullah (s.a.v) ve onunla birlikte orada bulunan sahabeler ağladılar. Daha sonraki dönemlerde müslümanlar Abdullah'ı yanlarına çağırıp ona bu şiiri okutarak ağlarlardı."[1200]

1087- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Elbisenin parlaklığının gittiği gibi, bir gün gelecek İslam'ın da parlaklığı gidip sönecek. Hatta orucun, namazın, kurbanın, zekatın ne olduğu bilinmeyecek. Bir gece Allah'ın kitabı silinecek ve yeryüzünde ondan tek bir ayet dahi kalmayacak. İnsanlardan sadece yaşlı adamlar ve kadınlar kalacak ve onlar da şöyle diyecekler:

- Bari atalarımızdan öğrendiğimiz "La ilahe illallah (Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur)" kelimesini söyleyelim."[1201]

1088- Süveyd el-Ezdi (r.a) şöyle anlatıyor:

"Kavmimi temsilen Rasulullah (s.a.v)'a gelen yedi kişinin yedincisiydim. Yanına girip konuşunca halimiz ve kıyafetimiz hoşuna gitti ve sordu:

- Sizler kimlersiniz? Biz de:

- Bizler mü'minleriz, dedik. Bunun üzerine şöyle sordu:

- Her sözün bir hakikati vardır. Sizin sözünüzün ve imanınızdaki sadakatin hakikati nedir? Biz:

- On beş özellik; beşine iman ettik, beşiyle amel ettik, beşini de cahiliyye döneminde ahlak edinmiştik. Şu anda da bu ahlaklarımızı koruyoruz. Ama eğer hoş görmezsen onları terk ederiz, dedik. Rasulullah (s.a.v):

- O halde bunları anlatın, buyurdu. Biz de şöyle anlattık:

- İman konusundaki beş şey; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve öldükten sonra dirilmeye iman ederiz.

Amel konusundaki beş şey ise; Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed (s.a.v)'ın O'nun kulu ve Rasulü olduğuna şehadet ederiz. Namazı ikame eder, zekatı verir, Ramazan orucunu tutar, gücümüz yettiğinde de Kabe'yi haccederiz.

Cahiliyyedeki beş özellik de şunlardır; bolluk anında şükretmek, sıkıntı anında sabretmek, Allah'ın takdirine rıza göstermek, düşmanla karşılaşınca metanetli ve sabırlı olmak ve düşmanın başına gelen musibete sevinmemek.

Rasulullah (s.a.v) imanlarının bu ölçüde halis ve fıtratlarının bu derece düzgün olmasına o kadar sevindi ki, onlara şöyle buyurdu:

- Sizler bilge, alim ve fakih kimselersiniz. Ben de size beş özellik tavsiye edeyim, tamamı yirmi olsun.

Eğer söylediğiniz gibiyseniz yemeyeceğiniz şeyi toplamayın, oturmayacağınız binayı yapmayın, yarın yok olup gideceğiniz bir konuda yarışa girmeyin, kendisine döneceğiniz ve arz edileceğiniz Allah'tan korkun, kendisine doğru gitmekte olduğunuz ve ebedi kalacağınız yeri, ahireti isteyin."[1202]

1089- Rasulullah (s.a.v)'a bir adam geldi ve:

- Allah senin sebebinle Müslümanlara bereket versin. Bana da senden özel bir hayır ihsan etsin, dedi. Rasulullah (s.a.v) da:

- Bir nasihat mi istiyorsun? diye sordu. Adam:

- Evet, dedi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Otur! Bir iş yapmak istediğin zaman onun sonucunu düşün. Hayırlıysa yap, hayırlı değilse vazgeç."[1203]

1090- Bir adam Rasulullah (s.a.v)'ın yanına gelerek:

- Ey Allah'ın Rasulü! Bana faydalı bir şey öğret ve özlü bir söz söyle, dedi. Rasulullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:

- Namazını dünyaya veda eden bir kimsenin namaz kılışı gibi kıl. Özür dilemeni gerektirecek şeylerden sakın. İnsanların sahip oldukları şeylere karşı rağbet etmeme konusunda da azimli ve kararlı ol."[1204]

1091- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ey kardeşim! Sana bir takım nasihatlerde bulunacağım. Onları iyi muhafaza et, umulur ki Allah onlarla seni faydalandırır: Kabirleri ziyaret et ki, sana ahireti hatırlatsın. Ölüleri yıka ki, sana açık bir öğüt olsun. Cenaze namazı kıl ki, kalbin hüzünlensin. Çünkü kalbi hüzünlü olan insanlar Allah'ın gölgelendireceği kimselerden olup, bütün hayırlara ulaşacaklardır. Zavallı insanlarla otur ve karşılaştığında onlara selam ver. Başlarına musibet gelmiş kimselerle beraber olmak Allah için tevazuyu ve imanı artırır. Elbisenin sade, kibir ve gösterişten uzak olanını giy. Rabbine ibadet etmek için hazırlan. Mü'min böyle yaparsa; iffetli, şerefli ve güzel olur. Allah'ın yarattıklarından hiç birine ateşle azap etme."[1205]

1092- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Günahları azalt ki, ölüm sana kolay gelsin. Borcu da azalt ki, hür olarak yaşayasın."[1206]

1093- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Adalet güzeldir; yöneticilerde olursa daha güzeldir. Cömertlik güzeldir; zenginlerde olursa daha güzeldir. Vera' güzeldir; alimlerde olursa daha güzeldir. Sabır güzeldir; fakirlerde olursa daha güzeldir. Tevbe güzeldir; gençlerde olursa daha güzeldir. Haya güzeldir; kadınlarda olursa daha güzeldir."[1207]

1094- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Allah kendisini görüp gözettiği halde, gaflet içinde yaşayan kimseye hayret ederim! Ölüm peşinde koştuğu halde, aşırı bir şekilde dünyayı isteyen kimseye şaşarım! Allah'ın kendisinden razı olup olmadığını bilmediği halde, kahkahalarla gülen kimseye hayret ederim!"[1208]

1095- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Hayatınızın her anında hayır elde etmeye çalışın. Ve Allah'ın rahmet esintilerine yönelin. Çünkü Allah'ın rahmet esintileri vardır. Onları dilediği kuluna yöneltir. Allah'tan kusurlarınızı örtmesini ve sizi korktuklarınızdan emin kılmasını isteyin."[1209]

1096- Ukbe bin Âmir (r.a)'den:

Rasulullah (s.a.v) bir gün Uhud şehidlerini ziyaret etti ve hem hayattakilerle hem de ölülerle vedalaşır gibi onların cenaze namazlarını sekiz sene sonra kıldı. Sonra minbere çıkıp şöyle buyurdu:

"Ben sizin için bir öncüyüm. Ve sizin için şahidim. Buluşma yeriniz Havz'dır. Şüphesiz ben şu bulunduğum yerden onu görür gibiyim. Dikkat edin! Ben sizin şirke düşmenizden korkmuyorum, fakat sizin dünya için birbirinizle yarışa girmenizden korkuyorum."[1210]

1097- İbni Abbas (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v)'ın bineğinin arkasındaydım. Bana şöyle buyurdu:

- *Ey çocuk! Sana bazı kelimeler öğreteceğim, Allah'ın emir ve yasaklarını gözet ki, Allah da seni gözetsin. Allah'ın emir ve yasaklarını gözet ki, O'nu her an yanında bulasın. Bir şey isteyeceğin zaman Allah'tan iste. Yardım dileyeceğin zaman Allah'tan dile. Bütün insanlar sana bir fayda vermek için toplansalar, Allah'ın dilediğinden başka bir fayda sağlayamazlar. Yine bütün insanlar sana bir zarar vermek için toplansalar, Allah'ın dilediğinden başka bir zarar veremezler. Kalemler kalkmış, sayfalar dürülmüştür."*[1211]

1098- Muaz bin Cebel (r.a) şöyle anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v) bir gün elimden tuttu ve bana şöyle buyurdu:

- *Ey Muaz! Vallahi ben seni seviyorum! Ben de:*

- Anam-babam sana feda olsun ey Allah'ın Rasulü! Vallahi ben de seni seviyorum, dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

- Ey Muaz! Sana bir şey tavsiye edeceğim. "Allahumme eınni ala zikrike ve şükrike ve husni ibadetik (Allah'ım! Seni zikretmek, sana şükretmek ve güzel bir şekilde ibadet etmek konusunda bana yardım et.)" Bu duayı mutlaka her namazın ardından oku."[1212]

1099- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Dört şey sende olduktan sonra dünyadan elde edemediğin şeyler sebebiyle asla üzülme: Doğru söz, emaneti korumak, güzel ahlâk ve helâl rızık."[1213]

1100- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Kime şu dört şey verilmişse, ona dört şey daha verilmiş demektir.

1-Kime Allah'ı anma nimeti verilmişse, Allah da onu anar. Çünkü Allah Kur'an'da; "Beni anın ki, ben de sizi anayım" (Bakara 152) buyuruyor.

2-Kime dua kapısı açılmışsa, kendisine icabet edilecektir. Çünkü Allah Kur'an'da; "Bana dua edin ki, size icabet edeyim" (Mü'min 60) buyuruyor.

3-Kime verilen nimetler şükretmek nasip edilmişse, fazlası da verilecek demektir. Çünkü Allah Kur'an'da; "Şükrederseniz size olan nimetimi artırırım" (İbrahim 7) buyuruyor.

4-Kime de istiğfar etme nimeti verilmişse, o bağışlanacak demektir. Çünkü Allah Kur'an'da; "Rabbinizden bağışlanma dileyin, Çünkü O çokça bağışlayandır" (Nuh 10) buyuruyor."[1214]

1101- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- Dikkat edin! Sizin en hayırlılarınızı size bildireyim mi? Sahabeler:

- Evet, bildir! dediler. Rasulullah (s.a.v.):

- Sizin en hayırlılarınız; görüldükleri zaman, Allah'ı hatırlatan kimselerdir, buyurdu. Rasulullah (s.a.v) yine:

- Dikkat edin! Sizin en kötülerinizi de size haber vereyim mi? diye sorunca Sahabeler:

- Evet, haber ver! dediler. Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- Sizin en kötüleriniz; insanlar arasında laf taşıyarak dolaşanlar, dostların aralarını bozanlar, suçsuz, masum kimselere sıkıntı vererek azgınlık yapan kimselerdir." [1215]

1102- Bir adam Rasulullah (s.a.v)'a gelerek:

- Ey Allah'ın Rasulü! İyilik yaptığım zaman iyilik yaptığımı, kötülük

yaptığımda da kötülük yaptığımı nasıl bilebilirim? diye sordu. Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

- (Seni İslam'a göre değerlendiren) Komşuların "İyilik yaptın" dedikleri zaman iyilik yapmışsın, "Kötülük yaptın" dedikleri zaman da kötülük yapmışsın demektir."[1216]

1103- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Zandan uzak durun. Çünkü zan; sözün en yalanıdır. Başkalarının gizli konuştuklarını yaymayın! Birbirinizin ayıplarını araştırmayın! Gereksiz yere rekabete girmeyin! Birbirinizi kıskanmayın! Birbirinize kin gütmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Ey Allah'ın kulları! Allah'ın size emrettiği şekilde kardeş olun! Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu yüz üstü bırakmaz, ona hakaret etmez. (Sonra kalbini gösterdi) Dikkat edin! Takva buradadır! Takva buradadır! Takva buradadır! Kişinin müslüman kardeşini küçük görmesi, kötülük bakımından kendisine yeter de artar bile! Müslümanın kanı, şerefi, malı diğer müslümanlara haramdır. Allah sizin bedenlerinize ve görünüşlerinize bakmaz. Ancak amellerinize ve kalplerinize bakar." [1217]

1104- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Dünya caziptir, tatlıdır. Allah sizi orada halife (yetkili) kılacak ve nasıl davranacağınıza bakacaktır. Dünyadan ve kadınlardan sakının. Çünkü İsrail oğulları arasında çıkan ilk fitne, kadınlar yüzünden çıkmıştır.

Dikkat edin! İnsanlar değişik sınıflar halinde yaratılmışlardır. Onlardan bir kısmı; mü'min olarak doğar, mü'min olarak yaşar ve mü'min olarak ölür. Bir kısmı ise; kafir olarak doğar, kafir olarak yaşar ve kafir olarak ölür. Bir kısmı; mü'min olarak doğar, mü'min olarak yaşar ve kafir olarak ölür. Bir kısmı da; kafir olarak doğar, kafir olarak yaşar ve mü'min olarak ölür.

Dikkat edin! Öfke insanın içinde tutuşturulan bir kordur. Öfkelenen bir kimsenin gözlerinin kızardığını, boyun damarlarının şiştiğini görmüyor musunuz? Biriniz öfkelendiğini hissederse, hemen otursun. Dikkat edin! İnsanların en hayırlısı; geç öfkelenen ve çabuk sakinleşendir. İnsanların en kötüsü de; çabuk öfkelenen ve geç sakinleşendir. Kişi geç öfkelenip geç sakinleşirse veya erken öfkelenip erken sakinleşirse bu iki hal birbirini telafi eder.

Dikkat edin! En hayırlı tüccar; borcunu güzellikle ödeyen ve güzellikle isteyendir. En kötü tüccar ise; borcunu kötülükle ödeyen ve kötülükle isteyendir. Kişi

borcunu güzellikle öder, alacağını kötülükle isterse veya kötülükle öder, güzellikle isterse bu iki hal birbirini telafi eder.

Dikkat edin! Kıyamet günü, sözünden dönen bir kimse için döndüğü sözün değerine göre bir sancak dikilir.

Dikkat edin! Sözünden dönenlerin en büyüğü; idarecinin verdiği sözden dönmesidir.

Dikkat edin! İnsanların korkusu kişiyi bildiği doğruyu söylemekten alıkoymasın.

Dikkat edin! Cihadın en faziletlisi; zalim hükümdarın karşısında söylenen doğru sözdür.

Dikkat edin! Dünyanın geçen ömrüne göre kalan ömrü, şu gününüzün geçen kısmına göre kalan süresi kadar azdır."[1218]

1105- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Ey kullarım! Ben kendime zulmü haram ettim, sizin aranızda da onu haram kıldım. Öyleyse birbirinize zulmetmeyin.

Ey kullarım! Hidayet verdiklerim dışında hepiniz doğru yoldan sapmışsınız. Öyleyse benden hidayet isteyin de sizi hidayet edeyim!

Ey kullarım! Benim yedirdiklerim dışında, hepiniz açsınız. Öyleyse benden yiyecek isteyin de size yiyecek vereyim!

Ey kullarım! Benim giydirdiklerim dışında hepiniz çıplaksınız! Öyleyse benden giysi isteyin de sizleri giydireyim!

Ey kullarım! Sizler gece ve gündüz hata işliyorsunuz. Ben ise bütün günahları affederim. Öyleyse benden af ve bağışlanma isteyin ki, sizleri bağışlayayım.

Ey kullarım! Bana zarar verme gücüne ulaşamazsınız ki, bana bir zarar veresiniz! Bana fayda sağlama mertebesine de ulaşamazsınız ki bana bir fayda sağlayasınız.

Ey kullarım! Eğer sizler, öncekileriniz ve sonradan gelecek olanlarınız, insan ve cin olanlarınız… Hepinizin kalbi sizden en muttaki (Allah'a karşı sorumluluk bilincinde olan) bir insanın kalbi gibi olsaydı, bu benim saltanatımda zerre miktarı hiçbir şey artırmazdı."

Ey kullarım! Eğer sizler, öncekileriniz ve sonradan gelecek olanlarınız, insan ve cin olanlarınız… Hepinizin kalbi sizden en fâcir (günahkar) bir kimsenin kalbi gibi olsaydı, bu benim saltanatımdan zerre miktarı dahi eksiltmezdi...

Ey kullarım! Eğer sizler, öncekileriniz ve sonradan gelecek olanlarınız, insan ve cin olanlarınız… Hepiniz bir alanda toplanıp benden istekte bulunsaydınız, ben de her

insana istediğini verseydim, bu benim mülkümden ancak iğnenin denize batırıldığı zaman oluşan eksiklik kadar eksiltirdi.

Ey kullarım! Bunlar sizin amelleriniz, onları sizin için sayıyorum. Sonra bunların karşılığını size ödeyeceğim. Öyleyse sizden kim bir hayırla karşılaşırsa Allah'a hamd etsin. Kim de hayır değil de başka bir şey bulursa, kendinden başka bir şeyi veya kimseyi kınamasın, başına gelen bela ve musibeti kendisinden bilsin."[1219]

1106- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Sözlerin en doğrusu; Allah'ın kitabıdır. En sağlam kulp; kelime-i şehadettir. En hayırlı millet; Hz. İbrahim'in milletidir. Yolların en hayırlısı; Muhammed'in yoludur. Sözlerin en değerlisi; Allah'ı zikretmektir. Kıssaların en güzeli; şu Kur'an'dır. İşlerin en hayırlısı; farz olan amellerdir. Her şeyin en kötüsü de; sonradan ortaya çıkan bid'atlerdir. Davetlerin en güzeli; peygamberlerin davetidir. En şerefli ölüm; şehid olarak ölmektir. Körlüğün en kötüsü; hidayetten sonra tekrar sapıklığa dönmektir. İlmin en iyisi; faydalanılan ilimdir. Doğru yolun en iyisi; izlenilen yoldur. En kötü körlük; kalp körlüğüdür. Veren el, alan elden daha hayırlıdır. Az ve yeterli olan mal, çok olup ahiretten alıkoyan servetten daha iyidir. En kötü mazeret; ölüm anındaki mazerettir. Pişmanlığın en kötüsü; kıyamet günü duyulan pişmanlıktır.

İnsanların bir kısmı namazı ancak en son vaktinde kılar. Kimisi de Allah'ı çok az hatırlar. En büyük hata; dilin çokça yalan söylemesidir. En hayırlı zenginlik; gönül zenginliğidir. En hayırlı azık; takvadır. Hikmetin başı; Allah korkusudur. Kalpte hürmetle saklanan en hayırlı şey; kuvvetli bir imandır. İmanî meselelerde şüphe ve tereddüt etmek küfürdendir. Ölüler için yüksek sesle ağlamak, dövünmek cahiliyye adetlerindendir. Müslümanların ortak malını kendi üzerine geçirmek; cehennem közlerini toplamak demektir. Altını ve gümüşü biriktirip de Allah yolunda harcamamak; vücudu cehennem ateşiyle dağlamak demektir. Gayr-i meşru şeyleri ve küfrü konu alan şiir; şeytanın nağmelerindendir. İçki bütün kötülüklerin kendisinde toplandığı düğümdür. Kadınlar şeytanın tuzaklarıdır. Gençlik bir çeşit deliliktir. Kazançların en kötüsü; faizden kazanılandır. Yiyeceklerin en kötüsü; yetim malıdır. Mutlu insan; başkalarından ibret alandır. Kötü kimse ise, daha annesinin karnındayken belirlenmiştir.

Her birinizin sonunda gideceği yer; birkaç metrelik topraktır. Her iş sonucuyla değerlendirilir. Amellerde esas olan, son durumdur. Haber yayanların en kötüsü; yalan haber yayanlardır. Gelmesi kesin olan şey (ölüm-kıyamet) yakındır! Mü'mine sövmek; fasıkların, mü'mini öldürmek ise; kâfirlerin özelliğidir. Gıybetini yaparak mü'minin etini yemek; Allah'a karşı gelmektir. Mü'minin malının dokunulmazlığı, kanının

dokunulmazlığı gibidir. Kim yemin ederek "şu şöyle olacak" diye Allah adına hüküm verirse, Allah onu yalancı çıkarır. Kim bağışlarsa, Allah da onu bağışlar. Kim affederse, Allah da onu affeder. Kim başına gelen sıkıntıya sabrederse, Allah kaybettiklerinin yerini doldurur. Kim öfkesini yutarsa, Allah onu mükâfatlandırır. Kim başkasıyla alay ederse, Allah onu rezil eder. Kim Allah'a karşı gelirse; Allah onu azaplandırır.

Allah'ım! Beni ve ümmetimi bağışla!

Allah'ım! Beni ve ümmetimi bağışla!

Allah'ım! Beni ve ümmetimi bağışla!

Allah'tan beni ve sizi affetmesini dilerim..."[1220]

1107- Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

"Sözün hastalığı; yalandır.

Güzelliğin hastalığı; kendini beğenmişliktir.

Cömertliğin hastalığı; israftır.

Soyluluğun hastalığı; böbürlenmektir.

Yumuşak huyluluğun hastalığı; horlanma ve aşağılanmadır.

Hoşgörünün hastalığı; başa kakmaktır.

Cesaretin hastalığı; azgınlıktır.

Zerafetin hastalığı; aşırı hoş görünme çabasıdır.

İbadetin hastalığı; ara vermektir.

İlmin hastalığı; unutmaktır."[1221]

1108- Bir adam İbni Mes'ud (r.a)'a geldi ve:

- Bana bir tavsiyede bulun, dedi. İbni Mes'ud (r.a) da şöyle dedi:

- Allah'ın, ayetlerinde "Ey iman edenler!" diye seslendiğini duyarsan hemen ona kulak ver. Çünkü o, ya yapılması emredilen bir hayır ya da vazgeçilmesi istenilen bir şerdir."[1222]

1109- Acem çiftçilerinin önderlerinden birkaç kişi Abdullah b. Mes'ud'un yanına geldi. Müslümanlar onların enselerinin kalınlığına ve çok sıhhatli olmalarına hayret ettiler. Bunun üzerine İbn Mes'ud (r.a) şunları söyledi:

- Siz kafirleri bedenen sıhhatli, kalben ise hastalıklı, diğer taraftan mü'minleri kalben sıhhatli, bedenen ise hastalıklı olarak görürsünüz. Allah'a yemin ederim ki eğer bedeniniz sıhhatli fakat kalbiniz hasta olsaydı Allah katında, pislik yuvarlayan bir böcekten daha değersiz olurdunuz."[1223]

1110- Şakik bin Seleme şöyle dedi:

"Ebu Mes'ud Ukbe bin Amr el- Ensari (r.a) bize gelmişti. Kendisinden nasihat isteyince şöyle dedi:

- Allah'tan korkun ve ateşten sakının. Dinde zikzak çizmekten kaçının. Bugün kabul ettiğini yarın reddeden, bugün reddettiğini de yarın kabul eden kimselerden olmayın."[1224]

1111- Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a), askerlerlerinin arasında dolaşarak onlara şöyle nasihat ediyordu:

"Tertemiz elbiseler giyen nice kimseler vardır ki, dinlerini kirletirler. Kendilerini büyük gören nice kimseler vardır ki, gerçekte çok alçaktırlar. Geçmişte yaptığınız kötülükleri, yaptığınız iyiliklerle temizlemeye çalışın. Bir kimse gökle yer arasını dolduracak kadar kötülük işlese bile, ardından işlediği bir iyilik tüm kötülükleri silip yok eder."[1225]

SONSÖZ

Mesajımızın ve davamızın sonu; alemlerin Rabbi olan Allah'a hamd etmektir…

"CENNETİ ÖZLEYEN GEREKEN HER ŞEYİ YAPAR!.."

Notlar

[←1]

Beyhaki/Şiabu’l-İman 10618.

[←2]

Kenzu'l-Ummal 43364

[←3]

Şihabu'l-Ahbar 878.

[←4]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4100.

[←5]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 6188.

[←6]

Kitabu'z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 51.

[←7]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 50.

[←8]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 6137.

[←9]

Camiu’s-Sağir 549.

[←10]

Kenzu'l-Ummal 43547

[←11]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 6146.

[←12]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 6116.

[←13]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 6091.

[←14]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2362.

[←15]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 662.

[←16]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 434.

[←17]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1108.

[←18]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 122.

[←19]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2278.

[←20]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 707.

[←21]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 31.

[←22]

Medaricu’s-Salikin/İbni Kayyım el-Cevziyye c. 2, s. 12.

[←23]

Medaricu’s-Salikin/İbni Kayyım el-Cevziyye c. 2, s. 12.

[←24]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 35.

[←25]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 47.

[←26]

Medaricu’s-Salikin/İbni Kayyım el-Cevziyye c. 2, s. 12.

[←27]

Hadid 20.

[←28]

A’la 16-17

[←29]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4108.

[←30]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4110.

[←31]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 491.

[←32]

Kenzu'l-Ummal 43156.

[←33]

Buhari/Rikak 2.

[←34]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4113.

[←35]

Camiu's-Sağir 1795

[←36]

Suyuti/ed-Durru'l-Mensur 85.

[←37]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 847.

[←38]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 5.

[←39]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 503.

[←40]

Kasas 60

[←41]

Fatır 5-6

[←42]

İsra 18-19

[←43]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4153.

[←44]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4102.

[←45]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4109.

[←46]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4114.

[←47]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2371.

[←48]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 767.

[←49]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 6071.

[←50]

Tirmizi 2036.

[←51]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4235.

[←52]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4136.

[←53]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 6093

[←54]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 498.

[←55]

Müslim/Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekaik 2962.

[←56]

Müsned-i Şihab/Kuzai 571.

[←57]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2733.

[←58]

Hakim el- Müstederek 4/324.

[←59]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 6301.

[←60]

Müslim/Zühd 1. Tirmizi 2342.

[←61]

Hakim el-Müstedrek 4/549.

[←62]

Mecmeu'z-Zevaid 10/315.

[←63]

Camiu’s-Sağir 2137.

[←64]

Camiu’s-Sağir 79.

[←65]

Tirmizi 2336.

[←66]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Fiten 31183.

[←67]

Tirmizi 1780.

[←68]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 60.

[←69]

İbni Mace/Vasiyet 2695.

[←70]

Buhari/Libas 27.

[←71]

Müslim/Tefsir 24.

[←72]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 1/195.

[←73]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4104.

[←74]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 519.

[*←75*]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 768.

[←76]

Kitabu'z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1027.

[←77]

Kenzu'l-Ummal 6/412.

[←78]

Buhari/Meğazi 17.

[←79]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 501.

[←80]

İbni Mace 156. Tirmizi 3802.

[←81]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 593.

[←82]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 830.

[←83]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 711.

[←84]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1566.

[←85]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 450.

[←86]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 161.

[←87]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 551.

[*←88*]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1039.

[←89]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 61.

[←90]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 446.

[←91]

Tevbe 24

[←92]

Şura 20

[←93]

Et-Terğib ve't-Terhib 4. cilt, 325. sf, hadis no: 19.

[←94]

Kenzu'l-Ummal 1/303

[←95]

Ankebut 2-3

[←96]

Fetih 4-5

[←97]

Fetih 29

[←98]

Enfal 2-4

[←99]

Camiu’s-Sağir 7570.

[←100]

Müslim/Tevbe 17. İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4239. Tirmizi 2514.

[←101]

Mecmeu’z-Zevaid 1/57.

[←102]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 81.

[←103]

Müslim/İman 209. Ebu Davud 5111. Ahmed bin Hanbel/Müsned 2/456.

[←104]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 5/59.

[←105]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 415.

[←106]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/289.

[←107]

Camiu’s-Sağir 2098.

[*←108*]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2742.

[←109]

Kenzu'l-Ummal 2441.

[←110]

Camiu’s-Sağir 1125.

[←111]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2752.

[←112]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 1/139. Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 73.

[←113]

Camiu’s-Sağir 169.

[←114]

Müslim/Zühd 64. Darimi/Kitabu’r-Rikak 2780.

[←115]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 1/18.

[←116]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2744.

[*←117*]

Mecmeu'z-Zevaid 5/268.

[←118]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2795.

[←119]

Beyhaki/Şiabu’l-İman 8/123.

[←120]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 3/198.

[*←121*]

Câmiu’s – Sağîr 1884

[←122]

Câmiu’s – Sağîr 2068

[←123]

Câmiu’s – Sağîr 1865

[←124]

Muvatta/Kelam 19.

[←125]

Hakim, Müstedrek 85-86. Mecmeu'z-Zevaid 65.

[←126]

Kenzu'l-Ummal 1/207.

[←127]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1395.

[←128]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1547.

[← *129*]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 532.

[←130]

Ahzab 54

[←131]

Mü’min 19

[←132]

Beyhaki/Şiabu’l-İman 5/342.

[←133]

Buhari/Cihad 35.

[←134]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4203.

[←135]

Kenzu’l-Ummal/Kitabu’l-Ahlak 7245.

[←136]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4143.

[←137]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4105.

[←138]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4104.

[←139]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 5/134.

[←140]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4225.

[←141]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4226.

[←142]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4227.

[←143]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 615.

[←144]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 178.

[←145]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1552.

[*←146*]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1040.

[←147]

Насс 77

[←148]

Meryem 65

[←149]

Zümer 15-16

[←150]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 2/131.

[←151]

Ahmed b. Hanbel, Müsned 5/254.

[←152]

Tirmizi 2403.

[←153]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 100.

[←154]

Kenzu'l-Ummal 6788.

[←155]

Müslim/Fiten 130. Tirmizi 2201. İbni Mace 3985.

[*←156*]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 4/136-137.

[←157]

Mecmeu’z-Zevaid 10/231.

[←158]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 2/323.

[←159]

Hakim el-Müstederek 1/494.

[←160]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 92.

[←161]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 3/332.

[←162]

İbni Mace/Edeb 18.

[←163]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 277.

[←164]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 605.

[←165]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1501.

[←166]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1506.

[←167]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 192.

[*←168*]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1480.

[←169]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2274.

[*←170*]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 149.

[←171]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 135.

[←172]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1317.

[←173]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1530.

[←174]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 20.

[←175]

Camiu's-Sağir 2120.

[←176]

Tirmizi 2416.

[←177]

Kenzu’l-Ummal 43052.

[←178]

Kenzu'l-Ummal 43100.

[←179]

Kenzu'l-Ummal 43053.

[←180]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 4/151.

[←181]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 161.

[←182]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 157.

[←183]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 163.

[←184]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 166.

[←185]

Bakara 4-5

[←186]

Tekasür 5-8

[*←187*]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 5787.

[←188]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 7334.

[←189]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 558.

[←190]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 959.

[←191]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 296.

[←192]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 293.

[←193]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 298.

[←194]

A’raf 26

[←195]

Ali İmran 133-136

[←196]

Sa’d 49-54

[←197]

Kenzu’l-Ummal/Kitabu’l-Ahlak 5638.

[←198]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4216.

[← 199]

Tirmizi/İlim 19.

[←200]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 197.

[←201]

Mecmeu’z-Zevaid 10/74.

[←202]

Tirmizi 2305.

[←203]

Camiu’s-Sağir 1839.

[←204]

Mecmeu'z-Zevaid 10/301.Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 840.

[←205]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4115.

[←206]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4220.

[←207]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2794.

[←208]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2792.

[←209]

İbni Mace 3989.

[←210]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 113.

[←211]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4119.

[←212]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 208.

[←213]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1082.

[←214]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1864.

[←215]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 207.

[←216]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 72.

[←217]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 846.

[←218]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 820.

[←219]

Beyhaki/Şiabu'l-İman 10618.

[←220]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 7272.

[←221]

Ebu Nuaym/Hılyetu’l-Evliya 2/387.

[←222]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 7276.

[←223]

İbni Mace/Zühd 24. Tirmizi/Zühd 2.

[←224]

Buhari/İman 48.

[←225]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4218.

[←226]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 67.

[←227]

Kitabu'z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1127.

[←228]

Tirmizi 2497.

[←229]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 274.

[←230]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 281.

[←231]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 58.

[←232]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 501.

[←233]

Kitabu'z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1648.

[←234]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 71.

[←235]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 387.

[←236]

Zümer 22

[←237]

A’raf 205-206

[←238]

Camiu’s-Sağir 904. Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 155.

[←239]

Camiu's-Sağir 7888. Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 154.

[←240]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 935.

[←241]

Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1429.

[←242]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 1/172.

[←243]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 3/68. Camiu’s-Sağir 903.

[←244]

Kenzu'l-Ummal 1/207.

[←245]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 156.

[←246]

Насс 35

[←247]

Ra’d 21

[←248]

Secde 16

[←249]

Müslim/Cuma 43. İbni Mace/Mukaddime 17. Tirmizi/Fiten 2214.

[←250]

İbni Mace 4261. Tirmizi 983.

[←251]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4167.

[←252]

Müslim/Tevbe 23. Tirmizi/Daavat 99.

[*←253*]

Tirmizi 2431.

[←254]

Darimi 2/330.

[←255]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 146.

[←256]

Tirmizi 3297.

[←257]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 895.

[←258]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4243.

[←259]

Tirmizi/Fedailu'l-Cihad 8. Nesei/Cihad 8.

[←260]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4198.

[←261]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 2/196.

[←262]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 225.

[←263]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1053.

[←264]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 434.

[←265]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 436.

[←266]

Kitabu'z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 715.

[←267]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 440.

[←268]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1068.

[←269]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 865.

[←270]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 883.

[←271]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 104.

[←272]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 93.

[←273]

Ali İmran 190-191

[←274]

Yunus 24

[←275]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 5708.

[←276]

Kenzu'l-Ummal 43273.

[←277]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 5703.

[←278]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 5707.

[←279]

Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 244.

[*←280*]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 286.

[←281]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 425.

[←282]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 249.

[←283]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 209.

[←284]

Tevbe 51

[←285]

Ali İmran 173

[←286]

Tevbe 129

[←287]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4165.

[←288]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4164.

[←289]

Tirmizi 2517.

[*←290*]

Buhari/Fedailu’l-Ashab 2.

[←291]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4168.

[←292]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4166.

[←293]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 417.

[←294]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 848.

[←295]

Kenzu'l-Ummal 1/88.

[←296]

Ahmed bin Hanbel/Fedailu’s-Sahabe 2/726

[←297]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1484.

[←298]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 587.

[←299]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 632.

[←300]

Dirhemin altıda biri.

[←301]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 698.

[←302]

Kalem 4.

[←303]

Ahzab 21.

[←304]

Muvatta 2/904.

[←305]

Tirmizi/Birr 61. Ebu Davud/Edeb 5.

[←306]

İbni Mace/Nikah 50.

[←307]

Ebu Davud/Edeb 5.

[←308]

Camiu’s-Sağir 2944.

[←309]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 2/185.

[←310]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4246. Tirmizi 2004.

[←311]

Camiu's-Sağir 2123.

[←312]

Buhari, Edeb 38. Tirmizi, Birr 59.

[←313]

Câmiu’s – Sağîr ; 3482

[←314]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 3/166.

[←315]

Buhari/Edeb 27.

[←316]

Ebu Davud 2/56.

[←317]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 5707.

[←318]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 645.

[←319]

Buhari/el-Edebu'l-Müfred 290.

[←320]

Ankebut 8.

[←321]

İsra 23-24.

[←322]

İbrahim 41.

[←323]

Müslim/Birr 9-10, Tirmizi/Daavat 110.

[←324]

Buhari/el-Edebu’l-Müfred 22.

[←325]

Camiu’s-Sağir 2745.

[←326]

Buhari, Şehadat 10. Müslim. Tirmizi.

[←327]

Câmiu’s - Sağîr 1893

[←328]

Müslim/Itk 6.

[←329]

Tirmizi/Birr 7.

[←330]

Buhari/el-Edebu'l-Müfred 35.

[←331]

Ebu Davud/Edeb 119.

[←332]

İbni Mace, Zühd 23. Ebu Davud/Edeb 43.

[←333]

Tirmizi 2007.

[←334]

İbni Mace/Edeb 1.

[←335]

Evladına hanımını boşamasını emreden bir annenin o emrini veya buna benzer başka bir isteğini yerine getirmek her anne-baba için geçerli değildir. Bu, sadece İslam’ı yaşayan ve evlatlarının da cenneti kazanmaları konusunda gayret eden anne-babalar için geçerlidir.

[←336]

Buhari/el-Edebu’l-Müfred 12.

[←337]

Buhari/el-Edebu’l-Müfred 11.

[←338]

Nahl 23

[←339]

Tevbe 25-26

[*←340*]

Müslim/İman 31.İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 1473.

[←341]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 1476.

[←342]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 1474.

[←343]

Müslim/Eşribe 72.

[←344]

Kenzu'l-Ummal 15/790.

[←345]

Buhari/Libas 6.

[←346]

Müslim/İman 147. Ebu Davud/Libas 26. Tirmizi/Birr 61.

[←347]

Tirmizi 2414.

[←348]

Camiu’s-Sağir 104.

[←349]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 2/174.

[←350]

Mecmeu’z-Zevaid 5/201.

[←351]

Kenzu’l-Ummal 43378.

[←352]

Tirmizi 2001.

[←353]

Müslim/Ahlak 153. Nesai/Hayl 14.

[←354]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4106.

[←355]

Tirmizi 2001.

[←356]

Camiu’s-Sağir 605.

[←357]

İbni Mace/Fiten

[←358]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 8871.

[←359]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 143.

[←360]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 953.

[←361]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 467.

[←362]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 140.

[←363]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1477.

[←364]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2100.

[←365]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 192.

[←366]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 765.

[←367]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 448.

[←368]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 520.

[←369]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2254.

[←370]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 768.

[←371]

Furkan 63

[←372]

Lokman 18

[←373]

Hicr 88

[←374]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4114.

[←375]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4213.

[*←376*]

Tirmizi 2481.

[←377]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4178.

[←378]

İbni Mace/Edeb 15. Tirmizi 2490.

[←379]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4177.

[←380]

Buhari/Edeb 39.

[←381]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 15.

[←382]

Buhari/Edeb 40

[←383]

İbni Mace/Etıme 4. Tirmizi 2031.

[←384]

Darimi 1/180.

[←385]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 393.

[←386]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 650.

[←387]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/82.

[←388]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 611.

[←389]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 575.

[←390]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 21.

[←391]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1140.

[←392]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1510.

[←393]

SABIR; sadece katlanmak değil, İslam'ı yaşama ve Allah'ın yasaklarından kaçınma konusunda kararlılık, devamlılık ve sebat gösterme anlamlarına da gelir.

[←394]

Zümer 10

[←395]

Mü’min 55

[←396]

Nahl 127-128

[←397]

Buhari/Edeb 2037.

[←398]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 6502

[←399]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 1/126.

[←400]

İbni Mace, Fiten 23.

[←401]

Camiu’s-Sağir 3075.

[←402]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 6497.

[←403]

Camiu’s-Sağir 365.

[←404]

Buhari/el-Edebu’l-Müfred 492.

[←405]

Buhari/Merda 1951.

[←406]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 6821.

[←407]

Buhari/Menakib 25.

[←408]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2798.

[←409]

Müslim/Cenaiz 15.

[←410]

Kenzu'l-Ummal 43426.

[←411]

Buhari/Merda 1955.

[←412]

Câmiu’s – Sağîr ; 1870

[←413]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 5764.

[←414]

Hakim el-Müstedrek 3/343. Mecmeu’z-Zevaid 7/283.

[←415]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 1/62.

[←416]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 630.

[←417]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 6/104.

[←418]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 8649.

[←*419*]

Ali İmran 134

[←420]

Şura 37

[←421]

Buhari/Edeb 51. Tirmizi 2020.

[←422]

Deylemi/İthafu’s-Seniyye 41.

[←423]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4186.

[←424]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 1/239.

[←425]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4189.

[←426]

Kenzu’l-Ummal/Kitabu’l-Ahlak 5799.

[←427]

Şihabu'l-Ahbar 784.

[←428]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 740.

[←429]

Müslim/Birr 109

[←430]

Kenzu'l-Ummal 2/161.

[←431]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 456.

[←432]

Tevbe 128

[←433]

Beled 17

[←434]

Müslim/Birr 77.

[←435]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4294.

[←436]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4295.

[←437]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4297.

[←438]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2786.

[←439]

Camiu’s-Sağir 1085.

[←440]

Kenzu’l-Ummal/Kitabu’l-Ahlak 5863.

[←441]

Buhari/el-Edebu’l-Müfred 464. Tirmizi 2013.

[←442]

Camiu’s-Sağir 393.

[←443]

Buhari/Cenaiz 43. Müslim/Fedail 62.

[←444]

Buhari/Tevhid 2. Müslim/Fedail 66. Tirmizi/Birr 16.

[←445]

Camiu’s-Sağir 9163. Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 387.

[←446]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 6/335.

[*←447*]

Camiu’s-Sağir 637.

[←448]

Buhari/el-Edebu’l-Müfred 584.

[←449]

Buhari/Edeb 18. Müslim/Fedail 64. İbni Mace/Edeb 3.

[←450]

Ebu Davud/Edeb 66. Tirmizi/Birr 16.

[←451]

Camiu’s-Sağir 2079.

[←452]

Müslim/Fezail 77.

[←453]

Buhari/Menakib 23. Müslim/Fedail 79. Ebu Davud/Edeb 4.

[←454]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 132.

[←455]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1336.

[←456]

Bakara 169

[←457]

Nur 19

[←458]

Buhari/el-edebu’l-Müfred 1312.

[←459]

Camiu’s-Sağir 1128.

[←460]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4181.

[←461]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4183.

[←462]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4184. Tirmizi 2009.

[←463]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 5795.

[←464]

Buhari/Menakıb 23. Müslim/Fedail 67. İbni Mace/Zühd 17.

[←465]

Şihabu’l-Ahbar 148.

[←466]

Mu’cemu’s-Sağir 468.

[←467]

Kenzu’l-Ummal/Kitabu’l-Ahlak 5766.

[←468]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4185.

[←469]

Mecmeu’z-Zevaid 10/284.

[←470]

Tirmizi 2458.

[←471]

Tirmizi 2769. İbni Mace/Nikah 27.

[←472]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 5792.

[←473]

Kenzu'l-Ummal 2/157

[←474]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 666.

[←475]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2232.

[←476]

Furkan 72

[←477]

Lokman 6

[←478]

Tirmizi/Zühd 11

[←479]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 6398.

[←480]

Muvatta/Şa’ar 16

[←481]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 875.

[←482]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 823.

[←483]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 94.

[←484]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 100.

[←485]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 534.

[←486]

Hucurat 12

[←487]

Müsned-i Şihab/Kuzai 492.

[←488]

Buhari/el-Edebu’l-Müfred 1182

[←489]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 7009.

[←490]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 7012.

[←491]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 7023.

[←492]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 8027.

[←493]

Buhari/el-Edebu’l-Müfred 371

[←494]

Buhari/el-Edebu’l-Müfred 328

[←495]

Muvatta/Kelam 8.-

[←496]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1448.

[←497]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 382.

[←498]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 535.

[←499]

Kaf 16-18

[←500]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 3/6. Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 380.

[←501]

Tirmizi/Zühd 61.

[←502]

Müslim/İman 62. Darimi/Kitabu’r-Rikak 2714.

[←503]

Kenzu'l-Ummal 43364.

[*←504*]

Darimi/Rikak 17. Tirmizi 2501.

[←505]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4169.

[←506]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 367.

[←507]

Ebu Davud/Edeb 8. Tirmizi/Birr 58.

[←508]

Müslim/Mukaddime 5.

[←509]

Tirmizi 1972.

[←510]

Ebu Davud 4991.

[←511]

Müslim/Birr 27, Ebu Davud/Edeb 79, Tirmizi 1939.

[←512]

Taberani/Mu’cemu’l-Kebir 19/418.

[←513]

Tirmizi/Birr 20.

[←514]

Ebu Davud 4909.

[←515]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 705.

[←516]

Ebu Davud/Edeb 27. Tirmizi 2502.

[←517]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 943.

[←518]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 6/438.

[←519]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2718.

[*←520*]

Buhari/Cenaiz 71.

[←521]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 900.

[←522]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 369.

[←523]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1438.

[←524]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 89.

[←525]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 384.

[←526]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 673.

[←527]

Mü’min 65

[←528]

Nahl 114

[←529]

İbrahim 7

[←530]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 911.

[←531]

İbni Mace/Nikah 27. Tirmizi 3094.

[←532]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 937.

[←533]

Buhari/Teheccüd 44. Müslim/Sıfatu'l-Münafıkın 79. Nesai/Kıyamu'l-Leyl 17. İbni Mace 1419. Tirmizi 412.

[←534]

Tirmizi 3358.

[←535]

Tirmizi/Kıyame58,

[←536]

Tirmizi/Cenaiz 36.

[←537]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 205.

[←538]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 207.

[←539]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 610.

[←540]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 349.

[←541]

Tahrim 8

[←542]

Nisa 17-18

[←543]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4247.

[←544]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4251.

[←545]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4253.

[←546]

Tirmizi/Tevbe 3535.

[←547]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4248.

[←548]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4244.

[←549]

Mu’cemu’s-Sağir 123.

[←550]

Müslim/Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik 2990.

[←551]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2726.

[←552]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 212.

[←553]

Camiu’s-Sağir 2064. Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 162.

[←554]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 856.

[←555]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 880.

[←556]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 72.

[←557]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1540.

[←558]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1532.

[←559]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1991.

[←560]

Ahireti dert edinmekten, yaşantıda istenilen seviyeyi elde edememekten ve içinde bulunulan günah ve hatalardan kaynaklanan bir hüzün ve ağlama.

[←561]

Necm 57-62

[←562]

İsra 107-109

[←563]

Yusuf 86

[←564]

Fatır 34

[←565]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4197.

[←566]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4196.

[←567]

Camiu’s-Sağir 2186.

[←568]

Mecmeu'z-Zevaid 10/310.

[←569]

Hakim el- Müstedrek 6/315. Ebu Nuaym/Hılyetu’l-Evliya 6/90.

[←570]

Camiu’s-Sağir 1080.

[*←571*]

Kenzu’l-Ummal/Kitabu’d-Daavat 3370

[←572]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4195.

[←573]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4194

[←574]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 109.

[←575]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 309.

[←576]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1875.

[←577]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 431.

[←578]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 96.

[←579]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 123.

[←580]

Bakara 96

[←581]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4231.

[←582]

Camiu's-Sağir 176.

[←583]

Kenzu’l-Ummal 43957

[←584]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4233.

[←585]

Ebu Nuaym/Hılyetu’l-Evliya 3/202.

[←586]

Kenzu'l-Ummal 43402.

[←587]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 564.

[←588]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 255.

[←589]

Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 262.

[←590]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 862.

[←591]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 572.

[←592]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 111.

[←593]

Bakara 273

[←594]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4115.

[← 595]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4117.

[←596]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4122.

[←597]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4126.

[←598]

Mecmeu'z-Zevaid 10/264.

[←599]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 207.

[←600]

Tirmizi 2368.

[←601]

Buhari/Cihad ve Siyer 75. Nesai/Cihad 43.

[←602]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 568.

[←603]

Kenzu’l-Ummal 43471

[←604]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4120.

[←605]

Kenzu'l-Ummal 34872

[←606]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 556.

[←607]

Buhari/Nikah 15.

[←608]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 5/259.

[←609]

Ebu Davud 3666. Tirmizi 2351.

[←610]

Müslim/Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik 2961.

[←611]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 775.

[←612]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4134.

[←613]

İbni Mace 515.

[←614]

Camiu’s-Sağir 60.

[←615]

Kenzu’l-Ummal 43192.

[←616]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 5/427.

[←617]

Kenzu'l-Ummal 43337.

[←618]

Kenzu'l-Ummal 43361.

[←619]

Tirmizi 2472.

[←620]

Buhari/Hibe 1. Müslim/Zühd 2283.

[←621]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4150.

[←622]

Müslim 2285.

[←623]

Buhari/Etıme 12.

[←624]

Buhari/Etıme 40.

[←625]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/161.

[←626]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4156.

[←627]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4125.

[←628]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 808.

[←629]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1031.

[←630]

Buhari/Cuma 225. Müslim/Cuma 30.

[←631]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 368.

[←632]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1483.

[←633]

Ankebut 64

[←634]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4138.

[←635]

Camiu’s-Sağir 2077.

[←636]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4140.

[←637]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4139.

[←638]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4137.

[←639]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4142.

[←640]

Darimi/Kitabu'r-Rikak 2753.

[←641]

Tirmizi/Zühd 18. Ebu Davud/Zekat 28

[←642]

Mecmeu'z-Zevaid 8/179.

[←643]

Kenzu'l-Ummal 2/161

[←644]

Casiye 23

[←645]

Naziat 40-41

[←646]

Yusuf 53

[←647]

Kenzu'l-Ummal 4/3502.

[←648]

Müslim/Imara 42, Ebû Dâvûd/Cihâd 36

[←649]

Kenzu'l-Ummal 43047.

[←650]

Camiu’s-Sağir 168.

[←651]

Camiu’s-Sağir 161.

[←652]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 5/243.

[←653]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4158.

[←654]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4170.

[←655]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 400.

[←656]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 22.

[←657]

Tirmizi; Cennet,25, Nesei; Kıyamü'l-leyl, 7, Zekat,75, Müsned; 5:153

[←658]

Buhari/Rikak 35.

[←659]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 306.

[←660]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 570.

[*←661*]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 626.

[←662]

Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 850.

[←663]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 786.

[←664]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 384.

[←665]

Kitabu'z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1467.

[←666]

Muhammed 12

[←667]

Buhari/Etıme 23.

[←668]

Et-Terğib ve’t-Terhib 4. cilt, 367. sf, hadis no: 7.

[*←669*]

Tirmizi 2478.

[←670]

Buhari/Tefsir 18. Müslim/Münafıkun 18.

[←671]

Kenzu’l-Ummal 43472

[←672]

Tirmizî, Zühd 47,

[←673]

Müslim/Eşribe 140.

[←674]

Mecmeu'z-Zevaid 10/325.

[←675]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 571.

[←676]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4144.

[←677]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 574.

[←678]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 605.

[←679]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 614.

[←680]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 651.

[←681]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 580.

[←682]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 615.

[←683]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 842.

[←684]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1048.

[←685]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 706.

[←686]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1473.

[←687]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 617.

[←688]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1528.

[←689]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 603.

[←690]

Zariyat 15-18

[←691]

Tirmizi 2527.

[←692]

Buhari/Teheccüd 47. Müslim/Müsafirin 205. İbni Mace 1330. Nesai/Kıyamu’l-Leyl 5.

[← 693]

Kenzu'l-Ummal 44004

[←694]

Kenzu’l-Ummal 43343.

[←695]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 608.

[←696]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2195.

[←697]

Tevbe 82.

[←698]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4190.

[←699]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4101.

[←700]

Tirmizi/Rekaik 2412.

[←701]

Kenzu’l-Ummal 44009

[←702]

Camiu’s-Sağir 1546.

[←703]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2716.

[←704]

Kenzu’l-Ummal 6880.

[← 705]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4193.

[←706]

Buhari/Edeb 68, Ebu Davud 5098.

[←707]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 146.

[←708]

Camiu's-Sağir 2373.

[←709]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 8699.

[←710]

Kenzu’l-Ummal/Kitabu’l-Ahlak 8696

[←711]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1657.

[←712]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 531.

[←713]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4118.

[←714]

Kenzu’l-Ummal 43373.

[←715]

Buhari/Libas 20.

[←716]

Camiu’s-Sağir 33

[←717]

Buhari/Libas 54.

[←718]

Buhari/Libas 62.

[← 719]

İbni Mace 3554.

[←720]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/37.

[←721]

Kenzu'l-Ummal 6/408

[←722]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 617.

[←723]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 698.

[←724]

Buhari/Edeb 68

[←725]

Ebu Davud 4033, Tirmizi 2479, İbni Mace 3562.

[←726]

Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 752.

[←727]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4160.

[←728]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 505.

[←729]

İbni Mace/Zühd 13. Tirmizi 2482.

[←730]

Kenzu'l-Ummal 43411.

[←731]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 76.

[←732]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4151.

[*←733*]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4154.

[←734]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4162.

[←735]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 589.

[←736]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/202

[←737]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/101.

[←738]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/185

[*←739*]

Kenzu'l-Ummal 8/63

[←740]

A’raf 31

[←741]

İsra 26-27

[← 742]

Buhari/Libas 1. İbni Mace/Libas 23

[←743]

İbni Mace 424.

[←744]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4161.

[←745]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 7148.

[← *746*]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 649.

[*←747*]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 753.

[*←748*]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 578.

[←749]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 3/323.

[←750]

Duha 9-11

[←751]

Fecr 17-26

[←752]

Buhari/el-Edebu’l-Müfred 137

[←753]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 5/250.

[←754]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 6005.

[←755]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 2/263.

[←756]

Mecmeu'z-Zevaid 8/161.

[←757]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1049.

[←758]

İnsan 8-12

[←759]

Kitabu'z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 102.

[←760]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4210.

[←761]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4129.

[←762]

Müslim, Zekat 92.

[←763]

Kenzu'l-Ummal 43520

[←764]

Câmiu’s – Sağîr ; 1858

[*←765*]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 8/197.

[←766]

Tirmizi/Sıfatu’l-Kıyame 34.

[←767]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 634.

[←768]

Mecmeu’z-Zevaid 10/3242.

[←769]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 763.

[←770]

Mecmeu'z-Zevaid 3/129. Kitabu'z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 401.

[←771]

Ebu Davud 2568.

[←772]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4132.

[←773]

Ebu Davud/Zekat 24.

[←774]

Buhari/el-Edebu’l-Müfred 340.

[←775]

Kenzu'l-Ummal 43124.

[←776]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 633.

[←777]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1466.

[*←778*]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 642.

[←779]

Furkan 64

[←780]

Müzzemmil 1-8

[←781]

Müslim 1/353.

[←782]

Müslim, Tahare 14.

[←783]

İbni Mace 800.

[←784]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2724.

[←785]

Camiu’s-Sağir 208.

[←786]

Ebu Davud 1308. İbni Mace 1336.

[←787]

Camiu’s-Sağir 1030.

[←788]

Taberani/Mu’cemu’l-Kebir 10/46.

[*←789*]

Müslim/Mescid 273. Nesai/Mesacid 43.

[*←790*]

Tirmizi 3526.

[←791]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'l-Ahlak 5502. Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 172.

[←792]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 402.

[←793]

Buhari/Salat 14. Müslim/Mesacid 61. Ebu Davud 4052. Nesai/Kıble 20.

[*←794*]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2725.

[←795]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1217.

[←796]

İbni Mace 1244.

[←797]

Buhari/Teheccüd 19.

[←798]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 871.

[←799]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 876.

[←800]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1295.

[←801]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 341.

[←802]

Kitabu'z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1004.

[←803]

Kitabu'z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1119.

[*←804*]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2146.

[←805]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 986.

[←806]

Kitabu'z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1540.

[←807]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2182.

[←808]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1382.

[←809]

Tevbe 112

[←810]

Buhari/Savm 4

[←811]

Buhari/Cihad 36

[←812]

Ahmed b. Hanbel/Müsned 2/174

[←813]

Kenzu’l-Ummal 34567

[←814]

İbni Mace 1753.

[← *815*]

İbni Mace 1690. Darimi 1/301.

[←816]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 280.

[←817]

Bakara 143

[←818]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4201.

[←819]

Camiu's-Sağir 2756.

[←820]

Buhari/Nikah 1. Müslim/Nikah 5. Nesai/Nikah 5-6.

[←821]

Buhari/el-Edebu'l-Müfred 731.

[←822]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4237.

[←823]

Ebu Davud 1466. Tirmizi 2924. Nesai/İftitah 83.

[←824]

Müslim/Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik 3000.

[←825]

Müslim/Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik 3002.

[←826]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 144.

[←827]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1842.

[←828]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 593.

[←829]

Kehf 16

[←830]

İbni Mace, Fiten 13. Ebu Davud. Tirmizi.

[←831]

Ebu Davud/Kitabu’l-Fiten 4262.

[←*832*]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 2/262.

[←833]

Kenzu'l-Ummal 1/154. Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/25.

[←834]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 2/278, 447.

[←835]

Müslim/Zühd 11.

[←836]

Buhari/Rikak 9.

[←837]

Buhari/Salat 88

[←838]

Kenzu'l-Ummal 24846.

[←839]

Kenzu'l-Ummal 3/772

[←840]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 567.

[←841]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 955.

[←842]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 74.

[←843]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1295.

[*←844*]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 319.

[←845]

Ali İmran 102-103

[←846]

Tirmizi/İlim 2656. İbni Mace/Mukaddime 1.

[←847]

Tirmizi 2166.

[←848]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 145

[←849]

Müslim/Akdiye 10. Muvatta/Kelam 20

[←850]

Tirmizi/Fedailu’l-Cihad 17.

[←851]

Ebu Davud 547. Nesai/İmamet 48.

[*←852*]

İbni Mace/Fiten 4032. Tirmizi 2507.

[←853]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 728.

[←854]

Bakara 186

[←855]

A'raf 205-206

[←856]

Mü’min 60

[←857]

Tirmizi 3548.

[←858]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'd-Daavat 3117.

[←859]

Buhari/Daavat 14. Müslim/Salatu’l-Müsafirin 168.

[←860]

Ebu Davud 1493. Tirmizi 3475.

[←861]

Tirmizi 3382.

[←862]

Tirmizi 3479.

[←*863*]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'd-Daavat 3264.

[←864]

Ebu Davud 1488, Tirmizi 3556.

[←865]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'd-Daavat 3370.

[←866]

Müslim/Salat 215. Nesai/Tatbik 78.

[←867]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'd-Daavat 3140.

[← 868]

Kenzu’l-Ummal/Kitabu’d-Daavat 3133.

[*←869*]

Ebu Davud 1319.

[←870]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'd-Daavat 3484.

[*←871*]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2720.

[←872]

Kenzu’l-Ummal 43438.

[←873]

Müsned: 25210

[←874]

Tirmizi 3444.

[←875]

Tirmizi 3491.

[←876]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 364.

[←877]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2348.

[←878]

Camiu’s-Sağir 890.

[←879]

Tirmizi 3502

[←880]

Hakim el- Müstedrek 1/509. Ahmed 1/391.

[←881]

Kenzu’l-Ummal 3678.

[←882]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 4/381.

[←883]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2768.

[←884]

Kenzu’l-Ummal/Kitabu’d-Daavat 3290.

[←885]

Kenzu'l-Ummal/Kitabu'd-Daavat 4920

[*←886*]

Buhari/Daavat 168-169. Müslim/Zikr 2069-2070.

[←887]

Tirmizi/Daavat 3596.

[←888]

Mecmeu'z-Zevaid 10/77.

[←889]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 6/181.

[←890]

Tirmizi, Zühd 62.

[←891]

Ebu Davud 4856. Tirmizi 3380.

[← *892*]

İbni Mace, Edeb, 27. Tirmizi.

[←893]

Mecmeu’z-Zevaid 10/89.

[←894]

Tirmizi 3462.

[←895]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 5/169.

[←896]

Kenzu'l-Ummal 43336.

[←897]

Ebu Davud 1518. İbni Mace 3819.

[←898]

İbni Mace 3818.

[←899]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 1153.

[←900]

Ebu Davud 1480.

[←901]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 583.

[←902]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 592.

[←903]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 642.

[←904]

Kitabu'z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1097.

[←905]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 725.

[←906]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 907.

[←907]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1221.

[←908]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1899.

[←909]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1687.

[←910]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2186.

[←911]

Zümer 9

[←912]

Cuma 5

[←913]

Ebu Davud/İlim 17

[←914]

Camiu’s-Sağir 2762.

[←915]

Buhari/İlim 13. Müslim/Zekat 23.

[←916]

Tirmizi 2654. Darimi/Mukaddime 34.

[←917]

Darimi/Mukaddime 29

[*←918*]

Müslim/Salatu’l-Müsafirin 27. Tirmizi 2877.

[←919]

Ebu Davud 831.

[←920]

Tirmizi 2917.

[←921]

Kenzu'l-Ummal 2286.

[←922]

Kenzu'l-Ummal 2257.

[←923]

Müsned-i Şihab/Kuzai 538.

[←924]

Tirmizi/Sevabu’l-Kur’an 25

[←925]

Ebu Davud/Edeb 25.

[←926]

Tirmizi 2915. Darimi/Fedailu'l-Kur'an 27.

[←927]

Müslim/İlim 6

[←928]

Ebu Davud/Sünnet 17. İbni Mace/Mukaddime 2

[←929]

Tirmizi/Zühd 2404.

[←930]

Mecmeu'z-Zevaid 7/165.

[←931]

Mecmeu'z-Zevaid 1/186.

[←932]

Darimi, Fiten 22.

[←933]

Ed-Durru'l-Mensur 2/6

[←934]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 890.

[←935]

Mecmeu'z-Zevaid 1/165.

[←936]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 46.

[*←937*]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 543.

[←938]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 803.

[←939]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1866.

[←940]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 814.

[←941]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 889.

[←942]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 865.

[←943]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 730.

[←944]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 58.

[←945]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 48.

[←946]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 37.

[←947]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 79.

[←948]

Kitabu'z-Zühd ve'r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 125.

[←949]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1503.

[←950]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 85.

[←951]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1505.

[*←952*]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 817.

[←953]

Ali İmran 104

[←954]

Camiu’s-Sağir 1370.

[←955]

[←956]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2757.

[←957]

Tirmizi/Birr 18. Ebu Davud/Edeb 57.

[←958]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 244.

[←959]

Müslim 1/69.

[←960]

Tirmizi/İman 13.

[←961]

Camiu’s-Sağir 2081.

[←962]

Mecmeu'z-Zevaid 7/277.

[←963]

Mecmeu'z-Zevaid 1/164.

[←964]

Ebu Davud/Melahim 17

[←965]

Camiu’s-Sağir 416.

[←966]

Camiu’s-Sağir 378.

[←967]

Darimi/Fedailu'l-Kur'an 4.

[←968]

Ebu Davud 4611

[←969]

Kenzu'l-Ummal 2/140

[←970]

Ebu Nuaym/Hılyetu’l-Evliya 1/280.

[←971]

Ebu Nuaym, Hilye I/213.

[←972]

Nisa 100

[←973]

Enfal 74

[←974]

Camiu’s-Sağir 614.

[←975]

Darimi/Kitabu'r-Rikak 2758.

[←976]

Buhari/Vahy 1. Müslim/İmarat 33

[←977]

Nesai/Zekat 73. İbni Mace/Hudud 2

[←978]

Müslim/Vasiye 5.

[*←979*]

Müslim/Zekat 139

[←980]

Kenzu’l-Ummal 8/331

[←981]

Saf 10-13

[←982]

Ali İmran 142

[←983]

Furkan 52

[*←984*]

Buhari/Cihad 5. Müslim/İmare 114. İbni Mace/Cihad 2. Tirmizi 1651.

[←985]

Müslim/İmaret 47.

[←986]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 5/314.

[←987]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 1/66.

[←988]

Tirmizi 1621.

[←989]

Ebu Davud/Melahim 5.

[←990]

Müslim/İmare 146.

[*←991*]

Tirmizi/Fedailu’l-Cihad 25

[←992]

Müslim/Imara 34

[←993]

Buhari/Cihad 2. Müslim/İmare 110. Nesei/Cihad 1. İbni Mace/Cihad 1. Muvatta/Cihad 1.

[←994]

İbni Hibban 3/111.

[←995]

Buhari/Cihad 1216. Tirmizi 3174.

[←996]

Buhari/Meğazi 17. Müslim/İmare 145

[←997]

Nesai/Cenaiz 61.

[←998]

Müslim/Cihad 58.

[←999]

Müslim/Cihad ve Siyer 1809.

[←1000]

Müslim/Cihad ve Siyer 1812.

[←1001]

Buhari/Cihad ve Siyer 1243.

[←1002]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 5/67.

[*←1003*]

Kenzu'l-Ummal 5/231

[←1004]

Hakim el-Müstedrek 3/278

[←1005]

Ebu Nuaym/Hılyetu’l-Evliya 1/291

[←1006]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2071.

[←1007]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1154.

[←1008]

Abdullah İbnu Mübarek/Cihad s.92

[←1009]

Abdullah İbnu Mübarek/Cihada s. 88

[←1010]

Ali İmran 169-171

[←1011]

Tevbe 111

[←1012]

Buhari/Kitabu'l-Cihad ve's-Siyer 14. Müslim/Kitabu'l-İmara 103.

[← 1013]

Ahmed bin Hanbel 5/287.

[←1014]

Ebu Davud/Cihad 2520.

[*←1015*]

Buhari/Cihad ve Siyer 3/202.

[←1016]

İbni Mace/Cihad 16. Ebu Davud 2522. Tirmizi 1663.

[←1017]

Müslim/Kitabu'l-İmare 46.

[←1018]

İbni Huzeyme 1/213. el-Esas fi’s-Sünne 11/ 4960.

[←1019]

Ümmü Haram’ın Rasulullah (s.a.v)’ın evlenemeyecek derecede yakın mahremi olduğu konusunda ittifak vardır. Bir rivayete göre süt teyzesidir.

[*←1020*]

Buhari/Rüya 2178.

[←1021]

Nesai/Cihad 30.

[←1022]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 2/168.

[*←1023*]

Nesai/Cihad 35.

[*←1024*]

Buhari/Kitabu’l-Cihad 13. Nesai/Cenaiz 21.

[←1025]

Müslim/İmarat 41.

[←1026]

Kenzu’l-Ummal 39762

[←1027]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/119.

[←1028]

İbni Ebi Şeybe/Musannef 13/6.

[←1029]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2067.

[←1030]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1341.

[←1031]

Maide 55-56

[←1032]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 4/ 286.

[←*1033*]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 716.

[←1034]

Müslim/Birr 157, Tirmizi 3161.

[←1035]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2760.

[←1036]

Hakim el-Müstedrek 2/333.

[←1037]

Ebu Davud, Buyu' 78. (3527)

[←1038]

Buhari/Edeb 113. Müslim/Birr 164.

[←1039]

Ebu Davud 4333, Tirmizi 3278.

[←1040]

Camiu's-Sağir 2092.

[*←1041*]

Ebu Davud 4834. Müslim 2638.

[←1042]

Camiu’s-Sağir 2373.

[← *1043*]

Mecmeu'z-Zevaid 8/37.

[*←1044*]

Ebu Davud 4599.

[←1045]

Mecmeu'z-Zevaid 5/296.

[←1046]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2790.

[←1047]

Camiu’s-Sağir 3265.

[←1048]

Câmiu’s – Sağîr 1871

[←1049]

Buhari/el-Edebu’l-Müfred 261.

[←1050]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 712.

[←1051]

Camiu’s-Sağir 2576. Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 691.

[←1052]

İbni Mace/Edeb 3703.

[←1053]

Tirmizi/Birr 2008. İbni Mace/Cenaiz 1443.

[←1054]

Buhari/el-Edebu’l-Müfred 625

[←1055]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 748.

[←1056]

Buhari/Mezali 3. Müslim/Birr 58.

[←1057]

Ebu Nuaym/Hılyetu’l-Evliya 7/90.

[←1058]

Camiu’s-Sağir 8230. Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 684.

[*←1059*]

Camiu’s-Sağir 8504. Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 685.

[←1060]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 750.

[←1061]

Ebu Nuaym/Hılyetu’l-Evliya 3/25.

[←1062]

Kenzu'l-Ummal 34750

[←1063]

Camiu’s-Sağir 3771.

[←1064]

İbni Sa’d/Tabakat 3/32.

[←1065]

Buhari; Edeb,125, Müslim; Zühd,54, Nesei; Cenaiz,52, İbni Mace; Cenaiz,1, Darimi; İstizan, 5,

[←1066]

Hakim el-Müstedrek 3/227.

[←1067]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 353.

[←*1068*]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 646.

[←1069]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1877.

[←1070]

Buhari/el-Edebu’l-Müfred 545.

[←1071]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 362.

[←*1072*]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 363.

[←1073]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/101.

[←1074]

Mecmeu’z-Zevaid 8/174.

[←1075]

Et-Terğib ve’t-Terhib 4/144.

[←*1076*]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 351.

[←1077]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 525.

[←1078]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 662.

[←1079]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 660.

[*←1080*]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 967.

[*←1081*]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1515.

[←1082]

El-İsabe 1/143.

[←*1083*]

Ahzab 35

[←1084]

Buhari/Öğütler 2114.

[←1085]

Tirmizi 2476.

[←1086]

Buhari, İman 31, Müslim, İman 205.

[←1087]

Tirmizi/2414.

[*←1088*]

Kenzu'l-Ummal 34569

[←1089]

Şihabu'l-Ahbar 302.

[←1090]

Tirmizi/Kader 8.

[←1091]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 298.

[←1092]

Camiu’s-Sağir 1795.

[←1093]

İbni Mace/Zühd 25.

[←*1094*]

Mecmeu’z-Zevaid 10/272.

[←1095]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 88.

[←*1096*]

Buhari/Mezalim 2. İbni Mace/Mukaddime 13.

[←1097]

Ali İmran 145

[←1098]

Cuma 8

[←1099]

Adiyat 9-11

[←1100]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4258.

[←1101]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4259.

[←1102]

Ebu Nuaym/Hılyetu’l-Evliya 7/299.

[*←1103*]

Kenzu'l-Ummal 43499

[←1104]

Hakim el- Müstedrek 6/316.

[←1105]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2722.

[←1106]

Camiu’s-Sağir 859.

[←1107]

Hakim el-Müstedrek 4/319.

[←1108]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4264.

[←1109]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4271.

[←1110]

Şihabu'l-Ahbar 659.

[*←1111*]

Camiu’s-Sağir   1722.

[←1112]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4276.

[←1113]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4278.

[←1114]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 276.

[←*1115*]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4270.

[←1116]

Ebu Davud/Cenaiz 73.

[*←1117*]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 248.

[←*1118*]

İbni Mace, Zühd 31. Tirmizi 2460.

[←1119]

Kenzu'l-Ummal 8/121

[←1120]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4267.

[←1121]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 251.

[←1122]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4265.

[←1123]

İbni Mace 1630. Nesai/Cenaiz 13.

[*←1124*]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 859.

[←1125]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 1/73.

[←1126]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 87.

[←1127]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 864.

[←*1128*]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1132.

[←1129]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 878.

[←1130]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1585.

[←1131]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1993.

[←1132]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 841.

[←1133]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 940.

[←1134]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 2107.

[←1135]

Kitabu’z-Zühd/Beyhaki 348.

[←1136]

Tur 17-28.

[←1137]

İnsan 5-20.

[←1138]

Buhari, Tevhid 465. Müslim 2824.

[←1139]

Tirmizi 2450.

[←1140]

Buhari/Rikak 28. Müslim/Cennet 1. Tirmizi 1256.

[←*1141*]

Tirmizi, Cennet 4. Ahmed b. Hanbel/Müsned 2/335.

[←1142]

Ahmed b. Hanbel/Müsned 1371. Tirmizi 2538.

[←1143]

Camiu’s-Sağir 3024.

[←1144]

Müslim, İman 181.

[←1145]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4302

[←1146]

Buhari/Bed’u’l-Hakk 8. Müslim/Cennet 7. Tirmizi 2537.

[←1147]

Müslim/Cennet 3. Tirmizi 2556.

[*←1148*]

Camiu’s-Sağir 3926.

[←1149]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 2/187.

[←1150]

Câmiu’s – Sağîr ; 1836

[←1151]

Kenzu’l-Ummal 43385.

[←1152]

Buhari, Rikak 51.

[←1153]

Tirmizi 2562.

[←1154]

Tirmizi 2564.

[←1155]

İbni Mace/Kitabu'z-Zühd 4336.

[←1156]

Kenzu’l-Ummal/Kitabu’l-Kıyame 39767.

[←1157]

Müslim/Sıfatu'l-Münafıkin 55.

[*←1158*]

Buhari/Rikak 51. Müslim/İman 312. İbni Mace/Zühd 39.

[←1159]

et-Terğib ve’t-Terhib IV/543.

[←1160]

İbni Mace 4332.

[←*1161*]

Mu’cemu’s-Sağir 50.

[←1162]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/121

[←1163]

Buhari/Rikak 75.

[←1164]

Buhari/Cihad 27. Müslim/İmare 17. Tirmizi 3200.

[←1165]

Buhari/Meğazi 30.

[←1166]

Kâf 20-30.

[←1167]

Mürselat 28-40.

[←1168]

Насс 19-22.

[*←1169*]

Tirmizi 2601

[←1170]

Tirmizi 2590.

[←*1171*]

Müslim/Zühd 17. Tirmizi 2575.

[←1172]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4280.

[←1173]

Tirmizi, Cehennem 41, İbni Mace, Zühd 38.

[←1174]

Mecmeu'z- Zevaid 10/391.

[←1175]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2852.

[←1176]

Buhari, Rikak: 2123

[←1177]

Buhari, Rikak 8.

[←1178]

Darimi/Kitabu’r-Rikak 2820.

[←1179]

Tirmizi 2383.

[←1180]

Tirmizi 2574.

[←1181]

Ebu Davud 2859. Tirmizi 2256.

[←1182]

Müslim/Cennet 13. Darimi/Rikak 90. Tirmizi 2558.

[←1183]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4281.

[*←1184*]

Kenzu'l-Ummal 2/144.

[←1185]

et-Terğib ve't-Terhib, Cehennem azabı: 8.

[←1186]

Tirmizi 2575.

[←1187]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1083.

[←1188]

Zariyat 55

[*←1189*]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/240.

[←1190]

Müsned-i Şihab/Kuzai 541.

[*←1191*]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/66. Kenzu'l-Ummal 44158.

[←1192]

Kenzu'l-Ummal 43380.

[←1193]

Terğib Terhib(c.no:2 sf.256 24.hadis)

[←1194]

Hakim el-Müstedrek 4/306.

[←1195]

İbni Mace/Kitabu’l-Fiten 4019.

[*←1196*]

Tirmizi, Fiten 2308.

[←1197]

Hakim el- Müstedrek 270.

[←1198]

Buhari/Rikak 24. Müslim/Zekat 91. Tirmizi/Zühd 53. Nesai/Kudat 2. Muvatta/Şiir 4.

[*←1199*]

Buhari/Cihad 89. Tirmizi/Zühd 4, Nesai/Cenaiz 123.

[←1200]

Kenzu'l-Ummal 8/124

[←1201]

İbni Mace 4049.

[←1202]

Ebu Nuaym/Hılyetu’l-Evliya 9/279.

[←1203]

Kitabu’z-Zühd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 41.

[*←1204*]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 1471.

[←1205]

Kenzu'l-Ummal 43558

[←1206]

Kenzu'l-Ummal 34749

[←1207]

Kenzu'l-Ummal 43535

[←1208]

Kenzu’l-Ummal 43397.

[←1209]

Camiu’s-Sağir 638.

[←1210]

Buhari/Meğazi 17.

[←1211]

Tirmizi 2516.

[←1212]

Ebu Davud 1522. Nesai/Sehv 60.

[←*1213*]

Ahmed bin Hanbel/Müsned 2/177

[←1214]

Mu’cemu’s-Sağir 703.

[←1215]

İbni Mace/Zühd 4119.

[←1216]

İbni Mace/Kitabu’z-Zühd 4222.

[←1217]

Müslim, Birr ve Sıla: 17; Buhârî, Edeb: 34.

[←1218]

Tirmizi/Fiten 2190.

[←1219]

Tirmizi 2495.

[←1220]

Camiu’s-Sağir 934.

[←1221]

Müsned-i Şihab/Kuzai 66-76

[←1222]

Kitabu’z-Zü hd ve’r-Rekaik/Abdullah ibni Mübarek 36.

[←1223]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/135

[←1224]

Kitabu’z-Zühd/Ahmed bin Hanbel 1013.

[←1225]

Ebu Nuaym/Hılyetu'l-Evliya 1/102.